K 62/91

Tom VIII, cześć I
Acta Hist

Acta T. VIII

Praca T. 1 2. 1

Wykaz chronologiczny aktów

w tym zeszycie zamieszczonych.

I.

Leges, plebiscita et senatus consulta.

1. 1507. die 27. m. Ianuarii, Cracoviae.
Senatus consultum de sex consulibus ad res civiles administrandas eligendis, et de quaestoribus aerarii civilis 1

2. 1507. die 12. m. Martii, Cracoviae.
Sigismundi I. regis Poloniae decretum de consulibus Cracoviensibus ex collegio scabinorum solummodo eligendis 2

3. 1507. die 16. m. Aprilis, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. privilegia ab antecessoribus suis, regibus Poloniae civitati Cracoviensi data, rata esse iubet 4

4. 1507. die 15. m. Iunii, Budae.
Wladislaus rex Hungariae et Bohemiae telonario Cassoviensi mandat, ne a mercatoribus Polonis iniusta portoria exigat . . . 5

5. 1509. die 12. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de nitro et tormentis emendis 6

6. 1512. die 30. m. Aprilis, Cracoviae.
Senatus consultum de solido scabinali et poenis iudicialibus 7

7. 1513. die 18. m. Iunii, in Radom.
Sigismundus I. r. P. privilegia ab antecessoribus suis civibus Cracoviensibus impertita, quibus ipsi in solvendis exactionibus ordini equestri adaequati sunt, rata esse iubet 8

8. 1515. die 7. m. Martii, Casimiriae.
Senatus sonsultum de consulibus Casimiriensibus 9

9. 1515. die 17. m. Maii, Posonii.
Wladislaus rex Hungariae et Bohemiae iudici et iuratis civitatis Cassoviensis mandat, ne mercatores Polonos iniuriam pati permittant 9

10. 1516. die 6. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de sex viris et de quaestoribus aerarii civilis 11

11. 1518. die 27. m. Februarii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. declarat, nuncios civitatis Cracoviensis assidendi comitiis regni facultatem habere 11

12. 1518. die 10. m. Martii, Cracoviae.
Idem statuit, consules Cracovienses etiam regia maiestate ab arce Cracoviensi absente, coram commissariis eiusdem maiestatis regiae respondere debere 13

13. 1518. die 16. m. Octobris, Cracoviae.
Idem civibus Casimiriensibus mandat, ut de via publica, quae per Casimiriam tendit, curam adhibeant 14

14. 1519. die 10. m. Martii, Petricoviae.
Idem declarat, cives Cracovienses coram regia maiestate in arce Cracoviensi respondere debere 15

15. 1520. die 16. m. Iulii, Cracoviae.
Consules Cracovienses viam publicam, quae tendit per Casiriam, consulibus Casimiriensibus curandam tradunt 16

16. 1521. die 8. m. Februarii, in Toruń.
Sigismundus I. r. P. cavet, ne absentia nuntiorum civitatis Cracoviensis a comitiis Bydgostiensibus iuribus civitatis eiusdem praeiudicet 17

17. 1521. die 18. m. Octobris, Cracoviae.
Sigismundi I. r. P. decretum, inter communitatem civitatis Cracoviensis et consules eiusdem civitatis de praeceptis quibusdam, quae ad bonum ordinem spectant, litem dirimens 18

18. 1522. die 6. m. Maii, Cracoviae.
Senatus consultum de quatuor viris ex collegio consulum ad res civiles administrandas eligendis 23

19. 1522. die 7. m. Maii, Cracoviae.
Senatus consultum de duobus notariis civilibus eorumque salario 24

20. 1523. die 5. m. Iunii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. privilegia incolis vici Stradomiensis ab antecessoribus suis concessa, rata esse iubet 25

21. 1523. die 31. m. Decembris, Cracoviae.
Senatus consultum de multa in consules negligentes imponenda 28

22. 1524. die 26. m. Februarii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. consulibus Cracoviensibus mandat, dent operam, ut areae desertae in civitate aedificiis compleantur . . . 28

23. 1524. die 29. m. Februarii, Casimiriae.
Senatus consultum de tribus marcis pecuniae columbalis inter consules antiquos partiendis 29

24. 1524. die 3. m. Martii, Cracoviae.
Sigismundi I. r. P. decretum de rationibus civilibus reddendis, de violentiis coërcendis, de emporio civili et aliis quibusdam, quae ad bonum spectant ordinem 30

25. 1524. die 17. m. Aprilis, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. consulibus Cracoviensibus tam praesidentibus quam antiquis necnon notariis civilibus salem ex zuppis assignat 36

26. 1524. die 9. m. Septembris, Cracoviae.
Senatus consultum de institis, quae sunt prope coemeterium ecclesiae ad s. Mariam, amovendis; de libris actorum consularium absque consensu proconsulis et consulum non legendis 37

27. 1525. die 12. m. Maii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. statuit, ne lucra in iudiciis terrestribus obtenta, in bonis civilibus exsequantur 37

28. 1525. die 12. m. Maii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. cives Cracovienses a vectigale pontatico in oppido Ropczyce solvendo, liberos esse declarat 38

29. 1526. die 27. m. Ianuarii, Petricoviae.
Idem statuit, quinquennalem suspensionem libertatis a portoriis, in comitiis Petricoviensibus decretam, ad cives Cracovienses referri non debere 40

30. 1526. die 23. m. Februarii, Cracoviae.
Senatus consultum de consulibus ad senatum vocandis . . 41

31. 1526. die 11. m. Iunii, Cracoviae.
Senatus consultum de consiliis diebus Iovis habendis . . . 42

32. 1527. die 23. m. Martii, Casimiriae.
Consules Casimirienses aquae ex aquaeductu civili in domos suas gratis ducendae, facultatem sibi tribuunt 43

33. 1527. die 27. m. Martii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. ordinationem Ioannis Amor de Tarnow palatini Cracoviensis, de mercatura Iudaeorum a. 1485. factam, ratam esse iubet 43

34. 1527. die 2. m. Aprilis, Cracoviae.
Idem refert privilegia et decreta, quibus libera fluvio Vistula navigatio civibus Cracoviensibus et alijs regni Poloniae incolis adiudicata est 45

35. 1527. die 14. m. Augusti, Cracoviae.
Senatus consultum de notario et vicenotario civili eorumque salario 53

36. 1527. die 27. m. Decembris, Petricoviae.
Sigismundus I. r. P. officialibus mandat, ne a Iudaeis graviora quam ab aliis regni Poloniae incolis portoria exigant 54

37. 1528. die 10. m. Ianuarii, Cracoviae.
Senatus consultum de consiliis secretis non evulgandis . . 55

38. 1528. die 26. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de quatuor famulis civilibus, qui gladiis armati proconsulem consequi debent 55

39. 1528. die 28. m. Maii, Wilnae.
Sigismundus I. r. P. cives Cracovienses incendio damna passos, ab exactionibus quibusdam ad certum tempus liberat . . . 56

40. 1528. die 27. m. Novembris, Cracoviae.
Senatus consultum de societate cum mercatoribus extraneis civibus Cracoviensibus interdicta 56

41. 1529. die 30. m. Iulii, Wilnae.
Sigismundus I. r. P. cives Cracovienses ab exactione civili »szos« dicta, ad decem annos liberos facit 57

42. 1530. die 12. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de residuis exactionum exigendis . . . 58

43. 1530. die 30. m. Iulii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. ratum facit plebiscitum civitatis Cracoviensis de successione nepotum, de paraphernis, de donationibus mutuo inter coniuges factis, de testamentis et de occupatione bonorum debitoris 59

44. 1530. die 11. m. Augusti, Cracoviae.
Idem explicat praeceptum quoddam plebisciti Cracoviensis de successione nepotum 64

45. 1531. die 4. m. Februarii, Cracoviae.
Idem inter consules Cracovienses praesidentes et antiquos litem dirimens, consulibus praesidentibus primum locum in praetorio assignat 65

46. 1531. die 28. m. Augusti, Cracoviae.
Sigismundi I. r. P. decretum, inter exactorem Cracoviensem et cives Casimirienses de exactione ducillari litem dirimens . . . 68

47. 1532. die 23. m. Augusti, Cracoviae.
Senatus consultum de cloacis super fluvium Rudawa exstructis, demoliendis 68

48. 1532. die 23. m. Septembris, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. inter consules Cracovienses praesidentes et antiquos litem dirimit 69

49. 1533. Cracoviae.
Senatus consultum de exactione vigiliae nocturnae 73

50. 1533. die 3. m. Ianuarii, Cracoviae.
Electio nunciorum ad comitia regni 73

51. 1533. die 27. m. Martii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. aquaeductum a civibus Casimiriensibus exstructum, eisdem civibus ascribit 74

52. 1533. die 7. m. Iunii, Cracoviae.
Idem consulibus Cracoviensibus compescendi violatores pacis publicae potestatem tribuit 76

53. 1533. die 16. m. Septembris, Cracoviae.
Senatus consultum de quatuor sagittariis civilibus, qui proconsulem dignitatis causa consequi debent 79

54. 1533. die 17. m. Octobris, Cracoviae.
Petrus episcopus, Petrus Kmita capitaneus generalis ac Severinus Bonar magnus procurator Cracovienses, litem inter consules Cracovienses praesidentes et antiquos exortam, dirimunt . . . 80

55. 1533. die 10. m. Novembris, Cracoviae.
Consules Cracovienses viam publicam, quae fert per Casimiriam, consulibus Casimiriensibus curandam tradunt 82

56. 1534. die 8. Ianuarii, Cracoviae.
Senatus consultum de salario notarii et vicenotarii civilis augendo 83

57. 1534. die 23. m. Septembris, Cracoviae.
Senatus consultum de duobus tudnariis eligendis, qui de foro curam adhibeant 84

58. 1535. die 5. m. Ianuarii, Wilnae.
Sigismundus I. r. P. consulibus Casimiriensibus exactionem »schoss« dictam, inter sex annos percipiendi et in pontes et menia civilia reficienda convertendi dat potestatem 84

59. 1535. die 2. m. Octobris, Cracoviae.
Idem statuit, Ius Saxonicum et municipale Magdeburgense a Nicolao Iaskier ex germanico in latinum translatum, legis vim habere debere 85

60. 1536. die 12. m. Ianuarii, Cracoviae.
Senatus consultum de consessu consulum praesidentium et antiquorum 87

61. 1536. die 12. m. Iunii, Cracoviae.
Senatus consultum de tectis cellariorum amovendis . . . 87

62. 1537. die 1. m. Februarii, Cracoviae.
Sigismundi I. r. P. edictum contra scriptores famosorum libellorum 87

63. 1537. die 17. m. Februarii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. cavet, ne nuntii civitatis Cracoviensis a comitiis regni removeantur 88

64. 1537. die 2. m. Martii, Cracoviae.
Eiusdem decretum, inter cives Cracovienses et Leopolienses de emporiis litem dirimens 90

65. 1537. die 14. m. Martii, Cracoviae.
De prandio scabinorum 92

66. 1537. die 20. m. Septembris, Cracoviae.
Senatus consultum de straturis in platea mensatorum . . 93

67. 1537. die 12. m. Octobris, Cracoviae.
De secretis consilii non evulgandis 93

68. 1538. die 4. m. Ianuarii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. statuit, nemini dignitatem consularem competere, nisi munere scabinali antea perfunctus fuerit 94

69. 1538. die 5. m. Ianuarii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. scabinos Iuris supremi Teutonici Cracoviensis nonnisi in causis realibus sub iurisdictionem consulum Cracoviensium subiunctos esse vult 95

70. 1538. die 1. m. Februarii, Petricoviae.
Idem nunciis civitatis Cracoviensis assidendi comitiis regni facultatem addicit 97

71. 1538. die 2. m. Februarii, Petricoviae.
Idem cavet, ne exhibitio privilegiorum civitati Cracoviensi concessorum, iuribus civitatis eiusdem praeiudicet 98

72. 1538. die 22. m. Martii, Cracoviae.
De exactione ducillari 99

73. 1538. die 12. m. Aprilis, Cracoviae.
De sacculo petitoris in ecclesia ad s. Mariam abolendo . . 99

74. 1539. die 9. m. Ianuarii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. statuit, ne nuncii civitatis Cracoviensis a comitiis regni removeantur 100

75. 1539. die 6. m. Februarii, Cracoviae.
De processu iuris reformando 101

76. 1539. die 7. m. Februarii, Cracoviae.
De mulctis a vulnerantibus solvendis 101

77. 1539. die 27. m. Februarii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. nunciis civitatis Cracoviensis locum in comitiis regni tam generalibus, quam particularibus denuo assignat 101

78. 1539. die 21. m. Maii, Cracoviae.
De literis potestatis commissae 103

79. 1539. die 21. m. Augusti, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. statuit, cives Casimirienses domos areasque suas nonnisi apud iudicem competentem obligare aut vendere posse 103

80. 1539. die 22. m. Augusti, Cracoviae.
Idem Iudaeis Casimiriensibus mandat, ne extra vicum suum habitandi locos sibi quaerant 104
81. 1540. die 11. m. Martii, Cracoviae.
Eiusdem decretum de ratione diiudicandarum provocationum ad iudicium Sex Civitatum interpositarum 105
82. 1540. die 18. m. Martii, Cracoviae.
Idem constitutionem quandam de plebeio nobilem vulnerante ad comitia regni proxima differt 106
83. 1540. die 21. m. Aprilis, Cracoviae.
Idem litem, quam advocatus et iurati Supremi Iuris Magdeburgensis in arce Cracoviensi consulibus Cracoviensibus intendebant, ad suum proximum Cracoviam adventum dirimendam differt 107
84. 1540. die 5. m. Iulii, Cracoviae.
De feno consulibus dando; de rationibus a quaestoribus aerarii civilis reddendis 108
85. 1540. die 17. m. Decembris, Cracoviae.
Senatus consultum de vino cauponando 109
86. 1541. die 31. m. Martii, Cracoviae.
Electio quaestorum aerarii civilis 110
87. 1541. die 8. m. Iulii, Cracoviae.
De civitate largienda 110
88. 1541. die 9. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de consulibus ad senatum per sagittarios proconsulares convocandis 111
89. 1541. die 19. m. Augusti, Cracoviae.
De aedilibus ecclesiae Cracoviensis ad s. Mariam 111
90. 1541. die 30. m Septembris, Cracoviae.
De commissariis iudicii Sex Civitatum deligendis 112
91. 1542. die 27. m. Ianuarii, Cracoviae.
Senatus consultum de vigilibus nocturis et famulis praetorii eorumque salario 112
92. 1542. die 17. m. Februarii, Cracoviae.
De pomoeriis civilibus consulibus conferendis 113
93. 1542. die 15. m. Martii, Casimiriae.
De proventibus consulum Casimiriensium inter consules tam praesidentes quam antiquos aequaliter dispertiendis 113
94. 1542. die 23. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de popina civili demolienda; de novis institis construendis; de domibus civilibus ruinosis vendendis . . 114
95. 1542. die 30. m. Martii, Cracoviae.
De clavibus aerarii civilis asservandis; de domunculis, quae muris civitatis sunt admotae, demoliendis 115
96. 1542. die 13. m. Aprilis, Cracoviae.
De granario civili; de magistro tormentorum 115
97. 1542. die 23. m. Maii, Cracoviae.
Senatus consultum de beneficiis ecclesiasticis conferendis . 116
98. 1542. die 27. m. Iulii, Cracoviae.
De officio tudnarii civilis 117
99. 1542. die 20. m. Octobris, Cracoviae.
De appellationibus a sententiis interlocutoriis ad curiam regiam non admitttendis 118

100. 1542. die 5. m. Decembris, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. statuit, appellationes a sententiis interlocutoriis ad curiam regiam admittendas non esse 118
101. 1543. die 1. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de adnotationibus in libris consularibus consignandis 120
102. 1543. die 12. m. Martii, Cracoviae.
Ordinatio quartaliensium Cracoviensium 121
103. Sine anno, die et loco.
Ordinationis quartaliensium Cracoviensium aliud argumentum 123
104. Sine anno, die et loco.
Senatus consultum de muro finiente exstruendo 124
105. 1543. die 21. m. Maii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. privilegium, quo civibus Cracoviensibus possessiones terrestres emendi facultas data est, ratum esse iubet 128
106. 1543. die 13. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de praeceptis sub peste grassante observandis 129
107. 1543. die 20. m. Iulii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. statuit, cives Cracovienses hospicia aulicis praebere debere 130
108. 1543. die 20. m. Iulii, Cracoviae.
Eiusdem statutum de mercatura a Iudaeis Casimiriensibus facienda 132
109. 1544.
Processus iuris Cracoviensis in civilibus 134
110. 1544. die 24. m. Februarii, Petricoviae.
Sigismundus I. r. P. cavet, ne absentia nunciorum civitatis Cracoviensis a comitiis Piotrcoviensibus eidem civitati detrimento sit 181
111. 1544. die 2. m. Aprilis, Cracoviae.
Consules Cracovienses mutant verba iuris iurandi de secretis consilii non evulgandis 182
112. 1544. die 7. m. Aprilis, Cracoviae.
De tectis aedium novarum; de praemio consulibus Cracoviensibus, qui peste Cracoviae grassante sese in eadem civitate continebant, tribuendo 183
113. 1544. die 24. m. Aprilis, Cracoviae.
De novis ponderibus ad conflatorium argenti conficiendis . 184
114. 1544. die 16. m. Iunii, Cracoviae.
Electio officialium, qui de foro curam adhibeant 185
115. 1544. die 11. m. Iulii, Cracoviae.
De adnotationibus in libris consularibus consignandis . . 185
116. 1544. die 24. m. Iulii, Cracoviae.
Plebiscitum de habitationibus et testudinibus Iudaeis non locandis 186
117. 1544. die 26. m. Septembris, Cracoviae.
Senatus consultum de syndico civili eiusque salario . . . 186
118. 1544. die 29. m. Decembris, Cracoviae.
De processu iuris reformando 187
119. 1545. die 17. m. Martii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. constitutionem de libera Silesiorum mercatura enucleat 187

120. 1545. die 23. m. Octobris, Cracoviae.
Senatus consultum de pretiis rerum venalium promulgandis 188

121. 1545. die 24. m. Novembris, Cracoviae.
Senatus consultum de mercede quartaliensinm 189

122. 1546. die 9. m. Aprilis, Cracoviae.
Senatus consultum de rationibus civilibus reddendis, de vino nuptiali inter consules, scabinos et cives distribuendo 189

123. 1546. die 19. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de probando dominio domorum intra annos triginta et unum possessarum 189

124. 1546. die 2. m. Augusti, Cracoviae.
De processu iuris reformando 190

125. 1546. die 20. m. Augusti, Cracoviae.
Senatus consultum de scabinis suburbii Cerdonum seniores contuberniorum non creandis 190

126. 1547. die 2. m. Martii, Casimiriae.
Plebiscitum de processu iuris Cracoviensis in iudiciis Casimiriensibus observando 191

127. 1547. die 28. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de iuramento procuratorum civilium . 191

128. 1547. die 5. m. Iunii, in Zator.
Sigismundus Augustus rex Poloniae consulibus Cracoviensibus mandat, ne Stanislaum Strup ab officio consulis removeant 192

129. 1547. die 22. m. Iunii, Casimiriae.
Plebiscitum de duodecim viris ex communitate Casimiriensi ad negotia civilia administranda deligendis 192

130. 1547. die 1. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de praeceptis sub peste grassante observandis 192

131. 1548. die 17. m. Februarii, Cracoviae.
De electione scabinorum 193

132. 1548. die 14. m. Iunii, Cracoviae.
Senatus consultum de rationibus civilibus reddendis . . . 194

133. 1548. die 6. m. Iulii, Cracoviae.
De quadraginta viris ex communitate ad res civiles administrandas deligendis 194

134. 1548. die 10. m. Decembris, Petricoviae.
Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegia ab antecessoribus suis civitati Cracoviensi concessa, rata facit 194

135. 1548. die 17. m. Decembris, Casimiriae.
Plebiscitum de duodecim viris, qui rationibus civilibus reddendis adesse debeant, deligendis 197

136. 1549. die 10. m. Augusti, Cracoviae.
Sigismundus Augustus rex Poloniae interdictum, ne extranei mercatores Cracoviae mercaturam extra nundinas facere audeant, ratum esse iubet 197

137. 1550. die 28. m. Februarii, Casimiriae.
Plebiscitum de septem viris, qui rationibus civilibus reddendis adesse debeant, deligendis 198

138. 1550. die 17. m. Iulii, Petricoviae.
Sigismundus Augustus r. P. privilegium a Vladislao II. r. P. civitati Casimiriensi a. 1400. impertitum, ratum facit 199

139. 1550. die 4. m. Decembris, Cracoviae.
Idem ratum facit privilegium, quo cives Cracovienses a contributionibus et exactionibus quibusvis sunt liberati 199

140. 1550. die 16. m. Decembris, Casimiriae.
Aestimatio domorum Casimiriensium facta exactionis civilis constituendae gratia 201

141. 1551. die 4. m. Aprilis, Casimiriae.
De consulibus sero ad senatum venientibus, poena afficiendis 204

142. 1551. die 30 m. Aprilis, Casimiriae.
Senatus consultum de reditibus consulum Casimiriensium inter eosdem consules partiendis 204

143. 1551. die 27. m. Iunii, Casimiriae.
Senatus consultum de aestimatione domorum Stradomiae sitarum, temperanda 205

144. 1551. die 8. m. Iulii, Vilnae.
Sigismundus Augustus r. P. consulibus civitatis Cracoviae mandat, ne murum civitatis portae Slavcoviensi adiacentem, aedificiis obstruere permittant 205

145. 1552. die 20. m. Februarii, Petricoviae.
Idem controversias omnes civium Cracoviensium ad proximum suum Cracoviam adventum diiudicandas remittit 206

146. 1552. die 17. m. Martii, Casimiriae.
Senatus consultum de pretio muri 207

147. 1552. die 6. m. Aprilis, Petricoviae.
Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegia ab antecessoribus suis civibus Stradomiensibus impertita, rata facit . . . 207

148. 1552. die 9. m. Augusti, Petricoviae.
Idem cavet, ne exhibitio privilegiorum a nunciis civitatis Cracoviensis in comitiis Petricoviensibus facta, iuribus eiusdem civitatis praeiudicet 209

149. 1552. die 7. m. Decembris, Vilnae.
Idem monet consules Casimirienses, ut de civitate armis instruenda curam adhibeant 210

150. 1553. die 16. m. Ianuarii, Casimiriae.
Plebiscitum de tributo a scabinis noviter electis pendendo 211

151. 1553. die 1. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de syndico etiam ex ordine consulari deligendo 211

152. 1553. die 27. m. Martii, Cracoviae.
Sigismundi Augusti r. P. privilegium »confirmationis iurium civitatis Clepardiensis« 212

153. 1553. die 12. m. Maii, Cracoviae.
Senatus consultum de officiis civilibus singulis consulibus demandandis 212

154. 1553. die 15. m. Septembris, Cracoviae.
Sigismundus Augustus r. P. pactum consulum civitatis Casimiriensis cum Iudaeis Casimiriensibus de terminis vici eorum propagandis, ratum facit 213

155. 1553. die 29. m. Septembris, in Opoczno.
Eiusdem privilegium »limitandarum causarum cum civibus Clepardiensibus« 217

156. 1553. die 29. m. Septembris, in Opoczno.
Idem statuit, controversias civibus Clepardiensibus et Ca-

Uniwersytet Warszawski BIBLIOTEKA Wyżs. Hum. Filia w Białymstoku
125816

simiriensibus illatas, ad proximum suum Cracoviam adventum remittendas esse 218

157. 1554. die 13. m. Aprilis, Cracoviae.
Senatus consultum de numero consulum, qui muneribus civitatis nomine distribuendis, adesse debeant 218

158. 1554. die 21. m. Maii, Cracoviae.
Consules et cives Casimirienses Iudaeis Casimiriensibus areas quasdam emendi et cum vico eorum coniungendi facultatem tribuunt 219

159. 1554. die 13. m. Iunii, Casimiriae.
Plebiscitum de incendiis restinguendis 222

160. 1554. die 28. m. Octobris, Vilnae.
Sigismundus Augustus r. P. statuit, quosvis homines bona iurisdictioni civili subiecta habentes, aut alio modo victum Cracoviae quaerentes, ad quaevis onera civilia astrictos esse debere 222

161. 1555. die 5. m. Iunii, Petricoviae.
Idem statuit, cives Cracovienses, qui a maiestate regia litteras immunitatis consecuti sunt, in extraneorum numero mercatorum referendos esse 223

162. 1555. die 21. m. Novembris, Casimiriae.
De mensura acervorum lapidum 224

163. 1556. die 2. m. Martii, Casimiriae.
De vectigale ex vino cremato pendendo 225

164. 1556. die 13. m. Martii, Cracoviae.
De donis civitatis nomine non dandis; de debitis non contrahendis; de pecunia civili non credenda; de multis nonnisi in praetorio solvendis 225

165. 1556. die 12. m. Maii.
Sigismundus Augustus r. P. cives Casimirienses et Stradomienses incendio damna passos, intra decem annos a contributionibus liberos facit 226

166. 1556. die 17. m. Octobris, Varsoviae.
Eiusdem statutum de appellationibus ad maiestatem regiam vel ad commissarios Sex Civitatum interponendis 226

167. 1557. die 14. m. Ianuarii, Varsoviae.
Idem Ioanni de Ocieszyn capitaneo Cracoviensi mandat, ut a consulibus Cracoviensibus rationes civiles reposcat 228

168. 1558. die 9. m. Iulii, in Krasnystaw.
Idem privilegium civibus Casimiriensibus a Vladislao II. r. P. anno 1406. impertitum, renovat et auget 229

169. 1558. die 29. m. Iulii, in Krasnystaw.
Idem consulibus Leopoliensibus mandat, ne cives Cracovienses a mercatura Leopoli facienda prohibeant 230

170. 1558. die 12. m. Augusti, Casimiriae.
De duodecim viris ad negotia civilia administranda ex communitate deligendis 231

171. 1558. die 24. m. Augusti, in Krasnystaw.
Sigismundus Augustus r. P. Ioanni Bonar magno procuratori Cracoviensi mandat, ut Mathiam Sulikowski blasphematorem ex officio consulis Casimiriensis amoveat 232

172. 1558. die 1. m. Octobris, Varsoviae.
Idem privilegium a Sigismundo I. r. P. civibus Casimiriensibus anno 1531. impertitum, ratum facit 232

173. 1558. die 12. m. Octobris, Cracoviae.
Eiusdem decretum, Mathiam Sulikowski ex officio consulis Casimiriensis amovens 233

174. 1558. die 26. m. Decembris, Petricoviae.
Eiusdem privilegium »confirmationis plebisciti Clepardiensis ad instar eiusdem, quo civitas Cracoviensis utitur« 235

175. 1559. die 1. m. Februarii, Casimiriae.
De duodecim viris ad negotia civilia administranda ex communitate deligendis 235

176. 1559. die 1. m. Februarii, Casimiriae.
Plebiscitum de rationibus civilibus reddendis 236

177. 1559. die 3. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de praeceptis sub peste grassante observandis 236

178. 1559. die 10. m. Iulii, Casimiriae.
Senatus consultum de testamentis sub peste grassante faciendis 237

179. 1560. die 16. m. Martii, Vilnae.
Sigismundus Augustus r. P. Ioanni de Ocieszyno capitaneo Cracoviensi mandat, ut de fide et religione quorundam consulum Casimiriensium inquirat 237

180. 1561. die 21. m. Februarii, Vilnae.
Idem magno procuratori arcis Cracoviensis mandat, ut numerum consulum Casimiriensium residentium antiquis consulibus suppleat 238

181. 1561. die 28. m. Maii, Vilnae.
Eiusdem decretum de appellationibus ad iudicium commissariorum Sex Civitatum interponendis 239

182. 1562. die 2. m. Ianuarii, in Łomża.
Idem renovat facultatem exigendi vectigalis pontatici, civibus Casimiriensibus ab antecessoribus suis concessam 240

183. 1562. die 12. m. Ianuarii, in Łomża.
Idem pactum consulum civitatis Casimiriae cum Iudaeis Casimiriensibus de a. 1554. ratum facit 242

184. 1562. die 12. m. Ianuarii, in Łomża.
Idem plebiscitum quoddam civitatis Casimiriae de anno 1556. assensu suo comprobat 242

185. 1562. die 9. m. Martii, Casimiriae.
Senatus consultum de mensura acervorum lapidum et de saxifragis 243

186. 1562. die 27. m. Aprilis, Vilnae.
Sigismundus Augustus r. P. privilegium a Sigismundo I. r. P. civibus Cracoviensibus a. 1507. impertitum, ratum facit . 243

187. 1562. die 29. m. Aprilis, Vilnae.
Idem decretum Sigismundi I. r. P. de a. 1527. ratum esse iubet 244

188. 1563. die 15. m. Martii, Petricoviae.
Idem quascunque lites civibus Cracoviensibus a quocumque intentas, ad proximum suum Cracoviam adventum dirimendas remittit 244

189. 1563. die 26. m. Martii, Petricoviae.
Idem civibus Cracoviensibus transferendi emporium salis ante portam Novam dat potestatem 246

190. 1563. die 15. m. Aprilis, Petricoviae.
Idem litem, quam suburbani cerdones civibus Cracoviensibus de areis ad fluvios Rudawa et Rudawka sitis, intendebant, commissariis quibusdam dirimendam committit 247
191. 1563. die 30. m. Iunii, in Kowno.
Idem ponderatori Cracoviensi deportationem rerum ponderatarum interdicit 248
192. 1563. die 27. m. Iulii, Vilnae.
Idem statuit, contributionem a civibus Cracoviensibus sponte oblatam, immunitatibus eorumdem civium praeiudicare non debere 248
193. 1563. die 27. m. Iulii, Vilnae.
Idem statuit, omnes incolas civitatis Cracoviensis, iurisdictioni civili subiectos, ad contributionem nuper sancitam astrictos esse 250
194. 1563. die 14. m. Octobris, Cracoviae.
Decretum commissariorum inter universitatem Cracoviensem et consules civitatis Cracoviensis de violentia a quibusdam scholaribus patrata, litem dirimens 250
195. 1563. die 28. m. Novembris, Varsoviae.
Sigismundus Augustus r. P. proconsuli et consulibus Cracoviensibus mandat, ut contra vagos et facinorosos scholares procedant 254
196. 1564. die 5. m. Ianuarii, Casimiriae.
Consules Casimirienses incolis ad fluvium Wisła habitantibus mandant, ne bona sua immobilia personis iurisdictioni civili non subiectis, vendant 256
197. 1564. die 24. m. Martii, Varsoviae.
Sigismundus Augustus r. P. cavet, ne exhibitio privilegiorum a nunciis civitatis Cracoviensis in comitiis regni generalibus facta, iuribus eiusdem civitatis praeiudicet 256
198. 1565. die 5. m. Februarii, Petricoviae.
Idem plebiscitum quoddam civitatis Casimiriensis de a. 1548. ratum facit 258
199. 1565. die 14. m. Aprilis, Petricoviae.
Idem statuit, proconsulem, consules, advocatum, scabinos civesque Cracovienses nonnisi maiestatis regiae iurisdictioni subiectos esse 258
200. 1565. die 14. m. Aprilis, Petricoviae.
Idem quaestionem de vecturis a civibus Cracoviensibus suppeditandis, ad proxima regni comitia disceptandam remittit . . 259
201. 1565. die 31. m. Maii, Petricoviae.
Idem consulibus Casimiriensibus bona civilia ablata redimendi dat facultatem 260
202. 1565. die 11. m. Iunii, Petricoviae.
Idem officialibus mandat, ne mercatoribus ex Silesia et Moravia pannos ad ulnam vendere permittant 261
203. 1565. die 22. m. Decembris, Vilnae.
Eiusdem statutum de ratione eligendorum consulum Cracoviensium et de numero eorum 262
204. 1566. die 3. m. Iunii, in Lublin.
Idem privilegia civibus Casimiriensibus a Vladislao II. r. P. a. 1389. et ab Elisabetha regina a. 1379. data, renovat et auget 263
205. 1566. die 3. m. Iunii, in Lublin.
Idem privilegia civibus Casimiriensibus a Vladislao II. r. P. anno 1425. et a Casimiro II. r. P. anno 1451. impertita, rata facit 266

206. 1566. die 3. m. Iunii, in Lublin.
Idem contuberniis et fraternitatibus civitatis Casimiriensis usurpationem insignis civitatis eiusdem interdicit 266
207. 1566. die 10. m. Iunii, in Lublin.
Idem privilegium civibus Casimiriensibus a Casimiro dicto Magno rege Poloniae a. 1335. impertitum, refert et auget . . 267
208. 1566. die 10. m. Iunii, in Lublin.
Idem civibus Casimiriensibus privilegia quaedam confert . . 269
209. 1566. die 21. m. Iunii, in Lublin.
Idem civitati Casimiriensi balneum ad fluvium Wisła situm, pratum »Raczka« dictum et vectigal, quod ex vino cremato, ex pannitonstrina et institis quibusdam reddit, ascribit 271
210. 1566. die 26. m. Iunii, in Lublin.
Idem civibus Casimiriensibus salem sic dictum bancatum vendendi dat facultatem 273
211. 1566. die 12. m. Augusti, in Lublin.
Idem civibus Casimiriensibus domos piscatorum aliorumque villae Bawoł incolarum redimendi concedit potestatem 275
212. 1566. die 3. m. Octobris, Varsoviae.
Idem magistratui Cracoviensi mandat, ut etiam de his civibus Cracoviensibus, qui a maiestate regia litteras exemptionis consecuti sunt, iudicium exerceat 276
213. 1566. die 3. m. Octobris, Varsoviae.
Idem magistratui Cracoviensi iniungit, ut iniquos provocatores poenis coërceat 277
214. 1566. die 6. m. Octobris, Varsoviae.
Idem magistratui civitatis Cracoviensis vectigal »schoss« dictum, eiusdem civitatis muniendae gratia imponendi, dat potestatem 278
215. 1567. die 14. m. Martii, Varsoviae.
Idem statuit, neque Iudaeos conversos, neque homines haeresi infectos aut de haeresi suspectos munera consulum, advocatorum vel scabinorum Casimiriensium obire posse 279
216. 1567. die 2. m. Iunii, Petricoviae.
Idem testatur, cives Cracovienses a vecturis liberos esse . 280
217. 1567. die 12. m. Novembris, Casimiriae.
Senatus consultum de saxifragis 281
218. 1567. die 22. m. Decembris, Casimiriae.
Senatus consultum de quodam canali Casimiriensi purgando 282
219. 1568. die 25. m. Maii, Casimiriae.
Senatus consultum de bonis civilibus iniuste ablatis, restituendis 282
220. 1568. die 6. m. Septembris, Casimiriae.
De consulibus alios consules contumelia insectantibus, poena afficiendis 283
221. 1568. die 9. m. Septembris, Varsoviae.
Sigismundus Augustus r. P. Iudaeis Casimiriensibus mandat, ut moenia disiecta, vico eorum contigua, reficiant 283
222. 1569. die 12. m. Iunii, in Lublin.
Idem consulibus Cracoviensibus mandat, ne sordes in fluvium Rudawa deducere permittant 284
223. 1569. die 7. m. Iulii, in Lublin.
Eiusdem decretum de iurisdictione notarii suburbii Cerdonum 284

224. 1569. die 7. m. Iulii, in Lublin.
Eiusdem decretum de iurisdictione iudicii commissariorum Sex Civitatum 285
225. 1569. die 11. m. Augusti, in Lublin.
Idem statuit, ne a sententiis assessorum maiestatis regiae appellationes, quantum ad accessoria attinet, ad iudicium relationum maiestatis eiusdem interponantur 286
226. 1569. die 12. m. Augusti, in Lublin.
Eiusdem decretum de vectura salis Bochnensis et Wielicensis 287
227. 1570. die 31. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de donis civitatis nomine dandis . . . 288
228. 1570. die 20. m. Iunii, Varsoviae.
Sigismundus Augustus r. P. civibus Casimiriensibus salem sic dictum bancatum vendendi facultatem tribuit 289
229. 1570. die 6. m. Septembris, Casimiriae.
Postulata communitatis Casimiriensis 291
230. 1570. die 13. m. Septembris, Varsoviae.
Sigismundus Augustus r. P. cavet, ne contributio a consulibus civitatis Cracoviae sponte oblata, immunitatibus civitatis eiusdem praeiudicet 293
231. 1571. die 18. m. Maii, Varsoviae.
Idem civibus Casimiriensibus salem sic dictum bancatum in zuppis regiis emendi minutatimque vendendi dat potestatem . 295
232. 1571. die 26. m. Maii, Varsoviae.
Idem abrogat literas, quibus cives quosdam Cracovienses a iurisdictione civili exemit 297
233. 1571. die 26. m. Maii, Varsoviae.
Idem consulibus Cracoviensibus iterum mandat, ut obstaculum in fluvio Wisła constructum, disiiciant 299
234. 1571. die 26. m. Iunii, Varsoviae.
Idem privilegium civibus Cracoviensibus a Casimiro II. r. P. anno 1451. datum, ratum facit 299
235. 1573. die 20. m. Februarii, Cracoviae.
Senatus consultum de iuris beneficiis renuntiandis . . . 300
236. 1573. die 29. m. Octobris, Cracoviae.
Senatus consultum de expectativis non concedendis . . . 300
237. 1574. die 26. m. Ianuarii, Cracoviae.
Senatus consultum de ordine publico conservando . . . 301
238. 1574. die 6. m. Februarii, Cracoviae.
Senatus consultum de civitate sub ingressu maiestis regiae festis luminibus collustranda 302
239. 1574. die 22. m. Februarii, Cracoviae.
Iusiurandum a consulibus Cracoviensibus Henrico regi Poloniae datum 302
240. 1574. die 30. m. Iunii, Cracoviae.
Plebiscitum de securitate publica 303
241. 1574. die 30. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de rebus, quae ad victum spectant, ab institoribus emendis minutatimque vendendis 304
242. 1574. die 3. m. Septembris, Cracoviae.
Senatus consultum de furantibus ligna ex horreo civili poena afficiendis 307

243. 1574. die 9. m. Septembris, Cracoviae.
Senatus consultum de pretio panis et cervisiae 308
244. 1574. die 13. m. Septembris, Cracoviae.
De officio campanatoris praetorii 308
245. 1574. die 17. m. Septembris, Cracoviae.
Senatus consultum de mensuris signandis et de mercede tutnariorum 309
246. 1574. die 23. m. Septembris, Cracoviae.
Senatus consultum de consulibus, qui de mercatoribus extraneis curam adhibeant et debita civilia exsequantur, deligendis 309
247. 1575. die 26. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de agris civilibus locandis 310
248. 1575. die 21. m. Iulii, Casimiriae.
Senatus consultum de agris civilibus locandis 311
249. 1575. die 2. m. Decembris, Cracoviae.
Senatus consultum de defensione civitatis, de centurionibus et decurionibus necnon stationibus eorum 311
250. 1576. die 27. m. Ianuarii, Casimiriae.
Senatus consultum de suscipiendo et deponendo officio proconsulis 318
251. 1576. die 17. m. Maii, Cracoviae.
Stephanus r. P. privilegia civibus Cracoviensibus ab antecessoribus suis impertita, rata esse iubet 318
252. 1576. die 30. m. Maii, Cracoviae.
Idem officialibus mandat, ne a civibus Cracoviensibus iniusta portoria exigant 321
253. 1576. die 3. m. Iulii, Varsoviae.
Idem testatur, cives Cracovienses a vecturis et ab auro coronario liberos esse 322
254. 1576. die 14. m. Augusti, Varsoviae.
Idem Nicolao Ligięza castellano Zawichostensi mandat, ne mercatoribus merces ipsorum viis obliquis extra emporium Cracoviense vehere permittat 324
255. 1576. die 14. m. Augusti, Varsoviae.
Idem Iacobo Rokossowski teloneorum praefecto mandat, ne a civibus Cracoviensibus iniusta portoria exigat 325
256. 1576. die 30. m. Novembris, in Toruń.
Mandati proxime praecedentis aliud argumentum 326
257. 1576. die 26. m. Decembris, in Toruń.
Idem Iudaeis Casimiriensibus fornices et cameras Cracoviae conducendi mercesque suas in foro civitatis eiusdem venum dandi facultatem tribuit 326
258. 1577. die 10. m. Ianuarii, Cracoviae.
Senatus consultum de cervisia extranea 328
259. 1578. die 20. m. Ianuarii, Varsoviae.
Stephanus r. P. privilegium a Sigismundo Augusto r. P. civibus Stradomiensibus a. 1552. impertitum, ratum esse iubet . 328
260. 1578. die 29. m. Ianuarii, Varsoviae.
Eiusdem decretum de exactione »czopowe« dicta, a civibus Clepardiensibus solvenda 328
261. 1578. die 2. m. Martii, Varsoviae.
Idem consulibus Casimiriensibus mandat, ut societati coctarae salis locum in ripa fluvii Wisła assignent 329

262. 1578. die 7. m. Martii, Varsoviae.
Idem consulibus Cracoviensibus mandat, ne a civibus Casimiriensibus vectigal pontaticum exigant 330
263. 1578. die 3. m. Aprilis, Casimiriae.
Senatus consultum de via quadam lapidibus sternenda . . 331
264. 1578. die 17. m. Maii, Casimiriae.
Plebiscitum de hortis quibusdam civilibus recuperandis . 331
265. 1578. die 20. m. Iunii, Leopoli.
Stephanus rex Poloniae cavet, ne contributio a civibus Cracoviensibus sponte oblata, iuribus civium eorundem praeiudicet 332
266. 1578. die 7. m. Iulii, Leopoli.
Idem consulibus Casimiriensibus mandat, ut zuppario Cracoviensi locum in ripa fluvii Wisła salis deponendi gratia assignent 333
267. 1578. die 11. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de platea lata munda servanda . . . 334
268. 1578. die 27. m. Octobris, Cracoviae.
Stephani regis Poloniae statutum de ordine publico in civitate Cracoviensi servando 334
269. 1579. die 4. m. Ianuarii, Cracoviae.
Stephanus r. P. quascunque lites civibus Cracoviensibus a quocumque motas, ad proximum suum Cracoviam adventum dirimendas remittit 339
270. 1579. die 5. m. Ianuarii, Cracoviae.
Idem mandat, ne portae civitatis Cracoviae noctu recludantur 341
271. 1579. die 20. m. Iulii, Casimiriae.
Senatus consultum de platea pistoria lapidibus sternenda . 342
272. 1580. die 20. m. Augusti, ex castris trans Uświat positis.
Stephanus r. P. civibus Casimiriensibus mandat, ut contributionem ducillarem consulibus Cracoviensibus solvant 342
273. 1580. die 7. m. Novembris, Casimiriae.
Pactum consulum Cracoviensium cum tabernatoribus, braseatoribus et braxatoribus Casimiriensibus de contributione ducillari a coctura cervisiae solvenda 343
274. 1580. die 19. m. Novembris, Casimiriae.
Pactum consulum Cracoviensium cum braseatoribus et braxatoribus Casimiriensibus de contributione »ternariorum« a vino sublimato solvenda 344
275. 1581. die 4. m. Iulii, Disnae.
Stephanus r. P. capitaneo Biecensi mandat, ne mercatoribus quibuscumque merces eorum viis insolitis vehere permittat 345
276. 1582. die 23. m. Ianuarii, Cracoviae.
Senatus consultum de salario proconsulis 345
277. 1582. die 16. m. Maii, Casimiriae.
Senatus consultum de consulibus tarde ad consilium venientibus poena afficiendis 346
278. 1582. die 16. m. Maii, Casimiriae.
Senatus consultum de advocatis, scabinis et duodecim viris tarde ad consilium venientibus, poena afficiendis 346
279. 1582. die 18. m. Novembris, Varsoviae.
Stephanus r. P. officialibus quibusdam mandat, ut de damnis a civibus Casimiriensibus in ripa fluvii Wisła passis, inquirant 347

280. 1583. die 13. m. Aprilis, Cracoviae.
Idem capitaneo Cracoviensi mandat, ut homines vagos coërceat 347
281. 1583. die 21. m. Aprilis, Casimiriae.
Plebiscitum de vectigale a scaphis et naviculis in ripa fluvii Wisła percipiendo 348
282. 1583. die 29. m. Augusti, Cracoviae.
Stephani r. P. decretum inter consules Cracovienses et cives Clepardienses de vino cauponando litem dirimens 349
283. 1583. die 4. m. Septembris, Cracoviae.
Stephanus r. P. pactum Iudaeorum Cracoviensium cum consulibus Casimiriensibus de areis et domibus quibusdam vico Iudaeorum coniungendis, ratum facit 350
284. 1583. die 14. m. Septembris, Cracoviae.
Idem praecepta quaedam, quae ad ordinem in iudiciis praecipue servandum, spectant, promulgat 355
285. 1583. die 15. m. Septembris, Cracoviae.
Idem consulibus Cracoviensibus mandat, ut mercatoribus Vratislaviensibus mercaturam Cracoviae facere permittant . . 357
286. 1583. die 15. m. Septembris, Cracoviae.
Idem lites civibus Cracoviensibus a quocumque motas, ad proximum suum Cracoviam adventum dirimendas remittit . . 358
287. 1583. die 16. m. Septembris, Cracoviae.
Eiusdem decretum de contributione »quarti grossi« anno etiam insequenti solvenda 359
288. 1584. die 3. m. Martii, Cracoviae.
Edictum vicecapitanei Cracoviensis de pretio cervisiae . . 360
289. 1584. die 7. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de mercatura extra nundinas facienda, mercatoribus extraneis interdicenda 360
290. 1585. die 10. m. Februarii, Varsoviae.
Stephanus r. P. privilegium civibus Casimiriensibus a Sigismundo Augusto r. P. anno 1558. impertitum, ratum esse iubet 361
291. 1585. die 23. m. Februarii, Varsoviae.
Idem civibus Casimiriensibus vectigal aquaticum exigendi facultatem tribuit 361
292. 1585. die 27. m. Martii, in Niepołomice.
Idem consulibus Cracoviensibus mandat, ut Scotis mercaturam Cracoviae facere permittant 364
293. 1585. die 29. m. Iunii, in Niepołomice.
Idem consulibus Cracoviensibus lapides platearum sternendarum gratia flumine Vistula Cracoviam absque vectigale aquatico advehendi, facultatem tribuit 364
294. 1585. die 25. m. Iulii, in Niepołomice.
Idem magno procuratori arcis Cracoviensis mandat, ut consulibus Casimiriensibus in exigendo portorio operam praebeat . 365
295. 1585. die 9. m. Augusti, in Niepołomice.
Idem consulibus Cracoviensibus mandat, ut accepti et expensi civilis rationem reddant 366
296. 1585. die 9. m. Septembris, Cracoviae.
Eiusdem decretum de rationibus accepti et expensi civilis, a consulibus Cracoviensibus confectis 366

297. 1585. die 11. m. Septembris, Cracoviae.
Senatus consultum de bonis civilibus locandis, de rationibus civilibus reddendis et de debitis civilibus exigendis 368
298. 1585. die 16. m. Septembris, in Niepołomice.
Stephanus rex Poloniae decretum commissariorum regiorum de bonis civilibus locandis ratum facit 369
299. 1585. die 18. m. Novembris, Cracoviae.
Nicolai Zebrzydowski capitanei Cracoviensis generalis edictum contra turbatores pacis publicae 373
300. 1586. die 26. m. Iunii, Casimiriae.
Index actorum civitatis Casimiriensis 373
301. 1586. die 9. m. Iulii, in Grodno.
Stephanus r. P. magno procuratori arcis Cracoviensis mandat, ne a consulibus Cracoviensibus portorium quoddam exigat 375
302. 1586. die 7. m. Iulii, Casimiriae.
Plebiscitum de officialibus civilibus Casimiriensibus eligendis 376
303. 1586. die 20. m. Novembris, Cracoviae.
Decretum commissariorum regiorum de rationibus civilibus a consulibus Cracoviensibus confectis 377

II.

Iura, privilegia et statuta contuberniorum.

304. 1507. die 6. m. Maii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. statuit, solum aurifices ius civitatis habentes, artem aurariam Cracoviae exercere posse 389
305. 1507. die 24. m. Iulii, Casimiriae.
Senatus consultum de ordine inter solemnem sacrorum pompam servando 391
306. 1507. die 17. m. Decembris, Cracoviae.
Senatus consultum de filiis lictorum et famulorum civilium ad quaevis artificia habilibus 392
307. 1509. die 7. m. Iulii, Casimiriae.
Statuta contubernii figulorum Casimiriensium 392
308. 1511. (Cracoviae).
Additamentum ad statuta pictorum Cracoviensium . . . 395
309. 1511. die 9. m. Iulii, Cracoviae.
Statuta contubernii currificum et rotificum Cracoviensium 395
310. 1511. die 9. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de macellis salicidarum 397
311. 1511. die 13. m. Iunii, Cracoviae.
Senatus consultum de filiis barbitonsorum ad opificia habilibus 398
312. 1511. die 12. m. Septembris, Cracoviae.
Senatus consultum de rotificibus cum currificibus in unum contubernium coniungendis 398
313. 1512. Vratislaviae.
Literae laniorum Silesiacorum ad lanios Cracovienses de audacia sociorum refrenanda 399

314. 1512. die 23. m. Februarii, Cracoviae.
Senatus consultum de pecoribus laniorum extra civitatem nutriendis 401
315. 1512. die 10 m. Maii, Cracoviae.
Statuta contubernii muratorum et lapicidarum Cracoviensium 401
316. 1512. die 14. m. Maii, Cracoviae.
Statuta contubernii carpentariorum et architectorum Cracoviensium 404
317. 1512. die 9. m. Iulii, Cracoviae.
Statuta contubernii cantrifusorum et cuprifusorum Cracoviensium 407
318. 1516. die 13. m. Martii, Casimiriae.
De electione seniorum contubernii textorum Casimiriensium 411
319. 1517. Cracoviae.
Statuta sociorum contubernii cingulatorum Cracoviensium 411
320. 1517. die 15. m. Octobris, Cracoviae.
Senatus consultum de sociis contubernii cingulatorum Cracoviensium 414
321. 1517. die 17. m. Decembris, Cracoviae.
Decretum contubernii aurificum Cracoviensium 414
322. 1518. die 11. m. Februarii, Casimiriae.
Interdictum consulum Casimiriensium, ne panis ex Cracovia Casimiriam vendendi gratia apportetur 415
323. 1518. die 3. m. Novembris, Cracoviae.
Statuta contubernii cingulatorum Cracoviensium 415
324. 1519. die 26. m. Ianuarii, Cracoviae.
Coram officio consulari Cracoviensi Serafinus Całowański institam quandam opulentam contubernio halecistarum Cracoviensium vendit 419
325. 1519. die 17. m. Iunii, Cracoviae.
Senatus consultum de speciminibus artis mensatoriae . . 420
326. 1519. die 11. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de siccis salsisque piscibus vendendis . 420
327. 1521. die 26. m. Septembris, Cracoviae.
Decretum consulum Cracoviensium inter pellifices Cracovienses et Casimirienses litem dirimens 423
328. 1522. die 10. m. Decembris, Cracoviae.
Senatus consultum de pretio vini 423
329. 1523. die 26. m. Septembris, Cracoviae.
Sigismundi I. r. P. statutum de vasis stanneis conficiendis vendendisque 423
330. 1524. die 10. m. Martii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. statuit, magistros contuberniorum Casimiriensium magistris contuberniorum Cracoviensium subiectos non esse 426
331. 1524. die 10. m. Martii, Cracoviae.
Idem statuit, magistros contuberniorum Clepardiensium magistris contuberniorum Cracoviensium subiectos non esse . . . 427
332. 1524. die 11. m. Martii, Cracoviae.
Eiusdem decretum inter sutores et cerdones Cracovienses litem dirimens 427

333. 1524. die 25. m. Maii, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum inter funifices Cracovienses et Bochnenses litem dirimens 429

334. 1524. die 15. m. Iunii, Cracoviae.
Eorundem decretum inter funifices et arvinarios Cracovienses litem dirimens 429

335. 1524. die 15. m. Iulii, Cracoviae.
Consules Cracovienses currificibus mandant, ut rotificibus armaturam restituant 430

336. 1525. die 1. m. Februarii, Cracoviae.
Senatus consultum de barbitonsoribus 430

337. 1525. die 26. m. Aprilis, Cracoviae.
Senatus consultum de sale minuto vendendo 430

338. 1525. die 14. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de institis sub Cruce sitis 431

339. 1525. die 24. m. Martii, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum inter funifices et arvinarios litem dirimens 431

340. 1525. die 5. m. Novembris, Cracoviae.
Sigismundi I. r. P. cum contubernio carpentariorum Cracoviensium, Casimiriensium et Clepardiensium pactum de campana magna regia in ecclesia cathedrali Cracoviensi pulsanda . . . 432

341. 1526. die 4. m. Ianuarii, Casimiriae.
Senatus consultum de cerevisia coquenda et vendenda . . 434

342. 1526. die 18. m. Octobris, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. inter teloneatorem Cracoviensem et salicidas Cracovienses litem dirimens statuit, vectores salicidarum a portorio liberos esse debere 434

343. 1527. die 4. m. Februarii, Cracoviae.
Senatus consultum de senioribus contubernii cingulatorum eligendis 435

344. 1527. die 11. m. Martii, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum, inter sutores, cerdones et lanios litem dirimens 435

345. 1528. die 28. m. Augusti, Cracoviae.
Senatus consultum de pretio cervisiae 436

346. 1529. die 22. m. Aprilis, Cracoviae.
Senatus consultum de pane coquendo et de mercede familiae pistorum 436

347. 1529. die 14. m. Iulii, Cracoviae.
Statuta contubernii cingulatorum Cracoviensium 437

348. 1530. die 27. m. Iunii, Cracoviae.
De familia pileatorum 440

349. 1530. die 1. m. Iulii, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum inter serratores Cracovienses et Casimirienses litem dirimens 440

350. 1530. die 4. m. Iulii, Casimiriae.
Senatus consultum de braseis conficiendis 441

351. 1530. die 27. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de pannis tinctis ad ulnam vendendis . 442

352. 1531. die 11. m. Martii, Cracoviae.
Sigismundi I. r. P. decretum, inter aurifices Cracovienses et proconsulem consulesque Casimirienses litem dirimens . . . 442

353. 1531. die 6. m. Maii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. statuit, solum sartores ius civitatis habentes et qui cum contubernio Cracoviensi societatem iniverunt, artem sartoriam Cracoviae exercere posse 444

354. 1531. die 2. m. Iunii, Cracoviae.
Senatus consultum de contubernio peratorum, tinctorum, bursificum et crumenariorum Cracoviensium 446

355. 1531. die 26. m. Septembris, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. contubernio sutorum Casimiriensium viginti cameras Casimiriae sitas, confert 446

356. 1532. die 1. m. Martii, Cracoviae.
Consules Cracovienses tinctoribus, cingulatoribus et peratoribus cutes extraneas Cracoviam subvehendi dant potestatem . 448

357. 1532. die 19. m. Aprilis, Cracoviae.
Commissariorum regiorum statutum de coreis vendendis . 448

358. 1532. die 19. m. Aprilis, Cracoviae.
Sigismundi I. r. P. decretum inter braxatores et braseatores Casimirienses litem dirimens 449

359. 1532. die 22. m. Aprilis, Cracoviae.
Senatus consultum de contubernio serrificum et fabrorum 451

360. 1532. die 6. m. Septembris, Cracoviae.
Senatus consultum de speciminibus artis cantrifusorum . . 452

361. 1532. die 23. m. Septembris, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum, inter cultellifabros et acufices litem dirimens 452

362. 1532. die 23. m. Septembris, Cracoviae.
Consules Cracovienses acuficibus venditionem cartarum interdicunt 452

363. 1532. die 8. m. Octobris, Cracoviae.
Senatus consultum de smigmatoribus 453

364. 1532. die 19. m. Novembris, Cracoviae.
Sigismundi I. r. P. decretum inter consules Casimirienses et cantrifusores Cracovienses litem dirimens 453

365. 1532. die 9. m. Decembris, Cracoviae.
Statuta contubernii doleatorum et lagoenariorum Cracoviensium 454

366. 1533. die 14. m. Maii, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum inter doleatores Sandomirienses et Cracovienses litem dirimens 457

367. 1533. die 12. m. Iulii, Casimiriae.
Consules Casimirienses statuta contubernii textorum Casimiriensium de a. 1457. rata esse iubent 458

368. 1533. die 4. m. Augusti, Cracoviae.
Senatus consultum de senioribus et iunioribus magistris contubernij figulorum 458

369. 1533. die 27. m. Augusti, Cracoviae.
Senatus consultum de cerdonibus Cracoviensibus 458

370. 1533. die 29. m. Augusti, Cracoviae.
Statuta contubernii fabrorum, serrifabrorum, calcariorum, pangraceronum, caldeatorum, armificum et naglarorum Cracoviensium 458

371. 1534. die 11. m. Martii, Cracoviae.
Statuta contubernii sartorum Cracoviensium 464

372. 1534. die 25. m. Iunii, Cracoviae.
Senatus consultum de cameris salicidarum 467
373. 1534. die 23. m. Octobris, Cracoviae.
De contubernio gladiatorum Cracoviensium et Casimiriensium 469
374. 1535. die 10. m. Maii, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum inter tinctores et albicerdones Cracovienses litem dirimens 469
375. 1535. die 4. m. Augusti, Cracoviae.
Senatus consultum de sebo coquendo 469
376. 1535. die 23. m. Augusti, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum inter tinctores et albicerdones litem dirimens 470
377. 1535. die 15. m. Octobris, Cracoviae.
Eorundem decretum inter aurifices et bractearium quendam litem dirimens 470
378.*) 1536. die 15. m. Septembris, Cracoviae.
Statuta contubernii laniorum Cracoviensium 471
379. 1536. die 22. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de cultellifabris et gladiatoribus . . . 476
380. 1536. die 4. m. Aprilis, Cracoviae.
Senatus consultum de salicidis 476
381. 1536. die 10. m. Maii, Cracoviae.
Senatus consultum de cera et sebo solum in officina civili »Capia« dicta liquefaciendis 477
382. 1536. die 14. m. Iunii, Cracoviae.
Senatus consultum de cultellifabris et gladiatoribus . . . 477
383. 1536. die 3. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de halecibus emendis vendendisque . 478
384. 1536. die 14. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de senioribus contubernii sutorum . . 478
385. 1536. die 27. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de sociis contubernii carpentariorum . 478
386. 1536. die 15. m. Septembris, Cracoviae.
Senatus consultum de pretio cervisiae 479
387. 1536. die 26. m. Septembris, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum inter gladiatores et cultellifabros litem dirimens 479
388. 1536. die 16. m. Octobris, Cracoviae.
Senatus consultum de gladiatoribus et cultellifabris . . . 479
389. 1536. die 3. m. Novembris, Cracoviae.
Senatus consultum de cingulatoribus et gladiatoribus . . 480
390. 1536. die 6. m. Novembris, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum, inter gladiatores et cultellifabros litem dirimens 480
391. 1537. die 30. m. Aprilis, Cracoviae.
De electione seniorum contubernii pellificum 480
392. 1537. die 23. m. Maii, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum inter sartores Clepardienses et pannicidas Cracovienses litem dirimens 481

*) Przez proste przeoczenie został statut ten rzeźników Krakowskich pod N. 378 położony, gdy właściwie powinien się znajdować dopiero pod N. 387, a wszystkie akta od N. 379 do 386 winny być o jeden numer wyżej położone.

393. 1537. die 27. m. Iulii, Cracoviae.
Statuta contubernii corrigiatorum Cracoviensium 482
394. 1537. die 16. m. Novembris, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum, inter sutores et rufficerdones Cracovienses litem dirimens 485
395. 1539. die 3. m. Ianuarii, Cracoviae.
De assulis ad vaginas gladiorum conficiendas, a gladiatoribus in commune emendis 486
396. 1539. die 14. m. Ianuarii, Cracoviae.
Senatus consultum de pileis peregrinis 487
397. 1539. die 10. m. Martii, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum inter bursifices Opatovienses et Cracovienses litem dirimens 487
398. 1539. die 26. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de electione seniorum contubernii sutorum Cracoviensium 488
399. 1539. die 28. m. Aprilis, Cracoviae.
Senatus consultum de senioribus contubernii sutorum . . 489
400. 1539. die 4. m. Iunii, Cracoviae.
Senatus consultum de discipulis aurificum dimittendis . . 489
401. 1539. die 10. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de rationibus accepti et expensi a senioribus contubernii muratorum Cracoviensium reddendis 489
402. 1539. die 1. m. Septembris, Cracoviae.
Senatus consultum de rebus argenteis divendendis . . . 490
403. 1539. die 19. m. Septembris, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum inter tinctores et albicerdones Cracovienses de pellibus »zamisch« et »lesch« dictis, perficiendis, litem dirimens 491
404. 1539. die 20. m. Octobris, Cracoviae.
Senatus consultum de discipulis contubernii cingulatorum Cracoviensium 492
405. 1539. die 28. m. Octobris, Cracoviae.
Statuta quaedam contuberniorum barchanicorum Cracoviensium, Casimiriensium et Clepardiensium 492
406. 1540. die 21. m. Aprilis, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. magno procuratori Cracoviensi mandat, ut augeat Casimiriae numerum camerarum pistoriarum . . 494
407. 1540. die 11. m. Iunii, Cracoviae.
Senatus consultum de contubernio muratorum 495
408. 1540. die 14. m. Iunii, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum, inter iuniores et seniores magistros contubernii aurificum de rationibus reddendis litem dirimens 495
409. 1540. die 21. m. Iunii, Casimiriae.
Decretum consulum Casimiriensium inter serrifices, fabros et gladiatores Casimirienses et Stradomienses litem dirimens . 496
410. 1540. die 14. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de sociis peregrinantibus contubernii sellatorum hospicio excipiendis 496
411. 1540. die 3. m. Septembris, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum, inter sartores Casimirienses et Cracovienses litem dirimens 497

412. 1541. die 10. m. Februarii, Cracoviae.
De sociis contubernii pistorum Casimiriensium 497
413. 1541. die 14. m. Februarii, Cracoviae.
De pretio husionis 498
414. 1541. die 10. m. Martii, Cracoviae.
Pactum doleatorum Cracoviensium cum doleatoribus Tarnoviensibus de familia eorum 498
415. 1541. die 12. m. Martii, Casimiriae.
Senatus consultum de saxifragis 499
416. 1541. die 16. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de testis in fusorio aurificum 499
417. 1541. die 6. m. Maii, Cracoviae.
Additamentum ad statuta contubernii serrificum, calcariorum et pangraceronum Cracoviensium 500
418. 1541. die 1. m. Iunii, Cracoviae.
Senatus consultum de tabernis pistoriis 500
419. 1541. die 15. m. Iunii, Cracoviae.
Senatus consultum de sagittariis et immunitatibus reguli eorum 501
420. 1541. die 12. m. Octobris, Cracoviae.
Additamentum ad statuta fabrorum, serrificum, caldeatorum et calcariorum Cracoviensium 502
421. 1541. die 2. m. Decembris, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum, inter doleatores Premislienses et Cracovienses litem dirimens 503
422. 1542. die 27. m. Ianuarii, Cracoviae.
De electione seniorum magistrorum contubernii smigmatorum 504
423. 1542. die 19. m. Iulii, Casimiriae.
Senatus consultum de senioribus magistris contubernii serrificum, fabrorum et gladiatorum Casimiriensium et Stradomiensium 504
424. 1542. die 7. m. Augusti, Cracoviae.
Figuli Cracovienses consulibus Cracoviensibus solarium quoddam annuum pro argilla ad ollas conficiendas effodienda, soluturos sese obligant 505
425. 1542. die 14. m. Augusti, Casimiriae.
Senatus consultum de tabernis pistorum 505
426. 1544. Cracoviae.
Statuta sociorum contubernii currificum et rotificum Cracoviensium 506
427. 1544. die 17. m. Februarii, Casimiriae.
Additamentum ad statuta braseatorum Casimiriensium . . 510
428. 1544. die 3. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de specimine artis gladiariae 511
429. 1544. die 30. m. Aprilis, Cracoviae.
Senatus consultum de ferramentis vendendis 511
430. 1544. die 20. m. Iunii, Cracoviae.
De sociis contuberniorum sutorum et pictorum Cracoviensium 511
431. 1544. die 24. m. Iulii, Cracoviae.
De contubernio barbitonsorum Cracoviensium 512
432. 1544. die 10. m. Octobris, Cracoviae.
De contubernio pannicidarum Cracoviensium 512

433. 1544. die 20. m. Decembris, Cracoviae.
Sigismundi I. r. P. decretum, inter aurifices Casimirienses et Cracovienses litem dirimens 512
434. 1545. die 5. m. Ianuarii, Casimiriae.
Consules Casimirienses inter serrifices fabrosque Casimirienses et serrifices gladiatoresque Stradomienses litem dirimunt . 514
435. 1545. die 27. m. Februarii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. privilegium a Ioanne Alberto r. P. contubernio pistorum Cracoviensium a. 1496. impertitum, ratum facit 514
436. 1545. die 18. m. Martii, Cracoviae.
Statuta contubernii institorum ferrariorum Cracoviensium 515
437. 1545. die 2. m. Maii, Cracoviae.
Senatus consultum de coriis praeparandis vendendisque . 516
438. 1545. die 20. m. Maii, Cracoviae.
Senatus consultum de coriis praeparandis vendendisque . 517
439. 1545. die 10. m. Iulii, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum inter pileatores Lovicenses et Cracovienses litem dirimens 518
440. 1545. die 27. m. Iulii, Cracoviae.
Sigismundus I. r. P. privilegium a Casimiro II. r. P. contubernio sutorum Cracoviensium a. 1468. impertitum, ratum facit 518
441. 1545. die 22. m. Octobris, Cracoviae.
Idem contubernio albicerdonum Cracoviensium privilegia quaedam impertit 519
442. 1545. die 26. m. Octobris, Cracoviae.
Consules Cracovienses contuberniis quibusdam mandant, ut praecepta palatini et capitanei Cracoviensis exsequantur . . . 521
443. 1545. die 29. m. Octobris, Casimiriae.
Consules Casimirienses contubernio pannificum lectum unum in hospitali ad s. Leonardum assignant 521
444. 1545. die 12. m. Novembris, Cracoviae.
Senatus consultum de tabernis avenariis 522
445. 1546. die 12. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de senioribus contubernii salicidarum Cracoviensium 522
446. 1546. die 22. m. Maii, Casimiriae.
De conviviis magistrorum artis mensatorum et doleatorum 523
447. 1546. die 16. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de lana a revenditoribus emenda vendendaque 523
448. 1546. die 16. m. Iulii, Cracoviae.
Consules Cracovienses inter consules Casimirienses et aurifices Cracovienses litem dirimunt 524
449. 1546. die 15. m. Novembris, Cracoviae.
Statuta contubernii pannificum pileatorumque Casimiriensium 525
450. 1547. die 4. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de prelo a pannicidis Cracoviensibus construendo 529
451. 1547. die 14. m. Aprilis, Casimiriae.
De cista et armis contubernii fabrorum Casimiriensium . 529

452. 1547. die 23. m. Iunii, in Zator.
Statuta contubernii mensatorum Cracoviensium 529

453. 1548. die 4. m. Aprilis, Cracoviae.
Statuta contubernii barchanicorum Cracoviensium 533

454. 1548. die 30. m. Iunii, Cracoviae.
Senatus consultum de contubernio mensatorum Cracoviensium 537

455. 1548. die 27. m. Augusti, Cracoviae.
Senatus consultum de conviviis sociis contubernii albicerdonum Cracoviensium interdicendis 537

456. 1548. die 29. m. Octobris, Petricoviae.
Sigismundus Augustus r. P. domum quandam lapideam Cracoviae in platea hospitali sitam, contubernio sartorum Cracoviensium confert 538

457. 1548. die 23. m. Novembris, Cracoviae.
Additamentum ad statuta contubernii pistorum Cracoviensium 538

458. 1548. die 10. m. Decembris, Petricoviae.
Sigismundus Augustus r. P. privilegia quaedam contubernio pellionum Cracoviensium confert 539

459. 1548. die 10. m. Decembris, Petricoviae.
Idem privilegia contuberniis Cracoviensibus ab antecessoribus suis, regibus Poloniae impertita, rata esse iubet 542

460. 1549. die 12. m. Ianuarii, Petricoviae.
Idem privilegium a Sigismundo I. r. P. contubernio mensatorum Cracoviensium a. 1547. impertitum, ratum facit 543

461. 1549. die 20. m. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de tabernis halecistarum 545

462. 1549. die 30. m. Martii, Cracoviae.
Sigismundus Augustus r. P. privilegia a Sigismundo I. r. P. contubernio cantrifusorum Cracoviensium a. 1523. et 1532. impertita, rata esse iubet 545

463. 1549. die 12. m. Aprilis, Cracoviae.
Idem privilegium a Sigismundo I. r. P. contubernio albicerdonum Cracoviensium a. 1545. impertitum, ratum facit . . . 548

464. 1549. die 29. m. Maii, Cracoviae.
Senatus consultum de cortice coriario emendo 548

465. 1549. die 9. m. Octobris, Cracoviae.
Statuta quaedam contubernii figulorum Cracoviensium . . 548

466. 1550. die 18. m. Ianuarii, Cracoviae.
Statuta sociorum contubernii gladiatorum Cracoviensium . 549

467. 1550. die 27. m. Ianuarii, Casimiriae.
Senatus consultum de mensatoribus et doleatoribus . . . 552

468. 1550. die 6. m. Martii, Casimiriae.
Senatus consultum de mensatoribus, doleatoribus et funificibus Casimiriensibus 552

469. 1550. die 27. m. Iulii, Petricoviae.
Sigismundus Augustus r. P. statuta contubernii laniorum Cracoviensium renovat 552

470. 1550. die 24. m. Octobris, Cracoviae.
Senatus consultum de contubernio albicerdonum Cracoviensium 557

471. 1550. die 29. m. Octobris, Cracoviae.
Senatus consultum de sociis contubernii sellatorum Cracoviensium veris et putativis 558

472. 1550. die 15. m. Decembris, Cracoviae.
Sigismundus Augustus r. P. privilegia ab antecessoribus suis regibus Poloniae contubernio laniorum Cracoviensium impertita, rata esse iubet 559

473. 1551. die 28. m. Maii, Cracoviae.
Prior provincialis ordinis Praedicatorum contubernio mensatorum Cracoviensium sacellum quoddam in ecclesia ad s. Trinitatem assignat 563

474. 1552. die 19. m. Ianuarii, Cracoviae.
Statuta contubernii pectinistarum Cracoviensium 563

475. 1552. die 18. m. Martii, Cracoviae.
Statuta contubernii acuficum Cracoviensium 566

476. 1552. die 25. m. Martii, Petricoviae.
Statuta contubernii muratorum Cracoviensium 570

477. 1552. die 31. m. Martii, Petricoviae.
Sigismundus Augustus r. P. privilegium a Ioanne Alberto r. P. contubernio pistorum Cracoviensium a. 1496. impertitum, ratum facit 574

478. 1552. die 5. m. Aprilis, Petricoviae.
Idem figulis extraneis mandat, ne opera sua Cracoviae extra nundinas venumdare audeant 574

479. 1552. die 6. m. Aprilis, Petricoviae.
Idem privilegium a Sigismundo I. r. P. contubernio sartorum Cracoviensium a. 1531. impertitum, ratum facit 576

480. 1552. die 15. m. Septembris, Cracoviae.
Senatus consultum de sociis contubernii corrigiatorum Cracoviensium 577

481. 1552. die 26. m. Septembris, Cracoviae.
Senatus consultum de halecibus a halecistis in commune emendis 578

482. 1553. die 6. m. Maii, Cracoviae.
Sigismundi Augusti r. P. decretum, inter lanios Cracovienses et oppidanos Voinicenses litem dirimens 578

483. 1554. die 13. m. Ianuarii, in Knyszyn.
Eiusdem edictum de veteri mensura lignorum servanda . 580

484. 1554. die 14. m. Februarii, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum, inter seniores contubernii muratorum Cracoviensium et socios eiusdem contubernii litem dirimens 580

485. 1554. die 9. m. Aprilis, Cracoviae.
Senatus consultum de loco ad vendendum revenditoribus assignato 581

486. 1554. die 26. m. Aprilis (?), Clepardiae.
Plebiscitum de cervisia Cracoviensi vendenda 581

487. 1554. die 28. m. Iulii, Cracoviae.
Statuta quaedam contubernii muratorum Cracoviensium . 582

488. 1555. die 18. m. Februarii, Cracoviae.
Senatus consultum de tabernis pultariorum 583

489. 1555. die 21. m. Februarii, Casimiriae.
De cerdonibus Casimiriensibus contubernio bursificum, cingulatorum et marsupiariorum Casimiriensium adiungendis . . . 583
490. 1555. die 25. m. Aprilis, Petricoviae.
Statuta contubernii carpentariorum et rotificum Cracoviensium 584
491. 1555. die 2. m. Maii, Petricoviae.
Sigismundus Augustus r. P. senatus consultum de tabernis pultariorum Cracoviensium ratum facit 588
492. 1555. die 4. m. Maii, Petricoviae.
Sigismundus Augustus r. P. numerum tabernarum pistoriarum Casimiriensium auget 589
493. 1556. die 27. m. Februarii, Vilnae.
Idem Mathiam Hispanum magistrum artis sellariae declarat 590
494. 1556. die 16. m. Aprilis, Casimiriae.
Senatus consultum de tabernis figulorum Casimiriensium . 590
495. 1557. die 7. m. Ianuarii, Varsoviae.
Sigismundus Augustus r. P. privilegium a Vladislao II. r. P. contubernio laniorum Cracoviensium anno 1393. impertitum, ratum facit 591
496. 1557. die 15. m. Ianuarii, Cracoviae.
Statuta contubernii bursificum, crumenariorum et tinctorum Cracoviensium 591
497. 1557. die 1. m. Iulii, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum, inter magistros et socios contubernii papyrificum Cracoviensium litem dirimens . . 595
498. 1557. die 19. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de sociis contubernii cultellifabrorum Cracoviensium 596
499. 1558. die 8. m. Iunii, Casimiriae.
Senatus consultum de cerevisia coquenda 597
500. 1558. die 25. m. Augusti, in Krasnystaw.
Sigismundus Augustus r. P. officialibus mandat, ne a laniis Clepardiensibus iniusta portoria exigant 598
501. 1558. die 7. m. Decembris, Petricoviae.
Statuta contubernii cultrariorum Cracoviensium 599
502. 1558. die 9. m. Decembris, Cracoviae.
Senatus consultum de contubernio serrificum, calcarificum et pangraceronum Cracoviensium 603
503. 1558. die 20. m. Octobris, Petricoviae.
Sigismundus Augustus r. P. contubernio cantrifusorum Cracoviensium privilegia quaedam impertit 603
504. 1559. die 12. m. Ianuarii, Petricoviae.
Statuta contubernii piscatorum Cracoviensium 606
505. 1559. die 18. m. Aprilis, Cracoviae.
Sigismundus Augustus r. P. numerum tabernarum pistoriarum Casimiriensium auget 610
506. 1559. die 20. m. Aprilis, Cracoviae.
Eiusdem edictum de vasorum stanneorum a cantrifusoribus Cracoviensibus experimento agendo 611
507. 1559. die 3. m. Maii, Cracoviae.
Idem enucleat privilegia, quibus lanii Cracovienses a portorio sunt liberati 613

508. 1559. die 21. m. Maii, Cracoviae.
Statuta contubernii sartorum Casimiriensium 614
509. 1559. die 9. m. Iunii, Cracoviae.
Sigismundi Augusti r. P. decretum, inter magnum procutorem arcis Cracoviensis et consules civesque Casimirienses de pannicidiis Casimiriensibus litem dirimens 617
510. 1560. die 11. Martii, Cracoviae.
Senatus consultum de numero cauponarum in suburbio »Cerdonia« dicto, instituendarum 618
511. 1560. die 22. m. Aprilis, Casimiriae.
Senatus consultum de cauponibus avenariis 619
512. 1561. die 30. m. Ianuarii, Casimiriae.
Senatus consultum de vasis alienis 619
513. 1561. die 18. m. Iulii, Cracoviae.
Senatus consultum de venditoribus vitreorum poculorum . 620
514. 1561. die 1. m. Septembris, Casimiriae.
De sagittariis 620
515. 1561. die 16. m. Octobris, Casimiriae.
Senatus consultum de contubernio piscatorum 621
516. 1561. die 10. m. Decembris, in Łomża.
Sigismundus Augustus r. P. decreta consulum Casimiriensium inter braseatores, braxatores et cives cerevisiam coquentes, lata, rata esse iubet 622
517. 1561. die 15. m. Decembris, Cracoviae.
Consulum Cracoviensium decretum, inter cultellifices et institores ferrarios Cracovienses litem dirimens 624

PARS PRIMA

continet

LEGES, PLEBISCITA ET SENATUS CONSULTA.

1. 1507. die 27. m. Ianuarii, Cracoviae.

Senatus consultum de sex consulibus ad res civiles administrandas eligendis; — de quaestoribus aerarii civilis.

> Feria quarta post conuersionis s. Pauli, que erat dies 27 Ianuarij 1507, quarta die post felicem coronacionem serenissimi principis et domini, domini Sigismundi Dei gracia Polonie regis, magni ducis Litphanie, Russie, Prussieque domini et heredis, domini nostri graciosissimi, cui ipso die conuersionis sancti Pauli hic ante pretorium in theatro cum baronibus regni in maiestate residente, consulatus et communitas iuxta consuetudinem homagium prestitit et super pectorali archiepiscopi Gneznensis iuramento solempniter confirmauit.

Dy ersamen heren Iohannes Kletner, Zeffridus Bethman, doctor Iohannes Reguli, Hannus Beck, Adam Swarcz, Ffredricus Schillingk, Iohannes Kyzinger auff dy czeit burgermeister, Caspar Beer, Hannus Boner, Franciscus Banck, Anthonius Brendler, Niclos Karl, Thomas Keyzer, Petrus Mornstein, Nicolaus Ramolth, Paulus Koffman, Mathias Sczanszny vnd Llenhardt Fogelweder, auff den tagk dor czw mit fleisze besant vnd beschicket, haben mit reyffem rothe bedocht vnd gehandelt, wy durch dy burgermeysterschafft, dy alle wochen czwuesschen den sitczenden heren vmbe geet, vnd auch durch andere hir fellige sachen, dy vor den ersamen roth vorkuempt, der gemeine nutcz der stad offt verhindert vnd vorzawmet wirt vnd magk yn keynerley weise recht vnd fleisiglich nicht gefordert werden, auff das, das der stad vnd der gantczen gemene fromen, ere, nwtcz vnd czwgenge basz moechte vorzehen werden auch bey koeniglicher maiestat vnd wo is not woerde, mit grosserm fleisz an vorzewmnisse gefordert, ist mit witczigem rothe eintrechtiglich auff den tagk vorenndt vnd beschlossen, das ewigk festiglich durch zy vnd ire nochkommen rothmanne czu haldten:

§ 1. das fort mer czw ewigen tagen sechs heren aws dem ersamen roth suellen gekoren werden czw besunderm vnd heimlichem rothe der stad sachen vnd heimlichkir nwtcz vnd czwgenge czw vorzehen vnd dorvmbe czwuesschen yn yn besunderem rothe czw handeln, rechnunge vnd andere

sachen der stad auff czw nemen vnd czw vorzehen noch irem besten erkentnisse vnd irem eid, den zy dor czw thuen suellen vnd dor an sitczen; vnd zo erkeyner aws yn todes halben abgehen woerde, zo zal der gantcze roth einen andern an dy stelle des vorstorben kyzen.

§ 2. Auch zal der gantcze ersame roth aws den sechsen, zy sint sitczende ader nicht, czwene lonherren kyzen, welche der stat schatcz czwgenge yn nemen vnd awsgeben noch alder gewonheit vorzehen vnd den anderen fir heren dor von rechenunge czw thuen.

§ 3. Dorvmbe sint hewte auff den tagk eintrechtig benvempt vnd gekoren dyze nochgeschriben heren vnd auch mit disem besunderen eide bestetigkeit: Zeffridus Bethman (obijt 1515, Nouembre)*, Iohannes Reguli doctor (obijt 1515 in Octobre), Adam Swarcz (obijt 1509), Iohannes Kyzinger, Caspar Beer, Hannus Boner.

»Wir sweren gote, das wir der stad vnd der gantczen gemeine ge»trewe wellen zeyn vnd das beste rothen vnd werben als vnserr eigen noch »vnserem hoechsten vormoegen, vnd alle heimlichkeit dy werden handeln, »nymanden offembaren, als vns got helffe vnd dy heiligen«.

Acta Cons. Crac. 4, str. 355, 356. Na następnej stronicy znajduje się następująca zapiska:

Anno domini 1516, feria 5 ante dominicam Iudica ad 6 Marcij.

Domini consules tam presidentes quam seniores ad hoc specialiter congregati, maturo desuper habito consilio, omnes vnanimi voto et stabili ac concordi voluntate hunc actum precedentem de electione dominorum sex virorum etc. moderantes, quantum ad certas clausulas et articulos cassauerunt, et aliam ordinacionem circa electionem dominorum sex virorum iuxta regie maiestis literas desuper datas, constituerunt.

2. 1507. die 12. m. Martii, Cracoviae.

Sigismundi I. regis Poloniae decretum de consulibus Cracoviensibus ex collegio scabinorum solummodo eligendis.

In nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quicquid a regibus et principibus ad utilitatem subditorum agi et fieri solet, ut sit perpetuum et durabile, consueuit litterarum monimentis memorie prodi. Proinde nos Sigismundus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lituanie, Russie, Prussieque dominus et heres etc. Significamus tenore presencium, quibus expedit, vniuersis, presentibus et futuris, presencium noticiam habituris, quia quamuis ex antiqua consuetudine, qui(s) non immerito pro lege custoditur, ad consulatum in ciuitate nostra Cracouiensi nulli prouehi et coaptari soleant, nisi qui prius in scabinatus officium iuris ciuitatis predicte electi fuerint, in eodemque sederint, quia tamen interdum uel importuna aliquorum instancia

* Wyrazy ujęte w nawias późniejszą ręką przy każdem nazwisku są dopisane, ręka ta jednak pochodzi z pierwszej połowy XVI wieku i jest spółczesna tym dopiskom.

uel promotorum potencia vim legi fieri accipimus, consulesque nonnunquam solere creari, qui nullam iuris ciuitatis et consuetudinum urbis predicte intelligenciam habent, utpote qui scabinatu pretermisso, per quem ad gradum consulatus peruenire solet, recta ad ipsum consulatum aspirant: itaque non solum precibus ipsorum consulum permoti, verum eciam sponte cupientes antiquam hanc ordinacionem et confirmare et ita instituere, ne deinceps uel fauore uel potencia alicuius infringi et labefactari ualeat et possit, et presertim cum nunc mortuo magnifico Ioanne de Tarnow palatino Cracouiensi palatinatus uacet, cuius autoritati antiquitus a maioribus nostris, Polonie regibus concessum est, consules in hac ipsa ciuitate Cracouiensi creari, de plenitudine autoritatis nostre regie presentis nostri priuilegij serie statuendum et sanciendum duximus, statuimusque et sancimus, ut futurus palatinus, quem in locum demortui successurum destinauerimus, et reliqui deinceps omnes palatini per secula futuri non possint aliquem alium ad consulatum prouehere et promouere, nisi qui prius, ut premissum est, prout ex antiqua consuetudine fieri solet, in officium scabinatus iuris ciuitatis ipsius predicte electus fuerit, in eodemque officio sederit. Opere precium facere uidemur, si huius urbis, que sedes nostra est et alioquin regni metropolis, commodis et dignitati prospiciamus et opitulemur, que in omni et nostra et publica actione dum floret, nobis et toto regno decori solet esse et ornamento. Vobis igitur pro tempore futuris palatinis, qui iurium et libertatum regni custodes censemini, committimus et mandamus, ne hanc legem preuaricari audeatis, sed officio uestro satisfacientes, inueteratam hanc consuetudinem et nunc per nos et consiliarios nostros confirmatam, modo superius descripto in creandis consulibus retineatis et conseruetis, quam nos in sempiternum duraturam presentibus litteris uolumus et decernimus regia autoritate nostra. Si uero quis contra huiusmodi nostram institucionem consulatus officium petere et ambire presumserit et se per palatinum eligi permiserit, extunc uobis consulibus pro tempore existentibus firmiter precipientes mandamus, ut talem sic electum in consulatus uestri officium nequaquam suscipiatis, nec cum eo iurare aut sedere audeatis. In cuius rei testimonium sigillum nostrum hisdem litteris est appensum. Actum Cracouie feria sexta ante dominicam Letare, anno Domini millesimo quingentesimo septimo, regni uero nostri anno primo. Presentibus reuerendo in cristo patre, magnificis et venerabilibus uiris, dominis: Mathia episcopo Premisliensi et regni nostri vicecancellario, Iacobo de Schidlouiecz castellano et capitaneo Sandomiriensi tezaurarioque regni nostri, Ioanne Iordan de Zakliczin castellano Bieczensi et zuppario Cracouiensi, Ioanne de Lassko preposito Poznaniensi et cancellario regni nostri et Cristoforo de Schidlouiecz vicetezaurario curie nostre, ad premissa testibus, consiliarijs nostris sincere nobis dilectis. Datum per manus eiusdem venerabilis Ioannis de Lassko prepositi Poznaniensis et regni Polonie cancellarij, sincere nobis dilecti. — † Iohannes de Lassko qui supra cancellarius subscripsit.

Dokument pargaminowy, opatrzony wielką pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z pąsowego, czarnego i żółtego jedwabiu.

3. 1507. die 16. m. Aprilis, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae privilegia ab antecessoribus suis, regibus Poloniae, civitati Cracoviensi data, rata esse iubet.

In nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Regum et omnium summorum principum decreta in fauorem subditorum pro tempore concessa, ad posteritatis memoriam sempiternam tunc potissimum transmitti noscuntur racionabiliter, dum litteris et scripture autentice testimonio committuntur, quos principes subditorum recordacio propterea colit et obseruat, fidesque et subiectio beniuolencior in dominatu confirmat tanto venerabilius, quanto illos sublimitas ducalis libertatum prerogatiuis donat vberius. Proinde nos Sigismundus dei gracia rex Polonie, magnus dux Lithuanie, necnon terrarum Cracouie, Sandomirie, Siradie, Lancicie, Cuyauie, Russie, Prussie ac Culmensis, Elbingensis et Pomeranie dominus et heres etc. Significamus tenore presencium, quibus expedit, vniuersis, presentibus et futuris, harum noticiam habituris, quia licet in sacre maiestatis nostre primicijs nuperrime celebratis, dum videlicet principes spirituales et seculares ceterique prelati et barones ac regnicole nostri felici nostre aderant coronacioni, vniuersa priuilegia per diuos olim antecessores nostros Lodouicum alias Loysz, Kazimirum antiqum, Wladislaum awm, Wladislaum patruum, Kazmirum patrem, Ioannem Albertum et Alexandrum germanos aliosque reges predecessores nostros regni Polonie, eidem regno nostro eiusque regnicolis spiritualibus et secularibus iuste et legittime concessa promiserimus tenenda, tamen ut ipsi pro eorum in nos beniuolencia fideique integritate, qua nos concordibus votis post mortem eiusdem olim domini Alexandri regis ad hoc inclitum Regnum Polonie gubernandum Dei omnipotentis fauente clemencia feliciter elegerunt, perpendant se graciarum nostrarum effectus et impresenciarum consecutos et omni denique tempore procul dubio consecuturos, decernimus ex innata virtute et munificencia nostris regijs per litteras perhennes nostras promissionem illam nostram efficere firmiorem. Vnde sicut quibuslibet petentibus confirmaciones priuilegiorum ab eisdem olim antecessoribus nostris habitorum merito et ex causis predictis dandas decreuimus, sic ciuitati nostre Cracouiensi priuilegia, inscripciones, libertates, concessiones, exemptiones, prerogatiuas, indulta et alia munimenta per quoscunque reges, principes et predecessores nostros simul aut diuisim ciuitati predicte data et concessa datasque et concessas, iusta et legittima iustasque et legittimas, quorum quarunque tenores perinde esse et ualere uolumus, tanquam his nostris de uerbo ad uerbum inserta inserteque essent, in omnibus eorum earumque tenoribus, passibus, capitulis, condicionibus, clausulis et articulis duximus de speciali gracia virtuteque innata et munificencia regijs nostris confirmanda, approbanda et roboranda, confirmandasque, approbandas et roborandas, prout confirmamus, approbamus et roboramus, decernentes ea et eas perpetui roboris vim habitura et habituras tenore presencium mediante in ewm. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est subappensum. Actum Cracouie feria sexta proxima post dominicam Conductus

Pasche, anno Domini millesimo quingentesimo septimo, regni nostri anno primo. Presentibus reuerendissimis et reuerendis in Cristo patribus dominis: Andrea archiepiscopo Gneznensi et primate, Ioanne Cracouiensi, Ioanne Poznaniensi, Erasmo Plocensi et Mathia Premisliensi, regnique nostri vicecancellario, ecclesiarum episcopis, necnon magnificis, venerabilibus et generosis: Nicolao de Camyenyecz Cracouiensi, Stanislao Kmitha de Visznicze Russie palatinis, Iacobo de Schidlouiecz Sandomiriensi et regni nostri tezaurario, Iacobo de Siekluka Voyniciensi, Ioanne Iordan de Zakliczin Bieczensi castellanis, Stanislao de Chodecz marscalco, Ioanne de Lassko preposito ecclesie Poznaniensis et cancellario regni nostri, Ioanne Lathalsky Gneznensi, Cracoviensi et Lanciciensi preposito, Petro Thomyczki decretorum doctore archidyacono Cracouiensi, secretarijs nostris, Stanislao Iaroczki marscalco et Cristoforo de eadem Schidloviecz thezaurario curie nostre, ceterisque consiliarijs et curiensibus nostris, testibus ad premissa fidedignis, sincere et fidelibus nostris dilectis. Datum per manus venerabilis Ioannis eiusdem de Lassko, prepositi Poznaniensis et regni nostri cancellarij, sincere nobis dilecti. — † Iohannes de Lassko qui supra cancellarius subscripsit.

Dokument pargaminowy, opatrzony wielką pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurze z jedwabiu pąsowego, zielonego i żółtego.

4. 1507. die 15. m. Iunii, Budae.

Wladislaus rex Hungariae et Bohemiae telonario Cassoviensi mandat, ne a mercatoribus Polonis iniusta portoria exigat.

subscripcio propria domini regis. Nos Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Memorie commendamus tenore presencium significantes, quibus expedit, vniuersis, quod cum iam sepenumero tam serenissimi principes condam domini Albertus et Alexander, quam etiam Sigismundus modernus, reges Polonie, fratres nostri charissimi, medio oratorum suorum nobis nunciare curauerint et hoc idem etiam in personis vniuersorum aliorum mercatorum per ciuitatem nostram Cassouiensem negociancium, nobis sepe expositum est, qualiter a mercatoribus Polonis sed et alijs, dum cum rebus et mercibus eorum ad hoc regnum nostrum questus gracia solito more per tricesimam nostram Cassouiensem et loca eiusdem filialia venirent, racione huiusmodj rerum et mercium suarum nimiam et superfluam admodum et non prout in alijs tricesimis nostris huius regni consvetum est, tricesimam ijdem tricesimatores exigerent adeo, quod ipsi mercatores huiusmodi superflua solucione grauati, minus quam antea ad hoc regnum nostrum negociarentur, in prouentuum nostrorum diminucionem non modicam: quapropter volentes commodo et vtilitati huius regni nostri consulere, annuendum eisdem mercatoribus duximus, vt ipsi non plus, quam in alijs tricesimis nostris, puta Budensi, Posoniensi sew Trinchiniensi exigi pro tricesima consuetum est, in prefata quoque tricesima nostra Cassouiensi et locis suis filialibus de rebus et mercibus eorum soluere teneantur nec sint astricti

quouis pacto, annuimusque et concedimus presencium per vigorem. Quocirca tibi fideli nostro egregio Iohanni Penflinger tricesimatori nostro Cassouiensi moderno, futuris etiam tricesimatoribus nostris eiusdem loci eorundemque vicesgerentibus in locis etiam filialibus constitutis, presentes visuris, harum serie firmiter committimus et mandamus, quatinus amodo deinceps non plus, quam alibi in hoc regno nostro et in prescriptis tricesimis nostris pro tricesima exigitur, a prefatis quoque mercatoribus per Cassouiam et loca eiusdem filialia negociantibus exigere debeatis, neque eosdem ad maiorem aut superfluam solutionem tricesimarum artare decetero presumatis, nec sitis ausi modo aliquali. Presentes vero, quas secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungarie vtimur, impendendo communiri fecimus, post earum lecturam semper reddi volumus presentanti. Datum Bude in festo beatorum Viti et Modesti martirum, anno Domini millesimo quingentesimo septimo, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno decimo septimo, Bohemie vero tricesimo septimo.

Oryginał pargaminowy, zaopatrzony wielką pieczęcią z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z białego, pąsowego i żółtego jedwabiu. (Vossberg Tab. 15).

5. 1509. die 12. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de nitro et tormentis emendis.

In vigilia sancte Margarethe 1509. — Boexen vnd Saletern besorgen.

Dy herren rothmanne iungk vnd alde haben mit vmgangener stymme eintrechtig beslossen vnd allen lonherren in zwkunfftigen czeiten ernstlich befolen, das sy sollen alle ior czwu grosse buexe von stadt gelde lossen machen vnd mit allen zw gehoerunge aws bereten, vnd auch gutten saletern sollen kaffen alle ior vor dressigk mark der stadt zw gutt, vnd sollen sulche buexe vnd saletern in der rechnunge alle ior vorrechnen.

Acta Cons. Crac. 4, str. 501.

W księdze konzularyjów 7 z lat 1526—1529 na wewnętrznej stronicy spodniej okładziny zamieszczony jest ręką współczesnego notaryjusza miejskiego następujący wykaz:

Bombarde ciuitatis Cracowie 1526.

Item was ain erber rott von geszucz hott wnd was mann fur notdurfft von kugel wnd puluer dar zu bedarff auff ain menet, szo man sich b . . . . n-chen szolt, sthett hernoch.

Erstlich hott ain erber rott fier karthaunen, da gehornn auff achthundert kugel aisernn wnd hundert centner puluer

Kartawnenn 4.

Mer hot ain erber rott czw nothschlangen, da gehornn awff sechshundert aisernn kugelnn wnd sechczik centner puluers

Nothdschlangen 2.

Mer hot ain erber rott ffunffczehen schlangenn, da gehornn auff czwe tausende kugelnn mit schroten wnd ffierczik centner puluers

Schlangenn 15.

Mer hot ain erber rott czwanczik felkenett, da gehornn auff ffiertausendt kugelnn mit schrotten wnd sechs wnd draisik centner puluers

Falkennet 20.

Summa auff disen obgeschribnen czaig szo man sich brauchen szoldt wff ain menet, das ist ffier wochen, gehernn

kugelnn 1400, puluers 236 centnern.

So hatt ain erber rott wngeferlich czwanczik altde schlengle, darczu bedarff mann czwai tausendt kugelnn mit schroten wnd czwenczik centner puluers

Schlengle 20.

Mer czehen althe schain puchslen, da bedarff mann tausendt schainen kugelnn wnd draisik centner puluers

Schain puchsenn 10.

Summa czu dem altden czeug kugelnn 3000, puluers 50 centner.

6. 1512. die 30. m. Aprilis, Cracoviae.

Senatus consultum de solido scabinali et poenis iudicialibus.

Feria 6ta ante Philippi et Iacobi apostolorum.

Dy ersamen herren rathmanne iungk wnde allt awff den tag besunderlich mit fleysse besannt wnde beschikt, haben zcwischen ynn gehandelt dy beschwernisse, mit welchen gemeyner man wirt offte beschwert im gerichte vom richter wnde von scheppen mit scheppenschillingen wnde vorschreibunge in sachen, wo fil lewten eyne clage thun mit eynander wngesunderth durch eynen vormunden ader durch eynen machtismann, do man von iczlicher personen scheppenschillinge wnde vorschreibunge genommen hatt, das denn wider rechtis ordenung geschen war, zulchis zcw vormeyden wnde abzcwstellen, das ider man bey seyner gerechtikeyt ane beschwernus bleiben mochte, haben herren rattmanne alle iungk wnde alde mit reyffem wnde witczigen ratte wnde wolbedacht wnde mit wmbgangener stymme mit gannczer voryowortung beschlossen von richter wnde scheppen ymmer wnde ewigk fessticklich zw halden vor recht:

§ 1. Das vortmehr wo fil personen mit eynander eyne clage durch eynen vormunden ader eynen machtisman vor dem gerichte thun, wnde wirdt inen eyn orteil geteilt, so sollen dy scheppen nicht mehr nemen fon allen nur eyn scheppenschilling wnde der richter eyne busse, wo sy wetthafftig weren, wnde der schreiber eyne vorschreibung als von eyner personen.

§ 2. Item clagen mehre lewtten eyne clage awff eynen man mitt eynander, wirdt der wetthafftigk, er wettet jynn allen eyne busse wnde gibt dem richter eyn gewette.

§ 3. Claget aber iczlicher sunderlich, als monche persone also manchen scheppenschilling, als monche busse also manche gewette geburet darawff.

Vnde das ist lanthrecht wnde Meidbursche weychbilde recht, vt habetur libro 4 distinctionum, c. 39 De officio Iudicis.

Acta Cons. Crac. 4, str. 717.

7. 1513. die 18. m. Iunii, in Radom.

Sigismundus I. rex Poloniae privilegia ab antecessoribus suis civibus Cracoviensibus impertita, quibus ipsi in solvendis exactionibus ordini equestri adaequati sunt, rata esse iubet.

Sigismundus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lithuanie, Russie, Prussieque etc. dominus et heres, significamus tenore presencium, quibus expedit, vniuersis, quia cum concordiam atque vnitas voluntates subditorum nostrorum magno fauore prosequi ex nostra regia benignitate solemus, quandoquidem talibus fundamentis regna et principatus firmiter consistunt et reges feliciter imparant (s), subditisque suis profectus et magna commoda ac incrementa prospere procurant, presertim cum talis concordia obediencie subiectione fulcita, regibus et principibus subditos caros efficit: cum itaque tam consiliariorum nostrorum, quam milicie terrarum Crac. regni nostri, per quos de mandato nostro ad defensionis reipublice contra infideles modos ordinandos conventus in Noua ciuitate Corczin nuper celebratus est, testimonio fidissimo nobis relatum esset, quod preconsul et consules ciuitatis Cracouiensis in eodem conuentu existentes, certa priuilegia in medium produxissent, quibus ciuitas ipsa Cracouiensis vnita a predecessoribus nostris regibus Polonie milicie terrestri terrarum Crac. esset, ibidemque eciam certis prerogatiuis et moderacionibus in soluendis exactionibus donata esset, petendo, vt tam prefati consiliarii, quam milicia ipsa eosdem non aspernaretur in sua communitate et commercio iuxta priuilegii contenta relinquere, consiliarii vero et milicia communitas prefata animaduertendo, quod ciuitas Cracouiensis vtilia seruicia plerumque exhibere reipublice solet, eandem in sua communitate relinquendo, a nobis supplicarunt, ut id ratum haberemus, presertim, quia idem proconsul et consules ita se infuturum studiosos fore obtulerunt ad releuandas necessitates reipublice, sicuti et antea semper facere parati fuerunt, vt reipsa fecerunt. Nos vero eciam eadem per experimenta scientes, que testimonia consiliariorum nostrorum atque milicie communis de ciuitatis Cracoviensis fide et studio perhibent, eiusmodi coniunctionem ratam habemus, circa priuilegia predecessorum nostrorum ipsam ciuitatem relinquentes. Harum testimonio litterarum, quibus sigillum nostrum est appensum. Datum in Radom sabbato post festum sancti Vitti proximo, anno Domini millesimo quingentesimo tredecimo, regni nostri anno septimo. — Math. D. episcopus et cancellarius subscripsit. — Relacio reuerendi in Christo patris domini Mathie episcopi Premisliensis et regni Polonie cancellarij.

Oryginał pargaminowy, opatrzony wielką pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym.

8. 1515. die 7. m. Martii, Casimiriae.

Senatus consultum de consulibus Casimiriensibus.

Anno natalis cristiani millesimo quingentesimo quintodecimo, feria quarta post Reminiscere, ffamati consules residentes et antiqui inter se vnanimi voce et consensu hoc laudum fecere et articulos infrascriptos, quorum

§ 1. primus est, quod quemcumque elegerint tam ex antiquis, quam residentibus ad aliquod officium gracia reipublice subeundum, et talis recusauerit suscipere, extunc penam vallatam famatis dominis tam antiquis, quam residentibus quatuordecim marcarum irremissibiliter est soluturus.

§ 2. Secundus. Spectabiles consules residentes ad nuptias et collationes transeuntes, quitquam ex errario publico sunt soluturi, sed ex proprijs et priuatis ipsorum pecunijs, et antiqui eciam senatores quitquam de tribus marcis eis gracia strene dari solitis et consuetis sunt accepturi gracia incrementi reipublice Casimiriane sub pena decem marcarum consularia (s).

§ 3. Tercius articulus, quod piper a Iudeis acceptum circumspecti residentes consules ad ligamen generoso domino Nicolao Iordan castellano Visliciensi sunt conuersuri, residuum vero in capitolio relicturi, confirmando inscripcionem anno Domini 1491 factam*), vt dissidencie et contenciones inter consules omnes essent futuris nulle (s). Actum quibus supra.

Consul. Casimir. N. 754, str. 340.

*) Przytoczony tu wilkirz z r. 1491, zawarty w księdze N. 753, na str. 232 opiewa następnie:

Anno Domini 1491 feria II, die quinto post festum sancti Mathie apostoli famosi domini proconsul et consules tam antiqui, quam residentes, omnes et singuli vnanimi voluntate et consensu propter honestatem sedis regie maiestatis fecerunt inter se tale pactum et vnionem alias *vclad y zgoda* sub pena decem marcarum domino generali procuratori medium et dominis consulibus residentibus cum antiquis alteram medietatem, que pena danda erit per hunc dominum consulem, qui pactum infrascriptum et vnionem non seruaret. Quod pactum et vnio est talis, quod quilibet consul residens et antiquus actus suos disponendos in consulatu, illos in consulatu disponere debet cum reuerentia et honestate sine omni mina et absque rixa et absque turpibus verbis. Et quidquid factum fuerit in consulatu aut dictum, hoc alibi non debet manifestari sine voluntate et admissione omnium et singulorum dominorum consulum residentium et antiquorum. Actum anno et die, quibus supra.

9. 1515. die 17. m. Maii, Posonii.

Wladislaus rex Hungariae et Bohemiae iudici et iuratis civitatis Cassoviensis mandat, ne mercatores Polonos iniuriam pati permittant.

Wladislaus Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. fidelibus nostris iudici, iuratis ceterisque ciuibus ciuitatis nostre Cassouiensis, salutem et graciam. Exposuerunt maiestati nostre prudentes viri mercatores Craccouienses non sine graui querela, qualiter vos varijs exquisitis et introductis nouitati-

bus ipsos intolerabiliter grauaretis, signanter autem in his, que sequuntur: Inprimis quocienscunque ipsi precia rerum merciumque suarum conciuibus vestris creditarum, vel pecunias mutuo illis datas reposcerent repeterentque, et debitores ipsi dicerent, se numeratis pecunijs debitum soluere non posse, vos in eo casu, quem frequentissimum esse asserunt, res illorum debitorum mobiles et immobiles, de quibus satisfaccio impendi deberet, vt ipsi dicunt, pro arbitrio vestro in fauorem ipsorum debitorum longe pluris, quam res ipse valerent, taxaretis atque estimaretis, huiusmodique res estimatas loco debite solucionis eos accipere cogeretis, per quod ipsi preter modum grauarentur atque damnificarentur adeo, vt plerumque vix debite pecunie dimidium ex eiuscemodi taxacione ipsis dependeretur. Preterea eosdem mercatores pro exigendis creditis eorum ad eorum debitores, id quod multo iniquius ferunt, ire libere non permitteretis, et ex hoc quoque multis sepe incommoditatibus afficerentur. Quiquidem mercatores Craccovienses nobis humiliter suplicarunt, vt vel taxationem huiusmodi rerum estimandarum pro ea consuetudine et modo, quibus in similibus rebus ciuitates parcium istarum superiorum vobis vicine vtuntur, fieri eciam apud vos committeremus, vel aliter qualitercunque indemnitati ipsorum consulere viamque liberam exigendi credita ipsorum per vos, vt ipsi dicunt, preclusam, recludi aperirique facere dignaremur. Quorum preces cum nobis iuste esse videantur, volumus et fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatinus acceptis presentibus amodo imposterum, si quando ad estimacionem rerum mercatorum Craccouiensium vel alijs Polonis debitarum, apud vos ventum fuerit, aut illis legibus illam vos quoque faciatis, quibus vicine ciuitates faciunt, si et inquantum ille leges vobis cum alijs ciuitatibus conmunes antea fuerunt, aut si diuersum modum estimandi ab alijs ciuitatibus habetis, estimacionem ipsam preter omnem fauorem iure municipali ciuitatis vestre exequamini, sine tamen preiudicio atque damno ipsorum mercatorum eatenus scilicet quatenus iuste et legittime id fieri debet. Ad huiusmodi autem estimacionem faciendam interea nullo pacto procedatis, donec et per diligentem inquisicionem et per iuramenti quoque exaccionem cognoueritis, debitores ipsos paratas pecunias, vnde soluerent, non habere. Postremo rursus vobis mandamus, vt predictos mercatores Polonos ad omnia loca, ad quecunque in hoc regno nostro pro exigendis debitis eundum ipsis erit, libere et pacifice citra omnem contradictionem dimittere; et si quid etiam adversus ipsos conciues vestros vel racione debiti contracti vel alterius cuiuscunque negocij agere coram vobis habuerint, ex parte omnium, quoscunque in causam attraxerint, verum et rectum iudicium administrare et plenam satisfaccionem impendere iure et iusticia mediante debeatis, et secus facere non presumatis. Presentibus sigillo nostro secreto, quo vt rex Hungarie vtimur, impendenti communitis, post earum lecturam exhibentibus semper restitutis. Datum Posonij in festo Ascensionis Domini, anno eiusdem millesimo quingentesimo decimo quinto, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno vigesimo quinto, Bohemie vero quadragesimo quinto. — Relacio reuerendi domini Ladislai electi Vaciensis, secretarij r. mtis. — Ladislaus E. Vaciensis.

Dokument pargaminowy. Na sznurku z fioletowego i amarantowego jedwabiu wisi wielka pieczęć z czerwonego wosku. (Vossberg: Siegel des Mitttelalters etc. Berlin 1854, Tab. 15, str. 23).

10. 1516. d. 6. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de sex viris et de quaestoribus aerarii civilis.

Actum feria 5ta ante dominicam Iudica, ad 6. Marcij.

Dy ersamen herren des ratis alle iung wnde aldt merkende, das noch dem abscheid der namhafftigen herren, nemlich Seyffridi Bethman, Iohannis de Regulis wnde Petrj Salomonis, dy was iar kurcz noch eynander vorstorben seyn, dy czall wnde ordenung der sechs herren, welche zcwm besundern wnnde heymlichen ratte der stadtsachen wnnde heymlichkeit nutz wnde zcwgenge zcw vorsehen wnde derhalben zcwischen inn ym besundern rate zw handeln, rechenung wnde andre sachen der stad awffczwnemen wnde zw vorsorgen aws dem ganczen ersamen ratte gekorn seynt, gemindert war wnde gebroch leidt, wellende widerwmb, das soliche czal wnde ordnung derselbigen sechs herren yrfollet wnde vorgangk haben mochte, haben sy mit wiczigem ratt eyntrechticklich gekornn wnde irwellt anstad der dreyn verstorbenen herren aws irem mittel andre drey herren, nemlich Paulum Koffman, Nicolaum Glynsky wnnde Leonhardum Fogelweder, welche in keigenwertikeit des ganczen rattis dasselbig ampt, als oben bestympt, angenomen haben. Aws welchen sechs herren, sy seynt sitczende ader nicht, czwene lonherren von ganczem ratt gekiesst sollen werden, welche der stad schacz czwgenge, eynnemen wnde awsgeben sollen vormant wnde angezcogen werden bey iren aiden, den sy zcw dem rattampt gethan haben, solichem ampt gnug zwthun mit fleysse wnde dasselbig vorsehen wnde versorgen noch irem besten irkentnus. Darwmbe seyn hewte awff den tag eyntrechtiklich benumpt wnde gekorn dise nochgeschriben herren. Nomina dominorum sex virorum: Iohannes Kyslingk, Caspar Beher, Iohannes Bonner, Paulus Kaffman, Nicolaus Glynsky, Leonhardus Fogelweder, isti tres sunt nouiter electi.

Acta Cons. Crac. 5, st. 250.

11. 1518. die 27. m. Februarii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae declarat, nuncios civitatis Cracoviensis assidendi comitiis regni facultatem habere.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Omnium rerum, que sempiterne sunt future, nulla cercior firmitudo excogitari potest, quam ea, que sit literarum munimentis prodita memorie posteritatis, cetera enim facta humana quantumcumque memorabilia, alijs modis quam literis eternitatj consecrata, aliquot quidem decursu seculorum durare possunt, que vero literarum officio memorie mandantur, nunquam intereunt ipsaque vetustate fiunt angustiora. Nos itaque Sigismundus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lithuanie, necnon terrarum Cracouie, Siradie, Lancicie, Cuiauie, Russie, Prussieque, Culmensis, Elbingensis et Pomeranie etc. dominus et heres,

significamus tenore presencium vniuersis, quia cum in presenti conuentu generali Cracouiensi nunctij terrarum regni nostri id a nobis expeterent, vt consules Cracouienses seu nunctios ipsorum consilio nostro vna cum illis interesse prohiberemus, nos vna cum consiliarijs nostris spiritualibus et secularibus memoria repetentes, ciuitatem Cracouiensem vt regni nostri precipuam, adeo nobilitatj et milicie terrestri esse incorporatam et vnitam, quod vltra alias prerogatiuas illi concessas etiam consules illius ad generales et particulares regni nostri conuentus per literas nostras et predecessorum nostrorum semper vocarj consilijsque nostris simul cum alijs terrarum nunctijs interesse ac pro bono reipublice consulere soliti fuerint, nolentesque illos et presertim sine vllo ipsorum demerito hac prerogatiua et facultate priuare, vti eos, qui pre ceteris sua constanti ac sincera fide et multis obsequijs placere nobis et predecessoribus nostris semper studuerunt et in dies magis de nobis et republica regni nostri bene mererj non cessant, quin pocius cupientes illos non modo circa illorum iura, libertates et consuetudines vetustas conseruare, prout conseruamus, sed etiam ampliori prerogatiua ornare et testimonium singularis erga illos gratie nostre apud posteros relinquere, decreuimus de consilio eorundem consiliariorum nostrorum status vtriusque et presentibus decernimus, eosdem ipsos consules Cracouienses modernos et eorum posteros seu eorum nunctios debere et posse omnibus consilijs nostris, quibus alij nunctij terrarum aderunt, necnon et consultacionibus eorum generalibus et particularibus vbilibet interesse, et cum illis pro commodo et bono reipublice more solito consultare. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum est appensum. Datum in conuentu Cracouiensi generali, sabato proximo ante dominicam Reminiscere, anno Domini millesimo quingentesimo decimo octauo, regni nostri anno duodecimo. Presentibus reuerendissimis et reuerendis in Christo patribus, dominis: Ioanne Gneznensi, primate et sacre sedis apostolice legato nato, Bernardino Leopoliensi archiepiscopis, Ioanne Cracouiensi, Mathia Vladislauiensi, Erasmo Plocensi, Petro Premisliensi et regni nostrj vicacancellario, Iacobo Camenecensi episcopis, necnon magnificis, venerabilibus et generosis Spithcone de Iaroslaw castellano Cracouiensi, Nicolao de Lubrancz Posnaniensi, Cristophoro de Schydlowiecz palatino et capitaneo Cracouiensi ac regni nostri cancellario, Nicolao Firlei de Dambrouicza Sandomiriensi, Ioanne Zaramba de Calinowa Calissiensi, Iaroslao de Lasko Siradiensi, Ioanne Iaranth de Brudzow Lanciciensi, Otta de Chodecz Russie, Martino de Camienecz Podolie, Andrea de Thanczin Lublinensi, Nicolao de Pilcza Belzensi, Andrea de Nisczicze Plocensi, Andrea de Szelazna Rawensi palatinis, Nicolao de Schidlowiecz Sandomiriensi et regni nostri thesaurario, Nicolao Iordan de Zakliczin Woiniciensi, Vincencio Swidwa de Schamothuli Gneznensi, Georgio Crupski de Orchow Leopoliensi, Ioanne Bochothniczki de Olieschnicza Wisliciensi, Ioanne de Oporow Brestensi, Adam de Drzeuicza Radomiensi, Andrea Czurilo de Stoianicze Premisliensi, Clemente de Camienecz Sanocensi, Stanislao Mieliczki Zauichostensi, Victorino de Sienno Malogostensi, Stanislao de Sprowa Szarnouiensi, Nicolao Missopad Czechouiensi castellanis, Stanislao de Chodecz marschalco regni nostri et capitaneo Leopoliensi, Ioanne Liatalski Gneznensis, Cracouiensis et Lanciciensis ecclesiarum preposito, Stanislao Goreczki custode Plocensi, Gneznensi et Posnaniensi, Andrea Crziczki preposito sanctj Michaelis, Plocensi, scholastico Posnaniensi, Stanislao Tharlo archidiacono Lublinensi, canonicis Cracouiensibus, Stanislao Chroberski vexillifero, incisore et pincerna, Siluestro Oszarowski succamerario et Zauichostensi, Nicolao Thomiczki Costensi capitaneis et magistro stabuli curie nostre, ceteris dignitarijs, officialibus et aulicis nostris, testibus circa premissa fidedignis sincere nobis et fidelibus dilectis. Datum per manus prefati reuerendi in Christo patris, domini episcopi Premisliensis et regni nostrj vicecancellarij, sincere nobis dilectj. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Relacio prefati reuerendi in Christo patris, domini Petri episcopi Premisliensis et regni Polonie vicecancellarij.

Oryginał pargaminowy, opatrzony pieczęcią mniejszą koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z pąsowego i zielonego jedwabiu.

12. 1518. die 10. m. Martii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae statuit, consules Cracovienses etiam regia maiestate ab arce Cracoviensi absente, coram commissariis eiusdem maiestatis regiae respondere debere.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiaeque etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis, quia quando commiseramus magnifico Christophoro de Schydlowiec palatino et capitaneo Cracouiensi et regni nostri cancellario, et Nicolao Iordan de Zakliczyn castellano Woyniciensi et Scepusiensi, Oswięcinensi, Zatoriensi capitaneo et magno procuratori nostro Craccouiensi causam famati Stanislai Czypser, quam habuit cum famatis proconsule et consulibus ciuitatis nostre Craccouiensis, propterea, quod admittere ei nolebant ius pro bonis suis paternis coram aduocato et scabinis eiusdem ciuitatis Cracouiensis prosequi, audiendam et deffiniendam, et cum dicti proconsul et consules se ab eorum iudicio exemissent vigore priuilegij serenissimi domini olim Wladislai regis, in quo continetur, quod idem proconsul et consules Craccouienses non deberent cuipiam respondere iudicialiter, nisi coram nobis aut successoribus nostris regibus Poloniae in castro Craccouiensi, aut cui per literas nostras haec ad castrum Craccouiense committeremus, interim volentes eandem commissionem finiri a nobis non posse, nisi in arce Craccouiensi existentibus, commissarij vero nostri praedicti interpraetati sunt istud priuilegium ita, quod nos commissionem ipsam facere de iudicandis dictis proconsule et consulibus Craccouiensibus etiam alibi existentes, quam in castro Craccouiensi, possumus, et decreuerunt sic esse tenendum et intelligendum, et quod praefato Czypser dicti proconsul et consules Craccouienses admitterent iure suo ciuili coram aduocato et scabinis Craccouiensibus pro bonis suis agere: nos cognoscentes eandem interpretationem et sententiam dictorum commissariorum nostrorum iustam et rationi aequitatique consonam esse, illam de consilio consiliariorum nostrorum approbauimus et con-

firmauimus, approbamusque et confirmamus harum serie literarum, volumusque, quod ipsi consules Craccouienses dictum Stanislaum Czypser cum parte eius aduersa ad iudicium eorum ciuile admittant, per aduocatum et scabinos ciuitatis iudicandos, eadem vero pars aduersa ipsius Czypser iudicio aduocati et scabinorum Craccouiensium permittere noluerit, et similiter exceptiones iuris sibi necessarias, et vbi aduocatus et scabini praedicti inuenient et decernent id, quod erit iuris et aequitatis. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Datum Craccouiae feria quarta proxima post dominicam Oculi, anno Domini millesimo quingentesimo decimo octauo, regni nostri anno duodecimo. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst.

Z kopii zamieszczonej w rękopisie Bibl. Jagiel. krak. N. 135, karta 63.

13. 1518. die 16. m. Octobris, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae civibus Casimiriensibus mandat, vt de via publica, quae per Casimiriam tendit, curam adhibeant.

Sigismundus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lituanie, Russie, Prussieque etc. dominus et heres. Significamus tenore presencium vniuersis, quia cum questi essent nobis ciues Casimirienses de consulibus Cracouiensibus, quod illi non reficiant communem viam, que protenditur per totum oppidum Casimiriense et Stradomya, ratione cuius theloneum a vectoribus et ab alijs hominibus externis exigunt, propter quod tam ipsimet, quam etiam vectores et homines predicti in vectura rerum suarum incommodum sepius incurrunt: nos audita responsione ipsorum consulum Cracouiensium ac visis literis per illos coram nobis exhibitis, serenissimi olim principis domini Ioannis Alberti regis, fratris et predecessoris nostri charissimi, quibus inter cetera hoc continetur, quod cum ijdem ipsi consules Cracouienses semel viam prefatam communem per totam Casimiriam et Stradomya reficerent, ciues Casimirienses semper postea ad illius reparationem teneantur et sint obligati, approbauimus et in suo robore conseruauimus, approbamusque et conseruamus huiusmodi ordinationem prefati serenissimi domini Ioannis Albertj regis, decreuimusque et harum serie literarum decernimus, quod consules prefati Cracouienses debeant semel debite et totaliter reparare de nouo viam predictam, et posteaquam reparata per eos fuerit, ciues demum ipsi Casimirienses, quocienscunque et in quibuscunque locis reparatione aliqua indigebit, eam suis impensis reficere et prouidere, ne ad priorem destructionem per eorum incuriam redigatur, tenebuntur. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum est appensum. Datum Cracouie die sancti Galli, anno Domini millesimo quingentesimo decimo octauo, regni nostri anno duodecimo. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi in Christo patris domini Petri episcopi Premisliensis et regni Polonie vicecancellarij.

Dokument pargaminowy, opatrzony małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym.

14. 1519. die 10. m. Martii, Petricoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae declarat, cives Cracovienses solum coram regia maiestate in arce Cracoviensi respondere debere.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Omnium rerum, que sempiterne sunt future, nulla certior firmitudo excogitari potest, quam ea, que sit literarum monumentis prodita memorie posteritatis, cetera enim facta humana quantumcunque memorabilia, alijs modis quam literis eternitati consecrata, aliquot quidem decursu seculorum durare possunt, que uero literarum offitio memorie mandantur, nuncquam intereunt, ipsaque uetustate fiunt angustiora. Nos itaque Sigismundus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lituanie, necnon terrarum Cracouie, Sandomirie, Siradie, Lancicie, Cuiauie, Russie, Prussie, Culmensis, Elbingensis, Pomeranieque etc. dominus et heres, manifestum facimus tenore presentium vniuersis, presentibus et futuris, presentium literarum noticiam habituris, quia cum famati proconsul et consules ac aduocatus et scabini totaque communitas ciuitatis nostre Cracouiensis per uniuersos proceres et nobiles terrarum infrascriptarum regni nostri, videlicet Cracouiensis, Sandomiriensis, Lublinensis, Premisliensis, Leopoliensis, Haliciensis, Chelmensis, Sanocensis, Belzensis et Podolie ad presentem conuentionem generalem Pyothrkouiensem ad nostram et consiliariorum regni nostri presentiam citati essent peremptorie ad producendum iura et priuilegia ciuitatis Cracouiensis, vigore quorum se pretendunt habere auctoritatem iudicandi nobiles indigenas regni nostri Polonie, prout id latius in citatione huiusmodi continebatur, ijdem ciues Cracouienses comparentes coram nobis et consiliarijs nostris nobiscum in eodem conuentu congregatis, iura, priuilegia et munimenta ipsis et ciuitati Cracouiensi per predecessores nostros concessa et per nos approbata et confirmata ostenderunt, in quibus continebatur, quod ijdem ipsi ciues Cracouienses non alibi, nisi in castro Cracouiensi respondere debent, coram nobis duntaxat pro quibuscunque causis et iniurijs per quascunque personas generaliter uel diuisim citati aut quomodolibet euocati, quodque iura et priuilegia sua siue ciuitatis Cracouiensis non in alio loco, quam in castro aut ipsa ciuitate Cracouiensi in presentia nostra exhibere et reponere tenentur. Nos itaque auditis at reuisis vna cum consiliarijs nostris predictis huiusmodi priuilegijs et munimentis, ipsis ciuibus Cracouiensibus concessis, illos circa eorum libertates, priuilegia et munimenta predicta conseruandos esse duximus et conseruauimus perpetuo et in ewm ac ex presenti conuentu Cracouiam remisimus remittimusque presentibus illic responsuros, si per aliquem pro quibusuis iniurijs reconuenti aut citati fuerint, a presentibus citacionibus, quibus ad hunc conuentum erant euocati, ipsos absoluentes, prout absoluimus hoc decreto nostro mediante. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est presentibus appensum. Actum et datum Piothrkouie in conuentione generali feria quinta proxima ante dominicam Inuocauit, anno Domini millesimo quingentesimo decimo nono, regni uero nostri anno tredecimo. Presentibus reuerendissimo et reuerendis in Christo patribus, dominis: Ioanne ecclesie metropolitane Gnesnensis archiepi-

scopo et primate sedisque apostolice legato nato, Mathia Wladislauiensi, Ioanne Posnaniensi, Petro Premisliensi et regni nostri vicecancellario, episcopis, necnon magnificis, venerabilibus et generosis Cristophoro de Schidlowiecz palatino et capitaneo Cracouiensi et regni nostri cancellario, Nicolao de Ludbrancz Posnaniensi, Ioanne Zaramba de Calinowa Calissiensi, Nicolao de Dambrouicza Sandomiriensi, Iaroslao de Lassko Siradiensi, Ioanne Iaranth Lanciciensi, Otta de Chodecz Russie generali, Nicolao de Nisczicze Plocensi et Andrea de Thanczin Lublinensi palatinis, Luca de Gorka Posnaniensi et capitaneo Maioris Polonie generali, Nicolao de Schidlowyecz Sandomiriensi et regni nostri thesaurario, Nicolao Iordan de Zakliczin Woinicensi et procuratore nostro generali Cracouiensi ac Scepusiensi, Osszwianczimensi et Zathoriensi capitaneo, Ioanne Przerambsky Siradiensi, Adam de Drzewicza Radomiensi, castellanis, Iohanne Liathalsky Gnesnensi, Cracouiensi et Lanciciensi, Ioanne Carnkouusky Scarbimiriensi, Andrea Crziczky sancti Michaelis, Plocensi et Sredensi prepositis et canonicis Cracouiensibus, Ioanne Gorsky archidiacono Posnaniensi, secretarijs nostris, Stanislao Chrobersky vexillifero, incisore et pincerna, Siluestro Ozarouusky succamerario nostro et Zauichostensi, Nicolao Thomyczky magistro stabuli nostri et Costensi capitaneis et alijs quam plurimis officialibus et aulicis nostris, circa premissa testibus fidedignis sincere nobis et fidelibus dilectis. Datum per manus prefati reuerendi in Christo patris, domini Petri episcopi Premisliensis et regni nostri vicecancellarij sincere nobis dilecti.

Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Relatio eiusdem reuerendi in Christo patris domini Petri episcopi Premisliensis et regni Polonie vicecancellarij.

Oryginał pargaminowy, opatrzony mniejszą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z pąsowego, fioletowego i zielonego jedwabiu.

15. 1520. die 16. m. Iulii, Cracoviae.

Consules Cracovienses viam publicam, quae tendit per Casimiriam, consulibus Casimiriensibus curandam tradunt.

Christophorus de Schydlowyecz palatinus et capitaneus Cracouiensis generalis ac regni Polonie cancellarius etc. Recognoscimus tenore presencium, quibus expedit, vniuersis et singulis, tam presentibus quam futuris, harum noticiam habituris, quomodo constituti personaliter coram officio nostro capitaneatus Cracouiensis nobiles Nicolaus Glynsky et Petrus Morstyn, consules Cracouienses suo et aliorum consulum [omnium] Cracouiensium nominibus protestati sunt coram eodem officio nostro castrensi capitaneali Cracо[uiensi, quia] prout sacra regia maiestas commiserat et eisdem consulibus Cracoviensibus mandaverat, vt stratam [alias viam] publicam et liberam regalem, que tendit a ponte Stradomya, incipiendo a prima porta [post eundem pontem] Stradomiensem per civitatem Kazimiriam vsque ad portam ad Wyelyczkam directe sittam in Kazimiria [bene et sufficie]nter, ita, prout ab

eadem sacra regia maiestate in commissis et mandatis habuerunt, lapidi[bus reforma]uerunt et eiusdem vie libere prefate decetero restaurande et reformande, si eam contingerit destrui [et annihi]lari, eisdem consulibus Cracouiensibus sacra maiestas regia commisit resignare consulibus Kazimiriensibus, prout eam de facto resignauerunt in potestatem consulum Kazimiriensium, prout hoc ministeriali Alberto Tracz de subcastro Cracouiensi ac nobilibus videlicet Alberto Ponynsky et Andree (s) Ratolth eiusmodi vie bene per ipsos consules Cracouienses reformate, demonstrauerunt et obduxerunt ac eisdem in loco predicte vie protestati sunt. In cuius rei fidem testimoniumque cercius sigillum nostrum presentibus est subappensum. Actum et datum in castro Cracouiensi, feria secunda post festum sancte Margarethe virginis proxima, anno natiuitatis Domini millesimo quingentesimo vigesimo.

Dokument pargaminowy, mocno zniszczony. Pieczęć wraz z paskiem pargaminowym oderwana.

16. 1521. d. 8. m. Februarii, in Toruń.

Sigismundus I. rex Poloniae cavet, ne absentia nuntiorum civitatis Cracoviensis a comitiis Bydgostensibus iuribus civitatis eiusdem praeiudicet.

Sigismundus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lituanie, Russie, Prussieque etc. dominus et heres, manifestum facimus tenore presencium mediante uniuersis et singulis, quod licet de iure et consuetudine preconsul cum consulibus alme ciuitatis nostre regie Cracouiensis ad omnes conuentus generales regni nostri per nos et antecessores nostros specialibus literis consueuerunt uocari, tamen cum conuentum Bidgostiensem proxime preteritum summa necessitate nostra et reipublice sic exposcente, celebrare nos opportuit multis consiliarijs nostris non uocatis, nedum ipsis Cracouiensibus, supplicatum est nobis tocius consulatus illius ciuitatis nomine, ut illa celebratio conuentus et quecumque constituciones in eo laudate et decrete illis absentibus et ad ea non consencientibus, iuribus et priuilegijs predicte ciuitatis nostre regie Cracouiensis non derogarent, vtque id ciuibus Cracouiensibus et posteritati eorum in sequellam uenire non debeat. Nos supplicationi huiusmodi tanquam iuste et rationi consone benigniter annuentes, de solite benignitatis nostre clementia et certa scientia nostra decernimus, statuimus et declaramus presentibus, hanc celebrationem conuentus Bidgostiensis proxime preteriti, statutaque et decreta et contribuciones in eo ipso conuentu laudatas atque constitutas, iuribus et priuilegijs atque libertatibus illius ciuitatis nostre regie Cracouiensis et incolarum eius nullum detrimentum aut derogationem futuris perpetuis temporibus allaturam, neque eis ipsas constituciones et contribuciones in predicto conuentu decretas in posterum in sequelam et consuetudinem venturas, quin immo pollicemur et promittimus presentibus omnia iura, priuilegia et libertates eorum per antecessores nostros illi ciuitati legittime data et donata, firmiter et inuiolabiliter tenere et obseruare enore presencium mediante. Harum quibus in testimonium sigillum nostrumt presentibus est subappensum. Datum in ciuitate nostra Thorunensi feria sexta

125816
Uniwersytet Warszawski BIBLIOTEKA Wyżs. Hum. w Białymstoku

post festum sancte Dorothee uirginis proxima, anno Domini millesimo quingentesimo vicesimo primo, regni uero nostri anno decimo quinto. — Cristoforus de S. palat. et c. Crac. ac r. P. canc. sst. — Relacio magnifici Cristofori de Schidlouyecz, in Sczmyelow et Magna Opatow palatini et capitanei Crac. ac regni Polonie cancellarij etc. etc.

Dokument pargaminowy, opatrzony wielką pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z fioletowego i paliowego jedwabiu.

17. 1521. die 18. m. Octobris, Cracoviae.

Sigismundi I. regis Poloniae decretum, inter communitatem civitatis Cracoviensis et consules eiusdem civitatis de praeceptis quibusdam, quae ad bonum ordinem spectant, litem dirimens.

Sigismundus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lituanie, Russie, Prussieque etc. dominus et heres, manifestum facimus per presentes uniuersis, quia cum orta esset dissensio inter consulatum et communitatem ciuitatis nostre Cracouiensis in his, que attinent bonum statum et regimen ciuitatis et reipublice ipsorum, et ea ipsa dissensione in nos et consilium nostrum relata, communitas articulos plerosque coram nobis proposuisset, qui ad ipsum bonum statum et regimen ciuitatis expedire uiderentur, consulatu in quibusdam dissidente, in nonnullis uero cum communitate conueniente, utraque pars decretum et sentenciam nostram super omnibus et singulis differencijs ac postulatis suis a nobis humiliter peteret, nos cum consiliarijs nostris auditis ipsis articulis ac dictis, responsis et petitis partis utriusque nobiscum expensis, in eum, qui sequitur, modum decreuimus, ordinauimus et pronunciari fecimus:

§ 1. Inprimis igitur, quia questa est communitas ignorare se priuilegia et plebiscita ciuitatis sue, et ea solis consulibus et his paucis constare, supplicans, uti earum lectio sibi interdum communicaretur, quo unusquisque ciuis sciret, quomodo se iuxta immunitates et constituciones suas regere et victum suum querere deberet, id nos eque necessarium ut decens iudicantes, decernimus et uolumus, uti priuilegia, libertates et plebiscita ciuitatis coram uniuersis consulibus antiquis et nouis ac scabinis et duodecim uiris ex mercatoribus, uiginti uero ex magistris artificiorum senioribus et in ciuitate possessionatis aliquo congruo et competenti tempore legantur.

§ 2. Item quod propositum est per ciues, detractum esse libertati et iuribus ciuitatis per statutum conuentus Thorunensis*) de puniendis uiolatoribus ciuitatis et petitum, uti priuilegium ciuile in suo robore conseruaretur, nos uolumus quidem, ut malefici et uiolatores communis pacis et ciuium puniantur et priuilegia ciuitatis in suo robore permaneat. Verum quia statutum Thorunense conditum sit a nobis et uniuerso senatu nostro tam pro bono et tranquillo statu ciuitatum, quam eciam nobilitatis, et ad moderandam pre-

*) Statut toruński ogłoszony bez daty w Voluminach legum Tomie I, str. 396, pochodzi z r. 1520, jak się to z ordynacyji króla Stefana niżej podanej z r. 1578, § 3 okazuje.

cipitem punicionem, ex qua plerumque summe difficultates ciuitatibus et opidis motusque grauissimi in regno excitabantur, statutum ipsum Thorunense, ut in commune iustum, utile et necessarium, firmum et inuiolatum esse uolumus ad tempus ei prefinitum.

§ 3. Item quod ad mercimonia Iudeorum attinet, in quibus questi sunt ciues, eos nimio plus excedere, volumus et decernimus, ut mercatura Iudeorum fiat in presens eo modo, quo facta fuit constitucio et concordia de consensu et uoluntate mercatorum institorumque et Iudeorum per magnificum olim Iohannem de Tharnow palatinum Cracouiensem, usque ad felicem nostrum huc reditum, ubi demum melius super hoc negocio resoluti, id statuemus et ordinabimus, quod decens et utile uidebitur.

§ 4. Similiter de emporio et depositorio ciuitatis Cracouiensis, quod petiuerunt ciues iuxta priuilegia sua restaurari, quia negocijs alijs distracti et breui discessuri sumus, ita ut nunc non uacet nobis ipsa priuilegia audire et expendere, negocium ipsum emporij ad felicem reditum nostrum suspendimus; interim uero uolumus, ut consules diligenter prouideant, ne aliquis ciuis aut mercator Cracouiensis agat ocultas societates cum externis hominibus in fraudem et dispendium theloneorum nostrorum et in damnum conciuium et contra iuramentum suum; qui uero contrauenisse repertus fuerit, ammissione mulctetur.

§ 5. Item quod communitas questa est, scire se quidem prouentus ciuitatis non modicos, nescire tamen, in quos usus conuertantur, decernimus, ut consules declarent inpresens et ostendant coram duodecim delectis ex mercatoribus et uiginti uiris ex senioribus omnium ordinum alias Czechorum possessionatis omnes et singulos prouentus ciuitatis, et coram eis racionem faciant. Inposterum racio ipsa fieri debebit quotannis coram toto consulatu veteri et novo, et si quando postea communitas scire uoluerit de prouentibus ciuitatis et qualiter expendantur, debet coram delectis ab ea fieri racio.

§ 6. Item quod questa est communitas grauari se cum in alijs, tum in consequenda iusticia ob id, quia plerique consules bona terrestria habeant, quorum causa opportet illos multas ciuium iniurias dissimulare, petuntque id a nobis prohiberi: quia ciuitas Cracouiensis priuilegium habet emendi et habendi ipsa bona terrestria et in eius vsu hactenus fuerunt consules, eum et consuetudinem antiquam infringere et violare in hoc nolumus nec iustam violandi causam iudicamus.

§ 7. Item mansi ad ciuitatem pertinentes, quos communitas questa est se ignorare, volumus, vt ei per consules ostendantur et declarentur.

§ 8. Quod autem attinet ad famatum Ioannem Kyslink, aduersus quem graues et multiplices querelas communitas deposuit, tanquam ille prouentus ciuitatis plerosque occupans, illos in vsum suum conuerteret cum dispendio reipublice ciuitatis, quia ipse Kislinek fecit tunc e diuerso coram nobis sufficiens documentum, se ipsos prouentus conductos tenuisse et ex illis debitam racionem fecisse coram sex consulibus senioribus, qui eam audiendi a nobis potestatem habuerunt, cum sciamus ipsi eundem Kislink fuisse semper sedulum et fidum actorem et curatorem omnium negociorum, que ad commune bonum ipsius ciuitatis Cracouiensis attinebant, ipsum ab eiusmodi querelis absoluimus et innoxium declaramus, decernentes, quod ea, que dicta

sunt aduersus illum, et in quibus est culpatus, nulla in parte honori et existimacioni sue et liberorum ac posterorum ipsius officiant; ipse uero ut eam summam pecunie, quam ciuitati debere se fassus est, ante racionem, quam lonarij facturi sunt, exoluat.

§ 9. Item quia communitas questa est, inhoneste et contemptim agi secum per consules in tractatibus et actionibus suis, volumus, ut deinceps consules humaniter et equanimiter gerant se in omnibus aduersus vnumquemque ciuem, sed et ipsi ciues consules ut maiores et curatores suos in honore et obseruancia debita tam in uerbis, quam eciam in factis habeant.

§ 10. Quia eciam est questa communitas, grauari et attondi se per consules nimium mulctis set penis arbitrarijs equo maioribus, decernimus nullam mulctam seu penam summam centum florenorum in moneta excedere debere, et in ea re eciam habendam debitam racionem et modum iuxta personam et excessum.

§ 11. Item ad captiuitatem ciuium, ubi causa maleficij non intercedit, consules habeant delectum et carceres miciores mundioresque ac diuersos a carceribus maleficiorum, et si talem carcerem et locum ad presens non habeant, volumus, ut illum instruant et edificent.

§ 12. Item quia appellacionis processus in iure ciuili Maydemburgensi adeo obscurus sit et nodosus, ut in eo communitas valde grauatam se queratur, quod videlicet pauci ea formula resoluere et extricare se et ius suum prosequi sciant, volumus et decernimus, ut deinceps processus ipse hoc modo obseruetur, ut qui se grauatum senserit et appellare uoluerit dicto, sentenciam sibi non placere nec eam se acceptare, depositaque summa pecunie, que per consules et comunitatem invenietur et designabitur ponenda, debent partibus dari proposiciones ac responsa et acta iudicij integre, et similis modus appellandi seruari debebit in iure supremo castri Cracouiensis, cum aliquis ab eius sentencia ad sex ciuitates prouocare seu appellare uoluerit.

§ 13. Item quod questa est communitas, actiones hominum et iusticie administracionem eo impediri et difficiliorem fieri, quo in consulatu et magistratibus solent vinculo sanguinis coniuncti presidere, decernimus, ut ad consulatum et alios magistratus non eligantur neque sedeant simul duo uel plures fratres germani; in alio uero consanguinitatis gradu constituti citra discrimen elegi debent, siquidem delectus iste, prout postulauit communitas, recte seruari et homines idonei promoueri plerimque non possent.

§ 14. Quod eciam ipsa communitas proposuit, noxium esse reipublice sue, quod sex duntaxat consules sint, qui priuilegia et thesaurum ciuitati in potestate teneant, et soli eius cognicionem habent, et quod absque illorum aliquo nihil decerni possit in iudicijs et actionibus publicis, nos abolita exnunc ordinacione nostra de ipsis sex consulibus et literis super ea cassatis, decernimus, quod deinceps omnes consules noui et ueteres scire debebunt de priuilegijs et thesauro ciuitatis, et omnes unanimiter statuere lonarios quotannis. Preterea ex ordine suo eligere debebunt hi ipsi omnes consules noui et antiqui quatuor viros seniores, qui custodiam et curam habebunt ipsorum priuilegiorum et thesauri, et qui agent omnia, que ipsis ad bonum et vtile ciuitatis pertinere uidebuntur, singula tamen cum sciencia et consilio reliquorum consulum, et hi quatuor seniores ad vitam suam hoc mu-

nus administrabunt, quorum vno mortuo, alter in defuncti locum per omnes consules novos et veteres eligi debebit.

§ 15. Item decernimus, ut testamenta et ultime hominum voluntates, que facte sunt secundum ius Maydemburgense, quas communitas questa est plerumque impediri, non infringantur, sed habeant robur et execucionem suam iuxta disposicionem iuris Maydemburgensis.

§ 16. Item de uictu querendo et mercimonijs ac artificijs exercendis, in quibus questa est communitas, nunc quemque pro libitu suo promiscue insistere et vnum multiplicibus modis rem querere contra ueterem consuetudidinem, volumus, ut consules noui et veteres cum communitate inter se ipsi ordinem et constitucionem utilem de ea re faciant, et ubi concordare ad plenum non possent, nos huc bene iuuante Deo reuersi, id determinabimus.

§ 17. Item decernimus, ut consules nullis diffugijs, de quibus questa est communitas, in cittacione sui vtantur, sed ut cittari possent ubique et omni tempore, quo et reliqui ciues; honoris tamen causa per scedulam et famulum aduocati iuxta ueterem consuetudinem cittari eos uolumus et statuimus.

§ 18. Item quod questi sunt ciues, grauari se iudicio spirituali in causis ad illud non pertinentibus, nos prohiberi faciemus, ne iudices et officiales ecclesiastici se ad ea, que fori sui non sunt, intromittant nec iurisdicionem iuris ciuilis impediant nec perturbent.

§ 19. Item quod petiuit communitas, ne vnus ciuis cuiuscunque status et condicionis plures domos in ciuitate occuparet in opressionem aliorum ciuium, nos nolentes ueterem consuetudinem infringere et manus alicui augende facultatis sue claudere, liberum esse uolumus vnicuique ciui hic degenti tot habere domos, quot habere potest; externos uero et qui ciuitatem hanc non incolunt, aut hic habitare, aut domos, quas habuerint, intra spacium vnius anni vendere debere decernimus.

§ 20. Item volumus et decernimus, ut scabini eligantur per solos consules iuxta veterem consuetudinem, sed ut ipsi consules nullum delectum et discrimen inter Polonum et Almanum habeant, nec quemque ob impericiam vnius aut alterius lingue reiciant, sed qui idoneus et dignus fuerit, eum eligant et acceptent.

§ 21. Volumus eciam et mandamus, ut consules prouideant, ne muri et fosse ciuitatis infirmentur et oppleantur edificijs et fenestris; et si que sunt eiusmodi edificia nocencia firmitati ciuitatis, demoliantur.

§ 22. Non admittimus autem nec admittendum ducimus id, quod petiuit communitas, ut et ipsa facultatem habeat consules aliquos eligendi, cum ea res et noua esset et in preiudicium palatinorum Cracouiensium vergeret.

§ 23. Concedimus uero et annuimus, ut aqueductus fiant ex Vistula in ciuitatem, qui tempore necessitatis adimi non possent, et ut aqua ipsa qualibet ex ipso flumine Vistula citra damnum aliquorum locorum nostrorum duci possit.

§ 24. Nauigia et traphtas, quibus res et merces per Vistulam demittuntur, prohibere, ut petiuit communitas, nolumus nec decens arbitramur, cum flumina nauigabilia omnibus regnis et dominijs summe sint commoditati.

§ 25. Granarium seu domus frumentaria publica, quam alie ciuitates

habent ad belli aut famis necessitatem, volumus, ut et hic Cracouie edificetur per consules auxilio communitatis et sufficienter prouideatur.

§ 26. Item volumus et decernimus, ut consules prompti et diligentes sint in administranda hominibus iusticia et eam ita, ut communitas questa est, non differant aut differendam per dilaciones iuri Teutonico in damnum alicuius non committant. Et quia per frequentem mutacionem proconsulum et iusticia hominibus et bonum publicum plerumque uidetur et solet diferri ac negligi, decernimus et statuimus, ut deinceps in perpetuum quilibet proconsul duret et officium suum exerceat per sex septimanas illudque ordine secundum senium accipiat, nec nouiter ad consulatum electus, licet ordine hoc eueniret, proconsul fiat, sed eum seniores precedant, donec iterum munus hoc ordine in illum redeat et interim ipse a senioribus ediscat, qualiter munia sua obire debeat. Ubi autem proconsulem abesse contingeret, alteri ex consulibus officium suum, ut hactenus obseruatum est, committere poterit, completurus nihilominus ipse ad finem ipsum officium suum, ubi ante completum tempus sex septimanarum rediret. Inicium uero huius constitucionis et ordinis fieri volumus post primam et proximam consulum per magnificum palatinum Cracouiensem electionem.

§ 27. Item contubernium habendum coctoribus ceruisie, ut petiuit communitas, non arbitramur necessarium, cum nec ante hac sit habitum, sed maneant illi iuxta ueterem consuetudinem; familia uero illorum, que apud illos artem coquende ceruisie didicit, volumus ut ubique in regno et dominijs nostris suscipiatur et ad cocturam ipsius ceruisie ut abilis et idonea admittatur et nequaquam reiciatur.

§ 28. Item de conuocacione communitatis ad pretorium, quam ipsa questa est rarius fieri, quam expediat, ita ordinamus et statuimus, quod cum ad generalem regni conuentum missuri erunt consules nuncios suos, debebunt conuocare communitatem et cum illa simul de necessitatibus ciuitatis tractare, et similiter in reditu nunciorum ipsorum, ut simul omnes audiant, quid retulerint. Insuper eciam conuocacio ipsa communitatis fieri debebit singulis annis vna uice, tempore, quo mercatores et ciues non absint, et ubi necessitas urgens postularet, eciam pluribus vicibus ad consulendum et tractandum vna de suis publicis negocijs et euentibus.

§ 29. Item libertatem ciuium ipsorum Cracouiensium a soluendis theloneis et pontalibus, quam habent, firmam esse volumus, et vnicuique ciui literas vniuersales ad omnes theloneorum et pontalium exactores dari faciemus.

§ 30. Non permittemus eciam dari commissiones aduersus ciues ipsos Cracouienses, quibus ius eorum confundi et labefactari videretur, nisi ex aliqua euidenti causa et necessitate.

§ 31. Annuimus item, ut zupparius noster vendat ciuibus ipsis salem minutum ad eorum duntaxat domesticam necessitatem, quem nemo ipsorum vendere debebit sub pena nostra regia, et hec concessio nostra duratura est ad beneplacitum nostrum.

§ 32. Item volumus et mandamus, uti consules in prouidendis et reficiendis muris, turribus, fossis et vallis ciuitatis et in reparandis publicis vijs et pontibus sint diligenciores, nec ea adeo neglecta sint, in quibus firmitas

ciuitatis et honor consistit, sub priuacione thelonei curulis, quod in eum vsum est ipsis concessum.

§ 33. Volumus eciam et mandamus, ut consules eos, qui uerba a communitate faciunt, probris non incessent neque ob id illis succenseant, cum ea, que dicere solent, nomine et voluntate omnium dicant.

§ 34. Item decernimus, ut homicide careant ciuitate et sint banniti instantibus consanguineis et amicis occisi iuxta constitucionem et plebiscitum ciuitatis, et ut ubique iure ad penam trahi possint; post annum uero et sex saptimanas, cum hi ipsi homicide redire uoluerint ad ciuitatem ad faciendam composicionem cum consanguineis hominis seu hominum a se occisorum, consules habebunt facultatem permittere illis, ut ad ciuitatem redire possint.

§ 35. Decernimus eciam, ut communitas soluat quinque millia trecentos et triginta tres florenos consulibus, quos exposuerunt in duas exactiones ciuiles integras et duas partes eius, quando videlicet decreti erant in conuentu generali octo grossi de quolibet laneo seu manso agri contribuendi.

§ 36. Postremo decernimus et districte precipimus, ut deinceps consulatus et communitas inter se concorditer et equanimiter agant in omnibus, consules, ut hi, qui ad regendam communitatem prepositi sunt et a quibus omnis rei bene gerende racio et exemplum manare debet, tractabiles sint, et ad audiendum vnumquemque iusticiamque ministrandam et ad obeunda et prouidenda illa, que opus sunt, non graues nec morosi, communitas vero et singillatim quisque ciuis consules ut maiores suos et qui de bono statu ciuitatis continuas agunt curas, honorent, obseruent et iussa eorum in his, que conuenit, non grauatim nec contumaciter exequantur ac pareant sub graui indignacione nostra.

Ut autem premissa omnia et singula testata sint et firma, presentes literas fieri mandauimus sigillo nostro regio munitas. Actum et datum Cracouie die sancti Luce Ewangeliste, anno Domini millesimo quingentesimo uigesimo primo, regni nostri anno quintodecimo. — Petrus episcopus et vicecancellarius subscripsit. — Relacio reuerendi in Christo patris domini Petri episcopi Posnaniensis et r. P. vicecancellarij.

Dokument w formie zeszytu o sześciu kartach in folio, opatrzony małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurze z różowego jedwabiu.

18. 1522. die 6. m. Maii, Cracoviae.

Senatus consultum de quatuor viris ex collegio consulum ad res civiles administrandas eligendis.

Actus iste sequens terminatus est feria tertia ante festum sancti Stanislai in Mayo, propter tamen certas causas hucusque ad insercionem librj dilatus *).

Domini consules tam presidentes, quam seniores, omnes protunc in pretorio congregati, innitentes decreto maiestatis regie, quod disponit, quod

*) Wciągnięty pod datą feria 2da ante dominicam Rogacionum.

abolita ordinacione sex dominorum, qui prius omnia in manu et potestate tenebant, cautum est per suam maiestatem, quod deinceps omnes consules noui et veteres scire debebunt de priuilegijs et thesauro ciuitatis, et omnes vnanimiter statuere lonharios quottannis; preterea, quod hi ipsi omnes consules nouj et antiqui eligant ordine quatuor viros seniores, qui custodiam et curam habeant ipsorum priuilegiorum et tesaurj, et qui agent omnia, que ipsis ad bonum et vtile ciuitatis pertinere videbuntur, singula tamen cum sciencia et consilio reliquorum consulum, et hi quatuor seniores ad vitam suam hoc munus administrabunt, quorum vno mortuo, alter in defunctj locum per consules nouos et veteres eligi debebit, quare prefatj domini elegerunt e medio sui viros probos seniores, qui hoc munus ad vitam eorum obire debent, infrascriptos videlicet dominos: Caspar Beher, Ioannem Bonner (mortuus est anno 1523, in locum eius electus est d. Ioannes Kislingk), Petrum Mornstyn, Paulum Kauffman.

Acta Cons. Cracov. 4, str. 664.

19. 1522. die 7. m. Maii, Cracoviae.

Senatus consultum de duobus notariis civilibus eorumque salario.

Actus iste sequens terminatus est feria quarta in vigilia gloriosissimi patroni sancti Stanislai ad 7 mensis Maij, sub preconsule domino Paulo Kauffman, vbi protunc omnes domini congregatj erant, propter tamen certas causas ad insercionem librj hucusque dilatus est.

Dominj consules tam presidentes, quam seniores, omnes in negocijs reipublice arduis protunc in pretorio congregati, volentes ea, que bonum reipublice magis attinent, in recto et debito ordine statuere, et vt pollicia ciuitatis huius debilitata ac contrita in parte que est, in pristinum nitorem consurgi possit magisque extolli adaugerique, inter cetera, que illic domini consules prudenter solerterque post varios tractatus inter se habitos concluserant in effectumque deducerant, simul et id, quod regimen et ordinem cancellarie ipsorum attinet, non pretermisere attendentes, etenim notarium et vicenotarium ex antiquo hac consuetudine seruarj, quod quamuis vterque illorum equalia onera et labores sufferebant, longe tamen in mercede vnus inferior altero erat, vtpote quia vicenotarius omnibus fere accidencijs, que cancellariam pertinent ab inscripcionibus, literis, iudicijs etc. penitus fuit semotus, solo stipendio annuo dominorum contentabatur, quod vtique non sine eius sufficienti prouisione ordinatum erat: Volentes itaque huic prouidere negocio, regimenque ac ordinem bonum in eo statuere, vt quemadmodum paria sufferunt onera, simul et mercede pares sint, et ita vt diligencia maior in obsequendo reipublice vtrisque sit, charitasque ac amicitia maior inter eos couseruetur, statuerunt prefati domini consules, decreuerunt, vno omnique consensu concluserunt deinceps semper tenendum, quod duo semper

notarij esse et fore debent equales in tollerandis oneribus laboribusque ciuitatis, simul ecciam in participando omnibus accidencijs cancellariam concernentibus, vtpote ab inscripcionibus, literis, iudicijs bannitis et opportunis, testamentis etc. ecciam in salario, quod pro veste hiemalj et estiualj tribuitur, nam vbi prius notario dabantur floreni decem octo annuatim et vicenotario duodecim floreni, equatum est, quod vterque accipere debet per florenos quindecim. Hoc duntaxat excepto, quod domini consules ob causas racionabiles fierj voluerunt, quod vnus ex eisdem notarius erit locum primum et principalem habens, qui et salarium ex antiquo darj notario consuetum, videlicet triginta marcas annuatim habebit, alter vero viginti marcas consuetas, et ita iste vnus non alio excedet alium, nisi decem marcis sallarij capitalis, in alijs vero semper equaliter cum alio participabit. Hec autem omnia superius expressa stare et esse debent ad voluntatem dominorum in futura tempora illa immutandi, prout eisdem videbitur. Iamque de facto pronunc preposuerunt, primumque et principalem locum huius officij notariatus dederunt magistro Nicolao Iasker notario moderno, eundem ob respectum diligencie, quam ipse assidue in administracione officij cancellarie ac alijs rebus solus et vnicus nullo adiutore habito, indeffesse fecit facitque, in principalem et primum huius dignitatis notarium eligendo preponendoque, qui alium sibi in socium adiectum preire et precedere debet decem marcis sallarij capitalis.

Acta Cons. Cracovien. 5, str. 665, gdzie też znajduje się następująca zapiska ręki nieco późniejszej:

Feria quarta vigilie assumcionis Marie anno 1527 actus iste de consensu et voluntate vnanimi dominorum cassatus est et alia ordinacio cancellarie facta, vbi in pristinum et antiquum statum officium notariatus per dominos est restitutum, ibi vide lacius descriptum.

20. 1523. die 5. m. Iunii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae privilegia incolis vici Stradomiensis ab antecessoribus suis concessa, rata esse iubet.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam facta humana quantumcumque memorabilia facile intereunt, nisi litteris memoriae fuerint mandata, proinde nos Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniaeque etc. dominus et heres, significamus tenore praesentium vniuersis et singulis, praesentibus et futuris, harum notitiam habituris, quia cum post conflagrationem vicci Stradomia nuncupati, qui est inter ciuitatem Cracouiensem et pontem regium nostrum Kazimiriensem super flumine Wistule constructum, questi essent nobis ciues nostri Cracouienses et eciam Kazimirienses, quod idem viccus cum propter eius angustum sittum ac aedificiorum suorum complurium

speciem et formam nedum incolis suis, verum etiam illis praesertim vero appellente ignis vi magnum periculi et calamitatis metum sepius incuteret, quodque non in opportuno loco positus idem viccus plurima damna et incommoda contra eorum iura et priuilegia a praedecessoribus nostris emanata ipsis inferret, supplicassentque nobis praefati ciues Cracouienses et Kazimirienses, vt ad tollenda ipsa eorum pericula, calamitates et damna futura, que ex eodem vicco Stradomiensi euenire possent, et potius duarum ciuitatum conseruacioni et ciuium earundem securitati et commoditati consulentes, quam vnius vicci multis malis euentibus expositi, rationem habentes, nulla amplius in eo ipso vico aedificia poni permitteremus, sed vacuum aptumque ac omnibus accommodatissimum spatium ad vsum et securitatem illic relinqueremus, ne instaurato et ad pristinum statum redacto eodem vicco, possit aliquando, quod omen Deus auertat, vtraque adiacens illi ciuitas ex illo labefactari, elaborantibus vero enixe incollis praedicti vicci Stradomiensis nobisque supplicantibus, vt facultatem aedificandi in ipsorum areis simul ac libertatem conuenientem a quibusuis solutionibus et contribucionibus, quo commodius sua aedificia instaurare possent, illis benigne concedere, eosque in ipsorum priuilegijs et libertatibus a nostris praedecessoribus eis concessis, que tunc coram nobis exhibuerunt, conseruare dignaremur: nos rationes ipsas ciuium Cracouiensium et Kazimiriensium et circumstantias illius vici Stradomiensis et multa alia dispicientes, considerantesque ex vsu fore ac ad securitatem et incolumitatem vtrique ciuitati, Cracouiensi videlicet et Kazimiriensi sed et arci nostro Cracouiensi plurimum conducere posse, si nulla aedificia in ipso vicco Stradomiensi pararentur, facile rationes praedictas et suplicationes ipsorum ciuium Cracouiensium et Kazimiriensium accepimus et ad exauditionis gratiam admissimus, iuraque et priuilegia ipsorum incolarum Stradomiensium propterea retineri mandaueramus. Verum interueniente pro eisdem incolis vici praedicti Stradomiensis sancte et faelicis memorie serenissima coniuge nostra domina Barbara regina, vt et potestatem aedificandi ipsis prebere ac illos in iuribus, priuilegijs et libertatibus eorum conseruare, iuraque et priuilegia ipsorum confirmare dignaremur, non condecebat eius maiestatis interuentionem obaudire. Et proinde prospicientes securitati et incolumitati ipsorum ciuium Cracouiensium et Kazimiriensium et etiam indemnitati eiusdem vicci Stradomiensis, quo ad eius fieri poterat consulentas, ne in sua calamitate omnino a nobis destituti esse viderentur, adempta vnicuique illorum parte areae suae, vt ipse viccus Stradomiensis laxitate conspicuus rederetur, quandoquidem ita ex officio nostro nobis facere est visum at tam incolis eius, quam etiam alijs securum et commodum futurum et vsus communis eiusdem vici vastiorem illum esse semper postulabat, facultatem aedificandi iuxta designatum et emensuratum per commissarios nostros modum et locum, ita tamen, vt nihilominus digna aptaque spacia in qualibet area remanerent, hijs ipsis incolis vicci Stradomiensis concessimus, ac illos in iuribus, priuilegijs et libertatibus eorum antiquis conseruauimus, ac ipsa eorum iura, priuilegia, libertates, consuetudines et munimenta legittime emanata, concessa et obseruata quorumcunque predecessorum nostrorum Poloniae regum, in omnibus eorum positionibus, conditionibus, punctis et articulis vniuersis, in pluribus eorum scriptis et litteris

contentis ac expressis, perinde ac si presentibus de verbo ad verbum inserta forent et expressa, innouanda, ratificanda, roboranda, aprobanda et confirmanda duximus ac innouamus, ratificamus, roboramus, approbamus et confirmamus tenore presentium mediante: decernentes easdem eademque robur habere perpetue firmitatis ac in omnibus eorum et earum modis, positionibus, descriptionibus, articulis, punctis, clausulis et conditionibus firmiter inconcusse et inuiolabiliter teneri et obseruari debere, volentes ac decernentes, incolas omnes eiusdem vicci Stradomiensis magno procuratori nostro Cracouiensi ac proconsuli et consulibus reliquisque officialibus ciuitatis nostre Kazimiriensis praedicte, cui alias per diuos predecessores nostros Poloniae reges sunt incorporati, obedire debere in hijs, quae bonum statum, ordinem, conseruacionem, regimen ac iurisditionem concernunt, ac declarantes et statuentes illos ijsdem etiam iuribus, priuilegijs, libertatibus, immunitatibus et prerogatiuis tam in coquenda, propinandaque et vendenda ceruisia, quam in omnibus alijs rebus potiri et gaudere, quibus ciues eiusdem ciuitatis Kazimiriensis potiuntur et gaudent, vinum vero nullus illic in Stradomia vendet seu propinabit, nec vendere aut propinare poterit, nisi ille vel illi, cui vel quibus facultatem eius propinandi concesserimus, et non plus, quam permisserimus, vel successores nostri concesserint ac permisserint, eandemque ordinationem nostram temporibus euiterne duraturis obseruari uolumus et decernimus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est presentibus appensum. Datum Cracouie feria sexta proxima post festum Corporis Christi, anno millesimo quingentesimo vigesimo tertio, regni vero nostri anno decimo septimo. Presentibus reuerendissimo et reuerendis in Christo patribus, dominis: Ioanne archiepiscopo Gnesnensi, legato nato et primate, Ioanne Cracouiensi, Petro Posnaniensi et regni nostri vicecancellario, episcopis, Raphaele electo confirmato Premisliensi et electo Plocensi, Andrea Krziczki electo Premisliensi ac magnificis et generosis Christophero palatino et capitaneo Cracouiensi et regni nostri cancellario, ac Siradiensi, Schochacouiensi, Gostinensi et Noue ciuitatis Korczin capitaneo, Nicolao castellano Sandomiriensi et regni nostri thesaurario ac Radomiensi, Krzepiczensi et in Olstin capitaneo, fratribus germanis de Szidlowiecz, Ioanne comite Tarnouiensi et castellano Woinicensi, Ioanne de Tarnow castellano Bieczensi et capitaneo seu tenutario Pilsnensi, Stanislao de Sprowa castellano Zarnowiensi, tribuno Cracouiensi et capitaneo Opocznensi, Stanislao de Chodecz marsalco regni nostri ac Leopoliensi capitaneo, Petro Kmitta de Wissnicze marsalco curiae nostre ac Scepusiensi, Premisliensi et Collensi capitaneo, Ioanne Latalski Gnesnensi, Cracouiensi, Posnaniensi et Lanciciensi preposito, Ioanne Czarnkowski preposito Scarbimiriensi, Stanislao Oliesniczki cantore Gnesnensi, Stanislao Tarlo de Sczekarzowicze archidiacono Lublinensi, canonicis Cracouiensibus, secretarijs, Siluestro Ozarowski succamerario nostro, capitaneo Zawichostensi et burgrabio Cracouiensi, Nicolao Tomiczki prefecto stabuli nostri, tribuno Lanciciensi ac Costensi, Coninensi et Pisdrensi capitaneo, Derslao Zaliwski magistro coquinae nostrae, burgrabio Cracouiensi, Ioanne Tarlo de Sczekarzowicze incisore regni nostri, ceterisque quam plurimis dignitarijs, officialibus et aulicis nostris, circa premissa testibus fidedignis sincere nobis deuotis et fidelibus dilectis. Datum per manus prefati reuerendi

in Christo patris domini Petri episcopi Posnaniensis et regni nostri vicecancellarij sincere nobis dilecti. — Petrus episcopus et vicecancellarius subscripsit. — Relatio eiusdem reuerendi in Christo patris domini Petri Dei gratia episcopi Posnaniensis et regni Poloniae vicecancellarij.

Z kopii zawartej w Codex iurium civit. Casimiriae, str. 56.

21. 1523. die 31. m. Decembris, Cracoviae.

Senatus consultum de multa in consules negligentes imponenda.

Feria quinta vigilie Circumcisionis Domini a. D. 1523. — Domini consules in negocijs reipublice arduis in pretorio congregati, volentes ea, que bonum reipublice magis attinent, in recto et debito statuere ordine, vtque pollicia ciuitatis solerti cura ac diligencia dominorum reintegretur, que vt sepissime negligebatur propter raram ac tardam dominorum simul conuencionem, statuerunt vno omnique consensu concluserunt infrascriptos articulos deinceps tenendos, qui et antea ecciam per predecessores dominos conclusi erant:

§ 1. Postquam necessitate vrgente dominus preconsul per scettulas dominos conuocauerit ad pulsum campane vel hora in scettulis assignata, omnes ibidem tam presidentes, quam seniores, interesse tenebuntur antequam medium hore horologij efluxerit; quod si tardius quis venerit post medium hore, soluere et reponere tenebitur gr. 4 sine omni renitencia. Si vero in toto die illo non venerit ac se secundum mandatum scettularum in pretorio iuxta hore assignacionem non statuerit, soluet irrecuse gr. octo. Quam penam dominus preconsul ab vnoquoque sine omni gracia exigere debet; quod si in eo foret negligens penamque huiusmodi non emoneat, solus eandem soluere tenebitur.

§ 2. Ibidem determinatum est, quod dominus preconsul statim post medium hore a pulsu omissis alijs negocijs insinuare dominis causam debet conuocacionis eorundem sub pena prefata, nec discedere debent abhinc nisi causa terminata.

Cons. Crac. 6 str. 54, gdzie jest dopisek odmienną ręką: Anno 1524 in proconsulatu domini Michaelis Meidel confirmatum est hoc decretum. Aderant rursum domini supraconscripti et infrascripti vt Ioannes Kyszlynk, Sthenczel Czipser et Karolus Koczer.

22. 1524. die 26. m. Februarii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae consulibus Cracoviensibus mandat, dent operam, ut areae desertae in civitate aedificiis compleantur.

Sigismundus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lithuanie, Russie, Prussieque etc. dominus et heres. Famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostre Cracouieusis, fidelibus dilectis, gratiam nostram! Famati fideles dilecti!

Edocti sumus multas esse areas in ciuitate nostra Cracouiensi desolatas, in quibus nulla sunt edificia, vnde ut nobis prouentus pereunt, ita etiam ciuilia in dies minuuntur onera. Volentes itaque in hoc et nobis et ciuitati Cracouiensi de indemnitate consulere, committimus vobis presentibus mandantes, vt per publicam proclamationem ad noticiam omnium et singulorum, cuiuscumque status et condicionis fuerint, id deducant, quod si in prefatis areis infra vnius anni decursum et sex septimanis se sequentibus immediate, non edificaverint aut eas alijs edificare volentibus, non vendiderint, tunc nos illas pro nobis accipiemus et de eis iuxta beneplacitum nostrum disponemus. Sic et nón aliter pro gratia nostra facturi. Datum Cracouie feria sexta ante dominicam Oculi proxima, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo quarto, regni vero nostrj anno XVIII. — Ex commissione propria sacre regie maiestatis.

Dokument pargaminowy. Po pieczęci większej koronnej, która na samym dokumencie zaraz poniżej tekstu wyciśnięta była, pozostały tylko szczątki czerwonego wosku.

23. 1524. die 29. m. Februarii, Casimiriae.

Senatus consultum de tribus marcis pecuniae columbalis inter consules antiquos partiendis.

Feria secunda post dominicam Oculi. — Domini consules omnes simul et insolidum residentes et antiqui voto ac vnanimi consensu inuenerunt et decreuerunt id, quod tangit tres marcas peccuniarum columbalium, dominis consulibus antiquis per dominos consules residentes ab antiquis dari solitas et consuetas, racione quarum diuisionis, qui eisdem cum ipsis participari debeat, sepe controuersie orte sunt et oriuntur: extunc vnanimiter decreuerunt iam peramplius in euum obseruandum, quod hee tres marce columbalium, prout ex antiquo, ita per amplius per dominos consules residentes dominis consulibus antiquis dari debent singulis annis columbalium, quibus ipsi receptis, vti debent ac ipsas conuertere, prout illis melius videbitur iuxta velle et voluntatem ipsorum. Ex quibus peccuniis prefatarum trium marcarum quilibet dominorum consulum antiquorum, qui rursus ad annum currentem in sedem pristinam videlicet ad residentiam electus et receptus fuerit, equam partem cum dominis ceteris antiquis recipere debet ac eisdem eque sicut ipsi in equali porcione potiri debet. Sin vero ex sede consulari seu a residencia pro currenti anno depositus et seiunctus fuerit, ac antiquis dominis aggregatus fuerit, talis de prefatis tribus marcis columbalium in nullo cum dominis antiquis consulibus, quibus tunc aggregatus erit, participare debet, neque protunc nullam partem ex eis recipere debet. Quod vnanimi voto ex ambabus partibus ratho decretum est habere robur firmitatis perpetue et in euum. Actum die quo supra.

Acta Consul. Casimir. N. 755, str. 46.

24. 1524. die 3. m. Martii, Cracoviae.

Sigismundi I. regis Poloniae decretum de rationibus civilibus reddendis, de violentiis coërcendis, de emporio civili et aliis quibusdam, quae ad bonum spectant ordinem.

Sigismundus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lithuanie, Russie, Prussieque etc. dominus et heres. Significamus tenore presentium vniuersis, quia cum orta iterum esset non pridem dissensio et controuersia inter consules et communitatem ciuitatis nostre Cracouiensis super varijs rebus, bonum statum et regimen eiusdem ciuitatis concernentibus, ac ea ipsa dissensio et controuersia cum multis et varijs querelis ipsius communitatis articulatim in scriptis digestis, ad nos esset delata et utraque pars decretum nostrum super eisdem querelis, differencijs et articulis a nobijs pecijsset, nos vnacum consiliarijs nostris auditis ipsis querelis et articulis communitatis, responsisque consulum mature et diligenter perpensis, in hunc modum, qui sequitur, decretum nostrum promulgauimus et pronunctiari fecimus:

§ 1. Inprimis quia questa est communitas, quod consules non recte administrarent prouentus ciuiles, illosque ad alios vsus, quam ad necessitates ciuitatis conuerterent, et de eisdem proventibus, ad quos vsus expendantur, racionem facere iuxta decretum iam pridem per nos latum, recusarent et in dies differrent, consules uero allegarunt eam ipsam racionem se propter dubitacionem, que communitati inciderat, hactenus facere distulisse, quod videlicet putabat ipsa communitas esse expediens, ut scabini eidem racioni interesse deberent, quos consules iuxta disposicionem decreti nostri prius per nos lati, quod coram nobis exhibuerunt, minime ipsi eorum racioni interesse debere asserebant: decreuimus et presentibus decernimus, vt consules iuxta decretum nostrum prius factum declarare et ostendere debeant infra hinc et festum sancti Georgij proximum coram scabinis ac duodecim delectis ex mercatoribus et viginti viris ex senioribus contuberniorum alias cechorum maturis, prudentibus et grauibus ac bene possessionatis et intra menia ciuitatis Cracouiensis residentibus, omnes prouentus ciuiles et coram eis racionem de illis faciant et facere teneantur nunc et in posterum, si quando opus fuerit.

§ 2. Item quod communitas questa est, multas cedes et violentias in ipsa ciuitate Cracouiensi noctu et interdiu sepius committi et consules illas dissimulare sed et neque curare, ut digna animaduersione coerceantur, decreuimus et decernimus presentibus ipsisque consulibus mandamus, ut nullo modo permittant per negligentiam seu conniuenciam eiusmodi violentias fieri, sed illas cum consilio et auxilio officij castri nostri Cracouiensis puniant, quo pax et tranquillitas ciuium et aliorum hominum hic Cracouie morantium ac aliunde advenientium illibata conseruetur. Quod uero violentias in tabernis patrari solitas attinet, que longe aliter, quam alie violentie, que in alijs edibus priuatis, in quibus nulla diuersoria publica existunt, pensande sunt, et in quibus aliud ius competit, in illis coercendis et puniendis consules sic se gerent et conseruabunt, prout de hoc instructionem et mandatum a nobis acceperunt et prout se hactenus in talibus gesserunt.

§ 3. Emporium autem et depositorium ciuitatis Cracouiensis, quod illius ciues pecierunt iuxta sua priuilegia restaurari, in suo robore conseruandum duximus et tenore presentium conservamus, ita, ut hactenus fuit in vsu. Cum vero priuilegia et iura svper eodem depositorio ipsi ciuitati Cracouiensi concessa viderimus, curabimus illa manutenere et confirmare ita, ut sunt et fuerunt in usu.

§ 4. Item quia ipsi ciues Cracouienses questi sunt, quod Iudei propter suam effrenatam negociandi licenciam, quam passim et quibuslibet rebus et mercibus liberius, quam par et equum sit, multifarie exercent, eorum lucra et commoditates preriperent cum magna iactura ac detrimento ipsorum ciuium, decreuimus et tenore presentium decernimus, quod mercatura Iudeorum fieri debeat eo modo, quo facta fuit constitucio et concordia per magnificum olim Ioannem de Tharnow palatinum Cracouiensem tam diu, donec alio quietiori tempore aliam ordinationem super illa fecerimus et statuerimus.

§ 5. Item quia questa est communitas vnumquemque pro libito suo victum sibi querere ac mercimonia et artificia sine quouis prescripto contra veterem ordinacionem et consuetudinem ac in aliorum preiudicium et detrimentum exercere, quod discordias, errores et dissensiones in ciuitate inter ipsos ciues ac opifices facere dinoscitur, mandamus, ut consules noui et antiqui curent cum communitate inter se ipsos ordinem et modum statuere de tollendis hijs erroribus et victu querendo, et ubi inter se concordare non possent, non grauabimur ipsi id, quod decens et utile videbitur, pro bono communi omnium ciuium statuere et decernere.

§ 6. Item quia etiam questa est communitas, consules non habere delectum in carceribus, sed passim et ciues minus noxios et eos, qui maleficijs seu aliquo alio graui excessu sunt notati, ad carcerem immundum et inhonestum conijci, decreuimus et presentibus decernimus, si communitas ciuium contenta esse non vult carcere satis miti sub campana aut testudine, in qua communitas ipsa conuentus suos habere solet, aut etiam loco, qui dicitur *Cabath*, ut consules ipsi edificent et instruant alium carcerem mundum et salubrem pro honestis ciuibus iuxta decretum prius in ea re per nos editum.

§ 7. Item quia exposuit communitas, consules negligere et posthabere murorum, fossarum, turrium, vallorum ciuilium ac viarum publicarum reparacionem, pro quibus conseruandis et reparandis ipsi communes ciues moderni et eorum predecessores non vulgare subsidium pecuniarum propter suam et bonorum suorum securitatem et conseruacionem fecerunt, statuimus et decreuimus ac decernimus per presentes, quod consules in reficiendis muris, fossis, turribus et vallis ciuitatis ac in reparandis vijs publicis sint diligentes iuxta facultatem prouentuum ciuitatis, communitas vero soluat sine vlteriori dilacione exactiones nostras regias retentas *schossi* uulgariter nuncupatas, quas consules de pecunia ciuitatis soluerunt pro illa ad usum et necessitatem reipublice, videlicet florenos quinque millia trecentos et triginta, necnon etiam soluat quam primum eadem communitas ipsis consulibus alias similes exactiones ciuiles ciuitatem concernentes, quas ab aliquot annis soluere neglexit.

§ 8. Quod uero euocacionem ciuium ad forum spirituale attinet, quia ipsi ciues se nimium grauari queruntur, presertim vero in causis ad hoc ipsum

forum non pertinentibus, inhibuimus nos quidem iudicibus ecclesiasticis, ne limites sue iurisdicionis excedant, certoque credimus illos ita facturos; tamen si quid interim contra hanc prohibicionem nostram commisissent, de quocumque excessu accusati fuerint, volumus de illis vnicuique iusticiam debitam facere.

§ 9. Item quia questa est communitas, reuenditorum numerum adeo auctum esse, ut nisi illis aliquo oportuno modo obuiam eatur, eorumque nimia cupiditas coerceatur, facile per eosdem reuenditores, qui aliena lucra et commoda preripere uarijs modis et astu solent, queuis rerum ad usum et victum hominum pertinencium copia in magnam et continuam penuriam mutari et uerti possit, volumus et mandamus, ut consules cum communitate seu delectis ab ea statuant concorditer id, quod melius et vtilius illis videbitur, ut ipsi reuenditores non grauent homines et victum eis non preripiant, quandoquidem nos alijs maioribus curis districti, hijs debito modo vacare non possumus.

§ 10. Item quia questa est communitas, se ignorare priuilegium fundacionis et plebiscita ciuitatis, et solos consules eorum noticiam habere, supplicans, ut hoc ipsum priuilegium fundacionis et plebiscita ei aliquando communicarentur et legerentur, quo sciret vnusquisque, qualiter se secundum constituciones et libertates ciuitati concessas regere et negocia sua tam in acquirendo victu, quam eciam in alijs rebus exercere deberet, decernimus, consules ipsos cum dicant se priuilegium fundacionis seu locacionis ciuitatis non habere, cum illud haud dubie fuerit apud aduocatum, cogi ad illud edendum non posse; si tamen habent adhuc aliqua priuilegia sev plebiscita per nostros predecessores confirmata, que communitati legenda non exhibuissent, volumus, ut eidem communitati illa ostendant et legenda prebeant.

§ 11. Quia uero proposuit communitas, quod consules contra prius decretum nostrum de non assumendis seu eligendis simul in consulatum ac alium magistratum duobus vel pluribus fratribus germanis factum, assumpsissent sibi vnum ex notarijs notarium filium Ioannis Haller, vnius ex consulibus, decrevimus et presentibus decernimus, ipsos consules nichil in hoc egisse contra decretum nostrum iam pridem promulgatum, quod assumpserint sibi unum ex notarijs notarium filium ipsius Ioannis Haller, quando quidem notarius non censetur esse de numero consulum, sed seruus et minister illorum.

§ 12. Item quia questa est ipsa communitas, quod consules plus ex fauore et affectione, quam ex aliquo delectu conferrent beneficia ecclesiastica sui iurispatronatus personis extraneis, pretermissis et preteritis filijs ciuium suorum, eisdemque idoneis, quorum predecessores ea ipsa beneficia de bonis suis graui labore partis fundarunt, et quod etiam non susciperent ad institas et xenodochia seu hospitalia viduas pauperes ciuium suorum, senio aut alio deffectu pressas, sed mulieres uagas et extraneas, cum tamen ipsa xenodochia ad id instituta sint, vt in illis ciues precipue senio et ualitudine aut alio morbo affecti, fouerentur et alerentur, volumus et decernimus, consules liberos esse debere in presentandis personis ad beneficia ecclesiastica et similiter in conferendis institis pro libito et arbitrio illorum, cum id illis solis et non communitati creditum sit et commissum. Volumus tamen ac

equum esse censemus, ut ijdem consules habeant benignam racionem ciuium suorum, et illos, si idoneos esse iudicauerint, ad beneficia ecclesiastica presentent, et similiter bonum respectum habeant ad pauperes viduas ciues suas, et illas institis, si digne illis uise fuerint et bene conseruate, prouideant.

§ 13. Item quia eadem communitas questa fuit, se valde grauari in prosequendis causis appellacionum suarum a iure supremo ciuili castri nostri Cracouiensis ad sex ciuitates, in quibus ad intollerabiles labores, sumptus et expensas deduceretur, supplicans sibi in ea re oportuno modo ac remedio prouideri, et etiam grauari se asserebat, quod plerique ciues per commissiones nostras extra ius suum evocarentur in perturbacionem iuris sui ciuilis, et non permittemus nos quidem dari ullas commissiones aduersus ipsos ciues Cracouienses, nisi ex aliqua euidenti causa et necessitate, ut in priori nostro decreto est expressum: verum quod ad grauamen appellandi ad sex ciuitates et causas coram iudicio earundem ciuitatum prosequendas attinet, volumus de hoc grauamine constituere alio tempore cum consiliarijs nostris et consulibus Cracouiensibus vel ipsi consules Cracouienses soli deliberent et constituant ac ad nos suo tempore referant, nam rem hactenus obseruatam non est uisum nobis, ut subito et absque matura deliberacione mutare deberemus.

§ 14. Quod autem questa est ipsa communitas, passim omnes ciues per eorum aduocatum sumptibus, impensis ac exactionibus indebitis plus equo et iusto grauari, quorum plerique inopia rerum laborantes, expensarum iudicialium variorumque laborum formidine iniquas transactiones facere coguntur, volumus et decernimus, ut consules cohibeant aduocatum suum, ne a ciuibus pro minutis et actis iudicij sui immoderatum precium exigat et ita prouideat, ut homines ab illo plus debito non grauentur, nec vllis iniurijs aut damnis afficiantur.

§ 15. Item quia proposuit communitas et sibi opportuno remedio prouideri supplicauit, ut cum multi sint ciues, qui propter suam inopiam procuratores ad causas suas commode habere nequeant, et consules inhonestum esse ducant, si aliquis ciuis alienis causis vel amici aut consanguinei sui coram eorum vel quouis alio extraneo iudicio more procuratorio patrocinetur, huncque indignum ad munera ciuilia esse censent, propter quod nonnulli iurisperiti ab hoc pio officio agendi causas pro amicis distrahuntur, quod ipsi ciues maiori sinceritate et dexteritate facere possent, quam procuratores quidam solent, qui fauore, inuidia, muneribus alijsque affectibus similibus a recta racione et consilio plerumque aberrant, statuimus et decernimus, ut cum pauci sint procuratores in hac ciuitate iuris Maideburgensis periti, liceat vnicuique ciui causam consanguinei sui sev affinis et serui ac etiam miserabilium personarum in iudicio agere et procurare citra vllam notam inhonestatis, que illum a gerendis magistratibus posthac repellere possit.

§ 16. Et quia pecijt communitas thesaurum ecclesie parrochialis sancte Marie Cracouiensis ex suis, ut asserebat, seu suorum predecessorum elemosinis congestum et comparatum, pecuniasque eiusdem ecclesie et hospitalium ac eorum legata sev testamenta sibi per consules demonstrari ac racionem de illis fieri, volumus et statuimus, vt cum nos simus patronus et collator predicte ecclesie sancte Marie Cracouiensis, ut soli consules habeant curam

ac custodiam thesauri eiusdem ecclesie et similiter hospitalium, ita ut hactenus habuerunt, de quibus communitas se non intromittat, sed intra pelliculam suam se contineat; prouideant tamen ipsi consules, ut et thesaurus dicte ecclesie bene ac fideliter conseruetur et hospitalia debito modo gubernentur ac prouentus illorum simul et testamenta ad usus pauperum conuertantur, id quod fidei et industrie illorum committimus.

§ 17. Quod autem questa est communitas, plerisque ciuibus denegari per consules minutas sev copias ex actis eorum sev libro, volumus et decernimus, ut ipsi consules easdem minutas sev copias actorum et quarumuis inscriptionum vnicuique illas petenti dari omnino faciant, ne de illarum denegacione communitas vel aliquis ciuis amplius queri possit.

§ 18. Laneos vero sev mansos agri ad ciuitatem pertinentes, quos eadem communitas Cracouiensis asserit esse triginta quatuor et pecijt illos sibi demonstrari, decreuimus et presentibus decernimus, quod cum consules dicant eosdem laneos aduocati fuisse et ad eius agros pertinuisse ac eos simul et possessiones ipsius per predecessores nostros ademptos illi fuisse, consules ipsos communitati dictos laneos demonstrare et ostendere seu declarare et de eisdem mansis, vti de re vetustissima et obliterata, racionem reddere non teneri neque posse.

§ 19. Quod autem ad bona immobilia et areas ciuitatis attinet, quas queritur communitas per consules vendicari seu inter ipsosmet distribui, et partim ad tempus, partim vero ad vitam locari et inscribi, ita decreuimus, quod consules, qui sunt rectores et prouisores ciuitatis, liberam potestatem habere debent, prout hactenus habuerunt, loca inutilia ac deserta necnon piscinas, agros, prata, hortos viris probis instauranda seu edificanda ac possidenda concedere ad tempus seu ad uitam, eaque pro annuis seu terreis censibus locare vel vendere libere, cum id cedat in utilitatem et bonum ac decorem ciuitatis.

§ 20. Item quia questa est communitas, quod consules non eligerent singulis annis loneros, sed in duobus, aliquando vero in tribus annis, contra consuetudinem in hac ciuitate Cracouiensi prius longo tempore obseruatam, proinde decernimus, ut loneri secundum antiquam consuetudinem singulis annis eligantur per consules et racionem faciant.

§ 21. Et quia pecijt communitas, ut nulli prorsus literas securitatis, quas ferreas nuncupant, que debitores a potestate et iurisdicione omnium iudicum et officialium et contuberniorum immunes reddunt, (s) nos nolumus habere manus ligatas, sed libere uti volumus potestate nostra regia; habituri tamen sumus et habere solemus bonum respectum in dandis et concedendis eisdem literis ferreis et alijs, quas quedam contubernia iuribus suis contraria esse queruntur, quibus iuribus ligati esse nolumus, presertim quoad artifices nostros et alios, quos ex speciali gratia nostra immunes facimus a vinculis et constitucionibus eorundem contuberniorum.

§ 22. Item quia questa communitas et magistri contuberniorum, quod consules ab eorum potestate et coertione absoluerent interdum nonnullos opifices, in alijs ciuitatibus et oppidis regni nostri extra ipsorum contubernia degentes, eorumque socios sev familiares contra antiquam consuetudinem in hac ciuitate Cracouiensi, prout asserebant, obseruari solitam, nos quia

audiuimus sepius querelas aliorum subditorum de alijs ciuitatibus nostris de ipsis magistris contuberniorum huius ciuitatis Cracouiensis, qui auctoritatem et iurisdicionem sibi in illos vendicare contendunt, decreuimus, ut ipsa contubernia producant priuilegium si aliquod habent, quod legem et coercionem statuere possint contubernijs aliarum ciuitatum et oppidorum, et cum id produxerint, nos commissuros ac instructionem daturos esse consulibus, quomodo se in illo conseruando gerere debebunt.

§ 23. Et quia etiam exposuit eadem communitas sev ciues Cracouienses, quasdam personas spirituales habere in hac ciuitate domos per eorum incuriam in suis edificijs ruinosas et collapsas, proptereaque desertas, ex quibus eisdem personis terreus census quotannis pendi consueuit, supplicaruntque, ut ipsas personas spirituales ad instaurandum sev reficiendum predictas domos cogi mandaremus, declarare debebunt ipsi ciues domino episcopo Cracouiensi areas desertas, in quibus dicte persone spirituales census terreos habent, et nominabunt easdem personas ecclesiasticas; nos autem committere dignabimur eidem domino episcopo Cracouiensi, ut constituat modum ac ordinem, quo hee ipse aree non maneant ulterius deserte et census ecclesiastici in totum non depereant.

§ 24. Et quia pecierunt nos ipsi ciues Cracouienses, ut illos in eorum priuilegijs et libertate a soluendis theloneis nostris, per nostros predecessores illis gratiose concessa conseruare, suspensionemque eiusdem libertatis in conuentu Piotrkouiensi proxime preterito per nos factam, illis relaxare gratiose dignaremur, nos quia eandem suspensionem ipsarum libertatum propter arduam reipublice necessitatem et de vnanimi consensu et decreto vniuersorum consiliariorum nostrorum et nunctiorum terrestrium fecimus, scientes thelonea ubique peculiaria esse reipublice emolimenta, et in hijs ipsam rempublicam nostram magnum pati detrimentum propter concessas quamplurimis et his, qui magis soluendo sunt, libertates, non est uisum nobis consentaneum decreto generali dicti conuentus fauore vnius et alterius ciuitatis quoad ipsam suspensionem libertatum a soluendis theloneis antiquis ad quinquiennium factam derogare, presertim cum nos priuilegia et libertates eiusdem ciuitatis nostre Cracouiensis non sustulimus in toto, sed ad tempus duntaxat quinquennij ita, ut premissum est, suspendimus.

Vt autem presens decretum nostrum ac omnia et singula in eo contenta valida sint et firma, id sigilli nostri regij appensione iussimus communiri. Actum et datum Cracouie feria quinta proxima ante dominicam Letare, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo quarto, regni vero nostri anno decimo octauo. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Relacio reuerendi in Christo patris, domini Petri Cracouiensis et Posnaniensis episcopi et regni Polonie vicecancellarij.

Dokument pargaminowy, w formie zeszytu z sześciu kart in folio złożonego, w skutek wilgoci po brzegach mocno zetlały, opatrzony małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurze z białego, fioletowego i pomarańczowego jedwabiu. Na szerokich marginesach wypisaną jest przy każdym paragrafie krótka treść jego odmienną i późniejszą ręką.

25. 1524. die 17. m. Aprilis, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae consulibus Cracoviensibus tam praesidentibus, quam antiquis nec non notariis civilibus salem ex zuppis assignat.

Sigismundus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lithuanie, Russie, Prussieque dominus et heres. Significamus tenore presentium uniuersis, quia cum ad notitiam nostram peruenisset, quod sal ex ordinatione et donatione predecessorum nostrorum daretur consulibus ciuitatis nostre Cracouiensis duntaxat residentibus et non etiam antiquuis ex zuppis nostris Cracouiensibus pro singulis quatuor temporibus per duas mensuras, notarijs uero ipsorum per unam mensuram, nos considerantes consules ipsos antiquos seu non residentes multa onera ciuilia ferre una cum eisdem consulibus residentibus et pro communi bono, statu ac regimine ciuitatis simul cum eis consulere, immutantes priorem consuetudinem et ordinationem, statuendum et ordinandum denuo duximus statuimusque et ordinamus ex speciali gratia et munificentia nostra regia, quod deinceps singulis anni quartalibus pro omnibus consulibus eiusdem ciuitatis nostrae Cracouiensis, nouis et antiquis, qui omnes noui et antiqui sunt numero viginti quatuor, darentur tot etiam mensure videlicet viginti quatuor ipsius salis cocti seu minuti, per unam mensuram inter ipsos consules partiendi, notarijs vero ipsorum coniunctim una mensura ultra easdem viginti quatuor mensuras, hoc est, ut tam pro consulibus nouis seu residentibus et antiquis, quam etiam pro eorum notarijs singulis anni quartalibus extraderentur viginti quinque mensure dicti salis cocti seu minuti, primam solutionem seu extraditionem eiusdem salis incipiendo a Quatuor temporibus Pentecostes proxime futuris. Proinde tibi generoso Severino Boner capitaneo Biecensi et administratori zupparum nostrarum Cracouiensium et alteri cuicunque administratori seu zuppario earundem zupparum pro tempore existenti ac eius vicezuppario mandamus, ut ipsos consules Cracouienses praedictos nouos et antiquos seu non residentes, eorumque notarios in hac donatione et designatione viginti quinque mensurarum salis cocti pro singulis anni quartalibus conserues, ac idem sal sic uti praemissum est, illis extradas. De quo quidem sale, quoties illum eis extradideris, ipsi consules te quietabunt, nos vero ipsorum quietantias perinde atque nostras proprias ratas et gratas habebimus, illasque tibi in ratione suscipiemus. Harum testimonio literarum, quibus in testimonium sigillum nostrum est appensum. Datum Cracouie dominica Iubilate, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo quarto, regni nostri anno decimo octauo. — Sigismundus rex sst.

Z kopii zamieszczonej w kodeksie Zaleskiego na karcie 86, gdzie też dodano, iż oryginał opatrzony był pieczęcią mniejszą koronną z czerwonego wosku.

26. 1524. die 9. m. Septembris, Cracoviae.

Senatus consultum de institis, quae sunt prope coemeterium ecclesiae ad s. Mariam, amovendis; — de libris actorum consularium absque consensu proconsulis et consulum non legendis.

Feria sexta post Natiuitatis Marie.

§ 1. Domini consules timentes, ne aliquando ignis, quod absit, per incendium, racione cuius his temporibus in ciuitate damna non exigua perpetrata sunt, ecclesia beate virginis Marie magnis sumptibus et impensis exornata, periculum aliquod pateretur ac subiret, neve scandala libidinis et fornicacionis, que multociens die noctuve in institis circumcirca cimiterium edificatis, dedecorose ac publice cum non modica oblocucione concionatorum et plerumque hominum peraguntur, fiant et exerceantur, vnanimi voto et ex consensu omnium decreuerunt et firmiter tenendum statuerunt, quod ex nunc et peramplius nulle instite cuiuscunque sortis ac condicionis, demptis his, que nunc sunt, vlterius in illo loco fierj et edificarj debent ad peticiones et iussa nullius, verum locus ille pro honore regie maiestatis ac regni, commodoque ecclesie ita in toto liber absque vllo edificio manere debet.

§ 2. Itidem volentes, vt secreta actorum coram dominis acta et ad iussa dominorum in librum eorundem inscripta ac acticata, in taciturnitate maiorj permanerent, decreuerunt et vnanimiter statuerunt, ne amodo et peramplius vllus eciam dominorum in cancellaria et extra tales libros actorum absque consensu et voluntate domini proconsulis et consulum proprio ausu videre et relegere, in eisdemque quicquam querere audeat, nam hoc notariorum pro tunc existencium et ad libros iuratorum onus officiumque est, qui ad petita et optata dominorum in eisdem quascunque minutas cum diligencia querere saluo eorum salario debebunt.

Acta Cons. Cracov. 5, str. 954.

27. 1525. die 12. m. Maii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae statuit, ne lucra in iudiciis terrestribus obtenta, in bonis civilibus exequantur.

Sigismundus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lituanie, Russie, tocius Prussie etc. dominus et heres, significamus tenore presencium, quibus expedit, vniuersis, quia cum citati fuissent consules nostri Cracovienses ad nostre maiestatis presenciam per nobilem Nicolaum Kossoczki et Ioannem Cowalowycz in Prokoczin et in Pyasski heredem ocasione perlucrorum, que ipsi in iuditijs nostris terrestribus super nobilibus Thoma Fogielwedrowicz et Vrsula Wosserbrotowa lucrati fuissent iuridice, ipsi consules Cracovienses exequtionem perlucrorum in iuditijs terrestribus lucratorutm, super bonis ciuilibus admittere noluerunt neque admiserunt. Nos itaque volentes vnum-

quemque in iure suo conseruare, decreuimus et decernimus tenore presencium, ipsos Cracouienses consules liberos esse a citacione et causa, eo attento, quod percepimus illos nihil iniuriose in hac causa egisse, nec volumus, vt perlucra in iuditijs terrestribus perlucrata, super bona ciuilia se extendant, sed actionem saluam reseruamus ipsis Nicolao Kossoczki et Ioanni Kowalewycz cum dictis personis Thoma Fogelwedrowycz et Ursula Wosserbrotowa, vt ipsi Nicolaus Kossobvczki (s) et Ioannes Kowalowycz agant cum ipsis in iure terrestri secundum cursum et consuetudinem in iure diu obseruatam. Harum testimonio literarum sigillum nostrum presentibus est subappensum. Datum Cracovie feria sexta post festum sancti Stanislai in Mayo, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo quinto, regni nostri anno decimo nono. — Cristoforus de S. palat. et c. Crac. ac r. P. canc. sst. — Relacio magnifici Christophori de Schidlowyecz palatini et capitanei Cracoviensis ac regni Polonie cancellarij etc.

Dokument pargaminowy, opatrzony wielką pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na pargaminowym rzemyku.

28. 1525. die 12. m. Maii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae cives Cracovienses a vectigale pontatico in oppido Ropczyce solvendo, liberos esse declarat.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quia in continua rerum et temporum varietate facile res geste e memoria hominum labuntur, ideo necesse est, quod perpetuis literarum monimentis commendentur. Proinde nos Sigismundus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lituanie, necnon terrarum Cracouie, Sandomirie, Siradie, Lancicie, Cuiavie, Russie, tocius Prussie ac Culmensis, Elbingensis, Pomeranieque etc. dominus et heres, significamus tenore presencium, quibus expedit, vniuersis, presentibus et futuris, harum noticiam habituris, quomodo constituti personaliter coram nobis famati consules ciuitatis nostre Cracoviensis in conuencione Pyotrkoviensi pro festo sancti Thome apostoli anno proxime preterito celebrata, proposuerunt, quomodo generosus Ioannes Herborth ab ipsis et alijs ciuibus nostris et incolis ciuitatis nostre Cracoviensis pontale dictum *kopyeczkye* in opido Ropczicze extorquebat in damnum ipsorum ciuium Cracoviensium non modicum et preiudicium priuilegiorum, ipsis Cracoviensibus ciuibus nostris per antecessores nostros graciose largitorum et datorum. Nos itaque attenta eorum debita instancia et peticione, volentes ipsis ciuibus de talibus prouideri et ipsorum priuilegia coram nobis et consiliarijs nostris reproducta, in suo robore conseruari, vbi et ipse generosus Ioannes Herborth in continenti respondit, se super talia pontalia habere certa priuilegia, quibus mediantibus exactionem huiusmodi pontalium iuste ab hominibus extorqueret, quibusquidem priuilegijs vtriusque partis revisis comperimus, ciuitatem Cracoviensem esse donatam a predecessoribus nostris singularibus libertatibus a quibusuis theloneis plurimis priuilegijs etiam a ducentis vel vltra annis,

privilegium vero Ioannis Herborth illi ante septem annos per nos super huiusmodi pontale in Kopky datum esse inuenimus: super quibus matura deliberacione progredientes, vetustiora Cracouiensium ciuium priuilegia reperiendo, decernimus vnacum consiliarijs nostris in conuencione prefata congregatis, quod Cracouienses duo consules et quinque ciues eiusdem ciuitatis ex communitate tacto corporaliter sacramento permanere debent circa eorum vetustiora priuilegia et libertates firmius et efficacius, quam ipse Ioannes Herborth cum suo priuilegio nouiter acquisito. Quod quidem iuramentum corporaliter prestandum ipsis consulibus et ciuibus deputatis terminum pro feria tercia ipso die sancti Sigismundi in arce nostra Cracoviensi prefixeramus. Qui presencialiter iuxta decretum nostrum constituti in iudicijs nostris regalibus corporale iuramentum prestiterunt eo pacto, quia ipsi Cracouienses Cracouienses (s) ciues exactis temporibus pontale *kopeczki* in opido Ropczicze nunquam soluebant vigore libertatis et priuilegiorum suorum nec ad soluendum sunt iuste astringendi, et sic prestito iuramento die et hora prefixa decreto nostro regio satisfecerunt. Post quorum satisfactionem decrevimus et decernimus presentibus, ipsos ciues et incolas Cracouienses liberos esse a solucione pontalis *kopyeczkye* in Ropczicze cum quibuscumque transeant mercancijs, que suis uel conducticijs equis, bobus, iumentis, curribus ducant, vehant vel perferant cum omnibus rebus, quibuscumque possint censeri nominibus, nunc et in ewm, et alij vectores de ciuitatibus, qui sunt liberi a teloneis, eciam merces Cracovienses ducentes, debent esse liberi. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est subappensum. Actum Cracovie feria sexta post festum sancti Stanislai in Maio proxima, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo quinto, regni nostri anno decimo nono. Presentibus reuerendis in christo patribus, dominis Petro de Thomycze Cracoviensi, regni nostrj vicecancellario, Andrea Cricio Premisliensi episcopis, necnon magnificis, venerabilibus et generosis: Christophoro de Schidlowyecz palatino et capitaneo Cracoviensi ac regni nostri cancellario, Andrea de Thanczin palatino Sandomiriensi, Nicolao de Schidlowyecz castellano Sandomiriensi, regni nostri thesaurario, Stanislao de Chodecz regni nostri et capitaneo Leopoliensi, Petro Kmyta de Wyschnycze curie et capitaneo Premisliensi, marsalcis, Stanislao de ..... canonico Cracoviensi, Paulo Crassowski preposito Omnium Sanctorum Cracoviensi, secretarijs nostris, et alijs quam plurimis dignitarijs, officialibus ac curiensibus nostris, ad premissa testibus fidedignis, sincere et fidelibus dilectis. Datum per manus prefati magnifici Christophori de Schidlowyecz palatini et capitanei Cracoviensis ac regni Polonie cancellarij etc. sincere nobis dilecti. — Cristoforus de S. palat. et c. Crac. ac r. P. canc. sst. — Relacio eiusdem magnifici Christophori de Schidlowyecz palatini et capitanei Cracoviensis ac regni Polonie cancellarij etc.

Dokument pargaminowy, w skutek wilgoci znacznie zbutwiały, opatrzony jest wielką pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z różowego i zielonego jedwabiu.

29. 1526. die 27. m. Ianuarii, Petricoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae statuit, quinquennalem suspensionem libertatis a portoriis in comitiis Petricoviensibus decretam, ad cives Cracovienses referri non debere.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russie, Prussieque etc. dominus et heres. Significamus tenore presentium vniuersis et singulis, harum noticiam habituris, quod quamuis nos de consilio et consensu omnium vtriusque status consiliariorum nostrorum et nunctiorum terrarum regni nostri in alio conuentu generali Piotrkouiensi ante biennium acto, congregatorum, libertates quamplurimis ciuitatibus et oppidis tam nostris, quam spiritualium et secularium a soluendis theloneis nostris antiquis per nos predecessoresque nostros concessas, propter reipublice arduam necessitatem ad quinque annos suspenderimus, ita ut deinceps quilibet mercator intra tempus ipsius quinquenii de predictis ciuitatibus et oppidis liberis a rebus et mercibus suis ipsum theloneum antiquum nobis soluere idque theloneatoribus nostris reponere teneantur, tamen annuentes humilibus supplicationibus famatorum proconsulis, consulum et ciuium ciuitatis nostrae Cracouiensis, ac in prospectu habentes ipsorum erga nos et predecessores nostros et rempublicam regni nostri eximia benemerita ac seruicia, que nobis et ipsi reipublicae nostrae pluries exhibuerunt et hactenus studio indefesso exhibere non pretermittunt, etiam in vrgentissimis ipsius reipublicae, presertim vero bellicis necessitatibus, quibus quidem seruicijs prenominati ciues Cracouienses se nobis ac vniuersis proceribus regni nostri non vulgariter commendatos, gratosque et acceptos reddiderunt, simul ac nobiscum reputantes et mature expendentes priuilegia eorundem consulum et ciuium Cracouiensium per nostros predecessores serenissimos Poloniae reges ac duces illis gratiose concessa et per nos confirmata, suspensionem eiusdem libertatis ac immunitatis eorum per nos ad quinquennium factam, quoad ipsos ciues, mercatores, negociatores et rectores Cracouienses de voluntate et consensu consiliariorum nostrorum et nunctiorum terrestrium, in presenti conuentu generali congregatorum, relaxauimus et relaxamus per presentes. Quocirca mandamus vobis vniuersis et singulis theloneatoribus in regno nostro vbilibet existentibus ac eorum vices gerentibus, vt ipsos mercatores, negociatores et quosuis ciues Cracouienses eorumque vectores per regnum et dominia nostra cum rebus et mercibus eorum libere et sine omni impedimento transire et eas ducere permittatis, theloneumque nostrum antiquum ab illis non exigatis pro gratia nostra. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est presentibus appensum. Datum in conuentu generali Piotrkouiensi sabato proximo post festum Conuersionis sancti Pauli, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo sexto, regni nostri vigesimo. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Relacio reverendi in Christo patris domini Petri Thomiczki episcopi Cracouiensis et regni Polonie vicecancellarij.

Oryginał pargaminowy, opatrzony małą pieczęcią koronną Zygmunta I z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z białego i pomarańczowego jedwabiu.

30. 1526. die 23. m. Februarii, Cracoviae.

Senatus consultum de consulibus ad senatum vocandis.

Am freitage vor Mathie appostoli ad 23 Februarij, anno M. D. XXVI, haben dy heren rothmannen iungk vnnd aldt, dy den off dy selbige czeith yn noettlichen der stadt gemeynen sache vorsammelt woren, als nemlich der herr Stenczel Czipser, off dy selbige czeith burgermeister, Ioannes Kislingk, Caspar Beher, Peter Mornstinn, Paul Kauffman, Mathias Sczensny, Erasmus Cruppeck, Michel Meydel, Melchior Weigel, Nicolaus Stano, Ioannes Mornstinn, Iobst Glacz, Pangracz Guteter, Ioannes Czimmerman, Petrus Tomgel, Stanislaus Waczlaw, doctor Lucas Noskowski, Franciscus Roth, doctor Petrus vonn Obornykj, dy vnntter gescribennen artikel beschlossen, dy ovch vormols beschlossen seyn worden durch dy aldte heren ire vorfaren, festiglich vnnd eyntrechtiglich czw halden, off das gemeynne der stadt nucz an alle vorsewmnysse gefordert werde:

§ 1. Am ersten der herr burgermeister mit den siczenden herren sollen noch alder gewonheith czw rote geen am montagk, mithwoch vnnd freitagk, wens nicht feyertagk isth, noch der zyngenden fruemesse, in der fasten noch der prediger czw unser libe fraw, ader wy sy noch irem besten vornemen eyn ordenung vnnd zaczunge machen wolen czwuschen sich selbst. Vnnd wen der herr burgermeister am irsten vffs rothawss kommt, zal her balde seyne dyner awsschicken noch den siczenden herren vnnd en anzagen, das sy kommen, zal ouch denne den zantzeiger der halben stundt vmkeren; wo den irkeyn herr nich kwem, dy weil dy halbstundt geet, vnnd kwem wen sy awsgeloffen ist, nich habende vom herr burgermeister irlawpniss, der sal bussen 4 gr. vnnd solche busse bald niderlegen an alle awsrede; wo aber irkeyn her awssen bleb biss der sandtseger die halbstundt czwe mol awsging, oder eyne gancze stund sich vorliff, der sal bussen 8 gr. wo her nicht irlaubung hett vom herr burgermeister. Bleb denn irkeyn herr gar awssen vnnd stellet sich nicht dezer obgemelten tage, der sal bussen 12 gr. an alle wederrede. Solche bussen zal der burgermeister der selbigen wochen eynfordern vnnd eynmannen von eyn ydem herrn, der busfellig worden ist, an allen vorczugk; wo her aber nochlessigk were vnnd vnachczam yn solchem ynmannen, denne zals der selbige burgermeister selbst czallen. Geschegs aber, das irkeyn herr sich dem herrn burgermeister wederseczt, vnnd vorfallene buss nicht legen ader czalen wolt, sal sich der herr burgermeister mit em nicht scharff eynlegen, sunder ym frid lossen steen, bis das der roth beynander ist, den sal her solchen eigenwillen anzeigen den herren, dy en solchen herren vmbe seyne storung willen, dy her tatt czw enkegen eyns ersamen roths zogung, stroffen vnnd eyn schock buss vonn em nemen an alle gnode bald dy weil dy herren beyenander zeyn vff dem Rothawss.

§ 2. Item zo der herr burgermeister dy alden herren beschicket mit czetteln noch alder gewonheith, zo sollen sy noch dem glocken lawt off dem rothawss czusamen kummen, dy weil er sant zant (s) zeiger der halben stunde czwemol awsgeet; wo er denn nicht kommt vnnd der seiger eyne gancze

stundt oder der halben stundt czwir awsgeloffen ist, so sal eyn ider herr bussen 4 gr. Bleibt den irkeyn herr lenger dornoch awss aber eyn stundt, so sal er bussen 8 gr. koemmt er denn nicht vnnd bleibet gar awssen, so sal er bussen 12. sal dach verstanden werden alzo, wo eyn herr das thett vnnd vom herrn burgermeister nicht irlawbniss hett, so sal her sulche bussen geben; wenns aber der herr burgermeister irlawbet awss czimlicher redlicher vrsach, der mag solcher buss nicht feligk werden. Incher sal der burgermeister solche bussen yn allir moss vnnd weize fordernn vnnd ynbringen, wy oben steet.

§ 3. Item wo es awss czwfeliger vrsach zichs begeb, nemlich zo gewaldt vnnd ander fridbroch geschee yn der stadt oder andere grosse nottige zachen vorhanden weren, der dy siczenden herren selbst nicht koenten entscheiden, sunder der aldten herren dorczw dorfften, denne so sal vnnd mag der herr burgermeister dy dyner awsschicken vnnd en hemlich lossen ansagen, das gewaldt oder ander schwer sachen vorhanden synt, vnnd von noette ist, das sy offs rothhawss kummen an vorczugk, es sey des tages ader yn der nacht, denne sollen dy alde herren alle kumen an alle awsrede, dy weil de sandtseiger der halben stundt geet; wo her lenger vorczugk thett vnnd kwem nicht, der sall eyn schock buss legen, es wer denne, das er eyn redlich vrsach hette, damit her sich des entfurt vnnd sich freyet.

§ 4. Item wen der herr burgermeister dy alten herren beschicket mit czeteln vnnd sy czwsamen kumen, wy oben steet, dy weil der sandtseiger czwemol wmbeget, do sal her alle andren sachen, geschefften vnnd handelung abstellen, vnnd alleyn dy sachen, dorumbe dy herren beschicket seyn, vor sich nemen, dy selbige vorczelen noch nottorfft vnnd dy czw handeln an alle ander hynderniss, vnnd keynir sal wegk gen, dy sache werde denne geant.

§ 5. Item dy sitczenden herren sollen im summer siczen, biss der seiger czehen schleth am halben zeger vnnd ym winter vnnd yn der fasten biss der seiger ellff schlegt im halben seger.

Acta Cons. Crac. 5, str. 1161.

31. 1526. die 11. m. Iunii, Cracoviae.

Senatus consultum de consiliis diebus Iovis habendis.

Feria secunda ante Vitti. — Domini consules in pretorio congregati seniores cum iunioribus vnanimiter secundum quod antea pro tractandis negocijs publicis pro bono rej publice omnibus alijs semotis diem sabati eis elegerant, quia semper conuenire ad id debeant, exnunc eidem intencioni inherentes, eandem diem sabbatj propter multas incommoditates transtulerunt in feriam quintam ita, quod diebus sabbatiuis fierj debebat, ferijs quintis inpost peragatur.

Acta Cons. Crac. 7, str. 29.

32. 1527. die 23. m. Martii, Casimiriae.

Consules Casimirienses aquae ex aquaeductu civili in domos suas gratis ducendae, facultatem sibi tribuunt.

Sabbato ante dominicam Oculi. — Spectabiles et famati domini proconsul et consules residentes et antiqui insolidum singuli, habita consultatione adinuicem de et super cannalibus et aque influxibus in domos eorum iam actu inductis aut in posterum inducendis, volentes itaque domibus eorum his duntaxat, quas soli inhabitant aut in posterum inhabitabunt, prerogatiuam vllam et graciam exhibere, vnanimi voto concludendo edixerunt et decreuerunt, quod exnunc temporibus perpetuis in posterum cuilibet consulum huius ciuitatis antiquo et residenti liberum esse debet, vt cannale wlgariter *rurą* dictum in domum suam suis proprijs impensis, quandocunque voluerit, potens erit inducere et sibi id erigere eoque vti libere sine vlla contribucione tamquam proprio, temporibus dumtaxat vite sue et seu in domo sua eadem, in quam illud induxerit, manserit aut manere voluerit solus per se et in persona sua. Cum vero, vt omnes mortales sumus, aliquem mori contigerit, siue eciam si aliquis domum eandem suam, in quam canale induxerit, vendere voluerit et vendiderit, extunc ipsi successores seu domus eiusdem possessores, si non fuerint in officio consulari antiquo aut residenti, et nichilominus cannale prefatum in eadem domo conseruare voluerint, ex eodem ad pretorium huius ciuitatis pro fisco ciuili quatuor grossos singulis annis soluere debebunt, quod tandem ex eodem censu domini consules expensis ciuilibus reformare tenebuntur in euum. Quicumque autem huiusmodi censum quatuor grossorum annuum soluere recusauerit, eo facto cannale ipsum in domo prefata destrui et annichilari debebit. Quod confirmatum est habere robur et vigorem perpetue firmitudinis ex decreto tocius senatus.

Acta Cons. Casimir. N. 755, str. 147.

33. 1527. die 27. m. Martii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae ordinationem Ioannis Amor de Tarnow palatini Cracoviensis, de mercatura Iudaeorum a. 1485. factam, ratam esse iubet.

Sigismundus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lithuanie, Russie, Prussie, Masouieque etc. dominus et heres. Significamus tenore presentium, quibus expedit, vniuersis, presentibus et futuris, harum noticiam habituris, quia cum famati proconsul, consules et cives nostri Cracovienses cum alias multociens, tum etiam in hoc conuentu generali grauissime quererentur de Iudeis Cracoviensibus sev in Casimiria apud Cracoviam habitantibus, quod ipsi contra priuilegia ciuitati Cracoviensi per nostros predecessores concessa, et contra consuetudinem antiquam quaslibet negotiationes omnigenis mercibus exercent, ipsorumque ciuium lucra et commoditates preriperent cum ma-

gna iactura, detrimento et preiuditio illorum, siquidem ipsi soli omnia onera ciuilia ferrent atque obirent, exhibuissentque literas magnifici olim Ioannis Amor de Tharnow palatini Cracouiensis, eius uero sigillo communitas, ordinationem per eum factam de rebus, quas Iudeis vendere liceat, sponte, libere, absque ulla coactione per ipsos Iudeos approbatam et susceptam, in se continentes, supplicantes enixe, vt benignam rationem ipsorum communium ciuium habere, dictorumque Iudeorum hanc laxam nimium negotiandi facultatem nullo hactenus prescripto aut certa moderatione limitatam, comprimere, literasque predictas memorati magnifici Ioannis Amor de Tharnow palatini Cracouiensis et ordinationem de rebus, pro quibus ipsi Iudei, ut prefertur, contractum venditionis facere possent, auctoritate nostra regia gratiose approbare, ratificare et perpetuo confirmare dignaremur. Quarum quidem literarum tenor de verbo ad verbum sequitur et est talis:

(Sequuntur literae Ioannis Amor de Tarnow palatini Cracoviensis, No CXCIII Tomi I Codicis diplomatici civitatis Cracoviensis praemissae).

Nos itaque Sigismundus rex Polonie prefatus, considerantes supplicationem predictorum proconsulis, consulum et ciuium Cracoviensium esse iustam, simul ac habentes maiorem ut par et decens est, illorum rationem, qui pro reparatione, munitione et conseruatione ipsius ciuitatis nostre Cracoviensis et rei publice multa onera sustinent, eorumque commoditatibus benigne prospicere volentes, quo facilius eadem onera sustineant et lucra sibi querant, necnon etiam animo rewoluentes, quod ex crebris aliquarum rerum et ordinationum mutacionibus multe difficultates et incommoditates euenire soleant, preinsertas literas magnifici olim Ioannis Amor de Tharnow palatini Cracoviensis ac ordinationem per eum factam et per Iudeos Cracowienses predictos tam seniores quam etiam iuniores ac eorum totam communitatem sponte, libere et non coacte susceptam, sed et per speciales ipsorum literas caracteribus iudaicis scriptas, et per Moysen filium Effraym, Iacob filium Alexandri, Iosue filium Effraym et Mardocheum filium Iacob, tunc seniores ipsorum Iudeorum de Cracouia subscriptas, etiam coram nobis originaliter per ipsos cives Cracovienses exhibitas, et in nullo prorsus suspectas, approbatam et nunquam posthac revocatam, ratam et gratam habentes ac Iudeis ipsis valde congruam et eorum legi iuribusque consentaneam esse perpendentes, ex sentencia ac de consilio et assensu consiliariorum nostrorum vtriusque status, in hoc conuentu generali congregatorum, in omnibus punctis, clausulis, articulis et conditionibus confirmauimus ac harum serie literarum confirmamus, roburque perpetue et inuiolabilis firmitatis easdem literas preinsertas ac ordinationem in eis factam, tanquam si per nosmet ipsos vel predecessores nostros facta fuisset, obtinere ac debite executioni demandandam fore et omnino demandare debere perpetuis temporibus et in ewm decernimus et declaramus, absque vlla contradictione et impedimento palatini aut capitanei Cracoviensis pro tempore existentis et quorumvis aliorum officialium nostrorum. In cuius rei testimonium et firmitatem sigillum nostrum est presentibus appensum. Datum Cracovie in conuentu generali feria quinta proxima ante dominicam Letare, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo septimo, regni uero nostri anno vigesimo primo. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Relacio reuerendi in Christo patris domini Petri episcopi Cracouiensis et regni Polonie vicecancellarij.

Dokument pargaminowy, pieczęć oderwana. Dziś na pasku pargaminowym wisi u tego dokumentu mała pieczęć koronna Kazimirza Jagielończyka z czerwonego wosku, snać później przyczepiona. Na grzbiecie współczesny napis: Anno M°D°XXVII° Litere Inhibicionis Mercandi Iudeis Opera et Diligencia Spectabilium D. Stanislaj Czipser et Caroli Koczer Expedite.

34. 1527. die 2. m. Aprilis, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae refert privilegia et decreta, quibus libera fluvio Vistula navigatio civibus Cracoviensibus et aliis regni Poloniae incolis adiudicata est.

Sigismundus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lithvanie, Russie, ac omnium terrarum Prussie, Mazouie etc. dominus et heres, significamus tenore presentium, quibus expedit, vniuersis, quomodo famati proconsul et consules ciuitatis nostre Cracouiensis coram nobis constituti, exhibuerunt decreta literatoria, primum per serenissimum olim dominum Alexandrum Polonie regem, predecessorem et fratrem nostrum charissimum, ac deinde per nostram regiam maiestatem tempore huius nostri felicis regiminis successive inter ceteros regnicolas nostros pro se lata, contra et adversus famatos proconsules et consules, totamque communitatem ciuitatis nostre Thorunensis, videlicet occasione libere fluitationis Gdanum versus per fluuium Vistulam supra et infra cum mercibus et sine illis, in schaphis et strugibus, seu quomodolibet aliter totiens quociens faciendo, petentes dicti consules Cracouienses, decreta huiusmodi diversa literatoria in unas literas nostras, vnumve priuilegium nostrum reducj et redigi, transferrique decerni. Quorum quidem decretorum tenores sequuntur et sunt tales, et in primis fraterne maiestatis preallegate:

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Regias et quorumvis principum auctoritates non modo ea jura et libertates, que in statu et firmitate suis absque impedimento permanentes, vniuersos eorundem principum subiectos in pace et commoditate conseruant, tueri decet, verum etiam veteres et prescriptas consuetudines, que licet diu obseruate, nonnulla temporum intercapedine abrogate essent, tamen opere precium est, illa ipsa iura et libertates propter earum permanentiam et indubitationem, firmitate in statum pristinum per legittimas judicij determinationes reducere et literis autenticis propter memoriam sempiternam commendare. Proinde nos Alexander Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lithuanie, nec non terrarum Cracovie, Sandomirie, Siradie, Lancicie, Cuiavie, Prussie, Culmensis, Elbingensis, Pomeranieque etc. dominus et heres, significamus tenore presentium, quibus expedit, vniuersis et singulis, presentibus et futuris, harum notitiam habituris, quomodo constituti personaliter coram nobis famosi consules ciuitatis nostre Cracouiensis, sententiam diffinitiuam nostro in judicio regali hac in conuentione pro parte ipsorum, vniuersorumque regni nostri incolarum contra Thorunenses occasione fluitationis libere per fluvium Vysla sursum et deorsum cum scaphis, navibus et struibus latam, exhibentes, petierunt illam per nos

approbari, confirmari et ratificari. Cuius sequitur tenor. Nicolaus Sworski de Bedlno iudex, et Stanislaus Lythwos de Cazanow succamerarius Lublinensis et subiudex terre Sandomiriensis generales, significamus tenore presentium, quibus expedit, vniuersis, presentibus et futuris, presentium noticiam habituris, quia dum et quando hic in conuentione presenti totius regni Polonie generali residebamus in judicio, in presentia serenissimi principis et domini, domini Alexandri Dei gratia regis Polonie, magni ducis Lithvanie, Russie, Prussieque domini et heredis, etc. domini nostri gratiosissimi, vna cum magnificis, venerabilibus et generoso, dominis assessoribus infrascriptis, tanquam ad navigationem seu fluitationem fluvij Visla, pro qua in presentiarum agitur, nullum interesse habentibus, per maiestatem regiam ad causam definiendam infrascriptam datis et deputatis, videlicet cum dominis Iacobo de Syekluka Voynicensi, Ioanne Iordan de Zakliczin Byecensi, Mathia Bal de Nowotanyecz Sandocensi castellanis, Alberto Gorski cancellario Poznaniensis, Nicolao de Barthnyky custode Plocensis ecclesiarum, maiestatis regie secretarijs, et Derslao Vylczek de Lubynye succamerario Leopoliensi, iudicantes sedebamus, veniens venerabilis dominus Stanislaus Zabyensky, canonicus Wladislauiensis, procurator cum sufficienti procuratorio, nomine procuratorio ac vice et nomine omnium et singulorum prelatorum et secularium, ac principum, baronum, nobilium et vniuersorum incolarum terrarum, ciuitatum, oppidorum et dominiorum regno Polonie subiectorum, et presertim in terris Polonie, ducatu Masovie, et in ciuitate Cracouiensi existentium, coram nobis et dominis assessoribus suprascriptis, per sacram maiestatem regiam ad infrascripta collocatis et datis, ac iudicio sue maiestatis regali nobiscum presidentibus, personaliter constitutus, in primis et ante omnia reproductis prioribus actionibus, acticationibus, litis pendentia, controversijs, terminorum observationibus pro, de et super libera fluitatione supra et deorsum per fluvium Vyssla cum vniuersis et singulis mercantijs, frumentis, navibus quibuscumque oneratis et non oneratis, ceterisque omnibus et singulis rebus venalibus et emptibilibus, quibuscumque dici et vocari nominibus possint, per ipsum fluvium Vysla tam ad oppidum Gedanense, quam ad alia loca deorsum et supra versus maria navigantibus et navigare volentibus in diversis navibus, scaphis et struibus, alias *trawty*, alijsque instrumentis navigabilibus, contra famosos proconsules et consules, totamque communitatem oppidj Thorun coram maiestate regia et consiliarijs sue maiestatis primum in Thorun, tandem in Marienburgk vertentibus ac iudicialiter tanquam contra partem ream agentibus, ac demum ipsa regia maiestas ex Marienborgk ad finalem decisionem ac determinationem vtriusque partis controversijs finem imponere cupiens, cum literis, munimentis ac omnibus et singulis privilegijs, causam ipsam concernentibus, pro finali determinatione ac iusticie complemento terminum peremptorium ad conuentionem generalem, vbicumque celebranda in regno foret prior, remissum dederat et prefixerat, et demum literis citationum, ut ipsos Thorunenses oppidanos certiores reddidisset de conventione in Lublyn aut in Radom instituenda, prout sue maiestatis literas citationum ad reponendum literas, priuilegia super navigatione in fluvio Visla, ac ad videndum et audiendum iustum et perpetuum ferri decretum huiusmodi citationem in iure reproduxit, prout hodiernus terminus requirebat. Quos proconsules et consules

ac totam communitatem oppidi Thorunensis primo, secundo, tercio et quarto ex superabundanti Stanislaus Zila de Radom ministerialis, de mandato iudicij proclamavit, ut cum iuribus, priuilegiis ac munimentis, si que se habere pretenderent, sub arestatione nauigationis per fluvium Visla, ad videndum et audiendum desuper ferri sentenciam et iusticie complementum comparerent, qui sic proclamati neque per se neque per suum procuratorem in judicio comparere curaverunt, et neque privilegia ac munimenta, si que habent, producere exhibereque voluerunt, prefatusque dominus Stanislaus Zabenski, procurator ex adverso stans, reposuit priuilegia et munimenta, consuetudines prescriptas super liberam navigationem et fluitationem per fluvium Visla continentia et probantia cum mercantijs omnibus ac vniuersis rebus necnon frumentis cuiuslibet grani et generis, allegans fuisse et esse liberam fluitationem absque quouis impedimento et Thorunensium aresto, petens omnes incolas regni, ducatus Mazovie et presertim oppidi Gedanensis, ac eius totam communitatem, ceteraque dominia regibus et regno Polonie subiecta et adiuncta in libertatione fluitationis predicte ab antiquis temporibus pacifice tenta, absque impedimento Thorunensium preter impedimenta novissimis temporibus per Thorunenses de facto patrata et facta, conservari, decreto mediante nostro, iuraque et munimenta ac literas ipsorum reposita et repositas, in suo robore per decretum iuridicum ratificari et conseruari, et literas, si quas predicti proconsules et consules oppidi Thorunensis postea coram regia maiestate aut vbicumque in hac causa reproducerent, et eis vti vellent, ex quo hic eas reproducere noluerunt, pecijt idem procurator ipsas literas decerni nullum habere robur et firmitatem, pro quibus ipse procurator hic in judicio perpetuam evasionem decerni, et parti sue premissa adiudicarj petivit. Nos itaque audientes prefati domini Zabyenski Stanislai procuratoris petitionem nomine quo supra, partium suarum suprascriptarum propositam ac factam, recensentes predicta priuilegia et munimenta, per ipsum dominum Stanislaum procuratorem nomine partium suarum suprascriptarum coram nobis in judicio producta, de consilio dominorum assessorum supra scriptorum: in primis decernimus et ante omnia, literas et privilegia, munimenta et consuetudines legittimas prescriptas et antiquitus obseruatas super fluitationem liberam sursum et deorsum per fluvium Visla in robore conseruandas et confirmandas ac remanendas, prout conseruamus, confirmamus et remanemus perpetuo et in evum; literas vero, munimenta et privilegia Thorunensium proconsulum et consulum, si que haberent aut se habere pretenderent, in contumaciam ipsorum super predicta arestatione prefate nauigationis decrevimus et decernimus nullius fore roboris, importancie, efficacie, momenti. Proptereaque omnibus et singulis prelatis spiritualibus et secularibus, baronibus, nobilibus et vniuersis incolis terrarum, ciuitatum, oppidorum et dominiorum regibus et regno Polonie subiectorum et adiunctorum, et presertim ciuibus Cracouiensibus liberam fluitationem per fluvium Visla supra et deorsum cum omni genere mercantiarum in struibus et navibus alijsque instrumentis navigabilibus absque omni impedimento et aresto prefatorum Thorunensium per sentenciam nostram diffinitivam perpetuo adiudicavimus et adiudicamus presentibus; ipsis vero Thorunensibus proconsulj et consulibus, totique communitati oppidi eiusdem pro predicta arestatione per fluvium Vysla perpetuum impo-

suimus silentium et imponimus presentibus, hac nostra sentencia diffinitiva mediante. Super quibus omnibus premissis, sic ut premittitur factis, ipse dominus Stanislaus procurator nomine quo supra procuratorio, memoriale in judicio posuit, quod judicium suscepit. Actum in curia regalj Radomiensi, in conuentione generali feria tercia in vigilia sancti Adalbertj, anno Domini millesimo quingentesimo quinto. Presentibus ibidem magnificis, strenuis et generosis ac nobilibus, Vincentio Swydwa de Schamotuli, Venceslao de Ostrorogk, Ioanne de Buczacz subpincerna regie maiestatis, Paulo Iassieńsky, Ianussio Swirczewsky tenutario Ropczicensi, marschalco curie, Stanislao Lanczkorunsky de Brzezie, pincerna Sandomiriensi, Petro Spoth de Crayow tribuno Radomiensi, Ioanne Bogusch et Petro Strzabosch, et alijs regie maiestatis quam plurimis curiensibus fidedignis. In cuius rei testimonium sigilla nostra presentibus sunt subappensa. Per manus nobilis Andreae Mroczek de Skowyerzin, regie maiestatis et terre Sandomiriensis notarij generalis. — Itaque nos, qui ad eiusmodi judicium personas jurisperitas et nullum interesse ad causam fluitationis habentes deputaveramus locaveramusque, de ipsorum et aliorum jurisperitorum ac consiliariorum spiritualium et secularium pari modo nichil actionis in causa suprascripta habentium consilio deliberationeque et virtute regijs nostris, attendentes sentenciam preinsertam iuste, juridice et legittime latam esse, ipsam de certa scientia nostra approbandam, confirmandam et ratificandam duximus, approbamusque, confirmamus et ratificamus, decernentes eam in omnibus articulis, clausulis, punctis et condicionibus valere et robur debite ac perpetue firmitatis obtinere, tenore presentium mediante in evum. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Actum in conuentione generali Radomiensi, die dominico festi Floriani, anno Domini millesimo quingentesimo quinto, regni vero nostri quarto. Presentibus reuerendissimo et reuerendis in Christo patribus dominis, Andrea archiepiscopo Gneznensi et primate, Bernhardino Wilczek electo Leopoliensi, Ioanne Cracoviensi, Vincentio Wladislawiensi, Ioanne Posnaniensi et Luca Varmiensi ecclesiarum episcopis, nec non magnificis, venerabilibus et generosis Spithkone de Iaroslaw castellano Cracouiensi, Ioanne de Tharnow Sandomiriensi, Nicolao Gardzina de Ludbrancz Calissiensi, Petro Mischkowsky de Mirow Lanciciensi, Nicolao de Curozwanky Lublinensi, Nicolao de Cosczielecz Brestensi, Nicolao de Crethkow Iuniwladislawiensi, Prandotha de Thrcziana Rawensi, et Ioanne de Tharnow Russie palatinis, Ioanne Iarandt de Brudzow Callissiensi, Ioanne de Przeramb Siradiensi, Ianussio Latalsky Gneznensi, Ioanne Slupeczki Sandecensi, Iacobo de Siekluka Voynicensi, Petro Schaffranyecz de Pyeschkowa scala Visliciensi, Ioanne Iordan de Zakliczin Byecensi, Martino de Boguria Zawichostensi, Stanislao de Potulicze Myedzirzecensi, Petro de Opalenycza Landensi, Petro Gorski Nacklensi, Andrea de Opporow Cruschwicensi, Mathia de Gostyn Srzemensi, Nicolao Camblan de Skoraczow Crziwinensi, Nicolao de Cuthno Gostininensi et Stanislao de Srzeńsko Visnensi castellanis, Ioanne de Lassko cancellario, Iacobo de Schidlowyecz thesaurario nostro, Alberto Gorsky scholastico Wladislawiensi, Nicolao de Barthnyki custode Plocensi, secretarijs nostris, Nicolao Firley de Dambrowicza vexillifero Cracouiensi et capitaneo Lublinensi, Alberto Scora de Gay Dobrinensi, Stanislao de Cazanow Lublinensi, succamerarijs, alijsque quam

plurimis consiliarijs et curiensibus nostris, ad premissa testibus fidedignis, sincere et fidelibus nostris dilectis. Datum per manus prefati venerabilis Ioannis de Lassko ecclesie Gneznensis et regni nostri cancellarij sincere nobis dilecti.

Sequuntur item litere maiestatis nostre de cancellaria nostra emanate:

Sigismundus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lituanie, Russie, Prussieque etc. dominus et heres, significamus tenore presentium vniuersis, quia cum multotiens subditi nostri omnis status et ordinis regni et dominiorum nostrorum nobis graviter questi essent, quod ciues Thorunenses adversus iura communia regni nostri prohiberent transitum et navigationem per Vistulam versus Gedanum, retinentes apud ciuitatem suam strues, scaphas et alia id genus navigia cum frumentis et alijs rebus, que ex regno nostro versus mare demitti solent, nosque ad eam querimoniam subditorum nostrorum citari ad nos et conuentum generalem Pyotrkouiensem fecissemus ipsos ciues Thorunenses, auditisque propositionibus adversus illos subditorum nostrorum, illis vero per suum procuratorem se vigore priuilegij terrarum Prussie petentibus in ipsis terris Prussie et cum earum consiliarijs iudicari, causam et controuersiam hanc ad conuentum Marienburgensem novissimum suspendissemus, prorogando illam demum vsque in ciuitatem Gdanensem, vbi cum consiliarijs vtriusque status tam regni quam etiam terrarum Prussie, propositionibus et responsis vtrinque diligenter auditis et examinatis, videlicet ex parte regnicolarum non solum veteres concordias et statuta, sed etiam sentenciam diffinitiuam in conuentu generali Radomiensi per serenissimum olim Alexandrum regem, fratrem nostrum factam adversus ipsos Thorunenses et pro libertate regnicolarum nostrorum demittendi libere frumenta et res omnes Gdanum vsque, ex aduerso vero Thorunensibus vetus suum privilegium producentibus, allegantibusque sentenciam dicti serenissimi olim Alexandri regis factam fuisse absentibus consiliarijs terrarum Prussie, et non vocatis hijs, quorum interat, hijsque et alijs multis allegationibus et responsis hinc inde factis, nos cum toto senatu nostro diligenter examinatis, talem sentenciam protulimus et proferimus presentibus literis nostris: Quod cum ciues Thorunenses non habeant in priuilegio suo nisi emporium ad res et mercimonia mercatorum et vectorum apud se sistendi, ordo vero spiritualis et militaris cum alibj vbique, tum vero in regno nostro liber est ab omnibus huiusmodi emporialibus legibus, non debeant deinceps perpetuis temporibus ciues Thorunenses vllius vel ecclesiastici vel militaris persone frumenta et alias quascumque res struibus, scaphis et alijs huiusmodi eorum navigijs impositas, et versus mare demissas, apud se continere, sed liberam navigationem vnicuique ex predictis duobus ordinibus spiritualis et militaris permittere, ut quisque pro arbitrio et libitu suo vel apud illos consistere, vel Gdanum navigare possit. Quod vero ad mercatores, vectores et ciuitates ac oppida regni nostri attinet, licet decretum serenissimi olim regis Alexandri pro omnibus in commune subditis nostris sit factum, tamen quia ex parte Thorunensium allegatum sit, non interfuisse consiliarios terrarum Prussie, nec vocatos eos, quorum interat, ne quid nisi debite et exacte discussum et examinatum decerneremus, aut vllam occasionem relinqueremus cuiquam de nobis querendi, adhuc causam ad conuentum generalem regni proxime futurum, inter ipsos

Thorunenses et ciuitates ac oppida, vectoresque et negociatores regni nostri suspendimus, terminumque vtrique parti simul et consiliarijs terrarum Prussie ac alijs omnibus, quorum interest, ad duodecimam diem post ingressum nostrum ad locum ipsius conuentus, diem ingressus excludendo, prefiximus et prefigimus presentibus literis nostris, mandantes illis, ut pro eodem die in dicto conventu generali peremptorie compareant, alioquin sive comparuerint sive non, nos illud, quod aequum et iustum erit, decernemus; interim tamen saluo vtriusque partis jure permanente, mandamus item Thorunensibus ipsis, ut hoc decretum nostrum pro ordine ecclesiastico et militari latum, deinceps perpetuis temporibus firmiter observent, et nullo pacto illi vnquam contravenire audeant, sed ut omnes tam ecclesiasticos quam militares, sive frumenta et alias eorum res quascumque cum servis et procuratoribus ipsorum libere navigare et preterfluere quo velint, permittant, pro gratia nostra non aliter facturi. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Datum in ciuitate nostra Gedanensi feria tercia proxima post festum Diuisionis beatorum apostolorum, anno Domini millesimo quingentesimo (vigesimo) sexto, regni nostri anno vigesimo. Relacio reuerendi in Christo patris domini Petri episcopi Cracouiensis et regni Polonie vicecancelarij.

Postremo etiam litere judicij nostri regalis, titulis et sigillis appensis iudicis et subiudicis terrestrium Cracouiensium obsignate, et in conuentu Cracouiensi generali preterito emanate, vim decreti nostri regalis in se importantes in hec verba:

Nos Ioannes Pyenyaszek de Cruszlowa judex et Nicolaus Thaschiczki de Luczlawicze subiudex terre Cracouiensis generales, significamus tenore presentium, quibus expedit, vniuersis et singulis, tam presentibus, quam futuris, harum noticiam habituris, quomodo dum et quando in curia serenissimi principis et domini, domini Sigismundi Dei gratia regis Polonie etc. pro tribunali iudicialiter iudicando presidebamus, causa controversialiter in conuentione generali Cracouiensi moderna et iudicaliter inter partes descriptas vertebatur, et totaliter ad finem determinata est in hunc, qui sequitur infra modum. Quemadmodum in conuentione generali Pyotrkouiensi proxime preterita inter omnes status et ordines regni, ciues et incolas ciuitatum regno Polonie subiectarum, actores ex vna, et cives Thorunenses citatos ex altera partibus, actio iudicialiter fuit mota, quomodo ipsi ciues Thorunenses contra jura communia regni, immo contraveniendo decreto serenissimi olim Alexandri Dei gratia regis Polonie, in conuentione generali Radomiensi de et super libera fluitatione et navigatione per fluvium Visla sursum et deorsum vsque ad mare solemniter lato, prohibuerunt transitum et navigationem per Histulam versus Gedanum, retinentes apud ciuitatem Thorunensem strues, scaphas et alia id genus navigia cum frumentis et alijs rebus et mercantijs omnis generis et maneriei, que ex nostro Polonie regno et ciuitatibus Lithvanie et Mazovie nostris versus mare demitti solent, que causa tandem ex controuersia partium ad conuentionem Marienburgensem in terras Prussie novissime preteritam, per maiestatem regiam prorogata, et vsque in Gedano continuabatur, vbi tandem Gedani termino certo aduenient parcium supra expressorum tam ex parte regnicolarum, quam etiam ex parte ciuium Thorunensium per suos procuratores comparendarum, maiestas sua regia vna cum consiliarijs

regni et terrarum Prussie exauditis partium propositionibus, controversia et responsis, priuilegijsque per Thorunenses super emporio ipsorum, quibus se tuebantur, reproductis, ac etiam priuilegijs regnicolarum de et super libera fluitatione a quovis Thorunensium aresto per Histulam vsque ad Gedanum, et per maria sursum et deorsum latius in se canentium, et presertim decreto dive memorie serenissimi olim Alexandri regis Polonie desuper in premissis in conuentione generali Radomiensi, in termino tanquam peremptorio ad reproducendum per ipsos Thorunenses jura et privilegia eorum ex vi tam remissionis ex Marienburgk, quam etiam ex vi adcitationis sue maiestatis ad eandem conventionem Radomiensem peremptorie prefixo, lato, maiestas sua regia decreuerat, quod ordo spiritualis et militaris cum eorum scaphis et struibus, rebus quibusvis generis (s) et navigijs oneratis et non oneratis, libere absque quovis aresto Thorunensium vsque ad Gedanum et per maria supra et deorsum fluitare debent. Quod autem ciuitates et oppida, mercatores et vectores, ceterosque regni Polonie subiectos attinebat, sua maiestas regia ex certis causis tam propter absentiam ciuitatum et oppidorum hanc causam cum toto eius effectu pro finali determinatione et diffinitiva sentencia ferenda vsque in conuentionem generalem modernam distulerat et prorogaverat, terminum vtrique parti simul et consiliarijs terrarum Prussie ac alijs omnibus, quorum interest, pro die certo peremptorium, ne quid forte imposterum exceptionis allegent, prefigendo, prout hoc litere desuper ibidem Gedani confecte, latius disponunt. Que causa ex suspensione terminorum vsque in diem hodiernum continuabatur. Maiestas itaque regia cum consiliarijs regni exaudita partium prefatarum, tam regnicolarum, ciuitatum, oppidorum, signanter civium Cracoviensium, quam etiam Thorunensium propositionibus, controversijs et responsis, privilegijsque tam regnicolarum, quam Thorunensium, quibus se adinvicem tuebantur, per partes reproductis, et signanter decreto serenissimi olim Alexandri regis Polonie, germani sui, in conuentione generali Radomiensi super premissis, sic ut prefertur, latj, quod decretum sua maiestas regia presenti decreto suo regio mediante, in robore reservat, approbat et ratificat habere robur perpetue firmitatis, quod ita, prout prius sua maiestas regia Gedani decreuerat, ordinibus spiritualj et militari libertatem fluitationis per fluvium Vysla in et supra et deorsum vsque ad mare et vltra mare, jta et nunc maiestas sua inherendo decreto olim dive memorie Alexandri regis, germani sui, decreuit et decernere dignata est, quod similiter mercatores, negociatores et vectores omnium ciuitatum et oppidorum in regno Polonie et ducatu Masovie subiectorum, cuiuscumque status et condicionis fuerint, ciues et jncole ciuitatis Cracouiensis, qui vltra alias regni ciuitates maiori prerogativa sunt condonatj, cum nobilitateque regni per privilegium speciale sunt vniti, debent et debebunt cum eorum rebus et mercibus, cuiuscumque generis vel maneriej existant, nullis exclusis penitus et exceptis, acsi per expressum hic specificate essent, cum eorum scaphis, struibus et alijs navigijs omnis generis oneratis et non oneratis, habere liberum transitum tam per Histulam, quam per terram in curribus supra et deorsum vltra mare, absque cuiusvis impedimento et aresto ciuium Thorunensium et aliorum quorumcumque hominum perpetuo et in evum iuxta continentiam decreti olim Alexandri regis Polonie, germani sui. Quod decretum sua maiestas regia in

omnibus punctis, clausulis, articulis, vt supra expressum est, robur habere perpetue firmitatis decreuit; Thorunensibus ipsis pro predicta arestatione perpetuum imponendo silentium. In cuius rei testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Actum et datum Cracovie in curia prefati serenissimi principis et domini, domini Sigismundj Dei gratia regis Polonie etc. et in conuentione generali Cracouiensi, feria secunda proxima post dominicam Letare, anno natiuitatis Domini millesimo quingentesimo vigesimo septimo. Presentibus ibidem generosis ac nobilibus: Nicolao Stradomsky de Cawky, Stanislao Lubomirsky de Lubomyrzs, Felice de ibidem, Stanislao Wroblowsky de Nyeschkowicze, Mathia Zabawski de Zabawa, Stanislao Gebulthowsky de Gebulthow heredibus, ac alijs quam pluribus fidedignis testibus circa premissa.

Proinde nos supplicationibus dictorum consulum Cracouiensium tanquam iustis et rationabilibus benigne annuentes, memoratas literas diversas, ut et tanquam ad vnum exhibentium propositum servientes, in hoc vnum priuilegium nostrum inseri nostrique sigilli appensi munimine iussimus roborari, omnia et singula in literis ipsis diversis preinsertis contenta, expressa et specificata, robur firmum et perpetuum habituras, auctoritate maiestatis nostrae regie decernentes prout et decernimus presentium tenore mediante. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum est appensum. Actum et datum in conventu generali Cracouiensi feria tercia proxima post dominicam Letare, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo septimo, regni nostri anno vigesimo primo. Presentibus reuerendissimo ac reuerendis in Christo patribus dominis, Ioanne de Lassko archiepiscopo Gneznensi, legato nato et primate, Petro de Thomycze Cracouiensi et regni nostri vicecancellario, Mathia de Drzewicza Wladislauiensi, Ioanne Poznaniensi, Andrea Crziczki Premisliensi, episcopis, nec non magnificis, venerabilibus et generosis Christophoro de Schidlowyecz palatino et capitaneo Cracouiensi et regni nostri cancellario, Stanislao de Cosczielecz Poznaniensi, ac Marienburgensi, Bidgostiensi et Stumensi capitaneo, Andrea de Thanczin Sandomiriensi, Nicolao de Cosczielecz Calissiensi, Hieronimo de Lassko Siradiensi, Andrea de Oporow Brestensi, Otta de Chodecz Russie generalj, Ioanne de Oporow juniwladislauiensi, Andrea de Nischczicze Plocensi, et Andrea de Cuthno Rawensi palatinis, Nicolao de Schidlowyecz Sandomiriensi et regni nostri thesaurario, Ioanne comite de Tharnow Woynicensi, Ioanne de Thanczin Lublinensi, Ianussio Swirczowski Visliciensi, Ioanne Vieczwyenski Plocensi castellanis, Ioanne Carnkowskj Cracouiensi et Scarbimiriensi, Ioanne Choyenski Posnaniensi prepositis et archidiacono Cracouiensi, secretarijs nostris, alijsque quam plurimis dignitarijs, officialibus et terrarum nunctijs, aulicisque nostris ad premissa testibus. Datum per manus prefati reuerendi in Christo patris, domini Petri de Thomycze episcopi Cracouiensis et regni nostrj vicecancellarij sincere nobis dilecti. Petrus episcopus et vicecancellarius sst.

Relacio eiusdem reuerendi in Christo patris domini Petri de Thomycze episcopi Cracouiensis et Regni Poloniae vicecancellarij.

Dokument pargaminowy, opatrzony małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na pąsowym jedwabnym sznurku.

35. 1527. die 14. m. Augusti, Cracoviae.

Senatus consultum de notario et vicenotario civili, eorumque salario.

Feria quarta vigilie Assumcionis Marie sub proconsulatu domini Ioannis Czymmerman. — Domini consules tam presidentes, quam seniores, in negotijs reipublice arduis protunc in pretorio congregati, inter alia, que ibidem prudenter ac solerter pro bono ciuitatis tractarunt et concluserunt, simul et id, quod regimen ac ordinem cancellarie ipsorum attinet, non pretermisere. Animo namque voluentes ordinacionem ante quinquennium factam, vbi officium notariatus ex certis respectibus et causis in omnibus eius accidencijs bifariam diuisum erat, esse magno grâuamini et pene preiudicio huic, qui a multis annis diligenter reipublice inseruiens in administrandaque cancellaria expertus, quod cum illo, qui nouiter suscipitur, in nulloque reipublice promeritus, sed nec ordinem ac posicionem cancellarie nouit, equalitatem omnium accidencium pati deberet: hijs itaque et alijs, que exinde euenire possint, occurrere volentes, commemorantes simul non sine causa racionabili, hanc ordinacionem a multis antehac annis per predecessores olim eorum, qui in dirigenda republica solertes erant, seruatam esse, videlicet, quod vnus notarius superior ante erat, pretactam antehac superius ante quinquennium factam ordinacionem de diuisione accidencium notariatus iuxta eis reseruatam ibidem potestatem, in omnibus punctis, clausulis et articulis in toto et per omnia cassarunt et anullarunt, nullius roboris esse volentes: concludentes vno omnium consensu, quod inpost ordo et dignitas cancellarie iuxta antiquam obseruetur consuetudinem, videlicet, quod unus superior sit notarius, qui cancellariam administret, eius curam habeat, ne per negligenciam quid comittatur, precium ex antiquo dari solitum habebit, accidencia item omnia et singula cancellariam pertinencia, prout ex antiquo obseruabatur, solus et vnicus percipiet; vicenotarius vero sibi in coadiutorem eligetur, qui contentus stipendio suo et item vestitura ac alijs iuxta veterem consuetudinem, ad accidencia vero cancellarie nihil penitus habere debet, nisi quod notarius de bona voluntate eidem elargiri quid velit. Iamque de facto propter benemerita et fidelia seruicia ingenui ac wenerabilis magistri Nicolai Iaszckyer notarij per id tempus ciuitati exhibita, qui et inpost inseruire paratum se exhibet, eidem hanc cancellariatus dignitatem dederunt dantque et tribuunt, eidem curam eiusdem committentes simul et omnium et singulorum prouentuum ac accidencium eiusdem tollendi et percipiendi facultatem tribuentes. — Mandato domini proconsulis et tocius senatus acticata sunt hec et inscripta per me Ioannem Mornsteyn eiusdem laudabilis senatus confratrem.

Acta Cons. Crac. 7, str. 237.

36. 1527. die 27. m. Decembris, Petricoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae officialibus mandat, ne a Iudaeis graviora quam ab aliis regni Poloniae incolis portoria exigant.

Sigismundus Dei gracia rex Poloniae, magnus dux Lithwaniae, Russiae, Prussiae ac Masouiae etc. dominus et heres. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis, praesentibus et futuris, harum noticiam habituris, quomodo accepimus in praesentiarum querellam Iudaeorum subditorum nostrorum, in regno nostro Poloniae agentium, quaedam personis, rebus ac mercibus ipsorum grauissima et inconsueta illisque intolerabilia thelonea, pontalia, aggieralia exiguntur, contra eorum iura et priuilegia, cum ipsi Iudaei non aliter neque alio modo ac neque magis neque minus, vt caeteri mercatores nostri siue subditorum nostrorum ex illis ciuitatibus et oppidis, in quibus Iudaei ipsi commorantur, thelonea ipsa ac pontalia, aggieralia et alias quasuis datias soluere debent et teneantur. Nos habito super hoc consilio cum consiliarijs nostris in praesenti conuentu congregatis, declaramus et ad vniuersorum scientiam deducimus harum serie literarum, quod Iudaei regni nostri thelonea, pontalia, aggieralia vbique locorum in regno nostro ita soluere tenentur ab omnibus rebus et mercibus eorum, sicut ea soluunt alii mercatores et regnicolae nostri. Quicquid autem in theloneis, pontalibus et aggieralibus ab ipsis Iudaeis et quolibet eorum magis exigitur, quam ab alijs mercatoribus fit, in eorum grauem iniuriam et damnum, nobis autem inde ac reipublicae nihil prorsus commodi prouenire solet. Consulentes igitur indemnitati praefatorum Iudaeorum regni nostri ac super hoc mentem nostram regiam declarantes, vobis vniuersis et singulis palatinis, castellanis, capitaneis, burgrabijs, vicecapitaneis eorumque loca ac vices gerentibus tenentibusque ac vniuersae nobilitati nec non theloneatoribus eorumque factoribus et notarijs, notariorum vicenottariis, consulibus, praeconsulibus ciuitatum et oppidorum et quibusuis alijs subditis nostris per vniuersum regnum nostrum consistentibus, mandamus, quatinus quotienscunque praedictos Iudaeos regni nostri et quemlibet eorum per thelonea praedicta vbicunque locorum cum iuribus (s) et mercibus eorum ire contingat, ab eisdem Iudaeis et quolibet eorum, rebusque et mercibus eorum non maiora ac neque grauiora thelonea terrestria, pontalia, aggieralia, datiasque ratione huiusmodi theloneorum exigatis et repetatis et quilibet vestrum non exigat et non repetat, quam vt de iure et consuetudine huiusmodi thelonea omnia exiguntur et repetuntur a mercatoribus Christianis de illis ciuitatibus et oppidis, in quibus Iudaei commorarentur in regno Poloniae existentes; secus non facturi pro gratia nostra. Harum quibus sigillum nostrum est subappensum testimonio literarum. Datum in conuentione generali Piotrcouiensi feria sexta ipso festo s. Ioannis apostoli et euangelistae, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo septimo, regni vero nostri vigesimo primo. — Sigismundus Rex sst.

Z kopii zamieszczonej w rękopisie Bibl. Jagiel. krak. N. 118, karta 163.

37. 1528. die 10. m. Ianuarii, Cracoviae.

Senatus consultum de consiliis secretis non evulgandis.

Feria sexta post Epiphaniarum. — Spectabiles domini Stanislaus Czipser proconsul, Caspar Beher, Erasmus Cruppeck, Nicolaus Stano, Ioannes Mornstin, Iodocus Glacz, Ioannes Czimerman, doctor Lucas Noskowski et doctor Petrus, consules in negocijs reipublice protunc in pretorio congregati, attendentes damna et incommoda ac inimicicias, que vt frequenter personis ipsorum immo toti ciuitati apud magnates oriuntur ex non occultacione secretorum, que in Consulatu tractantur, vnanimi omnium consensu concluserunt, omnia secreta tractatus, que in consulatu habentur, occulta ac sepulta tenere, nec illa cuique hominum reuelare. Idque quilibet eorum erectis digitis inviolabiliter tenere promisit. Cum vero alij domini aduenerint, qui pronunc absentes sunt, itidem facere debent conclusionem confirmando pretactam; quod si facere noluerint, hij presentes pretacti a iuramento nunc facto absoluentur.

Feria quarta in crastino s. Agnetis d. Melchior Weigel, Petrus Tanigel, Carolus Koczer et Stanislaus Waczlaw in hanc ordinacionem consenserunt erectis digitis inuiolabiliter secreta tenere promittentes.

Acta Cons. Crac. 6, str. 132.

38. 1528. d. 26. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de quatuor famulis civilibus, qui gladiis armati proconsulem consequi debent.

Feria quinta ante dominicam Iudica. — Domini consules presidentes et seniores in arduis reipublice negocijs in pretorio congregati, volentes ea, que (ad) bonum reipublice magis pertinent, in recto et debito ordine statuere, et vt pollicia ciuitatis huius debilitata ac contrita in parte que est, in pristinum nitorem consurgi possit, inter cetera, que illic prudenter solerterque concluserant, id quod regimen et ordinem inter se attinet, quod et fundamentum omnium subsequencium est, non pretermisere: ordinacionem antehac feria sexta ante Mathie appostoli anno 1526 de seruanda obediencia factam, in omnibus punctis, clausulis, articulis vno omnium consensu firmiter ac inviolabiliter tenendam concluserant, sub prius ibidem expressis: addicientes pro decore tocius ciuitatis senatusque maiestate, quod famulj quatuor domini preconsulis iuxta antiquam et laudabilem consuetudinem quiuis eorum vestitu decenti vnicoloris incedant, gladiosque deferant exnunc temporibus futuris, dominum proconsulem semper sic vestiti gladios deferentes insequantur, cum diligencia officium custodientes suum.

Acta Cons. Crac. 7, str. 346.

39. 1528. die 28. m. Maii, Wilnae.

Sigismundus I. rex Poloniae cives Cracovienses incendio damna passos ab exactionibus quibusdam ad certum tempus liberat.

Sigismundus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lituanie, Russie, Prussie, Masouieque etc. dominus et heres. Significamus tenore presentium, quorum interest, vniuersis, quia habentes rationem calamitatis ciuium nostrorum Cracouiensium, quam per ignis voraginem diebus proximis acceperunt, compacientesque eorum dampnis, que in domorum et rerum aliarum multarum publicarum et priuatarum concrematione incurrerunt, non sine maxima nostra et regni nostri iactura, cum presertim ciuitas ipsa Cracouiensis sit inter alias regni nostri prima, et que nobis nostrisque predecessoribus per fidei constanciam et meritorum insignium exhibicionem reddidit se plurimum comendatam: cupientes itaque ipsam ciuitatem ad pristinum statum reducere, et incolarum ipsius, quorum domus exuste sunt, necessitati consulere, eosque quantum possumus, subleuare et in meliorem condicionem reducere, ipsis duntaxat, qui vt premissum est, dampna per exustionem domorum passi sunt, concessimus et dedimus ac tenore literarum presentium damus et concedimus decem et octo annorom libertatem et immunitatem ab exactione ciuili *schosz* dicta, tam pro nostra quam pro regni nostri necessitate constituta vel constituenda seu imponenda, et ab omnibus aliis contributionibus et exactionibus teloneisque, preter teloneum nouum, quod volumus esse exceptum; ab exactione vero ceruisie *czopowe* dicta hinc ad duorum annorum decursum a data presencium computandorum, vt hac liberalitatis nostre gratia adiuti ad pristini status condicionem tantocicius redire possint. Quocirca omnibus et singulis dignitariis, telonatoribus, exactoribus et signanter exactori Cracouiensi ac quibuscumque officialibus et subditis nostris mandamus omnino habere volentes, quattinus dictos incolas ciuitatis nostre Cracouiensis in ea ipsa libertate per nos ipsis concessa, per temporis prescripti interuallum conseruetis, nichilque contra libertatem premissam eorum ab eis exigere vel committere presumatis. Harum quibus sigillum nostrum annullare est subimpressum testimonio literarum. Datum in ciuitate nostra Vilnensi die vigesima octaua mensis Maii, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo octauo, regni uero nostri anno vigesimo secundo. — Sigismundus rex sst.

Dokument pargaminowy, na którym poniżej tekstu na wosku czerwonym, przykrytym wycinkiem papieru, wyciśniętą jest pieczęć sygnetowa królewska.

40. 1528. die 27. m. Novembris, Cracoviae.

Senatus consultum de societate cum mercatoribus extraneis civibus Cracoviensibus interdicta.

Feria sexta ante Andree. — Die herrenn iung vnnd alt, so inn der stadt notlichenn geschefftenn sein vorsamlet, als nemlich her Iost Ludwig czw der

czeit burgermeister, L. Fogelweder, Erasmus Krupeck, Nicolaus Stano, Ioannes Mornstein, Pangratz Gutteter, Ioannes Czimerman, Petrus Daniel, Stanislaus Watzlaw, doctor Lucas Noscowski, Franciscus Rot, Stanislaus Czipser, doctor Petrus de Oborniky habenn mit eintrechtigenn stimmen vorwilligt in allen puncten vnd clauseln festiglich czw haltenn die ordnung, so der obedientz halbenn gemacht ist am freitagk vor Mathie anno 1526, wie vnnser bucher klar ausweisen, in ansehung, das sollicher vngehorsam der stadt vnd gemeinem nutz czw grossem nochteil raicht, vnd vff ditto hat her Leonardt Fogelweder vnnd her Peter Daniel per 4 gr. busse nidergelegt, dorumb, das sie langsam kommen sein.

Item mer haben die obbemelten herren betracht, was grosses schades, abbruch vnnd nochtail an k. m. czollenn vnd dem gemeinem nutz doraus erwochst, das, wie sie bericht sein, etliche burger habenn mit frembden leuten handels geselschafft und vornemen czu merglichem fall vnnd vorterb uus der annder burger vnd kauffleut, dorumb solliches czuuorkommenn vnd solliche schedliche geselschafft ausczwroden vnd hinweg czwnehmen, haben die obgedachten herren, ausgenommen her L. Fogelweder, der czum recht ging, mit auffgerackten finger geschworen, das sie mit keynem frembdenn geselschafft haben, auch niemantz eigentlich vor gewiss wissen, der mit frembden leuten der massen geselschafft vnnd vornemen het, wollende solliche offenbarn, wo sie mit der czeit iemantz erfuren.

Acta Cons. Cracov. 7, str. 487.

41. 1529. die 30. m. Iunii, Wilnae.

Sigismundus I. rex Poloniae omnes cives Cracovienses ab exactione civili »szos« dicta, ad decem anos liberos facit.

Sigismundus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Littuaniae, Russiae, totiusque Prussiae ac Mazouiae etc. dominus et heres. Significamus tenore praesentium, quorum interest, vniuersis, quia cum anno superiori per funestam et miserandam cladem, quam ciuitas nostra Cracouiensis ab ignis violentia suscepit, vt maiore illius parte exusta et parua admodum illaesa permanente, cupientes eam ipsam ciuitatem ad pristinum candorem et statum eo citius reducere, incolas illius damna duntaxat passos, libertate a contributione ciuili *schosz* dicta ad annos decem et octo donauissemus, illis exclusis, quorum domus exustae non essent, qua conditione non adeo bene consultum ciuitatis praefatae consulatus et totius communitatis nomine nobis monstratum est, et ob inde supplicatum extitit, vt vniuersos et singulos ex aequo ciues et incolas ciuitatis Cracouiensis libertate a soluendis exactionibus ciuilibus exemptos faceremus, vt omnes eadem gratia nostra gaudentes, mutuis se tanto commodius complecti possent officijs et obsequijs, ac ditiores pauperibus praesto sint ad suppeditanda auxilia, quibus suffulti domos erigere, easque consumare facilius valeant, pollicentes futurum ipsi consules, vt sub aequali omnium libertate ciuitas ipsa Cracouiensis citius posset ad meliorem

candorem formamque in aedificijs reduci, vnde et facultas accederet, vnicuique domum suam vel eius partem aliquando lateribus construendi, ad quos se quoque daturos operam obtulerunt, modo petitio ipsorum apud nos fuerit accepta: nos itaque cupientes, vt ciuitas Cracouiensis, in qua sedes nostra regalis sita est, et quae prima in regno nostro reputatur, ne (s) structuris et aedificijs restauretur et secura ab ignis intemperie, nec non pro honore imperij splendida, aptaque et decor efficiatur, attendentes etiam vtilius futurum reipublicae regni nostri, dum ciuitas ipsa per gratiam nostram ad meliorem conditionem restituta, citius onera publica et consueta subire et sufferre poterit, eorundem itaque consulum et communitatis supplicationibus pro ipsis per nuncios eorum nobis oblatis permoti, vniuersis et singulis ciuitatem nostram praefatam Cracouiensem inhabitantibus, ab exactione ciuili *schosz* dicta, in conuentu regni pro defensione decernenda, libertatem hinc ad decem annorum decursum dedimus, concessimus, damusque et concedimus praesentibus, priorem illam decem et octo annorum abrogando. Qua quidem libertate decem annorum elapsa, tenebuntur ipsi ciues et incolae Cracouienses priora onera publica ferre et pro necessitate reipublicae contribuere, interea temporis libertate praefata absque vllius impedimento gaudentes, fruentesque. Quocirca omnibus et singulis dignitarijs et exactoribus pro tempore existentibus, et quibuslibet officialibus et subditis nostris mandamus omnino habere volentes, quatenus dictos incolas et ciues Cracouienses in eadem libertate per nos ipsis benigniter pro bono ciuitatis praefatae data et concessa, per spatium temporis praescripti decem annorum ab hinc computandorum conseruetis et conseruare faciatis, nihil contra eiusmodi eorum libertatem committere (s) pro gratia nostra. Harum quibus sigillum nostrum annulare est subappensum testimonio literarum. Datae Wilnae vltima Iunij, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo nono, regni vero nostri vigesimo tertio. — Sigismundus rex.

Z kopii zawartej w rękopisie Bib. Jag. krak. N. 135, karta 24.

42. 1530. die 12. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de residuis exactionum exigendis.

Sabbato ante Reminiscere. — Domini consules tam seniores quam presidentes in arduis reipublice negocijs congregati, inter cetera, de quibus ibi solerter et prudenter tractatum est, etiam perpenderunt aerarium publicum funditus esse exhaustum et eneruatum tum propter magnos sumptus et impendia, quae post istam horrendam ignis uoraginem facta sunt circa edificiorum publicorum restaurationem, tum etiam, quod exactio ciuilis ab aliquot annis intermissa est exigi, a qua danda communitas etiam semper se solita est excusare, quod plerique domini etiam ciuitati nonnulla tenerentur et ea non soluerent: itaque decreuerunt, quod quicumque domini aliquid tenentur, quod ea ciuitati soluere debent ad amputandam huiusmodi excusationum occasionem; quod si aliqui domini ad tempus, quod eis praefigitur, solutioni non satisfecerint, ita cum eis procedendum erit, sicut mos est cum reliquis ciuibus in liquido debito.

Acta Cons. Crac. N. 8, str. 118.

43. 1530. die 30. m. Iulii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae ratum facit plebiscitum civitatis Cracoviensis de successione nepotum, — de paraphernis, — de donationibus mutuo inter coniuges factis, — de testamentis, — de occupatione bonorum debitoris.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Regum et principum virtus in tempora perpetua illustratur, cum fidelium subditorum incrementis consulunt prospiciuntque, cumque illos iustitia dirigunt et in legibus ipsorum provident ac tuentur. Vt autem talium regum ac principum laus et virtus ad posteros transferatur, solent literis ea, quae subditis suis bene ac laudabiliter pro eorum incrementis concesserint, memoriae posterorum commendare. Et proinde nos Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithvaniae, necnon terrarum Cracoviae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiaviae, Russiae, Prussiae, Pomeraniae, Masoviae etc. dominus et heres, manifestum facimus tenore praesentium vniuersis et singulis, praesentibus et futuris, harum notitiam habituris, quia cum retulissent coram nobis famati proconsul, consules totaque communitas ciuitatis nostrae Cracoviensis, esse apud illos quasdam observationes iustitiae multorum perniciosas, supplicassentque nobis, vt tempore felicis regiminis nostri eas ipsas observationes abrogaremus et aboleremus, iustitiaeque ipsorum conservandae benigne consulere dignaremur: nos qui omnes subditos nostros iusta a nobis petentes ad benignam exauditionis gratiam admittere eorumque iustitiae et incremento communi consulere solemus, iustae huic supplicationi annuentes, commisseramus ipsis proconsuli et consulibus ac civibus nostris Cracoviensibus praefatis, vt omnibus eiusmodi observationibus iniquis et illicitis in publicam ipsorum consultationem relatis, constituerent et concluderent ea, quae ad conservandam et retinendam ipsorum iustitiam, ad abolendasque ipsas iniquas observationes conducere viderentur, nobisque tandem illa praesentarent. Quod cum ipsi alacri animo suscepissent, confecerunt vnanimi omnium ipsorum voto et assensu articulos infrasciptos, eosque nobis examinatos, perpensos ac discussos obtulerunt supplicando, vt illos in privilegium redigere authoritateque nostra regia approbare, ratificare et confirmare dignaremur. Quorum quidem articulorum tenor est talis.

Actum et conclusum per consulatum et totam communitatem civitatis Cracoviensis feria quinta ante festum sanctae Mariae Magdalenae (die 21. m. Iulii), anno millesimo quingentesimo tricesimo:

§ 1. Abolendo consuetudinem antehac in praeiudicium et gravamen nepotum sub praetextu cuiusdam laudi, quod nusquam habebatur in ciuitate, servatam, tollendoque omnem super hac re dubietatem, consules vna cum

tota communitate, mercatoribus videlicet et senioribus contuberniorum decreverunt et concluserunt exnunc futuris temporibus in ciuitate Cracoviensi perpetuo servanda: quod nepotes et neptes sexus vtriusque ex filio vel filia progeniti, succedere debent loco parentum suorum mortuorum in percipiendis bonis omnibus mobilibus et immobilibus avi vel aviae: ita videlicet intelligendo, quod si filius tempore vitae patris (sui) vel matris suae matrimonium contraxerit, vel filia marito elocata fuerit, legitimaque relicta prole, vivente patre vel matre e vita excesserit, pueri vtrorumque tam filij quam filiae mortuo avo vel avia in hereditatem eorum succedent, sortemque ac partem vnam, quam pater vel mater eorum percipere debuerat, tollent: defalcato tamen in primis eo, quod pater vel mater eiusmodi liberorum tempore vitae suae de bonis parentum acceperat.

§ 2. De nepotibus vero ab emancipatis filijs vel filiabus procedentibus, hoc est, quorum pater vel mater coram aliquo officio consulari vel iudicio bonis abrenuntiaverunt paternis vel maternis, secus erit intelligendum, tales enim in bonis avi vel aviae hereditare vel succedere minime poterunt, cum nec parentes eorum, si superviverent, ex eo, quia successioni abrenuntiarunt, quidquam perciperent, nisi filij non emancipati vel eorum heredes seu descendentes deficerent; illis enim deficientibus filij emancipati vel ab eis descendentes succedent parentibus suis, et in huiusmodi successione omnibus collateralibus quantumcunque proximis praeferendi erunt, emancipatione huiusmodi illis minime obstante.

§ 3. Si qui vero forsan antehac in successione huiusmodi nepotum commissi fuerunt errores, per iam praesens statutum minime quidquam actionis occasione huiusmodi successionis innovari a quoquam debebit; laudum etenim istud non in praeterita verum in futura derivabitur.

§ 4. Praeterea ad praecludendam viam difficultatum, quae in civitate oriebantur vel oriri quovis modo possent occasione parafernae, suppellectilisque vxore mortua relictae, conclusum vna cum tota communitate est perpetuo in ciuitate a quovis hominum servandum, quod quandocunque vxor alicuius civis ab hac luce decesserit relictis pueris, filijs vel filiabus vno vel pluribus, extunc paraferna omnis, quae *Gerada* vulgo dicitur, suppellectilisque tota quocumque nomine vocetur, non ad aliquem alium, nisi ad maritum et pueros ipsius cuiuscunque sexus fuerint, pertinere debet: alijs omnibus dictae mortuae propinquis, sororibus, cognatis penitus exclusis. Puerisque tandem ab hac luce decedentibus, illud totum, vt iuris est, patri cedet.

§ 5. Si vero vxor mortua prolem non reliquerit, extunc id totum, quod ad parafernam spectat vel spectare iure cernitur, quod ipsa secum in domum mariti importavit, eaque viuente interim a se non alienavit vel temporis longitudine contrita et consumpta non sunt, sorori dictae mortuae aut propinquiori in linea cognatae per maritum extradatur; alia suppellectili in auro et argento, clenodijs, pecunijs paratis ac alijs omnibus rebus per eandem in domum mariti importatis, a maximo ad minimum, quae ad parafernam seu geradam non pertinent, circa maritum vxoris mortuae remanente, pro quibus omnibus a propinquis maritus ipse nullo modo impeti debebit, verum illa maritus libere pro libitu convertet suo, nulli exinde rationem faciendo.

§ 6. Hoc etiam praecustodito, quod soror illa vel cognata, quae geradam huiusmodi accipere debebit, ex his, quae acceptura erit, marito mortuae relinquere tenebitur id, quod ius disponit, hoc est lectum, strata lecti ac alia in iure descripta. Illa etiam omnia, quae vir vxori ante et post nuptias pro decore et ornatu suo emit et comparauit in auro, argento, vestimentis, clenodijs, monilibus ac alijs omnibus rebus, nullis exceptis, inter parafernam seu geradam nequaquam computari debebunt, verum mortua vxore ea omnia vir apud se tanquam propria retinebit, nec pro eis cuiquam respondere tenebitur.

§ 7. Si vero maritum prius quam vxorem mori contigerit, sive extabunt pueri sive non, paraferna omnis ac suppellectilis tota, quam secum vxor importavit, tum et illa, quae maritus ante et post nuptias sibi dedit, coemit, comparavit in auro, argento, clenodijs, vestimentis et id genus rebus, apud relictam viduam remanere debebunt et pro libitu ipsius converti.

§ 8. Item in declarando amore coniugali remunerandaque fidelitate vnius coniugis erga alium, quidquid maritus vxori suae aut e contra vxor viro suo tempore vitae suae sive extantibus pueris sive non extantibus, bonorum mobilium dederit, donaverit, inscripserit aut super aliqua hereditate reformaverit, firmum esse debebit nec per quemquam quocumque praetextu immutari poterit.

§ 9. Donationes etiam mutuae, quas coniuges prole carentes inter se facere consveverunt, vti iustae et iuri consentaneae inviolabiles firmaeque manere debebunt. Licitumque erit marito vxori suae et econtra vxori ipsi marito suo prole carentibus coram officio consulari aut iudicio bannito bona omnia mobilia et immobilia a maximo ad minimum nullis exceptis et exclusis, quocunque nomine vocentur, quae actu habuerint vel habituri sunt, sive huiusmodi bona sint ex parentibus hereditaria, ex aliaque successione quacunque deuoluta, sive labore proprio parata, sibi invicem mutuo dare, donare, resignare, per illum coniugem, qui alteri supervivet, habenda, tenenda ac hereditarie possidenda, de eisque disponendum secundum eius beneplacitum absque cuiusvis contradictione, nec per aliquem donatio huiusmodi infringi poterit.

§ 10. Vltimarum voluntatum ordinationes seu testamenta sive sint manifeste et in publico coram officio consulari seu iudicio facta, sive etiam occlusa et obsignata, tempore perfectae sanitatis vel in lecto aegritudinis ad iudicium seu officium consulare per testatores sub sigillo praesentata ac imposita, ita quod testatores ipsi in ea impositione eorum declaraverint aperte vltimam suam voluntatem in eis contineri, postulaverintque, vt secundum intro contenta post mortem suam omnia disponantur, perpetuis temporibus robur et firmitatem habere debebunt, dummodo nihil contineatur eis, quod iuri civili et plebiscitis civitatis repugnare videretur. In huiusmodique testamentis sive manifestis sive occlusis et obsignatis, quidquid vir vxori suae et econtra vxor viro suo aut alicui extraneo in bonis mobilibus dederit, donaverit, inscripserit, super haereditate reformaverit, in pia opera legaverit, debitum recognoverit, executores pro libitu elegerit statueritque, ac alia ordinaverit, firmum esse debebit nec per aliquem haeredem, propinquum, amicum aut extraneum quemcumque poterit immutari vel impugnari.

§ 11. Hoc etiam praecustodito, quod si forsan in testamentis eiusmodi apertis vel occlusis reperta fuerit vel repertae fuerint vna aliqua particula vel plures, quae iuri communi vel laudo civitatis repugnare viderentur, per eas vel vnam illarum totum illud testamentum non debebit infringi et annihilari, sed illa vel illae duntaxat particula vel particulae, quae iuri vel laudo civitatis fuerit contraria vel fuerint contrariae, erit reijcienda vel reijciendae, alijs omnibus in eiusmodi testamentis contentis, in robore suo remanentibus salvis.

§. 12. Haereditates tamen et bona immobilia testamentis in lecto aegritudinis confectis etiam occlusis et obsignatis, ad officiumque impositis, alienari a propinquis non poterunt; id enim contra iura et aequitatem fieri videretur. Summae vero pecuniariae in eiusmodi bonis haereditarijs testamentaliter pro arbitrio testatorum poterunt inscribi et legari.

§ 13. Tempore etiam suspecto pestis si vir vel mulier iudicium vel officium consulare habere non possit, coram quibus testamentum et voluntatem suam declararet, accersitis duobus vel tribus ex senioribus contuberniorum vel alijs vicinis suis hominibus probis, coram eis voluntatem suam declarabit et illi tandem coram officio voluntatem illam sub iuramentis recognoscent, ordinatioque eiusmodi in quantum non contradicet iuri communi ac laudo civitatis, testamenti robur obtinebit, acsi coram officio consulari aut iudicio facta fuisset, in librumque civitatis acticabitur. Si quis vero ausu temerario per se vel aliquem alium quovis exquisito colore ea praenominata infringere vel eis quovis modo contraire aut contradicere fuerit ausus, talis quam violator iuris communis puniri debebit.

§ 14. Praeterea parcendo impensis, quas non modicas creditores in consequendo debito circa arresta et terminorum iudicialium astitiones cum magno et dispendio et damno facere cogebantur, terminos praecustodientes iudiciarios, ita communi omnium voto conclusum est, quod si quis creditorum super bona mortui debitoris arrestum fecerit, haeredesque eiusdem mortui debitoris minorennes fuerint, hoc est annos discretionis non habentes, debitumque huiusmodi, pro quo arrestatio fuerit facta, manifestum, liquidum ac probabile erit vel coram officio consulari, iudicij aut alterius officij inscriptum vel testamentaliter recognitum, etiam occasione dotalitij relictae viduae, extunc astando primum ac secundum iudicium citari debebunt executores vel tutores puerorum, ibidemque tertium iudicium admitti per eos debebit, non obstante, quod pueri tunc erunt minorennes, solutioque debiti subsequi, secundum quod bona se extendunt.

§ 15. Quod si debitum non fuerit liquidum nec sufficienter probatum, hoc est, si non erit coram aliquo officio recognitum, sed per solos chyrographos, qui quandoque detineri possunt, vel alio quouis modo ostendetur, extunc facto arresto, astando primum et secundum terminos iudiciarios, tertium iudicium bis praecustodiendo, tandem in librum iudiciorum inscribi seu annotari diligentia arrestantis debebit, nec iam vltra terminos praecustodire tenebitur, verum ita sub annotatione negotium stabit, quoad pueri ad annos discretionis pervenerint, quibus tandem citatis procedetur contra eos id, quod iuris erit. Interim vero bona illa sic arrestata divendi aut quovis modo alienari in damnum creditorum minime debebunt, sed nec quicquam sine

scientia eorundem creditorum de bonis huiusmodi disponi poterit; res tamen et merces arresto subiectae, si quae fuerint, quae corrumpi viderentur, sub testimonio bonorum hominum cum scientia creditorum divendi poterunt, pecuniaque ad iudicium reponi debebit.

§ 16. Si vero arrestum factum fuerit contra debitorem, qui debitor vel fuerit profugus, probarique poterit sufffcienter illum profugum esse, vtpote in claustro sese occultare, vel saluum conductum a maiestate regia aut ab civili seu alio quocumque officio habere in damnum creditorum, vel quovis alio modo probatum fuerit, eum profugum esse, extunc post huiusmodi probationem illi creditori, qui arrestum fecerit, tertium iudicium admitti debebit, ipseque ius suum super bonis profugi debitoris, literis salui conductus quibuscumque minime obstantibus, perducere poterit. Quo perducto solutio ex bonis illis impendi sibi debebit in effectu, cautione tamen sufficienti facta iudicio pro indemnitate quarumcumque personarum occasione talium bonorum arrestatorum ac iudicialiter consecutorum.

§ 17. Quod si contra talem debitorem sufficienter probari non poterit, quod profugus sit, sed solum per tempus absentetur a ciuitate, extunc arresto facto, astando terminos iudiciarios primum et secundum, iudicium tandem tertium incessanter praecustodire debet ad annum et diem, interimque intra tempus illud citatio ab advocato civili accipi debebit ad citandum debitorem, vbi reperiri poterit. Post annum vero et diem, si eum ad citandum pro admittendo tertio iudicio habere non poterit, testimoniumque diligentiae suae de quaesito illo ad citandum et non invento aliunde attulerit, tertium iudicium sibi admitti in bona eiusdem debebit et ibidem ius suum perducere poterit solutioque de debitis subsequi debebit, cautione itidem sufficienti iudicio facta pro indemnitate occasione huiusmodi bonorum arrestatorum et per iudicium sibi adiudicatorum.

Nos itaque Sigismundus rex Poloniae praefatus considerantes omnes et singulos articulos praeinsertos esse iustos et rationabiles, illos in omnibus et singulis eorum clausulis et punctis approbauimus, ratificauimus et confirmauimus, approbamusque, ratificamus et confirmamus ac pro veris et rationabilibus legibus et institutis civitati nostrae Cracoviensi eiusque civibus vniuersis praesentibus et futuris perpetuo obseruandos et censendos damus et concedimus decernentes, eos ipsos articulos supra descriptos ac omnia et singula in eis contenta deinceps ad tempora futura robur debitae et perpetuae firmitatis debere obtinere tenore praesentium mediante. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est praesentibus appensum. Datum in arce nostra Cracoviensi, sabbatho ante festum sancti Petri ad Vincula, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo, regni vero nostri anno vigesimo quarto. Praesentibus reuerendissimis in Christo patribus, dominis: Petro Thomiczki Cracoviense et regni nostri vicecancellario, Ioanne Karnkowski Praemisliense episcopis, necnon magnificis, venerabilibus et generosis: Christophero de Schidłowiecz castellano et capitaneo Cracoviense generali, regni nostri cancellario, ac Syradiense, Gostinense, Sochaczoviense, Novae Civitatis Korczyn et Lucoviense capitaneo, Nicolao de Schidłowiecz Sandomiriense, regni nostri thesaurario, ac Radomiense, Zatoriense, Oszwieczimense, Krze-

piczense, Olstinense et Grodecense capitaneo, Petro Kmyta de Wysznicze Woynicense, mareschalco regni nostri, ac Scepusiense, Colense et Praemisliense capitaneo, Petro Opaleniczki Landense, capitaneo Costense et serenissimi filij nostri domini Sigismundi Secundi regis Poloniae curiae magistro, Nicolao Wolski Sochaczoviense et serenissimae Bonae coniugis nostrae curiae magistro, castellanis, Ioanne Choienski praeposito Posnaniense, archidiacono Cracoviense, Nicolao Zamosczki praeposito Tharnoviense, Stanislao Tharło archidiacono Lublinense, canonicis Cracoviensibus, secretarijs nostris, Martino Sborowski pincerna, Simone Chlewiczki magistro coquinae, caeterisque dignitarijs, officialibus et aulicis nostris, testibus circa praemissa sincere et fidelibus nobis dilectis. Datum per manus praefati reverendi in Christo patris domini Petri Thomiczki episcopi Cracoviensis, regni nostri vicecancellarij, sincere nobis dilecti. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Relatio eiusdem reverendi in Christo patris domini Petri de Thomicze episcopi Cracoviensis, regni Poloniae vicecancellarij.

Z kodeksu Zaleskiego, karty 104, gdzie podano, iż oryginał opatrzony był pieczęcią kancelaryji mniejszej, w czerwonym wosku wyciśniętą.

Tekst powyższego wilkirza w polskim przekładzie, mającym pochodzić z r. 1533, podał w skróceniu Dr. J. H. S. Rzesiński, w rozprawie swej: Processus iuris civilis Cracoviensis a consulibus civitatis a. D. 1544 Sigismundo I. regnante conscriptus (Cracoviae 1840), na str. XXVII, zaś Karol Mecherzyński w dziele pod tytułem: O magistratach miast polskich a w szczególności miasta Krakowa (Kraków 1845) na str. 199 w całości, chociaż w znacznie późniejszym przekładzie.

W r. 1548 połączone miasta Kazimirz i Stradom przyjęły powyższy wilkirz w dosłownem brzmieniu jako swój własny, co Zygmunt August przywilejem z roku 1565 zatwierdził.

44. 1530. die 11. m. Augusti, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae explicat praeceptum quoddam plebisciti Cracoviensis de successione nepotum.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuanie, Russie, Prussie, Masouieque etc. dominus et heres, significamus tenore presencium, quibus expedit, vniuersis, harum noticiam habituris, quia cum famati consules vna cum tota communitate, mercatoribus videlicet et senioribus contuberniorum ciuitatis nostre Cracouiensis conscripsissent et conclusissent exnunc futuris temporibus in ciuitate Cracouiensi perpetuo seruandos nonnullos articulos in vim iuris municipalis seu plebisciti, quod *Vilkor* apellant, illosque nobis obtulissent et vt illos admittere auctoritateque nostra regia approbare et confirmare dignaremur, debita cum instancia supplicassent, nosque eosdem articulos et conclusiones alijs nostris literis desuper concessis, ratificassemus et approbassemus in illorum toto tenore, decreuissemusque illos in vim priuilegii perpetui fore obseruandos, prout id in literis nostris desuper concessis extat scriptum, quia tamen articulus primus in numero conclusionum de successione filiorum et nepotum censebatur nonnichil obscuritatis continere, vnde non paruum dubium futuris temporibus et materia litigiorum subditis nostris preberi posset: quibus nos benigne prouidere cupientes, eum ipsum

articulum sic declaramus et ab omnibus intelligi et practicari volumus eo pacto, vt videlicet nepotes et neptes sexus vtriusque ex filio vel filia progeniti, succedere debent loco parentum suorum mortuorum in percipiendis bonis omnibus mobilibus et immobilibus aui vel auie pariter prout parentes eorum si viuerent, fuissent successuri. Quam constitucionem non in preterita verum in futura et presencia extendi volumus, ita videlicet, quia omnia bona mobilia et immobilia morte cuiuscumque masculi vel femine mortue in hac ciuitate nostra Cracouiensi vel extra illam vbilibet derelicta, quorum diuisio et ordinacio ante huiusmodi constitucionem non est sortita effectum, hoc est occasione quorum inter heredes mortui vel mortue iuridica decisio vel transactio non est facta, nos declaramus et ita obseruari et practicari volumus, vt diuisio huiusmodi bonorum derelictorum fiat inter filios et filias huiusmodi mortui et mortue, nepotibus et neptibus illorum mortuorum ad eam ipsam diuisionem in locum parentum suorum mortuorum admissis ad percipiendum partem bonorum huiusmodi, quam parentes illorum, si viverent, fuissent percepturi: consuetudine contraria in preiudicium et grauamen nepotum antehac obseruata et velud iniqua iam abrogata, illis in huiusmodi percepcione partis se concernentis minime obstante. Quocirca vobis proconsuli, consulibus ceterisque officialibus ciuitatis nostre Cracouiensis, ad quos diuisio bonorum derelictorum inter heredes mortui vel mortue pertinet, mandamus, quatinus in diuidendis omnibus bonis mobilibus et immobilibus, morte cuiuscumque masculi vel femine derelictis, quorum diuisio hactenus facta non est, eam constitucionem et declaracionem nostram obseruetis et secundum illius tenorem bona huiusmodi inter heredes mortui vel mortue, nepotibus vel neptibus in locum parentum suorum admissis, diuidatis, illisque partem bonorum, quam parentes eorum si viuerent, essent percepturi, assignetis et tradatis in effectu. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est presentibus appensum. Datum Cracouie feria quinta post festum sancti Laurencij proxima, anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo, regni nostri anno vigesimo quarto. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Relacio reuerendi in Christo patris domini Petri episcopi Cracouiensis et regni Polonie vicecancellarij.

Oryginał pargaminowy, opatrzony mniejszą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym.

45. 1531. die 4. m. Februarii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae inter consules Cracovienses praesidentes et antiquos litem dirimens, consulibus praesidentibus primum locum in praetorio assignat.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae tociusque Prussiae ac Masouiae etc. dominus et heres, significamus tenore presencium vniuersis, quibus expedit, presentibus et futuris, presencium noticiam habituris, quia cum esset ad nos delatum ex relacione ma-

gnifici Andree de Thąnczyn, comitis palatini Cracouiensis, sincere nobis dilecti, quomodo consules ciuitatis nostrae Cracouiensis presidentes, per eum anno praesenti electi et imposterum eligendi, a sede sua primaria consulari et administracione eorum officij iuxta eorum iuramenta per eos nobis prestita, coram prefato palatino Cracouiensi et in aliorum multorum baronum et procerum, per eundem ad hoc vocatorum presencia, per antiquos consules reprimerentur ac impedirentur, immo consules antiqui ex quadam consuetudine veteri iuri tamen contraria volebant et nitebantur non electi ad residenciam consularem, nec iureiurando reiterato, electorum loca et administraciones seu functiones eorum officij sibi vendicare et pro se usurpare in detractacionem et derogacionem electionis prefatorum presidencium consulum, per palatinum Cracouiensem autoritate illi a nobis commissa fieri singulis annis solitae, et non iurando annuatim electis seu presidentibus consulibus obedienciam, prout id facere secundum formam et disposicionem iuris Maydemburgensis debębant ac tenebantur simul cum electis, non habito ad eorum praeeminenciam respectu, in vnam et eandem sedem et administracionem consularem intendere facientes in contrarium consuetudini aliarum ciuitatum in regno nostro longo vsu receptae et obseruatae. Sed quia ex iure Maydenburgensi compertum habemus, racioque ipsa, quae est anima legis, dictat, non omnibus in genere ac in commune, sed singulis specialiter pertinenter et determinate administracionem officiorum omnium regni nostri esse committendam et conferendam, prout enim inter se distincta sunt ipsa officia, ita eciam diuersos, qui illa procurent et illis funguntur, requirunt: ideo ad complanandam et componendam inter ipsos consules hanc differentiam, aduocauimus ad se illos tam presidentes ac nouiter electos, quam antiquos, et sciscitabamur diligenter causas inquirentes, cur nouiter electis consulibus presidentibus ea auctoritas adimeretur. Qui quidem consules antiqui, quamuis allegabant per longi temporis prescripcionem sic, vt asserebant, in vsu fuisse, et alia multa se tuendo introducebant, vt sic simul rem publicam nostrae ciuitatis administrarent, locumque residenciae iuxta senium et non electionem palatini Cracouiensis tenerent: quibus nos rebus auditis, pensatis et ruminatis cum consilio consiliariorum nostrorum, lateri nostro protunc assistencium, inuenimus sic inter consules residentes nouiter electos et antiquos ordinacionem facientes nunc et perpetuis temporibus duraturam, quam praesenti nostro decreto diffiniri et decerni mandauimus et per praesens diffinimus et decernimus, ita videlicet:

§ 1. Ex quo non omnibus in genere sed singulis in specie administracio reipublicae ciuitatis pro diuersitate officiorum in ea consistencium, singulis annis per nostrum officialem palatinum Cracouiensem presentem et pro tempore existentem committitur, sedesque consularis pretorij nostri defertur et iuramenta ab eis reiterantur ad obseruacionem honoris, vtilitatis nostrae maiestatis, regni et ciuitatis nostrae ac tocius reipublicae et administracionis iusticiae omnibus ad eorum tribunal confugientes (s) ac ad cohercendum dissidias, dissensiones in praefata ciuitate nostra et alia id genus plura, prout rota iuramenti, quae ab eis profertur et peragitur, lacius canit et obloquitur, visoque eo, quod haec omnia, prout magnae sunt importanciae, ita et magnis subsunt oneribus, dignum censemus oneratos prae ceteris onere etiam

honore prae ceteris honorare: et ideo consulibus nouis electis per palatinum nostrum presidentibus prima loca in praetorio assignamus et atribuimus, curamque omnium et administracionem ciuitatis committimus iuxta eorum iuramenta et consciencias peragendi. Et si quid huiusmodi euenerit, quod eis durum seu onerosum visum fuerit tam in priuatis quam publicis negocijs tractandis, poterint accersere antiquos consules et consules antiqui praefati per eos accersiti venire debent in praetorium ciuitatis, consiliaque sua et auxilia praesidentibus consulibus prestituri sunt et sub eorum antiquo iuramento prestare sunt astricti et obligati, in his obedienciam offerentes consulibus in consulari sede pro tempore residentibus. Nec erit necessarium aliud nouum facere iuramentum de prestanda obediencia presidentibus consulibus de consilio et auxilio eis offerendo occasione se ferente in negocio reipublicae vel priuatae et secretis consilijs, intra se fideliter continendis et non prodendis, dum antea iurauerint in sua ad consulatum electione per palatinum Cracouiensem fieri solita, et dum nostre maiestati omagium prestiterint. Quod iuramentum ita prestitum sufficere prefatis antiquis consulibus debet sine reiteracione eiusdem iuramenti, ita, quod praefatis consulibus antiquis debet dari fides in ferendis consilijs et dicendis suis sentencijs non aliter, quam vti nouis seu praesidentibus consulibus, iuramentum pro more circa electionem ad residenciam consularem reiterantibus.

§ 2. Et vt eorum consulum animaduersio iusta habeatur, honor eis debitus impendatur, quando accersiti et vocati venerint, locum illis assignamus et deputamus a sinistro latere proconsulis pro tempore existentis, a dextro vero latere presidentes consules tenere et in eo remanere debent. Et ex vtraque parte proconsulis consules praefati obseruato ordine senij inter se iuxta electionem ad consulatum resideant: alij alijs sese in loca descripta vicisim non imiscentes, sed illa iuxta nostrum decretum et decisionem presentem firmiter obseruantes. Et si contigerit illos consules antiquos plures vel vnum illorum venire in praetorium non vocatum in re sua priuata vel amicorum suorum, tales sedeant ad sinistram non immiscendo se sedi consulari nec administracioni seu functioni officij presidentibus commissae.

§ 3. Officiales vero ciuitatis, qui litteras obseruant et thesaurum ciuitatis custodiunt, habeant facultatem eligendi insimul, quos magis idoneos nouerint inter se ad officia illis committenda iuxta decreta nostra super tales officiales constituendos prius illis edita. Qui quidem officiales praesidentibus consulibus obedire tenebuntur iuxta iuramentum per eos praestitum et prestandum tempore suae electionis.

Quam ordinacionem nostram iustam et legittimam ratham et gratam habentes, in perpetuum duraturam esse volumus et presentibus decernimus, renitencia et contradictione cuiuspiam non obstante. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Actum et datum Cracouiae sabato proximo ante dominicam Septuagesimae, anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo primo, regni vero nostri anno vigesimo quinto. — Cristoforus de S. cast. et c. Crac. ac r. P. canc. sst. — Relacio magnifici Christophori de Schydlowyecz castellani et capitanei Cracouiensis, r. P. cancellarij.

Dokument pargaminowy, opatrzony wielką pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z żółtego i niebieskiego jedwabiu.

46. 1531. die 28. m. Augusti, Cracoviae.

Sigismundi I. regis Poloniae decretum, inter exactorem Cracoviensem et cives Casimirienses de exactione ducillari litem dirimens.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, totius Prussiae et Masouiae etc. dominus et heres. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis, harum notitiam habituris, quia cum oborta fuerit controuersia inter generosum Ioannem Pieniążek de Crusloua capitaneum Sandecensem, iudicem et exactorem Cracouiensem ab vna, et famatos proconsulem, consules, totamque communitatem ciuitatis nostrae Casimiriae apud Cracouiam ab altera partibus, occasione solutionis exactionis ducillorum a cocturis illorum, quam ipse Ioannes Pieniążek iuxta dispositionem literarum vniuersalium et priorem decisionem nostram ab vnaquaque metreta per duos grossos ex ipsis ciuibus habere contendebat, nos vero auditis ipsarum partium propositis et responsis decreuimus omnium primum:

§ 1. Ipsos ciues Cazimirienses habere debere brasea equalia, videlicet octo metretas et non magis in se habentes. Quaequidem brasea debent in molendino mensurari, si vero vltra aliquid metretas octo in aliquo braseo repertum fuerit in molendino, recipi debet pro capitaneo nostro Cracouiense; si etiam quid ad complementum octo metretarum in eisdem braseis defuerit, nihilominus mensure molendini capi debent integre tanquam ab octo metretis.

§ 2. Exactionem autem ducillorum ipsi ciues nobis et reipublicae soluent a sex metretis, hoc est ab vnaquaque metreta per duos grossos, quoniam vnam super mensuras in molendino dandas illis condonamus, aliam vero ex speciali gratia pro hac vice ad beneplacitum duntaxat nostrum gratiose illis indulgemus.

Quod quidem decretum nostrum super equalitate braseorum caeteribusque in eo contentis volumus robur perpetuae firmitatis obtinere, metreta vna excepta, cuius solutionem ad tempus ipsis ciuibus remisimus. Harum quibus sigillum nostrum est subimpressum testimonio literarum. Datum Cracouiae feria secunda die sancti Augustini, anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo primo, regni autem nostri anno vigesimo quinto. — Relatio magnifici Christophori de Schidlowiecz, castellani et capitanei generalis Cracouiensis ac regni Poloniae cancellarij.

Z zatwierdzenia króla Zygmunta Augusta z r. 1558, które poniżej pod tymże rokiem podajemy.

47. 1532. die 23. m. Augusti, Cracoviae.

Senatus consultum de cloacis super fluvium Rudawa exstructis, demoliendis.

Feria sexta in vigilia s. Bartholomaei. — Ad peticionem seniorum cerdonum ex senatus consulto decretum est a dominis consulibus, omnes et singulas cloacas in Cerdonia, quae extructae sunt super fluuiolo parua Rudawa, aut in illum dimanant, abhinc ad festum s. Michaelis a domorum possessoribus demoliri debere sub pena unius sexagenae. Et deinceps a nemine cloaca extruatur, nisi intra septa suorum quattuor angulorum.

Acta Cons. Cracovien. N. 12, str. 12.

48. 1532. die 23. m. Septembris, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae inter consules Cracovienses praesidentes et antiquos litem dirimit.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiaeque etc. dominus et haeres. Manifestum facimus harum serie literarum vniuersis et singulis, quibus expedit, tam praesentibus, quam futuris, harum notitiam habituris, quia cum anno superiore exorta fuisset quaedam controuersia et differentia inter consules ciuitatis nostrae Cracouiensis antiquos ex vna, et inter eos, qui praesidentes appellantur ab altera parte , causaque et actio huiusmodi ad tribunal nostrum fuisset deducta, super locis, quae praesidentes consules sibi priora ante consules antiquos deberi praetendebant, et quae tunc per decretum nostrum quoad praetorium obtinuerant, ac deinde ea ipsa loca ante consules antiquos priora etiam extra praetorium vbique locorum consules praesidentes sibi vendicabant, super quo iterum et alijs rebus ad ordinem et regimen nostrae regiae ciuitatis Cracoviensis spectantibus et pertinentibus, denuo lis intentata et ad iudicium nostrum deuoluta esset, cumque pars vtraque pro se quaelibet et decretorum nostrorum ante latorum tenores et antiquorum morum obseruantiam cum varijs rationibus et allegationibus libere per longum satis tempus apud maiestatem nostram adduxissent: nos expensis bene vnius et alterius partis allegationibus, consideratisque tam decretis nostris prioribus, quam alijs vniuersis causae et negotij circumstantijs, matura in animo nostro deliberatione praehabita, pro bono publico nostrae regiae ciuitatis atque pro consequenda mutua charitate tam inter ipsos consules praesidentes, antiquos, quam reliquos omnes ordines et incolas huius vrbis, et pro bono in ea ordine et regimine conseruando priorumque decretorum nostrorum omnem perplexitatem et ex ea ortam discordiam amputare volentes, super praemissis omnibus animi nostri decretum et perpetuam sententiam in haec verba proferri et declarare fecimus quinimo proferimus et declaramus praesentibus:

§ 1. Inprimis quod loca et sessionem consulum in praetorio attinet, decernimus obseruandum, vt consules octo praesidentes pro tempore existentes, per magnificum palatinum Cracouiensem electi, postquam anno electionis suae futuri sint ordine proconsules, obtineant semper in praetorio primum locum hoc modo, vt cum ipse proconsul in capite mensae et digniori loco praetorij consederit, reliqui septem praesidentes consules ipsi proconsuli ad dextram secundum senium non quidem aetatis suae, sed prout alius post alium in sedem consularem est electus, sedeant; caeteri vero consules

antiqui etiam secundum senium, prout quisque illorum in consulatum prior electus est, ad sinistram proconsulis prior assideat. In alijs autem locis extra praetorium, siue hoc sit in templis, processionibus, conuiuijs et alijs quibuscunque locis, vbi conuenire eosdem praesidentes et antiquos consules contigerit, tunc proconsule primum et digniorem locum occupante, reliqui omnes consules protunc praesentes, antiqui et praesidentes, secundum vocationem et senium electionis suae loca in sedendo, stando vel incedendo ordine suo habebunt et obtinebunt.

§ 2. Quantum vero attinet omnem siue priuatam siue publicam in ciuitate Cracouiensi administrationem, nos decernimus et habere omnino volumus, quod praesidentes consules obligati sint diebus singulis vetusto more obseruato in praetorio conuenire et habeant custodiae ciuitatis, decretorum et constitutionum exequendi omnisque administrationis iustitiae in priuatis ciuium actionibus potestatem et easdem actiones secundum iuris formam expediant.

§ 3. Et quoniam saepe contingit vix tres aut quatuor ex praesidentibus praesentes esse consules, si quando igitur quispiam siue quod cum praesidenti aliquo actionem haberet, siue alia de causa se grauatum sentiret, et ad totum consulatum aut plures consules Cracouiae existentes praesentes causam deferri petens prouocaret, hoc tam ciuibus Cracouiensibus, quam alijs grauatos se sentientibus liberum esse volumus, quandoquidem et ad ipsum ius ciuile se remittendi petitio semper locum ante litis contestationem habeat, vitarique poterit exinde frequens appellandi ad maiestatem nostram occasio.

§ 4. In omnibus autem actionibus rempublicam concernentibus, literis pargamenis dandis et alijs emittendis, quae consules et communitatem in posterum quoquomodo obligare aut ciuitati difficultatem aliquam facere possent, et quae siue intra siue extra regnum consulatus nomine emittuntur, decretis item ferendis, quae pro republica libros ciuiles ingredi deberent, in causis denique grauioribus, priuatis siue publicis, pro quibus aliquomodo consulatus siue viuis siue demortuis respondere et periculum sustinere deberet, in his et talibus causis omnibus praesidentes consules debebunt et tenebuntur antiquos consules omnes, quotquot Cracouiae fuerint protunc praesentes, more antiquo per scedulas conuocare et simul cum eisdem consulere, et more veteri suffragijs suis datis, pro maiori parte concludere, vt sic praesidentes consules antiquorum adiuti consilio in omni demum euentu sint excusati, simulque commune sit quodcunque onus, quod communi consilio fuerit repertum siue impositum.

§ 5. Verum nos volumus et decernimus, vt postquam in huiusmodi actionibus antiqui consules per scedulas fuerint sub obedientia vocati, omnino sub iuramento suo nobis et reipublicae ciuitatis nostrae regiae praestito, quod semel factum sub initio cuiusque in consulatu, electione siue in ingressu et praestitum maiestati nostrae et posteris nostris regibus Poloniae omagium pro omni tempore sufficere, nec singulis annis cum praesidentibus consulibus siue nobis aut posteris nostris siue ipsis praesidentibus consulibus aut cuipiam alteri iterandum erit, quotquot Cracoviae fuerint praesentes, venire

semper teneantur et sint obligati, excepto casu gravis aegritudinis aut alterius legitimae causae, quam vnusquisque antiquorum consulum semper proconsuli non silenter transeundo, sed per se aut in aegritudine per aliam honestam personam exponere debet, vt sic venia obtenta euadat paenam contemptus et inobedientiae.

§ 6. Et quia contingit aliquando nonnullos ex antiquis consulibus in suis proprijs vel amicorum causis venire non vocatos in praetorium, quibus volumus, vt expedita re, pro qua venerint, liberum sit iterum abire, quando voluerint, si pro eo tempore alij consules antiqui non fuerint vocati.

§ 7. Cum autem, sicut coram nobis declaratum est, in conuocatione omnium consulum siue in negotijs reipublicae, siue in priuatis, non omnino bonus veniendi, permanendi vel discedendi ordo seruari solitus sit, atque ideo per totum consulatum decreta quaedam de bono faciendo ordine olim constituta fuisse, prout aliquot locis in libris consularibus descriptum esse asseritur, volumus, vt pro meliori instituendo ordine in talibus praefatae consulum constitutiones super hoc factae, in omnibus suis articulis, praesenti tamen decreto nostro non contrarijs, mature reuisae, vnanimi eorum voto renouentur et vim legis obtineant, non secus, quam si huic sententiae nostrae insertae essent.

§ 8. Praeterea quia in eadem ciuitate nostra multa beneficia conferenda, officia administranda et loca concedenda occurrunt, quae non generaliter ab omnibus, sed per singulos administrari possunt: volentes itaque in posterum omnem tollere ambiguitatem, ita hoc decreto nostro decernendum, statuendumque duximus, vt infrascriptis officijs deinceps sic obseruetur. Inprimis autem volumus et decernimus, quod decreto nostro inter consules et communitatem annis abhinc decem lato, in nullo derogetur.

§ 9. Et quia in eodem decreto per nos constitutum est, vt per totum consulatum quatuor viri consulares ad custodiam priuilegiorum et thesauri eligantur, et omnia cum scitu tamen reliquorum consulum ad tempora vitae suae dirigant, nos eandem constitutionem de quatuor viris, prout in se disponit, comprobando, decernimus futuris temporibus omnino obseruandam fore.

§. 10. Quoniam vero non pauca beneficia, quae tam per praedecessores nostros reges et reginas Poloniae, quam alios quoscunque homines collationi et dispositioni totius consulatus pie relicta et de eiusdem iurepatronatus constituta sunt, nos decernentes statuimus, quatenus in vacantijs huiusmodi beneficiorum pro tempore occurrentibus, nullum illorum conferatur, nisi conuocatis prius per scedulas rem indicantes, omnibus consulibus Cracouiae praesentibus, tam antiquis, quam praesidentibus, et vbi conuenerint, ac eorum numerus medietatem totius consulatus excesserit, tum demum personas bene meritas et dignas per suffragia semper sufficiant et ad vacantia benefitia designent, eligant et praesentent. Alioqui numero minori congregati electionem seu praesentationem facere nequaquam praesumant.

§ 11. Similiter fieri decernimus in eligendo ecclesiae sanctae Mariae secundum veterem consuetudinem praedicatore et vicepraedicatore Alamanico et in ecclesia sanctae Barbarae apud eandem ecclesiam praedicatore Polonico, similiter sacristiano, vicesacristiano et magistro scholae sanctae

Mariae ac eiusdem ecclesiae organista. In quibus quidem ecclesijs non volumus fieri aliquam nouationem, sed tam circa officium aedilium seu victricum, qui ex consulibus electi ad vitam durare solent, quam circa diuinum cultum veterem consuetudinem perpetuo et inuiolabiliter obseruandam decernimus.

§ 12. Deinde quum sint pleraque officia, quorum officiales ad rationes quotannis faciendas sunt obligati, vt sunt aerrarij siue lonheri, duo hospitalium prouisores, exactionum regalium siue ciuilium ac ducillorum quaestores, pontalis ac stratarum publicarum, item latericinarum ac calcis et molendini praefecti, bonorum civitatis arendatores, ponderumque et probatoriae ministri, qui quidem omnes annis singulis, quam primum id fieri commode poterit, post factam per magnificum palatinum Cracouiensem pro tempore existentem praesidentium consulatus electionem, coram toto consulatu per scedulas, vt praemissum est, conuocato, facient et facere tenebuntur quilibet de sua administratione sufficientem rationem. Qua facta tunc demum siue iidem ipsi iterum siue alij de more veteri a toto consulatu tunc Cracouiae praesente ex consulibus ad praefata officia pro sequenti anno eligantur et instituantur.

§ 13. Sunt praeterea officia alia, quae ad beneplacitum ab ipsis consulibus conferri solita sunt, vt sunt notarij duo, qui semper vtriusque linguae Polonicae et Germanicae debent esse periti, item aduocatus et vndecem scabini iuris ciuilis ciuitatis Cracouiensis, praefectus praetorij et senior familiae praetorij, custos valuae consularis stubae, praefectus stabuli ciuitatis, schrotmagister, quatuor famuli proconsulem sequentes, custos praetorij, magister carpentariorum, magister muratorum. Qui omnes supra expressi a frequenti consulatu modo praemisso etiam eligi et praestito fidelitatis iuramento de more consulatui obedientes esse debebunt. Et hoc idem de conuocatione communitatis ad electionem nuntiorum ad conuentum particularem seu generalem mittendorum intelligi debere volumus. Caeterum familia praetorij, portarum ciuitatis custodes, tudneri, loca in schmetterhus et alijs institis paruis, vt alecum, salis, butiri, auenae, smigmatis, pileatorum, ferramentorum, vitrorum, sub cruce, candelarum st id genus alia, quae hactenus a solis lonheris prouisa et concedi sunt solita, et quae nos deinceps eodem modo obseruari volumus et pronuntiamus.

§. 14. Decernimus etiam, vt postquam hij omnes officiales eo modo, vt praemissum est, fuerint electi et constituti, siue aediles sint, siue lonheri vel alterius administrationis, suam quisque fideliter, diligenter et libere exequatur functionem, secundum quod ab antiquo ad singula pertinebat officia, et neque de caetero durante vniuscuiusque officio aliquis eorum in sua functione a quoquam praeterquam ex decreto totius consulatus cognitione praemissa impediri debeat vel possit.

Et hanc sententiam et ordinationem ad pacem et tranquillitatem bonumque publicum huius ciuitatis, vt praemissum est, inter praesidentes et antiquos consules modernos et pro tempore futuros factam et pronuntiatam, nos decernimus perpetuo duraturam et ab omnibus consulibus in singulis punctis et clausulis in ea contentis et expressis obseruandam fore obseruarique debere sub graui indignatione nostra regia. In quorum omnium fidem et testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Actum et datum Cracoviae feria secunda proxima post festum beati Mathaei apostoli et euangelistae, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo secundo, regni vero nostri anno vigesimo sexto. — Christophorus de Schidlowiecz castellanus et capitaneus Cracouiensis, ac regni Poloniae cancellarius. — Relatio magnifici Christophori de Schidlowiecz castellani et capitanei generalis Cracouiensis, ac regni Poloniae cancellarij etc.

Z kopii zawartej w kodeksie Zaleskiego na karcie 107. Przy końcu kopii zanotowano, iż dokument opatrzony był pieczęcią większą koronną z czerwonego wosku.

49. 1533. Cracoviae.

Senatus consultum de exactione vigiliae nocturnae.

De consensu tocius communitatis conclusum est, quod vigilia nocturna per dominos consules prouideretur, exactio tandem vigilie a singulis ciuibus vt exigatur pro quatuortemporibus anni: a quolibet hospite domus gr. 3, a quolibet item inquilino, qui proprium focum et coquinam seruat, gr. 3, ab alijs inquilinis, qui in stuba hospitum sedere solent, gr. 2, a pauperibus viduis gr. 1.

Lib. percept. et exposit. anni 1533.

50. 1533. die 3. m. Ianuarii, Cracoviae.

Electio nunciorum ad comitia regni.

Feria sexta post festum Circumcisionis Domini. — Spectabiles domini Ioannes Conopniczky proconsul, Casper Ber, Nicolaus Glinsky, Leonardus Fogelwader, Nicolaus Stano, Ioannes Mornstein, Ioannes Czimerman, Stanislaus Waczlaw, Franciscus Roth, Petrus Danigel, doctor Petrus de Oborniky, Iodocus Ludouicus, doctor Albertus Craino, Hieronimus Remer, Stanislaus Salomon, Michael Bogacz, Wenceslaus Chodorowsky et Hieronimus Spiczynsky consules eligendorum nunctiorum gracia ad conuencionem Piotrcouiensem congregati, missis ex more suffragiis seu uotis, octo uota cesserunt d. Ioanni Mornstein, 8 uota d. Stanislao Waczlaw et 8 uota d. Ioanni Conopiczky. Et quia ex antiqua consuetudine semper ad nunctiorum prouinciam obeundam semper electus est unus dominus ex presidentium numero, alter ex antiquorum consulum cetu, proinde decretum est electionem d. Ioannis Mornstein consulis antiqui ratam esse debere. Ceterum ad dirimendam pariformium uotorum diuersitatem, quae euenerunt in electione duorum praesidencium, denuo missis suffragiis, ea quae antea contigit uotorum similitudo, nam uterque habuit 9 uota. Quare communi senatus consulto decretum est, tres istos memoratos consules ad conuencionem ire debere.

Acta Consul. Crac. N. 12, str. 81.

51. 1533. die 27. m. Martii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae aquaeductum a civibus Casimiriensibus exstructum, eisdem civibus ascribit.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum ea, quae regum et principum prouidentia sapienter indulget, admittit et ordinat ad commoditatem et vtilitatem subditorum, infirma et caduca sunt, nisi illis ipsorum regum et principum contingat authoritas ac litterarum monumentis fuerint memoriae et posteritati commendata, proinde nos Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Syradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniae, Masouiaeque etc. dominus et haeres, manifestum facimus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis, praesentibus et futuris, harum notitiam habituris, quia cum ciues ciuitatis nostrae Kazimirz apud Cracouiam sittae nobis declarassent, quod ipsi animaduertentes, se cum ad alios domesticos vsus et necessitates suas, tum maxime ad concinnandum et coquendum ceruisiam, qua magna pars hominum illic rem suam familiarem et victum sibi querit, aquae penuria premi ita, vt ad singulas cocturas illam vel precio comparare vel propter eius vecturam equos continuo alere et fouere magno impendio fuissent astricti, volentesque se ab hac penuria et necessitate liberare, construxerint et locauerint suis proprijs impensis et viribus aquaeductum et canalia super fluuio dicto Zakazimirka, cuius alueo Vistula quondam extra muros eiusdem ciuitatis nostrae Kazimirz fluebat, illicque etiam aedificium pro eodem aquaeductu et cannalibus necessarium inter valuas Skauinensem et Wieliciensem erexerint, vnde aqua ipsa ex praefato fluuio Zakazimirka in eundem aquaeductum et cannalia perducta, ad quaslibet domos meatu subterraneo deriuari ac duci commode et vnicuique pro suo modulo subministrari possit, supplicassentque nobis, vt hanc constructionem et locationem praedicti aquaeductus et cannalium ratam et gratam habere atque confirmare, eundemque aquaeductum et cannalia vna cum eorum prouentu ipsis illique ciuitati nostrae Kazimiriensi ascribere perpetuo, annectere et incorporare de benignitate nostra regia dignaremur: nos conditionis eiusdem ciuitatis nostrae Kazimiriensis non ignari, memoria repetentes plurima damna, quae eius incolae propter aquae defectum ex crebris incendiorum casibus iam pridem acceperunt, considerantesque eum ipsum aquaeductum nedum vsui et commoditati illorum, sed etiam securitati ipsorum plurimum conducibilem esse ac studium et sollicitudinem eorundem ciuium in assequendo et proprijs eorum sumptibus construendo hoc opere aquaeductus tam vtili, quam necessario comendantes, illis idem opus aquaeductus in loco praedicto constructum et locatum atque cannalia ex illo ad domos coctorum ceruisiae et aliorum ciuium deriuata et ducta, quo aquae illic copia tam vsibus ipsorum ceruisiae coctorum, quam aliorum incolarum eiusdem ciuitatis esset afluentior et accomodatior, eiusque constructionem et erectionem absque nostro consensu factam, perinde illis confirmauimus ac in illam consensimus consentimusque harum serie litterarum, acsi ad illam

a principio consensus noster regius accessisset. Vt autem ipse aquaeductus cum suis aedificijs, structuris et canalibus pro rata rerum et temporum futurorum commodius manuteneri, conseruari ac reparari et impensa communis ex publico erario in illo insumenda et insumpta sarciri aliqua in parte eidem ciuitati nostrae Kazimiriensi praedictae possit, eundem aquaeductum cum suis canalibus ex illo deriuatis ac deriuandis et omnem totumque prouentum seu censum ac redditum ex eodem aquaeductu et cannalibus soluendum ac percipiendum, nihil prorsus nobis et successoribus nostris ex eo reseruando, praedictae ciuitati nostrae Kazimiriensi ex speciali gratia nostra ascripsimus, prout ascribimus ac alijs eius prouentibus communibus ciuilibus adiungimus et incorporamus, per ipsos consules et ciues modernos et pro tempore existentes cum omni iure, dominio et proprietate tenendum, habendum, vtifruendum, quieteque et pacifice sine cuiusuis impedimento possidendum et ad vtilitatem et commodum reipublicae illius ciuitatis nostrae conuertendum, prout ipsis eius consulibus et ciuibus melius et vtilius visum fuerit expedire. Cuiusquidem aquaeductus et cannalium proconsul et consules moderni et pro tempore existentes eiusdem ciuitatis nostrae Kazimiriensis administrandi ac prouentus omnes et singulos seu census et redditus ex illo prouenturos colligendi et percipiendi, illosque ad vsus et necessitates reipublicae eiusdem ciuitatis nostrae dispensandi praecipuam curam et potestatem habebunt perpetuis temporibus et in euum. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est praesentibus appensum. Datum Cracouiae feria quinta proxima post dominicam Letare, qua fuit vigesima septima mensis Marcij, anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo tertio, regni nostri anno vigesimo septimo. Praesentibus reuerendis in Christo patribus, dominis: Petro de Tomicze Cracouiensi et regni nostri vicecancellario, Ioanne Choyenski Premisliensi et Petro de Gamratis Camenecensi episcopis, necnon magnificis, venerabilibus et generosis Nicolao de Kosczielecz Calisiensi, Stanislao Lanczkorunski de Brzezie Podoliae palatinis, Petro Kmitha de Wisznicze Sandomiriensi, regni nostri marsalco ac Cracouiensi generali, necnon Scepusiensi, Premisliensi et Colensi capitaneo, Spitkone de Tarnow Zawichostensi et regni nostri thesaurario, Seuerino Boner de Balicze Zarnowiensi ac zupario, burgrabio, magnoque procuratore Cracouiensi, necnon Bieczensi, Osswyaczimensi, Zatoriensi et Rapstinensi capitaneo, castellanis, Ioanne de Lasko Gnesnensi et Lanciciensi, Stanislao Olieszniczki Scarbimiriensi praepositis, canonicisque Cracouiensibus, secretarijs nostris, Siluestro Ozarowski praefecto cubiculi nostri ac Zawichostensi capitaneo, Ioanne Tarlo de Sczekarzowicze structore mensae nostrae, et alijs quam plurimis dignitarijs, officialibus aulicisque nostris, sincere deuotis et fidelibus dilectis. Datum per manus praefati reuerendi in Christo patris domini Petri episcopi Cracouiensis et regni nostri vicecancellarij, sincere nobis dilecti. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Relatio eiusdem reuerendi in Christo patris domini Petri episcopi Cracouiensis et regni Poloniae vicecancellarij.

Z rękopisu Codex iurium civit. Casimiriae, str. 65.

52. 1533. die 7. m. Iunii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae consulibus Cracoviensibus compescendi violatores pacis publicae potestatem tribuit.

Sigismundus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lithuanie, Russie, Prussie, Masouie etc. dominus et heres. Significamus tenore presentium, quibus expedit, vniuersis presentibus et futuris, quia cum consules et ciues totaque communitas ciuitatis nostre Cracouiensis et antea multociens et nouissime discedentibus nobis ad magnum ducatum nostrum Lithuanie, grauiter coram nobis quererentur de cedibus et violencijs, que per militaris ordinis homines et nobiles aliosque iurisdicioni eorum ciuili non subiectos, nedum in ea ipsa ciuitate nostra Cracouiensi et plateis illius, verum etiam in eorum domibus et tectis committerentur, et que adeo iam increuerint increscantque in dies, vt longe magis tutum sit eiusdem ciuitatis incolis in campo et vijs, quam in ea ipsa ciuitate ac domibus suis versari, supplicarentque nobis, vt cum ipsi hijs tot ac tantis grauaminibus pressi, ad neminem alium confugere debeant, nisi ad nos dominum suum, eos hoc graui admodum genere calamitatis leuare graciose dignaremur, neque discedendo relinqueremus eos non prouisos prius securitate aliqua, qua freti sub absencia nostra ciuitatem atque adeo domos suas tuto inhabitare negocijsque suis curandis et vite sustentaculis sibi querendis intendere commode possint; temeritas vero et insolencia licenciosorum hominum a committendis et perpetrandis in hac ciuitate cedibus et violencijs retraherentur, ne scilicet grauis quispiam motus et perturbacio, que perniciosa esset, subinde concitaretur: nos vt memores eramus semper istarum querelarum, quas pluries fecerunt et faciunt coram nobis ciues nostri non solum ciuitatis huius Cracouiensis, sed et aliarum ciuitatum in regno nostro existencium, qui plerumque ceduntur et violencijs afficiuntur, ita eius animi semper fuimus, vt in conuentu generali aliquo constitui potuisset modus aliquis, quo raciones ipsarum ciuitatum nostrarum ita firmarentur, vt non essent obnoxie deinceps tot ac tantis cedibus et violencijs in se perpetrandis. Verum hactenus prestare id non potuimus propterea, quod in omnibus iam actis per nos conventibus generalibus inprimis publica regni negocia proponebantur et tractabantur, quibus conclusis et absolutis consiliarij nostri, cum quibus raciones ipsas et acciones priuatas ciuitatum nostrarum communicare, publicaque aliqua consultacione fulcire ac stabilire debueramus, subito discedebant, eaque illorum discessio in causa fuit, quominus ciuitatibus ipsis magnam quoque partem in corpore regni obtinentibus, consultaretur. Nolentes tamen vtique ciues ipsos Cracouienses huic tante oppressioni et cedium ac violenciarum incommoditati obnoxios relinquere, prospicereque volentes, ne et sub hoc tempore, quo procul aberimus et alias cedes ipse ac violencie hic vel similes prioribus vel maiores perpetrentur,

§ 1. Concedendam duximus et concedimus tenore presentium literarum potestatem consulibus eiusdem ciuitatis nostre Cracouiensis, omnes et singulos, qui cedem et violenciam commiserint in hac ciuitate, compescendi, hoc modo videlicet, vt si aliquis militaris ordinis nobilis vel quispiam alius iu-

risdicioni ciuili non subiectus, cedem vel vim aliquam in hac ciuitate commiserit, eum consules ipsi iuxta formam et consuetudinem iuris sui Theutonici capi et in carcerem suum ciuilem duci faciant, deindeque cedem ipsam ac vim per illum perpetratam simul et capcionem illius capitaneo nostro Cracouiensi aut in eius absencia vicecapitaneo pro tempore existenti declarent. De qua tandem vi et cede commissa pariter cum eodem capitaneo vel eius vicecapitaneo Cracouiensi iure cognoscant et discuciant, in eiusmodique authorem cedis ac violencie admisse pena legittima animaduertant; vbi vero inter consules ipsos et capitaneum nostrum Cracouiensem vel eius vicecapitaneum de pena ex violatore suscipienda non conveniretur, vtpote si capitaneus vel vicecapitaneus diceret illum violenciam non commisisse et ob hoc pena capitis non teneri, in tali casu cognicio eius differencie et tocius negocij ad nos referatur. Tantisper autem donec et author eiusmodi cedis ac violencie in recenti crimine deprehensus, in carcere detinebitur, et per capitaneum nostrum Cracouiensem vel eius vicecapitaneum cum consulatu ac demum per nos, si ad nos delatum fuerit negocium, de admisso facinore illius dispicietur et iudicabitur, lex et actio recentis criminis, in quo deprehensus fuerat, salua et integra contra illum permaneat et per eiusmodi moram ac dilacionem expirasse et preterijsse non censeatur.

§ 2. Et licet etiam consules predicti ac ciues totaque communitas ciuitatis huius nostre Cracouiensis nobis instantissime supplicauerint, vt statutum de nobili, quem occidi vel wlnerari a plebeo contigerit, in conventu generali Cracouiensi ante duos annos editum, quod illis valde durum et austerum videtur, quodque facile prebere posset ansam et occasionem magnam cedes et violencias a militaribus, nobilibus et alijs hominibus a iurisdicione eorum ciuili sequestratis, perpetrandi, aut abrogare aut saltem moderacione aliqua ad miciorem aliquam racionem redigere dignaremur, quippe quod seueritate et metu sui adimeret prorsus omnem potestatem se vbi a quopiam violenter invaderetur, tuendi et vim vi repellendi, nos tamen, quia ea, que in conventibus generalibus decernuntur, priuatim et extra eos ipsos generales conventus abrogare ac immutare non solemus, non potuimus neque possumus nos commode precibus hijs ipsorum consulum et ciuium nostrorum Cracouiensium in hoc accomodare, verum suspendendum et reiciendum duximus, suspendimusque harum serie literarum negocium statuti predicti, quod alioqui ad trium duntaxat annorum decursum sancitum est, ad futurum generalem conventum, per nos proxime in regno nostro celebrandum, vbi licitum erit consulibus et civibus ipsis, si quidem volent, seueritatem statuti predicti coram nobis consiliarijsque nostris proponere, idque quod equitati et racioni consonum fore videbitur, petere.

§ 3. Preterea quia questi sunt etiam et alias sepius et nunc hij ipsi consules et ciues totaque communitas ciuitatis nostre Cracouiensis de Iudeis Cracoviensibus seu in Casimirio circa Cracouiam habitantibus, quod ipsi non existentes subiecti iurisdicioni eorum ciuili, neque onera ciuilia cum eis sustinentes seu in commune ferentes, contra priuilegia ciuitati huic Cracouiensi a predecessoribus nostris concessa et consuetudinem antiquam, cum in hac ipsa Cracouiensi ac in alijs ciuitatibus et oppidis regni nostri, tum in externis regnis et dominijs quaslibet negociaciones omnigenis mercibus exerce-

rent, quod tamen nemini vel Christiano hic in ciuitate ad iurisdicionem eius non pertinenti liceret facere, supplicaruntque nobis ijdem consules et ciues nostri Cracouienses, vt benignam racionem ipsorum habere, dictorumque Iudeorum hanc laxam et protensam nimis facultatem negociandi comprimere et non amplius quam iuxta ordinacionem magnifici olim Ioannis Amor de Tharnow palatini Cracouiensis, fieri illam permittere dignaremur, et vt dignosci possint persone Iudeorum a personis Christianorum in ciuitate, rotulas de panno glaucas in vestimentis omnibus hominibus conspicuas, quemadmodum antea fuerat, deferre eis mandaremus: nos quantum attinet ad negociacionem per Iudeos Cracouienses hic in ciuitate Cracouiensi exercendam, considerantes supplicacionem predictorum consulum et ciuium nostrorum Cracouiensium esse iustam, simul et habentes maiorem, vti par et decens est, illorum racionem, qui pro reparacione, municione et conseruacione ipsius ciuitatis multa onera sustinent, eorumque commoditatibus benigne prospicere volentes, quo facilius eadem onera sustineant et lucra sibi querant, statuimus, ordinamus et decernimus tenore presentium mediante, vt deinceps Iudei Cracouienses predicti alias in Casimirio circa Cracouiam habitantes, in exercenda hic Cracouie negociacione se gerant et conseruent iuxta ordinacionem et constitucionem magnifici olim Ioannis Amor de Tharnow palatini Cracouiensis, quam ipsi illo tempore suapte sponte susceperant, et cui seniores illorum, qui protunc fuerant, se characteribus Iudaicis subscripserunt, hoc est, quod in ciuitate nostra Cracouiensi res mercatorias non vendant passim seu etiam occulte, sed duntaxat liberum sit eis temporibus nundinarum et diebus fororum septimanalium, hoc est ferijs tercijs et sextis vendere res eas, que ipsis oppignorantur et ab eis tantisper non redimuntur, donec in vsura oppignorantibus eas pereunt, et non alias nec alijs temporibus. Quod vero attinet negociacionem per Iudeos ipsos Cracouienses in domibus et platea eorum ac alijs ciuitatibus preter Cracouiensem ac etiam ad externa regna et dominia exercendam, nos cum sciamus esse illis super eiusmodi negociacione exercenda priuilegium ab antecessoribus nostris concessum, eam ipsam negociacionem iuxta eorum priuilegium saluam et liberam eis in presens relinquimus.

§ 4. Postremo quoniam intelleximus, quod tametsi non pridem in hac ciuitate nostra Cracouiensi motus et discordias graues, que et inter residentem ac antiquum consulatum et item inter consulatum ipsum ac plebem exorte fuerant aliquandiuque durabant, magna diligentique cura nostra per decretum nostrum sedaverimus et sopiuerimus, omnemque materiam et occasionem oriendorum in post eiusmodi discordiarum preciderimus, nihilominus tamen esse et adhuc illorum igniculos tam in eo ipso consulatu, quem quidam traducere et in odium plebis conicere studerent, quam etiam in plebe, novis rebus studere semper solita, in qua perhibentur esse nonnulli, qui non solum authoritatem consulatus parvipendere, sed eciam illum susurracionibus clandestinis sugillare non verentur, id quod nos vel ob hoc grauissimo animo ferimus, quod pauci abhinc dies processerunt, cum vt prefertur, controuersiam omnem, que in hac ipsa ciuitate gravis satis et perniciosa suborta fuerat, sustulimus et complanauimus: et proinde prospicere volentes, ne eadem ciuitas in graue aliquod periculum propterea prolabatur, manda-

mus seuere in vniuersum omnibus, tam videlicet consulibus, quam etiam ciuibus communibus, vt sub grauissima indignacione nostra igniculos intestinorum odiorum et discordiarum inter se deinceps non alant neque foueant, sed a se tandem abigant et veterum discordiarum fabulas denuo non excitent nec mencionem aliquam de eis faciant, porro, vt consules sint inter se concordes et vnus alterum ad plebem non deferat neque insimulet aut traducat, cives vero se in officio suo contineant et magistratibus suis obedienciam atque reuerenciam debitam exhibeant. Si enim id prestare studuerint, res illorum et publice et priuate increscent et augebuntur, sin minus, et in maximum periculum se ipsos et vniuersam ciuitatem coijcient et grauissimam indignacionem nostram non evadent, qua in vnumquemque seuere animaduertemus, de quo compertum habuerimus, quod officium suum non prestiterit seque tranquille et vti probum ciuem decet, non gesserit, seminariaque odiorum in ciuitate iecerit, talem enim quemlibet puniemus et veluti membrum nocens ab alijs, ne inficiantur, remouebimus.

Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Datum Cracouie sabato ante diem festum sancte Trinitatis, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo tercio, regni nostri anno vigesimo septimo. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Relacio reuerendi in Christo patris, domini Petri Thomiczki episcopi Cracouiensis et regni Polonie vicecancellarij.

Dokument pargaminowy. Na pasku pargaminowym wisi mała pieczęć koronna z czerwonego wosku.

53. 1533. die 16. m. Septembris, Cracoviae.

Senatus consultum de quatuor sagittariis civilibus, qui proconsulem dignitatis causa consequi debent.

Feria tercia post exaltacionem s. Crucis. — Spectabiles domini Wenceslaus Chodorowsky proconsul, Ioannes Kisling, Casper Ber, Leonhardus Fogelwader, Nicolaus Stano, Ioannes Mornstein, Iodocus Glacz, Ioannes Czimerman, Stanislaus Czipser, Petrus Daniel, Iodocus Ludouicus, doctor Albertus Craino, Hieronimus Remer, Michael Bogacz, Hieronymus Spiczinsky consules in arduis reipublice negociis congregati, in animo reuoluentes iam plane collapsam esse senatoriam maiestatem et officium proconsulatus ceptum esse negligi, contemptui haberi ac irreuerenter tractari non solum ab hominibus alieni iuris, sed etiam, quod grauius est, a ciuibus iurisdicioni nostrae subiectis: quapropter eam constitucionem, quam feria quinta ante Iudica M.D.XXVIII*) facere unanimi omnium uoto concluserunt obseruandam, hoc senatus consulto sancientes, quattuor sagittarios proconsulem sequentes ita ut superioribus annis obseruari solitum est, semper debere gladios deferre; quod si quispiam

*) Obacz powyżej akt N. 38.

proconsul in ea re negligens fuerit, uel gladios deferre non permiserit, tum mulctandus erit pena decem marcarum tocies, quocies contra hanc ordinacionem deliquerit. Sin uero proconsul penam reponere noluerit, tum deposito magistratu et alio proconsule suffecto tam diu detinendus erit in pretorio, donec penam decem marcarum reposuerit. Ceterum sagittarii uesperi a proconsule euntes, gladios in domo eius relinquere debebunt.

Acta Cons. Cracov. 12, str. 238.

54. 1533. d. 17. m. Octobris, Cracoviae.

Petrus episcopus, Petrus Kmita capitaneus generalis et Severinus Bonar magnus procurator Cracovienses, litem inter consules Cracovienses praesidentes et antiquos exortam, dirimunt.

Petrus Dei gracia episcopus Cracouiesis et regni Polonie vicecancellarius, nec non Petrus Kmitha de Vissnycze castellanus Sandomiriensis, marschalcus regni Polonie, Cracouiensis, Premisliensis, Scepusiensis et Colensis capitaneus et Severinus Boner castellanus Szarnowiensis, Biecensis, Osswianczimensis, Zathoriensis, Rapstinensis capitaneus, zuppariusque, burgrabius et magnus procurator Cracouiensis, significamus tenore presencium, quibus expedit, vniuersis, quia cum post discessum regie maiestatis domini nostri clementissimi ad magnum ducatum Lithwanie, consurrexissent multe controuersie, simultates ac odia inter antiquos et presidentes consules ciuitatis Cracouiensis, nos considerantes eas ipsas controuersias et odia multum nociua esse reipublice eiusdem ciuitatis, et que vbi ad aures maiestatis regie perlata fuissent, animum illius haud dubie plurimum offendissent, quippe quibus bonus ordo et status ciuitatis labefactaretur, racioque ministrande hominibus iusticie impediretur, perpendentesque nos predictas controuersias et odia simulque et incommoda ex eis consequencia a nobis salvo officio ac fide nostra, quam maiestati regie ac bono publico debemus, negligi pretermittique a nobis non potuisse, officij ac debiti nostri esse existimavimus, ut eis abolendis ac exterminandis curas operasque nostras admoveremus. Itaque vocatis in conspectum nostrum predictis utrisque antiquis et presidentibus consulibus, auditisque et mutua deliberacione nostra expensis his omnibus, que per eos vtrinque coram nobis proponebantur, comperimus utramque parcium culpa non vacasse, decretumque maiestatis regie, quo omnes differencie, que inter easdem partes prius quoque inciderant, sopite et abolite iam fuerant, non sufficienti executione propter igniculos intestinorum odiorum, qui adhuc non extincti fuerant, obseruatum esse. Quare providere nos volentes, ut deinceps bona, firma et sincera amicicia atque concordia fraterna inter predictos antiquos et presidentes consules observetur, seminaque discordiarum et odiorum intestinorum funditus eruantur ac exterminentur, visum est nobis necessarium omnia ea in genere, in quibus veluti cardinibus dicte controversie versabantur, convellere maturoque deliberacionis nostre consilio ac decreto in eum modum, qui sequitur, precidere atque abrogare.

§ 1. Inprimis quia maiestas regia, ut superius dictum est, omnes differencias priores ac odia inter eosdem antiquos et presidentes consules decreto suo nouissimo aboleverat, nos eciam eidem decreto regio nos accomodantes, decrevimus et decernimus, ut nulle offense neque simultates, que ante illud ipsum novissimum decretum maiestatis regie inter eos fuerant et que, uti premissum est, eodem decreto extincte iam sunt, reminiscantur, sed perpetua obliuione ex animis omnium aboleantur. Que vero offense post predictum decretum regium sunt consecute, equum visum est nobis, ut ille omnes, quecumque et quantecumque sint, premissis ab utraque parte vnius ad alteram precibus, mutua condonacione pensarentur suntque in conspectu nostro vtrinque condonate et dimisse. Itaque decrevimus et decernimus, ut eciam omnes iste offense posteriores, que videlicet post decretum regium novissimum inciderant, non reminiscantur, quin pocius consules antiqui et presidentes se deinceps mutua fraternaque charitate ac benevolencia prosequantur, officijs ac munijs suis consularibus probe et non segniter fungantur, vocatique per proconsulem ad pretorium conveniant et negocijs, que illic proponentur et tractabuntur, debito modo determinandis diligenter intendant, neque infectis eis et invitis proconsule atque alijs inde discedant, secreta consilij servent et nemini pandant, hominibusque servata equitate seclusoque fauore et odio citam et indilatam iusticiam ministrent. Quidquid vero per totum consulatum siue in administranda hominibus iusticia siue in aliquo alio negocio constitutum et conclusum fuerit, id proconsul solus nisi cum convocatis rursus omnibus consulibus non immvtet.

§ 2. Et quia ex his quoque, que coram nobis per ipsos antiquos et presidentes consules in controuersia disceptata sunt, cognovimus contigisse sepius, ut consules vocati per proconsulem ad pretorium vel non veniebant vel venientes cum videbant rem aliquam ibi agi debere adversum aliquem amicorum suorum, rursus eiusmodi rem in longius extractam iri volentes se inde subducebant, ideo nos huic quoque incommodo opportune occurrere volentes, decrevimus et decernimus, vt omnes consules vocati ad pretorium per proconsulem conveniant, venientesque illuc nisi pronunctiato suo voto sev suffragio super negocijs proponendis inde non discedant, alioqui si pars illorum eciam maior ad pretorium vocata non venerit, aut veniens se inde non determinato negocio subduxerit, extunc proconsul cum his, qui illuc convenerint, super negocijs tunc necessarijs consultare et secundum pluralitatem suffragiorum ab his, qui tum ibi erunt, pronunctiandorum illa diffinire ac determinare poterit, absencia aliorum seu contumacia non obstante, per quam iusticie administracio aliaque negocia bonum statum ciuitatis concernencia non debent impediri ac remorari. Per hoc tamen decreto maiestatis regie desuper edito in aliquo derogatum esse nolumus, quippe quod maiestatem suam non aliter velle intelligi debere credimus.

§ 3. Preterea quia supradicte differencie et odia mutva ex hoc quoque precipue nascebantur, quod officiales et administratores bonorum ac prouentuum ciuilium de procuracionibus suis facere racionem a multis annis detrectarunt, hincque et commvnitas ciuitatis contribuciones ciuiles *Schos* dictas, que videlicet pro reparacione et alijs necessitatibus ciuitatis decernebantur, per plures iam annos solvere recusauit neque solvit, ideo hoc quo-

que incommodum nos abrogare volentes, conformantesque nos decretis per maiestatem regiam de facienda per officiales ciuitatis racione factis, decreuimus et decernimus, ut infra hinc et diem festum Natalis Domini proximum quilibet eorum, qui bona proventusque aliquos ciuiles administrarunt, racionem sufficientem in pretorio coram consulatu et delectis a commvnitate viris faciat, seque ab illa facienda nullo colore aut diffugio subtrahat; commvnitas vero ipsa deinceps a solvenda contribucione predicta ciuili, quociens illam in annos futuros decerni contigerit, se non excipiat, sed eam soluat. Ad solucionem vero contribucionum eiusmodi per annos predictos preteritos retentarum visum est nobis, ut non teneatur neque astringatur, sed declaretur et pronunctietur per dominos consules vniuersos, esse iam ab illa solvenda libera et perpetuo absoluta, ea tamen lege, ut in annos sequentes eadem communitas eam ipsam contribucionem ciuilem, cum necessitas exegerit, solvere semper sit parata et astricta.

§ 4. Quia vero propter raram mvtacionem officialium ciuilium multi errores et negligencie plerumque committi solebant, visum est nobis, ut omnes officiales et administratores civitatis quotannis eligantur preter ediles, hoc est prouisores ecclesie sancte Marie, qui perpetui esse solent. Liberum tamen sit dominis consulibus eos, qui recte et fideliter officia sibi credita obiverint et administraverint, in hijsdem officijs ad annos plures pro suo arbitrio et iudicio relinquere et denuo illos ad eadem illa officia eligere, hac tamen condicione seruata, ut vnus eorundem officialium sit et eligatur de consulibus antiquis, alter de consulibus presidentibus, quo maior inter eos concordia et amor mutuus crescat et retineatur.

In quorum omnium et singulorum fidem ac testimonium premissorum sigilla nostra presentibus sunt appensa. Actum et datum Cracouie feria sexta ante diem festum Vndecim millium virginum, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo tercio.

Dokument pargaminowy, opatrzony okrągłą pieczęcią Piotra Tomickiego z czerwonego wosku, wyobrażającą w tarczy trzymanej przez 2 aniołków i nakrytej infułą, herb Łodzia. W otoku napis: PETRVS DEI · GRACIA · EPS · CRACOVIENSIS.

55. 1533. die 10. m. Novembris, Cracoviae.

Consules Cracovienses viam publicam, quae fert per Casimiriam, consulibus Casimiriensibus curandam tradunt.

Petrus Kmitha de Wisnicze castellanus Sandomiriensis, regni Poloniae supremus marsalcus, tum Cracouiensis generalis, Scepusiensis, Przemisliensis, Kolensisque capitaneus etc. Significamus tenore presentium, quibus expedit, vniuersis et singulis, presentibus et futuris, harum noticiam habituris, quomodo famati domini consules Cracouienses sicut die hodierno per famatum Petrum Danielem eorum confratrem viam lapidibus fossatam et restauratam, incipiendo a ponte usque ad portam Kasimiriensem dominis consulibus Kasimiriensibus contulerunt alias *oddali* et resignauerunt iuxta decretum

regium desuper prolatum, in eadem causa plenius in se expressum. Circa quam cessionem et resignacionem huiusmodi stratae publicae taliter lapidibus restauratae, generosi Nicolaus Pyenyązek de Kruszlowa vicecapitaneus et Malcher Czerzowskj viceprocurator castri Cracouiensis presentes interfuerunt, et illam uiam ipsis tunc obductam, bene et sufficienter uiderunt lapidibus fossatam et restauratam. Quam uiam desuper nominatam ipsi domini consules Kasimirienses in futuros annos tenebuntur eciam lapidibus sufficienter restaurare, ac tali decreto s. regie maiestatis desuper facto satisfacere et illud exequi debebunt: latius in se expresso. In cuius rei fidem ac testimonium sigillum nostrum presentibus est subappensum. Actum et datum in castro Cracouiensi feria secunda in uigilia sancti Martini pontificis, anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo tercio.

Dokument pargaminowy. Na pasku pargaminowym wisi okrągła pieczęć z czerwonego wosku, wyobrażająca w tarczy herb Szreniawę. Nad tarczą hełm z labrami i klejnotem dwoma żubrzemi rogami z dzwonkami. W otoku napis: P · K · C · I · W · R · P · M · C · SC · C.

56. 1534. die 8. m. Ianuarii, Cracoviae.

Senatus consultum de salario notarii et vicenotarii civilis augendo.

Actum feria quinta post Epiphaniarum, uerum ob certas causas hactenus inseri neglectum (fr. V ante dominicam Reminiscere). — Domini consules seniores et praesidentes in magnis reipublicae negocijs congregati, reuocantes in animum cancellariae labores in dies magis magisque continuis incrementis augescere, notariorum uero ordinaria salaria esse tam exigua, ut inde sese pro decore et ornamento nostro ac reipublicae honestis rationibus haud quamque sustentare possint, etenim eorum longe aliam esse, quam praedecessorum suorum conditionem: illos enim ecclesiastico statui addictos semper a maioribus nostris prouisos atque adeo oneratos fuisse opimis sacerdociis, unde illis non contemnendi annui redditus prouenerint, modernos uero prophanum uitae genus conplectentes, ordinaria illa et antiquitus instituta mercede hactenus oportuisse contentos uiuere, itaque modis omnibus aequissimum rati, crescentibus laboribus mercedem eciam crescere debere. Proinde benignam racionem habentes fidei dexteritatis et obsequiorum cum primis magistri Nicolai Iaskyer notarii et Ioannis Kyrstain vicenotarii a multis retroactis annis nobis et inclytae reipublicae Cracouiensi praestitis, volentesque illos aliquo auctoramento delinitos ad munia et obsequia sua obeunda reddere magis magisque alacriores, communi omnium uoto et senatus consulto decreuimus m. Nicolao notario et Ioanni Kyrstain vicenotario, utrique eorum cedere debere mercedem annuam antiquitus institutam, tum eciam uestiture precium solitum, nempe m. Nicolao racione salarii marcas triginta et racione uestiture marcae undecim grossi duodecim, similiter Ioanni Kyrstain racione salarii marcae uiginti et racione uestiturae marcae septem grossi uiginti quattuor. Praeter haec uero ex liberalitate illis contulimus in solidum annuas triginta marcas ex prouentibus ciuilibus percipiendas atque aequali

diuisione inter sese partiendas, uidelicet ad quaelibet festa Pascae marcas quindecim et ad festa s. Michaelis marcae quindecim. Hanc uero donacionem non in officia sed in ipsas dumtaxat personas m. Nicolai et Ioannis K. quamdiu in seruicio nostro fuerint, transfundimus ob eorum a tot annis egregie nauatam nobis et reipublicae operam; eorum uero successores, quicumque illi tandem fuerint, minime hanc sibi donacionem uendicare poterint. Vltra hoc Ioanni Kyrstain, quam diu in officio fuerit, ex singulari gracia adiecerunt marcas quinque ratione colendae sibi quottannis dandas.

Acta Cons. Crac. 12, str. 320.

57. 1534. die 23. m. Septembris, Cracoviae.

Senatus consultum de duobus tudnariis eligendis, qui de foro curam adhibeant.

Feria 4a ante Stanislai in autumno. — Tudnarii. — Domini consules tam seniores, quam praesidentes, ad consultandum de republica ex more per schedulas uocati, inter innumera alia reipublicae incommoda, quibus mederi salubri consilio oporteret, cumprimis censuere reuenditorum nimiam licenciam refrenandam atque adeo illorum numerum in dies augescentem, ad certum praescriptum restringendum esse. Intelligentes nimirum ex hoc uno fonte natam hanc, quae omnes ordines affligit, comeatus et uictualium penuriam caristiamque: quare unanimi omnium uoto curam et prouisionem fori commiserunt spectabilibus dominis Wenceslao Chodorowski et Hieronymo Spiczinsky, concedentes illis plenam facultatem, quod possint et debeant iam pridem collapsum in emendo et uendendo obseruatum iustum ordinem denuo instaurare, ac eiusmodi raciones inire, quibus possit haec caristia procul auerti. Poterint eciam in delinquentes animaduertere et columbarios idoneos eligere, electosque, ne derogetur decreto regio, dominis questoribus ciuilibus praesentare. Ceterum proconsules pro tempore existentes non debent sese in illorum officium ingerere aut eos quoquomodo impedire.

Acta Cons. Crac. 12, str. 446.

58. 1535. die 5. m. Ianuarii, Wilnae.

Sigismundus I. rex Poloniae consulibus Casimiriensibus exactionem »schoss« dictam inter sex annos percipiendi et in pontes et moenia civilia reficienda convertendi dat potestatem.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae etc. dominus et heres. Significamus tenore presentium, quorum interest, vniuersis, quia nos permoti calamitate, quam incole ciuitatis nostrae Casimiriensis ante Cracouiam per aquae inundationem tam in

moeniis eiusdem vrbis, quam in pontibus, rippis, littoribus et priuatis eorum aedificiis anno superiore passi sunt, volentesque eiusdem ciuitatis racionibus aliqua ex parte consulere, pro prefatorum meniorum et pontium ipsius restauratione contribucionem ciuilem *schoss* dictam, in presenti conuentu institutam et deinceps instituendam, de parte eiusdem ciuitatis libertate non exempta dandam et donandam duximus, prout damus et donamus per presentes ad decursum sex annorum sese immediante (s) sequentium, per consules dicte ciuitatis eam ipsam contributionem *schoss* dictam percipiendi, exigendi et in vsus prefatos publicos conuertendi vsque ad decursum prefatorum sex annorum. De quaquidem contributione ipsi consules facient rationem in presentia magni procuratoris arcis nostrae Cracouiensis aut eius vicesgerentis. Quocirca exactori pvblicarum contributionum Cracouiensi pro tempore existenti mandamus districte precipientes, quatenus prefatos incolas ciuitatis Casimiriensis racione huiusmodi contributionis ciuilis non impediat neque impediri faciat, sed prefatos consules illam exigere et in vsus prefatos conuertere permittat et permitti faciat ad expletionem vsque prefatorum sex annorum a data presentium computandorum. Secus non facturus pro gratia nostra. In quorum fidem et testimonium sigillum nostrum annulare, quo in presens vtimur, est appensum. Datum Vilnae quinta Ianuarii, anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo quinto, regni vero nostri vigesimo octauo. — Sigismundus Rex sst. — Relacio reuerendi in Christo patris, domini Ioannis episcopi Premisliensis.

Dokument pargaminowy, pieczęć oderwana.

59. 1535. die 2. m. Octobris, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae statuit, Ius Saxonicum et municipale Magdeburgense a Nicolao Iaskier ex Germanico in Latinum translatum legis vim habere debere.

Sigismundus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lituanie, Russie, Prussie, Mazouiae etc. dominus et heres, manifestum facimus tenore presentium vniuersis, quia attendentes perplexitatem iuris Theutonici Maydeburgensis, cui ciuitates omnes subiecte sunt, quodque iuris illius noticia apud paucos fuerit, cum tamen ab omnibus sciri et intelligi debeat, idque non alia de causa, quam quod lingua Theutonica ius illud conscriptum et editum habeatur, nec tamen omnino tanquam sermone externo confectum ab omnibus intelligi potuit: accessit et aliud, quod ex negligentia forsan interpretum et calcographorum adeo nodosum et spinosum effectum sit, ita, vt explanatore et interprete semper indigeat, exindeque non parum incommodi atque difficultatis passim in iure dicendo in ciuitatibus regni emerserat: Quare ex antiquo decreueramus aliquos viros idoneos ad id per senatum totius regni deputandos esse, qui prouintiam illam eiusdem iuris ciuilis traducendi subirent, iusque illud mendis primum omnium purgatum in linguam vernaculam Polonam aut Latinam, que proxime communior est, verterent. Et quia consules Cracouienses, qui principatum inter alias regni ciuitates obtinent, hanc ean-

dem curam vltro acceptarunt, subdelegantes onus illud secretario suo nobili ac egregio viro Nicolao Iaskiero, cum et aliarum bonarum tum et iuris illius ciuilis perito, quiquidem in aggregatis vetustissimis iuris prenotati in ipsa vrbe nostra Cracouiensi exemplaribus, plerisque etiam ab ipsa Maydeburgo antiquis conquisitis codicibus vtilitati studens publice de consilio consulatus illius ciuitatis hoc onus transferendi predictum ius prouinciale Saxonicum, quod speculum Saxonicum nucupatur, tum et municipale Maydeburgense, *Weychbild* vulgo appellatum, pari modo edendum non grauatim suscepit, repurgatis omnibus, que vel obliuione vetustatis vel calcographorum iniuria atrita ad vetustioraque originalia conferendo, tum et loca glossarum vt in plurimum corrupta et viciata ad fontes legum, ad quas in deffectu ius Saxonicum recursum habet, adaptando et conformando, sed et concordancias solennes iuris vtriusque tam prouincialis Saxonici, quam municipalis Maydeburgensis adaptando, apposito insuper promptuario iuris vtriusque ciuilis vnicuique multum necessario. Quequidem omnia et singula premissa prefati consules Cracouienses ac nonnulli alij iuris illius ac lingue tam Latine quam Theutonice periti, examine illorum prius ritte et legittime facto, translationem iuris prenotati ex Germanico in Latinum factam, simulque vt ad loca originalia legum applicationem veram et genuinam esse vnanimiter testati sunt. Quare illud iuris Saxonici prouincialis tum et municipalis Maydeburgensis opus per prenominatum egregium Nicolaum Iaskierum testimonio iuris illius peritorum senatusque nostri ac consulum Cracouiensium tum etiam aliorum linguam Latinam et Theutonicam exquisitissime callentium, ex sermone Germanico in Latinum fideliter ac diligenter versum acceptantes, ac singularem industriam et dexteritatem prefati Nicolai Iaskieri in eodem opere traducendo et concinnando commendantes, de consensu et consilio consiliariorum nostrorum approbandum et confirmandum duximus, approbamusque et confirmamus in omnibus articulis, clausulis, punctis et paragraphis, decernentes omnes et singulos officiales et iuris illius iudices et prefectos, ac ciues, oppidanos et villarum incolas in iure Maydeburgensi in regno et dominijs nostris vbilibet locatos, in omnibus eorum causis iudiciarijs non alio, quam eo ipso iure per prefatum Nicolaum Iaskierum de consilio consulum Cracouiensium ex sermone Germanico in Latinum tralato, cuius volumen seu exemplar ad perpetuam memoriam in charta peccorina excussum, in thesauro nostro repositum est, vti debere perpetuis temporibus et in euum. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum est appensum. Datum Cracouie sabbato proximo post festum sancti Michaelis archangeli, anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo quinto, regni vero nostri anno vigesimo nono. — Sigismundus rex sst.

Dokument pargaminowy, opatrzony małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z żółtego, pąsowego i zielonego jedwabiu.

60. 1536. die 12. m. Ianuarii, Cracoviae.

Senatus consultum de consessu consulum praesidentium et antiquorum.

Feria quarta post Epiphaniarum. — Spectabiles domini Carolus Cuczer proconsul, Ioannes Mornstein, Ioannes Czimerman, Stanislaus Waczlaw, Franciscus Rot, doctor Petrus Wedelicius de Oborniky, Stanislaus Salomon, doctor Albertus Craina, Michael Bogacz, Wenceslaus Chodorowsky, Ioannes Conopniczky, Ioannes Schilling, Ioannes Aichlar, Stanislaus Siemianin et Hieronymus Crugel suo et aliorum consulum tam antiquorum quam praesidencium nomine inherentes mandato s. maiestatis regie domini nostri clementissimi, tum per relacionem magnifici domini Petri Cmita de Wiznicze palatini Sandomiriensis, r. P. marschalci etc. tum eciam per certos suos collegas nunctios factam, simulque perpendentes istam promiscuam sessionem consularem multum erroris in numerandis uotis adferre, unanimi omnium uoto et consensu concluserunt et sanxerunt, deinceps consules omnes tam seniores quam praesidentes in consessu consulari residere debere secundum senium non quidem annorum sed ea serie, prout eorum quilibet est in ordinem senatorium allectus, non obstante decreto regio, cui propter hanc immutatam sessionem nulla in parte derogari debet. Verum illud ipsum decretum regium in omnibus suis clausulis et articulis suum debet obtinere robur et uigorem.

Acta Cons. Crac. 12, str. 699.

61. 1536. d. 12. m. Iunii, Cracoviae.

Senatus consultum de tectis cellariorum amovendis.

Feria secunda post Trinitatis. — Domini consules presidentes et seniores concordi ac vnanimi omnium voto concluserunt tecta cellariorum, que ante dies aliquot ex certis ac racionabilibus causis de voluntate et ex decreto consulatus demolita sunt, et que adhuc in futurum demolientur, nunquam in post esse instauranda nec aliquis dominorum proconsulum ex quacumque ecciam causa ea restauranda admittere debet.

Acta Cons. Crac. 13, str. 60.

62. 1537. die 1. m. Februarii, Cracoviae.

Sigismundi I. regis Poloniae edictum contra scriptores famosorum libellorum.

Sigismundus Dei gracia rex Poloniae, vniuersis et singulis, cuiuscunque ordinis et conditionis hominibus, subditis nostris, significamus hisce lite-

ris nostris. Quum vsque adeo processerit licentia quorumdam improborum et malitiosorum, alienamque famam allatrantium hominum, vt famosos libellos, dialogos et rhytmos fictis et suppressis nominibus, non solum (in) homines inferiorum ordinum, verum etiam in consiliarios regni nostri atque adeo in nos ipsos, imo in cultum sanctorum, ceremoniasque et alias sanctiones ecclesiasticas confectos et conscriptos in vulgus spargant, quare cum ingens labes apud externos et rerum ignaros hominibus insontibus totique adeo regni nostri reipublicae aspergitur, tum odia inter ordines et priuatos homines concitantur, et intestina discordia, quae rerum publicarum pernicies esse solet, alitur, diuinaque maiestas offenditur, id malum pestilens nos sedare et cohibere volentes, decernimus et edicimus hoc decreto nostro, ne quis in ditionibus nostris eiusmodi dialogos, rythmos et famosos libellos quauis lingua conscribere vel publicare ausit. Quod si quis eiusmodi dialogorum, rythmorum et aliorum quorumuis famosorum libellorum, qui vel editi sunt vel edentur posthac, autor atque scriptor deprehensus, delatus et conuictus fuerit, is sine vlla venia poena capitali plectetur. Quisquis istiusmodi famosos libellos reperierit et euulgauerit, aut apud se seruauerit, de eius capite et vita decernere integrum nobis relinquimus. Volumus enim id in gratia nostra positum esse. Caeterum quo facilius talium facinorum patratores perquirantur prodanturque, quicunque autorem vel disseminatorem eiusmodi famosorum libellorum nobis indicauerit ac detulerit, certisque argumentis ac testimonijs docuerit et conuicerit aut certo, quomodo is deprehendi et conuinci possit, apparuerit, ei statuimus et regio verbo nostro pollicemur praemium centum aureos, quos ipsi ex thesauro nostro sine ullo negotio numerari iubebimus. Quae omnia vt certa firmaque sint, iussimus hoc edictum annulo nostro, quo vtimur, consignari; praefecto (s) vero arcium et oppidorum nostrorum mandamus, vt hoc edictum nostrum in praefecturis suis et mercatibus per precones publicari et promulgari iubeat, pro fide et officio suo gratiaque nostra aliter non facturi (s). Craccouiae in vigilia Purgationis virginis Mariae, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo septimo, regni XXXI.

Z kopii zamieszczonej w rękopisie Bibl. Jagiel. krak. N. 135, karta 81.

63. 1537. die 17. m. Februarii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae cavet, ne nuncii civitatis Cracoviensis a comitiis regni removeantur.

Sigismundus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lituanie, Russie, Prussie ac Masouie etc. dominus et heres. Manifestum facimus vniuersis presentibus et futuris, harum noticiam habituris. Cum regie nostre Cracouiensi ciuitati propter preclara illius in maiores nostros merita haec fuerit per illos prerogatiua concessa, vt contra morem aliarum ciuitatum liceat illis ad comitia regni nuncios mittere, quibus inter alios terrarum nuncios locus datur, accidit, ut in commitijs hoc anno per nos in hac ipsa vrbe habitis, nun-

cij terrarum excludendos e coetu suo neque vlla ratione in consilium eos admittendos putauerint, cum tamen facti huius sui nullam iustam et legittimam rationem adferre possent. Itaque supplicatum est nobis nomine regie huius nostrae ciuitatis Cracouiensis, quandoquidem ita se ciues illius semper gesserunt cum erga nos, tum erga maiores nostros, vt non modo ab officij sui religione nunquam declinauerint, verum in eo potius semper elaborauerint, vt fidem suam studiumque et obseruantiam erga nos magis atque magis in dies probare nobis possent, ne pateremur hac eos infamia aspergi, vt que maiorum nostrorum liberalitate eorum virtutis et meritorum ergo fuerunt eis concessa atque cum illorum tum nostris etiam diplomatis confirmata, de ijs nunc in dubium veniant propter paucos quosdam aduersarios, qui vt odium in eos suum explerent, nuncijs terrarum suggesserunt, quo eos e coetu consilioque suo eycerent atque exturbarent. Quare non solum rata haberi per nos petiuerunt maiorum nostrorum priuilegia ciuitati collata, id quod semel per nos factum est, nec factum mutamus, sed et hoc supplices contenderunt, vt literis illis nostris caueremus, quod in comitijs hisce propter inuidiam, quae fuit eis per quosdam conflata, per nuncios terrarum e coetu sunt eorum consilioque repulsi, eam rem nocumento eis deinceps non futuram, neque preiudicati quicquam allaturam, quominus liceat eis deinceps sempiternis temporibus regni comitijs interesse atque suum inter nuncios terrarum locum tueri. Nos qui non huius aut illius ordinis, sed omnium ex aequo iura et priuilegia sarta tecta nos conseruaturos, atque contra vim atque impetum cuiusque omni ope defensuros esse iusiurandum dedimus, eius memores atque vna nobiscum animo reputantes, non modo nihil admissum esse a regia nostra ciuitate Cracouiensi, quamobrem quibus per maiores nostros affecti sunt ornamentis, ea illi detrahentur, verum etiam vt noua aliqua potius accederent meruisse, cauemus et presenti diplomate nostro decernimus preterquam quod ratam habemus et probatam prerogatiuam per maiores nostros ciuitati huic concessam et veteri consuetudine et vsu confirmatam, damno etiam insuper ei non futurum neque esse debere, quod nuper in comitijs hisce nuncios eius terrarum nuncij a coetu consilioque suo excluserunt, verum quem locum inter eos post hominum memoriam honestissime semper sunt tutati, eum vt sempiternis temporibus deinceps conseruent, neque aut occultis machinationibus aut aperta vi cuiusquam exemplo hoc, vt premissum est, edito de eo deturbentur. In cuius rei testimonium sigillum nostrum appendi iussimus atque diplomati huic manu nostra subscripsimus. Datum in regia nostra ciuitate Cracoviensi sabbato ante dominicam Inuocauit proxima, anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo septimo, regni nostri anno tricesimo primo. — Sigismundus rex sst.

Oryginał pargaminowy, opatrzony wielką pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z różowego i zielonego jedwabiu.

64. 1537. die 2. m. Martii, Cracoviae.

Sigismundi I. regis Poloniae decretum, inter cives Cracovienses et Leopolienses de emporiis litem dirimens.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae etc. dominus et heres. Manifestum facimus tenore praesentium, quibus expedit, uniuersis, tam praesentibus, quam futuris, harum notitiam habituris. Quemadmodum orta coram nobis differencia inter famatos proconsulem et consules communitatesque ciuitatum nostrarum Cracouiensis ex una, et Leopolienses parte ex altera, et indecisa pendente super emporiis utriusque ciuitatis predicte, respectiue et illorum legibus ac obseruacionibus, in quibus altera ciuitatum predictarum alteram accusabat, et in preiudicium priuilegiorum suorum committi pretendebat, nempe, quod Leopolienses non permitterent mercatores Cracouienses ultra Leopolim, et vicissim Cracouienses prohibere nitebantur mercatores Leopolienses, civitate Cracouiensi preterita, Wratislauiam proficiscj, et contra hec actio tam scriptis quam verbis, variis allegacionibus et racionibus pro utraque parte apud tribunal nostrum fuisset agitata eoque deducta, ut sentenciam nostram desuper ferre duntaxat deberemus: visum est deinde nobis cum ob varias et non leues causas, tum quia magnis curis et negocijs fuissemus occupati adeo, ut priuilegia, iura et raciones a partibus in medium adductas, in quiete expendere et sentenciam pro utraque parte iustam hoc tempore pronunctiare vix potuissemus, consulcius esse existimavimus, eam cantrouersiam per amicabilem composicionem in bono fine in praesens constituere per medium quorundam consiliariorum nostrorum, quos ad eam rem perficiendam designauimus. Proinde prefate ciuitates seu illarum nuncii, in comiciis regni nostri proxime actis constituti, satisfaciendo voluntati nostre, ut rem ipsam et controuersiam, de qua supra fuit mencio, ita ut premissum est, suscitatam omni moderacione actionis adhibita, ex bono et equo transaccione aliqua finire possent, apud eosdem consiliarios nostros comparuerunt, coram quibus causam ipsorum emporiorum et legum priuilegiorumque suorum pro se quisque dixerunt, et priuilegiis, juribusque ac consuetudinibus ciuitatum suarum innixi, raciones emporiorum eorundem citro ultroque explicarunt; prefati vero consiliarii nostri exauditis eorum proposicionibus et responsis atque ijs, que ab utrisque in medium adducebantur, examinatis et mature expensis, intelligentesque eam controuersiam non nisi reuisis priuilegiis et libertatibus utriusque ciuitatis discerni et diffiniri posse, eamque rem et tempus aliud et raciones reipublice earundem ciuitatum postulare, actionem ipsam et differentiam ad sex annorum decursum proxime et immediate se sequentium, hoc est ad conuentum regni generalem sexto ab hinc anno, Deo bene volente ubicumque celebrandum, ita quemadmodum nunc pendet indecisa, in eisdem punctis nullius partis iuribus et priuilegiis lesis, sed quemadmodum hactenus fuerunt, in suo robore conseruatis integre, in toto prorogarunt et protulerunt sub ijs condicionibus expressis, quod hoc ipsum tempus productum nulla in

re priuilegijs aut actioni utrique ciuitati predicte in hoc competenti, nocumentum aliquod aut preiudicium iuribus vel priuilegijs earum aut actioni moderne adferre debebit nec poterit, sed sub eisdem punctis et condicionibus, quibus nunc heret, tam reuidendis priuilegijs quam diffiniendis consuetudinibus emporiorum et actionibus aliis proponendis debebit esse eritque suspensa et prorogata, in eoque ipso conuentu ad tempus supra expressum celebrando, vel sin minus tunc celebraretur, proxime eundem sextum annum consequente poterunt ac debebunt actionem ipsam modernam rursus reassumere et repetere non secus, atque si hoc tempore id fecissent. Ne autem interim occasiones alique littium et querelarum inter easdem ciuitates et earum incolas fierent et preberentur super racionibus emporiorum predictorum, tam ciuitatis Cracouiensis, quam Leopoliensis, prefati consiliarii nostri ad hunc modum inter eos constituendum putauerunt et constituerunt, quod ciues et mercatores Leopolienses cum rebus et mercibus suis ciuitatem Cracouiensem non poterunt nec debebunt pertransire, nec in Silesiam signanter et Wratislawiam proficisci, solis bobus exceptis, cum quibus liberum eis esse debebit in Silesiam descendere, eosque pro pecunia, si possunt, vel pro rebus uel pro mercibus ex permutacione diuendere, sed tamen, si eosdem boues pro aliis rebus vel mercibus permutauerint, tenebuntur cum eisdem mercibus per ciuitatem Cracouiensem versus Leopolim redire. Quocienscumque tamen eosdem boues pro pecunia in parte vel in toto vendiderint, non debebunt nec poterunt nouum mercatum pro ipsa pecunia facere uel res pro ea coemere, et postquam consulatui Cracouiensi exposuerint veraciter, merces huiusmodi se pro solucione boum duntaxat acquisiuisse, debebunt libere permitti cum huiusmodi mercibus eorum ad Leopolim proficisci. Si qui autem civium nostrorum Leopoliensium debitores aliquos in Wratislauia vel in aliis partibus habuerint, ad eadem debita sua ab eis repetenda non aliter pertransire ciuitatem ipsam Cracouiensem poterunt vel debebunt, quam facta eius rei denunctiatione tociens quociens apud officium ipsius ciuitatis Cracouiensis ita tamen, ut pro eisdem debitis suis res vel merces aliquas ab eisdem creditoribus suis receptas, debeant et teneantur per ciuitatem Cracouiensem reducere; alioquin eidem ciuitati nostre Cracouiensi et eius emporio transgressionis ex hanc constitutione tenerentur et essent obstricti. Pari etiam racione ciues et mercatores nostri Cracouienses intra hoc ipsum sexennii tempus non debebunt nec poterunt cum rebus et mercibus suis ciuitatem nostram Leopoliensem eiusque emporium pertransire, vel cum eis aut pro aliis coemendis longius ire et progredi, sed in ipsa ciuitate Leopoliensi se semper sistere et res mercesque suas illic deponere et vendere, aliasque ibi emere, bouesque etiam non alio in loco ultra Leopolim, quam in ea ipsa ciuitate nostra Leopoliensi mercari: illo duntaxat adiecto, quod quocienscumque ij ipsi ciues et mercatores nostri Cracouienses pro coemendis bobus ad dictam ciuitatem nostram Leopoliensem aduenerint, et in alio loco ultra ipsam ciuitatem Leopoliensem, hoc est usque ad oppidum Glinijanij inclusiue eos pabulari et asseruari intellexerint, poterunt facta prius denunctiatione apud officium consulare ciuitatis Leopoliensis ad conspiciendos eosdem boues progredi, sed non ultra oppidum Glinijanij, neque etiam mercatum ullum super ipsis bobus conspectis prius facient, quam in eam ipsam

ciuitatem nostram Leopoliensem adpellantur. Simili autem racione, si predicti ciues nostri Cracouienses vel nonnulli eorum aliquos debitores ultra Leopolim habuerint, facta similiter denunctiacione coram officio Leopoliensi ad ea repetenda, ire poterint vel mittere, et pro eis pecuniam aut res et merces recipere, sed alium mercatum nouum pro ipsis pecuniis nequaquam facere aut addere; cum rebus vero et mercibus pro ipsis debitis receptis per Leopolim iter facere, quas dicti Leopolienses, cum eis veraciter denunctiatum et publicatum fuerit, pro debitis antiquis esse receptas, libere dimittere debebunt. Si quid vero in hanc constitucionem admiserint, in eo ciuitati nostre Leopoliensi predicte eiusque emporio tenebuntur et penis sese obstringent. Que omnia superius expressa et ab eisdem consiliarijs nostris constituta, prefati ciues utriusque ciuitatis nostre predicte se obseruaturos ad hoc ipsum sexennij tempus proxime futurum promiserunt, supplicantes nobis, ut ijs etiam pactis, quod citra diminucionem priuilegiorum, libertatum et actionum suarum, quas hoc tempore inter se instituerunt, fieret, eadem pacta auctoritate nostra regia approbare et ratificare dingnaremur. Nos uero, qui subditorum equabilitati et tranquille inter se vite et actioni pro modulo clemencie nostre regie libenter consulimus, constituciones et pacta eorundem consiliariorum nostrorum inter ciuitates nostras predictas Cracouiensem et Leopoliensem, prout supra expressum est, interposita, rata et grata habentes, auctoritate nostra regia approbanda, ratificanda et confirmanda duximus usque ad decursum dictorum sex annorum valitura, prout approbamus, ratificamus et confirmamus, decernentes eas ipsas constituciones et pacta iuribus, priuilegiis, immunitatibusque dictarum ciuitatum nostrarum Cracouiensis et Leopoliensis respectiue ac ipsarum emporiis vel etiam actionad presens inter eas institute, nullum preiudicium vel diminucionem in poi sterum adferre posse, sed in eisdem punctis, prout nunc sunt, ea omnia permanere debere. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Cracouie feria sexta ante dominicam Oculi proxima, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo septimo, regni vero nostri anno trigesimo primo. — Relacio reuerendi in Christo patris domini Ioannis Choienskij episcopi Plocensis et regni Polonie cancellarij. — Ioannes episcopus Plocensis et regni Polonie cancellarius sst.

Dokument pargaminowy. Na pasku pargaminowym wisi wielka pieczęć koronna z czerwonego wosku.

65. 1537. die 14. m. Martii, Cracoviae.

De prandio scabinorum.

Feria quarta ante Iudica. — Famati Franciscus Boner, Ioannes Kislink, Iodocus Schilling soli pro suo interesse et Bartholomeus Fucker ac Fredericus Schilling nomine Andreae Salomonis, satisfacientes decreto nostro tum et consuetudini ac constitutioni inter famatos iudicij nostri scabinos a longo tempore obseruatae, reposuerunt quiuis eorum decem marcas communitati

scabinorum iusto pertinentes et id loco prandij, quod intra anni spacium nominatis scabinis non fecerant. Vnde famatus Andreas Fogelwader suo et tocius communitatis scabinorum nomine de huiusmodi pecunijs ante anni spacium ab illis perceptis nominatos Franciscum Boner, Ioannem Kislink, Iodocum Schilling et Andream Salomonis quietauit, liberosque pronunctiauit.

Acta Cons. Cracovien. N. 13, str. 197.

66. 1537. die 20. m. Septembris, Cracoviae.

Senatus consultum de straturis in platea mensatorum.

Feria 5a in vigilia s. Mathaei apostoli. — Domini consules innitendo prioribus decretis et potissimum constitucionibus, quod celebri laudo ac plebiscito ciuitatis huius inclytae decreuerunt, vt omnes et singuli plateam mensatorum inhabitantes ex opposito ecclesiae et cenobij sanctissimae Trinitatis aequent et complanent stratas suas alias *brukii*, non alcius eas eleuando, quam per quartalienses solitum est in alijs vrbis huius locis dimensurari. Quod si quis huic statuto contrauenerit extructa alcius strata, debet et tenebitur deprimere et complanare eandem, dirutionemque et censuram dominorum consulum non euadet.

Acta Cons. Crac. 13, str. 335.

67. 1537. die 12. m. Octobris, Cracoviae.

De secretis consilii non evulgandis.

Feria sexta ante Galli. — Spectabiles domini consules presidentes et seniores in arduis reipublice negocijs ad pulsum campane per cettulas congregati super eo, quod bonum reipublice magis pertinet, consultandi, quodque in recto et debito ordine omnia fiant ac statuantur, et vt respublica ciuitatis in feliciorem consurgi possit nitorem, inter cetera, que illic prudenter tractarunt, tum et de secretis consilij seruandis concluserunt vnanimi voto et voluntate, decernentes ipsosmet, qui protunc interfuerunt et qui absentes protunc fuerunt et successiue ad consulatum eligentur, secreta consilij seruandi et alia, que in senatu aguntur, occultandi, iuramento infrascripto confirmare, quod et fecerunt domini infrascripti, nempe Ieronimus Remer protunc proconsul, Nicolaus Stano, Ioannes Mornstin, Ioannes Czimmerman, Petrus Tanigel, Stanislaus Vaczlaw, Franciscus Roth, Stanislaus Cipser, doctor Petrus Vedelicius, Iostus Lodouicus, doctor Albertus Crayna, Venceslaus Chodorowski, Ieronimus Spiczinsky, Ioannes Conopniczki, Iooannes Schillingk, Ioannes Eichler consules, similiter et notarius ciuitatis Nicolaus Iaskerus ac vicenotarius Lazarus Iedwat eodem die, quo facta est conclusio; sequentibus tandem diebus spectabiles domini Casper Beer, Carolus Koczer, Ieronimus Crugel consules quiuis ex persona sua iuramentum huiusmodi tactis ad imaginem Crucifixi digitis prestiterunt, ac omnia in iuramento expressa seruare

promiserunt. Post hac tandem d. Stanislaus Salomon et Bartolomeus Cromer prestiterunt hoc idem iuramentum. Similiter domini Erasmus Schilling et Andreas Fogelweder praestiterunt hoc iuramentum.

Iuramenti tenor: Iuro Deo, quia secreta consilij, consultaciones, colloquia et omnia, que hic in consulatu tam in publicis quam priuatis negocijs aguntur, seruare promitto nec ea cuique pandere volo, nullius ecciam personam in voto, sentencia, dictisque suis publicabo, verum omnia secreto apud me seruabo. Nullum ecciam ex consulatu et qui ad consilium hic pertinet, potissimum vero in causis, que hic in senatu aguntur, apud regiam magiestatem et generaliter apud quascunque personas status et sexus vtriusque accusare, deferre vel ad aliquem rancorem inducere volo, quinimo accusatores et personam alicuius ex consulatu obloquentes hic ad senatum deferram et publicabo. Ita me Deus adiuuet et eius sancti.

Eodem die domini consules supramemorati attendentes committi sepius negligencias ciuibus in extradendis literis missilibus, vnanimiter decreuerunt, sigillum minus argenteum ad cancellariam dandum, prout de facto dederunt, vt ciues ipsi faciliorem habeant negociorum suorum expedicionem.

Acta Cons. Crac. 13, str. 353.

68. 1538. die 4. m. Ianuarii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae statuit, nemini dignitatem consularem competere, nisi munere scabinali antea perfunctus fuerit.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium vniuersis, quibus expedit, tam praesentibus, quam futuris, quod dum ad praesentiam nostri et consiliariorum nostrorum lateri nostro assidentium, famatus Augustinus Organistha de Kazimiria citasset famatos proconsulem et consules ciuitatis nostrae Kazimiriensis et contra eos proposuisset, quod ipsi denegarent ei locum in ordine consulari, in quem ipse legittime et secundum consuetudinem relatus esset ab generoso Seuerino Bonar, castellano et capitaneo Bieczensi, burgrabio, suppario et magno procuratore nostro Cracouiensi, neque permitterent eum frui honoribus et auctoritate consulari in magnum eius praeiudicium et iniuriam non vulgarem; e diuerso vero proconsul et consules eiusdem ciuitatis nostrae Kazimiriensis coram nobis comparentes, seque de obiecta accusatione expurgantes, attulissent in medium plurimas ac multiplices causas, propter quas asserebant, sibi et ordini suo nequaquam conuenire, neque etiam licere, vt ipsum Augustinum inter se admiterent, inter quas etiam infrascriptas causas adduxerunt videlicet, quod cum ex veteri et obseruata consuetudine introductum sit, vt ad magistratum consularem in eadem ciuitate nostra Kazimiriensi eos deligi et assumi consuetum sit, qui iuribus et legibus communibus ciuitatis censeantur, hoc est, qui ius ciuitatis susceperint, deinde vero, vt antequam in ordinem consularem referatur, prius inter scabinos iuratos eiusdem ciuitatis locum habeat, illicque virtutis et peritiae suae argumenta

ostendat, tum demum magnus procurator noster Cracouiensis pro consuetudine iam inde a principio obseruata eum in ordinem consularem referre et deligere possit, quia tamen in eodem Augustino nulla ex ijs ratio reperta est, cum neque ius ciuile habeat, neque fuerit vnquam scabinus eiusdem ciuitatis, immo alteri ciuitati nempe Ilkusiensi vinculo ciuili sicut ciuis illius sit alligatus, adducentes alias quoque causas honorem spectantes, et propterea petierunt, vt eos circa antiquam consuetudinem conseruaremus, neque cogeremus eos ad dictum Augustinum in ordinem suum consularem admittendum: nos igitur cum consiliarijs nostris auditis ijs, quae citro vltroque tam ab ipso Augustino, quam ab consulibus ciuitatis nostrae fuerunt in medium adducta, quia inter caetera cognouimus, quod magnus procurator noster Cracouiensis pro tempore existens, in cuius administratione ciuitas ipsa nostra Cazimiriensis existit, non aliunde eligere et assumere consules consueuit, quam ex ordine scabinorum iuratorum eiusdem ciuitatis, ipse vero Augustinus non solum scabinus eiusdem ciuitatis non fuerit, sed etiam neque ius ciuile ipsius ciuitatis susceperit, propterea decreuimus et praesentibus decernimus, ipsum in consulem eiusdem ciuitatis eligi non potuisse, neque loco et honoribus inter eosdem consules ad praesens gaudere vel potiri posse, quamuis ad causas honorem eius spectantes et rationabile responsum dederit, et testimonia desuper produxerit, volumus tamen, vt prius habilem, vt praemissum est, se loco et dignitati consulari efficiat. Harum quibus sigillum nostrum est subimpressum testimonio litterarum. Datum Cracouiae feria sexta proxima ante festum sanctorum Trium Regum, anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo octauo, regni vero nostri tricesimo primo. — Ioannes episcopus Cracouiensis, regni Poloniae cancellarius sst. — Relatio reuerendissimi in Christo patris domini Ioannis Choienski episcopi Cracouiensis et regni Poloniae cancellarij.

Z rękopisu Codex iurium civitatis Casimiriae, str. 67.

69. 1538. die 5. m. Ianuarii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae scabinos Iuris supremi Teutonici Cracoviensis nonnisi in causis realibus sub iurisdictionem consulum Cracoviensium subiunctos esse vult.

Sigismundus Dei gracia rex Poloniae, magnus dux Lituuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae etc. dominus et haeres, significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis, tam praesentibus, quam futuris, harum notitiam habituris, quod posteaquam proconsul et consules ciuitatis nostrae Cracouiensis citassent ad praesentiam maiestatis nostrae regiae scabinos iuratos Iuris supremi castri nostri Cracouiensis et contra eos coram nobis in quaerella proposuissent, quod se a iurisdictione eorum ciuili subducere et excipere conarentur, neque eis ita, vt par esset, obedire, neque onera ciuilia cum alijs ex aequo ferre vellent, in contemptum iurisdictionis et authoritatis illorum consularis, ex qua re multa inconuenientia in ciuitate sequerentur et iura ciuitatis et reipublicae ipsius negligerentur neque ordo bonus in ciuitate ob

tantam iurisdictionis confusionem induci valeat, cum tamen ipsi scabini iurassent consulatui obedientiam omnem praestare et mandatis eius parere, a quo iuramento per assumptum officium scabinale absoluti esse non censentur, et ab antiquo ipsi scabini iurisditioni consulum parere solebant; rursus vero scabini praedicti exhibuissent coram nobis priuilegia sua, iuxta quae non teneri se asserebant ad huiusmodi obedientiam consulibus praestandam neque ad comparendum coram eis, solum coram maiestate nostra, dum fuerint literis nostris euocati, aut coram commissarijs nostris, petentes se iuxta ipsa priuilegia conseruari; e contrario asserentibus dictis consulibus praefatos scabinos per hoc ipsum priuilegium a sua iurisdictione et potestate vindicari et eximi non posse propterea, quod in eo expressae sunt villae et loca extra ciuitatem et iurisdictionem Cracouiensem sita, ex quibus nobiles siue alterius conditionis viri ad hoc ipsium officium scabinale assumebantur, quae iurisditioni et potestati ciuitatis non fuerunt subiectae, nunc vero postquam haec consuetudo assumendorum inde scabinorum sublata esset propterea, quod ipsa loca et villae, vnde id fieri debebat, vel redempta a nobis et praedecessoribus nostris sint, vel in alios vsus a dominis eorundem bonorum translata, consuetudoque ipsa eligendorum et assumendorum scabinorum ad ordinem ciuilium personarum et iurisditioni ciuitatis subiectarum iam dudum cum scientia et voluntate antecessorum nostrorum et nostra deuoluta sit, aequum etiam esset, vt ipsi scabini se ab ipsa iurisditione et obedientia consulari non subtraherent, iuraque et onera ciuitatis ex aequo cum alijs ferant, a quibus se eximere consueuerunt: nos exauditis partium praedictarum propositionibus et responsis, perlectoque priuilegio scabinorum ipsorum, quia animaduertimus id ad eum modum se habere, quemadmodum consules praedicti coram nobis asserebant, videlicet quod fuerint antea certa alia extra Cracouiam loca et villae deputatae, ex quibus scabini ipsi assumebantur, quae non fuerunt iurisdictioni ciuitatis Cracouiae subiectae, ex eaque causa fuerunt ex iurisdictione consulum Cracouiensium exempti, ipsique scabini moderni et pro tempore existentes in eorum locum successerunt, qui bona in ciuitate et iurisdictione Cracouiensi habent, prout eligi et succedere in posterum in iura et praerogatiuas in dicto priuilegio expraessas debebunt ac poterunt, decreuimus et decernimus praesentibus:

§ 1. Quod ipsi scabini Iuris supremi moderni et pro tempore existentes in actionibus realibus, hoc est, quae contra eos de bonis ab eis in iurisdictione ciuili possessis instituuntur, tenebuntur coram ipsis consulibus Cracouiensibus aut in iudicio ciuili comparere et respondere; in personalibus vero, hoc est, quae contra personas eorum duntaxat institui contingerit, non alibi, quam coram nobis aut coram commissariis nostris iuxta praedicti priuilegij tenorem et dispositionem respondere erunt adstricti.

§ 2. Ad huiusmodi vero iurisditionem nostram exercendam, ne quid in posterum vel propter longiorem nostram absentiam a ciuitate Cracouiensi vel propter aliam causam in administranda vnicuique iusticia deesse videatur, deputandos duximus, prout praesentium tenore deputamus commissarios nostros perpetuos ad ipsas actiones eorum personales iudicandas, videlicet magnum procuratorem nostrum Cracouiensem nunc et pro tempore existentem vnacum duobus consulibus ciuitatis nostrae Cracouiensis praedictae, quos ipsi

consules de gremio suo deputandos et eligendos pro tempore duxerint, qui habebunt plenam potestatem et authoritatem causas huiusmodi nostro nomine et authoritate iudicandi.

§ 3. De soluendis vero exactionibus et contributionibus quibusuis tam nostris regijs et pro necessitate reipublicae regni nostri institutis, quam etiam ciuilibus *schosz* vulgo nuncupatis et alijs quibuscumque oneribus ciuilibus ita statuimus et decreuimus, prout statuimus et decernimus, quod ipsi scabini nunc et pro tempore existentes propterea, quod actionibus et iudicijs publicis vacare et operam omnem adhibere tenentur, debebunt etiam esse liberi secundum priuilegij sui tenorem ab ipsis contributionibus nostris et regni nostri quibuscumque pro tempore institutis et instituendis, denique et a ciuilibus illis duntaxat, quas racione bonorum mobilium et mercium solui ad necessitatem reipublicae ciuitatis Cracouiae aut institui contigerit, immunes esse et fieri debere censebuntur; eas tamen, quae racione bonorum immobilium, hoc est fundorum ciuilium ad vsum et necessitatem publicam ciuitatis instituentur, ipsi quoque scabini soluere similiter et alia omnia onera ciuilia, quae alijs ciuibus racione fundorum imponentur, ferre tenebuntur et erunt obligati non secus atque alij ciues ipsius nostrae Cracouiensis ciuitatis id facere debent et sunt adstricti.

Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum est impraessum. Datum Cracouiae sabbato in vigilia Epiphaniarum, anno (Domini) millesimo quingentesimo tricesimo octauo, regni vero nostri anno tricesimo primo. Rellatio reuerendi in Christo patris domini Iohannis episcopi Cracouiensis et regni Poloniae cancellarij.

Powyższy dekret zatwierdził Zygmunt III w Krakowie d. 13 lutego 1608, z którego to zatwierdzenia tekst niniejszy podajemy. Przywilej oryginalny Zygmunta III opatrzony jest mniejszą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na pąsowym sznurku jedwabnym.

70. 1538. die 1. m. Februarii, Petricoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae nunciis civitatis Cracoviensis assidendi comitiis regni facultatem addicit.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae ac Masouiae etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis tam praesentibus, quam futuris, harum notitiam habituris, quod licet nuncij nobilitatis regni nostri ad conuentum regni nostri hoc anno a nobis Piotrcoviae ad festum sancti Andreae apostoli indictum, de tractandis negotijs reipublicae apud nos missi, praetexentes quasdam causas refragarentur, ne nuntij ciuitatis nostrae Cracouiensis, qui ex antiqua et obseruata consuetudine in consilijs eorum adsidere in conuentibus regni nostri solebant, hoc tempore ad eorum consilia admitterentur, dictis nuntijs ciuitatis praedictae nostrae innitentibus coram nobis et priuilegijs suis et consuetudini praescriptae atque petentibus, vt eos in loco et dignitate sua conseruari facere dignaremur: nos communicatis super hoc consilijs cum

senatoribus regni nostri tam spiritualibus, quam saecularibus, ex voluntate nostra pronuntiari fecimus, eosdem nuntios ciuitatis nostrae Craccouiensis ad loca sessionis et ad consilia inter nuntios nobilitatis regni nostri admitti iuxta antiquam consuetudinem debere, quemadmodum etiam hoc ipsum hisce nostris literis testatum esse volumus, quas sigillo nostro consignari mandauimus. Datum Piotrcoviae in conuentione generali feria sexta post festum Conuersionis sancti Pauli apostoli proxima, anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo octauo, regni autem nostri tricesimo secundo. — Paulus de Vola vicecancellarius sst. – Relatio magnifici Pauli de Wolia regni Poloniae vicecancellarij, burgrabij Cracouiensis et capitanei Gostinensis.

Z kopii zawartej w kodeksie Zaleskiego na karcie 117, gdzie też zaznaczono, iż oryginał opatrzony był małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku.

71. 1538. die 2. m. Februarii, Petricoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae cavet, ne exhibitio privilegiorum civitati Cracoviensi concessorum, iuribus civitatis eiusdem praeiudicet.

Sigismundus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Litvanie, Russie, Prussie, Masouie etc. dominus et heres. Significamus testatumque facimus uniuersis et singulis, quorum interest, quum anno superiore in comitiis Cracouiensibus omnium ordinum nostrorum uoluntate et consilio decreuissemus, ut omnes incole regni nostri, quicumque haberent literas, priuilegia et munimenta super percipiendis uectigalibus, theloneis, pontalibus et aggeralibus exactionibus, illas easdem coram nobis hic Piotrcouie in conuentu generali reponerent, atque inter ceteros, qui decretum hoc et mandatum nostrum executi sunt, ciues nostri Cracouienses freti immunitatibus et prerogatiuis suis, sese ab eis ostendendis proferendisque exciperent, repositis coram nobis literis, quibus eis a predecessoribus nostris concessum et a nobis approbatum est, quod ad reponenda priuilegia sua praeterquam in arce nostra Cracouiensi coram nobis, cogi non deberent, supplicarentque, ut hac in re gaudere eos immunitatibus et priuilegiis suis huiusmodi sineremus: nobis ac potius uniuerso senatui regni nostri uisum non fuit, ut cum in superiores regni nostri ordines, maioribus etiam immunitatibus gaudentes, decretum de proferendis priuilegiis latum esset, soli Cracouienses ab exhibendis ipsis priuilegiis immunes esse deberent. Itaque uniuerso regni nostri senatu huic eorum exceptioni reclamante, statuimus et decreuimus, ut ea coram nobis in presenti conuentu pro hac uice proferrent et reponerent, illud tamen ciuibus nostris Cracouiensibus prefatis cauere uoluimus atque adeo cauemus hisce nostris literis, quod prolatione et repositione ista uis ipsarum immunitatum nulla in re labefactabitur aut uiolabitur nihilque ei re hac decedet, quin immunitates et priuilegia ipsa robur id, quod nunc habent, habitura nihilominus sunt perpetuo et in euum. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum est appensum. Datum Piotrcoviae in conuentu generali die festo Purificationis Mariae, anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo octauo, regni nostri anno

tricesimo secundo. — Ioannes episcopus Cracouiensis, regni Poloniae cancellarius sst.

Dokument pargaminowy opatrzony wielką pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym.

72. 1538. die 22. m. Martii, Cracoviae.

De exactione ducillari.

Anno Domini M. D. XXXVIII, feria sexta ante dominicam Oculi.

§ 1. Domini consules inter caetera negocia ad ipsum (s) ita statuerunt, vt nemini liceat vasa vini empta in cellarium suum demittere et collocare, nisi prius exactionem ducillorum alias *czopowae* (s) soluerit ac pro illo satisfecerit.

§ 2. Praeterea constituerunt, vt hij domini, qui in exactione ducillorum regiorum alias *czopowem* praefecti fuerint et sederint, ternariorum etiam ciuitatis pensionem exigere debebunt.

Acta Consul. Crac. 9, str. 1.

73. 1538. die 12. m. Aprilis, Cracoviae.

De sacculo petitoris in ecclesia ad s. Mariam abolendo.

Feria sexta ante dominicam Palmarum. — Domini consules seniores et praesidentes ex more per cedulas conuocati, inter caetera ardua reipublicae negocia, de quibus adinuicem consultabant, considerantes et debite perpendentes, quae incommoda subsequi solent ex eo, qum tempore concionis verbi diuini in ecclesia parrochiali s. Mariae in circulo Cracouiensi petitor obambulans corrogat pecuniam a populo, tunc verbi diuini auditioni intento, quod videlicet homines in ecclesia existentes coguntur moueri de locis suis et eidem petitori peccuniarum obambulanti cedere, vnde pressuram patiuntur, et in audiendo verbo diuino impedimenta et molestias perferunt, quominus illud possint quiete et pacifice auscultare: quapropter vnanimi voluntate et consensu decreuerunt, ne peramplius in postera tempora incipiendo a festo Paschae proximo tam in ecclesia s. Mariae parrochiali, quam in ecclesia etiam s. Barbarae infra praedicationem sermonis diuini petitor sacculum et tabellam ad colligendam pecuniam deferens obambulet, vtque huiusmodi rei vsus ex praedictis causis omnino cesset et intermittatur, excepto tamen infra maturam et summam missam obambulandi, iuxta antiquam consuetudinem tempore.

Acta Consul. Crac. 9, str. 1.

74. 1539. die 9. m. Ianuarii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae statuit, ne nuncii civitatis Cracoviensis a comitiis regni removeantur.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, totiusque Prussiae ac Masouiae etc. dominus et heres. Significamus tenore presentium, quorum interest, uniuersis et singulis, harum noticiam habituris, quod cum iam antea sepenumero et anno proxime transacto in comitiis regni nostri Piotrcouiae celebratis nuncii huius ciuitatis nostrae regiae Cracouiensis coram nobis et consiliariis regni nostri questi essent, quod illi per nuncios terrarum regni e medio consilii sui ac cetu illorum excluderentur, locoquo, quem illi alioqui inter eosdem nuncios ex prerogatiuis et libertatibus suis eis ob singularem illorum erga nos et rempublicam regni nostri fidem per praedecessores nostros concessis habiti sunt, non sine illorum graui ignominia priuarentur, et quo illi antiquissimis temporibus semper libere et sine quauis difficultate usi sunt; quemadmodum nos literis et decretis nostris, manu nostra subscriptis, tam in comitiis Piotrcouiensibus, quam in proxime preterita conuentione Cracouiensi per nos latis, de hoc satis diffuse declarauerimus, que in debito suo robore et firmitate conseruamus presentibus. Cum autem ea res iterum in dubium uenerit, nouaque de hoc controuersia excitata est, nobis humiliter supplicarunt praedicti ciues et consules Cracouienses, ut illos primum iuxta libertates eorum conseruare dignaremur, non pateremurque eos ipsos infamia aspergi, et hoc loco suo inter nuncios terrestres in comitiis regni nostri generalibus et particularibus haberi solito, priuari. Nos itaque una cum consiliariis nostris perpendentes et in animo nostro reuoluentes egregiam eorundem ciuium fidem, scientesque praeterea ciuitatem nostram Cracouiensem regiam, ut regni nostri precipuam, nobilitati et miliciae terrestri esse incorporatam ac unitam, et ultra alias praerogatiuas illi concessas, etiam consules illius ad generales et particulares regni nostri conuentus per literas nostras et praedecessorum nostrorum semper uocari consiliisque nostris simul cum aliis terrarum nunciis interesse, ac pro bono reipublicae consulere soliti fuerint, nolentesque illos et presertim sine ullo ipsorum demerito hac prerogatiua et facultate priuari, de consilio et unanimi uoluntate consiliariorum nostrorum tam spiritualium quam secularium, in hoc generali conuentu nobiscum ad presens existencium, decreuimus decernimusque hoc decreto nostro perpetuo obseruandum, eosdem ipsos consules Cracouienses modernos et eorum posteros seu eorum nuncios e medio consilii nunciorum terrestrium non esse unquam explodendos, verum nos eos omnibus consultationibus tam in ipsis generalibus quam particularibus comitiis inter nuncios terrestres volumus ubilibet interesse de omnibusque nostris et reipublicae rebus iuxta literas et decreta ea in re ante hac ut praemissum est, per nos lata et promulgata una consulere consiliique participes esse, contradictione quorumcumque minime obstante. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est presentibus subappensum. Actum et datum in comitiis generalibus Cracouiensibus feria qvinta post festum sanctorum Trium Regum proxima, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo nono, regni uero nostri anno trigesimo

secundo. — Paulus de Volia vicecancellarius sst. — Relatio magnifici Pauli de Volia regni Poloniae vicecancellarii, burgrabii Cracouiensis et capitanei Gostinensis.

Dokument pargaminowy opatrzony małą pieczęcią koronną, uwieszoną na sznurku z pąsowego i zielonego jedwabiu.

75. 1539. die 6. m. Februarii, Cracoviae.

De processu iuris roformando.

Feria quinta post Purificationis Mariae. — Ad examinandum et reformandum iuris processum deputati sunt isti domini, videlicet d. Ioannes Mornstein, d. Ioannes Zimerman, d. Iostus Ludouicus D. d. Albertus Craina, d. Venceslaus Chodorowsky, d. Ioannes Schilling, d. Bartholomeus Cromer, d. Andreas Vogelweder et aduocatus noster, ac generaliter omnes reliqui domini, quibus ad id accedere placeret; si tamen non omnes ex expressis vna conuenire possint, quattuor ad id muneris sufficere et authoritatem habere debent. Quattuor autem dies ad hanc conuentionem constituti sunt, nempe dies dominica, feria tercia, feria quinta et sabbatum.

Acta Cons. Crac. 14, str. 101.

76. 1539. die 7. m. Februarii, Cracoviae.

De mulctis a vulnerantibus solvendis.

Anno domini M. D. XXXIX, feria sexta post Purificationis Mariae.— Vnanimiter decreuerunt domini, quod quicumque vulnerasset vel mutilasset aliquem, et si is velit fideiussores statuere pro facienda concordia cum eo, qui accepit vulnus vel mutilationem, nequaquam admitteretur eiusmodi fideiussio antequam mulcta exhiberetur dominis secundum modum excessus aestimanda, nempe vt a mutilatione darentur quinque marcae, a vulnere vero vna sexagena.

Acta Consul. Crac. 9, str. 2.

77. 1539. die 27. Februarii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae nunciis civitatis Cracoviensis locum in comitiis regni tam generalibus, quam particularibus denuo assignat.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, tociusque Prussiae, Masouiae ect. dominus et heres, vniuersis et singulis,

quorum interest, planum testatum facimus. Ea fuerunt merita cum erga maiores nostros tum erga regnum hoc nostrum regiae ciuitatis nostrae Cracouiensis, ut iure optimo quaedam ei prae ceteris priuilegia concessa sint, inter quae praecipuum est hoc, quod facta ei est potestas contra morem aliarum ciuitatum nuncios ad comitia tam minora, quae particularia, quam maiora, quae generalia vocant, mittendi, quibus inter alios terrarum nuncios locus datur, ita vt nobilitati miliciaeque terrestri incorporata sit et unita. Sed paucorum quorundam odio et maleuolentia tanta fuit in eos nunciorum inuidia concitata, ut eos a caetu suo remouere atque a consessu consiliisque excludere conarentur. Nos cum uideremus praeter meritum hac eos a nunciis affici contumelia, cum non modo non admiserit quicquam regia haec ciuitas nostra, quamobrem de iis ornamentis, quibus uirtutis et meritorum ergo a maioribus nostris affecta fuit, detractum ei per nos aliquid oportere, qui soli eius rei potestatem habemus et non terrarum nuncii, sed meruit potius, vt ad priora illa noua fieret accessio, decreto nostro regio sanximus, ut quem locum inter terrarum nuncios post hominum memoriam nuncii eius honestissime semper sunt tutati, eum sempiternis deinceps temporibus teneant, neque aut occultis machinationibus cuiusquam aut aperta vi de eo deturbentur. Quodquidem decretum nostrum altero etiam et tertio decreto nostro confirmauimus, sed eo quorundam prorupit audacia, vt ne decretorum quidem nostrorum ratione habita in suo nihilominus instituto permanerent, atque a caetu nunciorum terrestrium nuncios regiae nostrae ciuitatis nulla legitima causa excludere conarentur. Quae res non iam ad ciuitatis modo nostrae, sed multo magis ad nostram iniuriam et contumeliam visa est, decretis enim nostris uiolandis et contemnendis nos authoritasque nostra regia uiolari et contemni uidetur. Itaque dignam animaduersione eorum audaciam esse putauimus, qui contra decretum nostrum uenire ausi essent, sed ne quid a nostra natura clementi et benigna alienum fecisse iudicari possemus, nouissimum iam hoc decretum nostrum de nostra senatorumque regni nostri et consiliariorum sentencia scribi iussimus, quo statuimus inuiolate id obseruari mandantes, vt nuncii regiae nostrae ciuitatis Cracouiensis inter nuncios terrarum suum locum in comitiis tam minoribus quam maioribus obtineant. De quo si quis eos contra decretum hoc nostrum deturbare fuerit conatus, is eas se paenas incursurum esse sciat, quas meretur, qui regiam nostram contemnit authoritatem, quam tocies laesam esse putabimus, quoties aliquis contra decretum hoc nostrum uenire ausus erit: haud aliter in eum animaduersuri, quam in regiae nostrae personae ac dignitatis contemptorem. In cuius rei testimonium haec scribi et sigillo nostro obsignari iussimus. Datum Cracoviae in comitijs generalibus feria quinta ante dominicam Reminiscere proxima, anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo nono, regni vero anno tricesimo tercio. — Sigismundus rex sst. — Relatio venerabilis Samuelis Maczieiowski decani Cracouiensis et regni nostri vicecancellarii.

Dokument pargaminowy, opatrzony mniejszą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z pąsowego jedwabiu.

78. 1539. die 21. m. Maii, Cracoviae.

De literis potestatis commissae.

Feria quarta post Ascensionis Domini. — Domini consules pleno numero congregati in negocio communitatis decreuerunt vnanimi consensu, quod in posterum plenipotentiae scribi et acticari debeant breuiter, expressis solummodo hijs, quae necessario specialiter exprimenda sunt, quodque huiusmodi plenipotentiae possint eciam inscribi in librum donationum.

Acta Cons. Crac. 14, str. 210.

79. 1539. die 21. m. Augusti, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae statuit, cives Casimirienses domos areasque suas nonnisi apud iudicem competentem obligare vel vendere posse.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae ac Masouiae etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quorum interest, vniuersis et singulis, praesentibus et futuris, harum notitiam habituris, quia delatum est ad nos, multos esse nostros sub[ditos vtriusque] status et conditionis, habentes domos, hortos et areas ac alias possessio[nes suas in]tra menia ciuitatis nostrae Kazimiriensis penes Cracouiam sittae, sub iurisdi[tione ciuili exi]stentes, qui extra eandem iurisditionem, officium et forum competens coram [iurisditionibus ex]traneis eadem bona sua immobilia resignare, inscribere et recognoscere consueuerunt non sine iuris ciuilis preiuditio et inde facile secuturo damno, supplicatumque fuit nobis, vt super premissis de remedio opportuno prospicere benigne dignaremur. Nos considerantes in toto fere regno et dominijs nostris seruari solitum et iure communi prouisum, vt nemo extra proprium forum quicquam agat, nec aliquas resignationes faciat, volumus itaque et futuris temporibus obseruari mandamus, quatenus omnes et singuli ciues et incolae Kazimirienses, presertim quicunque de iurisditione ciuili praefata specialiter non sunt exempti et libertati, domos, areas, hortos et quascunque possessiones habentes, in nulla alia, quam in propria iurisditione ciuili Kazimiriensi vendere, obligare et quouismodo resignare presumant. Quod si secus per quempiam factum fuerit, extunc generoso Seuerino Boner castellano et capitaneo Bieczensi, zuppario et magno procuratori nostro Cracouiensi et alijs pro tempore existentibus, magnis procuratoribus nostris mandamus, ut constituto illi de huiusmodi resignationibus extra iurisditionem ciuilem factis, tales domos, areas siue quascumque possessiones pro fisco nostro regio accipiat et illi aplicet. In cuius rei fidem et testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Cracouiae feria quinta proxima ante festum sancti Bartholomaei, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo nono, regni vero nostri anno tricesimo tertio. — Samuel Maczieiowski nominatus episcopus Chelmensis et

vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi in Christo patris domini Samuelis Maczieiowski nominati Chelmensis et regni Poloniae vicecancellarij.

Z rękopisu Codex iurium civit. Casimiriae, str. 71.

80. 1539. die 22. m. Augusti, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae Iudaeis Casimiriensibus mandat, ne extra vicum suum habitandi locos sibi quaerant.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Syradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniae etc. dominus et haeres, significamus tenore presentium, quibus expedit, vniuersis et singulis, praesentibus et futuris, harum notitiam habituris, quia delatum est ad nos, perfidos Iudeos non contentos eo vicco in Kazimiria, qui per maiores nostros eis datus est, et septis quibusdam a reliqua ciuitate diuisus, vt domicilia sibi in eo extruere atque in ijs habitare possint, non conducere modo sibi domos extra viccum illum in Kazimiria, verum etiam emere atque in emptis areis nouas aedificare. Que res tot sceleribus et flagitijs fenestram aperit, vt nisi obuiam ijs per nos itum sit, iustam Dei offensionem atque calamitosam plagam aliquam effugere non possimus. Cum itaque et regni nostri intersit minui potius quam augeri Iudeorum numerum, et ad officium hoc nostrum proprie pertineat, vt omni cura prouideamus, ne quid ex ista Iudaeorum cum Christianis tanta consuetudine offendiculi nascatur, quemadmodum iam esse nata pleraque intelligimus, mandamus et edicimus omnino aliter habere non volentes, vt se perfidi Iudei intra septa sua contineant, ne qui extra viccum suum aut Cracouie aut Kazimirie habitare perpetuo audeant, quicquid in posterum siue emerint, siue conduxerint, id pro eo haberi volumus, quasi neque emptum neque conductum esset, vt ex conducta domo cuiuis Christiano eos exturbare liceat, si quam vero emerint, ea pro nobis vsurpetur et simul atque iudicio conuictus erit Iudeus eam emisse, fisco nostro applicetur. In cuius rei fidem et testimonium sigillum nostrum est appensum presentibus. Actum et datum Cracouie feria sexta ante festum sancti Bartholomaei proxima, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo nono, regni vero nostri anno trigesimo tertio. Presentibus reuerendis in Christo patribus dominis: Petro Cracouiensi, Sebastiano Helmensi et nominato Posnaniensi, Stanislao Premisliensi, Samuele decano Cracouiensi et nominato Chelmensi, Ioanne Camenecensi episcopis, necnon magnificis et generosis ac venerabilibus Petro Opalienski Gnesnensi et Costensi et Olstinensi capitaneo, serenissimi regis iunioris magistro, Spitkone de Tarnow Radomiensi, regni thesaurario, Krzepicensi, Brzesniczensi et Krzesowiensi capitaneo, Seuerino Boner Bieczensi, zuppario, burgrabio et magno procuratore Cracouiensi, Oswieczmiensi, Zatoriensi, Rabstinensi et Bieczensi capitaneo, Stanislao Stadniczki de Zmigrod Zawichostensi et capitaneo Noue ciuitatis Korczin, castellanis, Ioanne Zbanski Posnaniensi et sancti Floriani in Kleparz praeposito et canonico Cracouiensi, Georgio Miskowsky archidiacono Cracouiensi, Ioanne Drzewiczky scholastico Lanciciensi et canonico Cracouiensi, Mathia Drzewiczki canonico Cracouiensi, secretarijs nostris, Hieronimo Staskowski magistro coquine, Augustino Kotwicz stabuli prefecto, sincere et fidelibus nostris dilectis. Datum per manus eiusdem reuerendi in Christo patris Samuelis Maczieiowski decani Cracouiensis, nominati Chelmensis, regni nostri procancellarij sincere nobis dilecti. — Samuel Maczieiowski nominatus episcopus Chelmensis et vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi in Christo patris Samuelis Maczieiowski decani Cracouiensis, nominati Chelmensis et r. P. vicecancellarij.

Z rękopisu Codex iurium civitatis Casimiriae, str. 72.

81. 1540. die 11. m. Martii, Cracoviae.

Sigismundi I. regis Poloniae decretum de ratione diiudicandarum provocationum ad iudicium Sex Civitatum interpositarum.

Sigismundus Dei gracia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae totiusque Prussiae, Mazouiae etc. dominus et heres. Significamus tenore presentium, quibus expedit, vniversis, quia cum ex officialium nostrorum certa relatione intelleximus in gradu iudicii Sex Ciuitatum iuris Maydemburgensis, quo causarum omnium eiusdem iuris appellationes a iudiciis inferioribus fieri solent, iudices eidem iuditio presidentes pleraque extra priuilegium iuditio predicto seu eius presidentibus per predecessores nostros attributum committere, illiusque metas in decidendis et resoluendis appellationibus excedere, vltraque ea, que in ipsis appellationibus causarum continentur, iudicare, sicque litigantes subditos nostros maioribus difficultatibus et sumptibus per errorem ab eis grauari ac inuolui: eo igitur incommodo obuiam ire illudque tollere ac iuditium prefatum in meliorem normam redigere volentes, statuimus et decernimus presentibus, vt posteaquam iudices predictos Sex Ciuitatum iuxta mandatum nostrum prius emanatum, pro temporibus et loco designatis conuenire contigerit et causarum in prioribus instanciis processus coram eis repositi fuerint, examinatis et auditis, que ad causam pertinere videbuntur, quodque de iuris et iustitiae rationibus fuerit super puncto dumtaxat appellationis vnica tantum sententia diffinitiua in vnaquaque causarum aliquo iudicij tempore occurrentium, ijdem iudices decernant et pronunctient, litigantium vlterioribus quesitis seu interrogationibus ante et post sentenciam latam, quibus ipsi litigantes extra causam hactenus affligebantur et grauati fuerant, non obstantibus. Que omnia abrogamus et tollimus, iuditiumque prefatum ad ea se immisceri omnino nolumus. A singulis vero sentenciis per ipsos iudices siue super diffinitiua siue interlocutoria cuiuscumque causae, ad eorum iuditium via appellationis devolute ferendis, non amplius quam sex sexagenas numeri et monete communis per sexaginta grossos computatas, septimam vero sexagenam notario a parte, pro qua sentencia lata fuerit, persolui et per eosdem iudices exigi volumus et mandamus. Et quia per simi-

lem errorem non parws hactenus inoleuerat abusus, quod partes litigantes pro sigilandis sentencijs speciali sumptu singulos ciuitates circumire coacte fuerant, quod nos quoque in meliorem vsum reducere volentes, statuimus, vt singula queque ciuitas suum sigillum ad huiusmodi acta in ciuitate nostra Cracouiensi, in pretorio ipsius ciuitatis in communi scriniolo sex serraculis servato et firmato hebeat paratum, vt quocienscumque easdem ciuitates pro statis temporibus nunctios suos ad decidendas appellationes destinari contigerit, tocies illis clavem serraculo appositam committant, qui a se pronunctiatas sentencias Cracouiae sigillare et reposita sigilla claudere in ipsoque pretorio iterum reponere habeant facultatem. Quocirca vobis in commune et singulariter cuique sex predictarum ciuitatum Cracouiensi, Kazimiriensi, Sandecensi, Bochnensi, Wyelyciensi, Ilkwssiensi et iudicibus ab eis ad iudicii gradum prefatum pro quolibet tempore delegandis, premissa omnia per nos decreta et statuta ad notitiam vestram deducimus et deduci volumus presentibus, simul et mandamus vobis, vt ea omnia prescripta firmiter teneatis et in iudicio vestro communi, quod Sex Ciuitatum appellatur, obseruetis, ab eisque ne latum quidem vnguem discedere audeatis sub grauissima indignatione nostra et pena pro arbitrio nostro ab vobis exigenda. Harum testimonio litterarum, quibus in fidem sigillum nostrum est appensnm. Datum Cracouiae feria quinta ante dominicam Iudica proxima, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo, regni vero nostri anno trigesimo quarto. — Paulus de Vola r. P. cancellarius sst. — Relacio magnifici Pauli de Vola r. P. cancellarii, burgrabii Cracouiensis et capitanei Gostinensis.

Przywilej pargaminowy. Pieczęć oderwana, pozostał tylko pargaminowy pasek.

82. 1540. die 18. m. Martii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae constitutionem quandam de plebeio nobilem vulnerante ad comitia regni proxima differt.

Sigismundus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lithvanie, Russie, Prussie, Masovie etc. dominus et heres. Significamus tenore presentium, quorum interest vniuersis, quia cum famatus consulatus ciuitatis nostre Cracouiensis ad nos detulisset, ad eorum noticiam devenisse constitucionem ex decreto conuentus generalis regni nostri editam esse, vt qui plebeus nobilem wlneraverit avt occiderit, non alia pena quam capitali puniretur, vererique, ne ea ipsa constitucio ipsos quoque afficeret, qvi et in regia nostra tocius regni sede, in qua cum nostra curia vt plerumque confovemur et aliunde plerique externi homines ad nos concurrere solent, vnde facile est casus varios evenire, illosque evitare nedum est dificile, sed fere impossibile rerum gerunt gubernacula, et proinde supplicaverunt nobis multorum consiliariorum regni nostri illos promoventibus (s), vt huius regie nostre sedis et prime regni nostre (s) civitatis racionem benignam habere illosque ab eius constitucionis rigore eximere dignaremur. Nos vero tametsi perpendamus ciues nostros Cracouienses pre alijs ciuibus ciuitatum regni nostri singularibus pre-

eminere priuilegijs, quippe qui et presentiam curie nostre, nunctiorum externorum multorumque advenarum ad nostram curiam venientium perferunt, quique et in consiliis publicis in conuentibus regni generalibus locum obtinent, non vsque qvaque eqvandos esse alijs plebeis regni nostri, qvos illa constitucio afficit, nichilominus tamen cupientes et illorum priuilegia atque libertates, prerogatiuas ex gratia nostra illustrare, illosque pre alijs plebeis singulari priuilegio gavdere, eam rem maturiori deliberacione distulimus statuendam provt diferimus harum tenore literarum ad proxime futurum generalem regni conuentum, in quo nos cum consiliarijs nostris id, quod opportunum fuerit hac (in) re constituemus, interim autem et more veteri et priuilegijs atque consvetudinibus illos gaudere volumus. Harum testimonio literarum, quibus in fidem sigillum nostrum est appensum. Actum et datum Cracovie in conuentione generali feria quinta ante dominicam Palmarum proxima, anno Domini millesimo quingentesimo qvadragesimo, regni vero nostri anno trigesimo quarto. — Samuel episcopus Chelmensis et vicecancellarius sst. — Relacio reuerendi in Cristo patris domini Samuelis Maczieiowski episcopi Chelmensis et regni Polonie vicecancellarij.

Dokument pargaminowy, opatrzony mniejszą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym.

83. 1540. die 21. m. Aprilis, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae litem, quam advocatus et iurati Supremi Iuris Magdeburgensis in arce Cracoviensi consulibus Cracoviensibus intendebant, ad suum proximum Cracoviam adventum dirimendam differt.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Littuaniae, Russiae, Prussiae, Mazouiae etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis, quia cum aduocatus et iurati Iuris supremi Maydeburgensis castri nostri Craccouiensis euocassent cittatorie ad nos et tribunal nostrum regium consulatum ciuitatis nostrae Craccouiensis, quaestique essent in dicto cittationis nostrae termino, quod consulatus ipse cogeret eos ad parendum iurisditioni suae consulari carcerique ciuili suo illos manciparet, et resignationes et inscriptiones bonorum fieri eis coram se non sineret, aliisque iniurijs et grauaminibus eos afficeret contra iusticiae et aequitatis institutum et in contrarium decreti nostri inter eos et consulatum ipsum antea per nos lati, quod illico produxerunt petentes se in eo conseruari; consulatu praedicto Craccouiense ex aduerso respondente et dicente, decretum ipsum praeterquam quod papiraceum esset, sine scientia sua emanasse, sed neque aduocatum et iuratos ipsos subtrahere se posse a iurisditione sua consulari, quippe qui aeque ac ciuium quisque commune iuramentum obedientiae sibi praestitissent, hoc autem amplius eo ipso consulatu producente coram nobis priuilegium de aduocato et scabinis Iuris supremi praedicti eligendis editum, non disponens, quod de Cracouia aduocatus et iurati ipsi eligi debeant, sed de alijs ciuitatibus et oppidis, quae in priuilegio ipsorum

nominatim sunt descripta, petensque hoc idem priuilegium in suo robore conseruari: nos audita disceptatione partium hac inter se citro vltroque coram nobis facta, quia eius causae et praesertim decreti postremo in ea re lati negotium animaduertendum nunc esse eiusmodi, de quo pleniore senatu regni nostri despici et cognosci debeat, suspendendum et reijciendum illud duxerimus, suspendimusque et reijcimus eius causae cognitionem quoad decisionem eius finalem vsque ad aduentum nostrum Craccouiam, quando vna pars alteram in iudicium nostrum vocare voluerit, interea vero temporis conseruandum eos esse in suo robore decreto (s) decretum nostrum, quod vltimo sub sigillo nostro maiore et cancellarij regni nostri de cancellaria nostra est confectum. Decreuimus autem et decernimus praesentibus literis nostris, vt aduocati et iurati ipsi pareant consulatui et ijs omnibus, in quibus iuxta decretum nostrum praefatum parere tenentur; consulatus uero illos in eo ipso decreto nostro conseruet, seque iuxta illud gerat in omnibus. Quod si aduocati vel alicuius ex iuratis locum vacare contigerit, in eum ipsum locum non de Craccouiensi ciuitate, sed aliunde, vt in priuilegio ipsorum continetur, alius quoties necesse fuerit, eligatur et sufficiatur, iuramento etiam, quo sunt ab initio nobis apud magistratum ciuitatis Craccouiensis obstricti, solutos et liberos illos esse volumus; in futuro tamen regni nostri generali conuentu nos despiciemus cum consiliarijs nostris de praedictis rebus omnibus, quodque iustum fuerit, in partem vtramque statuemus. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Actum et datum Craccouiae feria quarta ante festum sancti Adalberti, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo, regni nostri anno trigesimo quarto. — Samuel episcopus Chelmensis et vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi in Christo patris domini Samuelis Macieiowski episcopi Chelmensis et r. P. vicecancellarij.

Z kopii zamieszczonej w rękopisie Bibl. Jagiel. krak. N. 135, karta 84.

84. 1540. die 5. m. Iulii, Cracoviae.

De feno consulibus dando; — de rationibus a quaestoribus aerarii civilis reddendis.

Feria secunda post Visitationis s. Mariae.

§ 1. Domini consules legittimo et pleno numero congregati vnanimi consensu disposuerunt et concluserunt, quod videlicet cuilibet dominorum debeant duo currus foeni dari a d. lonheris libere absque vllius pecuniae perceptione.

§ 2. Domini consules legittimo plenoque numero congregati vnanimi assensu disposuerunt et concluserunt, quod nempe racio debeat a d. lonheris aedi et reddi post Nouum Annum siue tunc celebrabitur electio consularis siue non, omnimodo.

Acta Cons. Crac. N. 15, str. 133.

85. 1540. die 17. m. Decembris, Cracoviae.

Senatus consultum de vino cauponando.

Anno M. D. XXXX, die 17. mensis Decembris feria sexta ante Thomae, dominorum consulum statutum de vino et eiusdem venditoribus ac propinatoribus factum, per dominos proconsules irremissibiliter seruandum et exequendum.

§ 1. Primo. Semper initio autumni admonendi sunt ciues, ne vini precium augeant comunem populum ob suum lucrum grauantes, nam non licere proconsulibus pro tempore existentibus, vini precium supra statutum augere. Hoc quoque propinatoribus conuocatis ipsis publicetur.

§ 2. Secundo. Vt omnes propinatores nunquam vina dare audeant, nisi prius signa apendeant: Hungaricum vinum propinantes signa seu serta habeant viridia, Morauicum vendentes straminea; et si qui rubea habent, illi panniculum rubeum adfigant, omnesque huiusmodi signa habeant abhinc in octauam sub quinque marcarum poena irremissibiliter exigenda.

§ 3. Tertio. Ne quis vina Morauica pro Hungarico dare audeat sub poena a dominis consulibus sibi infligenda.

§ 4. Quarto. Ne quis omnium (s) vina quaecumque propinare aut vendere audeat siue in quartis siue barillis, nisi id prius proconsuli exhibeat illique precium constituatur, quod vt firmum permaneat, familia d. proconsulis regestrum speciale habebunt, in quo omnium omnia vina describent, et e regione quoque venditionem notabunt, in quo a nemine impediri sub graui poena debent.

§ 5. Quinto. Ne quis vina aliter vendere praesumat, quam precio sibi constituto: etenim fieri solitum fuit, quod aliter in barillis vendebatur, vnde regni ordines saepe questi et acriter infensi sunt. Quem errorem omnino tollere volunt domini consules.

§ 6. Sexto. Ne vinum commune Hungaricum altius pro vno grosso et Morauicum 16 denarijs statuat dandum dominus proconsul, et quae leuiora sunt, leuius quoque statuat. Hunc articulum domini consules interim durare volunt, quousque tanta sit vini copia, quanta hoc anno esse constat. Caeterum annis futuris pro temporum racione consilia quoque directuri sunt.

§ 7. Septimo. Vt omnes iustas habeant mensuras, ne hinc lucrum quaerentes populum iniuria grauent.

§ 8. Octauo. Ne vina nociuis medicaminibus vitiare quis praesumat, nam in corporum humanorum perniciem ob lucrum priuatum alijs multa morborum genera et mortem ipsam saepe parare, vinum quoque huiusmodi sacris mysterijs porrigere iniquitas summa est: vt sunt oua, sulphur, calx, porcina pinguedo, mel et huiusmodi nociua; si quis repertus fuerit, ad arbitrium dominorum consulum pro excessus et rei magnitudine puniatur.

§ 9. Nono. Ne quis scortationes et adulteria apud se committi paciatur ob lucrum temporarium aeterna amissurus, neue vltra constitutum tempus potationes admittat.

§ 10. Decimo. Ne quis vllo alio in loco siue extra siue in ciuitate vina

emere praesumat, quam in foro publico, alioqui a dominis consulibus puniendus, qui hoc mandatum transgressus fuerit.

§ 11. Vndecimo. Quod transgressores ad arbitrium dominorum puniantur.

Acta Cons. Cracov. 9, str. 3.

86. 1541. die 31. m. Martii, Cracoviae.

Electio quaestorum aerarii civilis.

Feria quinta ante dominicam Iudica. — Domini consules seniores et presidentes ad pulsum campanae et per scedulas iuxta decretum s. maiestatis regiae pleno numero congregati, vnanimi voto et sententia delegerunt in anni nunc currentis quaestores spectabiles dominos Stanislaum Salomonem et Iohannem Schilling. Quanquam cum ea electio non de modo et forma eiusdem decreti s. maiestatis regiae (eo quod ex solo ordine dominorum seniorum) sit facta, tamen cum ex communi consensu dominorum praesidentium ad id tempus existentium id acciderit, qui omnes tanquam huic muneri parum sufficientes, se quam diligentissime ab ea functione excusabant, itaque in posterum nullo modo praeiudicare debet nec potest, quin de sententia et voluntate eiusdem decreti s. maiestatis regiae partim ex senioribus partim ex praesidentibus dominis fieri deberet.

Acta Consul. Crac. N. 6, str. 491.

87. 1541. d. 8. m. Iulii, Cracoviae.

De civitate largienda.

Anno Domini M. D. XLI. feria sexta post Visitacionis s. Mariae. — Domini consules praesidentes et seniores in reipublicae negocijs solito more congregati, inter caetera vnanimi voto et sententia concluserunt, ne cuiquam amplius externo homini concederetur facultas suscipiendi iuris ciuilis, nisi prius ex ea ciuitate, vnde sit oriundus, litteras sufficientes suae procreationis ac honestae conseruationis attulisset, neque pro litteris eiusmodi adferendis fideiussoria cautio amplius admitti, neque coram officio nostro vllum testimonium vel per externos homines vel nostros etiam conciues super hac re praestitum sufficiens esse debebit, donec id ipsum litteris sufficientibus probatum fuerit: exceptis his, qui hinc oriundi suam procreationem et conseruacionem conciuibus et hominibus fidedignis probare debebunt et poterunt.

Acta Cons. Crac. 9, str. 5.

88. 1541. die 9. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de consulibus ad senatum per sagittarios proconsulares convocandis.

Sabbato ante Margarethae, anno Domini M. D. XLI. — Domini consules tam praesidentes quam seniores in reipublicae negocijs solito more congregati, volentes aliquam maiorem rationem esse officij et senatus, quam communis alterius cuiusuis ciuis, vnanimiter concluserunt, ne dominus proconsul quicunque pro tempore extiterit, veniens in praetorium dominos tam seniores quam praesidentes per quenquam alium praetorij famulum amplius conuocaret, quam per suos proprios ministros, quos vulgo sagittarios vocant, qui per quatuor ciuitatis partes sese distribuent, ac eorum quilibet dominos eos et praesidentes et seniores, qui in suo quartali habitabunt, conueniet, et vt ad praetorium venire dignarentur, significabit. Deinde vbi eorum quilibet pro sua parte obambulauerit, rediens in praetorium indicare debebit domino proconsuli, qui domini se adfuturos sunt polliciti, qui uero minime. Postremo ijdem domini proconsulis famuli ad dominorum iussa seduli et diligentes expectare debebunt, neque ex praetorio descendere, donec finitis omnibus actionibus dominus proconsul et domini omnes quoque descenderint. Porro reliqua praetorij familia dimisso senatu diligenter animaduertere debebit, si quis dominorum ex praetorio descensurus proprium famulum ad manum et in promptu non haberet, vt eos dominos domum vsque concomitarentur et deducerent. Quandocunque vero in praetorium d. proconsul venerit, vt omnes praetorij famuli presto adessent, eidemque sese omnes exhiberent.

Acta Cons. Crac. 9, str. 5.

89. 1541. die 19. m. Augusti, Cracoviae.

De aedilibus ecclesiae Cracoviensis ad s. Mariam.

Feria sexta ante Bartholomei, anno Domini M. D. XLI. — Domini consules vnanimi voto et sentencia concluserunt, vt hij domini, qui nunc sunt, et postea quicunque sunt futuri prouisores et aediles templi s. Mariae, vt ijdem domus sacerdotum penes scolam s. Mariae, tum sacellorum et ibidem existentium clenodiorum serenissimi piae memoriae Alberti Poloniae regis et generosi Hinczonis in castro Cracouiensi ac generaliter omnium aliorum locorum ecclesiasticorum fierent prouisores. Quapropter exnunc eorundem curam commiserunt spectabilibus dominis Casparo Beer et Iosto Ludovico Decio s. maiestatis regiae secretario.

Acta Consul. Crac. 9, str. 5.

90. 1541. die 30. m. Septembris, Cracoviae.

De commissariis iudicii Sex Civitatum deligendis.

Feria sexta in crastino s. Michaelis, anno Domini M. D. XLI. — Domini consules pleno numero congregati vnanimi voto et sententia concluserunt, quod in deligendis Sex Ciuitatum assessoribus et commissarijs semper dominus proconsul quicunque pro tempore extiterit eoque fungetur munere, primus sine vlla per vota electione esse et permanere debeat, aut si id oneris solus subire nollet, extunc alium dominum ex ordine et numero praesidencium in locum sui subrogabit, quemcunque ille pro fide et conscientia sua huic functioni dignissimum censuerit. Alter vero ex dominis senioribus iuxta votorum consonanciam et multitudinem deligi debebit.

Acta Consul. Crac. 9, str. 6.

91. 1542. die 27. m. Ianuarii, Cracoviae.

Senatus consultum de vigilibus nocturnis et famulis praetorii eorumque salario.

Feria sexta post Agnetis, anno Domini MDXLII. — Domini consules inter cetera negocia sanxerunt:

§ 1. Vt pro vigilia seu custodia nocturna conducantur viginti famuli robusti, quorum quilibet sua propria arma tenebitur habere, vt sint bene muniti, quorum praefectus et superintendens erit capitaneus praetorij.

Hij mox ad pulsum campanae praetorij sub vespere armati venire debebunt ad praetorium. Si quis autem illorum non venerit ad tactum horae primae, extunc luet vnum grossum ad carbanam socijs. Praeterea de praetorio non discedent, nisi post buccinatam auroram; si vero aliquis eorum ebrius venerit, debebit incarcerari per noctem ipsiusque precium nocturnum defalcari.

§ 2. Salarium istis custodibus et vigilibus per dominos constitutum est a festo diui Simonis et Iudae usque ad dominicam Inuocauit per hyemale tempus qualibet septimana per 12 gr. a dominica Inuocauit usque ad festum diui Simonis et Iudae per tempus aestiuale qualibet septimana per 10 gr.

§ 3. Denique hijs famulis vigilantibus constituta est huiusmodi merces, quemadmodum supradictum est, propterea, vt sint delecti robusti, bene muniti, nec se alijs laboribus publicis diurnis grauent atque occupent, itaque nocturnas excubias praestare non possint, quinimmo tenebuntur quoque interdiu esse parati, si aliquando aut quotienscunque contigerit familiae praetorij subsidium praestare aduersus insolentes et pacis communis violatores.

§ 4. Item praefecto familiae praetorij alias Czechmistro per dominos deputatum est salarium septimale per 24 gr.

§ 5. Item famulis duodecim praetorij salarium septimanale constitutum est per 12 gr. idque propterea, vt diligentiores et fideliores essent, nec ullas

corruptelas sumerent, nec pecuniam a partibus exigerent, immo etiam se gererent secundum antiqua eorum statuta, quae singulis septimanis perlegi illis curare debent. Caeterum si contigerit aliquem eorum a seruitio dimitti et licentiari propter eius insolentiam et ebrietatem, is tunicam praetoriani coloris alias *barwy* in praetorio alteri relinquet sine aliqua solutione pro eadem tunica accipienda. Nam huiusmodi vestes alias *barwa* pro honore ciuitatis dari solent.

Acta Consul. Crac. 9, str. 6.

92. 1542. die 17. m. Februarii, Cracoviae.

De pomoeriis civilibus consulibus conferendis.

Feria sexta ante Carnispriuuium. — Domini consules ad diem hodiernum in pleno numero congregati, considerantes quod vt periculosum sit intramuralia ob reipublicae necessitatem ab alijs impediri, ita maxime quoque necessarium esse, vt sic conferantur pacis tempore possidenda, ne emergentibus casibus inde qualecumque incommodum metuendum sit. Cupientes vt debent (quae euenire saepe solebant) difficultatibus viam praecludere, maturo desuper praehabito consilio, concordibus suffragijs concluserunt, vt postquam futuris temporibus perpetuis hortum quemcumque seu pomerium intra muros ciuiles uacare contigerit, quod huiusmodi hortus seu pomerium nemini alteri, quam illi ex dominis consulibus, qui a sua electione in senatum senior fuerit, nulla alia a nobis vel successoribus nostris consulibus desuper collatione expectata, cedere debeat. Liberum tamen esse volumus illi, quem huiusmodi senium contingit, si prius hortum habet, vel eundem retinere, vel sic vacantem acceptare, et mox adito domino proconsule pro tempore existente, et accepto officij ministro intromissionem possessionemque liberam recipere, et sub certo sibi constituto censu retinere. Hoc tamen expresso, quod huiusmodi donationes et possessiones reformationi defensionis nullo modo nocumento esse debent quibuscumque etiam sumptibus a possessoribus illic factis non obstantibus, et quod edificia facta semper libere fundo extant.

Acta Cons. Cracov. 9, str. 7.

93. 1542. die 15. m. Martii, Casimiriae.

De proventibus consulum Casimiriensium inter consules tam praesidentes quam antiquos aequaliter dispertiendis.

Feria quarta ante dominicam Letare. — Nos proconsul et consules ciuitatis Kazimirie residentes et antiqui fatemur presentibus viuersis et singulis, quia certis et racionabilibus permoti causis, sufficienti inter nos habita

deliberacione, volentes amorem et concordiam inter nos conseruare, vnanimi, concordi, irreuocabili et imperpetuum durabili voce laudauimus, sanximus, quod exnunc et in futurum inter nos tenere firmiter et inuiolabiliter obseruare volumus et promittimus, omnia accidencia nobis pro labore nostro prouenientia, magna siue parua (exceptis duobus grossis, qui a sigillacione cuiuslibet minute domino proconsuli pro tempore existenti pro labore et fatiga eueniunt) equaliter inter se diuidere et partire. In quam summam per nos consules presidentes colligendam, marcas tres columbalium dominis antiquis per nos dari consuetas, domini consules antiqui dare et equaliter cum dominis presidentibus diuidere debent. Si autem quispiam dominorum consulum tam presidencium quam antiquorum vocatus ad pretorium venire recusauerit, aut quouismodo neglexerit, sex grossos pene nobis labores subeuntibus et obedienciam conseruantibus irremissibiliter succumbebit.

Acta Cons. Casim. N. 756, str. 306.

94. 1542. die 23. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de popina civili demolienda, — de novis institis construendis, — de domibus civilibus ruinosis vendendis.

Actum feria quinta ante dominicam Iudica anno 1542. — Domini consules in negocijs reipublicae per scedas more solito congregati, vnanimi voto et sentencia concluserunt:

§ 1. Quod popina ciuilis, quae circulo Craccouiensi magno est dedecori, demoliri alioque transferri debeat, videlicet circa macella prope canale, vt colis trueretur.

§ 2. Eo vero loco, quo nunc sitta est praedicta culina, nouae institae ex fundamentis muro erigi debent pro frenificibus ac alijs artificibus in longitudinem ac latitudinem, prout loci et aedificij commoditas exegerit.

§ 3. Similiter et institas, in quibus smigmatores sedent, muro ex fundamentis construendas pro aliorum artificum vsu et rebus alijs in institis paruis vendi consuetis, vendendis statuerunt.

§ 4. Domus ciuitatis ruinosae vendi debent.

Praeterea communibus sentencijs eodem die statuerunt, quod domus quaedam ciuiles, quae adeo sunt ruinosae, vt census, qui inde soluitur, non aequiparat sumptus, qui in reformacionem eiusmodi domorum impenduntur, diuendi debeant, reseruatis saltem illis domibus, quae facile restaurari possunt, et quibus ciuitas commode carere non potest, ac quibus vel pro ciuitatis familia, vel pro alijs necessitatibus indiget. Pecunia vero ex eiusmodi ruinosorum domorum vendicione collecta, haec non in alios vsus, quam vel pro emptione aliorum locorum ciuitati necessariorum, uel in alia ciuitatis summe necessaria aedificia conuerti debet. Verum haec domorum vendicio fieri non potest, priusquam per dominos ad id deputatos, debite et exacte perlustratum et reuisum fuerit, quae et quales ille domus sint, quae vendi debeant.

Acta Cons. Crac. 9, str. 8.

95. 1542. die 30. m. Martii, Cracoviae.

De clavibus aerarii civilis asservandis, — de domunculis, quae muris civitatis sunt admotae, demoliendis.

Actum feria quinta ante dominicam Palmarum, anno 1542. — Domini consules in reipublicae negocijs ad pulsum campanae per scedulas more solito congregati, inherentes decretis duobus s. maiestatis regiae domini nostri clementissimi: quandoquidem domini consules seniores, qui hactenus claues ad thesaurum ciuilem obseruare soliti sunt, adeo aegritudinibus quottidianis praepediti sint, vt neque in publicum prodire soleant, neque eidem thesauro recte prospicere valeant, itaque communibus sentencijs claues eiusdem thesauri ciuilis alijs dominis dandos esse concluserunt, videlicet vnam domino Nicolao Stano, alteram domino Petro Tanigeli, tertiam domino doctori Petro Vedelicio et quartam nobili domino Iosto Ludouico Decio, s. maiestatis regiae secretario.

Domini consules in reipublicae negocijs ad pulsum campanae per scedulas more solito congregati, inherentes mandatis s. maiestatis regiae, domini nostri clementissimi, tum iuri communi ac necessitatibus varijs ciuitati ingruentibus, vnanimis votis concluserunt, quod domunculae et gazae, quae adhuc ciuitatis menijs adeo adiacent contigue, vt prae illis eadem menia neque restaurari neque consistere possunt, in vniuersum demoliri diruique debeant, pro illisque nulla pecuniaria recompensa in praesenciarum earundem incolis et dominis fieri debet, verum singularis tantum eorum racio et respectus habebitur, vt in aliquo illis vicissim per oportunitatem ciuitas gratificari possit.

Acta Cons. Crac. 9, str. 8.

96. 1542. die 13. m. Aprilis, Cracoviae.

De granario civili, — de magistro tormentorum.

Actum feria quinta intra octauas Pascae, anno 1542.

§ 1. Domini consules ad pulsum campanae pleno numero congregati, quandoquidem in praesenciarum alium locum commodiorem habere non possunt pro frumentario ciuili construendo, itaque vnanimi voto et sentencia concluserunt eiusmodi frumentarium seu granarium in praetorio supra *schmeterhausz*, quam fieri poterit aptissime, adhibitis in id tum muratoris tum carpentarij consilijs, construendum esse.

§ 2. Similiter eodem die concluserunt ablegato Hermanno veteri ciuitatis bombardario, qui officium suum negligenter admodum hactenus administrauit, quod nouus bombardarius, qui ex Hungaria recenter venit, suscipi debeat, cum quo domini lonheri condictamen facere debebunt, quam fieri

poterit minimo, vt si non amplius, saltem per aestatem proxime futuram ciuitati operam suam praestaret, et omnem curam tam tormentorum ciuilium, quam et puluerum, tum generaliter tocius armamentarij gereret.

Acta Consul. Cracov. 9, str. 9.

97. 1542. die 23. m. Maii, Cracoviae.

Senatus consultum de beneficiis ecclesiasticis conferendis.

Actum feria tercia ante Pentecostes anno Dni MDXLII. — Nos Petrus Danigel proconsul, Nicolaus Stano, Petrus de Obornickj medicinae doctor, Iostus L. Decius, Stanislaus Salomon, Wenceslaus Chodorowskj, Ioannes Eichler, Hieronimus Krugel, Bartholomeus Cromer, Erasmus Schilling, Andreas Fogelwaider, Gasparus Gutzy, Ioannes Loenbock et Erasmus Wunszam, v. i. doctor, consules Craccouienses legittime per scedulas ad hoc conuocati, frequenti senatu et iuxta serenissimae regiae maiestatis domini et domini nostri clementissimi datum nobis priuilegium, pleno numero congregati, cupientes pro nostri officij debito curare, vt ea sacerdocia, quae et maioribus praedecessoribus nostris et nobis ipsis cum a serenissimis regibus Poloniae ac magni nominis viris, tum etiam ab olim pijs alijs hominibus fidei nostrae concredita sunt, sancte recteque deinceps sic administrarentur, quandoquidem frequentibus saepe multorum aditionibus defatigati, longe ab olim piisimorum fundatorum voluntate abire compulsi fuimus, itaque in hoc toti incumbentes, vt omnia, quae nostri iurispatronatus sunt sacerdotia, deinceps sic conferantur, vt ecclesiae nostrae administrationis per residentiam presbyterorum, audiendis confessionibus et propagando Dei verbo diuinoque cultu ad Dei gloriam hominumque salutem accipiant incrementum, senatus consulto suffragijs concordibus et vnanimiter in postera tempora obseruandum conclusimus, prout et praesentibus constituimus:

§ 1. Vt quam primum a die praesenti incipiendo sacerdotium quodcumque et vbicumque nostrae collationis siue per cesssum siue decessum vacare contigerit, mox quinque ex nobis consulibus secundum senium, vt in consulatum electi sunt, conueniant, et huiusmodi sacerdotium omnibus interessentibus, expectatiuis (si quae per errorem concederentur, quandoquidem nunc nulla prorsus per nos concessa superest amplius), et impedimentis quibusuis reiectis, solum Deum et sanctum ipsius cultum animo expendentes, huiusmodi sacerdotia secundum priuilegia personis dignis, actu presbyteris seu mox ad sacrum presbyteratus ordinem consecrandis, et qui circa ecclesias, in quibus conferenda sacerdotia existunt, se permansuros iuramento praestito, nulla obstante dispensatione recipiant, idque in praesentationibus singulorum exprimatur, in casu quo non conueniret inter ipsos, maiori parte ex ipsis praeualendo, semper ecclesiarum ministrorum eruditionis et uitae integritate (s), suis oneratis conscientijs, racione habita, vbi sufficienter collocuti sunt, in Dei nomine regiae maiestatis innitentes decreto, nostro omnium nomine delectis, in frequenti senatu nobis et posteris nostris indicent atque nostro sub titulo et sigillo conferant et praesentent.

§ 2. His adiectis conditionibus, quoniam viginti quattuor sumus in numero, vt postquam primi ex ordine seniori sacerdotium primum contulerint, aliud mox vacuum sacerdotium priorem ordinem sequentes quinque (eodem vt supra narratur modo) conferant, sicque alij post alios ad iuniores usque seruare debent. Vbi autem ad ultimos electio peruenerit et ad plenum numerum quinque vnus vel plures deficerent, eo in casu quinus numerus ex senioribus semper iterum incipiendo compleri debebit.

§ 3. Ceterum ex hac collatione exclusos esse volumus eos omnes, qui vel nunc vel in posterum inter nos alioqui quacumque de causa legittima dicendi suffragia locum non habent, quod de aegrotis et ad tempus siue in publicis siue priuatis negocijs absentibus intelligi minime volumus, quoniam aegroti adire et eorum suffragia recipi, absentes expectari possint et debeant, nisi eousque absentes esse contingeret, quod de iure nobis concessa fatalia expirarent; in hoc casu in absentis locum quintus ex sequenti ordine electioni accedat.

§ 4. Quia vero hanc constitutionem nostram non aliam ob causam fecimus, quam vt varijs amputatis abusibus, ecclesiae nostrae administrationi commissae, idoneis et dignis personis melius prouisae, recte dirigi possent, in quo (qui nouit omnia), Deum vocamus testem, quoniam autem communis humani generis et pietatis omnis hostis sua nunquam non serit semina, si igitur piam hanc nostram voluntatem (irrepentibus a nostra cogitatione diuersis abusibus) vel per nos vel successores nostros consules mutare omnino res postularet, volumus tamen hanc constitutionem nostram non prius rescindi posse, nisi omnibus emendationis adhibitis modis, et tunc primum, quum in iuniores usque electio et collatio completa et terminata fuerit et non antea, ne quod recto semel institutum est animo, praecipitatis statim ruat consilijs.

Acta Consul. Crac. 9, str. 9.

98. 1542. die 27. m. Iulii, Cracoviae.

De officio tudnarii civilis.

Feria quinta post s. Annae. – Domini consules tam seniores quam praesidentes ad consultandum de republica ex more per schedulas uocati, inter innumera alia reipublicae incommoda, quibus mederi salubri consilio oporteretur, conprimis censuere reuenditorum nimiam licentiam refrenandam atque adeo illorum numerum indies augescentem, ad caertum praescriptum restringendum esse, intelligentes nimirum ex hoc uno fonte natam hanc, quae omnes ordines affligit, commeatus et victualium penuriam caristiamque: quare vnanimi omnium voto curam et prouisionem iudiciumque fori commiserunt famato Leonardo Remer, concedentes illi plenam facultatem, quod possit et debeat iam pridem collapsum in emendo et vendendo obseruatum iustum ordinem denuo instaurare, ac eiusmodi raciones inire, quibus possit haec caristia procul auerti. Poterit etiam in delinquentes animaduertere et columbarios idoneos eligere, electosque, ne derogetur decreto re-

gio, dominis quaestoribus ciuilibus praesentare. Caeterum proconsules pro tempore existentes non debent sese in illorum officium ingerere aut eos quoquomodo impedire.

Acta Consul. Crac. 16, str. 42.

99. 1542. d. 20. m. Octobris, Cracoviae.

De appellationibus a sententiis interlocutoriis ad curiam regiam non admittendis.

Feria sexta post s. Lucae Euangelistae. — Sacra regia maiestas dominus noster clementissimus per relationem reuerendi domini Iacobi Vchainskj canonici Cracouiensis ac referendarij aulae suae maiestatis, huc ad consulatum missi, serio mandauit et seuerius edixit, vt (quoniam illius maiestas molesta plurimarum et friuolarum appellationum decisione inter alias longe grauiores reipublicae tocius regni curas mirum in modum hactenus continue btundebatur, tum etiam inde longae et damnosae litium protelationes exercebantur et propagabantur), nulla ideo amplius in posterum permittatur appellatio a sententia interlocutoria, verum dumtaxat a sententia definitiua aut vim definitiuae obtinente , aut super exceptione peremptoria lata, quae omnem agendi viam praecluderet et totum negocium perimeret, cuiusue grauamen per appellationem a definitiua reparari non possit; sed tamen nihilominus protestatio de grauamine sentenciae interloquutoriae concedenda et annotanda erit. Id, quod tam apud consulare, quam apud scabinale officium Craccouiense ac generaliter in omnibus iudicijs tribunalibusque ad hanc ciuitatem Craccouiensem spectantibus, firmiter et inuiolabiliter amodo obseruari debet, pro eiusmodi s. maiestatis serio mandato atque seuero edicto.

Acta Consul. Crac. 16, str. 110.

100. 1542. die 5. m. Decembris, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae statuit, appellationes a sententiis interlocutoriis ad curiam regiam admittendas non esse.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae etc. dominus et heres. Famatis proconsuli et consulibus, aduocato et scabinis et toti communitati ciuitatis nostrae Cracouiensis, fidelibus dilectis gratiam nostram. Famati fideles dilecti! Quum superiori tempore maxima mole et frequentia actionum ciuilium per appellationes ad nos toties a iudiciis vestris interpositas, deuolutarum idque propter multitudinem a leuiculis quibusdam ac plaerisque propemodum nullius momenti accessoriis et interloquutoriis sententiis, tergiuersandique magis et litis trahendae animo quam grauaminis respectu appellationibus adobrueremur adeo, vt ne

grauioribus quidem reipublicae negociis commode interim potuerimus prae strepitu atque tumultu eiusmodi litigantium nos atque consiliarios nostros impedientium incumbere, vnde et nos magna insuper molestia etiam afficiebamur et ipsi litigantes inter sese incredibili odio temporis ac rerum suarum iactura, contentione crescente conficerentur, rationem eam cum consiliariis nostris lateri nostro assidentibus, occurentes huic incommodo, inuenimus, atque eam primum per venerabilem Iacobum Vchanski canonicum Cracouiensem et curiae nostrae refferendarium ad vos referri iussimus, et nunc quoque eandem praesentibus nostris ad maiorem ipsius rei et mandati nostri efficatiam iterum repetimus, volentes certum in eiusmodi processu super appellationibus modum determinare et aliquem finem praescribere, ne immortales lites maneant, vt deinceps semper appellationes a sententiis interloqutoriis et in causis accessorijs nullas penitus (nisi forte eiusmodi ipsae appellationes fuerint, quae in sententia diffinitiua reformari non possint) admittatis, sed duntaxat a sententia diffinitiua appellationibus litigantium deferatis. Nihilominus si quis eorum aliqua sententia interloqutoria se grauatum senserit, tali subsidio se releuare poterit, vt facta allegatione et protestatione de grauamine suo ex tali sententia interlocutoria imminente et apparente, coram iudicio illo eandem ipsam protestationem ad acta iudicii eiusdem inscribere curet, id quod iudices illi primae instantiae admittere et ad acta inscribi mandare debebunt, sub poena nostra centum marcarum nobis et parti ad interesse seu compensationem damni ob eiusmodi denegationem protestationis secuti, vt sic tandem per iudices secundae instantiae et tertiae super ea re et grauamine seu grauaminibus decerni simul et super principali possit. Verum si eiusmodi grauamen ob partis negligentiam in acta causae legitime inscriptum non fuerit, seu vbi acta fuerint denegata, legitime ibidem in instanti praesentibus circa iudicium quibuscunque fidedignis personis super ea denegatione inscribendae protestationis ad acta protestatum non fuerit, postea grauamen illud allegare vel in subsidium acceptare pars illud allegans non poterit, neque illud tanquam neglectum et quod iam in rem transisse iudicatam censent iudices secundae et tertiae instantiae attendere debent, sed ad cognitionem super sententia diffinitiua procedere secundum iuris formam. Mandamus insuper vobis, vt haec ipsa mandata nostra primo quoque tempore publicare et denunciare, ad notitiamque vniuersorum ciuium deducere, secundumque ea in iudiciis vestris sese gerere curetis et aliter ne feceritis pro gratia nostra et officio vestro. Datum Cracouiae feria tertia pridie feriarum diui Nicolai, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo secundo, regni vero nostri XXXVI. — Ad mandatum sacrae regiae maiestatis proprium.

Dokument na wielkim arkuszu papieru, opatrzony większą pieczęcią koronną, wyciśniętą na samym dokumencie poniżej tekstu na kawałku papieru podlanym czerwonym woskiem.

101. 1543. die 1. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de adnotationibus in libris consularibus consignandis.

Anno Domini M. D. XLIII, feria quinta ante dominicam Letare. — Spectabiles domini Erasmus Schillingk protunc proconsull, Petrus Tanigell, doctor Petrus Wedelicius, Stanislaus Salomon, doctor Albertus de Craina, Wenceslaus Chodorowsky, Hieronimus Spiczinsky, Iohannes Aichler, Hieronimus Crugell, Bartholomeus Cromer, Andreas Fogelwayder, Iodocus Schillingk, Erasmus Banck, Iohannes Leonbock, Bartholomeus Remar, Erasmus Vunsam i. v. doctor, Stanno Strausz et doctor Andreas Opoczno consules Cracouienses legittime per scedulas conuocati, frequentique senatu et iuxta s. maiestatis regiae domini nostri clementissimi datum priuilegium pleno numero congregati, cupientes pro debito officij sui authoritati dignitatique suae consulari debite prospicere, omnemque occasionem erronearum inscriptionum intercipere, vnanimi voto et sententia concluserunt, firmiter id obseruari volentes:

Ne cuiquam dominorum praesidentium proconsulatus officium gerenti, fas liberumque esse debeat cum uno et altero dominorum sibi assidencium, vlla eiusmodi decreta seu etiam inscriptiones actis consularibus inserendas demandare, quae vel priuilegijs ciuitatis huius, vel eiusdem plebiscitis, vel iuri communi Maydenburgensi, vel ex communi praxi receptae consuetudini repugnare viderentur, immo neque eisdem liceat id, quod per legittimam dominorum congregacionem sit semel conclusum, vt met tercij vel quarti aut in alio minori dominorum numero, quam sit prius constitutum, rursus rescindere velint. Quare notariorum iuratorum haec praecipua cura esse debet, si quid eiusmodi fieri animaduerterint, praesenserintque, vt hij pro debito iuramenti et officij sui dominum proconsulem et illi assidentes dominos admoneant et cohibeant, eiusmodique negocium ad pleniorem dominorum congregacionem differri postulent. Ne quid denique eiusmodi errorum in acta ciuilia introduceretur, qui demum aegre emendari possint, similiter notarij nullam penitus inscriptionem quantumuis iuri conformem et quocumque demum titulo illa censeri possit, ex solius domini proconsulis iussu et mandato actis inserere debent, nisi ad minimum mettercius fuerit, in idque ipsum ex aequo omnes consenserint. Vicissim domini praesidentes seu proconsules benigne annuere et aquiescere debebunt notariorum praemonicionibus, neque impetuosis verbis contra illos quidquam attentare praesumant in ignominiam proprij officij sui, cuius ipsi sunt ministri et actorum praecipui custodes, imo neque notarij erunt obligati in eiusmodi casu illis obtemperare, sed ad dominorum legittimam congregacionem sese excipere debebunt, si quid importunius domini proconsules in his et similibus rebus illis demandare velint.

Acta Consul. Crac. 9, str. 11.

102. 1543. die 12. m. Martii, Cracoviae.

Ordinatio quartaliensium Cracoviensium.

Porządek y zachowanie panow wiertelnikow Crakowskych wssym vrzędzie z dawna postanowiony y trzimany. — Pisane są te artikulii nizey polozone w roku panskim 1543, dnia 12 marca.

Naprzod oddawanie przisięgi. — Przysięgamy panu Bogu że Krolowi Je. Mci naszemu miloscywemu panu wierni bydź chczemy a panom naszym rayczom poszłuszni, i nasz vrząd, na ktorysmy przysięgly y wybrani są, wiernie wedlia naszego dowczipu nalepszego opatrowacz chczemy, mieyscza, pola, granicze sprawiedliwie oględowacz y wymierzacz chczemy, i o tym kozdym dacz sprawiedliwe swiadecztwo. I obieczuiemy się nieogliędacz ani na bogatego ani na ubogiego, na zadne przyiacielstwo ani na zadną nieprzyians, na zadne obietnicze ani na zadne dary ani niesłuszne pozytky. Tak nam panie Boze pomoz y wszyscy ss.

Na ktory jurament powinięn kozdy pamiętacz; a iesliby sie takowy ktory nalaszł, tedy sami między sobą niemaią go cierpiecz, ale go będą powinni do ich mci pp. radziecz odnieszc iako periurum, onego niecierpiącz między sobą, o inszego panow prosicz. Także mu tez własnie ma bydz iesliby sie nie zachował wedle porządku nizey opiszanego.

Jakie tedy porządki powinniim zachowywacz.

§ 1. Powinni miecz sługę swego jednego z ratusznych niepiianiczę, ktoregoby spolnie obrali, ktory ych powinięn obchodzicz, kiedy gdzie maią iscz na wiertel, a to z roskazania pana starszego między niemi, na ktorą godzinę roskaze. Ktoremu słudze ma przychodzic od revisiey gr... a od działu gr...

§ 2. Gdyby strony potrzebowały wiertelnikow, tedy niemogą isc nigdzey az pierwey pana burmistrza o to proscicz będą. Tamże będącz na pewną godzinę obesłani, maią sie schodzicz na ratusz y ma iedęn na drugiego czekacz pułgodziny, a iesliby niemogł bydz, tedy ma dacz znacz, aby drudzy nąn nieczekali.

§ 3. Gdy będą na naznaczoną godzinę obesłany, a ktoryby z nych omięskał, tak zeby drudzy iusz odeszli, tedy niema iuz za nięmi chodzicz, ale sie ma do domu swego wroczicz; a ponowie wiertelniczy niemaią nigdziey krom stron chodzicz, chybaby stronę upewnili, żeby na nie w domu czekała.

§ 4. Aby na zadną sprawę niechodzili dway ani trzey, ale namniey czterzey, chyba zeby tego była gwałtowna potrzeba, albo zeby ych na tęn czas przy miescie niebyło.

§ 5. Gdy iusz tam przyidą, gdzie ich potrzebowano, tedy naprzod starszy ma spitacz przyciny ych obeszłania. Co gdy ym powiedzą, maią to czynicz, co iest ych powinnoscz. Maią się tam uczciwie zachowacz, niemaią pokątnie chodzicz any zadnych rozmow nieprzystoynich czinicz, ani stronami nicz nieradzicz, iedno pilnowacz swey powinnosczy, pod degradatią vrzędu swego.

§ 6. Gdyby ktory był przy początku ktorey sprawy, a niebył by przy skonczęniu, tedy niema bracz iedno gr... za drogę; a iesliby też ktory wziął salarium swoie przed relatią, a potym by niebył przy relatiey, takiemu ma bidz z inszich pięniędzy defalkowano, zostawiwszy mu gr... za drogę.

§ 7. Zadęn aby sie tego niesmiał wazycz, aby miał rzec oglądaną albo iaky dział pierwey stronom opowiedacz nim ceduły wezmą, bo iesly by to ktory czynił, tego niepowinni między szobą cierpiecz, ale o inszego panow prosicz.

§ 8. I ieszlizeby sie ktory tego wazył, zeby po wimierzeniu albo po widziale iakych częszczy miał tam yscz, y on dział stronom ktoreykolwiek dla iakiego pochliebstwa ganicz, takiego powinni z vrzędu zruczicz.

§ 9. A aby zadęn niesmiał tam iscz, gdzie maią wszyszczy wiertelniczy isc, azeby tam miał czo radzicz stronom dla szławy swey a przygany drugych: takowy ma bidz wyrzucon, a o inszego panow maią prosicz.

§ 10. Gdy bywa domowy rozdział, tedy wszyszczi powinni bidz, ktorzy są przy domu. A ktorzy będą przy spiszowaniu gmachow, powinni tez bydz przy dzialie, kiedy piszą na cedułę, a ktoryby nie beł przy spiszowaniu gmachow a chciał by bidz przy rospiszowaniu na ceduły, tego dosc nie ma; a zas iesliby był przy spiszowaniu a przy rospiszowaniu nie był a chciałby bydz przy relatiey, tedy iedno gr... ma miec za drogę. Takze tez iesliby nie był przi połowiczi działu, a chciał by bydz przy subdiuissiey, tedy go nie ma doscz.

§ 11. Kiedy by sie trafiło oględowac norsbau, a stronaby mieniła y insze wnętrzne budunki, tedy wszytki powinna mianowacz, a wiertelniczy ie powinni statecznie oględacz y spytacz.

§ 12. Zadęn z panow wiertelnikow aby niesmiał do inszey iurisditiey chodzic ani na dział, ani na reuisią, azby z roskazania panow radziec krakowszkych. A gdy relatią czynią przed pany, tedy tylko ieden ma mowicz starszy albo komu by to wszyszczi poruczyli.

§ 13. Gdy się trafi, że maią między sobą iaką sessią albo iakie rozmowy gdziekolwiek, tedy sie maią tak zachowacz, iako na ich urząd przystoi.

§ 14. Przy sessiey kiedy wotuią, albo przy iakichkolwiek inszych rozmowach strony działow, powinięn kozdy zdanie swe powiedziecz wedla przysięgi y rozumu swego uczciwie, skromnie, a z inszemi sie zgodnie zgadzacz.

§ 15. Kiedy idą na reuisią, powinni im strony dawacz kozda z nich po gr. . . to iest, iesliby we dwoch domiech rewidowali; a od rozdziału maią bracz od kozdey częszci po fl. . . polskych.

§ 16. Powinni tez miecz między sobą iednego piszarza, ktory ma wszystko spiszowacz z pilnoscią, tak rozdziały iako i wszelakie budunki albo ruiny, a salarium iego to: naprzod ma miecz z spolnych pieniędzi, ktore biorą od działow, po gr. . . potym rowny dział ma bracz z inszemi, a ieśli z onego działu zostanie ktory grosz po rownym rozdziale, to tez iemu maią dacz. A od reuiziey mogą mu tez co dacz na papier.

§. 17. A owo obrany wiertelniczy powinni są wszystkięm collegum swoim kołaczią sprawicz wedla moznoszczi częstowacz y uczciwoszczi swey, a iesliby ich chciał y z małzonkami częstowacz y przyiacielia dobrego do tego wziącz, to mu wolno. Ostatek maią sie tak sprawowacz, iakoby zachowali y przysięgę y powinnosc wczale. Amęn.

Mecherzyński: O magistratach miast polskich a w szczególności miasta Krakowa. Kraków 1845, str. 226, z rękopisu, o którym gdzieby się znajdował, wydawca nie podaje.

103. Sine anno, die et loco.

Ordinationis quartaliensium Cracoviensium aliud argumentum.

Zwyczay panow wiertelnikow zachowany, a od Marcina Mydlarza wiertelnika Cracowskiego podany i przyięty.

§ 1. Gdy wiertelniczi bywaią przes pany raycze przikazani, thedy naznaczonego czasu obiedwie stronie, miedzi ktoremi się dzieie rożność, maią się na rathuss zeydź.

§ 2. Item hetman onem wiertelnikom mieyscze v stołu naznaczy abo w izbie, abo w domu, wedle baczenia czasu.

§ 3. Item gdy granice bywaią naznaczone przez sznur, thedy bywaią dane za pracą panom wiertelnikom grosy dwadzieścia y cztery, a thamże stąd czeladzi grosssy dwa bywaią dane. A kiedy bywa wymierzanie przes sznura, thedy wiertelnikom bywaią dane gr. 12, a tham stąd czeladzi gr. 1

§ 4. Item panom wiertelnikom bywaią dane od wydziału domu złotich cztery, s ktorich ten, co pisse ceduły, bierze grossy sześć, i ten themu ieszcze równą część z inssemi, a czeladzi mieyskiey bywaią dane gr. 4.

§ 5. Ieśliby ktory z wiertelnikow nieprzissedł na rathuss, ten nicz niebierze.

§ 6. Item kiedy maią bydź kładzione ceduły, thedy wszisczy wiertelniczy maią bydź, którzy beli przy rozdziale, abo przi oglądaniu. A ktoryby niebeł nieopowiedziawssy się starssemu, tedy on na połowicze będzie karan; ale wziąwssy dozwolenie w swoich sprawach pilnych, tedy rowną część z inssemi weźmie.

§ 7. Item ieśliby ktory z wiertelnikow potrzebował vrzendu wiertelniczego, tedy ten ma bydź wolen od zapłathy.

§ 8. Item ieśliby ktory beł przi oglądaniu telko rzeczy, a pothem nie bełby przy czinięniu rozdziału, ani przy czinieniu rozdziałowego zeznania, ani przy okazaniu części, tedy themu za drogą bywaią dane grossj dwa.

§ 9. Item nowy wiertelnik ma kolacią sprawić na wssistkie pany wiertelnikj.

§ 10. Item wiertelniczi wespolek a nie rożno, ani thess s stronami na mieyscze oglądania abo thess wymierzania z rathussa maią zeydź.

§ 11. Item wiertelniczy wezwani z roskazania panow przes hethmana na godzinę naznaczoną, aby się zesli, a gdy się zeydą przynaymniey czterzey, gdyby drudzy dwa nieprzisłj, niepowinni oni czterzey niebytnego, abo onych dwu, ktorziby nieprzisli, czekać, i owssem s stronami, które potrzebuią wiertelnikow, maią izdź na mieyscze, na ktore wiodą wiertelnikj, a pothem oni, ktorzi przed them nieprzisli, niemaią bydź wzywani ku rozdziału, ani thess ku zeznaniu, a tak niebiorą nicz z onemi wiertelnikj, ktorzi beli przi początku.

§ 12. Item w ten czas strony, miedzy ktoremi wiertelnicy bywaią wiedzieni, iesliby nieprzisly na ratuss, thedy wiertelniczi niesą powinni onych stron czekać, i owssem strony pierwey maią bydź na rathussu. A gdyby strony niebeły, tedy kazdj z wiertelnikow mogą idź do domu swego. Hic finis.

Z kopii zawartej w rękopisie Bib. Jag. krak. N. 118, karta 74. Gdy rękopis ten przeważnie kopie przywileji miastu Kazimirzowi służących obejmuje, przypuścić można, iż powyższy spisek Marcina wiertelnika krakowskiego dla użytku wiertelników kazimirskich był przeznaczony.

104. Sine anno, die et loco.

Senatus consultum de muro finiente exstruendo.

Modus struendi ex lapidibus aut latere cocto parietis in vrbe Cracoviensi ex plebiscito seruatus:

§ 1. De fundamento. — Aedificaturus cum suo vicino parietem integerimum ex muro aut lateribus coctis communibus impensis, quisquis vlnam vnam suae terrae pro fundamento ponendo cedere debet.

Vbi autem alter impensas in struendo muro nollet praestare, cedere debet de terra sua duas vlnas adeo, vt fundamentum muri totum erit in terra cedentis, et sic aequum ius et impensas faciens et is cedens habebit eiusdem muri. Quo quidem fundamento iacto, paries in altum supra terram ad duas contignationes communi peccunia per vtrosque vicinos, vbi communi impensa struitur, aut per alterum vicinum, cui de terra cessum est, diligenter erigendus erit.

§ 2. De contignatione. — Septem vlnas quaelibet contignatio debet habere in altum, ita nempe, vt inferioris cotignationis mensura erit accipienda a terrae superficie, vbi fundamentum muri coequatur cum terrae superficie, tantisperque in altum educatur paries, quoad septem vlnae numerabuntur, et haec mensura erit contignatio prima. Secunda vero contignatio totidem vlnas nempe septem in altum numerabit, quoad septem rursus vlnae sursum versus numerabuntur ab eo, vbi cessauit prima condignatio.

§ 3. De altiori et crassiori muro. — Altiorem murum vltra duas contignationes in altum nullus vicinus tenetur educere, vbi eo opus non habet, immo vbi alter vicinorum vellet murum aut altiorem in altum duabus contignationibus aut crassiorem duabus vlnis in fundamento, supra terram vero dimidia altera vlna extollere, is suo vnico sumptu eam altitudinem aut crassitudinem absoluit; vbi autem tractu temporis vicinus, qui denegauerat altiorem murum educere, vellet tigna, trabes aut lacunaria illi altiori muro immitere, tunc imprimis quam imposuerit ea, dimidium impensarum illi altitudini muri factarum soluet et satisfaciet vicino. Alioquin vicinus impensas faciens non tenebitur admitere tigna, trabes vel lacunaria in eam muri partem, quae in altum excedit duas contignationes, imponi, quoad sibi satisfactum fuerit dimidium impensarum.

§ 4. De aestimatione muri. — Impositurus tigna aut trabes vel lacunaria in murum, quem vicinus suis impensis proprijs construxit, inprimis dimidium impensarum soluere debet, nempe pro qualibet virga in altum et longitudi nem mensurata, duodecem marcas numerabit. Ex hac virgae aestimatione censeo virgam continere citra aut vltra 130 vlnas, prout 5 vel 6 grossis iuxta latoniorum taxam vna vlna muri redimitur.

§ 5. De abscessu muri. — Vbi duo vicini parietem integerimum ex muro aut lateribus coctis communi impensa aut alter eorum terrae suae duas vlnas pro parietis eius fundamento iaciendo abscesserit, et alter suis proprijs peccunijs construxerit, tunc vbi ventum fuerit ad superficiem terrae, constringitur murus vtrinque per quadrantem vlnae ex qualibet parte adeo, vt muri crassitudo supra terram non excedet amplius dimidiam alteram vlnam; et si deinceps versus altum iterum constringitur murus pro abscessu, quantum ex vna parte coartatur, totidem ex altera erit restringendus, et quales abscessus ex vtraque regione sunt ponendi, et quas fornices vel almaria vnus habet e regione sua, eadem aut similia hijs et alter e regione sua, dummodo in alia parte muri ne labefactaretur, si voluerit habere admititur.

§ 6. De fractione antiqui muri. — Pro habendo vno vel duobus armarijs aut pro immitendis tignis vel trabibus, infringi possunt foramina in murum antiquum, qui vtrisque est communis, in latitudinem quidem vnius vlnae, in altitudinem autem duarum vel pauloplus; nec alter vicinus eum in hoc impedire poterit, vbi id fieri potest citra muri iacturam.

§ 7. De muro in postico educendo. — Non dissimili ratione paries ex lapidibus vel latere cocto in postico domus atque in anteriori erit struendus.

§ 8. Iura municipalia de edificatione. — Quisquis parietem muratum cum vicino suo communibus impensis aedificare voluerit, tenebitur vterque eorum pro fundamento locando vnam vlnam in propriam aream cedere, cumque fundamentum aequaliter terrae iam extructum fuerit, tunc tenebitur aequali denario parietem in altum ad duas contignationes (Germani *gadem* vocant) erigere.

§ 9. Contignatio quantae altitudinis sit. — Quaelibet contignatio debet habere septem vlnas, vnicuique aeque mensura earum accipienda est a superiori parte fundamenti lapidei, iam terrae aequati, sicut solent lateribus incipere, ita quod paries extructus habeat duas contignationes in altum, et quelibet contignatio teneat septem vlnas non plus neque minus.

§ 10. Si quis altius edificare voluerit. — Praeterea si quis murum altiorem vltra duas contignationes educere voluerit, atque etiam crassiorem duabus vlnis, talem sumptu suo educet. Attamen si vicinus successu temporis in murum hunc vicini sui impensis extructum, trabes, tigna et robora imponere voluerit, tenebitur medietatem eius persoluere.

§ 11. Aestimatio murus secundum virgam. — Si quis in murum (quem vicinus impensis suis perfecit) voluerit infringere, imponendo tigna, trabes etc. tunc debebit medietatem huius muri secundum mensuram virgae, virga autem computatur pro duodecem marcis, huius medietatem soluet (s).

§ 12. De abscessu muri. — Quando duo vicini simul equis impensis parietem muratum aedificant, tunc aequaliter vtrisque (s) abscessiones (quos vulgo *obzaczi* vocant) relinquantur.

§. 13. De fractione in antiquum murum. — Si quis in antiquum murum etiam persolutum et proprium aedificat, nullatenus in murum debet fornicem infringere, attamen armarium vnum vel duo latitudinis vnius vlnae, altitudinis vero duarum vel pauloplus citra muri damnum infringere potest. Ad haec testudinem in hunc murum atque etiam trabes, tigna etc. imponere, nemo sibi prohibebit.

§ 14. Quomodo in postico aedificandum. — Tandem si duo vicini in po-

steriori parte domus aedificare voluerint, tenebuntur in postico eadem ratione, modo et mensura aedificia facere atque in priori parte domus secundum ius municipale praescriptum.

Z kopii zamieszczonej w rękopisie Bibl. Jagiel. krak. N. 118, karta 63.

Zaraz po powyższym tekście łacińskim następuje spółczesne tłumaczenie polskie, które tutaj zamieszczamy.

Obyczay abo sposob budowania sciany s kamięnia abo s czegły paloney, w mieście Krakowie z wilkierza krakowskiego zachowany.

§ 1. O fundamencie. — Then ktory ma budowacz s swoim samsiadem sczianę spulną mvrem abo s czegiel palonich, kazdi z nich spolnem kostem ieden lokiecz ziemije swoiey ku polozeniu fundamenthu ma vstąpicz. A gdyby ieden z nich kosthu abo nakladu ku budowanyu muru niechczial nalozicz, tedy ma vstąpicz ziemije swoiey dwa lokczia, tak iss fundamenth wssistek murowy bendzie na ziemij onego, ktory vstępuie, a tak rowne prawo tak ten, ktory naklad cziny, iako ten ktory ziemię vstąpiel, ku themu murowi bendą myecz. A gdy iuss fundamenth wymuruyą, ona scziana na gorę nad ziemiją na dwoye gadom ma bydź wywyedziona abo spolnem kosthem, abo telko onego, ktoremu ziemije vstąpiono.

§ 2. O gadonku. — Siedm lokczi gadonek ma mijecz na gore, tak, isz spodniego gadonku myara ma bydź brana od fundamentu muru, ktori iest zrownąn z ziemyą, a tak wissoko ona scziana ma bydź wywiedziona, ass 7 lokczi będzie wyliczono. A tha bendzie mijara pierwssego gadonku; a wthori gadonek takze wyele lokczi, to iest siedm bendzie policzon ku gorze od thego mieyscza, gezie się kończil pierwssi gadonek.

§ 3. O wysokości y miąsszosci muru. — Wyssego muru nad dwa gadonkij na gorę, zadni samsiad nije iesth powynien wywodzicz, gdibi go niepotrzebowal, y owssem gdiby ktory samsiad chcial mur abo wyssi na gorę dwyema gadonkoma, abo mięssi dwyema lokczioma f fundamenczie, a nad ziemią pulthorem lokczia wywiezdź, then swoim wlassnem kostem thę wyssokoscz abo miąssoscz odprawy. A gdiby pothem on samsiad, ktory się zbrąnial wyssey muru wywiezdź, chczialby murlathi, thrąmy abo krokstbiny w on wysszi mur wpusczicz, thedy naprzod nizli ie wpuszci, polowiczę nakladow na on wyssi mur wydanich splaczi y dossicz vczini sąsiadowy; a ieslissby splaczić niechcial, tedy on samsiad, ktori naklad wylozel, niebendzie powynien dopusczicz murlath, trąmow y krokstbinow w onę częscz muru, ktora na gorę dwoie gadom przeniosla, wprawiacz dotąnd, assby mu się w polowiczi nakladow dossicz stalo.

§ 4. O szacowaniu muru. — Then ktori chcze klazdź murlathij, thrąmy abo krokstbiny w mur, ktori samsiad swem kosthem wlasnem zbudowal, naprzod polowiczę nakladow splaczić ma, to iest za każdi pręth na gorę y na dlugoscz wymyerzony dwanasczie grziwyen naliczij. A thego prętha szaczunek rozumiem, iss pręth ma w sobije mniey abo wyęczey stho trzidzieszci lokczi, iako tesz piączią abo szesczią grossi wedle wiertelnikow abo murarzow szaczunku, ieden lokiecz muru bywa splaczon.

§ 5. O ustępku muru. — Gdiby dwa samsiedzi sczianę srzodniącą murem abo czeglą paloną spolnem kosthem abo ieden s nich swoię ziemyę dwa

lokczia ku kladzieniu fundamenthu oney scziany vstąpiel, abo ktory s nich swem wlassnem kosthem onę sczianę zbudowal, tham gdi przijdzie nad ziemiję abo rowno z ziemiją, tedy on mur ma bydź węssij abo ma bydz w nyem vstępek zobudwu stron po czwyerczi lokczia s kazdey strony, tak iss onego muru miąssoscz nad ziemyą nyema wyęczey wynosicz iedno pultora lokczia. A ieśliby pothem ku gorze mial się sczienssicz mur, thedi za vstempek, ile się go z iedney strony vstąpi, tak tesz wyele z drugiey strony ma bydź vstąpiono, a rowne vstępki z obu stron mayą bydź polozone. A iakie bogi abo armarie ieden s swoiey strony ma, takie tesz abo rowne thim drugi samsiad s swey strony, iesli bendzie chcial, moze myecz, a wssakoss tak, żeby na drugiey stronye muru nyepssowalo się.

§ 6. O łąmaniu starego muru. — Kv mijęniu iedney abo dwu armarij, abo ku wpusczeniu krokstbin abo trąmow, thedy mogą bydz wląmanij dziurij w mur stary, ktory obiema samsiadoma iesth spolny, na szerzą ieden lokiecz, a na wyssą dwa lokczia, abo malo wyenczey, a drugij samsiad w them nijemoże mu przeskadzacz, gdi by tho moglo bydź krom vpadku onego muru.

§ 7. O wywiedzięniu muru na zadzi. — Thimze spossobem s kamyęnya abo s czegly paloney na zadzi domu iako y na przodku ma bydź budowana.

§ 8. Prawa mieysczkie, ktore zową municipalia o budowaniu. — Ktorybykolwiek scziany murowaney s samsiadem swoim spolnemy naklady budowacz niechcial, bendą powynowaczi obadwa s nich ku kladzięniu fundamenthu ieden lokiecz na wlassny placz vstąpicz; a gdiby fundamenth rowno z ziemyą bel wywiedzion, tedi bendą powinowaczi rownem grossem sczianę nawyssą na dwa gadonki, a po niemieczku *gadom* wywiezdź.

§ 9. Gądonek jakiey ma bydź wysokoscy. — Każde gadom ma miecz siedm lokczy, kazdemu gadom sprawijedliwa mijara ma bydź wzientha od częsczij wyerzchniey fundamenthu kamiennego, ktorij iesth rownij z ziemyą, kędi zwyczaij iest czeglą poczinacz, tak iss scziana zbudowana mialaby dwoie gadom na wyssą, a każde gadom ma trzimacz 7 lokczi nyewyenczey anij mniey.

§ 10. Iesliby kto wysszey chciał budować. — Nad tho iesliby kto mur wysszey nad dwoie gadom wywiezdź chcyal, abo tesz mięssey nad dwa lokczia, takowy mur swoim kostem wywiedzie. A wszakosz iesliby samsiad na pothim w then mur samsiada swego kostem wywyedziony thramy, murlatij y drzewa wlozić chcial, bendzie powinien polowiczę onego muru splaczicz.

§ 11. Szacunek muru wedle prętbu. — Iesliby kto w mur, ktory mur samsiad swem kostem zbudowal abo skończil, chcial wląmać, kladącz murlathij abo thrąmy etc. thedi bendzie powynien polowiczę thego muru podług myary prętbu splaczicz, a pręth szaczuiącz za dwanasczie grziwyen.

§ 12. O vstępku muru. — Gdi dwa samsiedzi wespolek rownemy naklady sczianę murowaną buduią, tedy rowne obudwu vstępkij, ktore obzacze zową, mayą bydź zostawijone.

13. O włąmaniu w stary mur. — Iesliby kto w stary mur choć iuss zaplaczonij ij wlassny budowal, zadnem obiczaiem nijema w mur bogi wlamowacz; a wssakoss armarią iednę abo dwije wsserokoscz ieden lokiecz, a na wyssą dwa lokczia abo malo więczey krom skody murowey wląmacz może. Nad tho sklep w ten mur y trąmy abo murlathij etc. wpusczicz zadny mu nije bendzie zbranijal.

§ 14. Iako ma bydź budowąno na zadzy. — Pothim iesliby dwa samsiedzi na zadniey częszci domu budowacz chcieli, bendą powinowaczi na zadzi thimze spossobem y miarą budowanie czinicz, iako na przedniey częszci domu wedlug opissanija prawa mieysczkiego, ktore zową municipale.

Odmienny tekst tłumaczenia pierwszych siedmiu paragrafów podaje Mecherzyński w dziele „O magistratach miast Polskich“ na str. 231, z rękopisu, o którym gdzieby się znajdował, nie wspomina.

W tym układzie, jak go powyż podajemy, nie mógł wilkirz niniejszy być wydany. Jestto widocznie zlepek dwóch osobnych wilkirzy, paragrafy bowiem 8my i następne aż do 14go zawierają powtórzenie tych przepisów, które już w §§ 1—7 są zawarte. Wspólną zaś podstawę takowych stanowi wilkirz z r. 1367 wraz z późniejszemi dodatkami, ogłoszony drukiem w tomie II kodeksu dyplomatycznego miasta Krakowa pod N. 266. Powstanie powyższego zwodu w ten sposób tłumaczyć należy, iż gdy było w zwyczaju, że rada miasta niektóre wilkirze kilkakrotnie powtarzała, kompilator jakiś, mając dwa odmienne nieco teksty wilkirza z r. 1367, w różnych czasach później powtórzonego, złączył je w jednę całość, jak ją w rękopisie N. 118 spotykamy, i na język polski przełożył.

105. 1543. die 21. m. Maii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae privilegium, quo civibus Cracoviensibus possessiones terrestres emendi facultas data est, ratum esse iubet.

Sigismundus Dei gracia rex Poloniae, magnus dux Lithwaniae, Russiae, Prussie, Masouiaeque etc. dominus et heres, significamus tenore presentium, quibus expedit, vniuersis, praesentibus et futuris, quia cum in conuentu regni nostri generali Cracouiensi proxime praeterito efflagitassent a nobis nuncii terrarum ad eundem conuentum regni missi, vt ciues nostros Cracouienses ad dimittenda et uendenda bona terrestria, quae contra decreta statutaque ipsius regni possiderent, cogeremus, nos de hac re, nisi audita parte utraque, dispicere et diffinire commode ac secundum iusticiam non valentes, dixeramus diem ciuibus Cracouiensibus predictis in eo ipso conuentu generali regni preterito coram nobis et consiliarijs nostris comparendi cum iuribus ac munimentis suis, si quae haberent de bonis terrestribus possidendis. Qui ciues Cracouienses comparentes in termino sibi a nobis prefinito, produxerunt literas et priuilegia praedecessorum nostrorum serenissimorum Poloniae regum, tum etiam confirmationes eorum a nobis pridem obtentas, quibus concessum est eis ius ac potestas bona terrestria possidendi, supplicantes nobis, ut easdem literas et priuilegia in suo robore eis conseruare dignaremur. Nos cum senatu regni nostri vniuerso uisis eiusmodi literis et priuilegijs per predecessores nostros ciuitati Cracouiensi et ciuibus eius concessis a nobisque confirmatis, et attento eo, quod terrarum nuncii, a quibus actio hec instituta fuit, infecto negocio causaque deserta discesserunt, quia pro nostro officio et iuramento, quod prestitimus, subditis nostris iusticiam ex aequo debemus omnibus, reliquimus et conseruauimus in suo robore literas et priuilegia praedicta, ciuitati nostrae Cracouiensi per praedecessores nostros de obtinendis bonis terrestribus concessa, quemadmodum relinquimus et conseruamus praesentibus, decernentes illa robur ipsum et firmitatem suam iuxta tenores et contenta sua habitura esse. Harum quibus sigillum nostrum appensum est testimonio literarum. Datum Cracouiae feria secunda post festum sanctissimae Trinitatis, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo tercio, regni vero nostri tricesimo septimo. — Sigismundus rex sst.

Oryginał pargaminowy, opatrzony małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurze z pąsowego jedwabiu.

106. 1543. die 13. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de praeceptis sub peste grassante observandis.

Anno domini M. DXLIII. feria sexta die s. Margarethae. — Spectabiles domini Andreas Fogelweder protunc proconsul, Petrus Thanigell, doctor Albertus Crayno, Michael Bogacz, Wenceslaus Chodorowskj, Hieronimus Spyczinskj, Ioannes Aychler, Erasmus Schilling, Iodocus Schilling, Erasmus Banck, Casper Guczi, Ioannes Leonbock, Erasmus Wunszam, Stanislaus Strausz, doctor Andreas Opoczno, consules Craccouienses legitime per scedulas conuocati, frequentique senatu et iuxta s. maiestatis regiae domini nostri clementissimi datum priuilegium pleno numero congregati, cupientes pro debito officij sui (cum nunc appareat hac in vrbe metus suspicioque pestilentiae), vt post Diuinam opem communibus precibus et emendatione vitae imploratam, humano quoque consilio humana politia, quantum fieri possit, prouiderent, ne huius horribilis morbi vis latius (quod Christus salvator optimus maximusque procul auferat), serperet et ingrueret, vel saltem ne maiorem cladem ac stragem hac in ciuitate passim cederet. Quam quidem prouisionem ordinauerunt et instituerunt ad hunc vt sequitur modum:

§ 1. Compotationes et conuentus hominum apud tabernarios et caupones propter euitandam contagij frequentiorem occasionem tollantur.

§ 2. Communium balneorum vsus in ea labe perniciosus omnino cesset.

§ 3. Erronei nec frugi sed nequam homines ciuitatem egredi et relinquere iubeantur.

§ 4. Mortui ex plebe ciuitatis huius non in ciuitate sed potius foris in cimiterio s. Petri ad id accomodato loco sepeliantur.

§ 5. Ad efferenda cadauera rhedae cum equo ciuili tintinnabulum collo appensum habente, tela coopertae in promptu sint.

§ 6. Neque ex suburbio in ciuitatem cadauera pestiferum odorem spargentia inferantur, neque vllae fossae circa templa fiant.

§ 7. Ex plateis coenum, colluuies et sordes remoueantur ac depurgentur.

§ 8. Braseatores aquam braseatoriae fecis ne in plateam effundant, sed extra ciuitatem euehant.

§ 9. Ad omnem odorem pessimum abigendum interdicatur lanijs, ne boues in ciuitate mactent.

§. 10. Forum antiquarium alias vendeta ne permittatur.

§. 11. Puplica pomorum seu fructuum edulium tum etiam fungorum venditio et mercatus prohibeatur.

§ 12. Ordinarius concionator ecclesiae s. Mariae intra hoc suspectum tempus vacet a concionibus.

§ 13. Scrophae et sues a foro et plateis arceantur.

§ 14. Aliquot vrbis portae occlusae sint.

§ 15. Caeterum ubi maioris periculi fuga d. consules ab urbe secedere coegerit, duo nihilominus ex consulatu ad id pro illorum voluntate proposito insuper iuxta veterem morem praemio delecti, vna cum praefecto praetorij in ciuitatis officio remaneant et resideant. Qui quidem suspensis omnibus accionibus (exceptis dumtaxat leuiculis moramque non patientibus) prospicere ac adhibita diligenti vigilum opera curare debebunt, vt oborta solitudine domus ciuium et maxime d. consulum securae tutaeque sint ab effractoribus et expilatoribus tam nocturnis, quam diurnis, hij enim ab illis seuere coercendi erunt.

§ 16. Denique ijsdem duobus d. consulibus remanentibus incumbet domos demortuis hospitibus vacuas et desertas interim prouidere ac locare sub censu haeredibus interesseque ad id habentibus persoluendo, vel in defectu conductorum custodes isthic statuere ad sumptum tamen dominorum illarum domuum.

§ 17. Notarijs quoque liberum erit hinc ex ciuitate discedere.

Acta Consul. Crac. 9, str. 13.

107. 1543. die 20. m. Iulii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae statuit, cives Cracovienses aulicis hospitia praebere debere.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae etc. dominus et heres. Significamus tenore praesentium, quorum interest, vniuersis, quia fuit coram nobis actio per aulicos nostros intentata proconsuli et consulibus huius nostrae ciuitatis Cracouiensis, quod cum ex eis ad ciuitatem magna commoda redundarent, in qua non modo eam pecuniam, quam stipendii nomine quotannis a nobis accipiunt, sed etiam patrimonii sui fructus magna ex parte consumere, atque ere suo ciuium omne genus locupletare consueuissent, nichilominus receptum in domibus ciuium non haberent, quod pauci admodum essent, qui eos in aedes suas diuertere atque in illis commorari paterentur, indignum id esse querebantur, cum seruitores nostri sint, et cum nobis tum praesertim serenissimo filio nostro in hac eius iuuenili aetate praesto semper adesse cogantur, se in nostra ciuitate praefata diuersorii locum habere non posse. Quare supplices a nobis petierunt, ut proconsulem et consules adactos uellemus, quo itidem ut alijs in ciuitatibus omnibus, in hac quoque diuertendi quo uellent, sibi facerent potestatem; aequum enim esse, qui commoda ex se percipiunt, in eos etiam aliquid oneris transferri, neque meliori hac in parte Cracouienses quam alios ciues condicione esse debere. Contra uero consules, cum a serenissimo parente nostro in ea fuerint libertate relicti ciues Cracouienses, ut contra uoluntatem suam nullum aulicorum nostrorum hospicio excipere fuerint coacti, cumque et serenissimis fratribus nostris et nobis ad regni gubernacula se-

dentibus, in eius libertatis quasi possessione praescripserint, supplicarunt nobis, vt quo in statu eos reperimus, vbi primum regni gubernacula suscepimus, in eo relictos uellemus, quod parum sepe foeliciter in alium ciuitates statum mutatae sint, commemorantes interea pericula et discrimina, quae ipsis, quae liberis, quae fortunis eorum essent metuenda, si nunc contra eos aliquid decerneretur, non ab ipsis quidem aulicis, quos nobilitate sua nichil indignum esse facturos persuasum haberent, sed ab eorum familia, quae plus plerumque, quam ipsi domini exhibere difficultatis et molestiae consueuit. Nos auditis partis utriusque propositionibus et responsis, ita prouisum utrique cupientes, vt et aulici nostri habere possent, quo eis diuertere liceret, et citra ciuium tamen id molestiam fieret, in hunc modum decreuimus, ita ut praesentibus decernimus et pronunctiamus: quandoquidem a consulibus Cracouiensibus nullum neque nostrum neque maiorum nostrorum profertur priuilegium, quo immunes facti sint et liberi ab excipiendis hospicio aulicis nostris, ciues Cracouienses nequaquam in libertatis huius possessione, qua patientia magis nostra quam iure aliquo usi sunt, eos praescribere potuisse, atque omnino teneri aliarum ciuitatum nostrarum et oppidorum more ad recipiendos in aedes suas aulicos nostros. Ex gratia tamen nostra singulari merita ciuitatis huius erga nos attendentes, hoc illi in praesentia priuilegium concedimus, nemini ut aulicorum nostrorum, nisi conducto, in aedibus ciuium habitare liceat, neque potestas etiam cuiquam sit, in cuius ciuis uelit domum diuertendi, sed ea contentus esse debebit, quam ex officio regni nostri aut in absentia curiae nostrae marschalcus pro tempore existens, constituet, qui aliquos ex suis mittet, qui adiunctis consulibus aliquot ciuitatis huius nostrae, quos consulatus e medio sui ad hoc deputabit, singulas ciuium aedes diligenter lustrent ac illud una considerent, quam multorum domus quaeque capax sit, personarum etiam rationem habeant, utpote consulum, quos exemptos volumus, aut etiam sicubi viduae sunt, aut si quibus filiae sunt virgines, ut earum pudori, honestati sonsulatur. Si qui mercatores prae ceteris magis insignes, ex quibus non parum ad nos et regnum nostrum emolimenti peruenire consueuit, ut eis ne quid in mercatura sua ex aulicorum nostrorum familia detrimenti accipiant, eis prouideatur. Qui omnes una et de praecio numerando, quod aequum uidebitur, decernent, neque eas, quas uelet aulicus noster, sed quas ipsis uisum fuerit citra hospitis incommodum habitationes assignabunt; vbi uero suapte ciuis cum aulico de conducto conuenerit, habitationesque illi locauerit, hoc illi liberum erit, non poteritque super eo nec ciuis nec aulicus a quopiam molestari. Atque hoc imprimis marschalco nostro curae sit, ne ita diuertat in domum ciuis aulicus noster, ut dominus ipse domus non habeat, vbi aut merces suas recte collocet et diuendat, aut instrumenta ordine ponat ad artem, si quam callet, mercenariam exercendam, qui et ipsos aulicos nostros obstrictos esse uolumus, ac praesentibus illis serio mandamus, ut quascumque aedium partes apud ciues cuiuscumque conditionis conduxerint, in his ita se gerant, ut hospiti suo siue domino domus nullam molestiam inferant, nulla quemquam iniuria aut contumelia afficiant, ab omni vi abstineant, neque indignum se aliquid committant et sciant se non dominos domorum sed conductores; qui secus fecerit et contra mandatum hoc nostrum uenire ausus fuerit, praeterquam quod pro admissi facino-

ris qualitate meritas poenas dabit, arbitrio nostro de se sumendas, omni iure hospicii quod uixerit excludetur, neque eum quisquam in ciuitate nostra Cracouiensi tecto excipere tenebitur. Hec nos de aulicis nostris hospicio excipiendis ita decreto hoc nostro sancimus, quod in omnibus suis punctis, clausulis, conditionibus et articulis a partibus inuiolate obseruari uolumus et decernimus. Harum quibus sigillum nostrum appensum est testimonio literarum. Datum Cracouiae feria sexta ante festum sancti Iacobi apostoli proxima, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo tercio, regni vero nostri anno trigesimo septimo. — Sigismundus rex sst.

Dokument pargaminowy, opatrzony małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z pąsowego jedwabiu.

108. 1543. die 20. Iulii, Cracoviae.

Sigismundi I. regis Poloniae statutum de mercatura a Iudaeis Casimiriensibus facienda.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Si humanum genus mortalitati subesse reuera necesse est, multo magis rebus gestis ab hominibus non deest sua mortalitas, nimirum que fluxe fragilesque sint et per breuia temporum curicula facile trahantur ad interitum, nisi litterarum suffragio eternitati illarum consulatur. Proinde nos Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, nec non terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Syradiae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniaeque etc. dominus et haeres, Significamus tenore praesentium vniuersis, praesentibus et futuris, harum notitiam habituris, quia cum nos ab annis iam compluribus regni huius gubernio praesidentes, Dei optimi nutu et beneficio singulari eo tandem faelicitatis nuper sumus prouecti, vt quod inter modernos bellorum fluctus et procellas, a quibus totus ferme terrarum orbis concutitur, sperari vix potuit, pacem ipsi regno nostro dudum exoptatam peperimus, hostibus nostris omnibus partim diuina ope deuictis domitisque, partim vero honestis federibus in bonae et pacatae viciniae iura receptis, nunc demum irrequietis perfuncti temporibus studij conatusque nostri rationem omnem in constituendum inter subditos nostros ordinem ac regimen bonum collocandum putamus. Id vero vt alibi pro nostra virili praestare curamus vbique, ita et in ciuitate nostra Kazimiriensi penes Cracouiam consistente, in qua, dum querelis ciuium eius exciti frequentibus nuper despiceremus et peruestigaremus causas, ob quas ciuitas nostra Cazimiriensis ad conditionem prolaberetur in dies deteriorem, comperimus eiusce rei vel hanc non postremam esse causam, quod Iudaei in illam aliunde quotidie ferme immigrantes vsque adeo in ea multiplicati sunt, vt vicco etiam ipsorum Iudaico contineri nequeuntes, septa eiusdem vicci sui egressi, plerasque iam ex Christianis mercatas in platea illic pannificum occuparent domos, hoc autem amplius contra aequum ac phas contraque veterem consuetudinem et priuilegia dictae ciuitati concessa, vinorum, ceruisiarum aduecticiarum et aliorum potuum

genera omnia propinarent, lanienamque quotquot numero ipsorum volunt, exercerent, ac negotiationes omnigenas illic in ciuitate contra praescripta sibi consignataque ab antiquo genera mercium obirent. Eam itaque licentiam et deordinationem Iudaeorum Kazimiriensium praefatorum nos abrogatam iri, dictaeque ciuitatis nostrae rationibus recte consulere volentes, pro augmento, regimine ac ordine illius meliori, communicato super hac re cum consiliarijs nostris pronunc nobiscum existentibus, consilio, maturaque deliberatione inter nos praehabita, statuimus, decernimus, ordinamus et perpetuo obseruatum iri volumus tenore praesentium mediante, ut deinceps praeter eos Iudaeos, qui ciuitatem nostram Kazimiriensem modo inhabitant, nulli alij Iudaei vndecumque demigrare in eam, domiciliaque constituere in illa, seu alias vicco illic Iudaico sibi possint, quodque Iudaei praedicti domos omnes in ea ipsa ciuitate et platea pannificum vel aliorum quorumuis Christianorum illic Kazimiriae emptas, iuxta literas nostras eidem ciuitati nuper concessas vendant et de caetero eas non emant, sub amissione tam domorum eiusmodi venditorum, quam etiam peccuniae ementium fisco nostro applicandae. Preterea ut Iudaei Kazimirienses praedicti muscatellum, malmaticum ac vina queque, cereuisiamque externam et alios potus aduecticios non propinent, lanienamque non plures illorum, quam sub eo numero, quo soliti sunt ab antiquo, exerceant, neque pluribus generibus mercium, quam prout ipsis ex antiquo praescriptum est, mercari audeant, sub pena mille florenorum fisco similiter nostro applicanda. Quae omnia vt iuxta praesentem constitutionem nostram fiant et exequantur, consules nostri Kazimirienses diligenter superintendant sub pena arbitrio magni procuratoris nostri in eos, si fuerint conniuentes siue negligentes, statuenda. Harum quibus sigillum nostrum appensum testimonio litterarum. Datum Cracouiae feria sexta ante diem festum sanctae Mariae Magdalenae, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo tertio, regni nostri anno trigesimo septimo. Praesentibus reuerendissimo et reuerendis in Christo patribus, dominis Petro de Gamratis archiepiscopo Gnesnensi et episcopo Cracouiensi, legato nato et primate, Samuele Maczieiowski Plocensi et regni nostri vicecancellario, Stanislo Tarlo Premisliensi, Andrea Zebrzidowski Camenecensi episcopis, nec non magnificis, venerabilibus et generosis Petro Opaliński Gnesnensi et serenissimi filij nostri curiae magistro, ac Costensi, Olstinensi et Rezinensi capitaneo, Paulo de Wola Radomiensi et regni nostri cancellario, burgrabio Cracouiensi et capitaneo Gostinensi, Seuerino Boner Bieczensi, zuppario et magno procuratore Cracouiensi ac Osswieczimensi, Zatoriensi, Bieczensique capitaneo, castellanis, Andrea Czarnkowski scholastico Cracouiensi et canonico Gnesnensi, Stanislao Hosio cantore Warmiensi et canonico Cracouiensi, secretarijs nostris, Martino Wolski cubiculi nostri praefecto, Hieronimo Staschkowski coquinae nostrae magistro, et alijs quam pluribus dignitarijs, officialibus et aulicis nostris, sincere et fidelibus dilectis. Datae per manus praefati reuerendi in Christo patris, domini Samuelis episcopi Plocensis et regni Poloniae vicecancellarij. — Samuel episcopus Plocensis et vicecancellarius sst. — Relatio eiusdem reuerendi in Christo patris domini Samuelis episcopi Plocensis et regni Poloniae vicecancellarij.

Z kopii zamieszczonej w Codex iurium civitatis Casimiriae, str. 76.

109. 1544.

Processus Iuris Cracoviensis in civilibus, anno Domini M. D. XLIIII*).

I. DE FORO COMPETENTI. ARTICULUS I, PARAGRA I.

(Anno 1544. Sigismundi Primi regis decreto promulgatum**).

§ 1. Licet tam de jure quam ex priuilegiis maioribus nostris concessis, actiones omnes, quae in controuersiam vocantur, ad decisionem iudicij ordinarij [1]) ciuilis pertinere videntur, sunt tamen negotia et causae quaedam, quae vel propter reipublicae necessitatem vel secundum sui naturam, vt per compendium ad euitandam temporis iacturam et litium expensas minuendas ac tranquilitatem parandam absoluantur, ad judicium senatus ac consulare maere pertinent. Eapropter in infrascriptis causis per senatum cognosci debebit non obstante alterius partis exceptione ad Ius, quum id plerumque et rei magnitudo et periculum imminens, vt mora omnis excludatur, admoneant.

Tales autem causae haec sunt:

a. Inprimis causae artificiorum, mechanicorum, exortae differentiae in contubernijs quaecunque inter magistros et eorum familiam;

b. item aduersio in eos, qui sedicionibus, tumultibus ac huiusmodi excessibus siue in die siue in nocte quocunque in loco notantur;

c. item de vitae securitate prouidere his, quibus a minantibus [2]) sibi imminet periculum, et hos officium consulare prouidere tenebitur etiam si nulla de diffidatione producant testimonia;

d. exequutio statutae poenae in eos, qui siue res ipsas, quas venales quomodocunque exponunt, siue earum pondera ac mensuras falsitate viciant;

e. de diuisionibus haereditatum a morte aui, auiae, patris, matris, fratrum ac [3]) sororum in haeredes, qui aequali gradu accedunt, ne vel minorennes vel imbecilliores a potentioribus, aetate maioribus vel pertinacibus oprimantur et temporis extractione sumptibus ac damnis implicentur [4]);

f. item de [5]) dandis et permitendis dimensoribus vulgo quartaliensibus nuncupatis, ad distinguendos limites haereditatum ac domorum, siue inter vicinos, siue in eadem domo inter plures haeredes faciendae diuisionis;

g. conspiciendis item inter vicinos seu haeredes illatis damnis vel inferendis;

h. item extruendis nouis aedificiis, aut antiquis reparandis;

i. seruitutibus quibuscunque reuidendis et cognoscendis; quibus omnibus aut singulis conspectis et ad senatum relatis, senatus horum relationi sub suo juramento factae, stabit, et quod iuris est decernet:

*) W rękopisie 135 tytuł ten brzmi: Processus iuris ciuilis iuxta consuetudinem Cracouiensium olim per consules vrbis eiusdem in gratia suorum ciuium conscriptus et aeditus.

Z tegoto rękopisu podajemy odmianki tekstu niżej przytoczone.

**) Dopisek ten w nawiasy ujęty znajduje się tylko w rękopisie 135.

[1]) ordinarii brak — [2]) minitantibus — [3]) vel — [4]) nisi forte super propinquitate inter partes controuersia et dubietas inciderit, tum super talium liquidatione prius iure experiantur, quo facto tandem ad exequutionem ut supra ad senatum veniant — [5]) pro.

k. item de pupillorum ac orphanorum tutoribus designandis;

l. de actionibus contra eosdem, ne sumptibus grauentur, cognoscendis; hi autem pupilli et orphani intelligantur, qui aliunde patrocinijs carent, tutores a senatu habent, et non alios;

m. item miserabilium ac vere pauperum personarum, hospitalium et xenodochiorum causae;

n. item actiones conducti locati, arendae, ac inde emergentis damni [6]);

o. de stratis reparandis;

p. judicandis quaerelis domini contra seruum et

q. serui pro mercede vel re alia contra dominum [7]);

r. item si qui coram senatu litem contestati fuerint, aut

s. inscriptiones ac obligationes coram eodem senatu fecerint; hij ad partis diuersae [8]) postulationem in causis huiusmodi coram senatu et non alibi, non obstante prouocatione ad judicium ciuile respondere et sententiam diffinitiuam expectare tenebuntur;

t. item in causis pro rebus mobilibus quibuscunque senatus inter partes cognoscere potest, nisi altera partium se ad iudicium ciuile exceperit, nam hoc modo litem non contestata est, sed concessorum priuilegiorum sibi reseruat vsum.

u. Habenda ratio etiam est ad licitas quaerellas nobilium, ne dilationibus quaerendis ad juris ciuilis strepitum trahantur, sed in causis licitis supra expressis per senatum illis iustitia administretur [9]).

v. Quoniam tamen plerumque inter personas senatorias [10]) contingit actio ciuilis et de rebus mobilibus, ideo ob officij ac personarum reuerentiam huiusmodi actiones coram solo consulatu transigi debeant, cum nulli hic praeiudicatur, prouocatione ad sacram maiestatem regiam, dominum nostrum clementissimum, jurium omnium fontem minime adempta.

II. DE MODO PROCEDENDI APUD SENATUM.

§ 2. Quicumque actionem suam coram senatu parti adúersae [11]) intentare cupit, is omnium primo pro tempore existentem proconsulem adire debet postulando, vt reum sibi in praetorium vocaret; proconsul vero intellecto negotio, super quo controuersia sit habenda, si eiusmodi est, vt a senatu possit vel debeat iudicari, partem aduocare iubebit. Cognito vero, quod res ad consulare officium non pertineat, ad judicium aduocati et juris ciuilis actorem remitat, ne frustra tempus terratur.

§ 3. Vocatus ad officium consulare repertus comparere tenetur; si non reperitur secundo ac tercio et tamen in ciuitate sit praesens, claudetur illi habitacio et pro rei condicione a proconsule castigetur, si tamen compertum sit studiose inobedientem (esse).

§ 4. Partibus coram officio consulari comparentibus licebit causam suam per se vel quemcumque honestum amicum [12]) aut etiam sumptum procuratorem agere, modo se partes honeste et composite pro loci dignitate gerant.

[6]) emergentium casuum — [7]) serui pro quacumque re contra dominum — [8]) aduersae — [9]) całego tego ustępu brak — [10]) inter ambas personas senatorias — [11]) diuersae — [12]) amicum vel suum plenipotentem aut etiam.

§ 5. Vbi actor proposuerit, licebit reo audita contra se quaerella antequam respondere inceperit, in his causis, quae mere ad senatus iudicium et cognitionem non pertinent, se ad iudicium ciuile excipere, quod illi in huiusmodi casibus, qui ad iudicium ciuile pertinent, ex vi priuilegiorum sine renitentia permitendum est; si vero reus possessionatus non fuerit, et actor illi [13]) fidem dare non vellet, tenebitur de stando iuri et iudicato soluendo dare fideiussoriam cautionem.

§ 6. Licebit etiam reo vel conuento se ad frequentem senatum vel plures dominos, vbi paucitatem consulum conspexerit, excipere, siue id sit in casibus senatus cognitioni subiectis, siue alijs quibuscunque, vbi etiam se reus voluntarie huius officii cognitioni subiceret, dummodo sistendi se iterum ad officium actori (vbi possessionatus non esset) certum fecerit [14]).

§ 7. In his casibus, qui ad iudicium ciuile mere pertinent, si conuentus ante litis contestationem ad iudicium se exceperit, id de iure et priuilegio obtinebit.

§ 8. Litis contestationem tum primum factam intelligi volumus [15]), cum respondere reus inceperit, aut ad respondendum sine exceptione dilationem petierit, tum etenim peramplius exceptioni locus non admittitur.

§ 9. Si quis obtenta ad respondendum dilatione in termino sibi assignato non comparuerit, ruisse eum in causa certum est, eo quod sibi ipsi terminum peremptorium nominauerit, nisi legale impedimentum induxerit, aut per ipsum non steterit, quominus responderet, vt si proconsulem abesse, aut legitimum iudicij numerum non habetur, aut negocium inter partes [16]) sponte sua transponi contingerit, tunc enim facta in cancellaria singnatura et actori et reo saluam volumus permanere actionem [17]).

§ 10. Si quando causarum series postulauerit satisdacionem alias varendam, illam actor coram senatu etiam ad conuenti instantiam praestare tenebitur, remotis tamen superuacaneis ceremonijs.

§ 11. Transponendae actionis potestatem in quacumque litis parte apud senatum esse et permanere certum est [18]).

§ 12. Contestata lite, partium propositis ac responsis, replicis, duplicis, triplicisque [19]) auditis, notarij diligenter negocia excipiant, senatus habita desuper deliberatione, suffragiis sententiam decernat, eamque in scriptis pronunciet, si appellationis coniectura habetur.

§ 13. Vocatis partibus et pronunciata sententia licebit parti, contra quam lata est sententia, siue in instanti ad sacram maiestatem regiam, dominum nostrum clementissimum prouocare, aut abscedere et deliberandi potestatem petere, et habita deliberatione mox redeundo siue sententiam senatus pro jure suscipere, siue ad regiam maiestatem prouocare.

§ 14. Facta appellatione ad sacram maiestatem regiam pars appellans in continenti reponet senatui florenos quatuor emendae, qui in cancellaria ciuili seruari debebunt ad sacrae maiestatis regiae cognitionem. Decisa vero causa apud sacram maiestatem regiam, si sententia senatus confirmabitur, aut etiam in parte aliqua meliorabitur, pro republica ciuili adseruantur huius-

[13]) ei — [14]) faceret — [15]) intelligendum est — [16]) in partes — [17]) et actori et reo salua debebit permanere actio, aut nisi aliquod legale impedimentum — [18]) quae tamen vltra quindenam differri non debet — [19]) ac triplicis.

modi floreni quatuor, prosequuta siue renuntiata appellatione. Casu vero, quo senatus sententia cassata fuerit, appellanti pecunia pro emenda reposita restituenda erit.

§ 15. Appellatio ab executione sententiae diffinitiuae, praesertim ab vltima instantia demandatae, non concedatur, alioqui litium finem nunquam expectare licebit, nisi exequtor metam [20]) sententiae excedat.

§ 16. Appellationem a sententia interlocutoria nemini permittendam statuimus [21]), nisi talis foret, quae vim deffinitiuae sententiae obtineret aut in vltima instantia corrigi non posset, vt tunc enim neganda non est appellatio; debet tamen ad appellantis petitionem interposita appellatio circa sententiae finem etiam adscribi.

III. DE TERMINO PROSEQUENDAE APPELLATIONIS CORAM SENATU.

§ 17. Quia saepe dubitatum est de termino prosequendae appellationis ad sacram maiestatem regiam interpositae, instantibus appellatis, vt in termino sex septimanarum sententia a maiestate regia importaretur, appellantibus contra contendentibus nullum ad hoc sibi tempus praescribi debere, haec vt tollatur ambiguitas, statuimus [21]) idcirco, in regno Poloniae praesente rege appellans ad prosequendam appellationem suam spacium sex septimanarum habebit, in quibus eandem finiat, et ab eodem tempore finita appellatione quantocius obtentam sententiam reportet. Si vero prius siue apud regium tribunal siue apud commissarios impetratos expedire possit, id appellanti licere volumus [22]), dummodo appellatam partem ad hoc citauerit vel eius mandatarium. Verum quia non est in appellantis manu vel regiam maiestatem vel etiam commissarios, vt in praescripto sibi termino expediatur, cogere, non debebit vlterior mora nocumento esse appellanti, dummodo in fine sex septimanarum diligentiae suae et transpositi sibi termini legitime docuerit coram officio consulari, ne illo conniuente pars appellata dilationibus trahi videatur, alioquin in puncto appellationis se ruisse certo sciat appellans.

§ 18. Absente vero extra regnum Poloniae regia maiestate, ne inposterum partes coram officio consulari litigantes, ad inanes trahantur sumptus, maiestatem suam in longinquam sequantur ditionem, quare si quando contigerit extra regnum regia maiestate existente a senatu prouocarj, appellans mox in instanti siue parum sumpta deliberatione, duos vel tres commissarios coram senatu nominare tenebitur, et totidem etiam appellatus nominare poterit, quibus maiestas regia commissionem ad partis appellantis sumptus in scriptis transmittere dignabitur. Et prosequendae huiusmodi appellationis dies vlterior sit spatium decem octo septimanarum, sic vt in die vltima sententiam super appellatione latam importet, alioqui in appellationis puncto ruet, nisi legale induxerit impedimentum, vel etiam legitime docuerit, per ipsum non stetisse, quominus appellationem suam non sit prosequutus.

§ 19. Habitis commissarijs appellans tenebitur partem appellatam vel eius mandatarium ad iudices commissarios cum ipsorum commissariorum literali

[20]) modum — [21]) statuimus brak — [22]) volumus brak.

cittatione die, hora et loco expressis, per ministerialem terrestrem citare addito mandato regiae maiestatis de parendo iuri coram commissariis compulsoriali, sic vt diebus integris octo ante terminum sibi assignatum habeat cittationem.

§ 20. Si citandus vel eius mandatarius haberi personaliter non possit, in faciem citare non oportebit, sed cum protestatione ministerialis cittacio [23]) in domo citandi relinquere.

§ 21. In casu, quo in termino sibi assignato citatus coram commissariis non comparauerit, sic ante diebus octo adcitatus, et de natura appellationis terminus peremptorius sit, in causa, super qua appellatum est, ruet, nisi legali impedimento se tueri possit.

§ 22. Comparentibus autem legitime partibus et dicta vtrinque causa vel appellationis libello in scriptis porrecto, ac a primis commissariis iam lata sententia cum senatus decreto per omnia responderit, appellationi locus nihilominus existat.

§ 23. Caeterum commissariis aequali numero disparibus, quod inter illos conueniri non poterit, pars vtraque sententiam suam scribat et consignatam ad sacram maiestatem regiam transmittat; cui ex his maiestas regia subscribere dignabitur, haec obtineat vigorem.

IV. DE APPELLATIONE A REGIIS COMMISSARIIS.

§ 24. Solliti sunt nonnulli [24]) a sacrae maiestatis regiae commissariis appellare et alios iterum commissarios obtinere, et ab eisdem iterum ad alios secundo et tercio prouocare, causas in infinitum producere. Volentes litium finem ponere, nec tamen partibus iustitiae obtinendae viam praecludere, si quando partes aut per aliquorum commissariorum absentiam aut etiam suspectis illis commissariis grauatae se senserint, et ne regiae maiestatis [25]) manus clausa esse videatur, si commissariorum sententia a consulari discreparet aut etiam altera partium a commissariis quacunque de causa supra expressa se grauatam putaret, liceat illi ad regiam maiestâtem iterum [26]) prouocare et alios iudices commissarios iterum obtinere, qui eodem (quo et primi commissarii) modo ad diffinitiuam sententiam super puncto, scilicet a quo appellatum fuit, procedent. Quae si priorum commissariorum aut consulatus sententiae conformis fuerit, sic vt iam duae conformes sententiae in eadem causa per partium alteram obtentae fuerint, non licebit iam vltra prouocare, alioqui litium nullus vnquam finis sperandus foret, dum qui possident, dilationibus tanquam optima conditione laborant.

§ 25. Si tamen contigerit secundos commissarios tam a consulari quam primorum commissariorum discrepare [27]) et diuersam sententiam profferre, liberum iterum sit parti, contra quam huiusmodi proferetur sententia, ad sacram regiam maiestatem pro nouis impetrandis iudicibus commissariis appellare, quorum iam sententiae tanquam vltimae et irreuocabili stabitur, nulla vlterius prouocatione admissa.

§ 26. Commissarios iudices neque partes deligent, neque sacra maiestas

[23]) cittacionem — [24]) multi — [25]) maiestatis potestati manus — [26]) iterum brak — [27]) disceptare.

regia permitet aut confirmabit, nisi eos, qui iuris Theutonici Maydeburgensis sint periti et condicione consulari non inferiores [28]).

§ 27. Habebunt autem commissarii regii deinceps librum suum ligatum, suspitionis vitio carentem, in quo litis coram se agitatae [29]) processum et sententias suas describent per notarium ad id specialiter deputatum et hoc ad partium sumptus.

§ 28. In omnibus appellationibus, quas vel a primis vel a secundis commissariis a parte facere continget, appellans singulis commissariis in iudicio commissoriali sedentibus per florenum vnum per triginta grossos pro emenda soluet.

§ 29. Quoniam ex priuilegio huic ciuitati regiae concesso, cautum est, ne quis iure ciuili eiusdem ciuitatis gaudens, extra eandem ad quodcumque forum euocari debeat, sacra maiestas regia, dominus noster clementissimus eadem priuilegia ratificando benigniter concessit, ne qualescunque commissarii regii sint, partem appellatam extra ciuitatem Cracouiensem vocare vel iudicare possint aut debeant.

V. DE LITIUM EXPENSIS.

§ 30. In vltima vero instantia succumbens et victus litis expensas per totius litis cursum habitas ad consulatus taxationem soluere cogatur, appellatione ab eadem taxa omnino remota, neque vlla expensarum compensacio fiat, nisi in hoc casu, vbi succumbens per contumaciam aut aliam ignorantiam iuris aut facti victus esset, causa alioqui non omnino iniqua, aut etiam vbi per victorem steterit, quominus causa minori sumptu et mora absoluta fuisset. Nam haec indulgentia [30]) inexplicabilem litium siluam porrigere solebat, dum qui conuenti fuerant, in possessione rerum [31]) existentes, hac confisi gratia, quod ab expensis absoluerentur, moram nectentes, perpetuis dilationibus atque litibus causas protraherent, nunc refrenati ob imminens expensarum damnum celeriorem pacientur de se iusticiam fierj.

§ 31. Expensarum autem modus et taxa per iudicem [32]) ideo facienda est, quod is cognitum habet, quid [33]) notariis ciuilibus seu iudicij a commissariorum citationibus, nunciis cancellariae et procuratoribus dandum sit, idque iuxta taxam in processus iudiciarii fine descriptam et declaratam.

VI. DE RE IUDICATA.

§ 32. Peractis iam gradibus iuridicis omnibus et post vltimam diffinitiuam latam sententiam causa ad senatum pro exequutione sententiae remissa, senatus victori iuxta obtentam sententiam exequutionem faciet tam in causa principali, quam litium expensis. A qua exequutione nulla prorsus admittenda est appellatio, nisi modus sententiae excedatur in exequutione.

[28]) atque in ciuitate Cracouiensi degentes — [29]) agitatae brak — [30]) diligentia — [31]) in possessione certa existentes — [32]) per senatum — [33]) quid iudicibus vltimae instantiae, quid notariis.

VII. DE RESTITUTIONE IN INTEGRUM.

§ 33. Quum restitutio in integrum in principis tanquam [34]) superioris manu est, neque ideo suae [35]) maiestatis iuribus derogandum erit, quia tamen exemplis recentibus edocti comperimus, quam magno cum malo et periculo in integrum actiones quaedam restitutae sunt, nulla deinceps fiat in integrum restitutio, nisi in his casibus, qui in iure nostro Maydeburgensi per expressum sunt descriptj.

VIII. DE EVOCATIONE SENATUS AD REGIAM MAIESTATEM.

§ 34. Quandoquidem multorum animi in tantam excurrunt licentiam, vt saepe nulla de causa alia, nisi vt sumptibus et molestiis onerent senatum, quidam ad regiam maiestatem eundem senatum Cracouiensem citare soleant: si quis igitur [36]) eundem senatum citauerit a melioribus reipublicae curis auocando, et in causa sua succubuerit, is pro republica Cracouiensi eidem senatui loco emendae florenos octo cogetur soluere irremissibiliter (statu et conditione quauis citantis non obstante) exigendos [37]).

IX. DE IUDICIO CIUILI ET EIUS ORDINE.

§ 35. Absoluto iam iudiciario coram senatu processu, negotium postulat, vt de iuris ciuilis processu agatur, qui coram aduocato et scabinis ciuitatis in posterum obseruandus erit.

X. DE PROCESSU IUDICII IN CONTUMATIAM PARTIS [38]).

§ 36. Actor intentaturus alicui actionem, aduersarium suum per praeconem apud aduocatum obtentum, ad iudicium [39]) citari procurabit, ad diem certum iuridicum; quo sic citato et non comparente, facta iudicio fide per recognitionem praeconis in fine iudicij annotare dabit in actis aduocati negotium totum, pro quo suum aduersarium ad iudicium vocauit, in crastinum autem diem secundo per eundem [40]) praeconem in loco illo, vbi citatus est, iterum eum denunciabit et praefiget sibi alium terminum, in quo si non comparuerit, protestabitur actor coram actis aduocati de diligentia, et similiter faciet pro tertio. Istae autem duae denuntiationes posteriores non requirunt citandi personalem praesentiam.

§ 37. Si autem citatus pro tercio non comparuerit, iam sententiabitur per iudicem in causa capitali contra illum proposita iuxta propositionem actoris ruisse, nisi legale impedimentum intulerit et probauerit.

§ 38. Eiusmodi autem illationi legalis impedimenti terminus peremptorius erit ad primum sequens oportunum iudicium in spacio vnius quindenae celebrandum, in quo si ille contumax se non praesentauerit, neque legale

[34]) tanquam in — [35]) sacrae — [36]) igitur brak — [37]) et hoc si citans ciuis fuerit, si uero extraneus quicunque fuerit, tunc senatui duplum ibidem coram maiestate regia luet st soluet — [38]) coram aduocato et scabinis — [39]) personaliter — [40]) eundem brak.

impedimentum docuerit, actor in illo iudicio opportuno petet contra talem subsidium iuris, quod iudicium sibi tanquam contra conuictum praestare tenebitur, actorem in possessionem bonorum mobilium, si illa habet reus, alias etiam immobilium, vbi mobilia desint, iuxta perlucra sua immitendo [41]). Quae bona immobilia actor anno et die cum praesidio iuris tenebit et postea de illis disponet secundum legem infra in capitulo de arestis late descriptam; de mobilibus vero, vt de iuris forma est.

§ 39. Quod [42]) si talis perlucratus nulla bona mobilia vel immobilia habuerit, decernetur propriae illius personae captio et ad vincula ciuilia coniectio [43]); si vero talis perlucratus in alia consederit iurisditione, iudex dabit literas promotorias tali victori ad iudicem iurisditionis illius perlucrati vna cum toto processu sygillo suo communito super exequutione facienda, quam ille iudex secundum perlucra facere et exequi tenebitur perinde atque talia perlucra in iurisditione sua et loco suo iudiciario essent obtenta.

§ 40. Notandum autem circa citationem erit, si citatus fuerit ciuis et incola, citabitur in domo incolatus sui et ibidem denunciabitur, si vero fuerit hospes, poterit in foro et plateis citari, denunciabitur autem in diuersorio, vbi hospitatus fuerit [44]).

XI. DE PROCESSU ET ORDINE IUDICII CONTRA COMPARENTEM.

§ 41. Cum aliquis ad iudicium citatus fuerit, et in primo, secundo aut etiam tercio termino comparuerit, ante omnia petat sibi ab actore insinuationem in bona voluntate, pro qua re fuerit citatus, fieri, quam illi actor [45]) insinuare tenebitur; ea intellecta inducias vnius quindenae ad procuratorem et colloquendum cum procuratore a iudice expetat, quod sibi iudex tanquam in primo citationis termino sequi decernet. Quindena aduenient tam actor quam reus reformationes iuridicas per se vel per procuratores suos sibi in tempore et hora praecustodiant et faciant, quas reformationes iudicium debebit singulis partibus per vnam dumtaxat sententiam confirmatoriam decernere. Quibus peractis iterum reus inducias petet vnius quindenae ad deliberandum. In quo termino actor cum omnibus iuribus et documentis ad causam suam fulciendam necessariis capitalem formabit et emittet contra (r)eum propositionem, quam si voluerit in scriptis iudicio [46]) porigere, sygillo etiam suo si placuerit, impresso, facere id poterit. Audita propositione reus ad respondendum tercium terminum in quindenam obtinebit ex iudicii [47]) sententia.

[41]) innitendo — [42]) quid — [43]) coniectio brak — [44]) Si citatus ipso communi iure non subiectus iudici citanti fiat contumax, potest quidem contra illum procedi ad mulctam, sed in negotio principali non, quinimmo irritabitur processus, quando apparebit illum non fuisse de iurisditione illius; si uero cittatus saltem et priuilegio non sit subiectus et contumax fiat, tunc valebit processus etiam super principali. Paulus de Castro M. L. si quis ex aliena a. de Iudicijs et vide etiam Iasonem in L. Z. a. si quis in ius vocatus non iuerit etc. In quibus legibus habetur, quod quilibet citatus tenetur comparere coram iudice etiam incompetenti et allegare suum ius priuilegiumque exemptionis. Vide etiam ad haec Pract. Rober. Mar. fol. 361, vide quoque glos. in a. 25 lib. 3 Specul. Saxon. An et quomodo absens in alieno territorio cittetur, tum etiam quomodo ciuitates cittari debeant, vide Barth. in lib. 1, 88, praesides tt. de requirendis reis et ibi addicionem longam plura in materia cittationis tractantem. Vide etiam Pract. Rober, Marant. fol. 361 et Melchiorem Kling in C. licet de foro competenti. — [45]) oretenus — [46]) iudicio brak — [47]) iudicis.

Quia vero saepe contingit, vt actor circa suam propositionem multa et varia documenta, testimonia et literas inferre solet, super quibus propositionem suam formare conatur, post quorum lectionem quodlibet documentum eiusmodi sententijs specialibus confirmari solitum erat, propter superfluas et inanes impensas, ad quas partes se friuole magis quam necessarie inducebant, quare vt hoc amputetur, vt deinceps omnia et singula documenta vnica tantum sententia a judicio super confirmatione petentis confirmentur; similiter etiam reo seu respondenti obseruabitur in repositione documentorum suorum ante responsionem.

§ 42. Adueniente autem illa quindena et termino responsionis, reus ante omnia petat ab actore varendae eleuationem, quam sibi judicium decernere tenebitur. Varenda autem per actorem facta, reus suas omnes literas, probationes, documenta judicio offerrat, confirmationem illorum modo quo supra expetendo, responsionem suam judicio etiam in scriptis cum appressione sigilli proprii [48]) porigat, si illi placuerit, si vero cum testibus respondere voluerit, curabit illos [49]) testes tempestiue ad judicium citare, et illos ante responsionem suam per judicium secundum formam inferius traditam, in subselliis judicialibus examinari et dicta seu depositiones illorum publice per notarium legi.

§ 43. Si vero aliquis ex litigantibus per incuriam propositionem aut responsionem suam dare in scriptis neglexerit aut noluerit, notarius autem in rapiendo ad pennam aliquid a partibus dictum praetermiserit, talis negligens neminem pro eiusmodi vicio accusare poterit, sed sibi imputabit, cum a jure concessa abusus est libertate.

§ 44. Liberum autem erit actori super responsione rei reffellenda petitis et obtentis a judicio copiis responsionis in octaua replicare scriptis vel verbis, ita tamen, vt nihil quod [50]) essentiam capitalis propositionis immutandum aut addendum producat, solum vt responsionis materiam elidat; hoc idem tandem et reo liberum esse volumus [51]), vt ille audita huiusmodi replica, obtentis similiter copiis in octauam duplicam suam producat, sicque vterque tandem procedant, quoad tribus vicibus interloquantur propositionibus [52]) et responsionibus inclusis.

§ 45. Quibus omnibus sic peractis judicium tandem illis omnibus ad causam productis, debite inter se trutinatis et expensis, ad sententiam diffinitiuam [53]) faciendam et pronunciandam procedet, terminum partibus certum praefigendo. Termino autem sententiae pronunciandae adueniente, judicium ex illis productis et allegatis motum animi sui informare debet, et vbi lux iusticiae magis appareat, illic [54]) sententiam dirigat, maximeque curare debet, vt secundum jura et leges scriptas [55]), quibus haec regia ciuitas Cracouiensis de jure et priuilegio vtitur, proposita, responsa, allegata, sententiam pronunciet non ad exemplum aliorum judicum etiam probatissimorum. Quam quidem sententiam judicium in scriptis pronunciabit.

§ 46. Si vero circa prolationem sententiae aliqua partium absens fuerit, judicium nihilominus sententiam promulgabit, contumatia alterius partis non

[48]) proprii brak — [49]) eos — [50]) quod ad — [51]) debebit — [52]) propositione — [53]) diffinitiuam brak — [54]) illis — [55]) ius Maideburgense ac plebiscita ciuitatis.

obstante; absens vero, si contra illum sententiam ferri contigerit, appellationis locum postea non habebit, cum omnis appellatio secundum jus nostrum fiat in instanti.

§ 47. Sciendum autem, si principalis solus adest causae, judex exprimat nomen principalis in sententia, si vero procurator aut plenipotens loco eius fuerit, nomen procuratoris seu plenipotentis similiter exprimatur in sententia, nisi sit actio criminalis, in qua ambae partes personaliter adesse tenentur.

§ 48. Si autem ambae partes sententiae prolationi interfuerint, pars illa contra quam pronunciatum fuerit, si se grauatam senserit et appellare voluerit, mox post prolationem sententiae copiam illius sententiae, quae lata sit, a judicio expetet, quam sibi judicium concedet, petetque demum licentiam ad abscedendum per vnius horae (ad maximum) interuallum, et reuertens gratias aget judicio sententiamque illam aut acceptabit, aut ab illa ad Jus Supremum castri Cracouiensis appellabit, terminum sibi vlteriorem quatuor [56]) septimanarum ad reportandum sententiam praecustodiendo, ibidemque sexagenam cum viginti quinque grossis et sex denariis judicio dabit, praecustodireque etiam poterit appellans, si citius ante tempus quatuor [57]) septimanarum sententiam in Jure Supremo obtinere poterit et reportare, vt hoc sibi liceat parte aduocata, [58]) quae omnia sibi judicium per sententiam dabit.

§ 49. His ita peractis appellans talibus verbis judicium alloquetur: Quemadmodum fauore vestro admissus sum ad appellationem a sententia per me non suscepta, ad Jus Supremum castri Cracouiensis, peccuniamque consuetam reposui iudicio vestro, petoque an michi non debeant concedi induciae in crastinum ad inferendam meliorationem sententiae contra me latae, in scriptis judicio vestro praesentandam; judicium autem decernet sibi in crastinum inducias. Quo die appellans ante meridiem meliorationem suam judicio praesentabit, sigillo suo communitam, si illi ita visum fuerit, et hoc in quantum dies juridica fuerit. Iuridicos dicimus singulos per septimanam dies, feria tercia et festis diebus exceptis. Aduocatus autem seu judex ciuitatis copiam illius sententiae promulgatae mox post judicium eadem die parti appellanti dabit, saluo salario, vt contra illam eo consulcius suam meliorationem seu iustiorem (vt illi videtur) sententiam formare possit, quam judicium in rotulum causae includere et ad Jus Supremum mittere vna cum omnibus ad causam necessariis curabit.

§ 50. Tempore autem illo diei vlterioris aut ex praecustoditione aut ex citatione praeuia abreuiato adueniente, sententia Juris Supremi per notarium ciuitatis apperietur et publice legetur; si autem aliqua partium sententiae illi non contradixerit, stabitur sententiae illi, si vero aliqua partium grauatam se senserit, poterit statim his vel similibus verbis appellare: Domine judex et domini scabini! sententia ex Jure Supremo aportata in grauamen et oppressionem justitiae meae lata est, quamobrem illam, vt contra juris formam latam, non suscipio, sed ab eadem ad commissarios perpetuos et priuilegiatos Sex Ciuitatum prouoco et appello, petoque mihi eius causae acta omnia simul inclusa et consignata, sicut ea ab eodem Jure Supremo rece-

[56]) sex — [57]) sex — [58]) vel eius plenipotente.

pistis, reddi, meque cum eisdem ad eosdem commissarios Sex Ciuitatum ad primam sessionem remitti.

§ 51. His dictis judicium acta et munimenta omnia et singula, quae in priori rotulo inclusa fuerant, iterum includet et sigilabit solito judicii sigillo, appellantemque ad Sex Ciuitates remittet. Appellans vero accepto rotulo, qui in judicio nostro apostolorum loco habetur, ante [59]) solis occasum eius diei aduocato Juris Supremi pro emenda reponet grossos viginti quinque denarios sex [60]), nulla facta protestatione seu memoriali dato, ac deinde appellationem suam prosequetur vsque ad terminum diei vlterioris iuxta doctrinam inferius descriptam; judicio autem ciuili appellans a tali obsignatione rotuli nihil dare tenebitur, sed notarijs cancellariae nostrae a legatione ad Sex Ciuitates soluere debebit grossos octo.

§ 52. Quoniam autem saepe contingit alteram partem in termino aperiendae sententiae a Jure Supremo latae, abesse, in hoc casu volumus [61]), quod si actor aut reus in termino huiusmodi absens fuerit, nihilominus sententia ad praesentis partis instantiam legatur et aperiatur, et lecta si in fauorem partis praesentis lata fuerit, absentia alterius partis non obstante, confirmabitur, amputata etiam ab eadem appellandi alterius [62]) potestate. Si autem eadem sententia in fauorem partis absentis et contumacis pronunciata fuerit, eadem cassabitur et cadit pars absens in eadem causa, parte praesente victore declarata. Eum autem terminum peremptorium esse volumus [63]), neque necessarium fore absentem secundo et tertio ad judicium vocari.

§ 53. Appellatione sic vt praemittitur, a sententia Juris Supremi facta, appellans in crastino [64]) domino proconsuli Cracouiensi eiusmodi suam appellationem denuntiabit, rotulum causae tocius a judicio ciuili acceptum eidem offerendo, quem dominus proconsul ad cancellariam ciuitatis consignabit, tantisperque ibi aseruabitur, donec domini commissarii Sex Ciuitatum Cracouiam venerint. Licebit tamen parti appellanti, si noluerit [65]) appellationem suam prosequi, rotulum iterum accipere et circa sententiam prouocatam persistere, antequam domini commissarii in praetorio Cracouiensi conuenerint.

§ 54. Ne autem quispiam in eiusmodi appellationis prosecutione negligatur, statutum est ex regio priuilegio, quod domini commissarii Sex Ciuitatum pro decidendis eiusmodi causis ter in anno Cracouiam veniant, videlicet pro festo s. Stanislai in Maio, pro festo s. Michaelis archangeli, pro festo Purificationis sanctae Mariae iuxta sacrae maiestatis regiae desuper emanatas [66]) literas.

§ 55. Et quia praefati commissarii Sex Ciuitatum sunt per reges serenissimos regni Poloniae ex antiquo et perpetuo priuilegiati, quare omnes deinceps causas per appellationem ad eos deuolutas, decident et terminabunt secundum juris ciuilis dispositionem, a quorum sententiis vigore priuilegiorum ipsorum nemini appellare licebit sub poena capitis causaeque illius et omnium bonorum amissione. Post latas autem [67]) sententias ipsi commissarii partes litigantes ad jurisditionem propriam, vbi actio incepta est, pro

[59]) ante durante iudicio solis occasum — [60]) ac preconi vnum grossum, qui huiusmodi emendam aduocato Juris Supremi defert — [61]) in hoc casu ita obseruetur — [62]) vlterius — [63]) conuenit — [64]) in crastino brak — [65]) si uoluerit — [66]) emendatas — [67]) enim.

finali exequutione remitent in termino [68]) diei vlterioris sex septimanarum, facta tamen condemnatione expensarum litis coram omnibus tribus subseliis judiciariis factarum, parti victrici per partem victam, quarum taxam et aestimationem judicio illi, vbi lis mota est, committent post exequutionis finem faciendam, modo vt supra et infra declaratum est.

§ 56. Quoniam vero saepe contingit potentiores exequutioni refragari, in hoc casu statuimus [69]), quod consulatus a judicio rogatus, maturo consilio adhibito, judicis exequutionem sua fulciat potestate, ne qua de causa exequutio impediatur.

§ 57. Quo termino adueniente victor praesentata sententia dominorum commissariorum Sex Ciuitatum judici illi, ad quem exequutio remissa est, judex cum scabinis cognito tenore sententiae, eandem sine omni mora secundum juris formam exequutioni demandabit, impensasque omnes per partem victricem in scedula oblatas, non solum juri cognitas, sed omnes fere, quas verisimile est ipsum victorem [70]) in causa praefata expendisse, vtpote salarium procuratoris, itinerum, testium, literarum aliarumque omnium rerum visa et attenta causae grauitate taxabit sub fide et juramento [71]), nulli partium fauendo, quorum solutionem ad solis occasum fieri a parte victa decernet [72]).

§ 58. Et quoniam domini commissarii Sex Ciuitatum tribus vicibus in anno, vt supra memoratur, judiciis appellationum praesidere debebunt, statuimus [73]), quod omnes causae, a quibus a judicio supremo castri Cracouiensis post proximam semper praeteritam sessionem vsque ad instantem pro tempore eorundem dominorum commissariorum sessionem aliam appellatum fuerit, semper debeant, nullo interposito diei vlterioris termino, dictis dominis commissariis praesentari et ab eisdem iudicari, his dumtaxat exceptis, quae [74]) ipsis dominis commissariis iam actu ad judicandum sedentibus contingeret ad judicium ciuile Cracouiense a judicio supremo importari, easdem tantum et non alias futuram sessionem proximam volumus [75]) expectare; caeterum in aliis omnibus causis modo supra scripto seruare debebit.

§ 59. Quia in hoc Sex Ciuitatum judicio amputatis omnibus appellationibus litium finis esse debebit, plerumque tamen graues se porrigant causae, ne igitur cuiquam praecipitantia nocere possit, liberum sit eisdem dominis commissariis ob repentibus [76]) dubiis in meliorem deliberationem causam aliquam ad proximam sessionem differe.

§ 60. Porro si contingeret aliquem ex ipsis commissariis habere causam suam in eodem judicio, is [77]) quoque debebit secedere ex [78]) consesu huius judicii et in illa causa parem cum aliis litigantibus [79]) conditionem habere, vt ceteri ipsius collegae liberius tuciusque possint invicem conferre super sententiam.

[68]) terminum — [69]) constitutum est — [70]) quas legittimo probauerit ipse victor, se in causa [71]) sub fide et iuramento brak — [72]) całego tego ustępu brak tu w tem miejscu, natomiast przełożony jest o jeden ustęp niżej — [73]) constitutum est, — [74]) quas — [75]) conuenit — [76]) repentibus — [77]) isque — [78]) a — [79]) litigatoribus.

XII. DE PROCESSU ET ORDINE IUDICII EX ARESTO INCHOATI.

§ 61. Si aliquis bona alicuius in arestum posuerit apud acta aduocati, tenebitur illud arestum in proximiori judicio exposito per astitionem judicii fortificare, nisi enim id fecerit, arestum illud expirabit, cum solum ad tempus judicii expositi duret. In sequenti autem judicio exposito iterum astitionem secundam faciat et ad tercium judicium curabit cittari illum vel illos, quos ad illa bona arestata scit esse propinquiores. Praeco autem tenebitur expresse denuntiare citandum vel citandos, quod ad tercium judicium admitendum vel impugnandum illum vel illos citat personaliter.

§ 62. In termino autem eiusmodi tercii judicii si citatus ille comparuerit, causam aresti per insinuationem in bona voluntate ab actore sibi fieri expetat, tercium judicium non admitendo, et actor sibi insinuare ex decreto judicis tenebitur. Quo facto petat sibi inducias vnius quindenae ad procuratorem et colloquendum iuxta doctrinam superius descriptam concedi et actio vt prius continuabitur.

§ 63. Si vero in tali tercii judicii termino citatus non paruerit, actor facta judicio fide per recognitionem praeconis, quod videlicet talem citauerit, tercium judicium ex judicis sententia obtinebit, legali impedimento eiusmodi citato per judicium reseruato, quod ad terminum superius descriptum inferre et probare citatus poterit. In quo termino si ille citatus cum legali impedimento non paruerit, decernetur in bona illa arestata actori indicatio, si fuerint immobilia, et in sequenti iterum judicio exposito decernetur ad actoris requisitionem euacuatio, et tandem in tercio judicio exposito similiter ad actoreae partis instantiam decernetur euacuationis exequutio, in quolibet autem termino eiusmodi viceaduocatus cum familia aduocati personaliter ad bona illa immobilia arestata descendet et exequutionem sententiae judicii faciet publicando illud hominibus illis, qui in bonis talis manserint. De mobilibus autem seruandus est consuetus juris ordo infra descriptus.

§ 64. Sed quia saepe contingit jura perduci in meliorationibus bonorum, quae alii possessores in obligatione habent, in hoc casu, si ille, qui jus in melioratione seu perpetuitate perduxit, ad vsum bonorum illorum peruenire voluerit, tenebitur prius illi posessori summam obligatam in illis bonis numerare et exsoluere aut expectare tamdiu, donec illa bona vendita fuerint. Hoc autem intelligendum est, vbi ex contumatia rei jus perducitur, quod actor in tribus judicialibus terminis tenebitur gradatim procedere, sed vbi ex inscriptione et obligatione autentica bonorum possessio expetitur, sufficit illam semel per aduocatum assignari iuxta inscriptionis cuiuslibet tenorem.

§ 65. Si vero fuerint bona mobilia, debebit judicium deputare ex medio sui aut etiam aliquos alios probos viros valoris rerum illarum peritos, qui communi sententia res illas iuxta valorem earum aut commune praecium aestimare et taxare tenebuntur sub juramentis suis et eas sic taxatas in manus illius creditoris tradere, quas ille debitor poterit ante sex septimanarum decursum redimere; quas si neglexerit, ille creditor cum talibus rebus post praefati temporis sex septimanarum decursum faciet et disponet pro suo arbitrio; si quid vltra suum debitum et etiam impensas litis excruerit, ad judicium illud reponet; si autem adhuc aliquid defuerit, hoc iterum in illo debitore repetere curabit iuxta perlucra sua.

XIII. DE PROCESSU ET ORDINE IUDICII MAGNI SEU LEGALIS [80]).

§ 66. Judicium magnum seu legale ter Cracouiae celebrari seu banniri solet, videlicet die sanctae Agathae, die sanctorum Joannis et Pauli martyrum et in octaua beati Martini, quod si celebris aut feriatus dies ibidem interuenerit, judicium perit et amittitur [81]), nec alio die celebratur. Proconsul autem ciuitatis vel ab eo subdelegatus locum burgrabii obtinet, aduocatus sculteti et scabini in suo resident loco.

§ 67. Citatus itaque ad iudicium magnum comparere debet ac tenebitur [82]), alias si fuerit contumax, penam luet grossorum quadraginta, siue una siue plures contra illum fuerint factae propositiones, in causa tamen, in qua citatus fuit, non condemnabitur, in eoque judicio nulla fiat [83]) in bona voluntate insinuatio, sed simpliciter quaerella proponitur contra reum, cui nulla datur dilatio, nec aliquis collor diffugii admititur, sed respondere reus cogitur per affirmationem vel negacionem. Si fatetur, decernitur solutio ad solis occasum sub poena quadraginta grossorum; si negat, juramentum decernitur prima die juridica.

§ 68. Munimenta etiam tam actori quam reo pro causae suae justicia fulcienda licebit in illo judicio producere et varendam expetere [84]).

§ 69. Qui vero in satisfaciendo sententiae contumax fuerit, soluet quidem penam judici, nihilominus iam in causa, pro qua actio fuit, ruit et satisfacere tenebitur moram nullam nectendo.

§ 70. Judicium autem istud quindena ante hac per praeconem publicabitur et post publicationem citatio demum de consensu aduocati admitetur, nec antea ante publicationem judicii talis quisquam citabitur, quae quidem citationes ab eo tempore continuabuntur vsque ad tercium diem eiusmodi judicium bannitum praecedentem. [85])

§ 71. Post publicationem talis judicii et iam burgrabio cum caeteris pro tribunali sedentibus, duo [86]) ante omnia per praeconem publicantur: primum ne actiones in judiciis particularibus inceptae, in tali judicio magno continuentur; secundum ne causae minores, quam sit pena judicii magni, in eiusmodi judicio agitentur [87]). Ex isto sequitur, quod judiciorum astitiones et iuris perductiones in judiciis aliis caeptae, non possunt in tali judicio prosequi, item quod nullus citari potest ad tale judicium pro minori summa, quam sit pena magni judicii.

§ 72. Item licet ante hac ex vetusto errore obseruatum sit, quod nullus potuit ad judicium magnum citare aliquem ex scabinis, consuetudine hac erronea non obstante licebit vnicuique scabinos ad tale judicium accersere [88]) et contra illos perinde atque contra alios priuatos ciues juridice agere, haec enim judicia solum ad ciues et incolas pertinent. Hospes itaque et aduena

---

[80]) quod Cracouiae ter celebratur — [81]) admittitur — [82]) tenetur — [83]) fit — [84]) ustępu Munimenta etiam brak — [85]) zamiast całego ustępu nec antea jest etiam ante publicationem iudicij — [86]) tria — [87]) tertium, quod nemo pro malis verbis citare debet — [88]) accessere.

ciuem, sed nec ciuis aduenam citare ad judicium tale poterit, alias citatus parere non tenetur, nec inde damni quicquam sustinebit.

§ 73. Quoniam vero hactenus bonorum immobilium venditiones et resignationes fieri solebant, ideo in futurum vtrumque in hoc judicio vt impertinens, reiciendum erit.

XIV. DE PROCESSU ET ORDINE IUDICII HOSPITUM.

§ 74. Si quispiam ex ciuibus aliquem hospitem aut etiam hospes ciuem ad judicium citauerit, non poterit obtinere tantas dilationes duarum septimanarum, quantas habent et obtinent ciues inter se litigantes, verum de tercio in tercium diem terminos continuabunt. Si vero appellatio ad Jus Supremum in huiusmodi judicio hospitum interuenerit, illam infra nouem dierum spatium terminare tenebuntur, et ad judicium ciuile reportare.

§ 75. Item si aliquis hospes constituto procuratore in hac jurisdicione et loco incolatum habente contra ciuem agere voluerit, non poterit gaudere jure hospitum, nisi solus toto tempore litis maneat, alias post eius discessum causa jure et dilationibus incolarum continuabitur dato quod jure hospitum fuerit incepta. Et hoc de nostro Jure ciuili et Supremo intelligi volumus [89]), vbi autem ad Sex Ciuitatum Jus prouocatum fuerit, aequale omnibus jus et obseruantia esto.

§ 76. Hospitem autem eum intelligi volumus [90]), qui vltra vndecim milliarium spacium incolatum habet, ceteros omnes propinquiores pro vicinis reputare conueniens est.

§ 77. Contingere posset ciuem et hospitem pro re eadem coniunctim contra ciuem agere, quoniam actio diuidi non posset, statuimus [91]) hospitem naturam et jus ciuis, suae litis consortem sequi omnino debere.

§ 78. Quandocunque hospitem pro rebus immobilibus et successionibus litigare contigerit, in talibus casibus jure et processu communi cum caeteris ciuibus utatur.

XV. DE CITATIONIBUS ET EARUM CIRCUMSTANCIIS. CAPUT PRIMUM.

§ 79. Citacio est rei ad judicium vocatio. Quare citaturus aliquem judicem adire debet, praeconem ad citandum talem expetendo, quem cum obtinuerit fauore judicis, praeco talem citandum personaliter adire debet, sibique pro certo die terminum comparendi assignare, cautusque et occulatus sit in eo, vt persona, quam citat, sibi bene nota sit, ne aliam pro alia citet, rediensque ad judicem referret, si talem iussu suo citasse, judex autem propter multas causas annotabit in regestro in hunc vsum [92]) habito, nomina et cognomina tam citantis quam citati, negocium autem citacionis eiusmodi solum vni bedello et non omnibus passim iniunget [93]).

§. 80. Ciues priuati viuae vocis oraculo per bedellum citabuntur, consules autem honoris et priulegij causa per scedulam sigillo aduocati signa-

[89]) intelligendum est — [90]) intelligi oportet — [91]) statuit — [92]) casum — [93]) negotium autem citationis eiusmodi bedello iniunget.

tam, per famulum aduocati citabuntur, in qua quidem citatione nomen citantis, ad cuius instantiam citacio fit [94]), et nomen citati cum termini praefixione annotabitur.

§ 81. Et quia saepe contingit ciues Cracouienses jus ciuile aut bona in ciuitate habentes, a ciuitate abesse, et in bonis terrestribus, vtpote castris, civitatibus, villis moram agere, quos praeco aduocati tuto adire non potest, ad abuiandum itaque [95]) huic difficultati, quae multis ante hac molestiam pariebat, judex seu aduocatus ciuilis edoctus certo, quod tales personae tunc temporis in ciuitate non sint praesentes, citationem scriptam in schedula contra talem decernet et bedello dabit, qui bedellus cum famulo aduocati et custode captiuorum ad domum talis absentis importabit, illamque inhabitatoribus domus illius publicabit, vt ad noticiam citati ipsorum opera perueniat, terminus autem in illa cittacione talis praefigatur, sub quo verisimile esset talem citacionem ad noticiam citati peruenire posse, illa autem citacio tale robur habebit, acsi ille personaliter esset citatus. Si vero pro primo termino non comparuerit, pro secundo et tercio indicendus [96]) erit in domo per solum bedellum non eritque opus cum testibus illum denunciare. Si autem in tercio termino denunciationis [97]) non comparuerit, procedetur contra eum tanquam contra contumacem, legitimo impedimento non excluso.

§ 82. Si vero arestationem contingat super alicuius hominis merces aut aliquas res mobiles hic fieri, qui bona immobilia in ciuitate non habeat, nec ad hanc jurisditionem pertineat, et pro tanto per bedellum aduocati commode citari non posset, in eo casu judex ciuitatis post secundi judicii astitionem [98]) et praecustodicionem judicem illum, sub cuius jurisditione citandus domicilium habet, per literas patentes [99]) expetet, vt auxilium suum judiciarium praestet, praeconem suum admittendo illum citari, ad haecque faciendum authoritatem suam illi conferre debet, judex autem illius jurisditionis hoc facere tenebitur, terminum tali citando certum praefigendo, vt ad tercium judicium admitendum vel impugnandum coram judice illo compareat, in cuius jurisditione bona sua mobilia sunt arestata, de cuius citacionis exequutione literis suis patentibus judici illi significabit. Quod si judex ille monitus [100]) facere denegauerit, talemque citare ad judicium hoc noluerit [101]), in tali casu judex ciuitatis Cracouiensis propria authoritate per suum famulum aut bedellum proprium citare illum in eius jurisditione poterit pro tercio judicio admittendo. Si vero talis contumax fuerit, procedetur contra eum id quod juris est, famulus autem [102]) ille aut praeco sub suo juramento recognoscet coram actis aduocati, se talem iussu suo citasse, judex autem talem terminum sibi praefigat loci distancia expensa, sub quo ipse commode ad judicium venire possit.

§ 83. Citacio legitime debet fieri contra ciuem intra ortum et occasum solis, ante ortum enim et post occasum solis citacio locum non habet, nisi forsan contra aduenam et hospitem, qui itineri se accingat abiturus, talis enim omni tempore etiam nocturno citari poterit.

§ 84. Citacio autem contra ciuem non vltra durare et extendi debet,

[94]) sit — [95]) ad obuiandumque huic — [96]) iudicatus — [97]) termino denuntiationis — [98]) actionem — [99]) petentes — [100]) quod si illi iudex monitus — [101]) voluerit — [102]) tamen.

nisi ad proxime sequens judicium expositum. Adueniente igitur judicio illo, si actor nihil agere voluerit, citacio illa expirabit, nec alium terminum vlteriorem citatus acceptare tenebitur, sed coram judicio se repraesentet [103]), paratum se iustificari offerendo; actor vero, qui semper paratus esse debet, aut agat in instanti, aut in deffectu actionis condemnabitur reo in viginti grossis et judici in quinque grossis et vno solido, et a termino illo reus judicis decreto liberabitur.

§ 85. Citaciones etiam prohibentur fieri in ecclesiis, cimiteriis, nuptiis, balneis, maxime contra illos, qui se non ocultant et de fuga non sunt suspecti.

§ 86. Si quis aegritudine subita et non diu duratura praeuentus ad judicium citatus fuerit, talis per nuncium suum comparere et judici suam aegritudinem denunciare debet, juramentoque nuncij aut suo, postquam conaluerit, comprobare infirmitatem eiusmodi tenebitur, se adeo aegrotum fuisse, quod ad judicium (citra magnum suae vitae periculum) venire non potuit. Si vero nuncius juramentum tale metu pussilanimitatis vel incertitudine impeditus non praestiterit citra [104]) denunciationem infirmitatis illius, a quo fuerit missus, actore id expetente, expectandum erit conualescentiae tempus, vt principalis ipse juret tercio post egressum die, parte, cui juramentum fieri debet, ad hoc citata; si egrotus fuerit actori suspectus, poterit probatorum ab vniuersitate medicorum [105]) testimonio vti.

§ 87. Si vero aliquis aegritudine longa et diuturna, de cuius vita dubitaretur, fuerit correptus, quam chronicam medici appellant, talis tenebitur per procuratorem constitutum se tueri et actionem intentatam continuare; si autem tempore bonae valetudinis actio incepta sit et lis contestata, ad continuationem causae tenebitur talis aegrotus procuratorem transmitere, alias contra eum tanquam contumacem procedetur.

§ 88. Si vero quispiam citatus ab actore, ad nonnullos actus judiciarios processerit, et postea actio ipsa aut actoris incuria aut alia ex causa desertata [106]) fuerit, non tenebitur ille citatus denuo ad actionem secundam respondere super eadem re aut etiam alia, quousque sibi actor super impensis primae actionis satisfecerit, non obstante, quod noua citacione praeuentus sit.

§ 89. Citacio ad judicii praesentiam prima semper debet personalis fieri, vt principalis personaliter aut eo modo supra descripto citetur, ad sequentes vero actus intermedios poterit plenipotens aut procurator [107]) citari, aut secundam et terciam denunciationem in domo citati praeco facere.

§ 90. Citacio quaelibet ad judicium particulare fieri potest ante judicii bannitionem, judicio enim bannito et incepto nullus ad illud citari poterit. Pro judicio autem magno burgrabiali citacio non admititur, solum post publicationem judicii magni, adminus autem fieri debet triduo ante diem judicij illius legalis, vt supra.

§ 91. Citacionis terminus ad tercium judicium semper est de jure peremptorius, quare in eo contumax condemnari debet iuxta aresti continentiam, legali tamen impedimento contumaci reseruato.

[103]) se praesentet — [104]) circa — [105]) saecularis tamen conditionis et iurisdictioni ciuitatis subiectorum — [106]) disertata — [107]) aut procurator brak.

XVI. DE MANDATIS SEU PROCURATORIIS ET PLENIPOTENTIIS. CAPUT II.

§ 92. Mandata seu plenipotentiae, quae in judicio valere debent, volumus [108]), vt non alia, quam quae ab officiis consularibus vel scabinalibus autenticis et notis [109]) officiose emanatae sint, in hoc indemnitati litigantium prouidere cupientes, qui se [110]) saepenumero per procuratorum insufficientia mandata periclitantur.

§ 93. Et ad cauendos imminentes errores et difficultates procuratorum mandata in judicio producta deinceps registrentur, ne de caetero tergiuersationibus et dilationibus laborent litigantes, euitentur etiam ociosae sententiae super plenipotentiae ostensione a judicio quaerendae.

§ 94. Obuiantes etiam difficultatibus, quae ante hac saepius interueniebant, cautum est, quod procurator seu quivis alius cum plenipotentia se [111]) judicio siue ex parte actoris siue ex parte rei repraesentans, tenebitur vsque ad litis decisionem circa illud mandatum stare siue suus principalis possessionatus * fuerit siue non. Et si suus principalis non sit possessionatus * [112]) in jurisditione ista, procurator talis fideiussores statuere cogeretur de expensis juridicis ac de judicato soluendo [113]), et quod suus principalis omnia habeat rata, quaecunque nomine illius vigore talis mandati egerit.

§ 95. Si autem contingerit actorem vel reum legitima ex causa procuratorem et mandatarium suum reuocare, vel etiam morte alicuius interueniente, volumus [114]) hoc litigantibus esse liberum, si tamen mox et incontinenti simul cum reuocatione mandati seu plenipotentiae in abrogati locum alium vel alios substituat cum omnibus supra memoratis clausulis et condicionibus.

§ 96. Quodlibet mandatum finitur morte principalis subsequuta, si lis per procuratorem non fuerit in illa causa contestata, nam si lis fuerit contestata [115]), mandatum illud non expirat dato quod principalis moriatur, sed vigore illius mandati actio ad finem vsque continuari per illum procuratorem debet, non obstante eo sive vnus siue [116]) haeredes in [117]) demortui principalis actoris siue rei succedant, quoniam in omnia mortui onera succedit haeres.

§ 97. Item si quis procurator seu mandatarius agere voluerit pro bonis immobilibus et non habuerit expressam specificatamque facultatem agendi pro bonis immobilibus, is citra eam facultatem non poterit huiusmodi actionem mouere.

XVII. DE EXCEPTIONIBUS. CAPUT III.

§ 98. Exceptio est actoris exclusio vel est quaedam defenssio, qua reus intendit se deffendere causam allegans, vt non respondeat ad obiecta actoris.

§ 99. Exceptiones autem quaedam [118]) sunt peremptoriae, quaedam dilatoriae, quaedam fori declinatoriae, quaedam indifferentes.

[108]) statutum est — [109]) et notis brak — [110]) se brak — [111]) seu — [112]) ustępu oznaczonego ** brak — [113]) soluendis — [114]) debebit — [115]) et promiserit circa plenipotentiam ad decisionem usque litis stare — [116]) plures — [117]) in brak — [118]) Exceptionum quaedam.

§ 100. Exceptio peremptoria dicitur illa, quae totam destruit causam, si probabitur, sicut est exceptio rei judicatae, transactae et aliae similes [119]); hac enim probata reus absoluitur ab instancia actoris, cui etiam imponitur super hoc perpetuum silentium.

§ 101. Exceptio dilatoria dicitur, quia per eam differtur et impeditur causa, vt si agatur occasione debiti, cuius solutio nondum fieri debet, potest excipi dilatoria, etiam in casu [120]), vbi interuenerit actio, quae de jure prius terminari, quam super petito decerni debet, vt si criminalis interuenerit inter [121]) litigantes, prius criminalis terminanda est, ciuili interim suspensa, similiter locatum vel arendam habens, prius super locato et conducto respondere, quam pro proprietate cum locatore agere tenetur, et his similia dilatoriae exceptiones appellantur, et talis exceptio regulariter debet opponi ante litem contestatam.

§ 102. Exceptio declinatoria dicitur illa, qua quis ad alienum judicium euocatus vtitur, vt ad propiam remittatur jurisdicionem, et ista quoque regulariter in principio litis opponi debebit.

§ 103. Exceptio indifferens dicitur illa, quae potest opponi in quacunque parte litis etiam post sententiae diffinitiuae prolacionem, etiam ab ipsa vltima exequutione, vt est exceptio haeresis, excommunicationis et proscriptionis, haec enim * opponi possunt ante vel post litem contestatam et probatae * [122]) actionem impediunt vel perimunt [123]).

XVIII. DE FORMA REFFORMATIONUM. CAPUT IV.

§ 104. Quia procuratores in faciendis reformationibus solent variare, quare placuit formam et modum fiendarum reformationum hic subicere.

Reformatio prima. Procurator actoris vel rei reformat sibi et suo principali, si causam istam principali suo, quod absit, terminare non possit, vt secundo et tercio procurator aut etiam solus per se saluo meliori consilio causam istam continuare et finire possit, et quaerit, ex quo in tempore et hora iuxta cursum juris praecustodit, an sibi id sequi non debeat, vel quid sit juris.

§ 105. Reformatio secunda. Procurator reformat sibi et suo principali omnes et singulas probationes, viuorum hominum testimonia, quaecumque acta tam consulatus quam judicii banniti, siue istius siue alterius jurisditionis, regestra, chirographos ac alia omnia et singula documenta sibi causaeque suae quouismodo necessaria; cumque in tempore et hora praecustodiat, an hoc sibi et suo principali sequi non debeat.

§ 106. Reformatio tercia. Procurator reformat sibi et suo principali, si quod negocium graue audiuerit aut difficile, signanter autem si actor sit, cuius nomine reformationes fiunt, ante querellam, in querella, post querellam, et item si reus sit, ante responsionem, in responsione et post responsionem quod inducias de jure debitas pro colloquendo habere possit, vel si quid loquatur, quod suo principali sibi astanti non placeat, quod id suus princi-

[119]) et transactae — [120]) causa — [121]) in — [122]) zamiast całego zdania gwiazdkami ujętego jest obiecta — [123]) sed non perimunt et tenebitur easdem obicens in instanti probare.

palis reuocare possit in continenti et causam suam releuare, et cum sibi in tempore et hora praecustodiat, an eidem cum suo principali sequi non debeat [124]), vel quid sit juris.

§ 107. Omnes autem iste reformationes vnica sententia confirmabuntur vnicuique parti, vt supra conclusum est.

XIX. DE PROBATIONIBUS. CAPUT V.

§ 108. Probatio est rei dubiae in judicio legitime facta declaratio per testes vel per literas autenticas alicuius officii, tum et per alia documenta.

§ 109. Actor itaque si aliquibus documentis propositionem suam contra reum fulcire velit, omnium primum in beneuola insinuatione id praecustodiat, vt haec insinuatio reformationibus juridicis, testimonijs et documentis ac capitali propositioni non noceat; alias enim si id obmitet et simpliciter absque hac praecustoditione ac cautella insinuationem faciet, licebit reo illam insinuationem pro capitali propositione acceptare et actorem varenda ligare, sibique viam obseruationis terminorum et documentorum inferendorum praecludere, quod cum hac cautella non poterit facere, vt sic enim tenebitur reus solitas dilaciones et terminos cum actore obseruare. Quare actor ita praecustoditus omnia sua documenta, literas, testimonia tum et testes in promptu [125]) habeat, * et pro illo tertio termino propositionis capitalis formandae testes ad judicium cittare legitime curet, pro quo habet cum aduersario terminum ex continuatione limitatum * [126]), citatisque testibus pro [127]) termino praefixo declarare judici debet, testes esse citatos, et petere [128]) a judice, vt ad sedem judiciariam pro ferendo [129]) testimonio immitantur, sententiabitur tandem illos esse intromittendos et examinandos.

§ 110. Existentibus itaque testibus in subselliis judiciariis, qui eos inducit, articulos suos [130]) in scriptis judici offerre debet, ex quibus judex cum scabinis testes ipsos seorsum et articulatim examinabit, qui si jurati fuerint errectis ad sacra digitis [131]), sub suo [132]) juramento deponere tenebuntur; si vero non fuerint [133]) jurati, * ante omnia juramentum praestare ad imaginem Crucifixi tenebuntur * [134]), quod omnia veraciter et iuste testificabuntur, de quibus scientiam habuerint et fuerint examinati. Depositiones itaque vniuscuiusque judicium diligenter [135]) ad acta annotari faciet, vbi vero causa brevis et facilis fuerit, ad testificandum in eo casu poterit reus post ingressum testium ad sedem judiciariam alta et intelligibili voce palam coram judicio causam et rem, pro qua testes sunt inquirendi, judicio insinuare et secundum illam testes examinentur, depositionesque omnium testium quotquot fuerint, vnica et communi sententia a judice confirmabuntur, hoc idem et reo [136]) dandis articulis et interrogatoriis, exceptionibusque tam contra actoris in-

[124]) non debent — [125]) in promptu brak — [126]) zamiast zdania ** oznaczonego, jest: qui testes quandocunque ante emissa in propositionem capitalem ad iudicium citare legittime curet, ibidem et reus debebit ante responsionem suam suos testes citare — [127]) in — [128]) preterea — [129]) praeferendo — [130]) verbo vel — [131]) errectis ad sacra digitis brak — [132]) eodem — [133]) ad officia praefati — [134]) zamiast ustępu * * oznaczonego jest: tum medio iuramento errectis binis ad sacra (ut moris est) digitis promittent — [135]) diligenter brak — [136]) reus.

ductos quam proprios testes examinandos pro sua contra actorem responsione facienda licebit.

§ 111. Si reus in illo termino producendorum testium non comparuerit, actor nihilominus testes per judicium examinari curabit et judicium hoc admittet fieri, et postea contra eiusmodi testes excipere non poterit [137]).

§ 112. Reus itaque si praesens fuerit, in continenti post publicationem dictorum testium exceptiones, si quas habet, contra personas et dicta testium simul et semel opponere poterit et debebit, alias post hac eos et depositiones ipsorum improbare non poterit.

§ 113. Si vero testes tam per actorem, quam reum inducendi, sunt in alieno regno et alia jurisditione, quos tam actor quam reus pro sua necessitate huc adducere non potest, tenebitur id judicio exponere, judex autem interrogatorijs a parte in scriptis acceptis tenebitur cum literis clausis [138]) ad judicem illum, in cuius jurisditione testes illi consistunt et degunt, totum negocii et causae ordinem [139]) perscribere rogareque [140]), vt testes illos per partem in personis ac numero nominatos, iuxta interrogatoria inclusa sub juramento examinare vellit, et depositiones illorum fideliter annotatas et scriptas sibi remittere, vt sic neutra partium poterit excipere, testes in tergum suum fuisse inductos, prout ante ea [141]) fieri consueuerat, negotiumque totum illud ita et tamdiu stabit, donec illorum testium dicta adferentur. Quibus importatis saluam volumus parti diuersae actionem exceptionum [142]), quam hic praesentibus testibus vt supra habere debuit.

§ 114. Saluum et hoc [143]) vtrisque partibus erit, vt si quis actionem inchoare nondum posset et testibus indigeret, de quorum vita siue ob senium siue morbum aut peregre profectionem dubitaret, licere, vt [144]) huiusmodi testes etiam ante litis inicium producere [145]) ad judicium adcitata ad hoc parte vt supra, examinare possit. Testium vero productionum [146]) tempus intra regnum [147]) sex et extra regnum decem et octo septimanarum esse debebit.

XX. DE SATISDATIONE SEU VARENDA ET EIUS UTILITATE. CAP. VI.

§ 115. Varenda in proposito nostro est euinctio seu fideiussio de indemnitate super illa re, pro qua reus impetitur, et factae quaerellae constantia, quum (s) [148]) nulla in re agere (s) [149]) actor potest.

§ 116. Cum itaque varrendae seu satisdationis praestatio conuento siue reo et necessaria et vtilis sit, in eaque [150]) praestanda hactenus abusus inductus fuerit perniciosus [151]), ac vt hic locus tanquam essentialis illustretur et omnis ambiguitas tollatur, ideo is modus obseruandus erit, vt posteaquam actor propositionem capitalem in scriptis judicio porrexerit aut si voluerit, ad pennam dictauerit, et reus in his casibus, in quibus satisdatio locum ha-

[137]) non poterit agere — [138]) cum literis clausis brak — [139]) ordines literis clausis perscribere — [140]) rogareque brak, natomiast nastepuje: quas quidem occlusas parti optanti huiusmodi testimonium tradet, pars vero ipsa inducens acceptis literis eiusmodi exequutionem rei apud iudicem illum postulabit, eidemque iudex ille viceuersa dicta et depositiones testium literis occlusis et sigillatis dabit, quas illa referet — [141]) antea — [142]) saluum fore parti diuersae exceptionem — [143]) hoc brak — [144]) licere vt brak — [145]) producantur — [146]) productionem — [147]) regnum brak — [148]) quam — [149]) augere — [150]) inque ea — [151]) perniciosus brak.

bet, de varendae praestatione requisierit, actor eandem per se aut procuratorem sufficienti ad hoc mandato constitutum, facere tenebitur hoc modo: interrogabit [152]) judicem an iam tempus et locus sit guarendae praestandae, quod judicium per vnicam sententiam decernet, quo facto actor vel procurator [153]) ad id constitutus eriget manum dextram ostensis ex eadem duobus digitis indice et medio in forma juramenti praestandi, cum et varendae natura juramenti praestandi vim habet, promittit enim [154]) in varendae praestatione reo duo essentialia et magna, primum ne querellam suam iam factam quoquomodo meliorare possit, alterum vt reum semper et vbique contra quoscunque pro eadem re impetitores defendere, euincere et indemnem reddere debeat. Quare abrogantes pristinum abusum per policis obtecti erectionem, qui nec in jure describitur, neque rationibus nititur, sed magis collusionis spetiem quandam prae se ferebat, hanc nouam rationi et juri magis consentaneam varendae praestationem sanximus.

§ 117. Et quoniam contingit actores esse impossessionatos, quare illis vel mortuis vel etiam domicilio mutato vel etiam quacunque causa ad inopiam peruenientibus, ad alterius impetitionem postea reus prioris litis non possit euictorem suum habere neque cogere. Ad hoc quoque tollendum discrimen necessum erit, vt judex circa varendae praestationem consideret naturam actionis, quia cum in se, vt supra dictum est, contineat, si primum fuerit scilicet propositionis seu quaerellae melioratio, in hoc puncto fideiussoria non est petenda, quia reus semper praesens meliorationem quaerellae prohibere coram judicio potest, alterum de euictione differens est, aut enim actio est omnino personalis, vt euidens sit, nemini alteri quam huic actori vnquam actionem hanc competere, et in hoc casu fideiussoria iterum locum non habebit, aut est talis actio super haereditate percipienda, debito leuando, ex plenipotentia vel mandato, vel simile quippiam, super quo in posterum aliis quocunque modo actio competere potest, in hoc casu, si actor possessionatus non fuerit, quaerellae suae aequiualentem ad instantiam rei, si illi [155]) credere noluerit, cautionem fideiussoriam statuere et praestare tenebitur, et hoc modo sublatae erunt contenciosae hactenus introductae ambiguitates. Reliqua de varenda et eius vtilitate jura sufficienter exprimunt.

XXI. DE PROPOSITIONIBUS FACIENDIS. CAPUT VII.

§ 118. Vt magnum litigantium dispendium et nociua mora amputetur, conueniens erit, quod actori deinceps quaerellarum suarum negotium totum non pluribus quam tribus propositionibus proponere liceat, in quibus omnia et singula, pro quibus impetere reum statuit, compraehendat, vt sic judex non plures quam tres sententias ferre possit aut debeat juramenti causa, vt infra capite de juramentis.

§ 119. Tribus factis propositionibus et eisdem ad sententias diffinitiuas [156]) perductis, ad vnam vel duas interueniente appellatione, si reliquae non sunt eiusmodi, vt ab illis dependeant, a quibus appellatum extitit, pro-

[152]) quod interrogabit — [153]) eius — [154]) zamiast enim jest ore viuo — [155]) ille — [156]) ad sententiam diffinitiuam productis.

cedendum vlterius erit cum reliquuis propositionibus, appellatione ad aliquas earum interposita, non obstante.

§ 120. Post tres propositiones factas nemini liceat quartam vel nouam aliam instituere, nisi prius absolutis illis tribus propositionibus.

XXII. DE TERMINO RESPONSIONIS. CAP. VIII.

§ 121. Varenda sic vt praemittitur facta, reus in continenti cum munimentis et responsione sua paratus esse debet et eam in scriptis vel verbis facere, quod si tunc idem reus non compareat, iuxta modum quaerellae tanquam victus condemnatur cum legalis impedimenti reseruatione; si autem in tali responsionis termino actor non compareat, reus ab impetitione sua super re petita absoluetur, et cum hoc sibi actor in expensis condemnabitur, similiter cum reseruatione legalis impedimenti [157]).

XXIII. DE IURAMENTIS. CAP. IX.

§ 122. Quia saepe contingit, actiones in deffectu probationum per juramentum (s) [158]) praestationem finiri, quapropter juraturus siue ex consulatus siue ex judicij decreto diligens sit, ne diem illam juramento praestando praefixam negligat; si enim per negligentiam vel obliuionem in termino juramenti non comparuerit, secundum modum quaerellae actori condemnabitur, si vero actor solus non comparuerit ad juramenti acceptionem, protestabitur [159]) reus contra illum coram actis judicis, et tandem die sequenti ab impetitione partis liber judicis decreto pronunciabitur.

§ 123. Expectare autem judex in loco suo judiciali juramentum tenebitur ad horam meridianam; quod si ante tempus meridianum ex loco judiciali surrexerit, partesque ambae aut vna in domum illius venerint, se velle debito juramenti [160]) satisfacere declarantes, judex ad locum judicii consuetum ire tenebitur, si hora meridiana nondum aduenerit, alias post meridiem non licebit illi redire.

§ 124. Si vero vterque tam actor quam reus comparuerit, procurator illius, qui juramentum praestare debet, judicem alloquetur his verbis: Domine judex! hic astat personaliter N. et postulat formam juramenti [161]) decreti declarari, quaeritque an id fieri debeat, nec ne; sententiabitur quod sic. Quaerat tandem, si et in quantum principalis suus pro primo juxta cursum juris juramentum peragere non valeat, quotiens se relevare vel illud reiterare [162]) possit, sentenciabitur per judicem, si et in quantum est persona muliebris, quoties illi opus fuerit; si vero persona virilis, quod bis post primum reiterandum.

§ 125. His interrogatis ad juramenti praestationem obseruabitur hic modus: accedet, qui jurare debet, in locum deputatum, ibique ille, qui juranti daturus est, rotam hoc est formam juramenti, posita s. Cruce, jurantem [163]) flexis genibus procumbere jubebit, quo facto jurans duobus digitis indice et

[157]) et hoc non nisi propter praestitam guarendam et responsionem factam, quia alias actori licebit solutis reo expensis suam actionem denuo restituere — [158]) iuramentorum — [159]) protestetur — [160]) iuramento — [161]) iuranti sibi — [162]) recitare — [163]) iurante.

medio manus dextrae Crucifixi vulneri dextri lateris impositis iurabit in verba [164]) sibi proferentis formam juramenti omni diligentia, singula verba recte exprimens, completo juramento surget et a judice interrogabit, an iam ab eo, super quo juramentum praestitit, liber sit, quod judex sibi vnica sententia decernet, amputatis reliquis superuacaneis interrogationibus, sententiis sumptibusque; et hic modus tam in vno juramento, quam cum plurimis testibus obseruabitur.

§ 126. Liberum tamen erit litigantibus, vt si vellit actor motu proprio reo juramentum dimittere, aut ipso reo hoc ab actore petente facere possit, et hoc in casu dimissis juramentis tam actor quam reus ab omni solucione mulctae judicis liberi esse debent. Hoc tamen secus erit, si quis juramentum decretum facere recusauerit; talis enim et in causa principali, pro qua juraturus erat, vt dictum est, succumbet, et judici mulctam dabit. Abusus autem is, qui introductus erat, quod etiam ille, qui jurauit, mulctatus sit, in posterum esto abrogatus, liberque ab omni mulcta ille decernetur, qui juramentum suum modo suprascripto recte perfecerit.

§ 127. Si vero alicui solutionem debiti alleganti, juramentum cum duobus testibus decretum fuerit, tale juramentum conceptis verbis solus principalis primus [165]) faciet et demum testes jurabunt, quod solutionem eiusmodi viderunt et audierunt, vt in jure descriptum est.

§ 128. Si uero super alio aliquo casu, vt pro vulneribus, homicidio etc. juramentum cum testibus alicui fuerit decretum, principalis primum jurabit iuxta rotam sibi dandam [166]), testes vero jurabunt, quod juramentum principalis sit verum et justum, ita eos Deus adiuuet etc.

§ 129. Et quia errore quodam inueterato inductum fuit in consuetudinem perniciosam, quod post capitalem propositionem et varendam eleuatam, actori juramentum reus deferre non permitebatur, quapropter deinceps post praestitam varendam liceat actori juramentum per reum defferre, quod quidem juramentum actor, vt suae propositionis certior, absque omni contradictione acceptare tenebitur, alias cadet ab actione: hunc quidem casum excipientes, si quis creditori mortuo succedit et debitorem conuenerit, juramentum potius reo, vt post contractum viuo et certiori incumbit, qui juramentum actori post varrendam referri non potest.

§ 130. Quoniam uero per abusum pernitiosum inductum est [167]), vt actor varias multasque res in vna vel plurimis propositionibus proponat, vrgens reum, vt super singulis rebus seorsum juraret, hoc malum vt tollatur ideo ad singulas propositiones, quarum non amplius quam tres esse debent, nonnisi vnum juramentum [168]) a judice decerni et a reo praestari debebit.

XXIV. DE ARESTIS IUDICIARIIS. CAP. X.

§ 131. Aresti dispositio est, quod vnus libere vti suis bonis non potest, quare arestationes in jure dilatari non debent neque ex causa leui admitti, nisi in casibus in jure ordinatis. Arestare autem est aliquem vel bona sua

[164]) forma — [165]) primum — [166]) datam — [167]) esset — [168]) ad quamlibet propositionem.

per mandatum judicis impedire, ne vendantur vel moueantur a loco, donec quaerulanti respondeat aut se illi iustificet.

§ 132. Pro maiori horum intelligentia sciendum, quod arestum in personam aut bona alicuius fieri et admitti non debet [169]), qui in soluendo est et in jure bene possessionatus, et qui palam non ocultando se ambulat. Negociatores autem externi arestari possunt in persona et bonis etiam cum occlusione testudinum aut mercium obsignacione, cum in tali jurisditione non sint possessionati, bibuli tamen, bonorum dissipatores et aliae leues personae, et qui se profugos suspectosque declarant, arestari in persona et bonis eorum possunt, ordo tamen iste seruabitur, vt primum bona, postea persona arestetur.

§ 133. Vt tamen tam judici quam partibus consulatur, si quis in proposito suo tam pertinax fuerit, quod omnino arestare siue bona siue personam alicuius voluerit, igitur judex hoc non prius permittat, nisi arestator sufficientem cautionem fecerit de indemnitate tam ciuitatis et sua [170]), quam personae aut bonis arestatis, si iniuste arestasse conuictus fuerit, magis ignominiam parti, quam sibi commodum facere cupiens.

§ 134. Si quis autem arestet aliquem in bonis aut persona minus iuste, ita quod per sententiam judicij arestum illud relaxaretur [171]), tenebitur arestans ad interesse leuitatis arestato et damni exinde prouenientis secundum arbitrium judicii satisfacere.

§ 135. Suscipiat vero quis arestum in personam aut bona alicuius et postea dimittat arestatum aut bona illius extradat, arestans vero jus suum, vt juris est, perduxerit, tenebitur ad solutionem ille, qui arestum [172]) susceperat. Nollens etiam arestum suscipere, sine citatione statim se debet praesentare judici, causas allegaturus, quare id facere sibi non liceat.

§ 136. Iudex etiam nullum arestum secretum suscipere debet in collusionem aliorum creditorum, in prioritate autem et posteritate aresti standum est recognitioni judicis.

§ 137. Si autem arestatus in persona praeter culpam arestum suscipientis aufugerit, et si id talis juramento comprobauerit, quod videlicet [173]) praeter culpam suam aufugit, sine damno manebit, ille tamen profugus bis debet denunciari in loco aresti et procedetur contra eum tanquam contumacem et profugum ad vltimum perlucrorum gradum et hic arestum obtinebit vicem primae cittationis personalis.

§ 138. Si plures haeredes fuerint, super quorum bona arestum factum sit, aliqui vero ex eis sint minorennes, alii autem iam annos attingant discretionis, tenebuntur isti [174]) adulti respondere pro suo interesse, si cittati fuerint, non obstante eo, quod alii simile jus habentes, sint adhuc minorennes.

§ 139. Cum autem plures super aliqua bona arestum fecerint, habens efficatiora documenta praefferetur aliis debiliores probationes habentibus in prioritate et debiti [175]) assequutione, dato, quod etiam sit posterior in arestatione facta, vnde ille, qui inscriptionem aut obligationem coram consulatu aut judicio habuerit, in aliquibus certis bonis aut in omnibus generaliter fac-

[169]) non debeat — [170]) et sua brak — [171]) relaxarent — [172]) arestatum — [173]) quod videlicet arestatus — [174]) vti — [175]) debito.

tam et recognitam, praeferri debet omnibus aliis creditoribus etiam inscriptiones specificatas super certis bonis posteriores tamen habentibus; huic proximo succedet is, qui obligationem personalem in actis officiosis habebit. Tercio loco veniunt arestatores chirographarij et isti, si jus suum, vt juris est perduxerint; et si bona arestata tanti fuerint, quod omnes contentari possint, omnibus solucio fiat, si vero bona illa non fuerint tanta, quod singulis solucio ex eis impendi possit, parcientur inter [176]) se bona illa iuxta propositionem suorum debitorum, ita quod cuius debitum maius fuerit, plus accipiat, cuius vero minus, etiam minus accipiat, iuxta taxam cuiuslibet summae ad certam quottam aestimatae, scilicet ad rationem pro centum (s) aequaliter diuidenda, et iste modus obseruabitur siue viuat siue mortuus sit debitor, etiam non obstante, quod minus (s) [177]) sit in aresto prior, alter posterior, vel vnius [178]) data prior, alterius posterior. Id tamen intelligatur saltem de chirographarijs creditoribus.

§ 140. Arestum inter ciues et incolas ad proxime sequens judicium expositum durabit, arestum vero super hospitibus et aduenis factum eo vsque [179]), donec se aut bona sua liberauerint, durabit, quo hospite apud judicem comparente et actorem arestantem de causa aresti interrogante, tenebitur illi statim aresti sui causam beneuole insinuare, vt sic hospes intelligat, quid [180]) illi de jure facere conueniat [181]).

§ 141. Si quis per se arestum fecerit [182]) ad continuandosque terminos judiciales procuratorem statuerit, procurator talis constitutus et terminos illos continuans ad eliberandum [183]) ex aresto citari poterit, si suus principalis praesens non sit; si vero citatus ad eliberandum ex aresto in primo termino non comparuerit, non erit opus illum secundo et tertio denunciare, sed illo primo termino arestum illud per judicium relaxabitur; bedellus tamen ad eliberandum aliquem ex aresto citans, tenebitur id citato specifice exprimere.

§ 142. Arestatio super processum juris deinceps nemini admitti debet, nisi arestans juris beneficio citatus ad aresti eliberationem legitime docuerit, arestum suum justum esse.

§ 143. Aresto juridico superueniente nulli domum aut haereditatem coram consulatu aut quocunque alio judicio externo oppignorare, vendere aut inscribere liceat interim, donec arestum illud liberatum non fuerit; quod si aliquid sub aresto factum fuerit, id totum irritum [184]) et nullius momenti esse debet erga illum, ad cuius instantiam tale arestum sit factum.

§ 144. Si quis vero arestum generale super bona alicuius hic et vbique existentia, vbi inueniri poterint, fecerit, iusque suum debite perduxerit in summa maiore, quam illa bona arestata et in jurisditione illa consistentia se extendant, acquisitis bonis illis et taxatis poterit ad bona alia in aliena jurisditione existentia exequutionem illam perlucrorum extendere, si tamen in eodem jure alieno huiusmodi bona per alios non fuerint arestata seu praeuenta.

[176]) in — [177]) vnus — [178]) vnius chirographi — [179]) eosque — [180]) qui — [181]) Illa regula, qui prior iure, potior tempore (s), non habet locum inter eos creditores, qui neque reale, neque personale priuilegium habeant, quique solummodo in simplex contractum . . . . . habent. Colligetur ex textu L. Priuilegiat. a. de priuileg. credit. et . . . super eadem regula — [182]) faciat — [183]) continuandi et eliberandi — [184]) irritum brak.

§ 145. Cum vero contingerit ob debita contracta creditores super bona mobilia aut immobilia alicuius arestum ponere, tum obseruandum erit, vt postquam primum et secundum judicium super aresto facto actor astiterit, ad tercium judicium arestatus in faciem et personaliter, si in ciuitate praesens fuerit, per praeconem, et si absens fuerit, per aduocati literas ad aliud judicium missas, citetur, praefixo illi termino, quem secundum distantiam loci attingere poterit. Quo non comparente, in causa principali ruet, nisi legali impedimento se abfuisse monstrauerit.

§ 146. Si ille, super cuius bonis arestum factum sit, profugum se per diuturnam absentiam declarauerit, actor illum querere tenebitur per tempus decem octo septimanarum, si extra regnum fuerit, per sex vero septimanas, si intra regnum habitet; quo tempore expirato, ad judicium cum testimonio literali de quesito reo intra et extra regnum in his locis, vbi debitorem consuetudinem habuisse coniectura esset, importato, procedetur ad finem causae, absentia rei amplius non obstante; vbi vero res actori adiudicata et consignata fuerit, si erit res [185]) corruptibilis, debet cum judicii testimonio, quanto melius poterit, diuendi et peccunia aut ad judicium reponi aut per actorem sufficienti cautione judicio facta, recipi, vbi possessionatus non fuerit, vt si pars arestata in anno et die redierit, iterum illa peccunia actori iuxta sua perlucra in praesentia arestati confirmabitur.

§ 147. Si vero fuerint bona immobilia, de illis mox arestans in possessionem mitti debet, et illa nemini infra annum et diem vendere, et si interim arestatus non venerit, bona illa lapso anno et die poterint vendi in summa per actorem perlucrata; si vero arestatus adhuc vltra anni et diei tempus elapsum, tribus annis et decem octo septimanis se [186]) absentauerit, extunc eiusmodi bona immobilia per actorem in haereditatem, quanto altius id fieri poterit, cum scientia judicii diuendere licebit, aut met soli obtinere, et quicquid solutis perlucris supererit, ad judicium reponetur arestato aut eius haeredibus ad seruandum.

§ 148. Hoc intelligendum est, vbi vnus fuerit arestator, si vero plures, obseruabitur modus supra expressus, quod idem erit accipiendum de illo, qui non ex aresto, sed ex citacione actionem inchoauerit et in contumatiam aliqua bona immobilia perlucratus fuerit secundum doctrinam supra in processu in contumaciam partis descriptam.

§ 149. Contingere et hoc solebat, vt debitores in collusionem creditorum bona sua venderent, qua venditione cognita creditores et interesse habere putantes, resignationes huiusmodi bonorum in arestum ponere solebant, quibus pro aresti libera citacione (s) [187]) citatis, ad partis citantis instantiam (quod se jus dare et accipere diceret paratam), a judice arestum liberum esse debere, decretum est, (quod quidem de juris forma est); quia tamen magno saepe cum praeiudicio arestantium fieri solebat, quod resignationibus sic factis iam impossessionati essent et non sufficienter arestatoribus certi, ideo huiusmodi impossessionati instantibus arestatoribus fideiussoriam de se cautionem de stando juri et judicato soluendo facere dareque cogantur [188]).

[185]) res brak — [186]) se brak — [187]) liberatione — [188]) Dopisek na marginesie obcą ręką: Bona subditorum nobilitatis non debent in ciuitatibus arestari, neque ad officium ciuile citari sub pena sex marcarum iuxta statuti dispositionem Ioannis Alberti regis de anno 1496.

XXV. DE FERIIS. CAPUT XI.

§ 150. Feriae nihil aliud sunt, solum juris quaedam dilationes seu certi dies ligati, quibus homines vel Dei obsequijs et cultui vel communi vtilitati vel ex mandato principum vacant, vocanturque in iure feriae quasi dies vacantiarum [189]). Vnde triplices sunt feriae: solennes, rusticae et repentinae.

§ 151. Solennes feriae sunt certi dies solennes, in quibus iudicare prohibitum est, et sunt introductae in ceremoniam [190]) Dei et Sanctorum; omnium tamen solennitatum dies dominicus est maior et principalior [191]), quare in illo [192]) non valet processus factus nec sententia lata, et partes illi [192]) minime possunt renunciare.

§ 152. Feriae rusticae sunt certi dies propter communem vtilitatem, sicut tempore mesis et vindemiarum, istis tamen feriis partes ex consensu mutuo renunciare possunt.

§ 153. Feriae repentinae sunt, quas principes instituunt celebrandum propter aliquem insignem actum, vtpote victoriam ex hostibus, filii natiuitatem [193]).

§ 154. Cracouienses itaque, qui nec vindemiis nec agricultura vacant, ferias rusticas non obseruant, sed in illis judicia exercent, habent tamen quaedam tempora ex vsu introducta, quibus judicia exposita non celebrant [194]), vt tempore Aduentus, Septuagesimae, Rogationum. Primum itaque judicium expositum incipit feria sexta post Epiphaniarum proxima, secundum post dominicam Conductus Paschae, tercium in crastino Corporis Christi, sicque continuabuntur [195]) in quindena diebus intermediis, quoad feriae non impediant.

§ 155. Si vero aliquid [196]) cadat in diem solennem, transponitur in crastinum vel [197]) sequentem diem; si vero judicium [198]) legale immineat interim [199]) quindena non expiraret [200]), judicium illud particulare cedit judicio magno ante et post et [201]) reassumitur continuandum solum in quindena. In eiusmodi judicio exposito actiones omnimode exerceri possunt, ciuiles, criminales, mixtae [202]), occasionum [203]), debitorum, iniuriarum [204]), haereditatum.

XXVI. DE SENTENCIIS. CAPUT XII.

§ 156. Sentencia est judicialis promulgatio controuersiis finem imponens ex pronunciatione judicis, et est duplex: interlocutoria et diffinitiua. Interlocutoria sententia est, quae profertur non super principali negocio sed super emergentibus et incidentibus quibusdam quaestionibus; diffinitiua vero est, quae principale negocium terminat, absolutionem aut condemnationem rei continens.

XXVII. DE APPELLATIONIBUS. CAPUT XIII.

§ 157. Et quia potissimum praesens processus confectus est, vt actiones inter litigantes obortae in infinitum non durent, sed in certo et breui temporis

[189]) vacantium — [190]) reuerentiam — [191]) principalis — [192]) illis — [193]) etc. — [194]) exercent — [195]) continuantur — [196]) aliquis — [197]) et — [198]) magnum et — [199]) interim quod — [200]) expiraretur — [201]) et non — [202]) mixtae brak — [203]) occasione — [204]) iniuriarum.

spacio terminentur, quae non per aliquid [205]), solum per superuacaneas et friuolas a sentenciis interlocutoriis appellationes reddebantur immortales, quapropter vt compendio generalitas de omnibus appellationibus super interlocutoriis emergentibus declaretur, obseruandum [206]), ne quis ab vlla sentencia interlocutoria prouocet super his punctis et articulis, qui iam in hoc processu et statuto per nos decisi et absoluti sunt, nam eiusmodi appellationes non aliter, quam causa litis protelandae certo judici videtur (s) [207]); super aliis vero emergentibus [208]) punctis et articulis non decisis et expressis similiter ab interlocutoria appellandum non erit, nisi eiusmodi fuerint, quod in sententia diffinitiua reformari non possint. Vt huic ergo litigantium incommodo et damno etiam praecaueatur, considerandum erit, quod is, qui sententia aliqua interlocutoria se grauatum senserit, tali subsidio se releuari poterit, vt grauamine suo allegato et protestato ex tali sententia interlocutoria imminente et apparente judicium illud parti se grauatam praetendenti, protestationem ad acta inducere teneatur, vt sic in secunda vel etiam vltima instantiis super ea re et grauamine per judicem alterum decerni possit, quo facto occurretur partis grauatae periculo; verum si eiusmodi grauamen ob partis negligentiam in acta causae inscriptum non fuerit, postea grauamen illud allegare vel in subsidium acceptare non poterit. Exempli autem gratia ponatur specimen quoddam huius intencionis, vt litigantes eo facilius rem cognoscant. Conueniatur aliquis in judicio pro centum florenis per actorem aliquem, ille autem conuentus dicat sese super eo negocio quietatum in judicio tali, petatque inducias certi temporis, vt copias ex actis illius judicii habere possit et causam tueri valeat, iudicium si pronunciauerit has inducias sibi minime concedendas, appellare quidem reus ex praesenti constitutione ab illa sententia interlocutoria non poterit, protestabitur tamen de grauamine et illud actis consignare curabit, et cum actore vlterius in causa procedet ad finem vsque litis. Iudex secundae aut vltimae instantiae cognito illo grauamine, aut decernet tali reo dandas esse inducias illas, aut ex rei (iam per tantum interuallum temporis) adductis probationibus, (quae illi subsidio esse debent), quod juris est, judicabit, eo non obstante, quod fortasse in sententia diffinitiua solutionem alleganti juramentum cum duobus testibus decretum fuerit.

§ 158. A sentenciis tamen diffinitiuis liberum esse volumus [209]) omnibus passim modo, qui supra descriptus est, appellare.

§ 159. Et quoniam in vltima instantia litis iam finis esse debet, licet locis aliquot superius id idem meminimus, volumus [210]) tamen et ea hic circa finem huius capitis repetere, quod in qualicunque sententia contra absentem lata, reseruandum sit condemnato impedimentum legale, quod tamen importandum est de forma juris, vt supra relatum est.

§ 160. Sententiae autem omnes in scriptis, vt supra dictum est [211]), proferri debent.

[205]) aliquid aliud — [206]) est — [207]) induci videntur — [208]) superemergentibus — [209]) volumus brak — [210]) superius ibidem memoratum est, conueniet tamen — [211]) est brak.

XXVIII. DE EXEQUUTIONE SENTENTIAE. CAPUT XIIII.

§ 161. Exequutio debet fieri iuxta tenorem rei judicatae sine vllo obice.

§ 162. Attamen si sententia statim declararetur et probaretur esse nulla ex aliquibus causis in jure expressis, huiusmodi nullitatis exceptio posset contra exequutionem opponi eandemque [212]) impedire.

§ 163. Item si nouae legitimae exceptiones in jure descriptae, emerserint post sententiam, eas quoque [213]) licebit opponere aduersus exequutionem, eisdemque illam labefactare.

§ 164. Quod si sententia fuerit nulla, tunc expensae non soluentur, quin immo etiam solutae repetentur.

§ 165. Ordo autem in exequutione facienda talis tenebitur [214]): primo enim bona capientur mobilia, secundo immobilia, tercio peruenietur ad nomina debitaque siue jura ipsius victj.

XXIX. DE HAEREDITATUM VENDITIONE AC EARUNDEM [215]) RESIGNATIONE ET POSSESSIONE. CAPUT XV.

§ 166. Ad abolendam male inductam consuetudinem super venditionibus haereditatum et domorum in praeiudicium propinquorum et successorum ante hac in hunc diem seruatam, cum in fraudem haeredum et successorum in maiori summa haereditates inscribebantur, decretum est futuris temporibus perpetuo obseruandum, quod haereditatem aliquam seu fundum vendere aut resignare volens haereditarie aut etiam in vim reemptionis, non in maiori summa eandem haereditatem inscribat, quam veraciter et realiter accepit. Et si de aliquo apud eius [216]) successores nata sit suspicio, poterit tam emptorem quam venditorem ad juramentum ante factam resignationem cogere, quod in ea venditione in eleuatione summae non interuenerit dolus.

§ 167. Liberum tamen esto, si quis vellet, bona sua alicui de se bene merito donare, si tamen id de jure facere possit, alias et a parte impetitus juramento suo se eliberare poterit, dolum et fraudem non [217]) interuenisse oculta latente practica.

§ 168. Contingat [218]) etiam recognitionem venditionis haereditatis fieri coram senatu, et in hoc casu tam emptor quam venditor a successoribus et propinquis vendentis possint similiter cogi ad juramentum, inscriptione et recognitione illa venditoris [219]) non obstante, quandoquidem huiusmodi inscriptio proprietatem non facit, nisi resignatione et possessione subsequuta.

§ 169. Nullus ciuis bona sua haereditaria extra jurisditionem propriam vendere, alienare aut inscribere praesumat, alias id totum irritum et inane nulliusque momenti erit.

§ 170. Si tamen aliquis bona hic [220]) in ciuitate habens, in alieno judicio illa inscripserit ex aliqua imminenti causa, vtpote quia ex captiuitate aut onere debitorum se liberauerit, plenipotentemque ad faciendam resignatio-

[212]) eandemque brak — [213]) easque — [214]) obseruabitur — [215]) ac earundem brak — [216]) eius brak — [217]) non brak — [218]) contingit — [219]) venditoris — [220]) hac.

nem illius haereditatis in isto [221]) judicio constituerit, nihilominus tenebitur emptor circa resignationem, si quis hoc ex propinquis venditoris postulauerit, juramento corporali comprobare, quod in tali venditione dolus aliquis non lateat.

§ 171. Ciues tamen hic [222]) praesentes non poterint in alia jurisditione de bonis suis vendendis aut quouismodo alienandis disponere.

§ 172. Antequam autem haereditas vel fundus juridice resignabitur, publicari primum in judicio bannito exposito per praeconem sonora et intelligibili voce debet, domus illius resignationem in proximiori judicio exposito futuram, et post publicationem in proximo [223]) sequenti judicio venditor per se aut plenipotentem ante scamna judicii stando, probando per literas aut inscriptiones haereditatem illam sibi iusto titulo attinere, aut successionem suam per testimonium euidens probabit, sonora et intelligibili voce summam peccuniariam, pro qua domum aut haereditatem vendidit, nominando, et tandem fundum illud (s) [224]) resignabit cum omnibus eiusdem juribus, modis et limitibus, prout solus tenuit, habuit et possedit.

§ 173. Iudex autem alta et intelligibili voce resignationem illam confirmabit, post quam confirmationem emptor cum venditore ad scamna judicii intrabunt et judex pileum venditoris ad caput emptoris imponet. Quo facto judex dabit per nuncios [225]) emptori in ipsam haereditatem siue ex emptione siue perlucris competentem realem intromissionem per cathenae apprehensionem, vocato ad hoc hospite domus pro tempore existente, vt pro suo interesse et scire, et quae juris sunt, facere possit; qua data redibunt et apud judicium iam datae possessionis recognitionem facient, pro qua per vnum grossum singuli ab emptore accipient.

§ 174. Propinqui autem dicuntur ii omnes, qui in consanguinitatis qualicunque linea venditori se attinere probauerint, siue cognati sint, siue agnati. Quicumque horum prior se judicio manifestauerit et exemptionem praeuenerit, ille talem haereditatem obtinebit, hoc tamen ante anni et diei decursum facere poterit, nam post anni et diei finem nullus neque adultus neque minorennis haereditatem propinquitatis jure redimere poterit ex ciuitatis priuilegiorum serie; si tamen minorennium bona ex huiusmodi causis vendita fuerint, quae in jure nostro descriptae existant, senatusque accesserit consensus, praescriptio haec inter [226]) praesentes intelligenda erit saluo jure absentium et suam ignorantiam de jure probantium.

§ 175. Vt autem pupillis consultum sit, ne defacili adolescentes bona paterna distrahant aut alienent, ideo nemini ex masculis fundum aut haereditatem vendere, resignare licebit, nisi attingant annos discretionis, hoc est vigesimum primum annum, virgines autem et sexus muliebris non nisi in decem octo annis aut etiam citius, vbi maritum superduxerint.

§ 176. Actiones [227]) et terminorum pro bonis haereditarijs obseruationes ac continuationes solum in judiciis expositis fiant et admitantur, et si reus data opera in termino quocumque post primam citationem intermedio in judicio exposito non comparuerit, hoc agens vt incidentibus feriis, terminum

[221]) iusto — [222]) hic brak — [223]) proxime — [224]) illum — [225]) suos — [226]) in — [227]) Asticiones.

secundum, qui in judicio exposito esse deberet, non nisi finitis feriis obseruare posset, quia ea res non nisi ob dilationes quesitas a reo protenditur. Sic procedendum erit in simili casu, nempe si reus pro primo aut alio quocunque dilationum termino in judicio exposito non comparuerit, extunc actor in die sequenti juridica facta protestatione de sua diligentia coram judicio, eundem terminum, quem in proxime praeterito exposito judicio habuit, exequetur, rei absentia non obstante, et omnia illa faciet, quae in praecedenti judicio exposito facere debuit, et [228]) sic neglectum terminum contra reum assequatur. Reus autem si in secundo termino post judicium expositum paruerit, soluet parti grossos sex et judici gr. quinque denarios sex, et actionem suam continuabit. Si vero in tali termino non comparuerit, amitet illud, quod in illo termino facturus erat, hoc est si reformationes facere debuit, non poterit iam ad illas peruenire et nihilominus cum actore terminum ad sequens judicium habebit limitatum, in quo sine citatione comparere tenebitur.

§ 177. De danda vero possessione in haereditatem aliquam, et hic [229]) error irrepserat, quod judex ad partis instantiam, quae inscriptiones aliquas habuerat, parte non vocata possessionem dedit, abinde lites immodice oriebantur inter possessorem priorem et nouiter introductum, huic etiam errori, vt mederetur, prouisum est, quod ad quascunque inscriptiones judex intromissionem dare non debet, nisi parte citata, quae si non comparuerit, facta protestatione in quindena citato non comparente judex tandem exequutionem faciet inscriptionis. Haec autem [230]) intelligantur in priuatis inscriptionibus, vbi resignatio juridica non interuenerit [231]), nam de eodem suprascriptum est, etiam de his dumtaxat, qui sunt praesentes in ciuitate, quos ad hoc querere non oportet, quum cognitum habent, ad quid se obligauerunt.

§ 178. Addendum est et hoc necessarium: vtcumque dabitur alicui possessio siue per resignationem, siue vigore inscriptionis, minime tamen hoc antiquioribus juridice factis inscriptionibus quoquomodo nocere poterit.

§ 179. Possessio autem danda erit siue id sit ex venditione in haereditatem siue obligatione in certo debito dumtaxat iis, qui jus ciuile habent [232]), et onera ciuilia per omnia sustinent.

§ 180. Et casu, quo domorum possessores ex vita decedere [233]) contingat, eorum succesores ad similia onera et juramenta per omnia teneantur et sint astricti sub haereditatum amissione, neque domus ad jurisditionem ciuilem antiquitus pertinentes, de gremio ciuitatis vllo modo excipiantur et alienentur [234]).

XXX. DE TESTAMENTIS CONDENDIS SEU ORDINANDIS. CAPUT XVI.

§ 181. Testamenta et vltimarum voluntatum dispositiones, quae secundum plebiscita ciuitatis condita erunt, omnino rata permanebunt, neque per quempiam temere violabuntur et infringentur, licitumque erit vnicuique ciui tempore recte valetudinis aut in lecto aegritudinis testamenta condere, tam [235]) in praesentia consulatus, vbi proconsul ad minus cum duobus consulibus et notario praesentes sint, quam coram judicio, vbi aduocatus ad minus cum tri-

[228]) vt — [229]) et hoc — [230]) autem brak — [231]) non interuenit — [232]) haberent — [233]) excedere — [234]) tu następuje rozdział XXIII „De bonis puerorum matri in sinum admortuis“ jako rozdział XVI, wskutek czego wszystkie następne rozdziały mają liczbę o jeden wyższą — [235]) tamen.

bus scabinis et notario ciuitatis adsint, siue talia testamenta manifesta sint, siue obsignata, et ad officium in scriptis porrecta, quae vbi juri et plebiscitis ciuitatis contraria non fuerint, seruari et manuteneri ab omnibus debent.

§ 182. Haereditates autem et bona immobilia in testamentis in lecto aegritudinis confectis, tam apertis quam occlusis, alienari a propinquis non poterint; summae tamen peccuniariae in pia opera et in alios honestos vsus, cui placuerit, inscribi et reformari in bonis haereditariis possunt.

§ 183. Et quia plebiscitum illud in abusum venerat, quod quidam [236]) in odium consanguineorum tantas summas inscribebant in haereditatibus, quae valorem et aestimationem haereditatis in duplo excedebant, articulus itaque plebisciti super ea re declaratur ita, huiusmodique declaratio et correctio ista est [237]), quod haereditates et fundi neque directe neque indirecte a propinquis in testamentis alienari debent, directe per venditionem aut donationem, indirecte per inscriptionem summae peccuniariae altioris, quam haereditas valeat; qui itaque haeredes descendentes vel ascendentes in linea recta habuerit, licitum et permissum illi erit terciam partem bonorum pro suo arbitrio per inscriptionem summae peccuniariae ad pia opera et alios honestos vsus conuertere, duabus partibus suis successoribus relictis; qui vero successoribus ascendentibus vel descendentibus carent et solum collaterales relinquunt, talibus licebit de tribus partibus bonorum per inscriptionem summae peccuniariae disponere, quarta parte pro eisdem collateralibus relicta, quos omnino aut simpliciter excludere aut praeterire minime liceat, nisi ex causis in jure descriptis.

§ 184. Tempore suspecto pestilentiae si officium consulare aut judicium [238]) haberi propter insecuritatem non possit, licitum erit ciuibus coram tribus aut quatuor vicinis viris probis et fidedignis testamenta manifesta condere, aut etiam scripta illis porrigere, qui tandem ad cancellariam ciuitatis eadem consignabunt, et postea coram officio ciuili voluntatem testatoris sub juramentis recognoscent, ordinatioque illa, si juribus et plebiscitis non aduersabitur ciuitatis, tantumdem valebit acsi coram officio ciuili esset condita et propterea in acta ciuilia inscribetur.

§ 185. Exequutores testamentorum in testamentis nominari non possunt, qui jus ciuitatis non habent et obedientiam ciuitatis non agnoscant, quia non possent in judicio ciuili reconueniri, et impossessionati tam heredibus quam creditoribus incerti sunt.

§ 186. Testamenta coram publico notario et testibus facta erunt inualida et in judicijs nostris locum non habebunt, immo etiam si persona sit spiritualis et habeat [239]) bona quaecunque in jurisditione ciuili consistentia, non poterit de illis disponere coram publico notario et testibus, solummodo coram officio ciuili, sub cuius jurisditione talia bona consistunt.

§ 187. Decedat etiam aliquis intestatus, relinquens pueros minorennes, nullusque sit, cui tutella illorum puerorum minorennium ex parte gladii de jure competeret, consules ciuitatis tanquam ordinarii omnium pupillorum tutores, in instanti res et bona mortui prouidere tenebuntur, inuentarium [240])

[236]) etenim — [237]) facta est — [238]) iudiciarium — [239]) et habent — [240]) inuentariumque.

omnium bonorum mobilium ex morte illius intestati relictorum facere, tutoresque [241]) in locum suum pupillis assignare.

§ 188. Si autem exequutores in testamento per testatorem assignati fuerint, qui functionem illam suscipere voluerint, tenebuntur a consulatu confirmationem accipere et inuentarium [242]) omnium rerum cum scientia officii ciuitatis facere, vnamque copiam circa officium occlusam quidem sub sigillis ad minorennium legitimam aetatem relinquere, alteram vero [243]) se asseruare, deinceps in tutoria secundum juris formam se gerendo.

§ 189. Liberum tamen erit parentibus de inuentario faciendo, de tutoria constituenda et rationibus dandis a tutoribus, quod voluerint et liberis suis expedire cognouerint, statuere, quum per regia indulta vnicuique liceat tutores, quos velit, accipere, et de rebus mobilibus constituere, dummodo ciuibus commitant liberorum et bonorum suorum curam, ciuili jurisditioni subiectis.

§ 190. Facto itaque rite et legitime testamento ac legatis specificatis exequutoribusque nominatis, si aliquis testamentum illud impedire [244]) voluerit, in isto casu bona talia per consulatum et exequutores aut in defectu exequutorum per solum consulatum in sequestrum accipi debent et nemini ex litigantibus assignari, donec vter, qui [245]) potius jus habeat, inter se experiantur, et qui victor manserit, huic bona illa tradentur.

§ 191. Vidua tamen de bonis illis non expelletur, donec illi pro dote fuerit satisfactum, eique interim expensis prouidebitur, donec fuerit expedita.

§ 192. Si autem actio eiusmodi cum exequutoribus fuerit per successores mortui mota, in eo casu solus consulatus de praefatis bonis se intromittet, et illa possidebit, donec lis instituta finem sorciatur.

§ 193. Contingat [246]) etiam aliquem simpliciter bona sua certis exequutoribus in pia opera sine specificatione loci et personarum committere dispensanda [247]), tales exequutores cum scientia et voluntate consulatus omnia dispensabunt, rationemque sufficientem de illis rebus consulatui et nulli alteri reddere erunt astricti, et si quid contra voluntatem et scientiam consulatus fecerint, id de proprio aere totum resarcire tenebuntur.

XXXI. DE DOTIBUS. CAP. XVII.

§ 194. Nullus ciuium poterit circa sponsaliorum ceremonias suae vxori pro dote denominare vltra mille florenos et hoc in auro aut in moneta, post mortem tamen suam recipiendos.

§ 195. Et quoniam plurimae hactenus oriebantur ex dotaliciorum probationibus inter haeredes et relictam viduam difficultates, praeterea multis in locis hac de re jura varient, amplum concertantibus litigandi campum praebent, sepenumero periculosis secutis juramentis, vt igitur tam foeminei fragilli sexui, (quod humani generis media pars sunt mulieres, et sine illis mundus prorsus intereat), consulatur, lites quoquomodo [248]) superfluae amputentur, * et aequitatis jure amor inter coniuges aleatur * [249]), ita sancitum est, vt quicunque jurisdicioni nostrae ciuili subiecti sunt, et in hac regia Cracouiensi

[241]) tutores — [242]) inuentario — [243]) circa — [244]) impetere — [245]) qui brak — [246]) contingit — [247]) dispensari — [248]) quomodo lites — [249]) ustępu oznaczonego * * brak.

ciuitate vxores duxerint, dotalitium pro sua quisque conditione, mille tamen florenos vt supra non excedendo, publice circa sponsalia de more nominare et ad maximum in proxima quindena in acta dotaliciorum in praetorio nostro reposita, recognoscere et inscribere teneatur; qui vero quacunque de causa hanc recognitionem neglexerit, liberum facimus vxoris amicis et propinquis, quod cum illa et ad minus duobus testibus fidedignis et notis, ciuibus tamen, ad librum veniant, dotalicium nominatum recognoscentes, quod tandem vt ab ipso marito factum teneatur [250]), et huiusmodi recognitiones in mariti mortis casu (omni deinceps ambiguitate et juris strepitu amputatis) robur suum obtinebunt.

§ 196. Per hanc tamen constitutionem maritis [251]) jus ipsorum minime adimetur, quominus domini sint bonorum omnium ad mortem vsque suam, quum haec recognitio ad nihil aliud valeat, quam dotalicii probacionem a mariti morte iam paratam habere, vt [252]) tunc etenim [253]) in ea omnia bona [254]), quae supersunt, siue mobilia siue immobilia, mulier prae omnibus succedat.

§ 197. Dotalicium etiam vxoribus adeo firmum esse debebit, vt nullus maritus quocunque quaesito colore ad eius abscessionem vel persuadere [255]) vel cogere eam [256]) possit, non obstante quacunque inde secuta inscriptione, quae de facto nulla esse debet.

§ 198. Caeterum [257]) quum et in hac ciuitate fieri solet, quod siue puellae siue viduae nubant, vberiorem dotem ad maritos inferre soleant, quam dotalicii summa aequitate seruata respondeat, itaque licebit omnibus ciuibus in hac regia ciuitate circa nuptiarum initia vel alios contractus facere, vel consumato matrimonio dotalicii summam in bonis suis reformare, siue etiam ob amorem coniugalem et honestam conseruationem summas donationis jure reformare et inscribere. Haec omnia de futuro vim legis obtineant et ad praeterita non referantur, (nisi quis vxoris honestae amore sponte sua id facere vellit). Donationes etiam alias quascunque vxoribus factas ad sua tempora inter caeteros creditores reputentur, et non antea locum obtineant.

§ 199. Si vero aliqua mulier praeter culpam viri ab eodem recesserit et sine illo aliquamdiu alibi sine mariti voluntate siue bene siue inhoneste manserit, contingatque interea maritum decedere, talis mulier non poterit dotem repetere neque haeredes mariti tenebuntur sibi de tali dote respondere.

§ 200. Si autem aliqua mulier per judicium ecclesiasticum a viro suo separata fuerit, talis pro dotalicio suo obtinendo (si et in quantum ei actio competet), coram officio ciuili actionem intentabit, nam alio modo per indirectum bona ciuilia in judicio ecclesiastico et spirituali iudicarentur, a cuius jurisditione sunt et esse debent omnino libera [258]).

§ 201. Si autem aliquis alieno aere [259]) obstrictus, ad inopiam vergat, sic quod creditores bona sua arestis impetant et a marito vitae suae victum et amictum expectare non poterit vxor, in eo casu etsi post mortem habeat denominatam dotem, illam tamen repetere et omnibus creditoribus in tollenda ea praeferri debet: ita tamen, vt huiusmodi bona, qualiacumque sunt, certa facere teneatur, ne quouismodo pereant. Casu si illam prius quam maritum

[250]) teneatur brak — [251]) mariti — [252]) vt brak — [253]) etiam — [254]) bona brak — [255]) perfundere — [256]) eam brak — [257]) Caeteri — [258]) Cały ustęp przełożony jest po ustępie następnym — [259]) alienare.

emigrare ex hac vita contigerit, vt tunc dotalicium non expectauit et eadem bona siue ad haeredes siue creditores mariti redibunt.

XXXII. DE PROCURATORIBUS. CAPUT XVIII.

§ 202. Procurator in jure Saxonico [260]) communi vocabulo ferendarius appellatur, dicitur autem ille, qui ex mandato principalis negocia administrat, agendo vel defendendo. In omnibus etiam [261]) actionibus juridicis ferendarii plurimum sunt necessarij ad communem vtilitatem, vt tam actor quam reus eorum vtantur industria et a periculo praeseruentur.

§ 203. Quia frequenter vsu euenit, quosdam procuratores omnes sibi pro suae causae deffensione conduxisse, sic quod alter neminem habere potuit, quare tam actor quam reus per vnum tantum habere debet procuratorem, cui pro salario ab obseruatione termini vnius grossos quatuor dare tenebitur, a capitali propositione in scriptis porrecta florenum vnum, similiter a responsione; a replicis, duplicis, quadruplicis per medium florenum, si illas in scriptis dederit, a melioratione sententiae florenum vnum, et haec in expensis litis per judicem ad taxam venient ponenda. Si vero aliquis vltra haec praescripta aliquid procuratori dederit, haec illi judex in expensis taxare non tenebitur. Haec tamen [262]) expensae dandae sunt procuratoribus in causis magnae importantiae, in leuioribus autem, vbi scriptura [263]) nulla interuenerit, neque aliquid in scriptis dederint, a quolibet termino grossis quatuor dumtaxat contentabuntur.

§ 204. Et quia procuratores merito debent ab officio juramento adstringi siue coram consulatu siue judicio actiones habituri sint, placuit [264]) juramentum illorum subijcere, quod aut coram officio ciuili, aut consulari fieri debet:

»Ego N. juro Deo, quia judici obediens esse volo in his, in quibus de »jure teneor, et quod sincere, fideliter, diligenter et integre, non animo fe»rendi [265]) lites officium meum procuratoris administrabo, causam in agendo »et [266]) defendendo a principali meo susceptam pro virili ingenij mei iuxta »conscientiam rectam et exquisitius consilium deffendam, cognitoque con»silio vnius alteri non pandam, neque ad illum me diuertam, circa [267]) prio»rem stare volo ad finem vsque litis, juraque et munimenta per principalem »meum michi oblata et data, tum [268]) et consilia [269]) atque colloquia in causa »michi concredita nemini maximeque parti aduersae vel procuratori aut as»sistentibus illi verbo, scriptis, indiciis per se vel per alium reuelare, nec »in damnum principalis beniuole me vincere permittam, et alias [270]) omnia »facere volo, quae bonum, fidelem ferendarium et patronum decent, istudque »omitere nolo gratia amoris, fauoris, odij, inimicitiae, munerum, lucri aut »alicuius alterius rei. Sic me Deus adiuuet et omnes sancti« [271]).

§ 205. Eos vero, qui huiusmodi juramentum facere non vellent, judex a subseliis repellet, illisque actiones agere non permitet.

§ 206. In contrarium agentes ad excessus rationem [272]) a consulatu Cracouiensi ad partis instantiam puniendi sunt.

[260]) Saxonum — [261]) enim — [262]) autem — [263]) scripta — [264]) hic — [265]) serendi — [266]) vel — [267]) sed circa — [268]) tamen — [269]) mea — [270]) aiijs — [271]) zamiast „et omnes sancti“ jest „in trinitate vnus“ — [272]) ratione.

§ 207. Haec omnia de procuratoribus continuis intelligi debent, secus vero licere, si quis amicus, agnatus siue cognatus causam alicuius coram consulatu vel judicio agere vellet, quae breuibus [273]) absolui consueuit, hos liberamus a juramento, nisi variis personis officia sua facerent. Indigenis et extraneis [274]) quoque liberum sit secum aliunde procuratores adducere et juramento eos non grauari, nisi eadem absoluta causa hic quoque aliorum causas procurarent, nam vt sic quoque obligati erunt ad eadem vt alii hic habitantes onera.

XXXIII. DE SALUO CONDUCTU. CAPUT XIX.

§ 208. Saluum conductum consulatus tam occasione homicidii et vulnerum, cum consensu tamen amicorum occisi aut solius vulnarati, quam etiam occasione debitorum dare potest cum consensu creditorum. Si autem omnes creditores consentire nollent, sufficit, vt hi consentiant, quibus maiores summae fuerint obligatae, alias vt in istorum consensu maior medietas debitorum includatur.

§ 209. Si aliquis saluum conductum alias literas ferreas apud regiam magestatem obtinuerit, sic quod magestas sua illum [275]) a vi et violentia ac a jure liberauerit, quod etiam jure nemini teneatur respondere, talis si fuerit in aliquo officio ciuili, debet se omnino a functione talis officij subtrahere tantisper, donec illis literis renunciauerit, et si fuerit priuatus, nec ad contubernia, nec ad communitatem ingressum habere debet, nam qui de se iusticiam fieri non permitunt, non possunt de aliorum quoque iusticia cognoscere, legum authoritate nobis suffragante. Nam huiusmodi rescripta de jure ciuili et canonico vim non habent, nisi de soluendo debito ad certum tempus interuenerit cautio, ne creditores defraudentur. In codice titulo: De praecibus imperatori offerendis, lege vniuersa rescripta.

§ 210. Si vero talis habens saluum conductum solum a vi et violentia esset prouisus, sed vt jure omnibus de se quaerulantibus respondeat et judicatum soluat, poterit omnibus congregationibus ciuium interesse siue sit priuatus, siue officio aliquo insignitus. In quocumque autem saluo conductu existens nullas inscriptiones, obligationes cuiquam facere poterit, alias id totum, quod fecerit, vanum, cassum et irritum erit.

§ 211. De saluo conductu, quem [276]) frequenter homicidae et pacis publicae [277]) violatores tam a maiestate regia quam a consulatu petere solent, quum [278]) illud contra ciuitatis priuilegia ex diametro pugnat, quae clare disponunt, homicidas vtcumque etiam cum partibus laesis concordauerint, nihilominus tamen biennio toto proscribi, banniri, extra ciuitatem exules esse et consulatui penam soluere debere. Ideo huiusmodi salui conductus a proconsule nullo modo concedentur, sacra autem maiestas regia priuilegiorum omnium defensor, ne [279]) hac licentia concessa ciuitas haec spelunca et receptaculum homicidarum et publicae pacis violatorum fiat, pro sua clementia et pietate christiana singulari hoc priuilegium omnibus [280]) magis necessa-

[273]) breuioribus — [274]) externis — [275]) illum brak — [276]) quod — [277]) publicae brak — [278]) quoniam — [279]) nec — [280]) omnium.

rium benigniter manutenebit, huiusmodi saluos conductus non concedere et per obliuionem vel ignorantiam concessos, manutenere ciuitatem hanc non adstringet.

§ 212. Alii autem salui conductus praeterquam a sacra maiestate regia domino nostro clementissimo et consulatu Cracouiensi dati, nullius valoris de regia concessione esse debent, et si quos saluos conductus haec ciuitas dederit, eos nemo infringere poterit.

XXXIV. DE EXEMPTIONIBUS BONORUM IURE PROPINQUITATIS QUOCUMQUE TITULO POSSESSORUM SEU OBLIGATORUM. CAPUT XX.

§ 213. Quia sepenumero euenit, vt quaedam [281]) haereditates siue per successionem siue ex vi reemptionis, obligationis, debiti, inscriptionis vel jure propinquitatis repetere cogantur, qui vero in possessione rei existit, juris diffugiis, dilationibus et collusionibus actorem euadere studeat, vel etiam perpetuis litibus inuoluat, vt igitur vnusquisque expeditam et celerem justiciae administrationem consequi valeat, ita obseruandum erit in tali casu, quod videlicet reus vel conuentus legitime citatus in primo, secundo aut tertio sibi assignato termino comparere et ea omnia, quae juris sunt, facere teneatur, neque vllis dilationibus actorem habere [282]) possit. Hoc modo fiet, vt qui veri rerum sunt domini, cito suo gaudeant jure. Si vero reus per absentiam contumax fuerit, et absentiae suae legale non importauerit impedimentum neque probauerit [283]), extunc actor summam obligationis reemptionis debiti secundum scripturas officiosas apud judicium cum effectu reponet, judex vero actori realem et effectualem possessionem bonorum assignare tenebitur. Si vero de petenda haereditate jure propinquitatis fuerit actio, actore legitimis documentis propinquitatem docente, judex eandem vt supra faciet exequutionem.

§ 214. Sepe etiam contingit ad obligationem in libris scabinalibus inscriptam, aliquem citari, qui vt creditores in longum trahat, dilationes querere solet, itaque in tali casu citatus ad obligationem officiosam in primo, secundo aut tertio etiam vt supra termino sibi assignato comparere, et absque vllis dilationibus respondere debet, nisi legale impedimentum docuerit, contraque illum de juris forma procedetur. Hoc tamen intelligendum est de illis, qui soli per se obligationem fecerint [284]) illam.

§ 215. Quoniam autem et hoc esse potest, vt aliquando citatus munimenta sua, quibus aut solucionem suam factam aut innocentiam aut contractum initum aut simile quidpiam docere possit, in promptu non habeat, quo huius etiam indemnitati consulatur, in simili ob id casu reo dilationes de jure vt supra statutae concedi debebunt, dummodo corporali juramento parte instante coram judicio solenniter praestito, confirmet, dilationes eiusmodi non in diffugium vel causae prolongationem, sed solummodo ad obtinenda documenta et munimenta sua, quae tunc non habet, aut omnia habere [285]) non potest, stantibus huiusmodi dilationibus [286]) obtinere valeat, et cum hoc nominare tenebitur, in quibus actis munimenta sua et quam remote habeat.

[281]) quidam — [282]) trahere — [283]) et extunc — [284]) faciant — [285]) nec omnino habere — [286]) appellationibus, dilationibus.

§ 216. Peccuniae in bonis immobilibus in vim reemptionis inscriptae pro bonis immobilibus computari debent, quae vero ad certum tempus in bonis aliquibus securitatis tantum gratia obligatae fuerint, pro mobilibus censendae sunt.

XXXV. DE INSCRIPTIONIBUS FACTIS CORAM ACTIS CASTRENSIBUS ET PROTESTATIONIBUS PER MINISTERIALES TERRESTRES ALIISQUE OFFICIIS CIRCUM CRACOUIAM ET ALIBI EXISTENTIBUS, QUAE NULLAM PRORSUS IURISDITIONEM IN CIUES HABENT. CAPUT XXI.

§ 217. Saepenumero accidere solebat, ciues aliquos in collusionem creditorum coram actis castrensibus, Iure supremo et aliis locis recognitiones debitorum facere, bona ciuilia obligare et alia ibidem peragere, quae merito in nostra jurisditione ciuili, ad quam facilis aditus semper est, facienda erant. Ad euitandam deinceps eiusmodi collusionem et indemnitati creditorum praecauendo, nullus ciuis coram actis castrensibus aut huiusmodi officiis extraneis amodo aliquas inscriptiones, debitorum recognitiones, bonorum obligationes facere audeat, recedens a suo Iure ciuili etc. Alioquin talis ciuis juri suo renuncians et perpetuo illo cariturus est[287]) et creditores illi cum talibus inscriptionibus a limine judiciorum nostrorum prorsus eliminabuntur etiam et cum perlucris ex talibus inscriptionibus obtentis.

§ 218. Et quia vnumquodque Ius habet suos judices et bedellos proprios, ad tollendum abusum non pridem introductum de protestationibus per ministeriales terrestres coram judiciis ciuilibus factis, nullus idcirco in judiciis ciuilibus ministerialis protestatione vtatur, sed si aliqua protestatione indiget, ciuibus hominibus apud judicium existentibus, fidedignis et famulis seu bedellis judicii protestabitur grauamen suum, aut in judicio consulatus aliquos secum habeat ciues paratos, quos ad consessum consularem accipi expetet, et eisdem de grauamine sibi allato protestabitur. Quae protestatio etiam illi inscribi debet. Talis enim ministerialis protestatio nullum deinceps robur tamquam impertinens habitura est, quandoquidem neque ciuilis juris bedelli in jure terrestri vllam vim habent.

XXXVI. DE MULIERIBUS PER SE NEGOCIANTIBUS, ET QUARUM MARITI FUERINT PROFUGI. CAPUT XXII.

§ 219. Quia reperiuntur mulieres animo virili praeditae, quae nedum sibi verum etiam et maritis de victu propria industria prouidere solent, et idem aliae etiam, quarum mariti alieno aere obstricti, aut aliam ob causam per diuturnam absentiam profugos se esse declarant, ipsae interim ad magnam aegestatem peruenientes, de rebus suis disponere propter absentiam virorum non possunt: quapropter vt harum difficultati benigne sit consultum, haec dispositio habenda erit, quod mulieres per se negociantes, possint citra maritorum praesentiam et scientiam debitis se onerare et obligare, similiter a creditoribus ad solucionem eorum, quae solae administrant[288]), tam apud acta judicii, quam etiam per chirographos; tales enim pro viris in eius-

[287]) est brak — [288]) cogi.

modi actibus computantur. Similiter etiam aliae, quarum mariti per longam absentiam se profugos declarant, poterint[289]) de suis rebus immobilibus pro suo arbitrio disponere, assumpto sibi alio ex consanguineis suis aut extraneis tutore, qui suo nomine recognitionem coram officio faciat; ea vero recognitio robur[290]) tale habitura est, acsi per proprios et legitimos tutores earum facta esset.

XXXVII. DE BONIS PUERORUM MATRI IN SINUM ADMORTUIS. CAPUT XXIII[291]).

§ 220. Mater demortuorum liberorum ex primo marito defuncto progenitorum, deuolutionis et haereditatis vsum fructum quidam ad vitam habebit secundum juris scripti obseruatam normam, sed illa defuncta huiusmodi deuolucio et haereditas admortua non ad liberos ex secundis, ad quas si ipsa conuolasset, nuptiis prognatos, sed potius ad liberos superstites ex priori marito susceptos pertinebit. Idem viceuersa intelligendum erit de patre ad secundas nuptias se conferente.

Hucusque cessandum.

Po powyższym tekscie następują w rękopisie N. 118 wyjątki z wilkirza N. 43 z r. 1530, mianowicie §§ 14—17 dotyczące aresztu na majątku dłużnika, dalej „de legatis a testatore, plebiscito non subiecto, in bonis immobilibus reformatis etc. ex Consil. 148, Thomo I. D. D. Marci Anthonii Nattae", wreszcie „Articuli ex plebiscito ciuitatis Leopoliensis descripti, sub anno 1422 concesso".

Natomiast w rękopisie N. 135 znajduje się po tekscie procesu następujący dodatek zawierający korektury do powyższego statutu:

Censura legum superius descriptarum per quosdam consules priuatim facta.

(I). DE FORO COMPETENTI.

Articulo quarto hoc addi debet: Hoc praecustodito, si alicui displiceret diuisio vel recognitio quartaliensium, poterit consulatum petere, vt ipsi reuideant, postea quod iuris est, decernant (§ 1, f).

Articulo quinto: De tutoribus pupillis designandis addere: si naturalibus tutoribus vel testamentarijs carent (§ 1, k).

Articulo sexto: tantummodo de stratis reparandis intelligatur, in reliquis clausulis tantum erit, vnicuique actionem coram judicio intentare et non tantum coram solo consulatu, cum in huiusmodi actionibus dilationes dari non debent (§ 1, n, o, p, q).

Articulo septimo: intelligi debet tantum de illis, qui coram consulatu litem contestati fuerint, cum inscriptionibus vero coram consulatu factis poterit quilibet etiam coram judicio actionem suam prosequi (§ 1, r, s).

Articulo nono addendum erit: inter ambas personas senatorias (§ 1, u).

(II). DE MODO PROCEDENDI APUD SENATUM.

Articulus primus obseruetur more solito, nam proconsul exceptis actionibus pro bonis immobilibus et mere ad Ius pertinentibus et actionibus in capite primo descriptis, mere ad consulatum spectantibus, non potest dignoscere an causa huiusmodi ad officium consulare pertineat, antequam pars vo-

[289]) poterint habere — [290]) robur brak — [291]) rozdział ten wstawiony jest jako rozdział 16ty.

cata aut litem contestata fuerit ibidem, aut se ad judicium ciuile remitti petat (§ 2).

Articulo tertio addendum erit: vel per suum plenipotentem (§ 4).

Articulo octauo addatur: reo non comparente obseruentur omnia legalia impedimenta in jure descripta, non tantum ea, quae illic in articulo octauo descripta sunt (§ 9).

Articulo decimo addere: in translationibus actionum per dominos consules praefigere terminum vltra tres septimanas non licebit (§ 11).

Articulo tredecimo: De emenda circa appellationem a sententia consulatus omittatur (§ 14).

Articulus quindecimus: De sententijs interlocutorijs, quae vim definitiuae obtineant, elucidetur (§ 16).

(III). DE TERMINO PROSEQUENDAE APPELLATIONIS CORAM SENATU.

Articulus primus et secundus: De appellationibus ad sacram maiestatem regiam in regno vel extra regnum, obseruetur secundum priorem consuetudinem (§ 17, 18).

Articuli alij de commissarijs omittantur (§§ 19 do 23).

(VII). DE RESTITUTIONE IN INTEGRUM.

Restitutio in integrum quomodo intelligatur, declaretur. Pro euocatione senatus ad r. maiestatem in nullam emendam consentire nolunt (s) (§ 33).

(X). DE IUDICIO CIUILI ET PROCESSU IUDICII IN CONTUMATIAM PARTIS.

Articulo primo hoc immutandum erit: in crastinum autem diem secundo per preconem iterum eum denunciabit in loco mansionis citati aut personaliter (§ 36).

Eodem articulo. Importatio legalis impedimenti inter praesentes durante judicio, tenebitur tamen actor ante declarationem tuitionis testibus probare, citatum pro illo termino hic in ciuitate praesentem fuisse, extunc fiat exequutio. Inter absentes domi tertia die quando reuenerint, intelligatur. Si autem aliquis friuole se absentauerit, extunc poterit cittari, vbi inuentus fuerit, pro importatione legalis impedimenti peremptorio termino, in quo si non comparuerit, ruet iam in causa sua, terminus tamen illi competens praefigatur. Tenebitur tamen cittans illum esse cittatum protunc significatoria officij vel judicis illius loci comprobare (§ 38).

Articulus secundus obseruetur more solito, non tantum in domo mansionis suae, verum etiam in quocunque loco licito, dummodo personaliter citatus (§ 40).

(XI). DE PROCESSU IUDICII CONTRA COMPARENTEM.

Articulo primo in loco significato addere oretenus (§ 41).

Eodem articulo: sigillo suo addere vel a se commodato (§ 41).

Eodem articulo. Omnia documenta vnica sententia confirmentur. Hoc esse non potest ob varietatem documentorum productorum, inter quae nonnulla producuntur, quae de jure confirmari non possunt (§ 41).

Articulo secundo: sigilli proprij obmittatur (§ 42).

Articulo quarto. Interpraetationem clariorem sententiae huius quoad tribus vicibus interloquantur (§ 44).

Eodem articulo: secundum leges inscriptas addatur Iuris Maydeburgensis ac laudorum huius ciuitatis (§ 45).

Articulus quintus ommittatur et obseruetur more solito (§ 46).

Articulo septimo. Dies vlterior circa appellationem ad Ius supremum fiat in sex septimanis more solito, nam immutationem juris scripti euitare debemus in quantum possumus (§ 48).

Eodem articulo circa hanc clausulam: parte aduocata, addere vel plenipotente ipsius (§ 48).

Articulo octauo: Aduocatus mox post judicium eadem die copiam sententiae parti appellanti dabit, immutare erit, nam judicio durante tenetur nominare, si sententiam suscipit vel non; si vero sententiam pro jure non suscipit, eodem judicio meliorationem facere tenetur (§ 49).

Articulo decimo. Ante solis occasum immutetur et scribatur: durante judicio reponat emendam Iuris supremi 25 gr. 6 den. et cum hoc grossum 1 praeconi, qui huiusmodi emendam aduocato Iuris supremi deferet (§ 51).

(XII). DE PROCESSU IUDICII EX ARESTO INCHOATI.

Articulus vltimus obseruetur more solito antiquo (§ 65).

(XIII). DE PROCESSU IUDICII MAGNI.

Articulus secundus De munimentis emendetur. Non potest enim actor cum munimentis quaerellam suam reponere alias parti respondenti dillatio daretur ad sua etiam munimenta, quae iusto judicio dari non potest (§ 68).

Varenda etiam locum habere non potest (§ 67).

Articulus quartus emendetur, nam citatio fieri potest ad magnum judicium, antequam bannitum fuerit (§ 70).

Articulo quinto addatur, quod nullus citari debet ad judicium hoc pro malis verbis (§ 71).

Articulus vltimus omittatur, nam magnum grauamen esset expositum (§ 73).

(XV). DE CITATIONIBUS ET EARUM CIRCUMSTANTIIS.

Articulo primo clausula haec: Citationes tantum per vnum libellum (s) debent fieri, imutetur, nam cittatio non per vnum bedellum tantum, sed per quemlibet illorum potest fieri, nihilominus iuxta (s) hominibus satis fieri potest cum citationibus (§ 79).

Articulus tertius immutetur in hunc modum. Ciues in bonis terrestribus degentes, citari debent personaliter per ministerialem; si uero ad citationem haberi non possunt, extunc citatio in scriptis ibidem in bonis, in domo, coram familia vel cohabitatoribus debet reponi et publicari. Si vero in termino non comparuerit, extunc hic in ciuitate in domo mansionis suae hic denunciari debet. Pro tertio termino illo non comparente procedatur contra eum sicut contra contumacem de forma juris, reseruato tamen legali impedimento (§ 81).

Articulus sextus. Terminus citationis extendi potest ad judicium expositum. Haec clausula immutetur, nam terminus cittationis non debet protrahi, nisi ad quindenam (nisi pro bonis immobilibus sit actio), distantia autem judiciorum expositorum non semper est aequalis (§ 84).

Eodem articulo immutetur de emenda, sufficit enim actorem paenam judicij dare solitam (§ 84).

Articulo octauo clausula de testimonio medicorum immutetur et obseruetur mos solitus juramento confirmare aegritudinem (§ 87).

Articulo vndecimo hoc verbum »procurator« deleri debet, nam non potest citari nisi principalis vel plenipotens eius (§ 89).

Articulus duodecimus. De judicio magno omittatur iuxta priorem emendationem, quia ante bannitionem judicij magni potest vnus cittari (§ 90).

(XVI). DE PLENIPOTENTIIS.

Articulus quintus ita emendetur: Lite contestata per plenipotentem si moriatur principalis, actio debet continuari per plenipotentem, si promisit circa plenipotentiam ad decisionem vsque litis stare: ita tamen, quod plenipotens tenebitur haeredibus vel successoribus mortui innotescere. Minorennes tamen reseruandi sunt iuxta prius laudum huius ciuitatis (§ 96).

(XVII). DE EXCEPTIONIBUS.

Articulo primo peremptoriae actiones similes clarius describantur (§§ 98 do 100).

Articulo vltimo immutandum est de exceptionibus haeresis, nam huiusmodi exceptiones actionem impediunt, sed non perimunt, et tenebitur haeresim obijciens in instanti eandem probare (§ 103).

(XVIII). DE REFFORMATIONIBUS.

Circa reformationem primam addatur: vel per alium procuratorem (§ 104).

(XIX). DE PROBATIONIBUS.

Articulus primus de testibus immutetur, nam potest quilibet testes citare pro quocunque termino, quando eos habere potest (§ 109).

Articulo secundo de juramento testium. Iuramentum testium super Crucifixum non debet fieri, nisi secundum antiquam consuetudinem, alias nemo vellet testificari (§ 110).

Articulus tertius immutetur, nam contra testes in absentia partis productos, potest vnus se excipere semper (§ 111).

Articulus quartus immutetur. Si quis N. contra personas testium impugnare velit, praesens protunc apud judicium existens in instanti id facere tenetur; contra testimonium vero competenti tempore id facere potest (§ 112).

Articulo quinto omittatur, nam non possumus judices alterius judicij uel in alio regno cogere ad examinationem testium, postquam id in vsu non obseruetur et aliae plures sunt causae. Obseruandum itaque veniet more solito (§ 113).

Loco eius articuli statuatur paena in eos, qui friuole et dilationis tantum causa testes nominent extra regnum et in illo testimonio succumbant; si vero testimonia huiusmodi in die vlteriori non apportauerint, ruant in causa, nisi habeant testimonium officij illius, huiusmodi testes protunc temporis absentes fuisse. Tenebitur tamen hic in judicio nominare testes et locum mansionis eorum.

(XX). DE VARENDA.

Articulo primo haec immutanda sunt: Leuatio duorum digitorum et quod varenda possit vna sententia expleri. Leuatio enim et depositio non potest fieri per vnam sententiam, duae itaque sunt necessariae; praestatio etiam varendae vno digito fiat more solito. Varenda facta actor propositionem suam meliorare non potest, responsionem vero partis vel replicas impugnare munimentis potest nouis (§ 116).

(XXII). DE TERMINO RESPONSIONIS.

Immutanda erit clausula de reseruatione legalis impedimenri actori. Legale impedimentum actori reseruari non debet, sed actor contumax ruat in causa et in expensis condemnabitur. Actor enim debet esse semper paratus (§ 121).

(XXIII). DE IURAMENTIS.

Articulus quintus sic obseruetur. Iuramentum debet facere, qui allegat solutionem, et testes debent confirmare juramentum principalis esse verum more solito alias difficilis esset probacio solutionis per testes; non quilibet enim testium praesentium circa solutionem vellet juramentum facere, maxime hi, qui juramenta euitant, etiam cum suo domino, solutio etiam non semper potest fieri coram officio maxime inter mercatores, qui saepius debitores fiunt et saepe solutionem faciunt (§ 127).

Domini consules rogandi pro punitione falsorum juramentorum.

(XXIV). DE ARESTIS IUDICIARIIS.

Articulo secundo necessaria est clarior interpretatio eorum, qui se declarant profugos (§ 132).

Articulus tertius immutetur, nam de indemnitate ciuitatis fideiussoria ab arrestante non est necessaria, alias nemo arestaret (§ 133).

Articulo quarto loco leuitatis arestati poena judicio describatur (§ 134).

Articulus sextus. Addendum erit: iudex tamen tenebitur nolenti (s) videre inscriptionem arestanti (s) tum eandem ostendere saluo salario (§ 136).

Articulus tredecimus immutetur, nam arestum super processum juris admitti non debet (§ 142).

Articulus 17 obseruetur secundum prius laudum. Ibidem versus finem immutetur et obseruetur in venditione bonorum arestatorum more solito (§ 146).

Articulus XVIII in hac clausula immutetur, quod ellapsis tribus annis bona immobilia ex aresto perlucrata in haereditatem vendi possent. Hoc esset contra jus scriptum, nam tantummodo in illa summa perlucrata loco pignoris erint, bona vero oppignorata nullam praescriptionem patiuntur (§ 147).

Articulus vltimus mutandus, more solito enim obseruetur eliberatio arestatae resignationis (§ 149).

(XXV). DE FERIIS.

Circa hanc clausulam, quod diebus festis sententiae latae non valent, addatur exceptis sententijs, quae circa testamenta fieri solent, hae enim etiam diebus festis (latae) robur et vigorem habent de jure (§ 151).

(XXVII). DE APPELLATIONIBUS.

Articulo primo de appellationibus interlocutorijs prohibendis et postea sententia diffinitiua cassanda alius modus conuenientior inueniatur (§ 157).

Articulus tertius non pertinet ad hoc caput de appellationibus et est antea descriptus, ideo omittatur (§ 159).

(XXVIII). DE EXEQUUTIONE SENTENTIAE.

Caput in toto omittatur. Exequutio fiat more solito (§§ 161—165).

(XXIX). DE HAEREDITATUM RESIGNATIONE.

Resignationes obseruentur more solito, nisi quod ante scamna recognitionem venditionis et probationem bonorum faciat (§§ 172, 173).

Articulus penultimus signatus ita immutetur: in omnibus actionibus pro

immobilibus vel mobilibus bonis, si quis ter non comparuerit siue immediate se sequentibus siue non, ruet in sua causa, legali tamen impedimento reseruato (§ 176).

Articulus vltimus signatus ita intelligatur: ad inscriptionem, qua se aliquis obligauit, citetur personaliter; si vero ter quaesitus per preconem inueniri non poterit, extunc in domo habitationis eius coram hominibus illic manentibus terminus illi assignetur ad quindenam, in quo si non comparuerit, fiat exequutio inscriptionis (§ 177).

Vltimi tres articuli placent (§§ 178—180).

(XXXVII). DE BONIS PUERORUM MATRI IN SINUM ADMORTUIS.

Immutando articulum descriptum ita statuatur: pater uel mater admortua bona post mortem priorum liberorum vel vnius etiam in alios pueros secundae vxoris vel etiam secundi mariti haereditabit, et e conuerso simili modo (§ 220).

(XXX). DE TESTAMENTIS.

Articuli tertij clausula haec immutetur: coram tribus aut quatuor vicinis, obseruentur secundum prius plebiscitum, inuicem contrarientur, hoc addito, quod in instanti testamentum siue vltimae voluntatis aegroti vel testatoris relatio officio pretorij protunc existenti offeratur (§ 184).

Articulo quarto addatur: quia sunt impossessionati (§ 185).

Articulo septimo circa hanc clausulam: tenebuntur a consulatu confirmationem accipere, addatur: ita tamen, ne alios praeter in testamento nominatos confirment (§ 188).

Eodem articulo de inuentario faciendo et huiusmodi cedulla sigillo occludenda immutetur: nam nemo inuentarium facere debet, nisi officium, ea vero, quae officium agit, actis semper inscribitur officij (§ 188).

Articulus octauus intelligendus erit de solis mercatoribus, ac qui pro eis reputantur, hoc superaddito: si is, cui per testatorem facta est huiusmodi libertas rationis dandae et mortuus fuerit, successores seu haeredes eius ea libertate vti non debent, sed tenebuntur rationem sufficientem facere pueris, si ad annos discretionis peruenerint aut si minorennes sint, eorum protunc tutoribus, aut cui de jure tenebuntur, nam tantummodo testator illi eam fidem et libertatem dederat et non haeredibus eius (§ 189).

Articulus nonus immutetur et ita obseruandus erit: Si quis testamentum impugnare vult, poterit officium consulare aut judex bona huiusmodi occludere vsque ad decisionem litis, dummodo actionem statim continet more aresti, et in primo termino tanquam peremptorio actio finiatur, salua tamen appellatione. Iudicium tamen ob legittimas causas poterit dilationem facere. De vidua vero obseruandum erit secundum tenorem illic descriptum (§§ 190, 191).

Reliqui duo articuli omittantur (§§ 192, 193).

(XXXI). DE DOTIBUS.

Articulo primo de dote circa sponsalia denominando vltra mille florenos in auro Vngaricales non fienda, clausula: aut in moneta, omittatur (§ 194).

Articulus secundus in toto immutetur. Dotalicium enim debet recognosci ad acta prius tamen extradita dote promissa, recognitio tamen dotalicij tantum in praesentia mariti fieri debet (§ 195).

Articulo quarto: abscessio dotalicij per vxorem fieri non debet, hoc addatur: nisi illi recompensa melior dotalicio facta fuerit (§ 197).

Articulus quintus immutetur circa hanc clausulam: reformacio dotalicij seu melioratio ob amorem coniugalem, nam creditores praecedunt donationem vxoris non autem reformacionem dotis sibi extraditae (§ 198).

Ibidem donationes vxoribus factae inter creditores reputent, hoc sane intelligatur, videlicet quod creditores praecedunt donationem facere alicui, nisi de bonis, quae solutis debitis restant (§ 198).

Articulus septimus ita intelligatur, quod vxor in tollenda dote omnibus creditoribus fere debet posteriores inscriptiones dote habent*) (§ 201).

(XXXII). DE PROCURATORIBUS.

Articulus secundus: quod actor et reus per vnum tantum procuratorem habere debeant, immutetur; licitum enim erit eos habere procuratores, quotquot voluerint, dummodo pars altera prouocare (s) prouideatur (§ 203).

Eodem articulo de salario procuratorum in scriptis propositionem dantium, addatur: iudicium debet discernere, an huiusmodi causam oretenus expedire non potuit procurator (§ 203).

Articulo quarto circa hanc clausulam: neque ad illum me diuertam, addatur: nisi me officium ad hoc compulerit (§ 204).

Articulo vltimo: procuratores excessiui puniendi sunt a consulatu, addatur: et ab judicio (§ 206).

(XXXIV). DE EXEMPTIONIBUS BONORUM.

Articulus immutetur primus, et tantum pro bonis in vim reemptionis resignatis, intelligatur (§ 213).

Articulus secundus omittatur, est iam antea conclusus in capitulo de haereditatum venditione (§ 214).

Articulus tertius immutetur et eodem modo obseruetur, vt de testibus prius est conclusum (§ 215).

(XXXV). DE INSCRIPTIONIBUS FACTIS CORAM ACTIS CASTRENSIBUS.

Articulus primus immutetur. Inscripitiones apud acta castrensia, terrestria vel spiritualia per ciues factae pro bonis in ciuitate consistentibus, robur non habeant, in alijs vero officijs uel judicijs ciuilibus ratae et firmae habeantur, dummodo personis jus ciuitatis habentibus fiant (§ 217).

Articulus secundus de ministerialibus in toto omittatur (§ 218).

(XXXVI). DE MULIERIBUS, QUARUM MARITI FUERINT PROFUGI.

Articulus iste in hunc modum immutetur: mulieres, quarum mariti profugi sunt, probato sufficienter prius eos profugos esse, possunt agere per quemcunque sumptum tutorem coram officio uel judicio. Inscriptiones vero et resignationes bonorum tantum per affinem, in eius vero deffectu per officij tutorem facere possunt (§ 219).

CAUSAE CRIMINALES.

Haec ex certis causis omittantur.

In causis criminalibus tamen, capitulo de proscriptione:

---

*) Winno być: omnibus creditoribus praeferri debet, qui posteriores inscriptiones dote habent.

Articulus primus. Si quis proscriptum hospicio exceperit, vt poenam ciuitati centum marcarum luat, priuilegio ad confirmandum.

Articulus tertius eiusdem capituli simili priuilegio confirmandus.

Czy król Zygmunt I rzeczywiście wilkirz powyższy w r. 1544 zatwierdził, jak to podaje rękopis N. 135, i czy ten wilkirz moc obowiązującą uzyskał, jest w wysokim stopniu wątpliwem.

Przeciw przypuszczeniu w przedmiocie istnienia przywileju Zygmunta I następujące przemawiają okoliczności:

iż ów rzekomy przywilej Zygmunta króla nie dochował się ani w oryginale ani w żadnym odpisie, ważność zaś treści tego przywileju nie dozwala przypuszczenia, iżby lekkomyślnie bez śladu zatraconym został, gdyby rzeczywiście istniał;

iż o tym przywileju wspomina tylko późniejszy rękopis N. 135 pochodzący z samego końca wieku XVI*), gdy nic o nim nie wie rękopis wcześniejszy N. 118 przypadający na rok 1575**);

iż w obu tekstach wilkirza znajdują się takie ustępy, których stylizacyja musiałaby być koniecznie zmieniona, gdyby nastąpiło potwierdzenie królewskie, jak n. p. § 29 a zwłaszcza § 211, w którym rajcy wyrażają nadzieję, iż król wbrew przywilejom miasta nie będzie udzielał glejtów mordercom; ten bowiem ustęp w zatwierdzeniu królewskiem musiałby brzmieć, iż król przyrzeka nie wydawać na przyszłość glejtów tego rodzaju wbrew przywilejom miasta; wreszcie

iż od schyłku roku 1544 przez rok 1545 aż do sierpnia r. 1546 toczą się rokowania między rajcami miasta Krakowa a pospólstwem w przedmiocie rewizyji procesu, co nie dałoby się zgoła wytłumaczyć, gdyby król już w r. 1544 wilkirz pomieniony zatwierdził***).

Natomiast za istnieniem przywileju Zygmunta I przemawiają tylko dwie okoliczności, mianowicie, iż o nim wspomina rękopis N. 135, który spisany został w lat najwyżej pięćdziesiąt kilka po dacie wystawienia owego przywileju królewskiego, a więc w czasie, kiedy fakt tak ważny dokładnie jeszcze mógł być znany, powtóre, iż król Stefan Batory w przywileju swym z r. 1583 zmieniając formułę przysięgi dla zastępców prawnych, przez magistrat podówczas świeżo ułożoną, trzymać się każe nadal starej formuły w ordynacyji króla Zygmunta I zawartej. Pod tą zaś ordynacyją można tylko rozumieć ów rzekomy przywilej króla Zygmunta I z r. 1544 zatwierdzający wilkirz w przedmiocie procesu, gdyż tylko w tym wilkirzu, mianowicie w § 204 znajduje się rota przysięgi dla zastępców prawnych, gdy w żadnym zresztą przywileju króla Zygmunta I o takiej rocie wzmianki nie ma.

Wobec tak sprzecznych danych jeden tylko pozostaje sposób rozwiązania tej zagadki.

Wilkirz z d. 6 lutego 1539, podany wyżej pod N. 75, naznaczający ośmiu rajców do przedsięwzięcia rewizyji procesu sądowego, świadczy dowodnie, iż taka rewizyja procesu była istotnie zamierzoną. Najwcześniejsza dalsza zapiska w przedmiocie zamierzonej rewizyi procesu pochodzi dopiero z d. 29 grudnia 1544, kiedy rzekomy przywilej króla Zygmunta I musiałby być już wydany. Ta zapiska podaje nam wiadomość, iż na dzień powyższy zawezwali rajcy pospólstwo, aby się rozpatrzyło w procesie sądowym, gdy to jednak w tymże dniu z powodu pewnych przeszkód swobodnie odbyć

*) Rękopis N. 135 pisany jest w całości na jednostajnym papierze przedstawiającym znak wodny: herb Jastrzębiec w tarczy okrągłej z ozdobami lecz bez korony i klejnotu. Papier z takimsamym znakiem wodnym użyty jest do statutu Januszowskiego drukowanego w r. 1600. Rękopis ten składa się z trzech części: pierwsza obejmuje 225 kart spółcześnie liczbowanych, a na nich jednostajną ręką kopie różnych ważniejszych przywileji miasta Krakowa, z których najpóźniejszy z r. 1585; druga obejmuje na kartach od 226 do 279 proces wraz z projektem poprawek i jest odmienną od pierwszej ręką pisana; trzecia część wreszcie od karty 280 obejmuje kopie przywileji przeważnie z XVII wieku królów Zygmunta III, Władysława IV i Jana Kazimirza, różnemi rękami spisane. Oprawa całego kodeksu spółczesna w pargamin zwykłego koloru.

**) Papier rękopisu N. 118 przedstawia trzy znaki wodne, mianowicie herb Jastrzębiec, herb Rawicz i krzyż podwójny, wszystkie w tarczach nakrytych koroną. Znaki te przypadają zgodnie na czas około r. 1575. Proces sam obejmuje kart czterdzieści spółcześnie liczbowanych, a rękopisu stronice od 327 do 405. Pierwsza stronica procesu obejmuje tytuł oraz wykaz rozdziałów z powołaniem liczby kart.

***) Odnoszące się do tych rokowań zapiski wpisane są w księgach konzularnych N. 16, str. 712, N. 17, str. 26, 42 i 442 i noszą daty: 1544, feria II in crastino Innocentum, 1545, feria V post dominicam Conductus, 1545, feria IV post Floriani i z r. 1546, feria II die Petri vincula. Pierwszą i ostatnią z nich podajemy w niniejszym zbiorze pod odpowiedniemi datami.

się nie mogło, odroczony został termin w tym celu na środę po niedzieli wstępnej, przyczem atoli pospólstwo wyraźnie sobie zastrzegło, iżby w śródczasie przy rozsądzaniu sporów nie odstępowano w niczem od dawnej procedury sądowej, nie chce bowiem pospólstwo, iżby w starej procedurze cokolwiek zmienionem zostało, zanimby pospólstwo tę rzecz dojźrzale i gruntownie zbadało.

Z tego widzimy, że wydelegowani w r. 1539 do rewizyji procesu sądowego rajcy, pracę swą w r. 1544 ukończyli; lecz jak pogodzić tę sprzeczność, iż praca delegatów dopiero po wydaniu przywileju zatwierdzającego takową przez króla Zygmunta I, pospólstwu do rozpatrzenia się w niej przedstawioną została. Otóż sądzę, iż rajcy krakowscy mając sobie w r. 1544 przedstawiony przez delegowanych rajców projekt procesu, nie zasiągnęli co do takowego zdania pospólstwa, jak to uczynić byli powinni, lecz wprost królowi do zatwierdzenia podali*), że król przywilej potwierdzający wydał, że jednak gdy chodziło o wprowadzenie zatwierdzonego projektu w wykonanie, pospólstwo się temu oparło i u króla cofnięcia przywileju się domagało, że wreszcie król wskutek tego wydany już przywilej cofnął i rajcom miejskim polecił, aby projekt procesu pospólstwu przedstawili i opinii pospólstwa w tej mierze zasiągnęli. Zapiska z 29 grudnia 1544 i następne z r. 1545 wraz z ostatnią zapiską z d. 1 sierpnia 1546, kiedy ponownie delegaci do rewizyji procesu wybrani zostali, odnosiłyby się do tych przez króla po wydaniu i cofnięciu przywileju zatwierdzającego poleconych rokowań z pospólstwem. W ten sposób dałby się łatwo wytłumaczyć brak zupełny przywileju zatwierdzającego, spowodowany jego cofnięciem przez króla, i tradycyja występująca w przywileju Stefana Batorego z r. 1583 oraz w rękopisie N. 136, że przywilej taki istniał, a tekst wilkirza, jaki nam podają rękopisy N. 135 i 118 byłby tekstem operatu delegatów nie zaś tekstem, jaki w przywilej zatwierdzający przejętym został.

Do jakiego rezultatu doprowadziły rokowania z pospólstwem, trudno na pewne oznaczyć. Zapiska z d. 1 sierpnia 1546, wedle której naznaczeni zostali nowi komisarze do rewizyji procesu w osobach Piotra Thanigela, Wacława Chodorowskiego, Erazma Wunsama, Bartłomieja Habichta i Stanisława Strausa, mogłaby nasuwać przypuszczenie, iż rokowania z pospólstwem zostały już ukończone, a komisarze ci nowi otrzymali polecenie przeprowadzenia zmian w projekcie dawnych komisarzy stósownie do żądań pospólstwa, czyli dokonania ostatecznej redakcyji. Nie znajdujemy w księgach radzieckich żadnego śladu, jak się ci nowi komisarze z poruczonego im zadania wywiązali, owa zapiska z d. 1 sierpnia 1546 zdaje się być ostatnią w przedmiocie rewizyji procesu, bo chociaż od d. 5 kwietnia 1548 począwszy powtarzają się przez kilka lat dość często zapiski w przedmiocie odraczania terminu zwołania pospólstwa na ratusz, to w tych zapiskach niema już żadnej wzmianki o rewizyji procesu i odnoszą sie one zapewne do zwoływania 40 mężów z pospólstwa, którzy przy uchwalaniu wilkirzy przez radę miasta pytani i słuchani byli być winni.

Być może, iż projekt zmian do procesu, dołączony przy końcu kopii tegoż procesu zawartej w rękopisie N. 135, który powyż podajemy, jest rezultatem pracy podjętej przez ponownych komisarzy w r. 1546 naznaczonych, za czem przemawia ta okoliczność, iż w projekcie tym w kilku przypadkach dawny zwyczaj jest przywrócony, do czego właśnie dążyło pospólstwo, jak nas zapiska z r. 1544 uczy.

(Zobacz także wilkirz z d. 28 marca 1547 niżej podany).

110. 1544. die 24. m. Februarii, Petricoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae cavet, ne absentia nunciorum civitatis Cracoviensis a comitiis Piotrcoviensibus eidem civitati detrimento sit.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae etc. dominus et heres. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis, quod cum senatus ciuitatis nostrae Cracouiensis ad comitia, quae ineunte anno hoc vertente Piotrcouiae per nos fuerunt ha-

*) Mogli to rajcy tem łacniej uczynić, gdy kilka lat przedtem, mianowicie w r. 1535 zatwierdzony został przez króla daleko ważniejszy akt, wygotowany z poręki rajców miejskich również bez współudziału pospólstwa, mianowicie zwód prawa niemieckiego dokonany przez Mikołaja Jaskiera.

bita, pro veteri more nuncios suos mittere decreuerasset, nos, quoniam nondum esse satis liberam a contagione pestis ciuitatem nostram Cracouiensem ferebatur, veriti vt sine periculo multorum in comitiorum frequentia versari possent, vt se intra maenia sua continerent, iussimus facturosque nos recepimus, vt eis idonee caueremus, ne haec eorum absentia a comitiis fraudi eis esse posset. Cuius rei cum literas nostras testes sibi dari postulassent, has dari iussimus, quibus decernimus, quandoquidem legale fuit impedimentum, propter quod prohibiti sunt a nobis, ne ad comitia venirent, quod pro hoc tempore abfuerunt, nihil eam rem illis praeiudicii adferre debere, verum vt ex aliis regni nostri districtibus ita ex ciuitate quoque nostra Cracouiensi nuncios deinceps semper ad comitia mitti debere, qui inter alios equestris ordinis nuncios suum locum obtineant iuxta priuilegia sibi a maioribus nostris concessa, nostra quoque authoritate confirmata. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Piotrcouiae ipso die dominico quinquagesimae, anno a Christo nato millesimo quingentesimo quadragesimo quarto, regni nostri anno trigesimo octauo. — Samuel episcopus Plocensis et vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi in Christo patris domini Samuelis Maczieiowskj episcopi Plocensis et regni procancellarii.

Oryginał pargaminowy opatrzony mniejszą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym.

111. 1544. die 2. m. Aprilis, Cracoviae.

Consules Cracovienses mutant verba iurisiurandi de secretis consilii non evulgandis.

Actum feria quarta ante dominicam Palmarum anno Domini 1544.

Domini consules legittime per scedulas conuocati frequentique senatu et iuxta s. maiestatis regiae domini nostri clementissimi datum priuilegium pleno numero congregati, animaduertentes clausulam quandam iuramento, quod de secretis consilij seruandis praestare ijdem domini consules de veteri more consueuerunt, (cuius tenor actis consularibus feria sexta ante Galli anno 1537 est inscriptus) insertam esse, qua hactenus nonnulli offendebantur plurimum atque a multis sinistre et peruerse est interpretata, tanquam maiestas et amplitudo s. maiestatis regiae nonnihil ea imminuta esse deberet ex eo, quod deferendi facultas ad eandem s. maiestatem regiam cuique ipsorum isto praetextu praeclusa esse deberet in his verbis: apud maiestatem regiam, quae licet manifestissime in alium sensum, quam quod multi interpretati sint, referatur, nam post hoc praestitum huiusmodi iuramentum licuit nihilominus semper omnia et singula, quae ad s. maiestatem regiam pertinere videbantur, saluo religionis iuramento eidem s. maiestati regiae libere referre et denunctiare, id quod a multis sine vllo conscienciae offendiculo factum esse sepius compertum est, ita enim decet fideles et obsequentissimos subditos nihil eiusmodi celare s. maiestatem regiam, quae in communem

aut regni aut reipublicae perniciem vergere possint, tamen vt cuique calumniandi in re precipue ambigua occasio praecideretur, vnanimi itaque voto et sentencia eandem particulam ex supra recensito iuramento sustulerunt, atque illud ipsum denuo hoc loco de verbo ad verbum tribus saltem istis voculis exemptis describendum iniunxerunt. Cuius tenor sequitur:

Iuro Deo, quia secreta consilij, consultaciones, colloquia et omnia, quae in consulatu tam in publicis quam priuatis negocijs aguntur, seruare promitto, nec ea cuiquam pandere volo, nullius etiam personam in voto, sentencia dictisque suis publicabo, verum omnia secreto apud me seruabo, nullum etiam ex consulatu, et qui ad consilium huc pertinet, potissimum vero in caussis, quae hic in senatu aguntur, apud magnificos et generaliter apud quascumque personas status et sexus vtriusque accusare, deferre vel ad aliquem rancorem inducere volo, quinimo accusatores et personam alicuius ex consulatu obloquentes huc ad senatum deferam et publicabo. Ita me Deus adiuuet et eius sancti.

Acta Consul. Crac. 9, str. 15.

112. 1544. die 7. m. Aprilis, Cracoviae.

De tectis aedium novarum; — de praemio consulibus Cracoviensibus, qui peste Cracoviae grassante sese in eadem civitate continebant, tribuendo.

Feria secunda post dominicam Palmarum, anno 1544.

§ 1. Domini consules seniores et praesidentes legittime per scedulas conuocati, frequentique senatu, quemadmodum iam pridem vnanimi voto et sentencia concluserunt, vt tecta cellariorum demolirentur, prout id ipsum actis eorundem est inscriptum feria secunda post Trinitatis anno 1536, ita eandem constitutionem per omnia approbantes et ratificantes, hodie rursus solemniter sanciuerunt et vnanimiter concluserunt, quod in posterum vbicunque in ciuitate noua aedificia construere vel vetera restaurare contigerit, earundem aedium tecta in plateam prominere vltra vnam aut ad summum sesquialteram vlnam non debeant, idque in ligneis aedificijs; nam si quis muro construere domum suam voluerit, extunc eodem tempore vnanimiter sancitum est, quod in eiusmodi aedibus tecta instar nouae racionis construendorum tectorum collocari debebunt, videlicet erectis ex vtroque latere parietibus demum immersum et inclusum tectum facere, vt hoc pacto et suas et vicinorum aedes ab incendiorum periculo tutum reddere possit.

§ 2. Post funestam et calamitosam illam tempestatem, qua dominus Deus hanc ciuitatem aestate et autumno praeterito pestis contagione afficere voluit, in qua plus minus duodecim milia hominum Craccouiae, Caszmiriae et in Cleparsz interierant iuxta cathalogum singulis septimanis per polinctores templorum conscriptum et in praetorium Craccouiense praesentatum, inter quos et spectabiles olim domini doctor Petrus Wedelicius de Oborniky et Andreas Fogelwayder consules de republica ista optime meriti quodam mortem oppecierunt, quanquam ex inaestimabili Dei bonitate et clementia bona

pars hominum, qui hac lue postremo correpti fuerant, salui denuo euaserunt et pristinae valetudini restituti sunt, perpaucos siquidem tunc videre licuit, qui ab eo ipso morbo immunes fuissent, post inquam eiusmodi saeuam et funestam omnium rerum perturbacionem domini tandem consules domum faeliciter denuo reuersi ac postea pleno numero congregati, volentes se gratos exhibere erga eos ipsos dominos et confratres suos, videlicet dominum Petrum Tanigell proconsulem, dominum doctorem Albertum Craino et dominum doctorem Andream Opoczno, tum et magistrum Valerianum Pyrnusz ciuitatis notarium, qui tam periculoso tempore ciuitati et reipublicae diligenter fideliterque praefuerunt, ac ex Dei optimi maximi ineffabili misericordia ab illa communi et fatali lue conseruati sunt, itaque vnamini voto et sententia imprimis domino Petro Tanigell tanquam proconsuli dandos esse concluserunt florenos sexaginta, deinde dominis doctoribus praedictis, qui subinde familiae praetorij in eiusmodi periculis succurrebant, eorum cuilibet per florenos decem, postremo ciuitatis notario, qui praetorij curam gerebat, florenos triginta. Maiores quippe eisdem gratias relaturi, nisi thesaurus et aerarium ciuile in praesentiarum adeo exhaustum esset.

Acta Cons. Cracovien. 9, str. 16 i 17.

113. 1544. die 24. m. Aprilis, Cracoviae.

De novis ponderibus ad conflatorium argenti conficiendis.

Feria quinta post dominicam Conductus Pascae. — Domini consules seniores et praesidentes legittime per scedulas conuocati, frequentique senatu et iuxta s. maiestatis regiae domini nostri clementissimi datum priuilegium pleno numero congregati, vnaminiter concluserunt, reuidenda esse omnia et singula pondera conflatorij argenti ciuilis, tum et noua praeparanda aerea pondera, ad quorum instar posthac reliqua omnia pondera omnium artificum, praesertim vero aurifabrorum adaptanda erunt. Proinde hodie spectabiles domini Petrus Tanigell proconsul, Hieronimus Spiczinsky, Stanislaus Strausz, Bartholomeus Habicht et Iohannes Cleczowsky nomine et ex parte aliorum dominorum ad id delegati, descenderunt ad argenti crematorium atque eiusmodi nouiter conflata aerea pondera ad stateram rite et iuste adaptarunt, atque sic aequata et probe limitata pondera in eodem crematorio ciuili reliquerunt pondera (s), prout sequitur:

Bina pondera, quorum quodlibet exprimit et refert pondus	mar.	50
Bina	»	32
Vnum	»	16
Vnum	»	11
Vnum	»	4
Vnum	»	2
Vnum	»	1

Ad praetorium vero vetera omnia pondera sunt delata, nam illorum vsus amplius nullus esse debet, propterea, quod nimium sint attrita et aliquantulum diuturno vsu leuioris ponderis reddita.

Ex nouis autem ponderibus pro exemplo et forma retinenda, sunt in praetorium accepta pondera:

Vnum, quod refert pondus	mar.	16
Alterum, quod refert pondus	»	8
Tertium, quod refert pondus	»	4
Quartum, quod refert pondus	»	2

Quintum, quod refert pondus mar. 8, verum non est pondus solidum, vt alia praecedentia, sed minutim per partes mutuo insertum et ad pondus Wratislauiense exquisite limatum et adaptatum.

Acta Cons. Crac. 9, str. 17.

114. 1544. die 16. m. Iunii, Cracoviae.

Electio officialium, qui de foro curam adhibeant.

Feria secunda intra octauas Corporis Christi. — Domini consules volentes tandem efficacem praestare exequutionem in coercenda exterorum negotiatorum mercandi licentia, iuxta vetera diuorum Poloniae regum priuilegia decretaque necnon nouissimas literas instructionesque s. regiae maiestatis deputarunt et delegarunt idem exequutionis munus spectabilibus dominis Wenceslao Chodorowskj et Stanislao Strausz confratribus consularibus, tribuentes et concedentes eisdem delegatis plenam authoritatem prefatum munus obeundi tum etiam vlnas et pondera reuidendi et perlustrandi, ita quod nullus d. proconsulum poterit et debebit huiusmodi illorum authoritatem turbare ac impedire quouismodo; quod si vero forte aliqua iniuria per eos delegatos inferretur, de hac nonnisi coram congregato consulatu ijdem respondere et se iustificare tenebuntur.

Acta Cons. Crac. 16, str. 505.

115. 1544. die 11. m. Iulii, Cracoviae.

De adnotationibus in libris consularibus consignandis.

Feria sexta ante Margarethae. — Domini consules seniores et praesidentes ex more per scedulas conuocati, inter caetera ardua reipublicae negocia, de quibus inuicem consultabant, considerantes et debite perpendentes, quae incommoda euenire soleant ex eo, quod nonnulli d. proconsules cum duobus aut paucis d. consulibus aliquando pertinaciter audent exorbitantia et priuilegijs decretisque regijs, iurique communi et consuetudini ciuitatis huius aperte et plane repugnantia decreta promulgare et inscriptiones facere, spreta et reiecta omni admonitione notariorum, proinde huic rei occurrere volentes, vnanimi voluntate et consensu constituerunt ac sanciuerunt, vt si quid tale, quemadmodum praedictum est, accideret, tum in eius-

modi casu debent in posterum notarij post admonitionem per eos factam dominum proconsulem simul cum illis dominis, qui tunc adfuerunt et consenserunt, annotare nominatim ad prothocollum circa istiusmodi decretorum prothocollarem inscriptionem, ac deinde proxima plenioris consessus consularis die coram caeteris dominis haec indicare et declarare. Et si quid inconuenientis inde emergere contingeret, vt de hoc illi admonitionem notariorum non suscipientes, respondeant.

Acta Cons. Crac. 9, str. 18.

116. 1544. die 24. m. Iulii, Cracoviae.

Plebiscitum de habitationibus et testudinibus Iudaeis non locandis.

Feria quarta postridie s. Magdalenae. — Domini consules legitime et solenniter per scedulas conuocati simul cum vniuersa communitate vnanimiter concluserunt et sanxerunt, ne quis siue ex gremio et caetu consulatus siue ex ciuibus communitateque incipiendo a festo s. Michaelis proxime venturo audeat deinceps Iudeis locare testudines et habitationes in domibus sub mulcta centum florenorum irremissibiliter succumbenda.

Acta Consul. Crac. 9, str. 19.

117. 1544. die 26. m. Septembris, Cracoviae.

Senatus consultum de syndico civili eiusque salario.

Feria sexta vigilia s. Stanislai in autumno.

Domini consules in reipublicae negocijs pleno numero congregati, inter caetera animaduertentes se aegre et cum summa difficultate virum idoneum pro syndicatura gerenda conquirere posse tantisper, donec eidem de aliquo honesto stipendio prospexissent, itaque hodie super eodem negotio diu multumque deliberantes vnanimi voto et aequalibus sententijs concluserunt: quandocunque sese vir aliquis doctus, maturus et ea denique condicione satis dignus obtulerit, quod huic ex aerario publico singulis annis sint nummerandae et persoluendae marcae centum, ita tamen, vt ille idem, quicunque sit futurus syndicus, non sit ex ordine consulari neque a iurisdictione ciuili alienus, verum linguae latinae et polonicae exacte peritus, ius habeat ciuile, et ad officium suum solemne iuramentum praestet, qui causas et actiones omnes grauiores reipublicae siue latine siue polonice tam coram s. maiestate regia, quam coram alijs quibuscunque regni et aliarum regionum proceribus tam oretenus quam per supplicaciones scriptas agere et quouis modo tractare possit; denique ne quid in eo desideretur, quod virum doctum et peritum merito scire conuenit. Alioquin in defectu tanti viri, vbi mediocris aliquis erudicionis vir obuenerit, liberum semper erit et esse debebit domi-

nis consulibus cum eo super eius mercede agere, quo contentus esse velit, neque ad tantum praemium numerandum erunt astricti, nam in ea re liberam facultatem et authoritatem per expressum sibi retinuerunt.

Acta Cons. Crac. 9, str. 19.

118. 1544. die 29. m. Decembris, Cracoviae.

De processu iuris reformando.

'Feria secunda in crastino Innocentium. — Congregatione facta tocius communitatis racione perlustrandi processus iuris ciuilis, quandoquidem hodie id ipsum commode ob certa impedimenta effici non potuit, ad eiusdem itaque tocius communitatis postulacionem terminus pro eiusmodi processu reuidendo est rursus dilatus pro feria quarta proxima post dominicam Inuocauit, ita tamen, ne quid interim in dinoscendis controuersijs et iudiciarijs quibusuis actionibus iudicandis recedatur a consueta illa et vetustissima longissimoque vsu approbata procedendi iudiciaria forma. Nolunt enim vel in minimo hunc vetustum iudiciarium morem et processum immutatum iri, donec per totam communitatem super ea re exacte, mature et satis exquisite prius cognitum deliberatumque fuerit.

Acta Consul. Crac. 16, str. 712.

119. 1545. die 17. m. Martii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae constitutionem de libera Silesiorum mercatura enucleat.

Sigismundus Dei gracia rex Poloniae, supremus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae etc. dominus et heres, significamus tenore presentium, quibus expedit, vniuersis, quod cum questi essent coram nobis nuncii a senatu ciuitatis Vratislauiensis missi, quod per magistratum ciuitatis nostrae Cracouiensis prohiberentur, quominus iuxta regni nostri constitutiones, quibus libertas eis facta est ad regnum nostrum ueniendi et ex regno cum aliis quibuscumque rebus sine quouis impedimento ad sua redeundi, liceret suis per omnia fora regni nostri cum mercibus proficisci, quandoquidem Wratislauienses solenniter protestati sunt, se iure experiri nolle, cum antea Cracouienses paratos se offerrent cum eis in litem descendere et causam coram nobis dicere, nos altera parte iudicium nostrum non accipiente, decernendum esse quicquam de iure partium non putauimus, quin etiam cum utraque pars in suam utilitatem constitutionem regni nostri de eiusmodi libera Silesiorum profectione traheret, et a nobis, qui legem condideramus, legis interpretatio peteretur, uisum est nobis clarius esse perscriptam, quam ut interpretationis alicuius egeret, nam per huiusmodi constitutionem nihil noui est

a nobis Silesiis concessum, sed potestas modo facta est eis ad loca consueta in regnum nostrum ueniendi et inde rursus exeundi. Quod uero interdiximus nostris, ne in Silesiam proficiscerentur, non eo fecimus, quod aliquo eos incommodo affectos uellemus, sed cum grauibus iniuriis et damnis in Silesia saepe affecti essent, neque ius ibi suum contra quenquam obtinere possent, prouidere uolentes, ne scintilla hec maius olim incendium excitaret, non in fraudem nostrorum hominum, sed propter euitanda pericula maiora interdictum hoc fecimus, ipsis nihilominus Silesiis pro nostra erga eos clementia regia potestate fecimus ita, ut antea soliti fuerant, et proficiscendi in regnum nostrum et inde ad sua redeundi, quandoquidem nihil est illis in regno nostro, ne iniuria aut damno a quoquam afficerentur, metuendum et cum usus fuerit, celeriorem eis consequi licet iusticiae administrationem. Hoc nos secutos esse cum interdicto nostro a profectione in Silesiam homines nostros arceremus, praesentibus testamur. Ceterum si de iuribus et priuilegiis Cracouiensibus Vratislauienses actionem intentare uoluerint, coram nobis ut id faciant, licebit. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Actum et datum Cracouiae in conuentione generali regni feria tercia post dominicam Laetare, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo quinto, regni nostri vero nostri (s) anno trigesimo quinto (s) *). — Samuel episcopus Plocensis et vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi in Christo patris domini Samuelis Macieiowskii episcopi Plocensis et regni nostri vicecancellarii.

Dokument pargaminowy. Na pasku pargaminowym wisi mała pieczęć koronna z czerwonego wosku.

120. 1545. d. 23. m. Octobris, Cracoviae.

Senatus consultum de pretiis rerum venalium promulgandis.

Feria sexta post Vndecim millia virginum. — Quemadmodum prius feria sexta post Reminiscere anno praesenti constitutiones de taxa et valore victualium rerumque mechanicarum per generosum dominum Petrum Borathinskj vicecapitaneum Cracouiensem nomine et ex commissione illustris ac magnifici dd. Petri Kmytha comitis in Wyschnicze palatini et capitanei Craccouiensis simul cum dominis consulibus Craccouiensibus factae, erant publicatae per praeconem iuratum, ita et nunc itterum hodie per Petrum Mnyscheck ministerialem terrestrem necnon praeconem ciuilem sunt publicitus proclamatae et edictae, vt videlicet eedem constitutiones omnino seruentur sub poenis ibidem expressis irremissibiliter succumbendis.

Acta Consul. Crac. 17, str. 208.

*) Tak w oryginale, a że oryginał jest wyraźnie pisany i dobrze zachowany, przeto co do odczytania nie zachodzi wątpliwość. Jestto zatem myłka pisarza, rok bowiem 1545 był już 39tym rokiem panowania Zygmunta I, nie można zaś przypuścić, iżby myłka zaszła co do roku wystawienia dokumentu, mianowicie iżby zamiast r. 1545 miał być rok 1541 jako rok 35ty panowania Zygmunta I, albowiem podkanclerzy Samuel Maciejowski jest tu tytułowany już biskupem płockim, gdy w r. 1541 był jeszcze biskupem chełmskim.

121. 1545. die 24. m. Novembris, Cracoviae.

Senatus consultum de mercede quartaliensium.

Feria tercia, vigilia s. Catherinae — Domini consules decreuerunt et statuerunt, quod in posterum quartalienses debent pro mercede sua accipere ab exdiuisione maximae cuiuscunque domus per tres marcas peccuniae et non amplius.

Acta Consul. Crac. 9, str. 23.

122. 1546. die 9. m. Aprilis, Cracoviae.

Senatus consultum de rationibus civilibus reddendis, — de vino nuptiali inter consules, scabinos et cives distribuendo.

Actum feria sexta ante dominicam Iudica. — Domini consules in reipublicae negocijs pleno numero congregati, inter caetera vnanimi voto concluserunt, quod exnunc ratio ciuilis seu dominorum lonherorum semper ante dominicam Iudica fieri debet, neque in longius tempus vnquam differri. Deinde circa rationis exhibitionem vt paratae peccuniae semper ad minimum florenos mille ex ciuilibus prouentibus praesentent, qui singulis annis ad thesaurum ciuitatis reponi debebunt.

Eodem tempore similiter concordibus votis et suffragijs domini concluserunt, quod distributio vinorum, quae ad nuptias ciuibus conferri solent, in hunc modum fieri debet:

§ 1. Quandocunque aliquis dominorum consulum filiam suam aut cognatam vel propinquam domi suae elocauerit, vel ipsemet vxorem duxerit, extunc nonnisi vna barila vini eidem donari debet.

§ 2. Si vero scabinorum aliquis aut aliorum ciuium honoratorum filiam suam vel cognatam et propinquam elocauerit, aut ipsemet vxorem duxerit, tali nonnisi media barila vini conferri debet.

§ 3. Communibus autem ciuibus et opificibus tam vxorem ducentibus, quam filias aut cognatas et propinquas elocantibus, si aliqui ex consulatu eorundem interfuerint nuptijs, extunc talibus quattuor vel sex et ad summum octo ollae vini donari debent.

Acta Cons. Crac. 9, str. 23.

123. 1546. die 19. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de probando dominio domorum intra annos triginta et unum possessarum.

Actum feria secunda ante Mariae Magdalenae. — Domini consules accersitis scabinis sanciuerunt et concluserunt, quod quando quis conciuis suam

domum, quam a longis temporibus per praedecessores suos ac per se pacifice possedit, resignaturus, non possit habere resignationem ex libris ciuilibus, extunc tenebitur a notario ciuili recognitionem coram officio consulari ad acta inscriptam, ex cancellaria ciuili accipere super eo, quod huiusmodi resignatio non queat reperiri in actis. Quaquidem notarij recognitione accepta, producere debebit deinceps coram iudicio duos testes ciues Cracouienses possessionatos, fidedignos, solenniter testificantes super eo, quod domum resignandam ipse et praedecessores sui trigesimo et vno anno ac sex septimanis pacifice possederint et tenuerint, quo praestito tum huiusmodi domus resignatio erit per officium scabinale admittenda et actis inscribenda, ita tamen, vt nominatim adscribatur illa clausula, prout ipse simul cum praedecessoribus suis eandem domum a triginta uno anno et sex septimanis iuxta sufficiens testimonium desuper productum, possedit, tenuit, habuit etc.

Acta Cons. Crac. 9, str. 24.

124. 1546. die 2. m. Augusti, Cracoviae.

De processu iuris reformando.

Feria secunda die Petri vincula. — Domini consules communi senatusconsulto delegerunt ad reuidendum et conficiendum processum iuris huius ciuitatis hosce collegas suos, nempe spectabiles dominos Petrum Thanigel, Wenceslaum Chodorowski, Erasmum Wunszam, Bartholomeum Habycht, quibus etiam additus est d. Stanislaus Strausz proconsul modernus. Porro liberum quoque erit caeteris dominis consulibus, qui voluerint, adesse circa reuisionem et confectionem praefati processus iuris.

Acta Consul. Crac. 17, str. 442.

125. 1546. die 20. m. Augusti, Cracoviae.

Senatus consultum de scabinis suburbii Cerdonum seniores contuberniorum non creandis.

Feria sexta ante festum s. Bartholomei. — Domini consules vnanimi sentencia concluserunt, quod hij opifices, qui ad iudicium Cerdonicum suburbij Craccouiensis in scabinos delecti fuerint, interim dum funguntur eo offitio scabinali, insuper in seniores sui contubernij eligi non debeant. Satis siquidem multum molestiarum quisque eorum habet, quod frequentes moras circa forenses iudiciarias caussas pro debito officij praestare tenetur, proinde indignum est, vt alijs priuatis et contubernalibus controuersijs et turbacionibus praeterea ijdem onerari deberent.

Acta Cons. Cracov. 9, str. 24.

126. 1547. die 2. m. Martii, Casimiriae.

Plebiscitum de processu iuris Cracoviensi in iudiciis Casimiriensibus obseruando.

Actum feria quarta ante dominicam Reminiscere proxima. — Domini praeconsul vna cum omnibus consulibus tam antiquis quam praesidentibus, aduocatis, scabinisque iuratis, senioribus contuberniorum totaque communitate ciuitatis Kazimiriae in praetorium vocatis et accersitis omnibus praemissis, de vnanimi et concordi consensu imperpetuum tenendum et obseruandum laudauerunt et sanciuerunt, quod omnes et singulae obseruationes circa iudicia Craccouiae quae celebrantur et celebrari futuris temporibus debebunt, hic Kazimiriae in omnibus et singulis punctis obseruentur, nec vltra aliquae reprobationes et vituperationes coram iudicijs Kazimiriae celebratis iuxta consuetudines antiquas obseruari solitae, seruari et manuteneri debent, sed vsus et consuetudo ciuitatis Craccouiae acceptus seruari et teneri debet. Quod laudum petente tota communitate est actis consularibus incorporatum.

Z kopii zawartej w rękopisie Bibl. Jagiel. krak. N. 118, str. 242, i w Acta Consul. Casimir. N. 757, str. 261.

127. 1547. die 28. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de iuramento procuratorum civilium.

Feria secunda post dominicam Iudica. — Accersitis ad officium procuratoribus ciuilibus videlicet Iohanne Sliwka, Iohanne de Noua ciuitate, Paulo Sczirba cingulario, Iacobo de Casmiria et Laurentio de Byecz, domini consules denunctiauerunt eisdem omnibus, vt si causas coram offitio consulari vel iure ciuili agere prosequiue velint, vt quisquis eorum iuxta nouam moderationem, quae cum tocius communitatis consensu et approbatione est excussa*), solemniter iuramentum praestet pro feria secunda proxima post dominicam Conductus Pascae, alioquin quicunque eorum id ipsum praestare noluerit, extunc talibus omnibus vigore eiusmodi nouae constitucionis iniunxerunt, vt ab omni caussarum actione supersederent.

Acta Cons. Crac. 18, str. 34.

*) Są tu widocznie rozumiane §§ 204 i 205 postępku sądowego, którego zwód podaliśmy wyżej pod N. 109. Możnaby stąd przypuszczać, iż na początku r. 1547 nastąpiło już między radą miasta a pospólstwem porozumienie co do tego postępku sądowego. (Zobacz w tej mierze uwagi zamieszczone pod N. 109).

128. 1547. die 5. m. Iunii, in Zator.

Sigismundus Augustus rex Poloniae consulibus Cracoviensibus mandat, ne Stanislaum Strup ab officio consulis removeant.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae etc. dominus et haeres. Nobilibus proconsuli et consulibus Cracouiensis ciuitatis, fidelibus dilectis gratiam nostram regiam. Nobiles fideles dilecti! Intelleximus vos fratrem vestrum famatum Stanislaum Strup consulem Cracouiensem exauctorasse ex loco suo consulari eique prohibuisse ingressum ad consilium suum, quod si ita est, vt dicitur, non possumus aequo animo ferre. Quare cum auctoritate nostra magnificus pallatinus Cracouiensis ipsum in locum consularem suffecerit, non vestrae est auctoritatis, illum gradu suo mouere. Etsi autem non dubitamus nil temere aggressos esse, tamen hortamur et mandamus fidelitatibus vestris, ne quid ad iniuriam et leuitatem ipsius et cuiusuis alterius attentent in his, in quibus iurisditio fidelitatum vestrarum non extenditur. Secus non facturi pro suo officio et gratia nostra. Datum in Zator die dominico festi sanctissimae Trinitatis, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo septimo, regni vero nostri duodecimo (s). Ad mandatum regium.

Z kopii zawartej w rękopisie N. 135, na karcie 122 i w kodeksie Zaleskiego na karcie 121.

129. 1547. die 22. m. Iunii, Casimiriae.

Plebiscitum de duodecim viris ex communitate Casimiriensi ad negotia civilia administranda deligendis.

Actum feria quarta ante festum s. Ioannis Baptistae. — Honesta communitas ciuitatis nostre Kazimiriensis ad praetorium congregata, deliberacione sufficienti praehabita, de vnanimi consensu omnium ciuium in administratores omnium negociorum ciuilium ex tota communitate viros infradescriptos elegerunt et deputarunt, videlicet Ioannem balneatorem, Thobiam Fox, Stanislaum Czieniowski, Martinum Iawor, Casparum Michalovicz, Alexandrum Klossek, Petrum Crosner, Alexium cirurgicum, Gregorium tabernatorem, Petrum Slomek, in Ponte autem regali Valentinum pannitonsorem et Albertum Constanti, qui quando opus consiliari fuerit, de rebus ciuilibus per dominos consules in praetorium vocari debent.

Acta Consul. Casimir. N. 757, str. 304.

130. 1547. die 1. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de praeceptis sub peste grassante observandis.

Feria sexta vigilia Visitationis Mariae. — Domini consules per schedulas solenniter ac legitime ad id conuocati et sufficienti numero congretati,

volentes hoc pestis tempore hanc ciuitatem Craccouiensem prouidere, ita concluserunt et eiuscemodi ordinationem vnanimiter sanxerunt:

§ 1. quod videlicet quilibet pro eo tempore existens proconsul debebit vel ipsemet in ciuitate permanere ac suum officium proconsulare administrare, vel si noluerit id praestare, liberum quoque ei erit et tenebitur alium sed tamen praesidentem etiam dominum loco sui per preces suas ad id deuinctum et impetratum hic Craccouiae in officio proconsulari relinquere.

§ 2. Porro caeteri domini consules, quicumque hic Craccouiae eo pestilenti tempore permanere voluerint, iuuabunt etiam consilijs suis d. proconsulem protunc existentem vel eius vicesgerentem, inter quos itidem futurus est d. Ioannes Aychler lonherus.

§ 3. Et quoniam d. Michael Bogacz vltro pro d. Baranowskj nunc proconsulem agente ad eiusdem d. Baranowskj preces suscepit proconsularis officij functionem, ideo quoque illi debebit de praetorio dari singulis septimanis per unam sexagenam, idque interim, dum hoc tempore pestis huiusmodi sibi delegati officij proconsularis administratione fungetur.

§ 4. Item seruari debent vigiles nocturni numero octo praeter familiam praetorianam.

§ 5. Item portae ciuitatis debent occludi istae, nempe s. Floriani, quae etiam nunc restauratur, tum s. Nicolai, atque cum porta s. Floriani reparata fuerit, extunc claudetur Slawkouiensis porta.

Acta Consul. Crac. N. 9, str. 25.

131. 1548. die 17. m. Februarii, Cracoviae.

De electione scabinorum.

Feria sexta post Cinerum. — Domini consules pleno ac omnino legitimo numero congregati, videlicet d. Erasmus Czeczotka, tunc proconsul, d. Petrus Thanigel, d. doctor Albertus Crayna, d. Michael Bogacz, d. Hieronimus Spyczinskj, d. Ioannes Aychler, d. Bartholomeus Cromer, d. Ioannes Leonbock, d. Bartholomeus Remer, d. Erasmus Wunszam, d. Stanislaus Strausz, d. doctor Andreas Opoczno, d. Bartholomeus Habycht, d. Ioannes Cleczowskj, d. Laurentius Rambyeskj, d. Gregorius Oczyeskj, omnes hij vnanimi consensu perpensa antiqua mala consuetudine et considerato importuno tempore deligendi scabinos, quod obseruabatur pro festo s. Iacobi, concluserunt firmiter, vt abolito veteri illo inconuenienti more amodo amplius in posterum deligantur scabini quotannis pro feria sexta proxima post Cinerum. Quo quidem tempore et propter praecedentem consularem delectionem et propter alias quoque plurimas commoditates aliud praestabilius et conuenientius tempus ad huiusmodi delectionem esse haud potest.

Acta Cons. Crac. 9, str. 25.

132. 1548. die 14. m. Iunii, Cracoviae.

Senatus consultum de rationibus civilibus reddendis.

Feria quinta pridie s. Viti. — Domini consules pleno et legitimo numero congregati ad id per scedulas solenni more congregati (s), vnanimi voto, mutato priori de facienda ratione ciuili seu dominorum lonherorum senatusconsulto, denuo concluserunt, quod amodo in posterum semper fiat per dominos lonheros ratio ciuilis in mense Ianuario, videlicet intra illum mensem Ianuarium.

Acta Cons. Crac. 9, str. 26.

133. 1548. die 6. m. Iulii, Cracoviae.

De quadraginta viris ex communitate ad res civiles administrandas deligendis.

Feria sexta intra octauas Visitationis s. Mariae. — Communitas hodierna die existens in praetorio congregata delegit ex sui gremio quadraginta viros in scheda ad cancellariam ciuilem porrecta descriptos, qui quidem facultatem habere debent sese inuicem huc ad praetorium ad consulatum conuocandi, tum etiam cum opus fuerit, a consulatu expetendi conuocationem totius communitatis ad praetorium.

Acta Cons. Crac. 18, str. 386.

134. 1548. die 10. m. Decembris, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegia ab antecessoribus suis civitati Cracoviensi concessa, rata facit.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Regum et principum virtus in tempora perpetua illustratur, cum suorum subditorum incrementis consulunt et prospiciunt, cumque illos iusticia dirigunt et in iuribus ipsorum tuentur, conseruant et manutenent; vt autem talium regum et principum laus et virtus posteris testata reddatur, solent ea, quae subditis suis pro eorum bene meritis ornamenta et incrementa concesserint, literis memoriae ipsorum posteritati commendare. Proinde nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Masouiae ac Culmensis, Elbingensis ac Pomeraniae dominus et haeres, significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis, praesentibus et futuris, harum noticiam habituris, quia quemadmodum nos duodecimo ab hinc anno solenni

praestito iuramento et literis ad id datis obligauimus nos, posteaquam regni gubernacula acceptaremus, omnia iura, priuilegia et libertates quorumuis subditorum nostrorum omnium statuum et ordinum tam publicas quam priuatas confirmare, ita posteaquam serenissimus dominus parens noster desyderatissimus ex hac vita excessit, regnique gubernacula ad nos sunt delata, tametsi memores iusiurandi a nobis praestiti et fidei per literas nostras datae ea, ad quae verbis nos adstrinximus, in praesenti generali conuentu regni nostri re ipsa praestiterimus, omniaque iura, priuilegia, libertates, literas et immunitates ecclesiasticas et seculares, tam publicas quam priuatas, personis cuiuscunque status et ordinis a regibus Poloniae et alijs antecessoribus nostris concessas, literis super ea re specialiter datis, confirmauerimus, eaque nos omnia sanctae (s) et inuiolabiliter obseruaturos vigore praestiti iuramenti obligauerimus. Quia tamen nobis in conuentione generali Piotrcouiensi vna cum consiliarijs nostris existentibus, venientes ad praesentiam nostram spectabiles et famati consules ciuitatis nostrae Cracouiensis regiae et iurisditionis eiusdem nominibus nobis humiliter supplicarunt, vt omnia iura, priuilegia, libertates et immunitates eorum per serenissimos dominos antecessores nostros ipsis concessas, specialibus literis nostris authoritate nostra regia approbare, ratificare, confirmare et in executionem debitam ponere dignaremur, vt itaque memorati consules ac tota communitas ciuitatis nostrae Cracouiensis ac ipsa ciuitas nostra Cracouiensis regia pro eorum in nos beniuolentia fideique integritate, qua nos concordibus votis ad hoc inclytum regnum gubernandum Dei omnipotentis fauente clementia vna cum alijs ordinibus regni nostri tam spiritualibus quam secularibus foeliciter elegerunt, perpendant se gratiarum nostrarum effectus et in praesentiarum consecutos et omni denique tempore procul dubio consecuturos, decernimus ex innata virtute et munificentia nostris regiis per literas perhennes nostras promissionem illam nostram efficere firmiorem. Vnde sicut quibuslibet petentibus confirmationes priuilegiorum ab olim antecessoribus nostris habitorum merito dandas decreuimus, sic ciuitatis nostrae Cracouiensis regiae priuilegia, inscriptiones, libertates, concessiones, exemptiones, praerogatiuas, decreta, indulta et alia omnia munimenta per diuos olim antecessores nostros Cazimirum antiquum, Lodouicum, Vladislaum proauum, Vladislaum magnum patruum, Casimirum auum, Ioannem Albertum et Alexandrum patruos germanos ac serenissimum olim dominum Sigismundum parentem nostrum desyderatissimum aliosque omnes regni Poloniae praedecessores nostros simul aut diuisim Ciuitati praedictae data et concessa, datasque et concessas, vti iusta et legitima, iustasque et legitimas, quorum quarumque tenores perinde esse et valere volumus, tanquam his nostris de verbo ad verbum inserta insertaeque essent, in omnibus eorum earumque tenoribus, passibus, capitulis, conditionibus, clausulis et articulis duximus de speciali gratia nostra virtuteque innata et munificentia regiis nostris confirmanda, approbanda, ratificanda et roboranda ac in debitam executionem ponenda, confirmandasque, approbandas, ratificandas, roborandas et in debitam executionem ponendas, prout confirmamus, approbamus, ratificamus et roboramus atque in debitam executionem ponimus: decernentes ea et eas perpetui roboris vim habitura et habituras tenore praesentium mediante in aeuum. In quorum omnium fidem et euidentius testimonium sigillum nostrum

praesentibus subappensum est. Datum in conuentione generali Piotrcouiensi feria secunda post festum Conceptionis beatissimae virginis Mariae proxima, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo octauo, regni vero nostri anno decimo octauo. Praesentibus reuerendissimo et reuerendis in Christo patribus, dominis: Nicolao Dziergowski archiepiscopo Gneznensi, legato nato et regni primate, Samuele Maczieiowski Cracouiensi et regni nostri cancellario, Andrea Zebrzidowski Vladislauiensi, Andrea Noskowski Plocensi, Ioanne Dziadvski Premisliensi, Ioanne Droiowski Chelmensi episcopis et magnificis, generosis ac venerabilibus Ioanne comite in Tarnow castellano Cracouiensi, exercituum regni nostri supremo ac Sandomiriensi, Striensi, Lvbaczouiensique capitaneo, Petro Cmita comite de Visznicze palatino et capitaneo Cracouiensi, regni nostri supremo marschalco ac Premisliensi, Scepusiensi, Colensique, Ianusio Latalski Poznaniensi ac Iuniwladislauiensi, Slochouiensique, Ioanne comite in Thanczin Sandomiriensi, Petro de Szluzewo Calissiensi et Niessouiensi, Stanislao de Lasko Siradiensi et Lanciciensi, Nicolao Iarund de Brudzewo Lanciciensi, Raphaele Lesczinski Brzestensi et Radzieiouiensi, Petro de Dambrowicza Russiae et Radomiensi, Cazimiriensique, Ioanne de Mieliecz Podoliae et Chmielnicensi, Ioanne Dziergowski Masouiae et Varschouiensi palatinis et capitaneis, Andrea comite a Gorka Poznaniensi et maioris Poloniae generali, Martino Zborowski Calissiensi et Odalonouiensi (s) Schidlouiensique, Spitcone de Tarnow Voiniciensi et regni nostri thezaurario ac Brzeznicensi, Krzepicensi, Krzeszouiensique, Stanislao de Przerąmb Siradiensi, Erasmo de Krethkow Brzestensi et Pizdrensi, Ioanne Oczieski Biecensi, serenissimae dominae parentis nostrae curiae magistro et Sandecensi, Bernardo Maczieiowski Radomiensi, Stanislao de Tharnow Zawichostensi et Siradiensi, Georgio Latalskj Landensi, Stanislao Gomolinskj Rosperiensi et Vielunensi, Nicolao Grabia Chelmensi, regni nostri vicecancellario, Lvbomliensique, Ioanne Bonar Osswienczimensi, Ioanne Szienienskj Haliciensi, Stanislao Loboczki Spiczimiriensi, Iacobo Liassoczki Inowlodensi, Adamo Vilkanowski Wissogradiensi castellanis et capitaneis, ac omnium terrarum regni nostri nunciis, Iacobo Vchanski decano Plocensi et Valentino Dembienski refferendarijs curiae nostrae, Andrea Czarnkowski praeposito Gneznensi et scholastico, Ioanne Przerempski praeposito, Stanislao Hosio canonico Cracouiensibus, secretarijs nostris, Ioanne Lvtomirski curiae nostrae thezaurario, Stanislao Ligęza curiae nostrae pincerna, Nicolao Miszkowskj mensae incisore et capitaneo Miedzirzicensi et alijs quamplurimis dignitarijs, officialibus et aulicis nostris ad praemissa existentibus. Datum per manus magnifici Nicolai Grabia castellani Chelmensis, regni nostri (vice)cancellarij Lvbomliensisque capitanei. — Sigismundus Augustus rex sst.

Dokument pargaminowy, pieczęć oderwana.

135. 1548. die 17. m. Decembris, Casimiriae.

Plebiscitum de duodecim viris, qui rationibus civilibus reddendis adesse debeant, deligendis.

Laudum ciuitatis Kasimiriae anno Domini 1548 constitutum feria secunda ante festum s. Thomae apostoli. — Honorata communitas ciuium tam Kasimiriensium, quam Stradomiensium, ad praetorium Kasimiriense pleno numero congregata, tametsi certo cognitum habeat, racionem per dominos aerrarios, quos lunaros vocant, antehac fideliter semper supputatam fuisse, animaduertens tamen in promiscua ciuium multitudine diuersa, prout contigit, sentiente, ipsam supputationem confuse tractari egreque perfici posse, communi omnium voto et sentencia laudum infranotatum perpetuo seruandum sanciuit, vt videlicet ad audiendam quotannis racionem per dominos aerrarios dominis consulibus et ciuium communitati faciendam, ex certis ordinibus et contubernijs per totam communitatem idonei viri, quos ad id industriores persenserit, deligantur, nempe aduocatus Kazimiriensis et aduocatus Stradomiensis pro tempore existentes, ex scabinis vero duo, e duodecim viris quatuor, ex contubernijs itidem quatuor, hac lege, quod si quis virorum e contubernijs delectorum, e uiuis decesserit, in optione et voluntate communitatis erit, in locum demortui alium ex alio quocunque voluerit, contubernio eligere. Qui omnes viri delecti habebunt habereque debebunt potestatem ipsam racionem de omnibus ciuitatis prouentibus et distributis audire, suscipere, de suscepta quietare, ac in vniuersum omnia et singula facere, perinde atque tota communitas circa ipsam racionem personaliter adesset.

Acta Cons. Casim. N. 757, str. 1094.

Powyższy plebiscyt zatwierdził król Zygmunt August przywilejem w Krakowie feria VI post octavas Corporis Christi proxima r. 1559 wydanym, któregoto przywileju odpis znajduje się w rękopisie biblioteki Jagiel. krakow. N. 136, str. 24.

136. 1549. die 10. m. Augusti, Cracoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae interdictum, ne extranei mercatores Cracoviae mercaturam extra nundinas facere audeant, ratum esse iubet.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. dominus et heres, significamus praesentibus literis, quorum interest, vniuersis. Cum questi essent apud nos exteri quidam mercatores eorumque factores Cracouiae commorantes, de famatis proconsule et consulibus ciuitatis Cracouiensis, quod testudines illorum, in quibus merces adseruant, sigillo ciuitatis obsignassent, quandoquidem tum in Niepolomicze animi relaxandi causa concesseramus(s), mandauimus famatis proconsuli et consulibus, vt testudines resignarent, ipso vero posteaquam Cracouiam redijssemus, ostenderent, quo iure testudines eius-

modi obsignare, neque exteris negociatoribus merces venum exponere permittant. Quiquidem postridie, qua redijmus, ad nos venerunt produxeruntque literas domini Cazimiri Poloniae regis, aui nostri desideratissimi, quibus diserte cauetur, ne qui externi negociatores merces extra nundinas in ciuitate Cracouiensi vendere et mercaturam exercere praesumant, sub grauissimis paenis regiis. Cuius priuilegij exequutionem ipsi proconsuli cum consulibus diuum parentem nostrum permisisse, vt scilicet occlusione et obsignacione mercium licentia mercatorum externorum secundum hoc ipsum priuilegium restringeretur, ex responso maiestatis illius nuncijs ciuitatis eorum Vilnae primum, deinde Warschouiae in scriptis denuo comprobabant. Quibus rebus nos adducti, volentes commodis subditorum nostrorum consulere, priuilegium praedictum ciuitatis Cracouiensis in robore conseruauimus conseruamusque praesentibus literis ac illud in omnibus punctis, clausulis et articulis approbamus et confirmamus, eiusque tuendi et defendendi secundum responsum a diuo parente nostro nunctijs ciuitatis Cracouiensis Vilnae primum deinde Warschouiae datum, proconsuli et consulibus ciuitatis Cracouiensis potestatem facimus vsque ad decisionem controuersiae decreto nostro, si quam mouere externi mercatores proconsuli et consulibus praedictis de ea re voluerint. In cuius rei fidem et testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Cracouiae sabbato die festo sancti Laurentij martiris, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo nono, regni vero nostri vigesimo. — Samuel episcopus Crac. et r. P. cancell. sst. — Relacio reuerendissimi in Christo patris domini Samuelis Maczieiowskj episcopi Cracouiensis et regni Poloniae cancellarij.

Dokument pargaminowy. Pieczęć wraz z paskiem oderwana.

137. 1550. die 28. m. Februarii, Casimiriae.

Plebiscitum de septem viris, qui rationibus civilibus reddendis adesse debeant, deligendis.

Actum feria sexta post dominicam Inuocauit. — Quo et maior et promptior in augendis tuendisque reipublicae prouentibus diligentia comparetur, per dominos consules tam pronunc residentes, quam antiquos, totamque huius ciuitatis communitatem vnanimi omnium consensu sancitum conclusumque est, septem viros e medio totius communitatis ad audiendam quotannis a dominis consulibus racionem deligere, nempe aduocatum pro anno et tempore, quo calculus ipse supputandus est, existentem, ex scabinis duos, ex contubernio braseatorum duos, ex reliqua deinceps communitate duos. Pro anno itaque currenti sunt per communitatem delecti famati viri Sebastianus pronunc aduocatus, Paulus braseator et Martinus Spunth scabini, necnon Thobias Fox, Alexander Klossek braseatores, Simon Lanius et Venceslaus Czech pistor, ciues Kasimirienses, quibus a tota communitate data et concessa est omnimoda facultas rationem eiusmodi suscipere, de suscepta quiettare tamquam communitas ipsa tota et ad integrum illi personaliter adesset.

Acta Consul. Casimir. N. 757, str. 766.

138. 1550. die 17. m. Iulii, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegium a Vladislao II. rege Poloniae civitati Casimiriensi a. 1400. impertitum, ratum facit.

Oryginał pargaminowy, pieczęć oderwana. Zatwierdzony przywilej Władysława Jagiełły, wydany w Krakowie we wtorek po św. Jakubie apostole r. 1400, ogłoszony jest drukiem w kodeksie dyplomatycznym miasta Krakowa, tomie I pod N. XCIII.

139. 1550. die 4. m. Decembris, Cracoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae ratum facit privilegium, quo cives Cracovienses a contributionibus et exactionibus quibusvis sunt liberati.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniaeque etc. dominus et haeres, significamus praesentibus literis nostris, quibus expedit, vniuersis et singulis, tam praesentibus quam futuris, quod cum in proxime praeteritis comiciis Piotrcouiensibus de consilio prelatorum et consiliariorum regni nostri ita exposcentibus arduis regni nostri necessitatibus, contributiones generales ciuitatum et oppidorum regni nostri instituissemus, spectabiles et famati proconsul et consules ciuitatis nostrae Cracouiensis literas libertatum et immunitatum a serenissimis praedecessoribus nostris propter maiorum suorum fidei, virtutisque et meritorum praestantiam concessas, nobis exhibuerunt, quibus se, ciuitatem ipsam et incolas eius ab omnibus daciis, contributionibus, exactionibus ac quibusuis oneribus et angariis exemptos et liberatos esse commonstrarunt, supplicantes humiliter, vt in ea praerogatiua et libertate, in cuius vsu hucusque extiterunt, eos conseruaremus. Proinde nos praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, ipsorumque praeconsulis et consulum ac ciuium nostrorum Cracouiensium singularem in nos fidem et merita egregia perspecta habentes, quemadmodum in aliis immunitatibus et praerogatiuis, ita et in eis quoque illos de certa scientia et gratia nostra regia consiliariorumque nostrorum tam spiritualium quam secularium consensu conseruandos perpetuo duximus, conseruamusque praesentibus, atque ab omnibus et singulis daciis, contributionibus ac quibusuis oneribus et angariis et praesertim exactione *schosz* vulgo nuncupata eosdem perpetuo et in aeuum liberamus et exemimus, idque ea ratione, quod si ex quacunque causa et necessitate regni nostri praegnanti et ardua, contributionem per nos aut successores nostros imponere aut institui contingat, postquam ciuitatem ipsam nostram veluti regni nostri praecipuam et primariam de corpore eiusdem semper esse fuisseque intelligimus, ciues eius nulla ratione ad aliquas exactiones soluendas stringere aut super eos quicquam imponere debemus et nostro uerbo regio pollicemur, donec ipsa contributio per vniuersos regni nostri praelatos, barones et ordines in generali conuentu vnanimi voto laudaretur et imponeretur. Quod quotiescunque factum fuerit, extunc ciuitas ipsa

se tandem a corpore suo diuidere, separari et excipere non debet, quin ipsi ciues ipsius tanquam inter alias ciuitates regni praecipui, ordinationi generalis conuentionis et contributionis institutioni se debebunt conformari modo et ordinatione tali: nam si praelati et barones regni in conuentione in fertonum contributionem de singulis laneis exactionemque oppidanorum suorum consenserint, eamque effectualiter contribuere coeperint, extunc ipsi ciues iuxta consuetudinem integram exactionem vulgo nuncupatam *schosz* soluere tenebuntur; sin autem per sex duntaxat grossos de quolibet laneo soluendos ipsi praelati et barones ac ordines regni decreuerint, ciues etiam nostri ad exactionem mediam duntaxat erunt obligati, neque vlla ratione erunt ad quasuis contributiones et exactiones nobis et serenissimis successoribus nostris pendendas asstricti, nisi prius nobilitas vniuersa regni et dominiorum nostrorum easdem nobis contulerint modo supra memorato de laneis. Quam quidem ordinationem nostram et libertatem a serenissimis praedecessoribus nostris ciuitati nostrae Cracouiensi gratiose concessam, et a nobis et a serenissimis successoribus nostris perpetuum et inuiolabile robur habituram volumus et aeuiterne statuimus. In quorum omnium fidem et testimonium praesentes manu nostra subscripsimus et sigillo nostro communiri iussimus. Datum Cracouiae feria quinta ante festum sancti Nicolai proxima, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo, regni vero nostri vigesimo primo. Praesentibus reuerendissimo ac reuerendis in Christo patribus Nicolao Dziergowski archiepiscopo Gneznense, legato nato et primate, Andrea Zebrzidowski Vladislauiense, Andrea Noszkowski Plocense, Ioanne Dziaduski Premisliense, Ioanne Droiowski Chelmense, Stanislao Hosio Culmense, Leonardo Camenecense episcopis, ac magnificis, generosis et venerabilibus Ioanne a Tharnow castellano Cracouiense, exercituum regni nostri supremo ac Sandomiriense, Striense, Lubaczouienseque, Petro Cmitha a Wisznicze comitibus, palatino Cracouiense, regni nostri supremo marschalco, Cracouiense, Scepusiense, Premisliense, Colenseque, Martino Zborowski Calissiense, Schidlouiense, Odalanouienseque, Ioanne Spithek a Tharnow Siradiense ac Brzeznicense, Krzepicense, Krzessouienseque et Ostrzessouiense, Ianussio a Kosczieliecz Brzestense, Naklense, Bidgostienseque, Ioanne a Mieliecz Podoliae, Chmielnicense, Grodecenseque, Nicolao a Szieniawa Belzense, exercituum regni nostri campestri, Haliciense, Colomienseque, Ioanne a Cosczieliecz Iunivladislauiense ac Brzestense, Dobrzinense, Cowalienseque, Foelice a Sokolowo Plocense, Maigemburgense, Plocense, Lomzense, Viznenseque, Ioanne Dziergowski de Pawlowo palatino et vicesgerenti ducatus Masouiae et Varscheuiense, Achacio Czema Margenburgense palatinis, Meuense, Stumenseque capitaneis, Petro Zborowski Sandomiriense, Sanocenseque, Stanislao Maczieiowski Voinicense, serenissimae dominae Barbarae reginae coniugis nostrae charissimae, curiae magistro ac Chelmense et Zawichostense, Iacobo Liassoczki Lanciciense, Erasmo de Krethkow Brzestense, Pizdrenseque, Andrea Krothoski Iunivladislauiense, Bernardo Maczieiowski Lvblinense, magno procuratore nostro Cracouiense ac Trembowliense, Philippo de Trzciana Rauense, Spithek Iordan de Zakliczin Sandecense, regni nostri thezaurario, Sebastiano de Mieliecz Viszliciense, Valentino Dembienski Biecense, Nicolao Miskowski a Mirow Radomiense ac Oswienczimensis

et Zathoriensis ducatuum, Międzirzecenseque, Stanislao a Tharnow Zawichostense et Siradiense, Georgio Lathalski Landense, Ioanne a Comorow Polanecense, Nicolao Luthomirski Czechouienseque (s) et theloneorum nostrorum in minori Polonia praefecto, Venceslao Zaremba de Calinowa Naklense, Grabowienseque, Ioanne Bonar a Balicze Oświanczimense, Stanislao Dunin Inowlodzense, Nicolao Radzieiowski Gostinense, Nicolao Odnowski Premisliense castellanis, Leopolienseque capitaneis, Ioanne Oczieski regni nostri vicecancellario, succamerario et burgrabio Cracouiense, Sandecenseque capitaneo, Ioanne Przerembski praeposito et sede vacante administratore epi scopatus Cracouiensis, Iacobo Vchainski decano Plocense, archidiacono Varsouiense, Thoma Pszonka Poltouiense canonicis, secretariis nostris et aliis plurimis fidedignis. Datum per manus eiusdem magnifici Ioannis Oczieski regni nostri vicecancellarii, succamerarii, burgrabiique Cracouiensis, Sandecensis etc. capitanei. — Ioannes Oczieski r. P. vicec. sst.

Dokument pargaminowy. Na pąsowym jedwabnym sznurku wisi mała pieczęć koronna z czerwonego wosku. (Żebrawski II, N. 77).

140. 1550. die 16. m. Decembris, Casimiriae.

Aestimatio domorum Casimiriensium facta exactionis civilis constituendae gratia.

Actum feria tertia post Luciae. — Taxatio domorum pro exactione regiae maiestatis per dominos consules tam residentes quam antiquos totamque communitatem suscepta ac in posterum perpetuo tenenda.

Prima pars circuli: — Domus Adami Philka gr 16, — do. d. Stanislai Fox gr. 16, — do. Petri Krosner gr. 17, — do. Nicolai Tederla gr. 18, — do. Pawlova gr. 16, — do. Balamunth gr. 16, — do. Stanislai Fox gr. 22, — do. d. Sebastiani gr. 28, — do. Czubulczina gr. 12, — do. Sordyl gr. 22, — do. vel lapidea ciuilis gr. 22.

Platea Vieliciensis: — do. Laurentij fabri gr. 12, — do. Vithek gr. 26, — do. Sypior gr. 24, — do. Czieniowski gr. 26, — area Vloszek gr. 15, — do. Kolyasyanka gr. 15, — do. Petri Slomek gr. 26, — do. Adae carpentarij gr. 24, — do. Hanuszova gr. 14, — area Vlodiczinska gr. 20, — do. Stanislai Sluska gr. 16, — do. Ioannis pellionis gr. 20, — do. Nogawka gr. 18, — do. sutoris Misgala gr. 12, — do. Szolthisz pistoris gr. 15, — do. Franek malus gr. 20, — do. Alberti Rembacz gr. 8, — do. Pawlova gr. 22.

Platea Krovya: do. Kunyczki gr. 18, — area Mrziglod gr. 6, — do. Annae Kusnyrzanka gr. 10, — do. Sczigiel gr. 10, — do. Sebastianus carpentarius gr. 7, — do. Mydliarka gr. 6, — do. Hono. d. Nicolai gr. 10, — do. Kowalczowski gr. 8, — do. Tomaszek gr. 6, — d. Stanislai gornik gr. 3, — do. Christopheri muratoris gr. 9, — do. Bartholomei krupnik gr. 5, — do. Rosmuszovey gr. 9, — do. Mathiae kramarz gr. 8, — do. Szienkowsky gr. 6, — do. Dutkowsky gr. 10, — do. Stanislai stricharz gr. 8, — do. Ziemyankovna gr. 10, — do. d. Felicis Zebrzidowski gr. 12, — do. Stanislai

§ 1. quod sutores non debent habere garbhus, cerdonesque vt eisdem cuttes ad sufficienciam dare possent, nullas cuttes e regno educere debent etc. secundum laciorem eiusdem sue maiestatis decreti continenciam.

§ 2. Item lanij nullas cuttes boum aut aliorum iumentorum ad reuendendum emere debent in damnum et preiudicium mercatorum et cerdonum; verum ex bobus ac iumentis per eos mactatis easdem cuttes libere vendere poterunt.

Acta Consul. Crac. 7, str. 172.

345. 1528. die 28. m. Augusti, Cracoviae.

Senatus consultum de pretio cervisiae.

Feria sexta post Bartholomei. — Domini statuerunt actuale cereuisie per 12 gr. usque ad festum s. Michaelis.

Acta Cons. Crac. 7, str. 438.

346. 1529. die 22. m. Aprilis, Cracoviae.

Senatus consultum de pane coquendo et de mercede familiae pistorum.

Feria quinta ante Adalberti s. — Orta controuersia et dissensione inter magistros contubernij pistorum sociosque ac familiam artificij eorundem occasione laborum in coquendo seu faciendo pane omnis generis solitorum, precijque familiam concernentis, negocium tandem in dominos consules deuolutum. Vnde domini maturo super id consilio habito, pro commodo et vtilj tocius ciuitatis consultacione controuersiasque simul et discordias inter magistros pistorum et familiam amputare volentes, hanc infrascriptam tam pro bono ciuitatis quam contubernij ipsorum de consensu ecciam et vnanimi tam magistrorum quam sociorum personaliter astancium et id libere suscipiencium voluntate ordinacionem fecerunt:

§ 1. In primis quia antehac non sine magna et grauitate artificijque inordinacione sed et ciuitatis incommodo cum panis siligineus aut triticeus coquebatur, pro vna vice duo integri sacci farine elaborabantur exindeque propter molem magnam panis distortus, insipidus, simileque itidem vt comuniter fiebant, conclusum ac statutum est, vt a modo et deinceps pro vna vice in coquendo pane non nisi vnus saccus farine elaborari debet, familieque a sacco soluetur medius grossus. Eodemque modo de pane triticeo seu simulis intelligendum est, quod pro una ecciam vice non nisi vnus saccus in coquendis et faciendis simulis elaborabitur, familie itidem a sacco medius grossus dabitur.

§ 2. Item in laborandis seu coquendis circinellis is ordo seruabitur, prouiso eo, vt in ciuitate circinelli semper recentes, sapidi et pulcri inveniantur, decretum itidem est, quod non nisi vnus saccus farine pro vna vice elaborari debet, preciumque familie hoc modo soluetur: huic, qui circinellos fornacem imponit, quem *schüber* vocant, duo grossi soluentur; duobus item, qui circinellos faciunt, quos *wirzkerze* appellant, per vnum grossum soluent, alijs item, qui minorem fatigam habent, vt est *lenger, clomer, awssider*, per quatuor ternarios dabunt.

§ 3. Ibidemque circa laborandum probe ac honeste se gerere familia debet, nec verbis inhonestis vnus alium impetere, aut pias aures innocentum virginum puerorumque apud magistros circa laborem quouismodo ledere presumant, sub graui dominorum pena; inter se ecciam pacifice et quiete viuere familia nec aliquos tumultus facere debet, sub pena itidem dominorum et incarceracionis.

§ 4. Item in molendino cum grana tritici seu siliginis moliuntur, precium hoc modo familie soluetur: a tredecim modijs tritici, quod ipsi *schrot* vocant, vltra expensas familie, pro precio sex gr. soluuntur, a *schrot* siliginis vltra expensas gr. tres dabuntur.

Acta Cons. Crac. 7, str. 577.

347. 1529. die 14. m. Iulii, Cracoviae.

Statuta contubernii cingulatorum Cracoviensium.

Nos consules ciuitatis Cracouie significamus tenore presencium, vniuersis et singulis, quia animo voluentes predecessorum nostrorum consulum Cracouiensium in augenda republica ciuitatis huius summam curam et diligentem prouisionem, nec id, quod regimen bonum artificum mechanicorum, qui non paruam ciuitatis partem vendicant, attinet, pretermisere: illis etenim bene regentibus ciuitas tum commodi tum laudis non modicum habet, ad petita magistrorum contubernij cingulatorum, qui et questi sunt, quod ignis voragine, quo misere tota afflicta est ciuitas, certe quedam eorum constituciones per predecessores nostros illis date, absumpte sint, articulos infrascriptos de consensu vnanimj omnium illorum confectos, approbauimus, confirmauimus, approbamusque et confirmamus presencium tenore, ad arbitrium tamen et voluntatem nostram hec omnia mutandi in toto vel in parte.

§ 1. In primis cum ex consuetudine denuncciatum fuerit magistris artificij, vt contubernium seu czecham veniant in negocijs regie maiestatis, pro hora designata venire qui neglexerit, soluet duodecim grossos ad czecham; cum vero in negocijs dominorum consulum vocabitur et id neglexerit quis, sex grossos pene soluet. Sin autem denuncciatum fuerit sub pena seniorum, negligens soluet vnum grossum.

§ 2. Item quicunque artificij cingulatorum magister esse voluerit seu affectauerit, ex consuetudine [ab antiquo] obseruata magisterium comprobare tenebitur, facereque inprimis certos labores alias *stuckj* artificium concernentes debet, videlicet *zienckel schneydanj, [gort]spanck schneidanj, onitheisa* cum tribus *vorczle, rinskj pass s schrotowanym geschneidem, przenczky kv schneidowy;*

Nogietek gr. 7, — do. generosi Strala liber, — do. Bartholomei textoris gr. 10, — do. Ioannis Klesk gr. 7, — do Mathiae Duda gr. 7, — do. Michaelis Lyss gr. 7, — do. Vrbani Sadovnik gr. 7, — do. Katherinae Visniowska gr. 12, — do. Pabianovski spiritualium.

Platea s. Iacobi: do. nobilis Paskowski gr. 5, — do. Mathiae Zwyaszil gr. 10, — do. nobilis Gabanski gr. 8, — do. Ioannis Czeszek gr. 12, — do. Simonis Czeszek gr. 13, — do. Mayk textoris gr. 6, — area Io. Czeszek gr. 5, — area Okruthny gr. 12, — do. Bartholomei Puczek gr. 12, — do. Venceslai Niedbala gr. 14, — area Vadowski gr. 8, — do. Srotarka gr. 12, — do. Loszek gr. 14, — do. Galli gr. 10, — do. Alberti Niemyecz gr. 10, — area Dilag gr. 10, — do. Pawlova gr. 18, — do. Pichowska gr. 20, — do. Malicza gr. 16, — do. Klesyna gr. 15.

Secunda pars circuli: do. Sczirbinski gr. 20, — do. Czudny Iurek gr. 10, — do. Kosyczki gr. 10, — do. Kothek gr. 20, — lapidea Sczirbinska gr. 30, — do. Lyszak gr. 12, — do. Zemla gr. 20, — do. Io. pellionis gr. 24, — do. Michalkova gr. 16, — do. Kosziczki gr. 20, — do. Pauli aduocati gr. 15.

Platea pistorum: do. Pernusz gr. 13, — do. Czech pistoris gr. 15, — do. Balthasaris sartoris gr. 6, — do. Czelusthczina gr. 14, — do. Orlyk gr. 12, — do. Maslek gr. 10, — do. Czisza gr. 12, — do. Burkarka gr. 14, — do. Symkowa gr. 14, — area ibidem gr. 10, — do. nobilis Palczowski gr. 15, — do. Casparis Vronka gr. 10, — area Rikala gr. 10, — do. Gregorij na gorcze gr. 20, — do. Stanislai Karaszek gr. 14, — do. Mathiae Rikala gr. 14.

Platea s. Stanislai: do. conuentus s. Katherinae nuncupata zlodownya gr. 12, — do. nobilis Russeczki gr. 12, — do. Koczielina gr. 4, — do. Smyczel gr. 9, — do. conuentus s. Stanislai Bikoviecz gr. 12, — do. conuentus nadstawki libera, — do. conuentus s. Katherinae Svinar gr. 10, — do. Mathiae podezwony gr. 5, — do. conventus s. Katherinae podesvony gr. 10.

Tercia pars circuli: do. Bartholomei lanka gr. 24, — do. Sebastiani gr. 13, — do. Io. balneatoris gr. 33, — do. conv. Corporis Christi gr. 24, — do. Zisczinski gr. 30, — do. Iohannis pellionis gr. 48, — do. Foxowa gr. 24, — do. Pawlyk gr. 28, — do. Pintha gr. 28, — domus Mazurek gr. 28.

Platea Craccouiensis: do. con. Cor. gviasda gr. 15, — do. conv. s. Ka. Czech gr. 18, — do. con. s. Ka. Thomkovicz gr. 18, — do. organysczinski gr. 15, — do. Mrziglod gr. 16, — do. Lossek gr. 24, — do. Kuropieska gr. 12, — do. Alexandri gr. 36, — do. Stano gr. 30, — do. Foxova gr. 45, — do. Stanislai Fox gr. 18, — do. Stanislai skliarz gr. 12, — do. Stanislai Papal gr. 12, — do. Salviczki gr. 12, — do. Gabrielis sartoris gr. 16, — do. pannitonsoris gr. 24, — do. con. s. Ka. apote. gr. 18, — do. Philipi gr. 18, — do. Myslek gr. 24, — do. Valkier gr. 28, — do. Sczirba gr. 28, — do. Martini Kaczmarczik gr. 28, — do. Kośa gr. 25, — do. Thobie Fox gr. 32, — do. Spunth gr. 36, — do. Stalny gr. 25, — do. Zielony gr. 25, — do. mensatoris gr. 18.

Platea Iudeorum: do. Sieczko gr. 20, — do. Mathiae panni. gr. 45, — do Odolinski gr. 15, — do. Gurski gr. 15, — do. Zaborski gr. 22, — do. Benedicti Vloczek gr. 12, — acroces ramy d. Zabor. gr. 6, — do. Spunthowski gr. 10, — area Mathiae con. gr. 13, — area Pabianowska gr. 13, — do. monetarij gr. 13, — area Mathiae pan. gr. 18, — do. Kobilka gr. 16, — do. hutha gr. 24, — do. lapidea Iordan libera, — do. Pauli cerdonis gr. 10, — braxatorium Myslek gr. 12, — do. Corporis Christi gr. 16, — do. Zobek gr. 20, — do. Io. Nysiolek Blaszek piwni cum horto gr. 48, — do. Io. Nyzio. Kosiczki gr. 12, — do. Io. Nyzio. Vilk gr. 12, — do. Io. Nyzio. Kulia gr. 12, — do Io. Nyzio. Chvalinski gr. 8, — do. rurmystrow de Craccouia gr. 15, — do. hospitalis s. Leonardi gr. 10, — do. duo pertinentes ad lapideam Iordan liberi, — do. duo viccariorum gr. 20, — domi tres Iudeorum insimul cum hospitalibus gr. 30, — do. Anna Poludnyova gr. 10, — do. 2 ciuiles, aurifaber gr. 20, — do. Samuelis Iudei gr. 20, — do. starey doctorovey gr. 12, — do. Roza gr. 12, — area aurigae ciuilis gr. 10, — do. ecclesiae Corporis Christi Turchan gr. 12, — hortus d. Ioannis pellionis gr. 10, — do. Mrziglodova gr. 12, — do. Mathiae coci gr. 12, — do. Dusz gr. 8, — do Polevczinski gr. 12, — do. Agnetis Ganeczney gr. 6, — do. Erasmi pellionis gr. 20, — do. Pieczonczina gr. 10, — do. Iassek gr. 20, — do. Georgij tubicinatoris gr. 8, — do. Faelicis pellionis gr. 16, — do. Iacobi pannificis gr. 12, — do. Alexij barbitonsoris gr. 20, — do. Mayowsky gr. 15, — do Pauli Sczirba gr. 12.

Pars quarta circuli: do. Niedzielya gr. 30, — do. Chizik gr. 24, — do. Cornus gr. 22, — do. Iavor gr. 24, — do. Lex gr. 22, — do. Simonis anterior gr. 24, — de domo postica gr. 12, — do. Maczieyaszek gr. 18, — do. Thomaszova gr. 18, — do. Valentini Clayner gr. 20.

Circulus caninus: do. magna gr. 30, — do. platnerz dicti Lapczinski gr. 12, — do. Stalny gr. 15, — area Boczanowska gr. 10, — do. Boczanek gr. 10, — do. Roman gr. 10, — do. carpentarij Lysz gr. 24, — do. Odrzikonyova gr. 16, — do. Nickiel gr. 10, — do. Palybog gr. 10, — do Kyanka gr. 10, — do. Bogarodzicza gr. 18, — do. dicta olyearz gr. 10, — do Slovik gr. 10, — do. hawtarz gr. 16, — do. Bodzanowska gr. 15, — do. aurigae r. maiestatis gr. 15, — do. Iglyarz gr. 7, — do. v. d. Stanislai Rzepka gr. 7, — area Stanislai Lypski gr. 7, — do. Sermierz duo gr. 15, — do. Bartholomei Legliarz gr. 15, — do. Placzibabka gr. 12, — do. Valentini generi Petri stannifusoris gr. 18, — allodium d. Ioannis gr. 10, — d. Stalnyanczin in postico Lapkanowski gr. 10, — do. Augustinova gr. 15, — do. Thurchan gr. 13, — do. Platnerz gr. 10, — do. s. Cathe. Polanka gr. 15, — do. pastoris ciuilis libera, — do. Craus gr. 12, — do. Mazurkova gr. 12, — do. Martini Spunth gr. 12, — do. Faelicis muratoris gr. 12, — do. Stanislai Sapias gr. 12, — do. Stephani laniatoris gr. 12, — do. Gregorij Varchol gr. 8, — do. Stanislai Philka gr. 24, — area in postico Niedziela gr. 10.

Inter masniki: do. Laurentij funificis gr. 8, — do. Kaczmarzik gr. 15, — do. Chmieliarz gr. 6, — do. Martini funificis gr. 12, — do. Sklarz gr. 5.

Inter sutores: do. Alexij barbitonsoris gr. 12, — do. Mathiae Kretek gr. 8, — do. Morzipivo serificis gr. 9, — do. Rapitka sutoris gr. 9, — do. Blaskowsky gr. 8, — do. Michaelis gladiatoris gr. 8, — do. Alexij hostiarij r. m. gr. 8, — do. Palybog gr. 5, — do. Tatarowski gr. 3, — do. Alberti figuli gr. 12, — do. Procopek Begiolek gr. 6, — do. Noszalowski gr. 20, — do. Brzoska gr. 12, — do. Crausz gr. 12, — do. Ruperti gr. 20, — do. Mathiae Pokrziwka gr. 20, — do. Petri Kostka gr. 8, — do. Mathiae Czichi

gr. 12, — do. Mleczkowski gr. 12, — do. Petri Polewka gr. 14, — do. Zagorski gr. 14, — do. Stanislai Szasky gr. 14.

In Ponte regali: do. Leonardi gr. 22, — do. Nicolai Szitarz gr. 16, — do. Vargawski can. Cracc. gr. 18, — do. Martini Przesmedek gr. 16, — do. Annae Pyotrovna gr. 16, — do. Martini gladiatoris gr. 22, — do. Kosczyolek gr. 26, — do. Mnyszek gr. 14, — do. Faelicis Myernik gr. 14, — do. Io. aurigae m. r. gr. 14, — areae duae spiritualium gr. 32, — do. Valentini gr. 16, — do. Rikala gr. 16, — do. Ponyatowski gr. 28, — do. Alberti sartoris gr. 8, — do Mathiae Placzibabka gr. 13, — do. Alberti sartoris gr. 13, — do. Iskra gr. 18, — do. Andreae barbitonsoris gr. 18, — do. Nicolai sartoris gr. 20, — do. Myska gr. 24, — do. Podrzeczi gr. 28, — do. Stanislai Svieboda gr. 22.

Pars secunda: area hospitalis s. Heduigis gr. 18, — area Irzikova gr. 20, — do. Irzikova gr. 36, — do. Barglowski gr. 24, — do. Nicolai Morzipivo gr. 26, — do. pannitonsoris gr. 24, — do. Ioannis rimarz gr. 26, — do. Francisci aduocati gr. 15, — do. Sabynka gr. 20, — do. Mathiae Masurovitz gr. 26, — do. Wczislova gr. 28, — do. Iacubova gr. 20, — do. Slywczinski gr. 20, — do. Martini gladiatoris gr. 20, — do. Barbarae Kucharzowa gr. 20, — do. s. Heduigis gr. 15, — do. altera s. Heduigis gr. 15.

Retro s. Heduigim: do. Petri Piekarzecz gr. 12, — do. Murlezinski gr. 16, — do. Czarnoczka gr. 16, — do Christophori Ianusovicz gr. 20, — do. Slupska gr. 8, — Infernus cum domunculis illi annexis gr. 48, — monachorum paradisus gr. 6, — magnus paradisus gr. 20.

Vide moderationem sabbato ante Petri et Pauli apostolorum, anno 1551.

Acta Cons. Casimir. N. 757, str. 924.

141. 1551. die 4. m. Aprilis, Casimiriae.

De consulibus sero ad senatum venientibus, poena afficiendis.

Actum sabbato pridie dominicae Conductus Paschae. — Dominorum consulum tam residentium, quam antiquorum, vnanimi omnium voto sancitum est, vt posteaquam dominus proconsul pro dominis consulibus famulum praetorij misserit, et quisquis per famulum officij domi praeuentus ad praetorium venire renuerit, sex grossos paenae irremissibilis dominis consulibus in carbanam persoluet pro communi omnium diuisione suo tempore partiendos.

Acta Consul. Casimir. N. 757, str. 991.

142. 1551. die 30. m. Aprilis, Casimiriae.

Senatus consultum de reditibus consulum Casimiriensium inter eosdem consules partiendis.

Actum feria quinta post dominicam Cantate. — Domini consules residentes et antiqui, ad praetorium pleno numero congregati, de maiori cura causarum ciuilium et reipublicae prouidentes, vnanimi omnium voto et sententia perpetuo, inuiolabiliter obseruandum inter se sanciuerunt, omnes prouentus ciuiles eos tantum ex antiquo propter eorum maiorem diligentiam in administratione reipublicae priuatim concernentes et integro anno proeuientes, in vnam cisticulam fideliter componere nihilque inde accipere tantisper, donec ratio ex publicis ciuitatis prouentibus per dominos aerrarios de laudato more supputanda esset, ibique omnes illos eorum prouentus in equales sortes partiri et singulis singulas sortes dare, defalcatis primum ex vniuscuiusque sorte negligentiarum paenis, sabbato pridie dominicae Conductus Paschae anni huius laudatis, equaliter quoque in omnes diuidendo: excepta minutarum sigillatione, a qua dominus proconsul pro tempore existens, quoties contigerit, duos grossos pro vsu suo percipiet.

Acta Consul. Casimr. N. 757, str. 1010.

143. 1551. die 27. m. Iunii, Casimiriae.

Senatus consultum de aestimatione domorum Stradomiae sitarum temperanda.

Actum sabbato ante festum sanctorum Petri et Pauli apostolorum. — Postquam famati viri Regij Pontis conciues ad praetorium congregati exposuissent nobis, suas domos pene omnes in Stradomia iacentes, magnis censibus terragijs antiquitus esse oneratas, de quibus censibus circa communem taxam aliquam mentionem facere essent obliti, petentes sibi aliquid ex taxa superiori defalcari, nos de eiusmodi oneribus edocti cum totius communitatis assensu ipsis conciuibus Stradomiensibus in parte sinistra eundo Craccouiam degentibus, ex taxa memorata sub data feria tercia post Luciae, anno 1550 ad acta nostra inscripta, ex singulis areis 2 gr. ex parte vero dextra manentibus per vnum gr. defalcandum fore instituimus et defalcauimus.

Acta Consul. Casimir. N. 757, str. 1051.

144. 1551. die 8. m. Iulii, Vilnae.

Sigismundus Augustus consulibus civitatis Cracoviae mandat, ne murum civitatis portae Slavcoviensi adiacentem, aedificiis obstruere permittant.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae etc. dominus et haeres. Famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Cracouiensis fidelibus dilectis gratiam regiam. Famati fideles dilecti! Delatum est ad nos fidelitates vestras nuper quendam locum inter portam Slawkouiensem et domum famati Nicolai Skazimleko muro ciuitatis contiguam, cuidam muratori donasse, cum nunquam ante hac is ipse locus aliquibus aedificijs occupatus fuisse perhibetur, cum propter

murum illi contiguum, a quo aliena aedificia propter liberum accessum et transitum illius esse debent, tum ob viam transuersam, cuius illac antiquitus usus fuit. Miramurque fidelitates vestras ea ratione illum locum contulisse, cum paucis ante annis, quae contigua aedificia muro ciuitatis fuere, demolienda curarunt. Qua in re nos publico magis ciuitatis, quam priuati hominis commodo prospectum iri volentes, mandamus fidelitatibus vestris, ita habere volentes, vt si ita sit, mox visis praesentibus prohibeant, ne is murator vigore eiusdem donationis aliqua aedificia hoc in loco vsque ad felicem reditum nostrum Cracouiam collocaret, et si quae fecerit, illa tollant et locum eundem liberum faciant, neque quicquam hoc nomine statuere praesumant. Pro debito officij sui et gratia nostra secus non facturae. Datum Vilnae octaua Iulij, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, regni nostri vigesimo secundo. — Ad mandatum sacrae maiestatis regiae proprium.

Z kopii zawartej w kodeksie Zaleskiego na karcie 126, stronicy odwrotnej.

145. 1552. die 20. m. Februarii, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae controversias omnes civium Cracoviensium ad proximum suum Cracoviam adventum diiudicandas remittit.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Litwaniae Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. dominus et heres. Significamus praesentibus litteris nostris, quibus expedit, vniuersis, quod etsi cause et actiones omnes ciuiles iuris Maidemburgensis ciuitatis nostre Cracouiensis tam in genere, quam in specie, et publicarum et priuatarum personarum tam ex vi limittationis generalis sev eciam specialis, quam ex cittationibus, concittationibus, remissionibus, relationibus, mandatis nostris, appellationibus, advocationibus ac aliis quibuscumque terminis, quomodocunque censendae, prouenientes et cadentes, ad diem vigesimam comitiorum presentium Piotrkoviensium limittate et prorogate a nobis sint, quum tamen ipsi consules per suos priuatimque ab vniuersa communitate nunctios in hec comitia generalia Piotrkouiensia ad nos missos exhiberent et commonstrarent coram nobis et consiliariis nostris priuilegia, decreta iudicialia et immunitates per serenissimos praedecessores nostros concessas et tempore felicis regiminis nostri approbatas, quibus continetur, quod preconsul et consules ac ipsi ciues Cracouienses generaliter omnes et in specie quilibet non alibi, nisi in castro Cracouiensi aut in ipsa ciuitate Cracouiensi respondere debent coram nobis duntaxat pro quibuscunque causis et iniuriis, per quascunque personas coniunctim vel diuisim cittati aut quomodolibet evocati, quodque iura et priuilegia sua siue ciuitatis Cracouiensis non alio in loco, quam in castro aut ipsa ciuitate Cracouiensi in presentia nostra exhibere et reproducere perpetuo et in evum tenentur. Nos itaque quemadmodum alios (s) ante ita et nunc eos in eisdem priuilegiis, decretis et prerogatiuis conservandum, omnes et singulas causas superius recensitas Cracouienses tam publicarum quam priua-

tarum personarum generaliter omnium et in specie cuilibet (s) et terminos earundem ita, vt premissum est, in diem hodiernam indecisas cadentes et interim provenientes, devolutas et quomodolibet devoluendas, tum et reponendorum priuilegiorum ad diem duodecimam post felicem proximum ingressum nostrum Cracouiam, die ingressus exclusa, limitavimus et remisimus, limittamusque et remittimus per presentes, vbi consules et ciues Cracouienses generaliter omnes et in specie quilibet cum quibuscunque personis et quecunque persone cum eisdem consulibus et ciuibus Cracouiensibus habent et habiture sunt, habebuntque et habiture sunt ad prosequendum quosuis terminos quomodocumque devolutos et devoluendos, nullius partium iure leso, sed in suo robore conservato. Harum testimonio litterarum, quibus sigillum nostrum subappressum est. Datum in conventione generali Piotrkouiensi, die vigesima Februarii, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, regni nostri vigesimo tercio. — Ioannes Oczieski regni Poloniae vicecancellarius sst. — Relatio magnifici Ioannis Oczieski regni Poloniae vicecancellarii, succamerarii, burgrabii Cracouiensis, Sandecensis, Olstinensis etc. capitanei.

Powyższy dokument wydany jest przez Jana Głowackiego z Zagorzyc sędziego i Mikołaja Dąbrowskiego z Dąbrowy podsędka sieradzkich na sejmie piotrkowskim feria V post dominicam Reminiscere r. 1552. Oryginał pargaminowy, pieczęcie oderwane.

146. 1552. die 17. m. Martii, Casimiriae.

Senatus consultum de pretio muri.

Actum feria quinta post dominicam Reminiscere. — Domini consules cum tota communitate Kasimiriensi et Stradomiensi ad praetorium congregata, praecauendo, ne alique dissensiones inter vicinos super exsoluendo muro alias *o splaczeniv murv* fiant, vnanimiter sanciuerunt ac taxauerunt vnam vlnam in fundamentis esse ad 6 gr. aestimandam, et vnam vlnam muri supra fundamenta sex gr. taxari debere, salua immutacione taxe pro temporum disposicione materieque precio.

Acta Cons. Casimir. N. 758, str. 109.

147. 1552. die 6. m. Aprilis, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegia ab antecessoribus suis civibus Stradomiensibus impertita, rata facit.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, totiusque Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniaeque etc. dominus et haeres. Notum testatumque hisce literis nostris facimus, oppida-

nos nostros Stradomienses obtulisse et legendas nobis praebuisse diui Sigismundi parentis nostri literas, in pelle peccorina scriptas, sigillo regio minori communitas et reuerendi patris domini Petri episcopi Posnaniensis, regni nostri procancellarij manu subscriptas, quibus literis quoniam inter caetera omnium iurium, priuilegiorum, libertatum, consuetudinum et munimentorum legitime editorum, concessorum et obseruatorum a quibuscunque maioribus, diuis Poloniae regibus Stradomiensi oppido datorum, generalis et summaria confirmatio per diuum parentem nostrum facta, cum clausula perinde acsi de verbo ad verbum inserta forent, continebatur, supplicarunt nobis, vt nos quoque eam generalem confirmationem ratam habere et confirmare dignaremur. Quod nos diui parentis nostri exemplo non grauate facimus, approbamusque, innouamus et confirmamus omnia Stradomiensium iura, priuilegia, libertates, consuetudines et munimenta legitime edita et concessa ac obseruata quorumcunque Poloniae regum, non minus ea rata et firma esse volentes, quam si in literis hisce nostris singillatim de verbo ad verbum fuissent inserta. Praeterea vero singularem ac praecipuam clementiam nostram ipsis Stradomiensibus volentes declarare, dedimus illis publice ipsorum rei consulturi et damus praesentibus literis primo, ut per nos et successores nostros illis ipsorumque posteritati cereuisiam ac mel coquere et conficere alibique confectum cum omnibus vini et potus generibus coemere, exponere et vendere perpetuo liceat, declarantes et statuentes, illos ijsdem iuribus, priuilegijs, libertatibus, immunitatibus et praerogatiuis in omnibus rebus debere potiri et gaudere, quibus ciues Casimirienses potiuntur et gaudent. Deinde hoc illis quoque dedimus et damus hisce literis nostris, vt quemadmodum oppidanis Casimiriensibus licere intelleximus, ita omnibus quoque oppidanis et artis cuiuscunque opificibus in oppido Stradom habitantibus publicae vendetae seu tandetae foro Cracouiae vti liceat, idque tam ad venditionem quam ad emptionem nouarum et vsu attritarum rerum referri volumus more et consuetudine oppidanorum Casimiriensium. Porro quoniam ex priuilegijs ipsorum cognouimus, oppidi Stradomiensis fines fluminis Istulae rippa et profluente, qui Rudawka vulgo dicitur, terminari, concedimus illis liberum eius rippae vsum, quam late scilicet rippa oppidi spatio obiecta respondet, vt ne illos quisquam vllis sepibus et obstaculis interclusos ab eius rippae vsu audeat semouere. Eius nostrae in Stradomienses oppidanos munificentiae vt summum perpetuo extet testimonium, praesentes literae sigillo nostro sunt communitae. Datum Petricouiae in conuentione generali regni feria quarta ante dominicam Palmarum, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, regni vero nostri anno vigesimo tertio. Praesentibus reuerendissimo et reuerendis in Christo patribus dominis: Nicolao Dzierzgowski archiepiscopo Gnesnensi, legato nato et regni nostri primate, Andrea Zebrzydowski Cracouiensi, Ioanne Drochoiowski Cuiauiensi, Ioanne Noskowski Plocensi, Ioanne Dziaduski Praemisliensi, Iacobo Vchanski Chelmensi episcopis, necnon magnificis, venerabilibus et generosis: Ioanne comite de Tarnow castellano Cracouiensi et Sandomiriensi, Lubaczowiensi, Stryensi capitaneo, Petro Kmita de Wisnicz Cracouiensi, regni nostri mareschalco, Scepusiensi, Praemisliensi, Colensique capitaneo, Ianussio Latalski de Labiszyn Posnaniensi, Inowladislauiensi, Czluchowiensi capitaneo, Ioanne a Tęczyn Sandomiriensi, curiae

nostrae marschalco, Lublinensi, Lelowiensi capitaneo, Martino Zborowski Calissiensi, Szydlowiensi, Stobnicensi, Odolanowiensique capitaneo, Spitkone a Tarnow Syradiensi, Ioanne de Koscielec Brzestensi, Ioanne de Koscielec Iuniuladislauiensi, Petro de Dambrowica Russiae, Ioanne Dzierzgowski Masouiae et Andrea de Gulczewo Rauensi palatinis, Petro Karnkowski Calissiensi, Stanislao comite de Tanczin Leopoliensi, Alberto Starzechowski Belzensi, Philippo Trzcienski Rauensi, Laurentio Spytek Iordan Sandecensi, regni nostri thesaurario, Sebastiano de Mielec Wisliciensi, Valentino Dambienski Biecensi, Ioanne Krotoski Rogoznensi, Ioanne Gołogorski Haliciensi, Ioanne Bonar de Balice Chelmensi, Stanislao Zaremba Naklensi, Ioanne Swida Biechouiensi, Siluestro de Kretkow Bidgostiensi, Floriano Zebrzydowski Oswiecimensi, Ioanne Lutomirski Brzezinensi, Georgio Ierzowski Warschouiensi, Stanislao Lawski Wiznensi, Adamo Wilkanowski Wissogradiensi castellanis, Ioanne Ocieski regni nostri cancellario et Sandecensi, Olsztinensi capitaneo, Ioanne Przerębski praeposito Cracouiensi et regni nostri procancellario, Georgio Podlodowski praeposito Sandomiriensi, Ioanne Sierakowski curiae nostrae referendarijs et omnium terrarum nuncijs, Philippo Padniewski cantore, Matthia Łącki canonico Cracouiensi, Valentino Herburth canonico Cracouiensi, secretarijs nostris et alijs quam plurimis dignitarijs et officialibus nostris, ad praemissa existentibus. Datum per manus eiusdem venerabilis Ioannis Przerębski praepositi Cracouiensis et regni nostri vicecancellarij, deuote nobis dilecti. — Ioannes Przerębski regni Poloniae vicecancellarius. — Relatio venerabilis Ioannis Przerębski praepositi Cracouiensis et regni Poloniae vicecancellarij.

Z kopii zawartej w rękopisie pod tytułem: Zebranie przywileiow y dekretow krolewskich miastu Stradomiowi przy Krakowie y cechom iego służących, z r. 1715, karta 21.

148. 1552. die 9. m. Aprilis, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae cavet, ne exhibitio privilegiorum a nunciis civitatis Cracoviensis in comitiis Petricoviensibus facta, iuribus eiusdem civitatis praeiudicet.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lithwanie, Russie, Prussie, Masouie etc. dominus et heres. Significamus tenore presentium, quorum interest, vniuersis. Cum ex constitucione superioris anni conuentus omnibus ciuitatibus regni nostri, quae ius emporij publici seu depositi haberent, denunciassemus atque mandassemus, vt in hoc conventu literas et priuilegia eiusmodi depositorum producerent et exhiberent, comparuerunt inter ceteros nuncij ciuitatis Cracouiensis atque exhibuerunt decretum diui parentis nostri in conuentione Pyotrcouiensi anno Domini millesimo quingentesimo decimo nono latum, quo comprobarunt, quod non alibi, quam in arce Cracouiensi literas et priuilegia sua coram nobis producere teneantur. Et licet ciuitatem Cracouiensem vti exemptam et priuilegiatam in prefata generali constitucione minime contineri dicerent, tamen adduci se passi sunt,

vt hic Pyotrcouie priuilegia pro emporio et deposito a maioribus nostris illis concessa permulta, etsi duntaxat persone regie et ad extraiudicialem tantum informacionem nostri ostenderint et produxerint. Quamquam autem totam eam causam de emporijs integram seruauerimus, tamen cavere illis supplicantibus cum consensu etiam senatorum regni nostri voluimus, quod priuilegiis ciuitatis Cracouiensis de non exhibendis alibi quam in arce Crauiensi literis et priuilegiis nihil derogatum sit, neque derogari deinceps poterit, quod in hoc conventu priuilegia sua exhibuerunt, neque factum hoc illorum in exemplum vllo vnquam tempore et ex quacumque causa trahi poterit. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est appensum. Datum Pyotrcouie in convencione generali sabato ante dominicam Palmarum proxima, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, regni nostri anno vigesimo tercio. — Ioannes Przerempski r. P. vicecancell. sst. — Relatio venerabilis Ioannis Przerempski regni Poloniae vicecancellarji, prepositique Cracouiensis.

Dokument pargaminowy. Na pasku pargaminowym wisi mała pieczęć koronna z czerwonego wosku (Żebrawski, II, N. 77).

149. 1552. die 7. m. Decembris, Vilnae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae consules Casimirienses monet, ut de civitate armis instruenda curam adhibeant.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae dominus et heres. Famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Kasimiriensis ac vniuerse communitati graciam nostram regiam. Famati fideles dilecti! Dedimus non ita pridem ita exiente (s) publica necessitate, mandati nostri literas ad magnificum Petrum Kmytha a Visnicz comitem, prospiceret arci et ciuitati Cracouiensi a rebus omnibus, quibus ad hostes, si, quod Deus auertat, arcendos esset necesse, vtque ciues et incole Cracouienses ab armis, tormentis bellicis commeatum alijsque rebus essent parati; idem quoque vt generosus Ioannes Bonar a Balycze in Kasimiriensi et Clepardiensi oppidis faceret, illi iniunximus. Relatum autem nobis est per eos, qui a vobis huc perueniunt, vos lente admodum in hoc tam arduo et tam magni momenti negotio agere, neque mandatis in hac parte nomine nostro uobis per dictum generosum Ioannem a Balycze datis parere. Tametsi autem illius iam fuit officij, debitis modis ad id faciendum vos cogere, sed neque necesse erat nos ea de re literas ad vos mittere, cum imperio magni procuratoris nostri et subsint et illius obsequi debeant, ne tamen ignoranciam aut aliquid tandem aliud Fidelitates vestrae possint in posterum praetexere, vigore praesentium literarum nostrarum sub grauissima indignacione nostra et animaduersione vobis mandamus, vt quicquid praefatus generosus Ioannes Bonar eisdem in negocio municionum et prouisionis contra hostilem impetum faciendum iniunxerit, id omne sine quauis contradictione aut dilacione summo studio facere contendant. Quod si aliqui se huic mandato nostro opponere,

aut illi contrauenire ausi fuerint, grauissimas paenas sine vlla spe venie ab illis sumus exacturi. Secus itaque ne fecerint. Datum Vilne VII Decembris, anno Domini M. D. L II, regni vero nostri anno XXIIII. — Ad mandatum sacrae regiae maiestatis proprium.

Acta Consul. Casimir. N. 758, str. 292.

150. 1553. die 16. m. Ianuarii, Casimiriae.

Plebiscitum de tributo a scabinis noviter electis pendendo.

Actum feria secunda ante festum s. Fabiani et Sebastiani. — Domini consules residentes et antiqui cum famatorum aduocati tam Kasimiriensis quam Stradomiensis et scabinorum necnon tocius communitatis ad praetorium pleno numero congregatae assensu, cum eaque tota communitate perpendentes, sumptuosas minusque vtiles impensas in collationes seu conuiuia per scabinos recenter electos erogari, id perpetuo obseruandum sanciuerunt, vt quicumque scabinorum nouiter seu recenter ad sedem scabinalem per dominos consules electus fuerit, is loco eiusmodi conuiuij seu collacionis ad cistam scabinalem pro fisco octo florenos per 30 gr. in quemlibet computando, pro necessarijs rebus ac ornamento ad sedem scabinalem conuertendos, irremissibiliter deponet.

Acta Consul. Casimir. N. 758, str. 289.

151. 1553. die 1. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de syndico etiam ex ordine consulari deligendo.

Feria quarta post Reminiscere. — Spectabiles Domini Ioannes Aychler protunc proconsul, doctor Albertus Crayno, Bartholomeus Cromer, Erasmus Banck, Stanislaus Strausz, Bartholomeus Habycht, Ioannes Cleczowskj, Laurentius Rambyeskj, Erasmus Czeczotka, Gregorius Oszieczkj, Nicolaus Coszlia, Georgius Schilling, Ioannes Crocker, Stanislaus Czirus, Simon Crumphelt legitime per scedulas conuocati, frequentique senatu et pleno numero ad hodiernam diem congregati, nunc ex certis et racionabilibus causis senatum mouentibus, senatus consultum de syndicatura feria sexta vigilia s. Stanislai in autumno a. 1544 sancitum, abrogarunt vnanimi voto in hac parte et in hoc dumtaxat articulo, quod videlicet nemo ex consulari ordine in syndicum eligi possit. Itaque abrogato huiusmodi articulo denuo constituerunt, vt syndicatura conferri possit ei, qui ex consulari ordine fuerit.

Acta Cons. Crac. 9, str. 27.

152. 1553. die 27. m. Martii, Cracoviae.

Sigismundi Augusti regis Poloniae privilegium »omnium iurium, privilegiorum, decretorum, sancitorum, libertatum, immunitatum civitati Clepardiensi servientium, confirmationis«. Feria II. post dominicam Palmarum.

Z sumarycznego zatwierdzenia przywilejów miasta Kleparza, wydanego przez Augusta III w Warszawie d. 24 listopada 1738.

153. 1553. die 12. m. Maii, Cracoviae.

Senatus consultum de officiis civilibus singulis consulibus demandandis.

Feria sexta postridie Ascensionis Domini. — Spectabiles domini Erasmus Czeczotka protunc proconsul, Michael Bogacz, Ioannes Aichlar, Bartholomeus Cromer, Erasmus Banck, Bartholomeus Remer, Erasmus Wunszam, Stanislaus Strausz, Bartholomeus Habycht, Nicolaus Baranowskj, Ioannes Cleczowskj, Laurentius Rambyeskj, Gregorius Oszieczkj, Nicolaus Coslia, Georgius Schillingk, Ioannes Crocker, Stanislaus Czirus, consules Craccouienses legitime per scedulas conuocati, frequentique senatu et pleno numero ad hodiernam diem in arduis et necessarijs reipublicae negocijs congregati, diligenter et mature de promouenda vtilitate reipublicae ciuitatis huius deliberantes et consultantes, et satisfacere s. maiestatis regiae decreto volentes, tandem vnanimiter constituerunt et concluserunt, quod ad infrascripta officia ciuilia debent ex medio et caetu consulari singuli bini domini consules more solenni singulis annis deligi, vtpote:

ad lonheratum duo,
ad exactionem pontalium et aedificationem viarum duo,
ad strozam seu custodiam piscium duo,
ad praedium Dąmbye duo,
ad hospitale s. Spiritus duo,
ad hospitale nouum duo,
ad hospitale scholarium duo,
ad contributionum exactionem duo.

Quorum quidem singulorum officiorum delecti praefecti tenebuntur ab electionis suae tempore in vnius anni spacio omnino debitam et plenam ac nullis penitus debitis obnoxiam rationem consulatui reddere sine vlla excusatione et renitentia. Denique nullus dominorum consulum debet simul duo officia ciuilia tenere, nisi dumtaxat vnum iuxta decretum s. maiestatis regiae, tum vnus ex delectis praesidens alter vero senior esse debebit dominus.

Acta Cons. Crac. 9, str. 26.

154. 1553. die 15. m. Septembris, Cracoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae pactum consulum civitatis Casimiriensis cum Iudaeis Casimiriensibus de terminis vici eorum propagandis, ratum facit.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazouiae, Samogitiae etc. dominus et haeres. Notum facimus literis his nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, exhibitas esse nobis literas quasdam in papiero scriptas, sigillo magnifici Petri Kmitte pallatini et capitanei Cracouiensis et honesti Floriani notarij castrensis authographo munitas, quae de certis articulis inter Kazimiriensem Stradomiensemque consulatum et inter Iudaeos nostros Kazimirienses certas pactiones et concordiam continebant, supplicatumque nobis esse, vt eas approbare et confirmare dignaremur. Harum series sic habet:

Ad acta praesentia personaliter comparentes et coram officio castrensi capitaneali Cracouiensi famati Valentinus Mislek pronunc proconsul, Mathias pannifex, Ioannes Stanno, Stanislaus Fox, Nicolaus Walker, Sebastianus, Ioannes Pawlik, Mathias Placzibabka ac Stanislaus Swieboda, consules residentes et antiqui Kazimirienses ac Stradomienses suis ac totius consulatus residentis et antiqui nominibus, necnon de communitate Paulus braseator aduocatus et scabini Martinus Spunth, Alexander Klossek, Gabriel sartor, Albertus mensator suis ipsorum et totius communitatis Kazimiriensis ac Stradomiensis nominibus, parte ex vna, et Iudaei doctor Moises ac Ionas Abraamowicz, Israel Czarny, Simon gener Moysi et Samuel filius Faich, seniores Iudaeorum Kazimiriensium, necnon Moyses Echler, doctor Esaias, Lazar Borae Iudeae gener, doctor Moyses et doctor Alexander suo ac totius communitatis Iudaeorum Kazimiriensium nominibus, parte ex altera, recedendo a iuribus suis quibusuis et se suosque successores ac omnia bona sua vbicumque consistentia et cuicumque iuri subiecta presenti iurisditioni subijciendo et incorporando, inuiscerandoque recognouerunt et expressis verbis fassi sunt, se irreuocabilem inter se fecisse concordiam occasione certarum arearum infrascriptarum, ceterarum quoque rerum articulatim in eadem concordia descriptarum in hunc, qui sequitur, modum. Nam quemadmodum Iudaei Kazimiriae manentes frequenti solicitudine aliquot annis invigilabant de consequendis certis areis a vico eorum antiquo ad plateam transuersalem priorem in longitudinem protensis et inter menia ciuitatis ad plateam longam pannificum vulgo vocatam in latum, nec non angulo seu spacio terre a tergo domus aurigae ciuilis, alias ab angulo synagogae Iudeorum versus ciuitatem vsque ad portam antiquam in longum et ad sepes hortorum meniorum in latum, alias iuxta emensurationem iacentibus, ciuitati Kazimiriae subiectis, viccoque illorum vicinis, ad praefatum viccum eorum adscribendis adunandisque, quibus ipsa ciuitas ad rationem supplendorum sac. mti r. censuum, expeditionum bellicarum, exactionum *sossi* nuncupatarum, in comitijs generalibus institui solitarum et instituendarum, podwodarum ceterarumque pensionum, per dictam ciuitatem obligatarum ac ciuitatis eiusdem adiacentijs (s) restaurationum, edificationum, custodiarum, reliquorum denique onerum gau-

debat et contributiones alias antiquitus dari solitas viccinatim ex eisdem areis et bonis exigebat, verum quia res ipsa pre quadam ipsius loci angustia incollarumque penuria eo peruenit, vt prouentus soliti pro sustentanda republica ex ipsis areis et bonis satis egre exigi haberique poterant, quare predicti proconsul et consules totaque communitas Kazimiriae reipublicae ciuitatis succurrendo, areas supratactas, domunculas hortosque illis annexos ac haerentes cum memorato angulo praedictis Iudaeis Kazimiriae degentibus apud ciues praedictos arearum et hortorum legittimos possessores jure haereditario ac perpetuae emptionis venditionisque titulo emere totamque illam circumferentiam, areas, domunculas et hortos praetactos intra se continentem, proprijs Iudaeorum sumptibus in anterioribus ipsarum domorum et arearum limittibus sepire et ad vicum eorum antiquum adscribere, adunare, incorporare ac in perpetua tempora adiungere consenserunt efficacissimeque jure in perpetuum duraturo permisserunt, prout exnunc consentiunt et permittunt, ita tamen, ne quid vltra limittes domorum earundem supranominatarum hisce sepibus fundi ciuilis adimatur et ne alicubi per ipsas sepes aditus, egressus, prospectusve in plateas ciuitatis pateat, exceptis tribus portis alias *wrotha*, vna videlicet penes menia ciuitatis versus Podbrzeze, secunda penes domum acialem Orzechowska nuncupatam, versus pannificum aream, tertia vna cum portula iuxta portam eandem in medio eiusdem plateae transversalis alias *przecznei*, qua debet esse ingressus ad cemiterium Iudaeorum *kierchow* vocitatum. Illas itaque duas portas a menijs et a platea pannificum construendas pro suo ingressu, egressu ac alio quouis vsu liberas Iudaei habebunt perpetuo, nihilominus hac media porta cum portula nonnisi ad exemptionem arearum aliarum et domorum cum hortis circumcirca *kierchow* et portam praefatam mediam iacentium, vti debebunt; post exemptionem vero haec media porta cum portula praefata maceria alias *parkanem* obduci debebit, qua obducta nonnisi prioribus duabus portis ad plateas eorum vti debebunt. Verum quia in praefata platea transuersali sunt domus in memoratis areis nondum per Iudaeos exemptis, foribus et fenestris in plateam eandem transversalem spectantes, quamobrem domus illae non emptae tantisper sepibus includi non debent, quovsque ad seniores Iudaeorum aut eorum communitatem emptae fuerint. Platea ibidem ab antiquo Iudaeorum vicco versus plateam pannificum ad plateam transuersalem priorem alias ad domum Orzechowska acialiter extensa, sit quoque absque porta et sepibus manebit tamdiu, quoad ipsi Iudaei cum Christianis hortos suos praefatae plateae confines habentibus, occasione finium et sepium non conuenerint, certumque modum non imposuerint. Etiam ne quid tandem immunditiarum, scrobium aut excrementorum ab ipsis Iudaeis trans menia ciuitatis in valles aut trans sepes Iudaeorum in plateas ciuitatis decurat traijciaturue; quod si ab aliquo Iudaeorum eiusmodi immunditiae decurrerint aut eiectae fuerint, extunc seniores Iudaeorum in illum, e cuius domo id factum esse compertum fuerit, animaduertent, ab eodemque quatuor marcas peccuniae penae exigent, ex eaque medietatem ad praetorium Kazimiriense pro ciuitatis commodo conuertendam et aliam medietatem officio palatinali Cracouiensi deponent. Item Iudaei Kazimirienses spacium terrae extra maenia ciuitatis, quo pro sepeliendis corporibus iuxta concordiam feria quinta post festum s. Ioannis Babtistae anno Domini millesimo quingentesimo tri-

cesimo tertio factam*), ad acta consularia Kazimiriensia inductam vtebantur, exnunc libere mittere, neque eo amplius vti debebunt, prout iam de facto mittunt in perpetuum. In illo tamen loco domus, caulas, stabula construere, foueas fodere, araturam exercere domini consules Kazimirienses non permittent, deambulationem certis ferijs ipsi Iudaei in eodem spacio terrae liberam habebunt, saluis reseruatis certis articulis in memorata priore concordia expressis, vtpote de pascuis, quibus Iudaei vti debebunt facta mercede more Christianorum, hoc est duorum grossorum a singulis peccoribus, nempe ciuitati grossum vnum et pastori grossum vnum, et de cannali alias *rinstoku*, circa quae Iudaei iuxta illam concordiam tum vigore concordiae praesentis conseruabuntur perpetue. Et ne deinceps Iudaei extra viccum eorum antiquum ac areas spaciumque terrae modo illis ad exemendum concessum, domus construere, aedificare audeant, verum vt se intra ipsa septa sua contineant, ne videlicet vltra hos limites aliquid fundi ciuitatis expetant et vendicent, id eis concordia praesenti vadioque inferius notato interdictum inhibitumque est esseque debebit perpetue et in aeuum. Ipsi vicissim seniores Iudaeorum totaque communitas ipsorum respectu et in recompensam talium censuum, prouentuum ac contributionum ex locis praefatis ciuitati prouenientium, computando et includendo censum in priori concordia expressum, in hanc pensionem singulis annis pro dominica Letare triginta quinque flor. per 30 gr. in quemlibet computando pro reipublicae ciuitatis Kazimiriensis commodo et lapidem piperis vnum et libram vnam alias *funt* croci boni consulibus Kazimiriensibus respectu promptioris adiutorij ac defensae in eorum necessitatibus, tempore videlicet impetus et violentiae, ad praetorium Kazimiriense perpetuo soluere tenebuntur, prout et praesenti concordia se totamque communitatem Iudaeorum manu coniuncta et indiuisa, suosque et totius communitatis posteros ad soluendum censum eiusmodi triginta quinque florenos, crocum et piper obligant et in perfectissima plenissimaque forma obstringunt perpetue et in aeuum, solutionem vero census eiusmodi pro dominica Letare proxima incipiendo et sic eam singulis annis se immediate sequentibus continuando, nullis cautelis, nullis juribus alijs aut cuiuscumque dignitatis, superioritatis et praeeminentiae literis, quibus se per praesentes exnunc renuntiant, euadendo, aut se illis tuendo, verum absque quauis renitentia censum memoratum pro temporibus notatis ad praetorium Kazimiriense deponere, reliquaque in concordia praesenti contenta conclusaque sub duorum millium marcarum paenae et vadio per vtramque partem, nempe per proconsulem et consules totamque communitatem Kazimiriensem necnon seniores Iudaeorum totamque eorum communitatem vigore praesentis concordiae stipullatim vallato ac vtrinque suscepto, medietatem pro fisco sacrae maiestatis regiae alteram vero medietatem parti eiusmodi concordiam tenenti irremissibiliter per partem talem concordiam infringentem succumbendo tenere. Praeterea vigore eiusmodi concordiae praefati seniores totaque communitas

*) Nie dochował się ten stary układ z żydami kazimirskimi z r. 1533 ani w oryginale, ani w żadnej kopii. Był on wprawdzie wciągnięty w akta radzieckie, ale na nieszczęście ta właśnie księga radziecka, gdzie ów układ był zapisany, zaginęła. Księga radziecka oznaczona liczbą inwentarza 755 kończy się z dniem 21 czerwca 1533, a następna zaraz księga 756 poczyna się dopiero rokiem 1540. Tom pośredni zaginął.

Iudaeorum se et suos successores sub eodem vadio obligant, nullum potum externum aduecticium vtpote muscatellam, malmaziam, vinum, ceruisiam Cracouiensem, ceruisias denique externas in vico eorum Christianis propinare vendereque aut ex vico ipsorum euehere efferreque excepta ceruisia Kazimiriensi, mel coctum hominibus in jurisditione Kazimiriensi et Stradomiensi manentibus, tam in vasis, quam quartis non diuendere. Si vero aliquod vas mellis cuipiam Iudaeo ad supratactas iurisdiciones Kazimiriensem et Stradomiensem vendere contigerit, Iudaeus venditor a singulis vasis mellis vnum grossum ad praetorium Kazimiriense sub amissione ipsius mellis persoluet, pensione ducillaria sacrae regiae maiestati debita per omnia salua. Macella insuper laniaria pro diuendendis carnibus non plures praeter octo habebunt, carnesque more antiquo vendent, lanios tamen suos corporali solemnique juramento astringent, ne carnes religioni Iudaeorum conuenientes Christianis vendere praesumant; quod si quis laniorum contra suum juramentum carnes de eorum lege vsui ipsorum aptas vendere Christianis ausus et in hoc cognitus fuerit, marcas quinque peccuniae penae succumbet. Quam paenam seniores Iudaeorum ab eo exigent medietatemque eius ad praetorium Kazimiriense et alteram medietatem officio palatinatus Cracouiensis deponent. Praeterea moenia ciuitatis vicum eorum circumdantia, libera, illesa integraque absque aliquo foramine seruare, domus aedificiaque lignea super eisdem moenijs non construere, constructa e moenijs deponere deicereque tenebuntur, exceptis aedificijs muro super moenijs erectis, quae non diruta demolitaque durabunt. Et praefati Iudaei seniores cum tota communitate eorum Kazimieriensi literas consensus et approbationis sacrae maiestatis regiae seu priuilegium super hanc concordiam suis proprijs sumptibus expedire pro comitijs generalibus proximis regni Piotrcouiae aut quouis alio locorum celebrandis sub vadio praefato tenebuntur ac se obligauerunt, priuilegijs omnibus per sacram maiestatem regiam suaeque sacrae maiestatis regiae antecessores ciuitati Kazimiriae gratiose donatis, omnibusque eorum articulis per omnia saluis permanentibus. Item vtraeque partes praefatae, videlicet tam proconsul cum consulibus et tota communitas praefata Kazimiriensis, quam etiam seniores Iudaeorum cum eorum communitate de Kazimiria recognouerunt, quia omnes citationes, concitationes, adcitationes, jurisque ac officij quoslibet gradus et progressus in quocumque jure siue offitio existentes in vtramque partem, ita vt eos prius et antea inter se habuerunt, cassant, mortificant atque in nihilum conuertunt. Item etiam ambae partes praefatae, tam proconsul, consules et communitas ciuitatis Kazimiriensis ac seniores cum eorum communitate Iudaeorum Kazimiriensium mutuo se sibi cum ipsorum posteris super ipsorum omnia bona habita et habenda hanc inscriptionem concordiae transportare, inscribere et recognitionem similem facere hinc ad festum sancti Egidij abbatis proxime venturum, videlicet praefati proconsul cum consulibus et communitate eorum Kazimiriensi ad acta scabinalia Kazimiriensia, seniores vero praedicti cum communitate eorum Iudaica Kazimiriensi ad acta eorum Iudaica Kazimiriensia tenebuntur sub simili vadio duorum millium marcarum peccuniae Polonicalis monetae et numeri per partem praemissa non exequentem parti exequenti cum ipsarum posteris ad soluendum succumbendo. Quaequidem omnia et singula praemissa ita vt sunt in suis

articulis circumscripta, partes vtraeque praefatae mutuo se sibi cum earum posteris super ipsorum omnia bona habita et habenda obligant atque inscribunt tam in parte, quam in toto tenere, complere atque exequi sub speciali vadio duorum millium marcarum peccuniae polonicalis monetae et numeri modo iam superius expresso ad soluendum succumbendo, pro quibus quidem vadijs vel vadio praefatis, si se aliqua pars ex praedictis videlicet praefati proconsul pro tempore existens cum consulibus et communitate ciuitatis Kazimiriensis vel etiam praefati seniores Iudaei Kazimirienses pronunc et pro tempore existentes, cum eorum communitate Iudaica pro tempore existente citari permiserint vel permiserit, extunc hic in iudicio castrensi capitaneali regali siue terrestri Cracouiensi in primo termino tanquam in peremptorio parere debet et respondere ac pro citatis totiens quociens citabitur vel citabuntur cum ipsarum posteris satisfacere tenebitur vel tenebuntur, ipsum primum terminum vera vel simplici infirmitatibus non diferendo, judicij motiones, appellationes cum dilacionibus nullas faciendo et nullis alijs causis aut modis exquisitis se mutuo pro praemissis euadendo, neque praescriptione sub amissione sua et suorum successorum totius causae. Actum in castro Cracouiensi feria sexta post festum sanctorum Petri et Pauli apostolorum proxima alias ante festum Visitationis beatissimae virginis Mariae (die 30. m. Iunii), anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio. — Florianus notarius castri Cracouiensis subscripsit.

Nos igitur Sigismundus Augustus rex literas huc insertas vtpote mutuo partium consensu authentice scriptas, approbandas et confirmandas esse duximus, approbamusque et confirmamus literis his nostris quatenus de jure est, roburque debitum habere volumus. In quorum fidem sigillum nostrum literis his est appensum. Datum Cracouiae postridie festi Exaltacionis sanctae Crucis anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, regni vero nostri anno vigesimo quarto. — Sigismundus Augustus rex sst.

Z kopii zamieszczonej w rękopisie Codex iurium et privilegiorum civitati s. r. m. Casimiriae ad Cracoviam servientium, str. 84.

155. 1553. die 29. m. Septembris, in Opoczno.

Sigismundi Augusti regis Poloniae privilegium »limitandarum causarum cum civibus Clepardiensibus in iudiciis postcurialibus litigantium, dum causae civitatis Cracoviensis limitantur, declarationis«. Die s. Michalis archangeli.

Z sumarycznego zatwierdzenia przywilejów miasta Kleparza, wydanego przez Augusta III w Warszawie d. 24 listopada 1738.

156. 1553. die 29. m. Septembris, in Opoczno.

Sigismundus Augustus rex Poloniae statuit, controversias civibus Clepardiensibus et Casimiriensibus illatas, ad proximum suum Cracoviam adventum remittendas esse.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Massouiae etc. dominus et haeres. Significamus literis his nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, producta esse coram nobis Clepardiensium et Kazimiriensium oppidanorum nostrorum priuilegia, ex quibus pares eos cum ciuibus nostris Cracouiensibus in omnibus praerogatiuas habere cognouimus. Quoniam vero causae Cracouiensium ciuium, quae ad nos per appellationem deuoluuntur, absentibus nobis a Cracouia ad nostrum Cracouiam aduentum diferri et limitari consueuerunt, vt litigantes aulam nostram sequi non habeant, propterea nos literis his nostris declarandum esse duximus et declaramus, quod quoties Cracouiensium ciuium causae ad nostrum aduentum iudicandae differuntur, toties Clepardiensium quoque et Kazimiriensium oppidanorum causae vna differantur et limitentur; quod si etiam in limitatione expressae non fuerint, eadem tamen ratione, qua Cracouiensium causae, dilatae et limitatae esse intelligantur. In quorum fidem sigillum nostrum est literis his appensum. Datum in oppido Opoczno die sancti Michaelis archangeli, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, regni vero nostri vigesimo quarto. — Ioannes Przerempski regni Poloniae vicecancellarius sst. — Relatio venerabilis Ioannis Przerembski r. P. vicecancellarij et Cracouiensis praepositi.

Z rękopisu Codex iurium civitatis Casimiriae, str. 83.

157. 1554. die 13. m. Aprilis, Cracoviae.

Senatus consultum de numero consulum, qui muneribus civitatis nomine distribuendis adesse debeant.

Feria sexta ante dominicam Iubilate. — Domini consules per scedulas solenniter conuocati, plenoque numero congregati, vnanimiter constituerunt et sanxerunt, quod amodo in posterum tam futuri quicumque domini lonheri, quam etiam quicumque d. proconsul cum aliquot paucis dominis consulibus minori quam consentientium tredecim numero congregatione existente, neque debebunt neque poterunt, neque vllis modis omnino vel ex quacumque causa audebunt vltra seu supra decem florenorum in auro Vngaricali summam quidquam amplius cuiquam cuiuscumque status et conditionis nomine consulatus et ciuitatis huius donare sine deliberatione et conclusione in plena dominorum consulum congregatione siue in pleno dominorum consulum, vtpote 13 consentientium numero, desuper prius habito. Alioquin si vel domini lonheri, vel quicumque d. proconsul cum aliquot paucis dominis consulibus minori quam 13 consentientium numero congregatione existente secus fecerint, tunc tenebuntur ijdem tales donantes solimet eiusmodi dona ciuitati vicissim de suis proprijs pecunijs refundere, absque vlla exceptione et excusatione renitentiaque.

Acta Cons. Crac. 9, str. 28.

158. 1554. die 21. m. Maii, Cracoviae.

Consules et cives Casimirienses Iudaeis Casimiriensibus areas quasdam emendi et cum vico eorum coniungendi facultatem tribuunt.

Famati Sebastianus proconsul, Mathias pannifex, Stanislaus Lossek, Mathias Rikala, Ioannes Stano, Stanislaus Fox, Valentinus Mislek, Ioannes Pawlik consules Kazimirienses, Mathias Placzibabka et Stanislaus Swieboda consules Stradomienses, nec non ex communitate ciuitatis eiusdem Paulus braseator aduocatus, Thomas Mrziglod, Alexander Klossek, Gabriel sartor, Stanislaus Kościołek suis ipsorum ac totius communitatis ciuitatis Kazimiriensis nominibus, pro ratihabitione absentium in inscriptione castrensi Cracouiensi existentium cauendo, ac pro rato gratoque suscipiendos fideiubent, parte ex una, et Moises Hechler, Israel Czarny, Alexander doctor, seniores Iudaeorum ciuitatis eiusdem Kazimiriensis, et ex communitate eorum Moises doctor, Israel Ionas, Salomon de Krassnik suis ipsorum ac totius communitatis eorum nominibus parte ex altera, pro ratihabitione absentium tam seniores seniorum, quam ex communitate communitatis totius cauent, et pro rato gratoque suscipiendos fideiubent, transportando mutuo et invicem inscriptionem praesentem ex actis castrensibus Cracouiensibus ad acta praesentia, recedendo ab ipsorum alio quolibet iure ad actum praesentem, inhaerendo concordiae ad acta castrensia Cracouiensia feria sexta post festum sanctorum Petri et Pauli apostolorum, anno Domini nunc currenti inter se factae et recognitae, praefati consules ciuitatis cum tota communitate Kazimiriensi, ex causis illa priori concordia expressis, partem arearum seu hortorum, nempe aurigae ciuilis in longitudinem ab acie seu angulo synagogae Iudaeorum, super muro civili locato, ad foramen seu signum in muro ciuili versus templum sancti Laurentij excussum, ulnas quadraginta septem in se continentem; secundam partem horti sacrae maiestatis regiae aurigae, que se a platea longa et porta antiqua Iudaeorum ad signum e regione praefati foraminis muri ciuilis in sepibus inter praedicti aurigae et Bodzanowski hortos locatis insectum extendit, quae sepes memoratae a platea longa in longitudine versus templum sancti Laurentij ulnis quinquaginta tribus cum media sunt dimensae; tertiam partem arearum seu hortorum Bodzanowski dictorum, quae se a platea longa ad columnam seu quercum parietis intermedij, penes bona seu hortos conuentus sacratissimi Corporis Christi locata, versus plateam sancti Laurentij in longitudinem sexaginta octo (vlnas) continentem; quartam sed integram aream conuentus Corporis Christi inter hortum Bodzanowski et plateam transuersalem, a vicco antiquo Iudaeorum pri-

mam ex opposito lapideae Faelicis Iudaei acialiter iacentem, a platea longa ad tergum haeredum olim Nicolai Hawtarz in longitudinem centum viginti vlnas et mediam vlnam continentem, et hoc quantum ad longitudinem praedictarum arearum; ad latitudinem vero a moenijs ciuilibus vtpote a foramine praetacto in praedictis moenijs excusso, ad plateam transuersalem a vicco Iudaeorum antiquo primam in parte sinistra, a Iudaeis ad pannificum plateam eundo sittam, praefatis Iudaeis apud ciues arearum memoratarum legittimos possesores proprijs Iudaeorum sumptibus emere, et ad viccum illorum antiquum nec non ad areas in priori contractu descriptas adiungere consenserunt, prout et nunc consentiunt. Angulum insuper seu spatium terrae penes illorum antiquam portam, quantum videlicet ciuitas illic juris habet, sub censu inferius notato illis dant et concedunt in perpetua tempora. Ipsi quoque seniores Iudaeorum totaque communitas eorum eas ipsas areas modo emensuratas, quamprimum emerint, sepibus alias parkano iuxta illius concordiae prioris pactum obducere et includere, seruare custodireque ac ex eis ad praetorium Kazimiriense pro reipublicae commodo singulis annis pro dominica Laetare florenos decem octo per triginta grossos Polonicales in quemlibet computando, soluere, dare et pendere tenebuntur perpetue, prout se suosque posteros ad praetactam pensionem ciuitati Kazimiriensi ad praetorium soluendam manu coniuncta et indiuisa obligant, sub duorum millium marcarum Polonicalium peccuniae vadio, illa concordia priori vallato, quocies censum praedictum soluere neglexerint, et se pro eo ad cuiuscunque officij tribunal citare permiserint, irremisibiliter succumbendo, eiusmodi solutionem pro dominica Laetare proxima incipiendo, et sic singulis annis sese immediate sequentibus eam continuando, pensione seu censu contractu priore expresso, per omnia saluo. Quos census vtrosque tam in priori quam praesenti contractu expressos, secundum obligationem suam contractuum praefatorum soluere semper erunt astricti: hac conditione adiecta, vt deinceps nullus Iudaeorum cum ex senioribus et communitate, tum priuatis personis quicquam fundi spiritualium, nobilium, ciuilium seu cuiuscunque sexus vel status hominum vltra has areas eis ad exemendum concessas et emensuratas, expetere neque per sacrae maiestatis regiae donationem aut cuiuscunque status tam spiritualis quam saecularis personarum venditionem, donationem seu cuiuscunque generis contractum vendicare, emere, obtinere, impetrare aut conducere seu oppignoratas tenere ac possidere sub praenominato vadio praesumat perpetuo et in aeuum. Quicquid aut(em) quispiam Iudaeorum fundi ciuilis vel alterius cuiuscunque status et jurisditionis personis (s) emerit seu alio quouismodo nactus fuerit, extunc ipsum fundum omnesque eius proprietates et adiacentias tum omnem substantiam emptorum et res omniumque inhabitantium illic praeuentas et existentes, proconsul et consules Kazimirienses sese intromittendi possessionemque assumendi, tenendi, vtifruendi et pro vsu ciuitatis communi conuertendi potestatem habebunt, aliqua contradictione emptoris Iudaei aut conductoris non obstante, tanquam ipse emptor seu occupator fundi omni jure per omnes gradus juris ad vltimum punctum conuictus esset, vadium nihilominus memoratum tota communitas Iudaeorum ad praetorium Kazimiriense reponere tenebitur, quoties aliquis eorum alia bona emere, tenere, conducere, impetrare ausus fuerit; quo re-

posito conditiones omnes integras atque saluas et omnia in concordia contenta, tam in parte, quam in toto complere ac exequi tenebitur. Hanc itaque praesentem concordiam et contractum proconsul et consules totaque communitas ciuitatis Kazimiriensis ac seniores Iudaeorum totaque communitas eorum necnon priuatae et singulae Iudaeorum vtriusque sexus personae illi concordiae priori feria sexta post festum sanctorum Petri et Pauli apostolorum, anno Domini nunc currenti millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio factae, adscribunt, adunant, in vnumque indiuisibili compagine coniungunt, obligantes se suosque successores, hos contractus omnesque eorum notas et clausulas inviolabiliter vtrinque seruare, tenere sub praenominato vadio duorum millium marcarum peccuniae, per partem infringentem parti concordiam tenenti irremissibiliter succumbendo, eiusmodi obligationem in bonis suis mobilibus et immobilibus habitis et habendis, tam communitatis quam priuatarum personarum proprijs, nullis exceptis, reformando et assecurando subdanda reali in ea intromissione, si et in quantum huic concordiae per alterutram partem non satisfactum fuerit. Insuper praedicti Iudaei consensus sacrae maiestatis regiae super praesenti contractu suis proprijs sumptibus intra cursum medij anni post ingressum sacrae maiestatis regiae Cracouiam expedire, et ad praetorium Kazimiriense proconsuli et consulibus afferre tenebuntur, ac se sub memorato vadio obligauerunt, consequi praeterea ac expedire tenebuntur ac se obligant, vt sacra maiestas regia omnes priores literas, omnia priuilegia, omnes deinde contractus occasione earundem rerum, nempe emptionis immobilium inter se et communitatem Kazimiriensem antehac quomodolibet facta, rescindat, casset et annihilet: exceptis his duobus postierioribus contractibus, qui illesi manere debebunt perpetuo. Pro quibus quidem vadijs vel vadio, si se aliqua partium occasione praemissorum tam in parte quam in toto executorum minime et non completorum citare permiserit, vel in posterum consules Kazimirienses et seniores Iudaeorum protunc existentes, ac tota communitas Iudaeorum permiserint, extunc coram judicio regali, terrestri vel castrensi Cracouiensi, ad quod videlicet tracti et citati fuerint, stare, parere et respondere in termino primo tanquam peremptorio, in ipsoque termino pro citatis satisfacere tenebuntur, ipsum primum terminum nullis dilationibus de jure concessis, diferendo, motiones, appellationes cum dillationibus nullas faciendo, nullas defectus praesenti contractus inscriptioni, si qui sint et essent, obijciendo et allegando, et neque se cum suis successoribus alias cum consulibus et senioribus Iudaeorum pro tempore existentibus, quouismodo tuendo et protegendo, sub amissione suae et suorum successorum totius causae, hoc est solucionis vadij vel vadiorum praefatorum. Quo soluto nihilominus omnia et singula in praesenti inscriptione contenta, complere et exequi parte ab vtraque tenebuntur sub simili vadio vel vadijs, toties, quoties alteri parti opus fuerit. Datum Cracouiae feria secunda post festum sanctissimae Trinitatis proxima, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto. — Raphael Iacubowski t. c. n. sst. — Al. Borziskowski sst.

Z kopii zawartej w Codex iurium et privilegiorum civitati s. r. m. Casimiriae ad Cracoviam servientium, str. 99, oraz w rękopisie bibl. Jagiel. Krak. N. 136, str. 65, w zatwierdzeniu króla Zygmunta Augusta dtto Lomża feria secunda intra octauas Epiphaniarum, roku 1562.

159. 1554. die 13. m. Iunii, Casimiriae.

Plebiscitum de incendiis restinguendis.

Actum feria quarta ante festum sancti Vitti. — Ex instituto dominorum consulum et tocius communitatis assensu ordo circa impetum ignis, qualis esse debeat, in hunc modum est praescriptus:

§ 1. quod si ex aliqua domo ignis exiuerit, penes hanc domum due domus aut quotquot opus fuerit, rescindi debent, et damna illa per publicam omnium composicionem iuxta taxam per dominos consules fiendam, resarciri debent;

§ 2. deinde vt omnes et singuli vrnas, lora, secures, scalas, *oszeki* habeant, imprimis tamen certi vicini ex singulis plateis alias *s vierthelow* designari debent, qui assiduam diligenciam de ordinanda eiusmodi opera habebunt.

Acta Consul. Casimir. N. 758, str. 516.

160. 1554. die 28. m. Octobris, Vilnae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae statuit, quosvis homines bona iurisdictioni civili subiecta habentes, aut alio modo victum Cracoviae quaerentes, ad quaevis onera civilia astrictos esse debere.

In nomine Domini amen. Nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae et terrarum Cracouiensis, Sendomiriensis, Siradiensis, Lanciciensis, Cuiauiensis, Russiae, Prussiae, Masouiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniaeque etc. dominus et heres, notum facimus literis his nostris, quorum interest, uniuersis et singulis, qui nunc sunt et qui postea futuri sunt, magnam semper maiores nostros diuos Poloniae reges ciuitatis Cracouiensis tanquam primariae in regno suo vrbis in omnibus rationem habuisse idque studuisse, ut ad florentem in ea statum conseruandum nihil prorsus in illis desyderari posset, quod nos illorum exemplum sicuti pleraque alia imitantes, quum eiusdem ciuitatis statum per eos maxime uideremus perturbari, qui se et ex magistratus ciuilis iurisditione eximi et ciuilium onerum ferendorum immunitate donari, importune identidem flagitant, multosque alios eadem in ratione se omnibus legibus ciuitatis solui oneribusque ferendis per nos leuari flagitent, exemplo suo incitant, existimauimus in hoc eiusdem ciuitatis rationibus in tempore esse prospiciendum, uti quidem tam in hunc modum literis his nostris prospicimus et cauemus, ut deinceps nullis hominibus cuiuscunque status et conditionis fuerint, nullis prorsus exceptis, ciuitatis Cracouiensis iurisditioni subiectis, ullas immunitates et exemptiones tam ab iurisditione quam ab oneribus ciuilibus concessuri simus, successoresque nostri serenissimi Poloniae reges sint concessuri, sed quicunque in ciuitate Cracouiensi et extra ciuitatem bona aliqua iurisditioni ciuili subiecta habebit, aut mercatura aut alia quauis ratione uictum in ciuitate Cracouiensi querere uolet, in eum proconsul cum consulibus et alii magistratus ciuitatis Cracouiensis plenam iurisditionem quemadmodum in alios ciues habebunt, omniaque onera ciuitatis et alia quaevis ex aequo cum aliis ciuibus ferre tenebuntur, ad eaque per proconsulem et consules ac reliquos magistratus legitime cogi poterunt, neque ab ea iurisditione oneribusque ferendis ulla ratione excipi poterunt. Et quoniam plerique praetextu seruitii nostri eiusmodi immunitates impetrant, declaramus non alios seruitores nostros iure immunitatis gaudere posse, etiamsi a nobis hoc nomine exempti fuerint, quam eos opifices, quorum opera uel ad arcem nostram Cracouiensem uel ad machinas bellicas utimur, et qui aulam nostram continue sequuntur. Quodsi quae immunitates et exemptiones post datam praesentium a nobis uel serenissimis successoribus nostris impetratae fuerint, eas nullam uim et robur obtinere debent, decernimus, ab eisque obseruandis proconsulem et consules Cracouienses reliquosque magistratus absoluimus et liberos facimus, dantes illis plenam facultatem non obstantibus eiusmodi exemptionibus iurisditionem suam in omnes jurisditioni ciuili Cracouiensi subiectos exercendi, ac onera debita ex aequo ut ab aliis ciuibus immunitatem non habentibus exigendi temporibus perpetuis. In quorum fidem sigillum nostrum literis hisce nostris appensum est. Datum Vilnae die sanctorum Simonis et Iudae apostolorum, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto, regni uero nostri anno vigesimo quinto. Praesentibus reuerendo, generosis ac venerabili: Ioanne Przerembski regni nostri vicecancellario et Cracouiensi ac sancti Floriani in Kleparz praeposito, Floriano Zebrzidowski castellano Lublinensi, burgrabio Cracouiensi, aulicorum nostrorum praefecto et magni ducatus Lituaniae causarum referendario, Gabriele Tarlo de Sczekarzowicze castellano Radomiensi, serenissimae dominae coniugis nostrae charissimae curiae magistro et Chelmensi capitaneo, Nicolao Radzieiowski castellano Gostinensi, theloneorum nostrorum aquaticorum Vladislauiensi praefecto, Ioanne Skaszewski canonico Poltouiensi et secretario nostro. Datum per manus praefati reuerendi Ioannis Przerembski regni nostri vicecancellarii et Cracouiensis ac sancti Floriani in Kleparz praepositi, deuote nobis dilecti. — Sigismundus Augustus sst.

Oryginał pargaminowy opatrzony małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z białego i blado wiśniowego jedwabiu.

161. 1555. die 5. m. Iunii, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae statuit, cives Cracovienses, qui a maiestate regia litteras immunitatis consecuti sunt, in extraneorum numero mercatorum referendos esse.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, totius Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et heres. Significamus praesentibus literis, quorum interest, vniuersis, quoniam ex graui

totius consulatus communitatisque ciuitatis nostrae quaerimonia accepimus, plerosque iam ciues Cracouienses impetrasse a nobis literas nostras immunitatis, ac illos ipsos ciues eiusmodi immunitate fretos et iurisdicionem obedientiamque ciuilem posthabere, et omnia onera ciuilia plane recusare, et denique tamen a thelonei solutione se liberos esse velle ac simul omnibus interea libertatibus ciuitatis nostrae Cracouiensis potiri. Id cum sit ab aequitate alienum et insuper fisci nostri commodis minime conueniat, volentes itaque ciuitati nostrae Cracouiensi hac in re aliquo praesenti remedio prospicere, sancimus hisce literis nostris inuiolabiliter obseruandum, vt eiusmodi ciues, qui a nobis literas immunitatis hactenus impetrarunt vel in posterum impetraturi sunt, quique eisdem literis immunitatis utuntur et uti uolent, omnes et quilibet eorum vicissim careant et omnino carere debeant vniuersis libertatibus ciuitati Cracouiensi quomodocumque concessis et concedendis, quinimo ijdem ciues exempti immunitateque donati nunc et in posterum vtentes et usuri ea immunitate, debeant in omnibus loco et in condicione legenherorum mercatorumque externorum censeri haberique, tum etiam ad omnium theloneorum solutionem fisco nostro praestandam teneantur: non obstantibus quibuscunque literis immunitatis a nobis illis datis uel dandis. Porro mandamus vniuerso regni nostri magistratui serio habere volentes, vt praesentium literarum exequutio re ipsa semper praestetur. In cuius rei fidem et testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Petricouiae in conuentione generali regni, quinta die mensis Iunij, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, regni vero nostri anno vigesimo sexto. — Sigismundus Augustus rex sst.

Przywilej pargaminowy opatrzony małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z białego i wiśniowego jedwabiu.

162. 1555. die 21. m. Novembris, Casimiriae.

De mensura acervorum lapidum.

Actum feria quinta die Praesentacionis beatae Mariae virginis.

§ 1. Panowie raycze obeslawszi przeth szie gorniki vchffalily, ysz pulstoski mayą virabyane bycz sziedm lokieth na wszisthki strony y na szerza, y na dluza, a na gore pultora lokczia. A gdi bedzie takowi, tedy czena iego ma bycz za grziwne.

§ 2. Item od kladzienya stuki vegarovey, ktora by byla na dluzą trzi lokczie abo vieczey, maią od nyey bracz gr. 3, a ktora by byla mnieysza nysli trzi lokczie, maią od nyey bracz gr. 2, a od pulstoska, ktori by byl na dwa lokczia abo mnyeyszi, maią od niego bracz pulgroszek.

Acta Cons. Casim. N. 758, str. 742.

163. 1556. die 2. m. Martii, Casimiriae.

De vectigale ex vino cremato pendendo.

Actum feria secunda post dominicam Reminiscere, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto. — Famati domini proconsul et consules ciuitatis Kasimiriensis cum aduocatis Kasimiriensi et Stradomiensi totaque ciuium Kasimiriensium congregatione, id sedulo curantes, quo vberiores prouentus pro restaurandis reaedificandisque necessarijs aedificijs ciuitati succrescant, vnanimi consensu sanciuerunt, vt quisquis ciuium vinum sublimatum alias *gorzalkę* confecerit, is a singulis ollis aeneis seu cuiuscumque minere hae extiterint, singulis hebdomadis grossum vnum ad praetorium super ciuilibus necessitatibus erogandum, pendere sit astrictus, prout se omnes ciues et vnusquisque seorsum eiusmodi officio victitans, ad soluendam hanc sancitam dationem obstrinxit. Qui vero tale vinum conficiens pensionem hanc soluere neglexerit aut noluerit, victus huiusmodi illi per offitium denegabitur aut cacabus alias *pokrziwka* ollae, in qua vinum conficitur, ei ad praetorium percipietur.

Acta Cons. Casim. 759 przy kompaturze wierzchniej.

164. 1556. die 13. m. Martii, Cracoviae.

De donis civitatis nomine non dandis, — de debitis non contrahendis, — de pecunia civili non credenda, — de multis nonnisi in praetorio solvendis.

Feria sexta post Dominicam Oculi. — Spectabiles Domini Bartholomeus Cromer protunc proconsul, doctor Albertus Craino, Hieronimus Crugel, Erasmus Banck, Stanislaus Strausz, Ioannes Cleczowski, Laurentius Rambyeskj, Gregorius Oszieczkj, Georgius Gutteter, Stanislaus Czirus, Simon Crumpfelt, Ioonnes Vl, Erasmus Aychler consules Craccouienses legitime per scedulas conuocati, frequentique senatu et iuxta s. maiestatis regiae domini nostri clementissimi datum priuilegium, pleno numero congregati, inter caetera ardua reipublicae negocia et inter caeteras de prouidendis ciuitatis huius emolumentis colloquutiones (de quibus inuicem consultabant), vnanimiter sanxerunt et concluserunt:

§ 1. Quod amodo neque d. proconsul, neque domini consules, neque domini lonheri siue coniunctim siue separatim audeant inposterum vel aliquam gratiam condonationemque alicui facere, siue de parua siue de magna summa ciuitati attinenti.

§ 2. Secundo, quod neque dominus proconsul, neque domini consules, neque domini lonheri siue coniunctim siue separatim audeant in posterum vlla debita ciuitati facere et contrahere ac cuicumque personae ciuilem pecuniam vllo modo credere et mutuo dare, aut etiam alias quascumque res ciuitatis quocumque nomine censendas et vocandas vlli personaliter vllo quoque modo credere et mutuo dare.

§ 3. Tercio, quod nec ipsi domini lonheri audeant vlla debita in racione sua ponere.

§ 4. Postremo, quod nulli dominorum proconsulum liceat domi recipere paenas et mulctas pecuniarias, sed dumtaxat in praetorio.

Act. Cons. Crac. 9, str. 28.

165. 1556. die 12. m. Maii.

Sigismundus Augustus rex Poloniae cives Casimirienses et Stradomienses incendio damna passos intra decem annos a contributionibus liberos facit.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis, quod nos condolentes calamitati et inopiae oppidanorum nostrorum Casimiriensium et Stradomiensium, in quam per ignis voraginem non ita pridem deuenerunt, cupientesque vt ad pristinam deueniant conditionem, ipsis omnibus per ignem damna passis libertatem ab omnibus censibus, contributionibus et solutionibus nostris regalibus priuatis et publicis regni, laudatis siue laudandis, tum et ab omnibus theloneis per et intra regnum, finitimo tantummodo excepto, ad decennium, a ducillari vero contributione quandocunque laudata fuerit, ad biennium a data praesentium literarum dandam et concedendam duximus, damusque et concedimus literis hisce nostris, praesertim vero exactionum nostrarum priuatarum et contributionum publicarum in terra Cracouiensi, et theloneatoribus omnibus per et intra regnum nunc et pro tempore existentibus denuntiantes mandamus, ut oppidanos Casimirienses et Stradomienses in immunitate hac per nos eis concessa conseruent conservarique neque eam infringi curent. Pro gratia nostra. In cuius rei fidem et testimonium manu nostra praesentibus subscripsimus et sigillum nostrum apprimi iussimus. Datum in ..... feria tertia post dominicam Rogationum proxima, anno Domini M. D. L. VI, regni vero nostri anno XXVIImo*). — Sigismundus Augustus rex sst.

Z kopii zamieszczonej w rękopisie Codex iurium et privilegiorum civitati s. r. m. Casimiriae ad Cracoviam servientium, str. 359.

166. 1556. die 17. m. Octobris, Varsoviae.

Sigismundi Augusti regis Poloniae statutum de appellationibus ad maiestatem regiam vel ad commissarios sex civitatum interponendis.

In nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Syradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogithiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniaeque etc. dominus et haeres. Significamus hisce literis nostris quibus expedit, vniuersis et singulis, praesentibus et futuris, harum noticiam habituris, quod cum famati proconsul et consules ciuitatis nostrae Cracouiensis per nuncios suos in reipublicae eius ciuitatis (negotiis) ad nos missos, retulissent nobis, ciues Cracouienses inani grauique sumptu a iudicio supremo arcis nostrae Cracouiensis premi, ideo, quod cogantur sententiam eiusdem iudicij coram iudicio inferiori Cracouiensi prius lectam et refutatam denuo reportare ac isthic ab ea primum appellare, idque duplici sumptu atque impensa facta praeter omnium aliarum ciuitatum regni nostri, a quarum iudicijs ad hoc ipsum iudicium supremum castri Cracouiensis appellationes defferuntur, vsitatum receptumque morem, qua in re volentes eiuscemodi inanibus sumptibus ciuium Cracouiensium finem imponere, statuimus perpetuis temporibus in ciuitate nostra Cracouiensi inuiolabiliter obseruandum, quod quotiescunque contigerit a iudicio supremo castri Cracouiensis ad inferius iudicium scabinorum Cracouiensium sententiam reportare, qua iudicij inferioris sententia vel approbetur vel refutetur, vt sine vlla vlteriori ad iudicium supraemum castri Cracouiensis remissione simpliciter ac recta coram eodem iudicio scabinali Cracouiensi, coram quo nimirum sine memoratis tam sumptuosis impensis recitatur sententiae siue confirmatae siue reprobatae pronunctiatio et promulgatio, appelletur vel ad maiestatem nostram regiam vel ad commissarios sex ciuitatum, nullas autem alias appellationes ad nos ab eo iudicio admittendas esse volumus et decernimus, nisi eas, quae more recepto a sex ciuitatum iudicio exceptae sunt, vt pote, quae vel cum nobilibus vel cum aduenis intercedunt; in alijs vero omnibus causis ad commissarios sex ciuitatum et non alio appellabitur. Quas quidem appellaciones cum rotulo et obsignato causae processu volumus et mandamus, vt ipsi scabini Cracouienses ad sex ciuitatum commissarios dirigant et remittant. Mandamus denique commissariis sex ciuitatum, vt eiusmodi appellationes iuris supraemi non nisi coram inferiori scabinali Cracouiensi iudicio factas et ab eodem scabinali Cracouiensi iudicio remissas suscipiant. In quorum omnium fidem et testimonium sigillum nostrum praesentibus et subappensum. Datum Warschouiae sabbato post festum sanctae Heduigis proximo, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto, regni vero nostri anno vigesimo septimo. Praesentibus reuerendissimo et reuerendis in Christo patribus, dominis Nicolao Dziergowski archiepiscopo Gneznense, legato nato et regni nostri primate, Ioanne Droiewski Cuiauiense, Andrea Czarnkowski Posnaniense, Andrea Noskowski Plocense, Iacobo Vchainski Chelmense, Leonardo Slonczewskj Camenecense ecclesiarum episcopis, necnon magnificis, venerabilibus et generosis Stanislao comite in Thenczyn Cracouiense et Lublinense, Belzense, Vrzendouienseque capitaneo, Ianussio Liathalski comite in Labyssin Poznaniense et capitaneo Szluchouiense, Spitkone Iordan de Zakliczyn Sandomiriense et Premisliense, Camionacenseque capitaneo, Ianusschio de Koscielliecz Syradiense et Maioris Poloniae generali, Naklenseque capitaneo, Andrea de eadem Kosczielecz Lanciciense et capitaneo Bidgostiense, Bartholomeo Zebrzydowski Iuniuladislauiense et capitaneo Dibouiense, Ioanne a Mielecz Podoliense, supremo

*) W kopii mylnie XXUno.

regni nostri marschalco et Grodecense, Chmielnicenseque capitaneo, Andrea comite de Thenczyn Lublinense et Szniathynense, Rohatinenseque capitaneo, Alexandro Ilowski Plocense, Stanislao Lawski de Strzegoczyn Masouiae, Andrea Szieprski de Gulczewo Rauense et capitaneo Plocense, palatinis, Petro Czarnkowski Poznaniense et capitaneo Babimostense, Erasmo de Kretkow Gneznense et capitaneo Pizdrense, Iacobo Liassoczki Lanciciense, Floriano Zebrzydowski Lublinense, Ioanne de Dambrowicza Belzense et capitaneo Casimiriense, Adamo Wilkanowski Plocense et capitaneo Cziechanouiense, Sebastiano de Mieliecz Visliciense, Stanislao de Tharnow Zawichostense, regni nostri thezaurario, ac Syradiense, Osthrzezouienseque capitaneo, Nicolao Luthomirski Czechouiense, Ioanne Szwidwa de Schamothuly Biechouiense, Stanislao Wolski de Pothaicze Brzezinense, Nicolao Wolski Camenense, Nicolao Radzieiowski Gostinense, Georgio Ierowski Warschouiense, Valentino Nadarzynski Wiznense, Ioanne Warschewiczki Wischegradense, Arnolpho Vchainski Zakroczimense et capitaneo Wischegradiense, Francisco Russoczki Cziechanouiense castellanis, Ioanne de Oczieschino regni nostri cancellario, Cracouiense generali, Sandecense, Olstinense capitaneo, succamerario Cracouiense, Ioanne Przerempski regni nostri vicecancellario et Gneznense, Cracouiense, Wilnense et sancti Floriani in Kleparsz praeposito, Ioanne comite in Tharnow Sandomiriense, Stanislao Liatalski comite in Labyssyn Iuniwladislauiense, capitaneis, Sigismundo Ligeza pocillatore regni ac Leopoliense, Krzepicense, Thysschowiecenseque capitaneo, Raphaele Wargawski canonico Cracouiense, Nicolao Thrzebuchowski cubiculi nostri praefecto, arcis Cracouiensis burgrabio ac Brzestense, Lelouienseque, Stanislao Misskowski de Myrow structori mensae nostrae et Mariemburgense, Alberto Kriski succamerario Plocense et Dobrzynense capitaneis, secretariis nostris et alijs quam plurimis fidedignis testibus circa praemissa existentibus. Datum per manus magnifici Ioannis de Oczieschino regni nostri cancellarij, Cracouiensis generalis, Sandecensis, Olstinensis capitanei, succamerarij Cracouiensis, syncere nobis dilecti. — Ioannes Ocieski r. P. canc. sst. — Relatio magnifici Ioannis de Oczieszino regni Poloniae cancellarij, Cracouiensis generalis, Sandecensis, Olstinensis capitanei, succamerarij Cracouiensis.

Dokument pargaminowy. Na sznurku z białego i fioletowego jedwabiu wisi wielka pieczęć koronna z czerwonego wosku.

167. 1557. die 14. m. Ianuarii, Varsoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae Ioanni de Ocieszyn capitaneo Cracoviensi mandat, ut a consulibus Cracoviensibus rationes civiles reposcat.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae magnus dux Lithwanie, Russie, Prussie, Mazouie etc. dominus et heres. Magnifico Ioanni de Ocieszin regni nostri cancellario, Cracouiensi, Sandecensi, Olstinensique capitaneo ac terre Cracouiensis succamerario, nobis sincere dilecto, graciam nostram regiam. Magnifice sincere nobis dilecte! Cum inprimis e re ciuitatis nostrae

Cracouiensis esse iudicaremus, raciones redituum publicorum a proconsule et consulibus, in quorum procuratione sunt, inferri, mandavimus illis, vt ad sinceritatem tuam refferrent racionem omnium, quae ex redditibus publicis ad eos peruenerint, et quomodo ibidem eos expenderint ab eo scilicet tempore, a quo sinceritas tua id fieri oportere iudicauerit. Quare committimus sinceritati tuae mandantes, ut idoneo eius rei tempore sumpto adhibitisque quos voluerit, primum de tempore, a quo rationes inferri deberent, e communi consilio statuant, deinde ita eas ab illis exigant, ut utilitati publicae quam maxime consultum esse possit. In quo fidem sinceritatis tuae obstringimus, factura pro gratia nostra. Datum Varschouie in comiciis generalibus regni feria quinta post octauas Epiphaniarum proxima, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo septimo, regni nostri anno vigesimo septimo. — Ad mandatum regiae maiestatis proprium.

Dokument papierowy. Pieczęć, która na samym dokumencie poniżej tekstu w czerwonym wosku wyciśniętą była, wykruszona.

168. 1558. die 9. m. Iulii, in Krasnystaw.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegium civibus Casimiriensibus a Vladislao II. rege Poloniae a. 1406. impertitum, renovat et auget.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, necnon terrarum Cracouiae etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis. Exhibitas esse nobis pro parte oppidanorum Casimiriensium serenissimi olim Vladislai Poloniae regis literas pargameneas, titulo sigilloque eius munitas, integras et nulla in parte suspectas, translationem ex iure Polonico in ius Theutonicum et fori septimanalis institutionem in se continentes, supplicatumque nobis eorum nomine esset, ut eas approbare, ratificare et confirmare dignaremur. Quarum quidem literarum tenor sic habetur.

(Sequitur privilegium civibus Casimiriensibus a Vladislao II. rege Poloniae Sandomiriae die dominico „Invocavit“ a. D. 1406. impertitum) *).

Nos itaque Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, praefatas literas praeinsertas approbamus, confirmamus et ratificamus literis hisce nostris, decernentes eas robur debitum et perpetuum habituras. Ut autem maius gratiae nostrae in dictum oppidum nostrum Casimiriense eiusque cohabitatores extet testimonium, forum septimanale, quod singulis sabbathi ferijs ab eodem serenissimo Vladislao rege celebrari institutum erat, quodque etiam ipso die agi illic propterea, quod vicinis oppidanis nostris incommodaret, commode non posset et longa consuetudine singulis ferijs secundis peragi introductum esse, docti sumus, in eandem feriam secundam transferimus et

*) Jest ten dokument ogłoszony w kodeksie dyplomatycznym miasta Krakowa T. I, N. 107.

perpetuo celebrandum instituimus. Insuper adducti precibus consiliariorum nostrorum pro eiusdem oppidi cohabitatoribus apud nos interpositis, consuetudinem antiquam, qua fora annualia tria: primum quidem pro ferijs diui Iohannis Baptistae, secundum pro festo s. Bartholomaei et tertium pro festo Omnium Sanctorum absque concessione nostra et antecessorum nostrorum quotannis celebrari introducta sunt, approbamus, confirmamus et ratificamus, foraque praedicta pro diebus et festis supra expressis cum eisdem praerogatiuis et libertatibus, quibus hoc ipsum oppidum diuus olim Vladislaus dotauerat, quaeque hic super expressae et per nos confirmatae sunt, quotannis celebranda et peragenda instituimus et indicimus perpetuis temporibus, absque tamen praeiudicio aliarum ciuitatum nostrarum in vicinia consistentium. Harum testimonio literarum, quibus sigillum regni nostri est appensum. Datum in Crasnystaw die nona Iulij (anno Domini) millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo, regni nostri vigesimo nono. — Relatio reuerendi in Christo patris domini Ioannis de Przerąb nominati episcopi Chelmensis et regni Poloniae vicecancellarij.

Z kopii zamieszczonej w rękopisie Bibl. Jagiel. Krak. N. 136, str. 41.

169. 1558. die 29. m. Iulii, in Krasnystaw.

Sigismundus Augustus rex Poloniae consulibus Leopoliensibus mandat, ne cives Cracovienses a mercatura Leopoli facienda prohibeant.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithwaniae, Russiae, Prussiae, Mazowiaeque etc. dominus et haeres. Famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Leopoliensis, fidelibus dilectis, gratiam nostram regiam. Famati fideles dilecti! Delatum est ad nos a consulatu ciuitatis nostrae Cracouiensis per eiusdem consulatus ad nos missos nuncios non ita pridem fidelitates vestras ciuibus et mercatoribus in ciuitate Leopoliensi versantibus exhibuisse negotium et dificultatem, facta illorum mercium interceptione ac etiam mulctatione pecuniaria, idque aduersus antiquitus obseruatam consuetudinem, aduersus aperta priuilegia et decreta a nostris maioribus, serenissimis Poloniae regibus dictae ciuitati nostrae Cracouiensi collata, quibus vt nobis ex eorum demonstracione ac declaracione constat, plena est concessa ciuibus mercatoribusque Cracouiensibus in ciuitate Leopoliensi et in alijs ciuitatibus locisque, quociens illuc venirent, cum Valachis, Turcis et alijs aduenis mercatoribus vndecumque cum mercibus venientibus, libere mercandi ac etiam vltra Leopolim proficiscendi facultas, vnde praefatis ciuibus mercatoribusque Cracouiensibus tum ob impeditam ac perturbatam debitorum exactionem, tum ob sublatam commerciorum rationem multa et grauia damna sunt illata. Qua in re cum auctoritate nostrae regiae, vt a cuius antecessoribus ipsi ciues et mercatores nostri eiusmodi priuilegijs sunt dotati, praeiudicium fieri videamus et inde ipsi grauia damna perpessos se quaeruntur, non posumus id grato a fidelitatibus vestris accipere animo: mandamus itaque fidelitatibus vestris serioque edicimus, vt omnino ab huiusmodi vniuerso fidelitatum vestrarum instituto abstineant ac sese erga ciues mercatoresque Cracouienses iuxta veterem morem et iuxta praedictorum eorumdem priuilegiorum et decretorum praescripta per omnia conseruent, neque contra eiusmodi illorum libertatem quicquam comittere audeant, sed libere ipsos mercaturam exercere tam in ciuitate Leopoliensi, quam alijs retro Leopolim locis permitant, neque illos in his vllo modo turbent: integra nihilominus per nos relicta et praemissa dictis ciuibus mercatoribusque Cracouiensibus actione contra fidelitates vestras de acceptis damnis intentanda. Quod si vero quid iniuriae fidelitates vestrae se habere inde praetendunt, volumus vt eedem fidelitates vestrae decomemoratos ciues mercatoresque Cracouienses siue eorum magistratum ad nos ad competentem eiusmodi iudicij locum, nempe Cracouiam in ius vocent, priusque iuris uia non obstante quibus exceptionibus fidelitatum vestrarum experiantur, quibus nos tum debitam et iuri consentaneam iusticiam iuridico ordine praestabimus. Quod si contra praesentes mandatorum nostrorum literas fidelitates vestrae quouismodo aliquid committere ausae fuerint, poenam quinque millium aureorum Hungaricalium pro parte media fisco nostro, reliqua vero ciuitati nostrae Cracouiensi irremissibiliter persoluendam, tum grauem indignationem nostram ob violata priuilegia et decreta serenissimorum antecessorum nostrorum ipso facto incurrent. Datum in Krasnystaw XXIX mensis Iulij, anno Domini M D LVIII, regni vero nostri anno XXIX. — Ad mandatum sacrae maiestatis regiae proprium.

Z kopii współczesnej wierzytelnej, wydanej z aktów grodzkich lwowskich.

170. 1558. die 12. m. Augusti, Casimiriae.

De duodecim viris ad negotia civilia administranda ex communitate deligendis.

Actum feria sexta post festum sancti Laurentij. — Honorata communitas ciuitatis Kasimiriensis ad praetorium pleno numero congregata, e suo medio delegerunt viros duodecim, nempe Stanislaum Czieniowsky, Martinum Iawor, Stanislaum Tlusti, Franciscum Franek, Ioannem Kaczmarzik, Gregorium Gorka, Gregorium Pokora, Valentinum pannitonsorem, Casparum cocum, Stanislaum Sklarz; ex Ponte vero regali Franciscum serrificem, Ioannem Trebacz, quibus omnes et singuli dant plenam potestatem et facultatem omnes et singulos actus de republica tractandos vna cum dominis consulibus, aduocatis et dominis scabinis et senioribus contuberniorum tractandi, agendi, constituendi, tanquam soli personaliter adessent.

Acta Consul. Casimir. 759, str. 214. Powtórzona jest ta uchwała w r. 1563. Ibidem 760, str. 401.

171. 1558. die 24. m. Augusti, in Krasnystaw

Sigismundus Augustus rex Poloniae Ioanni Bonar magno procuratori Cracoviensi mandat, ut Mathiam Sulikowski blasphematorem ex officio consulis Casimiriensis amoveat.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. dominus et haeres. Generoso Ioanni Bonar de Balicze castellano Biecensi, magno procuratori arcis nostrae Craccouiensis, ac Scepusiensi, Rabstinensique capitaneo, fideli nobis dilecto, gratiam nostram regiam. Generose, fidelis nobis dilecte! Quaesti sunt nobis grauiter proconsul et consules ciuitatis nostrae Kasimiriensis per nuncios et collegas suos, fidelitatem tuam contra iura et immunitates eorum ac diui parentis nostri decretum, hominem quendam Mathiam Sulikowsky nomine, in ciuitate nostra Kasimiriensi non possessionatum, neque ius ciuitatis agnoscentem, in consulem elegisse, atque eum in consilium illorum intrudere velle, qui non solum iuramentum fidelitatis, vt ad ius ciuitatis susciperetur, vsitato receptoque more ad signum passionis Christi, vti mos Christianis est, praestare noluisse, verum etiam erga Crucis sanctae signum blasphemasse dicitur. Quod si ita sit, rem pessimi exempli fore censeremus, atque talem hominem per fidelitatem tuam promoueri, non possemus nisi moleste ferre. Quamobrem pro debito et officio nostro regio prospicere volentes, ne eiusmodi homines religionis nouatores, ad consilia et administrationes publicas admittantur, fidelitati tuae mandamus seuere omnino habere volentes, ne hominem istum Mathiam Sulikowsky collegio consulum Kasimiriensium adhibeat, verum eum consulatu ipso amoueat, in locum vero ipsius ex scabinorum iuratorum numero hominem aliquem probum iuxta diui parentis nostri decretum deligat atque sufficiat et aliter sub gratia et graui indignatione nostra non faciat; sin vero secus fecerit, tunc coram nobis Varschouiae feria secunda post festum sancti Michaelis proxima compareat, causas, cur praemissa non fecerit, dictura. Datum Crasnostawy ipso die sancti Bartolomej, anno Domini M. D. LVIII°, regni vero nostrj anno XXIX. — Ad mandatum sacrae maiestatis regiae proprium.

Z kopii zamieszczonej w rękopisię Bibl. Jag. Krak. N. 118, str. 121.

172. 1558. die 1. m. Octobris, Varsoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegium a Sigismundo I. civibus Casimiriensibus anno 1531. impertitum, ratum facit.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, harum notitiam habituris, supplicasse nobis famatos proconsulem et consules ciuitatis nostrae Casimiriensis apud Cracouiam, vt literas papireas decreti dicti parentis nostri infrascriptas in pargamenum describi atque sigillo nostro obsignari mandare dignaremus. Quarum quidem literarum decreti verba haec sequuntur:

(Sequuntur literae Sigismundi I. r. P. Cracoviae feria secunda die s. Augustini a. 1531. datae, N. 46 praemissae)

Licet vero ciuibus ciuitatis nostrae Cazimiriensis eo ipso diui parentis nostri decreto vna mensura ex octo mensuris braseorum ratione exactionis ducillorum condonata est, alia vero ad beneplacitum data, tamen quoniam diuo parente nostro e uiuis sublato, beneplacitum quoque illius super eiusmodi concessione alterius mensurae extinctum est, quare ciues nostri Casimirienses tenebuntur eam alteram mensuram praefecto exactionum ducillarium pro tempore existenti soluere; caeterum ab vnica mensura secundum praescriptum decreti diui parentis nostri liberi exemptique erunt. Quod ad noticiam vniuersorum et singulorum exactionum ducillarium praefectorum pro tempore existentium deducimus mandantes, idque serio ab eis requirentes, vt ciues nostros Casimirienses iuxta praescriptum decreti eiusdem diui parentis nostri excepta vna mensura ad beneplacitum donata, in omnibus conditionibus, clausulis et articulis obseruent, obseruarique irrecuse curent. Pro debito suo et gratia nostra secus no facturi. In cuius rei fidem et testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Warsouiae sabbato post festum sancti Michaelis archangeli proximo, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo, regni vero nostri anno vigesimo nono. — Ioannes Ocieski r. P. canc. sst. — Relatio magnifici Ioannis de Ocziessino, regni Poloniae cancellarij, Cracouiensis generalis, Osswiecimensis, Zatoriensis, Sandecensis, Olstinensisque etc. capitanei.

Dokument pargaminowy. Na sznurku z niebieskiego i żółtego jedwabiu wisi wielka koronna pieczęć z czerwonego wosku.

173. 1558. die 12. m. Octobris, Cracoviae.

Sigismundi Augusti regis Poloniae decretum, Mathiam Sulikowski ex officio consulis Casimiriensis amovens.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quibus expedit, vniuersis et singulis, harum noticiam habituris. Cum ad quaerelam famatorum proconsulis et consulum ciuitatis nostrae Casimiriensis praefixus esset terminus coram nobis comparendi vigore literarum mandati nostri generoso Ioanni Bonar de Balicze castellano Bieczensi, magno procuratori arcis nostrae Cracouiensis ac Scepusiensi, Rapstinensi capitaneo, ideo, quod is contra iura et immunitates eorum ac diui parentis nostri decretum, hominem quendam Matthiam Szulikowskj nomine, in ciuitate nostra Cazimiriensi non possessionatum, neque ius ciuitatis agnoscentem, in consulem elegisset, atque eum in consilium eorum intrudere vel-

let, qui non solum iuramentum fidelitatis, vt ad ius ciuitatis suscipiatur, vsitato receptoque more ad signum passionis Christi, vti mos christianus est, praestare noluisset, verum etiam erga Crucis sanctae signum tanquam nouator religionis blasphemasset, quemadmodum reliqua literis mandati nostri vberius comprehenduntur, in terminoque hucusque continuato famati Stanislaus Fox, Ioannes Pawlik, Stanislaus Lex consules suo nomine et vti plenipotentes proconsulis et consulum ciuitatis nostrae Casimiriensis, producta protestatione officiosa ministerialis terrestris de redditis literis mandati nostri memorato generoso Ioanni Bonar castellano Biecensi et magno procuratori nostro Cracouiensi atque etiam exhibito decreto diui parentis nostri de data Cracouiae feria sexta ante festum sanctorum Trium Regum anni millesimi quingentesimi trigesimi octaui inter generosum olim Seuerinum Bonar, magnum procuratorem Cracouiensem et consules Casimirienses promulgato, deducebant eo ipso decreto diui parentis nostri contineri, ne magnus procurator noster Cracouiensis pro tempore existens, in cuius administratione ciuitas ipsa nostra Casimiriensis est, aliunde eligeret aut assumeret consules, quam ex ordine scabinorum iuratorum eiusdem ciuitatis, eos, qui ius ciuitatis susceperunt, ipsum vero Mathiam Szulikowskj non solum scabinum juratum ciuitatis illius non esse, jusque ciuile non suscepisse, sed etiam hominem religionis nouatorem esse, atque adeo ab ecclesia Christiana separatum, eiusmodique hominibus extra congregationem ecclesiae Christianae constitutis, dignitates omnes Christianas ex praescripto juris merito denegandas fore. Exhibuerunt etiam protestationem officiosam ministerialis terrestris, qua itidem commonstrabant, recusasse Matthiam Sulikowskj juramentum fidelitatis vsitato more ad signum passionis Christi praestare, expetentes se iuxta praescriptum decreti diui parentis nostri atque secundum iura et priuilegia ciuitatis illius a nobis confirmata conseruari. Generosus vero Ioannes Bonar castellanus Biecensis et magnus procurator noster Cracouiensis per nuncium et seruitorem suum Ioannem Zeurman pro eo termino ad nos missum, referebat, terminum literarum mandati nostri in id incidisse tempus, quo colloquia generalia terrae Cracouiensis celebrantur, quibus ipse generosus Ioannes Bonar ratione dignitatis castellaniae Biecensis, quam gerit, adesse ex prescripto statutorum regni astringitur, praeterea sub id quoque tempus accidisse, quod aegritudine aduersa detineatur, ob easque causas pro eo termino adesse nequibat, petens causam eiusmodi in aliud differri tempus, quo ipse generosus Ioannes Bonar per rectam valetudinem commodius coram nobis comparere atque iustas rationes adferre poterit, ob quas id fecit. Nos cum consiliariis nostris examinata hac controuersia partium animaduertimus, non esse tantae importantiae hoc negotium, quin illud generosus Ioannes Bonar castellanus Biecensis et magnus procurator noster Cracouiensis sine praesentia sua coram nobis per procuratorem suum absoluere non posset, ideo ex consiliariorum nostrorum sententia cognito eo, quod Matthias Szulikowskj non sit electus in consulem iuxta praescriptum decreti diui parentis nostri, inherentes eiusmodi decreto, decernimus generosum Ioannem Bonar magnum procuratorem nostrum Cracouiensem Matthiam Sulikowskj in consulem eiusdem ciuitatis eligere non potuisse neque eundem loco et honoribus inter alios consules gaudere et potiri posse, atque eam ob rem

illum loco consulari amouimus, aliumque, qui ex ordine scabinorum juratorum fuerit, secundum decretum commemoratum eligendum tempore antiquitus vsitato decernimus, hac nostra sententia mediante. In cuius rei fidem sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Warszouiae feria quarta ante festum sanctae Heduigis proxima, anno Dominj millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo, regni vero nostri anno vigesimo nono. — Ioannes Ocieski r. P. canc. sst. — Relatio magnifici Ioannis [de Ocziessino regni Poloniae cancellarii].

Dokument pargaminowy, pieczęć wraz z dólnym marginesem dokumentu oderwana.

174. 1558. die 26. m. Decembris, Petricoviae.

Sigismundi Augusti regis Poloniae privilegium »plebisciti ad instar eiusdem, quo civitas Cracoviensis utitur, confirmationis«. Feria II. ipso die s. Stephani protomartyris.

Z sumarycznego zatwierdzenia przywilejów miasta Kleparza, wydanego przez Augusta III w Warszawie d. 24 listopada 1738

175. 1559. die 1. m. Februarii, Casimiriae.

De duodecim viris ad negotia civilia administranda ex communitate deligendis.

Actum feria quarta pridie festi Purificationis Mariae. — Honorata communitas ciuitatis Kasimiriensis ad praetorium pleno numero congregata, e suo medio delegerunt viros duodecim, nempe Stanislaum Czieniowski, Venceslaum Niedbala, Stanislaum Tlusti, Franciscum Franek, Ioannem Kaczmarzik, Gregorium Gorka, Gregorium Pokora, Valentinum pannitonsorem, Casparum cocum, Stanislaum Sklarz, ex Ponte vero regali Franciscum serrificem, Ioannem Trebacz, quibus omnes et singuli dant plenam potestatem et facultatem omnes et singulos actus de republica vnacum d. consulibus, aduocatis et d. scabinis et senioribus contuberniorum tractandi, agendi, constituendi, tanquam soli personaliter adessent, penamque super negligentes laudauerunt, vt quisquis horum virorum delectorum per famulum offitij praeuentus et ad reipublicae negocia vocatus, venire noluerit non veneritque, is gr. sex pene dominis consulibus luet tocies, quoties praeuentus ad praetorium venire detractauerit.

Acta Cons. Casimir. N. 759, str. 342.

176. 1559. die 1. m. Februarii, Casimiriae.

Plebiscitum de rationibus civilibus reddendis.

Actum feria quarta pridie festi Purificacionis Mariae. — Honorata communitas ciuium tam Kasimiriensium quam Stradomiensium ad praetorium congregata, animaduertentes quemlibet calculum exactius fieri posse, quum in plurium hominum praesentia ponitur, quare ad audiendam per dominos errarios quotannis racionem ad viros antehac delectos delegerunt ac addiderunt primum ex duodecim viris Ioannem Kaczmarzik, Gregorium Pokora, ex contubernijs vero Felicem pellionem et Stanislaum Czudniiurek sartorem hac lege, quod si aliquis ex hijs contubernijs delectus e uiuis decesserit, in optione et voluntate communitatis erit, in locum demortui ex quocunque contubernio aut ex his aut alijs contubernijs eligere quemcunque voluerint.

Plenus autem numerus virorum ad audiendam rationem delectorum hic est: primum aduocatus Kasimiriensis et Stradomiensis pro tempore existentes, ex scabinis autem Alexander Klossek et Ioannes pannitonsor, ex duodecim viris Stanislaus Czieniowski, Valentinus pannitonsor, Ioannes Kaczmarzik, Gregorius Pokora, ex contubernijs Gregorius Zigo lanius, Paulus Zobek pistor, Felix pellio, Stanislaus Czudniiurek sartor. Quibus viris prenotatis ipsa tota communitas dedit et concessit omnimodam potestatem rationem per d. consules et errarios singulis annis faciendam, audire, suscipere, de percepta quietare et omnia et singula ad id necessaria facere, tanquam ibidem plena et integra ciuium communitas personaliter adesset.

Acta Consul. Casimir. 759, str. 343. Wznowioną jest ta uchwała w roku 1563. Ibidem 760, str. 435.

177. 1559. die 3. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de praeceptis sub peste grassante observandis.

Feria secunda post Visitationis sanctae Mariae. — Domini consules in reipublicae negotijs per schedulas legitime congregati, vnanimi consensu hos infra descriptos articulos sanxerunt tempore hoc obortae pestis seruandos:

§ 1. Omnes portas et portulas vrbis occludendas esse, vt tam noctu quam interdiu occlusae sint, exceptis tribus, nempe s. Floriani, Noua et Sutorum, quae solae apertae erunt. Aperientur autem 11 occludentur 23 hora. Munienturque diurnis et nocturnis custodibus singulae octenis, quibus singulis dabuntur quindenj grossi septimanatjm premij et victus causa. Portula quoque portae Castrensis aperietur.

§ 2. Item habita ratione difficilioris uictus hoc tempore perturbato, adaugendo precium solitum dabuntur septimanatim: vnicuique famulo praetorij 12 grossi, famulo stubae consularis addentur ad precium solitum 2 gr. circelmagistro 24 grossi dabuntur, tibicini 52 grossi, capitaneo praetorij 36 grossj.

§ 3. Item dentur pauperibus scholaribus ad s. Mariam septimanatim 12 grossi.

§ 4. Domino proconsuli pro tempore existenti dentur ex erario publico septimanatim duo florenj, dominis quoque consulibus senioribus hic mansuris tempore pestis et domino proconsulj assessuris, singuli floreni singulis, domino notario etiam hic mansuro similiter quoque septimanatim singulis septimanis florenus vnus.

§ 5. Haec autem omnia a proximo die sabbati incipienda et inhoanda sunt

Acta Cons. Crac. 9, str. 29.

178. 1559. die 10. m. Iulii, Casimiriae.

Senatus consultum de testamentis sub peste grassante faciendis.

Actum feria secunda ante festum sanctae Margarethae. — Famati domini proconsul et consules, aduocatus et scabini ac honorata omnium ciuium Kasimiriensium communitas, sibi vnusquisque de vita sua hoc tempore pestis cauendo, vnanimi omnium voto sanciuerunt, vt si quis vtriusque sexus vicinorum egrotauerit et testamentum condere voluerit, duos viros vicinos ad se vocare et coram illis suam voluntatem exponere ac cum suis rebus disponere legittime poterit. Qui viri quicquid a testatore audiuerint, debent ad praetorium ire et ad acta scabinalia Kasimiriensia coram notario sufficientem recognicionem de voluntate testatoris facere, et illic inscribi curare; quae ipsorum virorum recognicio ab omnibus obseruari tamquam valida ac firma esse debebit, tanquam per testatorem coram iudicio aduocati et scabinorum facta ac recognita fuerit.

Acta Consul. Casimr. N. 759, str. 553.

179. 1560. die 16. m. Martii, Vilnae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae Ioanni de Ocieszyno capitaneo Cracoviensi mandat, ut de fide et religione quorundam consulum Casimiriensium inquirat.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. dominus et haeres. Magnifico et generoso ac venerabili Ioanni de Ocziessino regni nostri cancellario, Cracouiensi generali, Osuieczimensi, Zathoriensi, Sandecensi et Olstinensi capitaneo, Valentino Dembienski castellano Sandecensi, capitaneo Chęczinensi et burgrabio Cracouiensi, Raphaeli Wargawski praeposito Craccouiensi, Wladislauiensi et Sandomiriensi custodi, secretario et notario thesauri nostri, sincere fideli et deuote dilectis gratiam nostram regiam. Magnifice, generose

et venerabilis, sincere fidelis et deuote dilecti! Cum quaererentur coram nobis famati proconsul et consules ciuitatis nostrae Kasimiriensis, se a generoso Ioanne Boner castellano Biecensi, magno procuratore Craccouiensi, Scepusiensi et Rapstinensi capitaneo contra praescriptum decreti non ita pridem a nobis inter eos lati, ad recipiendum in consules quosdam homines, videlicet Mathiam Sulikowsky et Alexium Zydek ab eodem generoso Ioanne Boner ad gerendum munus consulare electos, qui se iam pridem a catholica ecclesia segregasse et a communione eiusdem praecidisse dicuntur, cogi et compelli, contra vero ab eodem generoso Ioanne Boner nobis significatum est, se homines honestos et catholicos iuxta praescriptum decreti in consules eligisse, neque in eo quicquam contra decretum nostrum fecisse, quam ob rem ad hoc munus gerendum in numerum consulum referri et suscipi non debeant, petentes vt literis nostris huiusmodj controuersiam, an videlicet iuxta electionem a generoso Ioanne Boner factam suscipi, an vero vti petunt proconsul et consules, praedicti Mathias Sulikowski et Alexius Zydek reici debeant, nec ne, dirimeremus. Sed cum nos hic de eo recognoscere non possumus, tum quod hoc negotium praesentiam partium ac earum personarum, quas generosus Ioannes Boner in consules elegit, et inquisitionem de fide et religione ipsorum requirat, ne quid praecipitanter ea in re fecisse atque adeo alicui praeiudicium adferre videamur, s. f. et d. vestris, quarum fidem et in rebus gerendis dexteritatem compertam et exploratam habemus, committimus mandantes, vt certo aliquo die ac tempore captato, vocatis vtrisque partibus tam generoso Ioanne Bonar, quam proconsule et consulibus atque etiam Mathia Sulikowski et Alexio Zydek, diligenter inquirant et cognoscant, an praedicti Mathias Sulikowski et Alexius Zydek, quos in numerum consulum magnus procurator noster Craccouiensis referri et suscipi vult, sint tales, quales decretum nostrum requirit, hoc est honesti ciues, possessionati et catholici, ita videlicet, vt si quidem cognouerint eos esse tales, vt eos pro legittime electis ad hoc munus gerendum suscipi iubeant; quod si vero non catholicos sed alicuius alterius sectae et dogmatis, quae ab ecclesia catholica abhoret, esse cognouerint, vt reiectis illis alios in locum ipsorum iuxta praescriptum decreti nostri a generoso Ioanne Boner eligi mandent, quodque decreuerint, a partibus obseruari curent, salua ad nos parti, quae se decreto s. f. et d. vestrarum grauatam senserit, appellatione, vnius vestrum absentia non obstante. Facturae pro gratia nostra. Datum Vilnae XVI Marcij, anno Domini M. D. I.X, regni nostri XXXI. — Commissio sacrae regiae maiestatis propria.

Z kopii zawartej w rękopisie bibl. Jagiel. Krak. N. 118, str. 117.

180. 1561. die 21. m. Februarii, Vilnae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae magno procuratori arcis Cracoviensis mandat, ut numerum consulum Casimiriensium residentium antiquis consulibus suppleat.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiaeque etc. dominus et haeres. Generoso Ioanni

Bonar de Balicze castellano Biecensi, magno procuratori arcis nostrae Cracouiensis ac Scepusiensi, Rabstinensique capitaneo, fideli nobis dilecto, gratiam nostram regiam. Generose fidelis dilecte! Intelleximus ex relatione certorum consiliariorum nostrorum, ciuitatem nostram Cazimiriensem magistratu ciuili destitutam esse et duos tantummodo ad praesens rempublicam ciuitatis illius contra antiquitus receptam consuetudinem administrare, idque propterea, quod controuersia de alijs consulibus per fidelitatem tuam electis et a religione catholica alienis, inter fidelitatem tuam et communitatem ciuitatis istius nondum vigore commissionis nostrae cognita et decisa sit. Itaque nos prospicere volentes, ne per eam paucitatem magistratus ciuilis aliquod detrimentum aut periculum reipublicae ciuitatis istius eueniat, mandamus fidelitati tuae, vt interim, quoad controuersia inter fidelitatem tuam et communitatem ciuitatis istius de electis per fidelitatem tuam consulibus decidatur et componatur, numerum solitum consulum Cazimiriensium ex antiquis consulibus catholicis suppleat, qui ad decisionem controuersiae praedictae officio consulari fungi et rempublicam administrare possint et valeant. Pro gratia nostra. Datum Vilnae die XXI mensis Februarij, anno Domiui MDLXI, regni vero nostri anno XXXII. — Ad mandatum sacrae regiae maiestatis proprium.

Dokument papierowy opatrzony pieczęcią mniejszą koronną, wyciśniętą na samym dokumencie poniżej tekstu w wosku czerwonym, nakrytym wycinkiem papieru.

181. 1561. die 28. m. Maii, Vilnae.

Sigismundi Augusti regis Poloniae decretum de appellationibus ad iudicium commissariorum sex civitatum interponendis.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae Russiae, Prussiae, Masouiae etc. dominus et haeres. Famatis aduocato et scabinis Iuris supremi Maideburgensis castri nostri Cracouiensis fidelibus dilectis gratiam nostram regiam. Famati fideles dilecti! Expositum est nobis nomine iudicij commissariorum sex ciuitatum Iuris supremi Maideburgensis cursum legitimum iudiciorum nouo quodam modo adinuento contra iura et priuilegia ipsorum a f. vestris impediri et labefactari, idque ea ratione, quod f. vestrae contendentibus isthic partibus, an appellatio ad nos an uero ad iudicium commissoriale sex ciuitatum sit permittenda, per sententiam pronunctiantes quidem, se nonnisi ad iudicium commissariorum sex ciuitatum eam facultatem appellandi iuxta veterem obseruationem permittere, sed ab eiusmodi sua sentencia parti appellanti ad nos appellationem concedunt. In quo quidem recte faciunt, quod nonnisi ad commissarios sex ciuitatum appellare iubent, in eo non recte, quod iterum ab ea sententia appellantibus eorum appellationi defferunt, neque enim refert, quo pacto lex circumueniatur, cum constet alia quidem racione idem tamen committi. Sed cum verba priuilegij aperte appellationibus eiusmodi repugnent, mandamus f. vestris, ne appellationes eiusmodi insolitas et priuilegijs commissariorum sex ciui-

tatum contrarias in posterum admittant, sed ordinario et consueto cursu ad iudicium commissariorum sex ciuitatum relegent. Aliter pro gratia nostra non facturi. Datum Vilnae die XXVIII Maij, anno Domini M. D. LXI. regni uero nostri XXXII. — Ad mandatum sacrae maiestatis regiae proprium.

Ze spółczesnej kopii na zwykłym arkuszu papieru spisanej, nieuwierzytelnionej.

182. 1562. die 2. m. Ianuarii, in Łomża.

Sigismundus Augustus rex Poloniae facultatem exigendi vectigalis pontatici civibus Casimiriensibus ab antecessoribus suis concessam, renovat.

In nomine Domini amen. Ad rei memoriam sempiternam. Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniae, Samogitiaeque dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quorum interest, vniuersis et singulis, tam praesentibus, quam futuris, harum notitiam habituris, quod cum hoc tempore postulantibus regni nostri rationibus, in oppidum Lomzense ex magno ducatu nostro Lithuaniae excurrissemus, missis ad nos nuntijs proconsul et consules totaque communitas ciuitatis nostrae Casimiriae nobis per medium certorum consiliariorum nostrorum referri curarunt, quod habuissent quidem priuilegium a nostris praedecessoribus, serenissimis olim regibus Poloniae concessum super exactione thelonei pontalis, sed quod in proxima conflagratione ciuitatis esset illis igne absumptum, nihilominus autem in usu et possessione ipsius exactionis, prout eam antiquitus habuerunt concessam, et praedecessores ipsorum fuissent, et illi ad hoc usque tempus essent, supplicantes nobis, ut aliud priuilegium in locum deperditi eisdem benigne concedere dignaremur. Nos accepta primum eius rei certa fide et quorundam consiliariorum nostrorum ex palatinatu Cracouiensi testimonio, qui et eadem de ipso priuilegio exactionisque usu apud nos retulerunt, et insuper pontes extra maenia Casimiriensia constructos consulatum Casimiriense reficere, viamque publicam communire lapidibusque sternere commodioris transitus causa solitos esse, inque ea omnia sumptus ex eius vectigalis exactione facere, nobis confirmarunt, hoc facilius benignitatem nostram illis exhibendam esse duximus, quo rem aequiorem eos a nobis petere intelleximus. Quamobrem de certa scientia et gratia nostra regia necnon consiliariorum ad praesens nobiscum extantium speciali voluntate et assensu, inhaerendo quoque perpetuo eiusdem exactionis usui, ipsorum ciuium Casimiriensium iuramento comprobato, damus ipsis facimusque omnimodam potestatem eandem ipsam exactionem ponticam, prout eam antiquitus et iuxta priuilegia serenissimorum antecessorum nostrorum regum Poloniae exigere soliti sunt, et ad hoc usque tempus exigunt, modo et quantitate infrascriptis vigore praesentis priuilegij exigendi, tollendi et in reparationes tam pontium Casimiriensium, quam viarum publicarum, quae per ipsam ciuitatem Casimiriam et Stradomiam ducunt, aliosque ciuitatis usus libere conuertendi: ita videlicet, quod vectores omnes, quicunque itinere hoc per Casimiriam et Stradomiam fuerint profecti, a singulis curribus maioribus sale et alijs rebus onustis, qui a quatuor vel pluribus equis trahuntur, grossum vnum Polonicalem deinde a curribus mediocribus singulis, carbonibus videlicet vel similibus rebus impletis, denarios nouem, postremo a curribus ligna, res quoque aequalis aestimationis deferentibus, denarios tres eisdem ciuibus Casimiriensibus dare et pendere teneantur perpetuis temporibus et in aeuum. Cuius exactionis potestatem iusque perpetuum consulatum Casimiriensem habere volumus, ea tamen conditione, ut pontes et vias commemoratas reparare ac reficere perpetuo sint adstricti. Quare vniuersis et singulis, nominatim vero mercatoribus, vectoribus hoc itinere et per pontes commemoratos proficiscentibus, ac alijs omnibus, quicunque ad pendenda vectigalia seu thelonea de iure vel consuetudine tenentur, notum id manifestumque fieri volumus ac mandamus, ut exactionem commemoratam eisdem ciuibus Casimiriensibus sine omni tergiversatione dent, pendant ac persoluant sub poenis in transgressores theloneorum sancitis, saluis tamen iuribus et libertatibus personarum, quae ad pendenda thelonea quaeuis de iure et consuetudine non sunt obligatae. In cuius rei fidem firmiusque et euidentius testimonium, sigillum nostrum maius infra est appensum. Datum Lomzae feria sexta postridie Circumcisionis Domini et hoc die secunda mensis Ianuarij, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo secundo, regni vero nostri anno trigesimo secundo. Praesentibus ibidem reuerendis in Christo patribus dominis: Philippo Padniewski Cracouiensi, Iacobo Uchainski Vladislauiensi, Andrea Noskowski Plocensi, Valentino Herborth Premisliensi, Nicolao Wolski Chelmensi ecclesiarum episcopis, necnon magnificis, generosis et venerabilibus Ianussio de Koscielec Siradiensi, Maioris Poloniae generali, Naklensique et Bidgostiensi, Ioanne de Sluszewo Brestensi et Kownensi(?), Nicolao de Srzeniawa terrarum Russiae et Haliciensi, Colomiensique, Ioanne de Dambrouica Lublinensi et Casimiriensi, Arnolpho Uchainski Plocensi et Wissogrodiensi, Stanislao Lawski de Strzegocin Masouiae et vicesgerenti, Andrea Sierpski de Gulczewo Rauensi, palatinis et Plocensi, Stanislao Macieiowski Sandomiriensi, curiae nostrae marsalco ac Lublinensi, Zawichostensique, Nicolao Trzebuchowski Gnesnensi, burgrabio arcis nostrae Cracouiensis ac Belzensi, Brzestensi, Lelouiensi, Rogoznensique, Adamo Willamowski Plocensi et Ciechanouiensi, Valentino Dembienski de Piotrkowice Sandecensi, regni nostri thesaurario, burgrabio arcis nostrae Cracouiensis ac Chencinensi, Czorstinensique, Ioanne Bonar de Balicze Biecensi, magno procuratore arcis nostrae Cracouiensis ac Scepusiensi, Rabstinensique, Ioanne Sirakowski Landensi, curiae nostrae referendario ac Przedecensi, Stanislao Wolski Brzezinensi, Stanislao Dunin Inowlodensi, Ioanne Warschowicki Warschouiensi, Valentino Nadarzinski Visnensi, Anselmo Gostkowski Wissegradiensi, castellanis, Ioanne de Ocieszno regni nostri cancellario, Cracouiensi generali ac Osviecimensis, Zathoriensis ducatuum ac Samboriensi, Olstinensique, et terrae Cracouiensis succamerario, Stanislao Myszkowski de Mirow incisore regni nostri ac Mariemburgensi, Rathnensique, Christophoro Sobek de Suleiow Varschouiensi, Solecensi, Nurensique, Hieronimo Modlichowski Lomzensi, Kolnensique, Nicolao Laski incisore nostro ac Krasnostauiensi, Ioanne Dulski Bobouiensi, Rogosnensique, Stanislao Barsc Schniatinensi,

Mathia Chamdzinski Zakrocimensi capitaneis, Petro Miszkowski decano Gnesnensi, Lanciciensique praeposito, Alberto Starozrebski archidiacono, Andrea Przeczlawski scholastico et in spiritualibus generali vicario, Raphaele Mschowski canonico Cracouiensi, Stanislao Karnkowski Gnesnensi, Vilnensique canonico, regni nostri referendario, Piotrkouiensi parocho, Petro Arciechowski causarum Podlachiensium referendario nostro, Thoma Pschonka sacrae theologiae doctore, Sandomiriensi, Vratislaviensi, Pulthouiensique canonico, praeposito Dibouiensi et beatae Mariae virginis ecclesiae in circulo Cracouiensi archipresbytero, cancellariaeque nostrae maioris directori, Ioanne Grodzicki iuris legum doctori, decano Glogouiensi, Hollomuncensique, Ioanne Lawski scholastico Posnaniensi et Premisliensi, Paulo Stempowski Vladislauiensi, Plocensique canonicis, Ioanne Herborth de Fulsten terrae Premisliensis, Ioanne Bogusch terrae Lublinensis succamerarijs et alijs quamplurimis dignitarijs, secretarijs, officialibus et aulicis nostris, fidedignis testibus ad praemissa existentibus, sincereque grateque et fidelibus nostris dilectis. Datum per manus eiusdem magnifici Ioannis de Ocieszno, regni nostri cancellarij, Cracouiensis generalis ac Oswiecimensis, Zatoriensis ducatuum, Samboriensis, Olstinensisque capitanei et terrae Cracouiensis succamerarij, sincere nobis grateque dilecti. — Ioannes Ocieski regni Poloniae cancellarius sst. — Relatio magnifici Ioannis de Ocieszno regni Poloniae cancellarij, Cracouiensis generalis ac Oswiecimensis, Zathoriensis ducatuum, Schamboriensis, Olstinensisque capitanei et terrae Cracouiensis succamerarij.

Z kopii zamieszczonej w rękopisie bibl. Jagiel. Krak. N. 136, str. 34.

183. 1562. die 12. m. Ianuarii, in Łomża.

Sigismundus Augustus rex Poloniae pactum consulum civitatis Casimiriae cum Iudaeis Casimiriensibus de a. 1554. ratum facit. Feria II. intra octavas Epiphaniarum.

Kopia zawarta w rękopisie Codex iurium et privilegiorum civit. Casimiriae, na str. 99. Zatwierdzony zaś tym przywilejem układ z żydami kazimirskimi z r. 1554 podany jest wyżej pod N. 158.

184. 1562. die 12. m. Ianuarii, in Łomża.

Sigismundus Augustus rex Poloniae plebiscitum quoddam civitatis Casimiriae de anno 1556. ratum facit. Feria II. intra octavas Epiphaniarum.

Z rękopisu Codex iurium et privilegiorum civit. Casimiriae, str. 96. Zatwierdzony powyższym przywilejem plebiscyt z r. 1556 w przedmiocie poboru akcyzy od palenia gorzałki, ogłoszony jest pod N. 163 niniejszego zbioru.

185. 1562. die 9. m. Martii, Casimiriae.

Senatus consultum de mensura acervorum lapidum et de saxifragis.

Actum feria secunda post dominicam Letare. — Slawny pan burmistrz y panowie raycze s temy mieszczani, ktorzi na gori kamienne nakladaią, zabiegaiącz themv, aby od ludzy ynssich tak postronnych iako y sąsiad narzekanie o niesprawne vkladanie pulstoskow niebilo, nieodmiennie postanovily i vchffaleli:

§ 1. isz kasdi gornik ma pulstossek kasdi vlozicz na dluzą i na serzą siedm lokczi a na vissą pultora lokczia, isz bi tesz dziuri i sklepienie nie bily. A iesli by v ktorego bil pulstossek mnieysy nalezion, nisli tha miara okaze, thedi gornik ma bicz karan siedzeniem w kasniey mieszczkiei thidzien.

§ 2. Panowie maią na kasdi rok obieracz mieszczani, ktorzi by thei miari doglądali.

§ 3. Aby thesz wselki gornik niezabiral v pana pieniedzi na robothe vieczey, nysli by zarobil; a iesli by zabral, nie ma od pana odchodzicz asz wsistko ono, czo by zabral, odrobil pod siedzeniem.

§ 4. A iesli będzie chczial od pana odstacz, thedi ma panv przed them czviercz rokv opoviedziecz, a nysli odydzie, ma gore chedogo virumowacz, chedogo z naczniem oddacz pod siedzeniem.

§ 5. Item ktorego gornika pan przesz zime fleguie, thedi on gornik ma v pana przesz czale liatho robicz asz do svietego Michala.

§ 6. Item aby rumv nie miesaly w pulstosky.

§ 7. A do domv nie maią s robothi schodzicz asz o dwudziestey y trzeczіei godzini; a ktorego by sludzi mieszczi raniey zastali a niemialby slusney vimowky, thedi ma ydz do więzienia.

§ 8. Item wselki miesczanin, ktorzi na gori nakladaią, niema thaniey pulstoskow przedavacz iedno po grziwnie; a ktoriby bil dosviaczon, isz bi thaniey przedal, then ma piecz grzivien vyni na rathusz polozicz.

Acta Consul. Casimir. N. 760, str. 170.

186. 1562. die 27. m. Aprilis, Vilnae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegium a Sigismundo I. rege civibus Cracoviensibus a. 1507. impertitum, ratum facit. Feria II. post festum s. Adalberti proxima.

Dokument pargaminowy opatrzony sygnetową czworoboczną pieczęcią królewską z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z białego i wiśniowego jedwabiu. Zatwierdzony przywilej z r. 1507 podany jest wyżej pod N. 2 niniejszego zbioru.

187. 1562. die 29. m. Aprilis, Vilnae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae decretum Sigismundi I. regis de anno 1527. ratum facit. Feria IV. ante festum ss. Philippi et Iacobi apostolorum.

Kodeks Zaleskiego, kar. 132. Przywilej Zygmunta I z r. 1527 podany jest wyżej pod N. 33 niniejszego zbioru.

188. 1563. die 15. m. Martii, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae quascunque lites civibus Cracoviensibus a quocumque intentas, ad proximum suum Cracoviam adventum dirimendas remittit.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis, quod cum famati consules ciuitatis nostrae Cracouiensis ab officio consulatus et communitate ciuitatis illius ad conuentionem regni generalem Piotrcouiensem praesentem nuntij in negotijs reipublicae missi, exhiberent nobis iura, priuilegia et decreta a serenissimis praedecessoribus nostris eis ciuitatique Cracouiensi concessa, per nosque confirmata, atque coram nobis suo et totius officij consularis communitatisque eiusdem ciuitatis nostrae Cracouiensis nominibus quaererentur, quod etsi illi ex singulari gratia et beneficio serenissimorum regum Poloniae praedecessorumque nostrorum hac speciali gaudeant praerogatiua, vt nonnisi in arce nostra Cracouiensi et a nemine alio praeterquam a nobis iudicari debeant, insolitis tamen eos citationibus tam ad maiestatem nostram regiam seu iudicium nostrum in praesentem conuentionem generalem Piotrcouiensem ac etiam post curiam nostram, quam etiam ad insolita ac inconsueta tribunalia et officia ac iurisdictiones nunquam antehac vsitatas in iudiciaque et officia regni nostri tam terrestria, castrensiaque, quam etiam palatinalia trahi et euocari contra praenominata iura, priuilegia et decreta, eoque fieri, quod ipsi consules ciuesque Cracouienses eiusmodi iurisdictionum sententijs grauatos se sentientes, contra praescriptum suorum iurium, priuilegiorum et decretorum motiones suas et appellationes ad nos facere interponereque cogantur, proptereaque nobis supplicarent, vt causas eiusmodi omnes et singulas praenominatas iuxta praescriptum iurium et priuilegiorum, decretorumque eorundem ad faelicem aduentum nostrum Cracouiam limitare dignaremur. Nos itaque aequum censentes vnumquemque subditorum nostrorum in suis iuribus, priuilegijs et decretis conseruare, omnes et singulas eiusmodi causas et actiones memoratas per quascunque personas, cuiuscunque status et conditionis existentes, ipsis consulibus, aduocato et scabinis ciuibusque Cracouiensibus tam coniunctim, quam diuisim coram quocumque officio et iudicio regni nostri intentatas et adhuc intentandas, nullis prorsus exceptis, earumque terminos tam ex citationibus, adcitationibus et concitationibus, quam

ex motionibus et appellationibus a iudicijs quibusuis tam terrestribus et castrensibus, quam palatinalibus ad maiestatem nostram regiam in conuentionem regni generalem praesentem siue etiam post curiam nostram factis, prouenientes et pendentes, et quae interim prouenient, incident et quomodocunque deuoluentur, nullis prorsus exceptis, ad diem duodecimam post faelicem proximumque ingressum nostrum in arcem nostram Cracouiensem proxime instantem, die ingressus exclusa, motu nostro proprio et authoritate nostra regia limitandas et prorogandas duximus, limitamusque et prorogamus praesentibus literis nostris iuxta praescriptum eorundem iurium, priuilegiorum et decretorum. Quasquidem omnes et singulas causas memoratas, nullis prorsus exceptis et exclusis, ab ea ordinatione iudiciorum in praesenti conuentu generali facta et ab alijs iudicijs et officijs quorumcumque iudicum et officialium regni nostri authoritate nostra regia excipimus, atque nobis ipsis et iudicio nostro regio, quandoquidem interpretatio et cognitio iurium, priuilegiorum et decretorum ciuitati nostrae Cracouiensi concessorum, nemini alteri, quam nostrae regiae maiestati tanquam supremo iudici et legum conditori competit, plenarie iudicandas reseruamus, vbi dicti proconsul, consules, aduocatus et scabini ciuesque Cracouienses tam ex officijs suis coniunctimque, quam etiam priuatim et diuisim cum quibuscumque personis et quaecunque personae cuiuscunque status et conditionis existentes cum eisdem consulibus et ciuibus Cracouiensibus habent et habiturae sunt, habebuntque terminos prosequendarum causarum quarumuis suarum, nullis penitus exceptis et exclusis, eos videlicet, quos nunc habere debuerunt, et deinceps vigore quarumcunque siue generalium siue specialium limitationum causarum quarumcunque regni nostri quocunque nomine et cognomine censendarum, etiam post curiam nostram tendentes habere deberent, nullius partis iure laeso, sed in suo robore totaliter reseruato. Quare omnibus et singulis tam iudiciorum et officiorum terrestrium, castrensium, pallatinalium quam aliarum quarumcunque causarum et iudiciorum, officiorumque iudicibus denuntiamus, eisque serio edicimus et mandamus, ne vllo praetextu vel colore humana industria excogitando, memoratas actiones omnes et singulas dictis consulibus ciuibusque Cracouiensibus, publicis et priuatis personis, coniunctim vel diuisim quomodocunque intentatas vel adhuc intentandas, aut ex motionibus et appellationibus a iudicijs et officijs quibusuis tam terrestribus, castrensibus, quam etiam palatinalibus ad nos deuolutas vel deuoluendas, motu nostro proprio et authoritate nostra ragia modo superius recensito per nos ad faelicem nostrum aduentum in arcem Cracouiensem prorogatas et limitatas, interea temporis iudicare, prosequi aut exequi audeant, verum omnes et singulas eiusmodi causas et processus cum toto illorum effectu, vt praemissum est, ad nos tribunalque nostrum regium in arcem nostram Cracouiensem secundum dispositionem iurium, priuilegiorum et decretorum ipsis consulibus ciuibusque Cracouiensibus concessorum, atque iuxta hanc nostram praesentem limitationem illis concessam, citra quamuis exceptionem remittant, terminosque remissionum siue appellationum aut quarumuis aliarum actionum interim cadentes et prouenientes deuoluendosque resignent et praefigant. Alioquin quicquid interea temporis sub absentia nostra ab arce Cracouiensi vigore citationum, adcitationum, concitationum, appellationum, remissionumue

ac quarumcunque motionum siue contra officium siue contra publicas aut priuatas personas ciuitatis nostrae Cracouiensis contra praesentem limitationem, non attentisque eorum iuribus, priuilegijs et decretis vbilibet locorum per quoscunque iudices et officiales regni nostri decretum fuerit, id totum nostra hac interueniente authoritate regia inualidum, irritum nulliusque momenti esse debere declaramus et pronuntiamus, non secus, acsi mediante sententia nostra regia pro irrito et inani iam cognitum et decisum esset. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum praesentibus est subappressum. Datum in conuentu generali regni Piotrcouiensi, feria secunda post dominicam Oculi proxima, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo tertio, regni nostri anno trigesimo quarto. — Ioannes Ocieski regni Poloniae cancellarius sst. — Relatio magnifici Ioannis de Oczieszno regni Poloniae cancellarij, Cracouiensis generalis, Osswiecimensis, Zatoriensis, Samboriensis, Olstinensis etc. capitanei.

Z kopii zawartej w kodeksie Zaleskiego, na karcie 133, gdzie też zanotowano, iż oryginał opatrzony był wielką pieczęcią koronną.

189. 1563. die 26. m. Martii, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae civibus Cracoviensibus transferendi emporium salis ante portam Novam dat potestatem.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. dominus et haeres. Spectabilibus et famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Cracouiensis, fidelibus dilectis, gratiam nostram regiam. Spectabiles et famati, fideles dilecti! Edocti a certis consiliarijs nostris, viam publicam ciuitatis illius, quae annis singulis magnis impensis ciuitatis tam in foro quam in plateis et vicis lapidibus sternitur, eo maxime labefactari et corrumpi, quod in depositorium ciuitatis illius sal bancatum curribus oneratum inuehatur rursusque euehatur, prospectum iri volentes publico ciuitatis eius commodo, permittimus fidelitatibus vestris, vt depositorium salis bancati extra ciuitatem ante portam Nouam in eum locum, qui stabulis ciuilibus est contiguus, quem depositorio imprimis aptum et oportunum censuerint, transferant atque salicidis Cracouiensibus et Vieliciensibus ex praescripto decreti diui Cazimiri regis reseruacula et cameras, in quibus sal bancatum ex veteri et recepta consuetudine e zuppis nostris Cracouiensibus aduectum deponatur, emensurent distribuantque, et quatenus opus fuerit vltra solitum camerarum numerum insuper aliquot cameras pro sale deponendo salicidis Cracouiensibus adijciant et augeant, viam vero publicam, qua vectores sal circum circa ciuitatem deducturi sunt, reparent et commodam reddant. Pro gratia nostra et debito suo facturae. Datum Piotrcouiae in conuentu regni generali feria sexta ante dominicam Iudica proxima, anno Domini MDLXIII, regni vero nostri anno XXXIIII. — Ex proprio sacrae regiae maiestatis mandato.

Dokument papierowy, pieczęć która na dokumencie poniżej tekstu wycisnięta była, wykruszona.

190. 1563. die 15. m. Aprilis, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae litem, quam suburbani cerdones civibus Cracoviensibus de areis ad fluvios Rudawa et Rudawka sitis, intendebant, commissariis quibusdam dirimendam committit.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithwaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Cracouiensis, fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram regiam. Famati fideles nobis dilecti! Delatum est ad nos nomine tocius communitatis oppidanorum suburbii Cracouiensis *garbari* dicti, fidelitates vestras contra consuetudinem antiquitus obseruatam nonnullis conciuibus suis exdiuidere et emensurare areas ad extruenda noua edificia in eis locis, quae ex antiqua consuetudine desuper habita ab omnibus edificiis libera semper fuerunt, videlicet supra fluuios Rudawa et parua Rudawka sittis, non solum in ipsorum suburbanorum, sed etiam et tocius ciuitatis Cracouiensis praeiudicium, periculum et detrimentum, vnde multa pericula tam ciuitati quam suburbiis accidere possent. Idque fidelitates vestras eo quidem praetextu et exemplo facere, quod nos antehac non ita pridem famato Georgio Schffarcz mensatori nostro aream vnam supra fluuium Rudawa ad extruendam sibi domum emensurari iusserimus, illamque ipsi donauerimus. Donauimus nos quidem dicto mensatori nostro aream vnam pro extruenda sibi domo, eamque donationem nostram ratam omnino esse ac in ea dictum mensatorem nostrum conseruari volumus; verum quod omnes areae in locis praedictis supra fluuios Rudawa et Rudawka sittis edificiis occupari debeant (quandoquidem id per antecessores nostros semper prohibitum fuisse dicitur), id omnino fieri nolumus. Quia tamen non soleamus in talibus re incognita quicquam statuere, ideo commisimus certis commissariis nostris, vt eiusmodi controuersiam de areis praedictis excepta area mensatoris nostri, illi per nos antehac concessa, inter fidelitates vestras et oppidanos suburbii praedicti autoritate nostra cognoscerent et componerent. Quare mandamus fidelitatibus vestris, vt cum per dictos commissarios nostros vocatae fuerint, coram eis compareant, et quicquid in praemissis cognouerint, firmiter teneant et obseruent. Mandamus fidelitatibus vestris, vt interim antequam controuersia haec de areis praedictis per commissarios nostros aut per nos decisa et cognita non fuerit, ab emensuracione et assignacione arearum praedictarum cuiuis personarum, ab extructione quorumuis edificiorum in areis eisdem abstineant et supersedeant, et aliter fidelitates vestrae pro gratia nostra non facturae. Datum Piotrcouiae die XV mensis Aprilis, anno Domini M D L XIII, regni vero nostri XXXIIII. — Ad mandatum sacrae regiae maiestatis proprium.

Dokument papierowy, opatrzony mniejszą pieczęcią koronną, wyciśniętą poniżej tekstu na samym dokumencie w czerwonym wosku, zalepionym wycinkiem papieru.

191. 1563. die 30. m. Iunii, in Kowno.

Sigismundus Augustus rex Poloniae ponderatori Cracoviensi deportationem rerum ponderatarum interdicit.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. dominus et heres, significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis. Expositum esse nobis graui in quaerella nomine ciuium nostrorum Kazimiriensium, damna illis et iniurias inde fieri, quod ponderator ciuitatis nostrae Cracouiensis seu illius administri quandam sibi vindicent licentiam, res ipsorum ciuium Kazimiriensium ponderatas deportandi ad ipsorum domicilia, nimijs eos solutionibus eo nomine onerando, supplicatumque est nobis, vt illis eiusmodi deportationem rerum ipsorum per eosdem administros ponderatarum interdiceremus, liberumque sit cuiquam res ponderatas soluto pretio iusto et consueto a rerum ponderatione, ipsis ponderatoribus non requisitis, quo voluerit deferre vel cuipiam deferendi committere. Cui supplicationi vti iustae benigne annuentes, eisdem administris ponderatoris deportationem rerum ipsorum ponderatarum interdicendam duximus, vti quidem interdicimus hisce literis nostris, ita, quod soluto precio iusto et consueto a rerum ponderatione suarum liberum sit cuiusuis (s) ciuium Kazimiriensium res suas ponderatas, quo voluerit, deferre vel defferendas ei cui visum fuerit comittere. Quod omnibus, quorum interest, nominatim vero proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Cracouiensis denunctiamus mandantes, vt eosdem ciues Kazimirienses iuxta has nostras literas conseruent conseruarique omnino curent, pro gratia nostra. In cuius rei fidem sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Cownae vltima Iunij, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo tertio, regni nostri tricesimo quarto. — Petrus Miskowski regni Poloniae vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi Petri Miskowski regni Poloniae vicecancellarij, decani Cracouiensis et Gnesnensis, Posnaniensis, Plocensis, Lanciciensis praepositi.

Z kopii zamieszczonej w rękopisie Codex iurium et privilegiorum civitati s. r. m. Casimiriae ad Cracoviam servientium, na str. 108.

192. 1563. die 27. m. Iulii, Vilnae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae statuit, contributionem a civibus Cracoviensibus sponte oblatam, immunitatibus eorumdem civium praeiudicare non debere.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazouiae, Samogitiae, etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quibus expedit, vniuersis et singulis, tam praesentibus, quam futuris, quod cum in proxime praeteritis comitijs Piotrkowiensibus de consilio praelatorum et consiliariorum nostrorum contributiones generales instituissemus, spectabiles et famati proconsul et consules ciuitatis Craccouiensis amplissima nobis libertatis et immunitatum priuilegia a serenissimis antecessoribus nostris et a nobis quoque ipsis ob praeclara eorum erga nos merita collata exhibuerunt, quibus manifeste nobis ad oculos ponebant, ipsos ad maiorem contributionem, quam eorum ferrent jura, priuilegia et vetustissimae consuetudines prorsus non teneri. Haec vero jura eorum, priuilegia et antiquae consuetudines ita obtinent, vt quando praelati, barones et ordines regni vnanimi voto in conuentione generali consenserint in contributionem vnius fertonis de singulis laneis, eamque effectualiter contribuere coeperint, tum ipsi duo millia florenorum Polonicalium soluere tenebuntur; sin autem duos fertones de quolibet laneo contribuere vnanimiter ab omnibus decretum fuerit, tum et ipsi duplicem exactionem vulgo *szoss* nominatam, quae quattuor millia florenorum conficit, conferre debebunt; si vero non plus, quam sex grossos a laneo solui constitutum fuerit, tum et ipsi non plus, quam mille florenos dare sunt obligati. Quae eorum priuilegia, quamuis manifeste ab hac tanta eos contributione excusabant atque immunes reddebant, tamen ipsi proconsul et consules ciuitatis nostrae Craccouiensis maximam nostram necessitatem cum turbulentissimo reipublicae tempore coniunctam, pro fide sua et obseruantia erga nos diligenter considerantes, non hanc nobis solum contributionem, ad quam jure tenebantur, libenter contulerant, verum etiam tanquam fideles subditi sponte sua atque voluntarie aliam etiam nunc atque pro hac vice contributionem maiorem largiri decreuerunt, quam per eorum priuilegia a nobis ipsis et serenissimis antecessoribus nostris liberaliter ob egregia eorum merita concessa, eos oportebat facere. Quae eorum erga nos atque adeo erga vniuersam rempublicam fides integerrima, vt omnibus sit magna cum eorum laude recognita, neque vllum vnquam deinceps eorum priuilegijs praeiudicium seu qualecumque detrimentum afferat, fatemur atque praesentibus hisce literis nostris fidem facimus, hoc eos ex mera, pura atque spontanea fide et obseruantia erga nos facere, quod videant periculosissimo hoc et vndique bellum imminente reipublicae tempore incredibiles aerarij nostri angustias. Ad quam quidem extraordinariam contributionem nisi proprio motu atque voluntate spontanea ipsi per se incitarentur, ob nostra et serenissimorum antecessorum nostrorum illis concessa priuilegia et consuetudines, in quorum vsu sine omni interruptione hactenus fuerunt, nullo modo prorsus tenerentur. Ne autem haec ipsorum praeclara erga nos fides praeiudicium aliquando priuilegijs eorum posset adferre, ne quisque vnquam ad idem vllo eos modo obligare tenereue posset existimare, literis hisce nostris praesentibus manu nostra subscriptis et signo nostro roboratis ad perpetuam rei memoriam notum testatumque facimus, promittentes atque pro nobis et successoribus nostris cauentes, hanc eorum erga nos alacritatem et contributionem, pro hac tantum vice exactam, nullis priuilegijs iuribusue eorum tum etiam vnioni, quam cum regni totius nobilitate habent, vllo vnquam modo detracturam, debilitaturam, neque in aliquam sequellam deriuaturam, sed promittimus verbo nostro regio, quod in vi ac robore suo haec eorum jura atque priuilegia, quae omnia hic pro insertis ha-

bemus haberique volumus, perpetuo a nobis atque serenissimis successoribus nostris habebuntur atque obseruabuntur perinde quasi nil prorsus praeter id, quod iure suo tenebantur, contulissent. In quorum fidem et euidens testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Vilnae vigesima septima Iulij anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo tertio, regni vero nostri anno trigesimo quarto. — Sigismundus Augustus rex sst.

Z kopii zamieszczonej w rękopisie bibl. Jagiel. Krakow. N. 135, str. 95.

193. 1563. die 27. m. Iulii, Vilnae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae statuit, omnes incolas civitatis Cracoviensis, iurisdictioni civili subiectos, ad contributionem nuper sancitam astrictos esse.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Vniuersis et singulis, quibus expedit, notum facimus, quod cum in generalibus proxime praeteritis Petricouiensibus comitiis vnanimi omnium ordinum consensu grauissimis reipublicae necessitatibus vrgentibus vndique contributiones sint decretae, necessarium esse existimauimus prouidere, vt eiusmodi exactiones ab omnibus, qui ad eas tenerentur legittime, conferantur. Quare volumus atque serio mandamus, vt omnes et singuli, cuiuscunque status et conditionis fuerint, modo iurisdictioni ciuili subiaceant, possessionesque in ciuitate nostra Cracow habeant, solutionem competentem exactionis nostrae regiae conferant, quemadmodum reliqui etiam ipsius ciuitatis nostrae Cracouiensis incolae, neque vllo modo a praedicta se regiae contributionis solutione excusent atque excipiant, pro officio quisque suo et sub graui nostra indignatione atque adeo mulcta fisco nostro irremissibiliter applicanda. Datum Vilnae XXVII Iulii, anno Domini M D L XIII, regni vero nostri XXXIIII. — Sigismundus Augustus rex sst. — Ad mandatum regiae maiestatis proprium.

Dokument papierowy. Pieczęć, która poniżej tekstu wyciśniętą była, wykruszona.

194. 1563. die 14. m. Octobris, Cracoviae.

Decretum commissariorum inter universitatem Cracoviensem et consules civitatis Cracoviensis de violentia a quibusdam scholaribus patrata litem dirimens.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Mazouiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, exhibitas esse nobis literas in papiro scriptas, ex actis castrensibus capitaneatus Cracouiensis emanatas, sigilloque magnifici Stanislai Miskowski de Mirow

castellani Sandomiriensis, Cracouiensis, Rathnensisque capitanei munitas et manu generosi Sigismundi Palczowski vicecapitanei Cracouiensis subscriptas, saluas, integras, suspicioni nulli obnoxias, continentes in se decretum infrascriptum, supplicatumque esse nobis, vt easdem authoritate nostra regia confirmare et approbare dignaremur. Quarum tenor sequitur talis:

Stanislaus Miskowski de Mirow castellanus Sandomiriensis, Cracouiensis generalis ac Rathnensis capitaneus etc. Significamus tenore praesentium, quorum interest, vniuersis praesentibus et futuris, praesentium noticiam habituris, quomodo nos satisfacientes debito officii nostri capitaneatus Cracouiensis, praecustodientesque publicam pacem et tranquilitatem communem, existentes per famatos proconsulem et consules Cracouienses requisiti ad praetorium Cracouiense feria quarta pridie festi sancti Mathei apostoli et euangelistae proxime praeterita, vna cum magnificis Valentino Dambinski castellano Sandecensi, regni thesaurario, Czorsthinensi, Chanczinensique etc. capitaneo et Stanislao Splawski castellano Krzivinensi ac generoso Mathia Blesczinski de Bleschno magno procuratore Cracouiensi aliisque generosis et nobilibus descendimus ad audiendam controuersiam, quae tum occasione criminis violenciae per quasdam personas infrascriptas studiosorum Cracouiensium in praetorio Cracouiensi per officium ciuile Cracouiense detentas, patratae, factae et illatae exorta fuerat. Vbi veniens personaliter venerabilis Sebastianus sac. theologiae doctor et vniuersitatis studiosorum Cracouiensium protunc ordinarius rector ac canonicus Clepardiensis vna cum venerabili Ioanne Turobino iuris vtriusque doctore et egregiis magistris Petro Probosczowicze ac Ioanne Leopoliensi collegis caeterisque studiosis eiusdem vniuersitatis Cracouiensis, graui in querella in praetorio deposuit, quod irrequisito ipso rectore et sine praesentia bedelli ipsius vniuersitatis Cracouiensis, contra iura et priuilegia atque libertates eorum a serenissimis regni Poloniae regibus eidem vniuersitati Cracouiensi clementer concessas, in leuipendiumque et contemptum ipsius rectoratus iurisdicionisque ipsius studiosi quidam iurisdicioni illius spectantes et pertinentes, per famulos ciuiles Cracouienses captiuati, in carceribus ciuilibus istius praetorii hucvsque detinentur, affirmans et deducens, hac praerogatiua libertateque eos gaudere, quod nemo alter, quam ipse rector ipsos studiosos iurisdicioni illius subiectos iudicare et pro illorum excessu eos punire debeat, videlicet in causis certis et criminalibus leuioribus rector ipse, in maioribus vero causis criminalibus reuerendus dominus episcopus Cracouiensis pro tempore existens, si clericus fuerit studens, si vero laicus sacra maiestas regia, idque non secundum statutum regni, verum iuxta leges et libertates studentum academiae Cracouiensis iudicandi habent potestatem, vti latius in eiusmodi priuilegiis et libertatibus per eundem rectorem pruductis et ostensis est descriptum: petens se et totam vniuersitatem eiusdem academiae Cracouiensis circa eiusmodi priuilegia et libertates ac eorum tenorem conseruari, ipsos vero detentos et incarceratos vigore eiusmodi priuilegiorum et libertatum ex carceribus ciuilibus dimitti ac ad carceres eiusdem rectoris competentes tradi, offerens paratum se esse vnicuique de illis conquerenti debitam et indilatam administrare iusticiam. Qua quidem querella audita famati proconsul et consules Cracouienses praemissa solenni protestatione, retulerunt, se nolle ad praesens

in vllam cum ipso rectore ingerere ac immiscere controuersiam, sed solummodo velle exponere et declarare eam violentiam et irruptionem, quae in praetorio Cracouiensi noctu feria secunda pridie festi sancti Mathei apostoli et euangelistae anni praesentis perpetrata est, seque de studiosorum iurisdicioni ipsius rectoris subiacentium, allegata detencione ignorare, verum ignotos quosdam pacis publicae violatores et communis tranquillitatis nocturnos turbatores propter violentiam et irruptionem in loco publico et priuilegiato suae sacrae regiae maiestatis, vtpote in praetorio Cracouiensi per eos factam, hic vna cum armis et gladiis euaginatis cruentis et coram officiis ibidem exhibitis detentos esse atque hactenus detineri, neque posse iuribus et priuilegiis vti prioribus et antiquioribus ciuitati Cracouiensi a diuis olim ducibus et serenissimis regni Poloniae regibus clementer concessis iurique communi regni quicquam derogare, quibus potestas ipsis proconsuli et consulibus Cracouiensibus omnes et singulos, qui caedem vel violentiam commiserint in hac ciuitate, compescendi concessa est, ita vt si aliquis militaris ordinis nobilis vel quispiam alius iurisdicioni ciuili non subiectus caedem vel vim aliquam in hac ciuitate commiserit, eum consules iuxta formam et consuetudinem iuris sui Thevtonici capi et in carcerem suum ciuilem duci faciant, denique caedem ipsam ac vim per illum perpetratam simul ac captionem magnifico capitaneo Cracouiensi aut in eius absentia eius vicecapitaneo pro tempore existenti declarent. De qua tandem vi et caede commissa pariter cum ipso capitaneo vel eius vicecapitaneo Cracouiensi iure cognoscant et discuciant, in eiusmodique authorem criminis, caedis, violenciae admissae paena legitima animaduertant. Itaque memorati famati proconsul et consules pro euidentiore totius rei gestae declaratione ad nostram praefatorumque magnificorum castellanorum, generosorum et nobilium nobis pro eodem negotio assidentium suique officii consularis praesentiam ipsos incarceratos pacis publicae violatores et in praetorium Cracouiense irruptores adduci curauerunt, vt prius facta diligenti inquisitione et scrutinio nos pariter cum eodem officio consulari Cracouiensi vigore illorum iurium et priuilegiorum necnon iuris statutique communis regni cognosceremus ac diiudicaremus, vtrum causa haec esset ciuilis vel criminalis, ac vtrum vis, violentia crimenque violentiae per illos admissa et admissum esset capitaliter punienda. Facta itaque ordine suo reorum ipsorum examinatione primo in conspectum nostrum et praenominatorum magnificorum castellanorum et generosorum nobiliumque supramemoratorum atque officii consularis Cracouiensis productus est Andreas Skubich de Kalisz deinde Matheus Brzek alias Rex de Praemislia, postremo nobilis Lucas Stareski a Posnania, factaque ex eis totius rei gestae diligenti inquisitione ac scrutinio, auditaque ipsorum reorum propria recognitione, quod scilicet ipsi simul cum quodam Wierzchowski complice suo aliis denique eorum complicibus, qui fuga sibi consulerunt, non modo solum institas ciuiles figulorum gladiis euaginatis ferissent, vimque publicam intulissent, verum etiam iisdem cruentis gladiis euaginatis insequendo verberandoque familiam ciuilem in praetorium vna cum ipso Wierzchowski irruissent ac extinctis ibidem in praetorio luminibus vim publicam intulissent, vulneraturi etiam ipsam familiam ciuilem, nisi illis fortiter sese opposuisset; tum etiam quod eos ipsos gladios, qui tum ibidem illis in conspectu nostro

ostensi et exhibiti erant, eorum proprios esse palam agnoscebant fatebanturque, recognoscebant denique ipsum Wierzchowski complicem suum, qui tum cum illis in ipsa violentia et irruptione in praetorium facta erat, vbinam locorum esset, ignorare, atque tota rei gestae causa et controuersia diligenter perpensa, discussa et examinata, nos capitaneus Cracouiensis supradescriptus pariter cum ipsis famatis proconsule et consulibus Cracouiensibus in praesentia praedictorum magnificorum castellanorum ac generosi magni procuratoris Cracouiensis aliorumque generosorum et nobilium tunc nobis assidentium, vnanimi voto et consensu ediximus decretoque nostro vnanimi adinuenimus, causam hanc praesentem esse mere criminalem crimenque violentiae propter irruptionem violentam cum armis noctu in praetorium Cracouiense, in locum vtpote publicum et priuilegiatum suae sacrae regiae maiestatis ex mera insolentia et temeritate iuxta ipsorum propriam recognitionem ibidem modo praemisso factam admisisse et perpetrasse, ob idque iam non posse eosdem detentos ad rectorem suum praefatum iuxta illius affectacionem remitti, quandoquidem eiusmodi crimen violentiae officio capitaneali et ciuili iurisdictionis regalis loci istius Cracouiensis cognoscendum et iudicandum vigore statuti communis regni, quo nemo violator excipitur, subest, verum eosdem suprascriptos detentos studiosos ob crimen eiusmodi violentiae commissum et per eos patratum, ad quod se agnouerunt, paena capitis plectendos sententia nostra tum et proconsulis et consulum Cracouiensium vnanimi et concordi mediante decreuimus et sententiauimus. Et quia etiam supranominatus Wierzchowski vna cum his tribus praetorium armatus irruit ac ibidem conclusus extra omne periculum vitae iam existens, ausus est primam praetorii contignationem ascendere atque clam nemineque se insequente sed penitus omnibus insciis ex fenestra inde in forum prosilire et aufugere, quo facto seu fuga euidentissime et se et collegas suos horum omnium reos esse declarauit, ob id eundem Wierzchowski licet absentem sed vtpote nocentem et aliorum praenominatorum trium complicem, ob patratam in loco publico violentiam paenam capitis similiter promeruisse decreuimus. Verum tamen post eiusmodi sententiae prolationem ad intercessionem reuerendorum Stanislai Slomowski episcopi Laodicensis, suffraganei atque canonici Cracouiensis et Martini Ruszieczki viccarii in spiritualibus generalis canonicique Cracouiensis, necnon ipsius venerabilis rectoris aliorumque doctorum et magistrorum studii totius vniuersitatis Cracouiensis pro illis diligenter factam, habentes etiam ipsorum reorum supplicantium benignam rationem, tum eciam ne nos tanquam capitaneus Cracouiensis in ipso officii nostri capitaneatus initio magis ad seueritatem quam ad misericordiam propensi aclinatique esse videremur, ac vt nos vna cum officio consulari Cracouiensi hac nostra mutua misericordia vniuersitatem Cracouiensem magis deuinctam sibi redderemus, ex singulari gratia, pietate et misericordia vnacum ipsis famatis proconsule et consulibus Cracouiensibus vnanimi consensu et voluntate in graciam eorundem dominorum pro illis supplicantium et intercedentium, pro hac vice paena capitis eosdem donauimus, ipsamque paenam capitalem, qua de iuris vigore afficiendi erant, illis dimisimus et condonauimus, palam et publice nos declarantes et protestantes, velle in posterum contra tales pacis publicae turbatores et violatores, si qui postea reperti fuerint, de iuris

forma procedere legitimaque paena in eos animaduertere pro debito officii nostri capitanealis, nulla ratione habita, cuiuscumque status et condicionis ille excessor inuentus fuerit. Pro qua quidem gratia et misericordia illis praestita, memorati reuerendi canonici Cracouienses nec non dominus rector vna cum caeteris dominis doctoribus et magistris praefatae vniuersitatis Cracouiensis tam nobis capitaneo Cracouiensi quam etiam praefatis famatis proconsuli et consulibus ciuitatis Cracouiensis in praesentia praenominatorum magnificorum, generosorum et nobilium dominorum ingentes gratias egerunt seque id omnibus modis sedulo promereri velle summa cum animi gratitudine obtulerunt. Quod quidem decretum ita vt praemissum est, latum et promulgatum, nos suprascriptus capitaneus Cracouiensis ad instantiam et petitionem ipsorum famatorum proconsulis et consulum Cracouiensium actis castrensibus Cracouiensibus inscribi et adnotari mandauimus. Harum quibus sigillum nostrum subappressum testimonio literarum. Actum die et loco, quibus supra, datum vero praesentium in castro Cracouiensi feria quinta ante festum sanctae Heduigis proxima, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo tercio. Szigmunth Palczowski podstaroszczi Crakowski ręka wlasna. Albertus Borziskowski notarius castrensis Cracouiensis spt.

Nos itaque Sigismundus Augustus rex praenominatus supplicationi eiusmodi benigne annuentes, literas praeinsertas in omnibus earum punctis, clausulis et condicionibus approbandum et confirmandum duximus, prout approbamus et confirmamus praesentibus, decernentes easdem quantum de iure est, debitae firmitatis robur obtinere debere. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum est appressum. Datum Warschouiae in conuentu regni generali, feria secunda post dominicam Ramispalmarum proxima (die 27. m. Martii), anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, regni vero nostri trigesimo quinto. — Petrus Miskovski r. P. vicecancellarius spt. — Relatio reuerendi Petri Miskowski regni Poloniae vicecancellarii, decani Cracouiensis, Gnesnensis, Plocensis, Lanciciensis, Warschouiensisque praepositi.

Dokument papierowy. Pieczęć, która na samym dokumencie poniżej tekstu wyciśniętą była, wykruszona.

195. 1563. die 28. m. Novembris, Varsoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae proconsuli et consulibus Cracoviensibus mandat, ut contra vagos et facinorosos scholares procedant.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Cracouiensis, fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram regiam. Famati fideles dilecti! Quaecunque ad nos afferri unquam solent de ui aut caede Cracouiae commissa forte atque perpetrata, ea fere semper aut designata esse per seditionem atque tumultum scholarium, aut certe ab ijs causam originemque sumpsisse dicuntur. Qua de

re tanta est iam querelarum istarum copia, ut non solum officium nostrum regium ad prouidendum ijs motibus excitare, sed etiam indignationem iam nostram commouere prorsus videantur. Nunc enim quoque occupatis nobis grauibus inprimis atque arduis reipublicae negocijs in hoc conuentu Varshouiensi, allatum ad nos est, vniuersam pene ciuitatem per vim atque insolentiam scholarium istorum ad arma commotam proximis diebus et propter eam caedem, quae ab ijs commissa fuit, ciuilem seditionem propemodum excitatam fuisse. Quibus sane rebus nisi occurratur, facile fieri posse intelligimus, ut pro pace et ocio, quibus potissimum in rebus salus ciuitatum atque incolumitas, quam nos ex officio nostro ciuitatibus praestare debemus, consistit, regnet perpetua quaedam in ea urbe perturbatio, discordiarum mater, ex quibus deinde discordijs ea in rempublicam mala promanare solent, quae vrbes redigunt ad interitum et occasum. Itaque periniquo sane animo ferimus, sicut merito ferre debemus, ab ijs potissimum in illam vrbem haec pericula immitti, qui cum vel suo ipsorum instituto, vel patrum maiorumque suorum voluntate id vitae genus amplexi sint, ut in ijs innocentiae et modestiae et omnis humanitatis ac mansuetudinis specimen relucere atque ad aliorum exemplum dimanare debeat, non aliud propositum habere videntur, quam ut armis audaciaque singulari tecti ac instructi, vrbem oberrent et omnia vi, caedibus, rapinis, iniurijs compleant. Atqui nos sane a diuis maioribus nostris non ideo institutum esse collegium et scholas existimamus, ut respublica eiusmodi fructus inde ferret, quos ab istis proficisci intelligimus, sed ut haberi possit seminarium, quod ex morum atque ingeniorum cultura fundat frugem dignam reipublicae bene constituta et ut in hoc collegio sit domicilium non modo bonarum artium omnium, verum etiam omnium virtutum, imprimisque modestiae, innocentiae ac ingenui pudoris, quae quidem virtutes iuuentuti et bonarum artium cultoribus magis conueniunt, quam arma aliqua et ea instrumenta, quibus feri et immanes homines tecti esse soleant. Quamobrem dedimus hoc tempore ad venerabiles rectorem et reliquos academiae istius doctores ac magistros literas, eisque mandauimus diligenter, prouiderent pro officio suo, ut scholares omnes non in ciuitate per hospicia diuisi, sed in contubernijs et scholis collecti habitent, in publicum autem decenti suo pristinoque habitu ac vestitu induti, nullis armis tecti aut instructi prodeant, negotiaque sua vrbana interdiu tractent, noctu per vrbem ne vagentur, quemadmodum legibus vetustis academiae illius cautum et constitutum esse scimus; qui enim secus fecerit, eum a magistratu nostro non pro scholastico amplius, sed pro scurra et grassatore tractatum iri. Itaque mandamus plane fidelitatibus vestris, vt quoscunque scholares voluntati huic nostrae parere animaduerterint, eis fidelitates vestrae ex officio suo praestent quam maxime omnes commoditates, quae ad hanc eorum vitam non solum sustentandam, sed etiam ornandam pertinent, priuilegiaque ac praerogatiuas eorum a diuis maioribus nostris academiae illi attributas, diligenter tueantur ac conseruent; si qui vero extiterint, qui sub nomine scholarium licentiam imitentur plusquam militarem, quique nec in contubernijs et scholis collecti sed per hospicia in vrbe dispersi habitent, nec vestitu scholastico et habitu induti, sed armis et bellicis instrumentis tecti, interdiu latitent, noctu per vrbem vagentur, in hos eiusmodi insolentes ac facinorosos

homines auctoritatem officij sui fidelitates vestrae extendant, nec vllis praerogatiuis aut priuilegiis scholasticis impeditae, a quibus illi secus quam scholares oporteat, viuendo sponte discesserunt, ex legibus publicis animaduertant. Malumus enim plane scholas vacuas habere quam refertas eiusmodi facinorosis hominibus, qui sub specie bonarum literarum et virtutis, artifices sunt architecti perturbationis et tumultus in ea ciuitate, quam nos et charam habere propter ipsius dignitatem atque praestantiam, et tutam maxime praestare ac tranquillam debemus propter vicinitatem eam, qua ad externorum hominum ditionem ita proxi . . . . . cessit, ut pro finitima possit reputari. Fidelitates vestrae aliter ne fecerint sub paena grauissima, arbitrio nostro in se statuenda. Datum Varshouiae in conuentu ordinum omnium regni nostri die XXVIII mensis Nouembris, anno Domini M D L XIII, regni nostri XXXIIII. — Ad mandatum sacrae regiae maiestatis proprium.

Dokument pargaminowy, opatrzony małą pieczęcią koronną wyciśniętą poniżej tekstu na samym dokumencie w wosku czerwonym, nakrytym wycinkiem papieru.

196. 1564. die 5. m. Ianuarii, Casimiriae.

Consules Casimirienses incolis ad fluvium Wisła habitantibus mandant, ne bona sua immobilia personis iurisdictioni civili non subiectis, vendant.

Actum feria quarta vigilia Epiphaniarum. — Domini consules prouidentes cauentesque, ne bona ciuilia aliene iurisdicioni incorporarentur a ciuitateque alienientur (s), vocatis ad praetorium omnibus incolis in rippa Histulae degentibus, palam demandauerunt, ne quisquam bona sua immobilia illic existencia alicui personae iuri ciuili non subiectae vendere aut resignare et a ciuitate alienare praesumat sub ammissione bonorum illorum omnium. Ibidemque omnes et singuli incole Podbrzeze obligauerunt se et suos successores bona sua nulli personae ius ciuile non habenti, vendere aut resignare; quod si quis bona vendere voluerit, extunc bona ipsa pro vsu ciuitatis et reipublicae haereditarie vendent dominisque consulibus se in ea intromittere potestatem dant.

Acta Consul. Casimir. N. 760, str. 644.

197. 1564. die 24. m. Martii, Varsoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae cavet, ne exhibitio privilegiorum a nunciis civitatis Cracoviensis in comitiis regni generalibus facta, iuribus eiusdem civitatis praeiudicet.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Mazouiae, Samogitiaeque etc. dominus et heres. Significamus tenore praesentium, quorum interest, vniuersis et singulis, praesentibus

et futuris. Cum ex constitutione superioris anni conuentus Petricouiensis de consensu senatorum regni et nuntiorum terrarum laudate (s) omnibus subditis regni nostri denunciassemus atque mandassemus, vt in hoc conuentu regni generali Varssouiensi literas et priuilegia producerent et exhiberent, idcirco nuncii ciuitatis nostrae Cracouiensis exhibuerunt coram nobis et senatoribus regni nostri ac nunciis terrarum decretum diui olim parentis nostri in conuentione regni generali Petricouiensi de data feria quinta proxima ante dominicam Inuocauit, anno Domini millesimo quingentesimo decimo nono inter nobilitatem regni et consules ciuesque Cracouienses latum, quo dilucide et autentice comprobarunt, quod ipsi ciues Cracouienses non alibi, quam in arce Cracouiensi literas et priuilegia sua coram nobis producere atque respondere teneantur secundum praescriptum antiquissimorum iurium et priuilegiorum illis clementer ab antecessoribus nostris concessorum et per nos confirmatorum. Et licet ciuitatem Cracouiensem vti exemptam et priuilegiatam memoratae generali constitucioni minime subiectam dicerent, supplicarentque humiliter se citra huiusmodi decretum et priuilegia sua conseruari, quum tamen caeteri omnes subditi nostri cuiuscumque status, conditionis et dignitatis existentes, ad huiusmodi literarum et priuilegiorum repositionem vigore constitutionis conuentus regni generalis Petricouiensis tenerentur, ideo ciues quoque Cracouienses, quominus et literas et priuilegia sua producerent, vigore huiusmodi constitutionis in proxime praeterito conuentu Petricouiensi laudatae, pro hac vice duntaxat minime liberos et immunes esse potuisse. Ne tamen huiusmodi literarum et priuilegiorum ipsorum reposicio iuribus, priuilegiis et decretis memoratae ciuitatis Cracouiensis in posterum noceat, immo ut in suo debito robore et pristina firmitate salua et illesa permaneant, cauere illis supplicantibus cum praesentaneo consensu senatorum regni nostri et nuntiorum terrarum in eo ipso conuentu nobiscum existentium voluimus, prout his literis nostris solenniter cauemus ac decernimus, quod priuilegiis et decretis ciuitatis nostrae Cracouiensis de non respondendo atque de non exhibendis alibi quam in arce Cracouiensi coram maiestate nostra regia literis et priuilegiis, huiusmodi repositione literarum et priuilegiorum pro hac vice duntaxat vigore constitutionis regni facta, nihil detractum derogatumque sit, neque deinceps in posterum detrahi ac derogari neque in aliquam sequellam id deriuari, cum factum hoc illorum in exemplum vllo vnquam tempore ex quacumque causa trahi poterit, verum haec illorum iura, priuilegia et decreta in suo robore et firmitate in toto salua et illaesa esse debere perpetue et in euum, hac nostra sententia mediante. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Warssouiae in conuentu regni generali feria sexta ante dominicam Ramispalmarum proxima, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, regni vero nostri trigesimo quinto. — Petrus Misskovskj r. P. vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi Petri Miskowski regni Poloniae vicecancellarii, decani Cracouiensis, Gnesnensis, Plocensis, Lanciciensis, Varssoviensisque praepositi.

Dokument pargaminowy opatrzony małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym.

198. 1565. die 5. m. Februarii, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae plebiscitum quoddam civitatis Casimiriensis de a. 1548. ratum facit. Feria II. post festum Purificationis virginis Mariae proxima.

Oryginał pargaminowy, pieczęć oderwana. Zatwierdzony powyższym przywilejem plebiscyt miasta Kazimirza i Stradomia z r. 1548 (bez bliższego oznaczenia daty) obejmuje: 1) dosłownie przejęte przepisy plebiscytu miasta Krakowa w sprawach spadkowych z r. 1530, N. 43 niniejszego zbioru, mianowicie §§ 1 do 17, 2) plebiscyt z r. 1548 w przedmiocie ustanowienia dwunastu asesorów do słuchania rachunków miejskich, N. 135 niniejszego zbioru, wreszcie 3) następujące postanowienie: Quod autem attinet aedificia murata ac eorum dimensiones aestimationesque, ea omnia Cazimiriae metiri, aestimari, taxari, teneri ac obseruari debent iuxta laudum et obseruationem Cracouiae seruatam.

Gdy plebiscyt drugi dopiero d. 17 grudnia 1548 uchwalony został, przeto cały ten zbiorowy plebiscyt również dopiero z ostatnich dni grudnia 1548 pochodzić może.

199. 1565. die 14. m. Aprilis, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae statuit, proconsulem, consules, advocatum, scabinos civesque Cracovienses nonnisi maiestatis regiae iurisdictioni subiectos esse.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et heres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis, quod cum nuncii ciuitatis nostrae Cracouiensis in eum conuentum praesentem generalem in negociis reipublicae ciuitatis illius missi, commonstrassent nobis literas priuilegiorum a prima fundatione ciuitatis nostrae Cracouiensis, famatis proconsuli, consulibus, aduocato, scabinis, ciuibusque Cracouiensibus concessas, quibus ab omnium iudiciorum palatinorum, capitaneorum, iudicum ac subiudicum, ministerialiumque terrestrium liberi et immunes perpetuis temporibus exempti sunt, nostraeque propriae iurisditioni subsunt, in eorumque iurium et priuilegiorum suorum quieta et pacifica possessione propter merita fidemque a maioribus illorum serenissimis antecessoribus nostris atque ducibus Poloniae seruatam, quae cum multis aliis argumentis, tum in defendenda ciuitate arceque nostra Cracouiensi praestiterunt, conseruatos esse, retulissentque nobis, si praeter iurisdicionem nostram propriam proconsul officiumque consulare atque ciues Cracouienses iurisditioni cuipiam alteri subijcerentur, pluralitate iurisditionis facile opprimerentur fortunaeque illorum exhaurirentur et authoritas nostra regia quodammodo imminuta in hac primaria vrbe nostra esse videretur: nos itaque dignitati et authoritati nostrae consulentes et volentes eosdem in iuribus, priuilegiis et immunitatibus illorum conseruare, simulque aequum censentes, vt ciuitas illa, quae est regni nostri primaria sedes, in iuribus et priuilegiis suis conseruetur, neque quisquam alius in proconsulem, consules ciuesque nostros Cracouienses iudicandi praeter nos ipsos cum in arce nostra Cracouiensi faeliciter constituti fuerimus, iuxta praescriptum priuilegiorum eorundem authoritatem habeat, priuilegia eiusmodi in suo debito robore conseruantes, statuimus perpetuis temporibus obseruandum, quod secundum dispositionem eorundem priuilegiorum proconsul, consules, aduocatus, scabini ciuesque Cracouienses tam coniunctim quam diuisim nullius alterius iurisditioni praeterquam nostrae propriae subesse, nec quenquam alium eosdem iudicare debere, praeterquam nos ipsos cum in arce nostra Cracouiensi iuxta priuilegia eorundem faeliciter constituti fuerimus, neque etiam constitutio aliqua conuentus generalis regni quauis ratione sancita et deinceps sancienda, quoad iurisditionem exercendam a quibuscumque aliis dignitariis et officialibus regni nostri in eos extendi poterit nec debet, exceptis tamen iis negociis, quae spectant antiquitus ad officium palatini et capitanei generalis Cracouiensis, quibus nos hoc priuilegio derogare nihil volumus. In caeteris tamen negocijs nos ipsi eosdem proconsulem, consules, aduocatum, scabinos ciuesque Cracouienses tam generaliter quam diuisim iuxta priuilegia superius recensita illorum eosdem iudicaturi sumus. In cuius rei fidem et testimonium sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Datum Piothrcouiae in conuentu generali regni, sabbato ante dominicam Palmarum, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, regni vero nostri trigesimo sexto. — Petrus Miskowskj r. P. vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi Petri Mischkowskij r. Polo. vicecancellarij, decani Cracouiensis, Gneznensis, Plocensis, Lanciciensis, Varschauiensisque praepositi.

Dokument pargaminowy. Pieczęć oderwana, pozostał tylko pasek pargaminowy.

200. 1565. die 14. m. Aprilis, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae quaestionem de vecturis a civibus Cracoviensibus suppeditandis ad proxima regni comitia disceptandam remittit.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et heres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis, quod cum nuncij ciuitatis nostrae Cracouiensis in eum praesentem generalem conuentum regni nostri ad nos in publicis ciuitatis illius negocijs missi, declarassent nobis atque literis priuilegiorum autenticis a prima fundacione ciuitatis Cracouiensis concessis comprobassent, famatos proconsulem, consules ac communitatem ciuitatis nostrae Cracouiensis ad conferendas aliquas poduodas nobis et reipublicae non teneri, simulque retulissent, nullum tum temporis in conuentu regni superiori Warszauiensi terminum coram nobis ciues Cracouienses habuisse eo in negocio, neque potuisse nos extra terminum competentem illis praesertim ad id non vocatis contra eos tum temporis quicquam statuere, eiusmodique ciuitatem, quae primaria regni nostri sedes est, grauibus et iustis ex causis merito gaudere debere praerogatiua priuilegiorum eiusmodi suorum de non conferendis poduodis, supplicassentque a nobis, vt vigore memoratorum priuilegiorum ciuitatis illius onus conferendarum pod-

uodarum de eadem ciuitate tolleremus, neque constitutionem eam et literas vniuersales nostras ad ciuitatem Cracouiensem eiusque inhabitatores se referre posse declaremus: nos vero in eo praesenti conuentu regni maioribus aliis negociis impediti, vniuersum negocium hoc quoad ciuitatem Cracouiensem et famatos proconsulem, consules totamque communitatem ciuitatis Cracouiensis ad proxime instantem conuentum regni nostri generalem vbicunque locorum celebrandum, limitandum et prorogandum duximus, limitamusque et prorogamus praesentibus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Piothrcouiae in conuentu generali regni, sabbato ante dominicam Palmarum proximo, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, regni vero nostri trigesimo sexto. — Petrus Miskovskj r. P. vicec. sst. — Relatio reuerendi Petri Mischkowsky r. Polo. vicecancellarij, decani Cracouiensis, Gneznensis, Plocensis, Lanciciensis, Varschauiensisque praepositi.

Dokument pargaminowy. Na pasku pargaminowym wisi mała pieczęć koronna z czerwonego wosku. (Żebrawski II, N. 78).

201. 1565. die 31. m. Maii, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae consulibus Casimiriensibus bona civilia ablata redimendi dat facultatem.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis. Cum declaratum esset nobis per certos consiliarios nostros nomine famatorum proconsulis et consulum totiusque communitatis ciuitatis nostrae Kazimiriensis, quod etsi huic ipsi ciuitati Kazimiriensi a prima illius fundatione secundum jura et priuilegia sua ab antecessoribus nostris illis concessa, quatuordecem mansi agri in publicum vsum donati et incorporati sint, nihilominus tamen esse plerosque priuatorum tam externorum, quam ciuium, qui maiorem partem eiusmodi agrorum pro republica ciuitatis illius incorporatorum, onera eorum ciuilia cum eis non ferentes, a jurisditione ciuili publica auulserunt et distraxerunt; ipsi uero ciues soli census et contributiones publicis constitutionibus laudatas, ex antiquo ex eisdem mansis distractis, quos in possessione sua non habent, pendi solitas, pendant et praestant ac onera omnia ciuilia ferunt, proindeque supplicatum est nobis nomine ipsorum, vt hac in parte authoritate nostra illis prospicere, vt ex equo de omnibus et singulis bonis eidem ciuitati antiquitus incorporatis, contributiones publicae pendantur oneraque omnia ciuilia ferantur, prouidere dignaremur. Cuiquidem supplicationi iustae et legittimae non grauatim annuentes, consentiendum et permittendum duximus magistratui totique communitati ciuitatis illius, vti quidem consentimus ac permittimus, plenamque facultatem et potestatem damus et concedimus praesentibus, agros, prata, siluas omniaque bona ciuilia, quecunque ex priuilegio originali fundationis eiusdem ciuitatis huic ipsi ciuitati

incorporata esse legittime constiterit, de manibus quorumcunque priuatorum possessorum eorundem bonorum secundum juris formam et consuetudinem in talibus obseruari solitam, redimere redemptaque pro publico vsu et sustinendis comunibus oneribus ciuitatis illius vigore suprascripti priuilegij illorum originalis pacifice et quiete tenere et possidere, juribus nihilominus nostris ibidem semper manentibus saluis. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Piotrkouiae die vltima mensis Maij, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, regni vero nostri trigesimo sexto. — Petrus Miskowski regni Poloniae vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi Petri Mischkowski r. Poloniae vicecancellarij, decani Cracouiensis, Gnesnensis, Posnaniensis, Lanciciensis, Warschauiensisque praepositi.

Z kopii zamieszczonej w Codex iurium et privilegiorum civit. Casimiriae, str. 108.

202. 1565. die 11. m. Iunii, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae officialibus mandat, ne mercatoribus ex Slesia et Moravia pannos ad ulnam vendere permittant.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Mazouiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Vniuersis et singulis palatinis, castellanis, capitaneis, burgrabijs, eorum loco tenentibus, necnon proconsulibus, aduocatis ciuitatum, oppidorum et quarumcumque communitatum rectoribus ac alijs hominibus quamcumque iurisdicionem in regno nostro et dominijs eidem adiacentibus, obtinentibus, ad quos praesentes literae nostrae peruenerint, syncere et fidelibus nobis dilectis, graciam nostram regiam. Syncere et fideles dilecti! Relatum nobis mercatores ex Slesia et Morauia in regnum nostrum venientes, pannos eos, quos secum aduexerint, non petijs, vt antiqua consuetudine obseruatum et legibus permissum est, venum exponere, sed ad vlnae mensuram vbique in regno nostro incidere. Quae res cum plurimum incommodi hominibus nostris mercatoribus et pannicidis pariat, aperte etiam aduersetur constitucionibus regni nostri, mandamus synceritatibus et fidelitatibus vestris, vt contra constitutiones et priuilegia ciuitatibus regni nostri concessa, dictis mercatoribus nullomodo pannos eiusmodi aduecticios ad vlnae mensuram incidendi et distrahendi faciant potestatem, neque ad eum modum incidendos et distrahendos permittant, solummodo petijs, vt antiqua consuetudine receptum est. Factura (s) pro offitio suo et gratia nostra. Datum Petricouiae die 11 mensis Iunij, anno Domini M D L XV, regni nostri XXXVI. — Ad mandatum s. r. m. proprium.

Acta Consul. Casimir. N. 761, str. 58.

203. 1565. die 22. m. Decembris, Vilnae.

Sigismundi Augusti regis Poloniae statutum de ratione eligendorum consulum Cracoviensium et de numero eorum.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quorum interest, vniuersis et singulis, praesentium notitiam habituris, quia cum ex certorum consiliariorum nostrorum relatione accepissemus, electum fuisse anno proxime praeterito quendam in consulem Cracouiensem in locum alterius consulis superstitis, qui mortuus esse putabatur, per eiusmodique electionem consuetudini antiquissimae illius ciuitatis etiam inde ab vltima hominum memoria longo vsu confirmatae, esset derogatum propterea, quod vltra numerum viginti quatuor consulum vigesimus quintus ordini illi adiectus esset, magnificusque Stanislaus Myszkowski de Mirow palatinus et capitaneus generalis Cracouiensis ac Rathnensis noster capitaneus id intellexisset atque pro debito officii sui palatinalis, quo fungitur, necnon pro singulari amore et beneuolentia, qua illam vrbem nostram ordinemque in ea consularem complectitur, consuetudinem eiusmodi antiquitus obseruatam, quae pro lege habetur, in rectum ordinem per electionem nuper ab ipso in illa ciuitate factam ita demum restituisset, vt ea ipsa restitutio ab ipso facta, vehementer nobis probaretur. Quod cum ita se habeat, idcirco eam ipsam electionis consularis in praedicta ciuitate nostra Cracouiensi in meliorem ordinem restitutionem per eundem magnificum palatinum Cracouiensem recens factam, primum authoritate nostra regia in hunc modum approbandam, ratificandam et confirmandam duximus atque ita approbamus, ratificamus et confirmamus per praesentes, vt et ipsi proconsul et consules praesentes iuxta eam restitutionem electionis in meliorem ordinem sese gerant et nullas a quibuscunque personis impetitiones idcirco incurrere possint. Prospicientes insuper, vt consules ciuitatis Cracouiae deinceps sint aduitales, per palatinosque Cracouienses pro tempore existentes nouicij consules non alias eligantur, quam in demortuorum locum, tum vero vt numerus consulum non amplior semper sit, quam viginti quatuor iuxta consuetudinem antiquitus obseruatam, propterea ex singulari nostra benignitate et gratia, qua illam vrbem prosequimur, nouo priuilegio ordinem consularem praedictae ciuitatis electionemque eorundem consulum autoritate etiam nostra regia approbandum duximus, quo priuilegio perpetuo cauemus cautumque esse volumus, vt consules quicunque semel per palatinos Cracouienses pro tempore existentes in ciuitate Cracouiensi fuerint delecti, non prius ab officio consulari submoueantur submouerique possint, donec vel morte fuerint praeoccupati, vel qui erant electi, sponte officium resignauerint. Quod quidem nos magnifico Stanislao Myszkowski de Mirow palatino Cracouiensi praesenti et alijs palatinis Cracouiensibus pro tempore existentibus, ad notitiam deducimus hortantes, vt proconsulem et consules Cracouienses omnes et singulos praesentes et pro tempore existentes in ea praerogatiua, quam per hasce literas nostras illis concessimus, perpetuo conseruent, nempe vt,

ne in locum viuorum consulum sed saltim in demortuorum aut eorum, qui vltro officium resignauerint, nouos consules deligant. Pro gratia nostra. Datum Vilnae die vigesima secunda mensis Decembris, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, regni nostri anno trigesimo sexto. — Sigismundus Augustus rex sst.

Oryginał pargaminowy, opatrzony małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z pąsowego, zielonego, białego i fioletowego jedwabiu.

204. 1566. die 3. m. Iunii, in Lublin.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegia civibus Casimiriensibus a Vladislao II. rege a. 1389. et ab Elisabetha regina a. 1379. data, renovat et auget.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, necnon terrarum Craccouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniaeque etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, praesentibus et futuris, harum noticiam habituris. Exhibitas esse nobis per certos consiliarios nostros nomine famatorum proconsulis, consulum ac totius communitatis ciuitatis nostrae Kazimiriensis Craccouiae contiguae, binas literas priuilegiorum, alteras serenissimi Wladislai regis antecessoris nostri super nundinas in ea ciuitate pro festo sancti Martini celebrandas, alteras vero serenissimae Elizabeth Vngariae et Poloniae reginae super forum septimanale equorum et pecorum in ciuitate illa peragendum, sigillis zonis sericeis dependentibus eorundem communitas, saluas, integras et omni suspitionis nota carentes, supplicatumque nobis fuisse, vt eiusmodi literas priuilegiorum authoritate nostra regia aprobare, ratificare et confirmare dignaremur. Quarumquidem literarum verba haec sequuntur:

(Sequuntur literae Wladislai regis Poloniae, Cracoviae ipso die Cathedrae s. Petri apostoli a. 1389 datae) *)

Aliarum vero literarum verba haec sequuntur:

(Sequuntur literae Elizabethae reginae Hungariae et Poloniae, Cracoviae die b. Martini episcopi a. 1379 datae) **)

Quamobrem nos Sigismundus Augustus rex praenominatus superius recensitas literas tam serenissimi Wladislai regis super nundinas pro festo sancti Martini octo diebus caelebrandas, quam serenissimae Elisabet Vngariae et Poloniae reginae super forum septimanale equorum et pecorum peragendum, approbandas, ratificandas et confirmandas duximus, approbamusque, ratificamus et confirmamus per praesentes, decernentes eas in omnibus

*) Zob. Kodex dyplom. miasta Krakowa. T. I, N. LXX.
**) Tamże N. LV.

conditionibus et articulis robur debitae et perpetuae firmitatis obtinere debere. Et super volentes publico ciuitatis nostrae Kazimiriensis ac incolarum illius commodo et vtilitati prospicere, ex certa scientia et gratia nostra regia forum alterum annale siue nundinas alias annales in eadem ciuitate pro dominica Misericordiae octo itidem diebus celebrandum, instituendum duximus, instituimusque praesentibus, forum vero septimanale tam equorum et pecorum, quam quarumcumque aliarum rerum quocumque nomine et cognomine censendarum, quod per abusum quendam diebus dominicis in illa ciuitate celebrabatur, ad feriam secundam singulis septimanis peragendum transferendum duximus vti transferimus harum serie literarum, temporibus et diebus statutis superius expressis, more et consuetudine aliarum ciuitatum et oppidorum regni nostri agendum, celebrandum et exercendum, omnibusque et singulis mercatoribus, vectoribus, negotiatoribus, institoribus, ciuibus, oppidanis, villanis ac hominibus cuiuscumque status, sexus et conditionis existentibus pro diebus et temporibus tam fororum praedictorum annalium siue nundinarum, quam septimanalium cum rebus venalibus quibuscumque cuiuscunque generis fuerint, veniendi, easque res et merces exponendi, vendendi, emendi, commutandi et alia negociationis genera cum quibuscumque personis vndecumque venientibus secundum iura et consuetudines regni nostri perpetuis temporibus exercendi, sine tamen praeiudicio et iactura aliarum ciuitatum et oppidorum tam nostrorum, quam subditorum nostrorum, nisi tales sint homines, quos iura fovere non permitant, et quibus proborum hominum consortia merito sunt deneganda. Et quoniam propter ciuitatis illius eiusque incolarum publicum incrementum haec antiqua consuetudo hactenus in illa ciuitate retinetur, nulli permissum esse caeruisiam Craccouiensem in ciuitatem Kasimiriensem aut trans fluuium Vistulam inferre et propinare, quare hanc praerogatiuam ciuitati nostrae Kazimiriensi eiusque incolis damus, quod nulli subditorum nostrorum siue ij Christiani siue Iudaei aut alij quicumque fuerint, licebit in ciuitatem Kazimiriensem aut trans fluuium Vistulam caeruisiam Craccouiensem inferre, euehere et propinare sub paena priuationis caeruisiae eiusmodi per consules et communitatem Kazimiriensem cum scientia administratoris molendinorum capitaneatus Craccouiensis accipiendam et in vsus pauperum ad hospitalia ciuitatis illius conuertendam, nobilitati tamen ad vsum eorum proprium et non ad propinandum aut diuendendum licebit caeruisiam Craccouiensem Kazimiriam et trans fluuium Vistulam efferre et educere. Quod ad vniuersorum et singulorum, quorum interest, et praesertim magnifici Stanislai Miszkowski de Mirow palatini et generalis Craccouiensis, Rathnensisque capitanei et generosi Mathiae Blesczinski procuratoris generalis arcis nostrae Craccouiensis eorundemque vicecapitanei et officialium praesentium et pro tempore existentium et aliorum subditorum nostrorum (notitiam) deducentes, mandamus, vt memoratos proconsulem, consules, aduocatum, scabinos totamque communitatem ciuitatis nostrae Kazimiriensis in superius recensitis priuilegijs et concessionibus nostris inuiolabiliter conseruent, easque voce publica praeconis siue ministerialis terrestris publicare et ad noticiam omnium diebus fori denuntiare curent. Pro debito suo et gratia nostra secus non facturae. In cuius rei fidem et testimonium euidentius praesentibus sigillum nostrum est subappensum. Datum Lu-

blini in conuentu regni generali, feria secunda post festum Pentecosten proxima, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, regni vero nostri anno trigesimo septimo. Praesentibus tunc ibidem reuerendissimis ac reuerendis in Christo patribus et dominis Iacobo Vchanski Gnesnense, legato nato, regnique nostri primate, Stanislao Schlomowski Leopoliense archiepiscopis, Philippo Padniewski Cracouiense, Nicolao Wladislauiense, Valentino Herborth Praemisliense, Alberto Starozrzebski Chelmense, ecclesiarum episcopis, necnon magnificis, generosis, venerabilibus ac strenuis viris Spitcone Iordan de Zakliczin et in Melstin haerede, castellano Cracouiense, Praemisliense, Camionacenseque, Stanislao Miszkowski de Mirow Craccouiense, Rathnenseque, Nicolao Sokolowski de Biesziekieri Lanciciense, Ioanne de Slvzewo Brzestense ac Miendzirzecense, Koninenseque, Nicolao de Szieniawa terrarum Russiae, exercituum regni nostri generali, Haliciense et Kolomiense, Ioanne Fierlei de Dambrowicza Lublinense, regni nostri marschalco, Kazimirienseque, Arnolpho Vchanski Plocense ac Wischegradense palatinis et capitaneis, Stanislao Wolski Sandomiriense, curiae nostrae marschalco ac Warszauiense, Krzepicenseque, Ioanne Thomiczki Gneznense, Ioanne Liutomierski Siradiense, curiae nostrae thesaurario, Lanciciense, Radomienseque, Adamo Drzewiczki Iuniwladislauiense, Innoulodense, Christophoro Miskowski Rauense, Stanislao Sobek a Suleiow Sandecense, regni nostri thesaurario, Malogostenseque, Sebastiano de Mielecz Wisliciense, Brzestenseque, Petro Zborowski Biecense, Stobnicenseque, Ioanne Tarlo de Sczekarzowicze Radomiense, Pilsnenseque, Nicolao Ligęza de Bobrek Zawichostense et Biecense, Zidaczouienseque, Ioanne Szierakowski Landense, curiae nostrae referendario, Przedecenseque, Nicolao Czikowski Zarnouiense, Sanocenseque, Hieronymo Modliszowski Malogostense, Lomzense, Colnenseque, Ioanne Christophorski Wielunense, Andrea Bziczki Chelmense, Stanislao Splawski Krziuinense, theloneorum regni nostri praefecto, Francisco Russoczki Naklense, Alberto Sandiuogio a Czarnkow Santocense castellanis, Valentino Dembienski de Dembiani regni nostri cancellario, Petro Miszkowski regni nostri vicecancellario, decano Craccouiense et Gnesnense, Plocense, Lanciciense, Stanislao Karnkowski regni nostri causarum referendario et maiore secretario, Ioanne comite in Tenczin Lublinense, Stanislao Sandiuogio Czarnkowski Drahmiense, Nicolao Laski incisore mensae nostrae ac Mariemburgense, Krasnostauiense, Ioanne Dulski Rogoznense, Surazenseque, Stanislao Zamoiszki Belzense, Stanislao Dembienski Chanczinense capitaneis et alijs quam plurimis dignitarijs, secretarijs, officialibus et aulicis nostris, testibus fidedignis circa praemissa. Datum per manus eiusdem magnifici Valentini Dembienski de Dembiani regni nostri cancellarij etc. sincere nobis grateque dilecti. — Valentinus Dąbyensky r. P. canc. sca.

Dokument pargaminowy przedarty, pieczęć oderwana.

205. 1566. die 3. m. Iunii, in Lublin.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegia civibus Casimiriensibus a Vladislao II. rege Poloniae a. 1425. et a Casimiro II. rege a. 1451. impertita, rata facit. Feria II. post festum Pentecostes proxima.

Oryginał pargaminowy, pieczęć oderwana. Zatwierdzone jak powyż przywileje z r. 1425 i 1451 ogłoszone są drukiem w kodeksie dyplomatycznym miasta Krakowa pod N. CXXIV i CLIII.

206. 1566. die 3. m. Iunii, in Lublin.

Sigismundus Augustus rex Poloniae contuberniis et fraternitatibus civitatis Casimiriensis usurpationem insignis civitatis eiusdem interdicit.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, praesentibus et futuris, harum noticiam habituris, relatum esse nobis per certos consiliarios nostros nomine famatorum proconsulis, consulum, aduocati et scabinorum ciuitatis nostrae Kazimiriensis, ciuitati Craccouiensi contiguae, quod cum haec ciuitas iam inde a prima fundatione diui Kazimiri regis antecessoris nostri insigne officij publici tam consularis quam scabinalis literam

ornatam desuper corona regia, ex vtraque vero parte faciem humanam corona itidem regia ornatam obtineat, eoque insigni tam in picturis et ornamentis ciuitatis, quam in sigillandis literis et inscriptionibus officij consularis ac iudicij scabinalis gaudeat, quasdam tamen ex fraternitatibus et contubernijs ciuitatis illius priuata authoritate vendicare sibi facultatem et prerogatiuam vtendi insignio eodem, atque illud literis et recognitionibus suis applicare. Qua in parte volentes, ne quid authoritati publici officij detrahatur, damus et concedimus hanc praerogatiuam et facultatem tam officio consulari, quam iudicio scabinali ciuitatis illius, quod nulli contubernio, fraternitatiue Cazimiriensi licitum erit insigne superius recensitum officij consularis et iudicij scabinalis Kazimiriensis vsurpare sibi nec ad sigillandum nec ad quemcumque alium vsum sub paena quingentorum aureorum Hungaricalium, fisco nostro irremissibiliter irroganda. Porro fraternitatibus et contubernijs eisdem licebit priuata signa sua eorum artificijs conuenientia, vulgo *czechi* dicta, more aliarum ciuitatum, fraternitatum et contuberniorum habere. Quod ad vniuersorum et singulorum, cuiuscunque dignitatis, officij, magistratus, status et conditionis fuerint, subditorum nostrorum praesentium et pro tempore existentium noticiam deducentes, mandamus, ut in ea praerogatiua et concessione nostra officium consulare et iudicium scabinale ciuitatis nostrae Kazimiriensis inuiolabiliter conseruent, secus pro gratia nostra et debito officij sui non facturae. In cuius rei fidem et testimonium, sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Datum Lublini in conuentu regni generali, feria secunda post festum Pentecosten proxima, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, regni vero nostri anno trigesimo septimo. — Valentinus Dąbyensky r. P. canc. scat. — Relatio magnifici Valentini Dembienski de Dembiani regni Poloniae cancellarij etc.

Dokument pargaminowy, pieczęć wraz z sznurkiem oderwana.

207. 1566. die 10. m. Iunii, in Lublin.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegium civibus Casimiriensibus a Casimiro dicto Magno rege Poloniae a. 1335. impertitum, refert et auget.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Augustus Dei gracia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Russiae, Prussiae, Mazouiae, Samogithiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniaeque etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris vniuersis et singulis, praesentibus et futuris, harum noticiam habituris, exhibitas nobis esse per certos consiliarios nostros nomine famatorum proconsulis, consulum ac totius communitatis ciuitatis nostrae Kazimiriensis literas pargameneas, sigillo zona sericea dependente serenissimi olim Kazimiri regis antecessoris nostri communitas, continentes in se locationem fundationis ciuitatis nostrae Kazimiriensis ac praerogatiuas eidem ciuitati concessas, saluas, integras omnique prorsus suspicionis nota carentes, supplicatumque nobis fuisse, vt eiusmodi literas priuilegij authoritate nostra regia aprobare, ratificare et confirmare dignaremur. Quarum quidem litterarum verba haec sequuntur:

(Sequitur privilegium civibus Casimiriensibus a Casimiro dicto Magno rege Poloniae, anno 1335. impertitum) *)

Proinde nos Sigismundus Augustus rex literas superius recensitas priuilegij fundationis ciuitatis nostrae Kazimiriensis authoritate nostra regia in omnibus earum conditionibus, clausulis et articulis approbandas, ratificandas et confirmandas duximus, approbamusque, ratificamus et confirmamus praesentibus, decernentes eas et omnia earum contenta, in quorum vsu et possessione ipsi proconsul et consules ciuitasque Kazimiriensis hactenus extiterunt, robur debitae et perpetuae firmitatis obtinere debere. Et insuper hanc praerogatiuam famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Kazimiriensis dandam et conferendam duximus, damusque et conferimus harum serie litterarum, quod ipsi proconsul et consules Kasimirienses praesentes et pro tempore existentes, secundum antiquitus consuetudinem receptam habebunt plenam omnimodamque facultatem et authoritatem aduocatos et scabinos seu iudices iuratos ac notarium tam Kazimiriensem quam Stradomiensem, ciuitatum viros idoneos, catholicos, possessionatos, jusque ciuile Kazimiriense

*) Jest ten przywilej ogłoszony drukiem w kodeksie dyplomatycznym miasta Krakowa pod N. XVIII.

habentes iuxta illorum arbitrium eligendi, nominandi, juramentumque more solito ab eis suscipiendi, ac ad officium exercendum pronunciandi, saluis tamen et in robore permanentibus omnibus pensionibus et solutionibus nomine aduocatiae Kazimiriensis ad magnam procurationem arcis nostrae Cracouiensis secundum antiquitus vsitatam consuetudinem, hactenus obseruatam, pendi solitis. In quorum omnium praemissorum fidem et euidentius testimonium sigillum nostrum praesentibus appensum est. Datum Lublini in conuentu regni generali feria secunda ante festum Corporis Christi proxima, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, regni vero nostri anno trigesimo septimo. Praesentibus tunc ibidem reuerendissimis ac reuerendis in Christo patribus et dominis Iacobo Vchanski Gnesnensi, legato nato regnique nostri primate, Stanislao Slomowski Leopoliensi archiepiscopis, Philipo Padniewski Cracouiensi, Nicolao Wladislauiensi, Valentino Herborth Premisliensi, Alberto Staroszrebski Chelmensi ecclesiarum episcopis, necnon magnificis, generosis, venerabilibus ac strenuis viris Spitkone Iordan de Zakliczin et in Melstin haerede, castellano Cracouiensi ac Premisliensi, Camionecensique, Stanislao Miskowski de Mirow Cracouiensi, necnon generali Cracouiensi, Rathnensique, Nicolao Sokolowski de Biesiekieri Lanciciensi, Ioanne de Sluzewo Brzestensi ac Miedzirzecensi, Koninensique, Nicolao de Szieniawa terrarum Russiae, exercituum regni nostri generali, Haliciensique et Colomiensi, Ioanne Fierlei de Dambrouicza Lublinensi, regni nostri marsalco, Kazimiriensique, Arnolpho Vchanski Plocensi ac Wischegradensi palatinis et capitaneis, Stanislao Wolski Sandomiriensi, curiae nostrae marsalco ac Warschauiensi, Krzepicensique, Ioanne Tomiczki Gneznensi, Ioanne Lutomierski Siradiensi, curiae nostrae thesaurario, Lanciciensi, Radomiensique, Adamo Drzewiczki Iuniwladislauiensi, Inowlodensi, Christophoro Miskowski Rauensi, Stanislao Sobek a Suleiow Sandecensi, regni nostri thesaurario, Malogostensique, Sebastiano de Mielecz Wisliciensi, Brzestensique, Petro Zborowski Biecensi, Stobnicensique, Ioanne Tarlo de Sczekarzowicze Radomiensi, Pilznensique, Nicolao Ligenza de Bobrek Zawichostensi et Biecensi, Zidaczouiensique, Ioanne Sierakowski Landensi, curiae nostrae referendario, Przedecensique, Nicolao Czikowski Zarnowiensi, Sanocensique, Hieronimo Modliszowski Malogostensi, Lomzensi, Colnensique, Ioanne Christophorski Vielunensi, Andrea Bziczki Helmensi, Stanislao Splawski Kazimiriensi, theloneorum regni nostri praefecto, Francisco Russoczki Naklensi, Alberto Sandiuogio a Czarnkow Santhocensi castellanis, Valentino Dembienski a Dembiani regni nostri cancellario, Petro Misskowski regni nostri vicecancellario, decano Cracouiensi ac Gneznensi, Plocensi, Lanciciensique, Stanislao Karnkowski regni nostri causarum referendario et maiore secretario, Ioanne comite in Tenczin Lublinensi, Stanislao Sandiuogio Czarnkowski Trachmiensi, Nicolao Laski incisore mensae nostrae, ac Mariemburgensi, Krasnostawiensique, Ioanne Dulski Rogoznensi, Surazensique, Stanislao Zamoiszki Belzensi, Stanislao Dembienski Chanczinensi capitaneis et alijs quam plurimis dignitarijs, secretarijs, officialibus et aulicis nostris, testibus fidedignis circa praemissa. — Datum per manus eiusdem magnifici Valentini Dembienski de Dembiani, regni nostri cancellarij etc. sincere nobis grateque dilecti. — Valentinus Dambienski r. P. cancellarius sst. — Relatio magnifici Valentini Dambienski de Dembiani regni Poloniae cancellarij etc.

Z kopii zamieszczonej w rękopisie Codex iurium et privilegiorum civitati s. r. m. Casimiriae ad Cracoviam servientium, str. 135.

208. 1566. die 10. m. Iunii, in Lublin.

Sigismundus Augustus rex Poloniae civibus Casimiriensibus privilegia quaedam confert.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Cuiauiae, Lanciciae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniaeque etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest vniuersis, tam praesentibus, quam futuris, harum noticiam habituris, quia nos intercessionibus certorum consiliariorum nostrorum adducti, simulque inhaerentes concordiae inter famatos proconsulem, consules totamque communitatem ciuitatis nostrae Cazimiriensis ab vna, et seniores totamque communitatem Iudaeorum ciuitatem eandem Cazimiriensem inhabitantium, parte ab altera, coram iudicio terrestri Cracouiensi factae, a nobisque specialibus literis priuilegij nostri confirmatae, hanc immunitatem et praerogatiuam praeconsuli, consulibus, ciuibusque ciuitatis nostrae Cazimiriensis authoritate nostra regia damus et largimur harum serie literarum, vt deinceps nullus Iudaeus siue ex senioribus communitateque, siue ex priuatis Iudaeorum personis quicquam fundi spiritualium, nobilium, ciuilium seu cuiuscunque sexus vel status hominum vltra areas eis ad exemendum antiquitus concessas et emensuratas expetere, neque per nostram donationem aut cuiuscunque status tam spiritualium, quam secularium personarum venditionem, donationem seu cuiuscunque generis contractum vendicare, emere, obtinere, impetrare aut conducere seu oppignoratas tenere et possidere audeat sub poena literis concordiae praenominatae inserta. Hanc insuper praerogatiuam consulibus, communitatique ciuium Cazimiriensium concedimus, quod Iudaei neque brasea conficere aut coemere, neque ceruisiam braxare, aut vllum potum externum aduecticium vtpote muscatelam, malmasiam, vinum, caeruisiam Cracouiensem ac alias caeruisias extraneas in vicis illorum Christianis propinare vendereque aut efferre, euehereque excepta ceruisia Cazimiriensi in vsus duntaxat illorum accipere, nec mel aut alios liquores quosuis propinare permissum eis erit, nec etiam panes tam in suos venditionisque vsus conficere, nec aliquorum frumentorum tam in nostris, quam capitaneatus nostri Cracouiensis aut quorumcunque subditorum nostrorum molendinis molitionem, duntaxat pro festo illorum Paschae secundum antiquitus vsitatum morem obtinebunt. Praeterea nullas praerogatiuas aut officia a quibusuis dignitarijs et officialibus nostris super consulatum ac ciues nostros Cazimirienses obtinere quouis modo et praetextu debent. In quo nobis serenissimisque successoribus nostris et quibuscumque

alijs, cuiuscunque dignitatis, officij, status et conditionis fuerint, facultatem omnem adimimus, nec contraituros nos successoresque nostros et quemlibet illorum huic praesenti concessioni pollicemur; alioqui si quid in contrarium factum fuerit, id concessioni et immunitati huic nostrae derogare minime poterit. Et quoniam nundinae annares (s) ciuitati nostrae Cazimiriensi per serenissimos antecessores nostros concessae, a nobis confirmatae sunt, volentes ciues Cazimirienses in exigenda pensione contributionis, quam vulgo *strugielt* vocant, in pannis externis, quae in ciuitatem Cazimiriensem aduectae fuerint, eadem ratione, quemadmodum et ciues nostros Cracouienses conseruare, hanc ordinationem in exactione contributionis *strugielt* concedimus, quod quotiescunque pannum externorum hominum in ciuitatem Cazimiriensem diuendendi gratia aduehetur, ciues Cazimirienses contributionem *strugielt* dictam eo modo et ordine exigent, quemadmodum ciues Cracouienses antiquitus exigere soliti sunt, neque contributionem eiusmodi alteri cuiuscunque dignitatis, officij, status et conditionis fuerit, praeter consulatum Cazimiriensem conferent; consulibus vero Cazimiriensibus pecuniam ex ea contributione in vsus pixidum et armorum pro defensione ciuitatis coemere adstricti erunt (s). A Cracouiensibus vero mercatoribus ciuibusque eam contributionem non exigent perinde atque Cracouienses a Cazimiriensibus non exigunt. Eademque ratione ciues Cazimirienses iuxta praescriptum priuilegij diui Cazimiri regis in coemendis et vendendis frumentis quocunque nomine censentur, quandocunque voluerint, in ciuitate nostra Cracouiensi liberam potestatem iuxta antiquam consuetudinem habebunt. In cuius rei fidem et euidentius testimonium sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Datum Lublini in conuentu regni generali feria secunda ante festum Corporis Christi proxima, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, regni vero nostri anno trigesimo septimo. Praesentibus tunc ibidem reuerendissimis ac reuerendis in Christo patribus et dominis Iacobo Vchanski Gnesnense, legato nato, regnique nostri primate, Stanislao Szlomowski Leopoliense archiepiscopis, Philippo Padniewski Cracouiense, Nicolao Wolski Wladislauiense, Valentino Herborth Praemisliense, Alberto Starozrzebski Chelmense ecclesiarum episcopis, necnon magnificis, generosis, venerabilibus ac strenuis viris Spitcone Iordan de Zakliczin et in Melsztin haerede, castellano Cracouiense ac Praemisliense, Camionacenseque, Stanislao Miszkowski de Mirow Cracouiense, necnon generali Cracouiense, Rathnenseque, Nicolao Sokolowski de Bieszkieri Lanciciense, Ioanne de Slvzewo Brzestense ac Miedzirzecense, Coninenseque, Nicolao de Szieniawa terrarum Russiae, exercituum regni nostri generali, Halicienseque et Colomiense, Ioanne Fierlei de Dambrowicza regni nostri marszalco, Cazimirienseque, Arnolpho Vchanski Plocense ac Vischegradense palatinis et capitaneis, Stanislao Wolski Sandomiriense, curiae nostrae marszalco ac Warszouiensie, Krzepicenseque, Ioanne Thomiczkj Gnesnense, Ioanne Lutomierski Siradiense, curiae nostrae thesaurario, Lanciciense, Radomienseque, Stanislao Sobek a Suleiow Sandecense, regni nostri thesaurario, Malogostenseque, Petro Zborowski Biecense, Stobnicenseque, Ioanne Sierakowski Landense, curiae nostrae referendario, Przedecenseque, Nicolao Czikowski Zarnouiense, Sanocenseque, Stanislao Splawski Krziwinense theloneorum regni nostri praefecto, Francisco Russoczki Naclense, Aberto Sandiuogio a Czarnkow Santhocense, castellanis, Valentino Dembienski de Dembiani regni nostri cancellario, Petro Miszkowski regni nostri vicecancellario, decano Cracouiense ac Gnesnense, Plocense, Lanciciense que praeposito, Stanislao Karnkowski regni nostri causarum referendario et maiore secretario, Ioanne comite in Thenczin Lublinense, Nicolao Laski incisore mensae nostrae ac Mariemburgense, Crasnostauienseque, Stanislao Dembienski Chenczinense capitaneis, et alijs quamplurimis dignitarijs, secretarijs, officialibus et aulicis nostris, testibus fidedignis circa praemissa. Datum per manus eiusdem magnifici Valentini Dembienski de Dembiani, regni nostri cancellarij etc. syncere nobis grateque dilecti. — Valentinus Dąbyensky r. P. canc. sca. — Relatio magnifici Valentini Dembienski de Dembiani, regni Poloniae cancellarij.

Dokument pargaminowy. Pieczęć wraz z sznurkiem oderwana.

209. 1566. die 21. m. Iunii, in Lublin.

Sigismundus Augustus rex Poloniae civitati Casimiriensi balneum ad fluvium Wisła situm, pratum »Raczka« dictum, et vectigal, quod ex vino cremato, ex pannitonstrina et institis quibusdam redit, ascribit.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, necnon terrarum Craccouiae, Sandomiriae, Siradiae, Cuiauiae, Lanciciae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniae etc. dominus et heres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, praesentibus et futuris, harum notitiam (habituris), quia nos volentes publico ciuitatis nostrae Kazimiriensis Cracouiae contiguae, commodo et vtilitati prospicere, simulque ex gratia et clemencia nostra regia prouidere cupientes, vt pro munitionibus et armis in defensionem eius ciuitatis comparandis, magistratui ciuitatis illius sumptus suppeditetur, inprimis balneum ciuitatis eiusdem, quod iure emptionis haereditariae et perpetuae supra fluuium Vistulam inter pontem Craccouiensem ab vna et muros ciuitatis Kazimiriensis parte ab altera, ciues Kazimirienses tenent vigore priuilegij diui Sigismundi regis, patris nostri desideratissimi, de data Craccouiae feria tercia post festum sanctissimae Trinitatis proxima, anno millesimo quingentesimo trigesimo nono, eidem ciuitati Kazimiriensi perpetuis temporibus incorporandum et adiungendum duximus, incorporamusque et adiungimus harum serie literarum, adiungentes et adijcientes eidem balneo aream, quam a quodam Kazimiriensi dicto Perst, proconsul et consules eius ciuitatis iure itidem perpetuo emerint. Praeterea damus et perpetuis temporibus eidem ciuitati Kazimiriensi largimur pensionem et censum distillati siue cremati vini, quam a ciuibus et incolis sub iurisditione eius ciuitatis constitutis accipere et tollere soliti sunt. Ad eam tamen pensionem non alij ciues et incolae eius ciuitatis tenebuntur, praeterquam ij soli, qui distillatum siue crematum vinum praeparant, quam quidem pensionem eidem ciuitati antea speciali priuilegio nostro

de data Lomzae feria secunda intra octauas Epiphaniarum anno millesimo quingentesimo sexagesimo secundo dedimus. Quia vero magistratus ciuitatis Kazimiriensis iam inde a prima fundatione ciuitatis eiusdem in vsus publicos ciuitatis prouentus, census ac obuentiones omnes tam ex tonstrina vulgo *postrzigalnia* dicta, quam ex institis omnibus *masniki* dictis, et eis, in quibus butirum, legumina, ollae et aliae quaecunque res vsui hominum aptae venum exponuntur, in circulo eius ciuitatis ex omnibus partibus praetorij ciuitatis existentibus percipit, eorumque prouentuum, censuum ac obuentionum quietam et pacificam possessionem in hunc vsque diem obtinet, proinde nos ex gratia et clementia nostra regia eos omnes census, prouentus et obuentiones annuas ex praenominatis tonstrina ac institis omnibus, vulgo *maszniki* dictis, et eis, in quibus butirum, legumina aliaeque quaecunque res vsui humano aptae venum exponuntur, in circulo eius ciuitatis circumiacentia consistentes, ciuitati nostrae Kazimiriensi eiusque magistratui et ciuibus omnibus damus et donamus perpetue et in aeuum. Adijcientes insuper et incorporantes eidem ciuitati perpetuis temporibus pratum dictum Raczka penes viam publicam, quae ducit in zuppas Vielicenses ab vna, et penes agros Samostrzelinae vulgo nuncupatos parte ab altera, extendentes longitudinem suam versus tabernam Samostrzelna dictam, in cuius itidem prati possessione quieta ciuitas Kazimiriensis antiquitus consistit, per commemoratos proconsulem, consules, ciuesque Kazimirienses balneum cum area ei contigua, prouentibusque, redditibus, censibus ac obuentionibus vniuersis tam ex distillato et cremato vino, quam ex tonstrina *postrzigalnia* dicta, institisque omnibus superius recensitis, quocumque nomine et cognomine appellentur, tenendum, habendum, vtifruendum, quieteque et pacifice perpetuis temporibus et in aeuum possidendum, ac prouentus, census et obuentiones eiusmodi vniuersas in vsus publicos necessarios, munitionesque et defensionem ciuitatis eiusdem conuertendum. In cuius rei fidem et euidentius testimonium sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Datum Lublini in conuentu regni, generali feria sexta ante festum sancti Ioannis Baptistae proxima, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, regni vero nostri trigesimo septimo. Praesentibus tunc ibidem reuerendissimis ac reuerendis in Christo patribus et dominis: Iacobo Gnesnense, legato nato, regnique nosri primate, Stanislao Szlomowski Leopoliense archiepiscopis, Philippo Padniewski Cracouiense, Nicolao Wolski Wladislauiense, Valentino Herbort Praemisliense, Alberto Starozrzebski Chelmense ecclesiarum episcopis, necnon magnificis, generosis, venerabilibus ac strenuis viris Spitkone Iordan de Zakliczin et in Melstin haerede, castellano Craccouiense, ac Praemisliense, Kamionacenseque, Stanislao Miskowski de Mirow Cracouiense, necnon generale Cracouiense, Rathnenseque, Nicolao Sokolowski de Biesziekieri Lanciciense, Ioanne de Slvzewo Brzestense ac Miendzirzecense, Coninenseque, Nicolao de Szieniawa terrarum Russiae, exercituum regni nostri generali, Haliciense et Colomiense, Ioanne Fierlei de Dambrowicza Lublinense, regni nostri marszalco, Kazimirienseque, Arnolpho Vchanski Plocense ac Wissogradense palatinis et capitaneis, Stanislao Wolski Sandomiriense, curiae nostrae marsalco ac Warszawiense, Krzepicenseque, Ioanne Christophoro comite a Tarnow Woinicense, Sandomiriense, Strienseque, Ioanne Thomiczki Gnesnense, Ioanne Lutomierski Siradiense,

curiae nostrae thesaurario, Lanciciense, Radomienseque, Adamo Drzewiczki Iuniwladislawiense, Inowlodense, Christophoro Miszkowski Rauense, Stanislao Sobek a Suleiow Sandecense, regni nostri thesaurario, Malogostenseque, Sebastiano de Mielecz Wisliciense, Brzestenseque, Petro Zborowski Biecense, Stobnicenseque, Ioanne Tharlo de Sczekarzowicze Radomiense, Pilsnenseque, Nicolao Ligęza de Bobrek Zawichostense et Biecense, Zidaczouienseque, Ioanne Szierakowski Landense, curiae nostrae referendario, Przedecenseque, Nicolao Czikowski Zarnouiense, Sanocenseque, Hyeronimo Modliszowski Malogostense, Lomzense, Colnenseque, Ioanne Christophorski Wielunense, Andrea Bziczki Chelmense, Stanislao Splawski Krziwinense, theloneorum regni nostri praefecto, Francisco Russoczki Naklense, Alberto Sandiuogio a Czarnkow Santocense, castellanis, Valentino Dembienski de Dembiani regni nostri cancellario, Petro Miszkowski regni nostri vicecancellario, decano Craccouiense ac Gnesnense, Plocense, Lancicienseque, Stanislao Karnkowski regni nostri causarum referendario et maiore secretario, Ioanne comite in Tenczin Lublinense, Stanislao Sandiuogio Czarnkowski Drahimense, Nicolao Laski incisore mensae nostrae, ac Mariemburgense, Crasnostauienseque, Ioanne Dulski Rogoznense, Surazenseque, Stanislao Zamoiszczki Belzense, Stanislao Dembienski Chanczinense, capitaneis et alijs quampluribus dignitarijs, secretarijs, officialibus et aulicis nostris, testibus fidedignis circa praemissa. Datum per manus eiusdem magnifici Valentini Dembienski de Dembiani, regni nostri cancellarij etc. syncere nobis grateque dilecti. — Valentinus Dąbyensky r. P. canc. sca. — Relatio magnifici Valentini Dembienski de Dembiani regni Poloniae cancellarij etc.

Dokument pargaminowy. Pieczęć wraz z sznurkiem oderwana.

210. 1566. die 26. m. Iunii, in Lublin.

Sigismundus Augustus rex Poloniae civibus Casimiriensibus salem sic dictum bancatum vendendi dat facultatem.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Pomeraniae, Culmensis et Elbingensis. Significamus per praesentes literas uniuersis, ad quos pertinet, nos maiorum nostrorum in rebus principe dignis sequi uestigia, et quae aliquando ex liberalitate illorum et clementia in homines illis subiectos profecta sunt, ea manutenere ac salua et inuiolata consueuisse, prout et in priuilegio Cazimiri regis praedecessoris nostri ciuibus Casimiriensibus Sendomiriae tercio kalendas mensis Marcij anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo sexto concesso, statum relinquere volumus, illud enim postquam exhibitum coram nobis per nonnullos ex consulibus Cazimiriensibus modernis est, atque commonstratum, diuum Cazimirum regem ciuibus Cazimiriensibus benigne se concessurum pronunciasse emporium salis, cupri uel plumbi in ciuitate Cazimiriensi, ani-

mum ad id adiecimus, vt id, quod statutum per diuum Cazimirum regem erat, ratum haberetur. Quoniam tamen post datum eiusmodi diui Cazimiri priuilegium, plurima priuilegia ab aliis antecessoribus nostris et a nobis permultis oppidis et ciuitatibus super emporia concessa sunt, quae in dubium vocari possent, si emporium eiusmodi, quod per diuum Cazimirum regem in Cazimiria fieri debebat, in toto approbaretur, itaque nos eam iniuimus rationem, qua et priuilegium Cazimiri regis in suo robore conseruari et aliis priuilegiis nihil derogari poterit, ita nimirum, quod nomine ciuium Cazimiriensium ex voluntate nostra coram nobis emporii vel depositorij titulo renunciatum est, ea conditione, ut salis tantummodo bancati venditione sine aliquo impedimento vel contradictione ciues ipsi Cazimirienses vti possent, eaque venditio salis, ut debito ordine fiat, idque peculiari priuilegio nostro firmaretur. Proinde nos praesenti priuilegio nostro venditionem salis bancati in ciuitate Cazimiriensi instituendam duximus, prout instituimus ea lege et conditione, quod consules ciuitatis Cazimiriensis aere publico duodecim institas extruere tenebuntur, quas conciuibus suis ex certo censu triginta sex grossorum videlicet locabunt, ita tamen, vt nemini duas institas conducere liceat, sed ut singuli singulas conducant, ad quas institas sal in bancis ex zuppis nostris Cracouiensibus inuehetur. Vt autem certus numerus salis inuehatur, ita statuimus, quod zupparum Cracouiensium praefectus modernus et alij pro tempore existentes singulis septimanis duodecim bancos salis ad eas institas Cazimirienses extradere tenebuntur pro eo praetio, pro quo Cracouiensibus salinatoribus dari in vsu est. Ex his autem duodecim bancis salis pro singulis institis singuli banci distribuentur. Quod sal eo modo ad praefatas institas inuectum, poterit per salinatores integris bancis et dissectis non tantummodo in Cazimiria etiam ad rates diuendi et per Cracouiam deuehi. Praefatarum autem institarum locationem penes proconsulem et consules eiusdem ciuitatis Cazimiriensis esse volumus et census ex singulis triginta sex grossorum exactionem, ex quo censu viginti quatuor grossi pro fisco nostro caedent, duodecim uero reliqui pro comparanda armatura in ipsa ciuitate Cazimiriensi. Cauemus insuper praesenti priuilegio nostro, ne quis extra has institas in ciuitate Cazimiriensi sal diuendere audeat. Concedimus autem eisdem consulibus Casimiriensibus ad extruendas eiusmodi institas eam libertatem, quod ad vnius anni decursum nullos census ex praedictis institis nobis soluere tenebuntur. In quo quidem nostro priuilegio ut pacifice ciuitas ipsa Cazimiriensis conseruetur, magnifico et generosis Stanislao Mischkowski de Mirow palatino et capitaneo generali Cracouiensi, Ratnensique, Mathiae Blesczinski magno procuratori, Stanislao Czikowski succamerario Cracouiensibus et aliis pro tempore existentibus capitaneis, magnis procuratoribus et succamerarijs Cracouiensibus committimus et mandamus, vt incolas ciuitatis Cazimiriensis in libero vsu eius priuilegii conseruent, et si quis eos impedire in vsu illius voluerit, authoritate nostra vindicare curent. In cuius rei fidem sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Lublini in conuentione regni generali die vigesima sexta mensis Iunij, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, regni vero nostri anno trigesimo septimo. Praesentibus reuerendissimis et reuerendis in Christo patribus, dominis: Iacobo Vchanski Gnesnense, legato nato et regni Poloniae primate,

Stanislao Slomowski Leopoliense archiepiscopis, Philippo Padniewski Cracouiense, Nicolao Wolski Cuiauiense, Valentino Herborth Praemisliense, Alberto Starozrzebski Chelmense episcopis, necnon magnificis et generosis Spitcone Iordan de Zakliczin castellano Cracouiense, Praemisliense, Camionacenseque, Stanislao Mischkowski de Mirow Cracouiense ac generali Cracouiense, Ratnenseque, Alberto a Lasko Siradiense, Nicolao Sokolowski de Wrzancza Lanciciense, Ioanne de Sluzewo Brzestense et Coninense, Miedzirzecenseque, Nicolao de Sieniawa terrarum Russiae ac exercituum regni nostri supremo, Haliciense, Colomienseque, Ioanne de Dambrouicza Lublinense, regni nostri marschalco, Ratnenseque, Andrea Dembowski Belzense, Rubiessouienseque, Arnolpho Vchanski Plocense ac Vissegradiense, Cziechanouienseque, Stanislao Lawski de Strzegoczin Mazouiae palatinis et capitaneis, Stanislao Wolski Sandomiriense, curiae nostrae marschalco ac Varssouiense, Krzepicenseque, Ioanne Christophero comite in Tarnow Voinicense et Sandomiriense, Strienseque, Ioanne de Thomicze Gnesnense, Ioanne Lutomirski Siradiense, curiae nostrae thesaurario, ac Lanciciense, Radomienseque, Stanislao Herbort de Fulstin Leopoliense, Georgio Iazłowieczki Camenecense, Nouogrodenseque, Anzelmo Gostomski Plocense, Rauenseque, Christophero Mischkowski Rauense, Stanislao Sobek a Suleiow Sandecense, regni nostri thesaurario, Malogostenseque, Sebastiano Mielieczki Visliciense, Brzestenseque, Petro Zborowski Biecense, Stobnicenseque, Casparo Zebrzidowski Rogoznense, Ioanne Tharlo Radomiense, Pilsnenseque, Nicolao Ligęza de Bobrek Zauichostense, Zidaczouiense, Biecenseque, Ioanne Sirakowski Landense, curiae nostrae refferendario, Przedecenseque castellanis et capitaneis, Valentino Dembienski de Dembiany, regni Poloniae cancellario, Petro Mischkowski decano Cracouiense, Gnesnense, Plocense, Lancicienseque praeposito et regni Poloniae vicecancellario, Stanislao Carnkowski canonico Gnesnense, Vilnenseque et curiae nostrae refferendario, et alijs quam plurimis dignitariis, secretariis, oficialibus et aulicis nostris, testibus ad praemissa fidedignis, sincere et fidelibus dilectis. Datum per manus magnifici Valentini Dembienski de Dembiany regni Poloniae cancellarii, sincere nobis dilecti. — Valentinus Dąbyensky r. P. canc. sca. — Relatio magnifici Valentini Dembienski de Dembiany regni Poloniae cancellarij.

Dokument pargaminowy, pieczęć wraz z sznurkiem oderwana.

211. 1566. die 12. m. Augusti, in Lublin.

Sigismundus Augustus rex Poloniae civibus Casimiriensibus domos piscatorum aliorumque villae Bawoł incolarum redimendi concedit potestatem.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis, quia nos intercessioni certorum consiliariorum nostrorum pro famatis proconsule, consulibus, totaque communitate ciuitatis nostrae Kazimiriensis apud nos fac-

tae, benigne annuentes, eisdem consentiendum et admittendum duximus, consentimusque et admittimus per praesentes, omnes et singulas domos in fundo ciuitatis nostrae Kazimiriensis penes Cracouiam consistentis, tam piscatorum iurisditionis Kazimiriensis, quam quorumcumque incolarum aliorum cuiuscunque status et conditionis fuerint, in eodem fundo illorum Bawol dicto consistentes, quorum nomina et cognomina hic pro expressis haberi volumus, in summis peccuniarijs, quae ex taxatione eorundem domorum per commissarios nostros facienda, prouenerint, redimere, per ipsos proconsulem, consules ac communitatem Kazimiriensem domos supranominatas vigore priuilegij eorundem diui Kazimiri regis, posteaquam eas redimerint, cum omni jure, dominio, proprietate tituloque haereditario tenendas, habendas, vtifruendas, quiete et pacifice possidendas, juribus nostris regijs saluis in omnibus permanentibus ibidem. In cuius rei fidem sigillum nostrum praesentibus est subimpressum. Datum Lublini in conuentu regni generali feria secunda ante festum Assumptionis gloriosissimae virginis Mariae proxima, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, regni vero nostri anno trigesimo septimo. — Valentinus Dambienski regni Poloniae cancellarius sst. — Relatio magnifici Valentini Dambienski de Dambiani r. P. cancellarij.

Z kopii zawartej w rękopisie Codex iurium et privilegiorum civit. Casimiriae, na str. 119.

212. 1566. die 3. m. Octobris, Varsoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae magistratui Cracoviensi mandat, ut etiam de his civibus Cracoviensibus, qui a maiestate regia litteras exemptionis consecuti sunt, iudicium exerceat.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et heres. Significamus tenore praesentium, quorum interest, vniuersis et singulis, ijs qui nunc sunt et qui deinceps erunt. Quia cum ex certorum hominum relatione intellexissemus, plurimos ex plebe oblitos sui iurisiurandi, quo officio consulari vrbis Cracouiensis, dum in album ciuitatis inscribi se curabant, obstrinctos se reddiderunt, eam viam excipientes se ex iurisditione magistratus ciuitatis consularis reperijsse, vt cum sint reuera ciues, ciuitatisque beneficijs cum in aliis rebus tum in victu querendo vtantur, sub praetextu in seruitores tam nostros (impetratis scilicet in cancellaria nostra exempcionis literis), quam certorum dignitariorum, officialium et reliquorum ordinis equestris hominum, subditorum nostrorum se transforment, sub eorum tutellam et defensionem decurrentes nulla alia de causa, quam vt omni pauore et reuerentia magistratus consularis, cui subsunt, deposita, sibi ipsis viuant et quicquid illis libuerit, in ciuitate designent, faciatque id non aliud genus hominum, quam qui vel natura sunt insolentes vel quos aes alienum vrget, ex eoque sequi, vt et magistratui suus honor ab ijs, qui illi subsunt, non exhibeatur, et in iure pro debito officij et authoritate sua dicendo officiales ciuitatis impediantur, multaque sepe indigna ab aduocatis talium aulicociuium nempe dignitariis, officialibus et reliquis equestris ordinis hominibus, qui cum ipsis in praetorium veniunt, perferre cogantur. Quos talium hominum mores, cum non alio spectare intelligamus, quam ad destruendum bonum ordinem in ciuitate tranquillitatemque publicam vrbis nostrae primariae turbari, prospicientes, ne hoc malum nascens in plures serpat inficiatque vel eos, qui tranquillo animo existentes, in officio sese continent, innitendo priuilegio ciuitati Cracouiensi contra tales exemptiones Vilnae per nos paulo ante concesso, magistratui eiusdem ciuitatis consulari eam potestatem dandam duximus, vti iam vigore praesentis priuilegii damus atque concedimus, vt in ciues Cracouienses modis superius specificatis ab eis defficientes iurisditionem, quae de iure ipsi in ciues competit, absque vllo metu exerceat, non obstantibus vllis exemptionum literis a nobis impetratis et impetrandis, neque etiam impediente eo, si qui forte dignitariorum, officialium et aliorum equestris ordinis hominum aliquos ciuium in seruitores suos asciuerint aut deinceps adsciscent: permittentes eidem magistratui consulari, vt omnes eiusmodi deffectores et cum aduocatis ad officium illorum in praetorium pro iustitia administranda venientes, paena marcarum viginti fisco ciuitatis confestim applicanda tocies, quoties id facere attentauerint, irremissibiliter puniant. Exceptos tamen esse volumus a praefato priuilegio opifices, quorum opera vel ad arcem nostram Cracouiensem vel ad machinas bellicas vtimur, vel qui aulam nostram continue sequuntur. Quare mandamus proconsuli et consulibus Cracouiensibus, praesentibus et pro tempore existentibus, vt ordinationem praesentem nostram, vtpote ad tranquillitatem ciuitatis illius bonumque ordinem in ea conseruandum pertinentem, in omnibus punctis, clausulis, articulis et conditionibus firmiter obseruent pro gratia nostra. In cuius rei fidem sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Warschouie die tertia mensis Octobris, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, regni vero nostri trigesimo septimo. — Petrus Miskovskj r. P. vicecancellarius sst. — Relacio reuerendi Petri Miskowskij, r. Polo. vicecancellarij, decani Cracouiensis, Gneznensis, Plocensis, Lanciciensisque praepositi. — Stanislaus Ossowsky sst.

Dokument pargaminowy. Pieczęć oderwana, pasek tylko pozostał pargaminowy.

213. 1566. die 3. m. Octobris, Varsoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae magistratui Cracouiensi iniungit, ut iniquos provocatores poenis coerceat.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. [domin]us et haeres. Significamus tenore praesentium, quorum interest, vniuersis et singulis, praesentibus et qui deinceps futuri sunt, quia cum edocti essemus, nonnullos ex plebe [vrbis nostrae Cracouiensis contra officium] illius ciuitatis consulare animos exacerbatos gerere incepisse, quod delicta et insolentias ipsorum irreuerentiamque erga magistratum certo genere po[enarum compescere curauerint,

ex talique odio] aduersus illum ordinem assumpto cittacionibus literalibus contra iura et priuilegia ciuitatis illius in derogationemque limitacioni causarum ciuilium Cra[couiensium, oblitos] sui iuris[iurandi] quo consulatui sese obstrinxerunt, ad tribunal nostrum consules euocare inceperunt, in eum scilicet finem, vt nemini obtemperent, sed sibi ipsis viuant ac quicquid libuerit, in ciuitate perpetrent: quae omnia cum ad sedicionem tumultusque in ciuitate perniciosos respiciant, [priusque] radices agere ceperint, vigore priuilegii praesentis proconsuli et consulibus praedictae vrbis nostrae dandam facultatem duximus damusque praesentis priuilegii vigore tales euocatores, qui con[tra priuilegia] ciuitatis Cracouiensis et limitacionem causarum consules et alios ciues vrbis Cracouiensis ad quodcumque tribunal citacionibus vel aliis modis euocant, pena legittima corpor[ali uel pecu]niaria, (et si res postulauerit) vtraque tocies, quoties delinquerint, irremisibiliter puniendi, salua tamen parti, quae se decreto illorum grauatam senserit, ad nos appellatione. Id [quod famatis] proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Cracouiensis praesentibus et pro tempore existentibus ad noticiam deducimus mandantes serio, vt immittentes (s) ordinationi praesenti [nostrae in om]nibus eiusmodi euocatoribus ciuibus Cracouiensibus tales temerarias euocationes consulum et ciuium Cracouiensium contra iura et priuilegia ciuitatis eiusdem, necnon contra [limitatio]nem per cittationes literales et alias qualescumque facientibus, irremisibiliter tocies, quoties admisse fuerint, vindicent atque puniant: non obstantibus vllis literis nostris aut successorum nostrorum in contrarium emanatis, quibus omnibus non secus derogamus, quam si decreto maiestatis nostrae cassatae, mortificatae extinctaeque essent. Pro gratia nostra. In cuius rei fidem et testimonium sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Datum Warschauiae die tertia mensis Octobris, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, regni vero nostri trigesimo septimo. — Petrvs Miskovskj r. P. vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi Petri Miskovskij r. Polo. vicecancellarij, decani Cracouiensis, Gneznensis, Plocensis, Lanciciensisque praepositi. — Stanislaus Ossowsky.

Dokument pargaminowy w trzech miejscach w skutek rdzy wybutwiały, opatrzony małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym.

214. 1566. die 6. m. Octobris, Varsoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae magistratui civitatis Cracoviensis vectigal »*schoss*« dictum, eiusdem civitatis muniendae gratia imponendi, dat potestatem.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et heres. Significamus tenore praesentium, quorum interest, vniuersis et singulis, ijs qui nunc sunt et qui deinceps erunt, harum noticiam habituris, quia cum intellexissemus ex certorum consiliariorum nostrorum relatione, vrbem nostram Cracouiensem ita angustos exiguosque prouentus habere, vt ad sustinendos sumptus, quos propemodum quottidianos in extruenda reparandaque publica ciuitatis aedificia, itinera tam in vrbe quam extra per ipsius circuitum lapidibus pontibusque consternenda, in familiam custodiamque publicam atque in alias innumeras necessitates facere illam oportet, vix sufficiant, ex re autem tam nostra quam reipublicae regni nostri fore perspiciamus, vt ea ipsa ciuitas, que regni est primaria, locupletior esset, tantumque prouentuum haberet, vnde et se ipsa muniret et in pace atque tranquillitate praesenti bella impendentia meditari eorumque rationem habere possit, ijs praesertim temporibus, quibus partibus propemodum ex omnibus hostium procellae regno immineant, cum vero (rationibus nostris sic stantibus) vnde tam repente locupletiorem redderemus, nulla ratio atque via nobis suppeteret, vt saltem aliqua ex parte consolatam refectamque redderemus, magistratui ipsius consulari praesenti et pro tempore existenti dandam facultatem duximus, exigendae annuis vicibus ab omnibus et singulis ciuibus Cracouiensibus atque adeo a tota ciuium communitate pro cuiusque ciuium facultate contributionis ciuitatis, quae vulgo *schos* nuncupatur, damusque et concedimus praesentis priuilegii vigore, ea tamen conditione, vt peccunia hoc modo exacta non alio conuertatur, quam ad munitiones vrbis reficiendas. Quod proconsuli et consulibus vrbis praedictae nostrae praesentibus et pro tempore existentibus ad noticiam deducimus, mandantes, vt in tali exactione a ciuibus contributionis praedictae ita se gerant, vt facultatum cuiuslibet ciuis diligens atque exacta ratio per exactores habita esse appareat, ex locupletioribus enim magis, ex ijs vero, quos domi res angusta praegrauat, tanto minus exigi volumus. Pro gratia nostra. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Warschouiae die sexta mensis Octobris, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, regni vero nostri trigesimo septimo. — Petrus Miskovskj r. P. vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi Petri Miskowskj r. Polo. vicecancellarij, decani Cracouiensis, Gneznensis, Plocensis, Lanciciensisque praepositi. — Stanislaus Ossowskij sst.

Dokument pargaminowy. Pieczęć, oderwana, pozostał tylko rzemyk pargaminowy.

215. 1567. die 14. m. Martii, Varsoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae statuit, neque Iudaeos conversos neque homines haeresi infectos aut de haeresi suspectos munera consulum, advocatorum vel scabinorum Casimiriensium obire posse.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithwaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et heres. Significamus praesentibus literis nostris vniuersis et singulis, quibus interest et in posterum interesse poterit, praesentibus et futuris, quia nos adducti supplicationibus certorum consiliariorum nostrorum pro famatis consulibus ciuibusque nostris Cazimiriensibus penes Craccouiam sittae (s), inherendoque priuilegio a nobis eisdem concesso super praerogatiua et libertate, quam illis de gratia nostra regia specialiter concesseramus, idque in eo potissimum, ne

in posterum Iudaeorum gens praua, quae merito Christianis coniungi non debet, officia aliqua a quibusuis dignitariis et officialibus nostris super consulatum ac ciues nostros Cazimirienses quouis modo et praetextu obtinere possit, ut etiam eorum priuilegio hoc idem adiungeremus, eos Iudaeos, qui ex Iudaismo sint aut fuerint ad Christianam fidem conuersi, aut aliqua haereseos contagione infecti, nullo modo ad easdem dignitates tam consulatus quam aduocati et scabinorum officia recipi et admitti posse. Quorum supplicationi uti iustae et rationi consonae annuentes, hanc immunitatem et praerogatiuam consulibus ciuibusque Casimiriensibus damus et largimur harum serie literarum, idque priori nostro priuilegio adiungimus, ut deinceps nullus Iudaeus ex Iudaismo ad Christianam fidem conuersus, et quicumque fuerit heretica prauitate infectus, aut quacumque ratione de heresi suspectus, decetero nullo modo obtineat officia aliqua aut dignitates super consulatum ac ciues nostros Casimirienses neque in numerum consulum, aduocati et scabinorum praefectorumque recipiatur, et eas dignitates seu officia a dignitariis et officialibus nostris non obtinebit, prout antea priuilegio nostro super hoc ipsum negotium consulibus et ciuibus Casimiriensibus cauimus. Quod generoso Mathiae Blesczynski magno procuratori nostro arcis Craccouiensis et aliis pro tempore existentibus procuratoribus ad noticiam deducimus, mandantes atque ita omnino habere uolentes, ut praedictos consules et ciues nostros Cazimirienses in ea praerogatiua conseruet conseruarique faciat, non obstantibus aliquibus literis in contrarium per ipsos Iudaeos et in haeresi cognitos obtentis aut obtinendis, quibus derogatum iri uolumus, easque nullius esse momenti pronunciamus; eam uero immunitatem consulibus ciuibusque Casimiriensibus a nobis gratiose concessam, firmiter tenebimus perpetuis temporibus. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Datum Warschauiae feria sexta post dominicam Letare proxima, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, regni vero nostri anno XXXVIII. — Valentinus Dąbyenski r. P. canc. sua m. — Relatio magnifici Valentini Dembiensky de Dembiani regni Poloniae cancellarij.

Dokument pargaminowy, pieczęć z rzemykiem oderwana.

216. 1567. die 2. m. Iunii, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae testatur, cives Cracovienses a vecturis liberos esse.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris vniuersis et singulis, quorum interest, vocatos esse in praesentiam nostram ad instantiam instigatoris causarum fisci nostri spectabiles proconsulem et consules ciuitatis nostrae Cracouiensis literis mandati siue citacionis nostrae ratione poduodarum peccuniarum in conuentu Warszouiensi laudatarum atque pro tribus annis retentarum, in quo

termino ex citatione eiusmodi proueniente nuntij ciuitatis nostrae Cracouiensis in praesentem conuentionem regni generalem Petricouiensem missi allegabant, ciuitatem eandem Cracouiensem vti primariam ad eiusmodi contributionem peccuniariam poduodarum non teneri propterea, quod ipsa ciuitas nostra Cracouiensis iuxta praescriptum antiquissimorum iurium et priuilegiorum a diuis ducibus et serenissimis regni Poloniae regibus praedecessoribus nostris eidem ciuitati Cracouiensi clementer concessorum, ab omnibus dationibus, exactionibus, poduodis perpetuis temporibus exempta sit, atque in eiusmodi priuilegiorum et libertatum continuo vsu et pacifica possessione hactenus semper conseruata extiterit, neque constitutionem in conuentu Warsauiensi laudatam, in ipsam ciuitatem nostram Cracouiensem vti primariam extendi posse dicebant. Quod productis priuilegiis sufficienter comprobauerunt, petentes se iuxta praescriptum eiusmodi libertatum et priuilegiorum a nobis conseruari. Nos itaque volentes vnumquemcunque in iuribus et libertatibus suis conseruare, de vnanimi consensu, voluntate et consilio tam senatorum regni nostri quam nuntiorum terrarum in hoc conuentu Petricouiensi existentium, ipsos proconsulem et consules totamque communitatem ciuitatis nostrae Cracouiensis iuxta praescriptum antiquissimorum priuilegiorum eorundem ac secundum antiquissimam consuetudinem conseruandos duximus, prout praesenti decreto nostro vigore huius conuentus pronunciato conseruamus, atque ab eiusmodi citacione, impeticione et a causa liberos et absolutos pronunciamus perpetuo et in aeuum, decernentes ipsam ciuitatem nostram Cracouiensem vti primariam ab eiusmodi poduodarum contributione peccuniaria liberam et absolutam semper esse debere, neque deinceps vllo vnquam tempore constitutiones aliquas, si quae in contrarium laudatae fuerint, priuilegiis et libertatibus ipsorum obesse ac nocere posse aut debere perpetuis temporibus: nihil tamen derogando generali limitacioni ac priuilegiis eiusdem ciuitatis nostrae Cracouiensis, vigore quorum iura ac priuilegia sua nullibi producere neque etiam respondere, quam in arce nostra Cracouiensi coram nobis tenentur. In quorum omnium praemissorum fidem et testimonium sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Actum et datum Petricouiae in conuentu generali regni feria secunda post festum Corporis Christi proxima, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, regni vero nostri trigesimo octauo. — Sigismundus Augustus rex sst.

Dokument pargaminowy opatrzony małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym.

217. 1567. die 12. m. Novembris, Casimiriae.

Senatus consultum de saxifragis.

Actum feria quarta post festum sancti Martini. — Panovie raycze Kasimirszczi siedzączi y starssy takove postavienie vczinili miedzi themy, ktorzi w gorach kamyen robią, isz ktori kolviek miesczanin w gorze czaly rok robil, ma na rathusz placzicz czinssu na svietho svietego Marczina na kasdi

rok po trzi grziwny, a ktori by mnyei robil nysli rok, themv maią vmnyeisicz czinssu vedle robothi. Ktoriby w gorze nyerobil abo nyechczial robicz, then ma vrzedovi radzieczkiemv opoviedziecz, isz nyechcze robicz, thedi panovie raycze one gore bedą povynny dacz z namienyonego czinssu onemv sąsiadovi, ktori by chczial w niey robicz.

Acta Consul. Casimir. N. 761, str. 672.

218. 1567. die 22. m. Decembris, Casimiriae.

Senatus consultum de quodam canali Casimiriensi purgando.

Actum feria secunda in crastino festi sancti Thomae. — Panovie raycze dawsy obeslacz sąsiadi, ktorzi mayą placzow svoych thily nad rinstokiem, ktori ydzie od domu slawnego pana Gabriela asz do thilv dziedziczow pana Mathissa sukiennika, a tham slad ymo sewcze y garbarze asz do Vysli, roskazali, aby kasdi sąsiad na przeciwko thilovi svemu then rinstok vyczisczieli y opravily do svieta Vielkonocznego blisko przichodzącżego pod kopą vyny.

Acta Cons. Casimir. N. 761, str. 682.

219. 1568. die 25. m. Maii, Casimiriae.

Senatus consultum de bonis civilibus iniuste ablatis, restituendis.

Actum feria tercia post dominicam Rogacionum. — Na pilną y czestą instigacią slawnich voytha, przisiesnikow, czechow y wsisthkiego pospolstwa miasta Kasimirza na rathusz zupelnie zebranego y tego porządku y postanovienia żądaiączego, slawny panovie burmistrz y raicze miasta Kasimirza za takovą instigacią z urzędu svego roskazali, isz ktori by mieszczanin y sąsiad co mieszczkiego trzimal, abo ku svemu grunthovi zagrodzil, aby od dzisieisego dnia do dwu niedziel ono, co trzima y zagrodzil, rzeczi pospolitey pusczil y odgrodzil, żadnem pravem y listhi jego kroliewskiei milosczi sie nyesczczacz. A iesli by pusczicz y odgrodzicz nyechczial, thedi wsisthko pospolstwo podlug pospolitego zesvolenia ono wsisthko slamacz y rosvalicz, a rzeczi pospolitey oddacz (s). Na czo sie wsiszi mieszczanie zesvolely.

Acta Consul. Casimir. N. 761, str. 774.

220. 1568. die 6. m. Septembris, Casimiriae.

De consulibus alios consules contumelia insectantibus, poena afficiendis.

Actum feria secunda ante festum Natiuitatis Mariae. — Famati domini proconsul et consules Kasimirienses praesidentes et antiqui vnanimi voto et consensu talem inter se constitucionem sanxerunt ac constituerunt perpetuis

temporibus tenendam, hanc videlicet: Si quis consulum inhonesto aut turpi verbo alterum in loco residentiae suae tam publico praetorij, quam etiam priuato in aliqua collacione honesta aut consessu allocutus fuerit ac impetiuerit, quod verbum inhonestum domini consules audiuerint, et tam domus quam consessus personarum illud fore dedecori agnouerint, ille vel illi delinquentes irremissibiliter detencionem in praetorio succumbent, nec ex praetorio discedent, donec marcas decem peccuniae penae reposuerint ac reconciliacionem inter se fecerint. Quam penam proconsul pro tempore existens habebit potestatem exigendi et exequutionem huius constitucionis faciendi.

Acta Consul. Casimir. N. 761, str. 846.

221. 1568. die 9. m. Septembris, Varsoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae Iudaeis Casimiriensibus mandat, ut moenia disiecta, vico eorum contigua, reficiant.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae etc. dominus et haeres. Perfidis Iudaeis senioribus et toti communitati Iudaeorum Cazimiriensium penes Cracouiam sitt. gratiam nostram. Indigne ferimus ea, quae ex relatione, quam nobis proconsul et consules totaque communitas Cazimiriensis ciuitatis nostrae per certos consiliarios nostros exposuerunt, intelleximus, qui conqueruntur de vobis, quod pars non exigua muri ciuitatis praedictae Cazimiriensis vestra negligentia et culpa corruit*) ob cannalium vestrorum ductionem ad eam partem murorum, quibus aqua in fluentem Istulam ex loco mansionum vestrarum currit, quae muros istos frequenti colluuie sordium ad ruinam vsque deduxit: vnde ciuitatem praefatam iacturam non mediocrem esse passam perspeximus maioremque in dies subituram, nisi fuerit in tempore huic incommodo prospectum, cuius vos rationem habere minime vultis, immo vt soletis omnia negligere, ruinae praefatae restaurandae minime intenditis. Quare supplicatum est nobis, quo eiusmodi pars muri vestra nimia negligentia collapsa recuperetur, ne ab hoste, quod absit, periculum aliquod imminere possit, et ne ciuitas ipsa muro vndique cincta, post occlusionem nocte ac die ad ingressum egressumque omnibus pateat. Mandamus itaque vobis seuere, vt quemadmodum vestra negligentia ea pars muri corruit, ita id totum, quicquid est collapsum, restaurare suis sumptibus absque omni mora curetis, vt cuius mali authores fuistis, boni quoque in recuperando hoc incommodo sitis, ne in vos postea animaduersione digna vtamur, si secus facere ausi fueritis. Pro gratia nostra et sub poena quatuor millium Vngaricalium aureorum aliter non facturae. Datum Varszouiae die nona mensis Septembris,

*) Mandat króla Stefana Batorego z r. 1578 ma w tem miejscu dodatek: „ob molem structurarum in ea parte muri per vos constitutarum, nec non".

anno Domini M D L XVIII, regni vero nostri anno XXXIX. — Ad proprium sacrae maiestatis regiae mandatum.

Oryginał papierowy, opatrzony większą pieczęcią koronną na samym dokumencie poniżej tekstu wyciśniętą. Takiż sam mandat wydał następnie Zygmunt August z Warszawy dnia ostatniego lipca 1570, a król Stefan Batory z Warszawy dnia 28 stycznia 1578 r.

222. 1569. die 12. m. Iunii, in Lublin.

Sigismundus Augustus rex Poloniae consulibus Cracouiensibus mandat, ne sordes in fluvium Rudawa deducere permittant.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc dominus et haeres. — Famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Cracouiensis, fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram regiam. Famati fideles dilecti! Expositum est nobis per certos consiliarios nostros, non mediocre damnum et nocumentum in flumine Rudawa ciuitatem Cracouiensem extra portam Wislensem alluente, sordes et spurcicies ex eadem ciuitate ad eam defluentes, simulque multa incommoda in domo cannalium sub arce nostra Cracouiensi consistenti, praenominatas sordes adferre solitas esse, ita quod multae impensae in mundando seu purgando eodem flumine extradi soleant, atque arcem nostram praefatam Cracouiensem inhabitatores reliquique homines circumcirca eandem Rudawam existentes, in sanitate sua integre conseruanda tuti esse non possunt. Quod quidem si ita est, aequo id animo suscipere haud possumus. Proinde volentes indemnitati eiusmodi tempestiue consulere, mandamus fidelitatibus vestris, vt dum praesentibus requisitae fuerint, diligenter prouideant, ne sordes et spurcicies in fluuium praefatum Rudawa amplius defluant, sed potius cannale pro defluendis eis sub terram et flumen memoratum aedificent et construant, ita ne in eo negocio iterum ad nos conquerendi occasio praebeatur. Pro gratia nostra debitoque suo ac sub poena arbitrio nostro irroganda aliter ne fecerint. Datum Lublini in conuentu regni generali die XII mensis Iunij, anno Domini M D L XIX, regni nostri XL. — Ex proprio sacrae regiae maiestatis mandato.

Dokument papierowy, opatrzony większą pieczęcią koronną na samym dokumencie poniżej tekstu wyciśniętą.

223. 1569. die 7. m. Iulii, in Lublin.

Sigismundi Augusti regis Poloniae decretum de electione notarii suburbii Cerdonum.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithwaniae, Russiae, Prussiae, Mazouiae, Samogitiaeque etc. dominus et heres. Famatis

proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Cracouiensis, fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram regiam. Famati fideles nobis dilectj! Expositum est nobis graui cum querella nomine aduocatj et scabinorum Cerdonum Cracouiensium, quod etsi ipsi iuxta iura et priuilegia sua continuo vsu et possessione approbata, habeant liberam electionem notarij iurisdictionis eorum aduocatialis, vigore quorum iurium et priuilegiorum vacante proximo tempore notariatus eiusdem officio, elegerant summo sui ordinis consensu et vnanimj voluntate in notarium suum famatum Stanislaum Iaroslaw, fide, probitate, eruditione et rerum gerendarum vsu conspicuum, ad obeundumque notariatus munus idoneum; nihilominus tamen f. vestrae nulla eorum eiusmodj electionis iuriumque et priuilegiorum hactenus inuiolabiliter obseruatorum ratione habita, alium quendam in locum memorati Stanislai Iaroslaw notarij electj suffecerunt, quin potius intruserunt in priuilegiorum eorum derogationem et libere notarij electionis violationem: supplicatumque eorundem aduocati et scabinorum Cerdonum Cracouiensium ac praedictique (s) notarij per eos electi nomine, vt ipsis hac in parte clementer obvenire dignaremur. Quoniam vero muneris nostri est, quenquam in suo iure conseruare, priuilegiaque et libertates subditorum nostrorum tuerj et ab oppressione vindicare, mandamus serio f. vestris omnino habere volentes, vt dictos aduocatum et scabinos circa eorum electionem secundum eorum iura factam, conseruent, non aliumque pro notario aduocatialj in Cerdonia habeant et haberj faciant, quam praenominatum famatum Stanislaum Iaroslaw per aduocatum et scabinos Cerdonum electum fidelitatibusque vestris de more et consuetudine ad confirmandum praesentatum, pro gratia nostra et sub paena décem millium florenorum pecuniae in moneta regni nostrj vsualium, fisco nostro applicanda aliter non facturi, alioquin si secus facere praesumpseritis, ad exercendumque notariatus officium praedictum Stanislaum Iarosław non admiseritis, aut quocumque modo impedire ausi fueritis, extunc terminum vobis ex officijs vestris coram nobis comparendj sedecimam diem a praesentium notificatione seu oblatione hic Lublini aut vbj tunc cum curia nostra faeliciter fuerimus constitutj, peremptorium praefigimus et assignamus ad dicendum et allegandum causas, si quas habueritis rationabiles, cur ad praemissa non tenemini, ac ad videndum et audiendum vos in dicta paena ad thesaurum nostrum irremissibiliter inferenda condemnarj. Datum Lublinj in conuentu regni nostri generali die septima mensis Iulij, anno Domini M D L XIX, regni vero nostri anno quadragesimo. — Ad mandatum sacrae maiestatis regiae proprium.

Z współczesnej kopii papierowej.

224. 1569. die 7. m. Iulii, in Lublin.

Sigismundi Augusti regis Poloniae decretum de iurisdictione iudicii commissariorum sex civitatum.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Signifika-

mus literis nostris praesentibus, quorum interest, vniuersis, conquestos esse coram nobis commissarios sex ciuitatum de praeiuditio, quod a nonnullis subditis nostris eis infertur, qui temere et inconsulto neglecta etiam poena capitis et confiscationis bonorum in priuilegio decreto etiam nostro proxime superioribus annis confirmato, originali fundatorum eiusmodi commissariorum sex ciuitatum circumscripta, nulla quoque ratione eius habita, quod ijdem commissarij in cognoscendis et decidendis causis et actionibus per uiam appellationis ordinario iuris processu a Iure suppremo Theutonico Maydeburgensi castri nostri Cracouiensis ad iuditium illorum deuolutis, magnis laboribus perfungantur et sumptum non exiguum eam in rem impendere soleant, eosdem iudices sex ciuitatum obtentis literis nostris inhibitoriis in cancellaria nostra et illuc interdum etiam vtrinque illatis, non modo interturbare sed etiam iurisditionem illorum ab antecessoribus nostris laudabili instituto temporibus perpetuis priuilegiatam, prorsus inualidam reddere atque impedire seu etiam molestare nituntur atque contendunt, proptereaque nobis supplicasse eosdem commissarios nostros sex ciuitatum, ut huic rei et malo obuiam iremus et horum omnium disolutam licentiam, qui talia spreta et posthabita etiam poena recensita tentare et agendi illegitime non uerentur, prohibere dignaremur. Cui supplicationi eorum nos benigne annuentes, et ut authoritas dicti iuditij commissorialis sex ciuitatum suum robur perpetuis temporibus obtineat, cupientes, cauendum et prospiciendum duximus, quemadmodum accedente etiam consensu omnium ordinum regni uigore praesentium literarum nostrarum cauemus et prospicimus, ne amodo et deinceps perpetuis temporibus quisquam subditorum nostrorum eiusmodi iuditio subiectorum, literis supradictis inhibitoriis nostris obtentis uel alio quopiam pacto tam ipsos iudices quam ipsorum iuditium turbare, molestare, impedire, literas inhibitorias inferre, iuditium hoc idem defugere, sententias promulgatas et appellationes decissas in dubium uocare aut alia quacumque ratione infringere seu uiolare praesumat audeatque sub poena ante memorata capitis et confiscationis bonorum omnium luenda et irremissibiliter in transgressores extendenda. In cuius rei fidem sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Lublini in conuentione regni generali die VII mensis Iulij, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono, regni vero nostri quadragesimo. — Sigismundus Augustus rex sst.

Dokument pargaminowy. Na sznurze z żółtego, granatowego, pąsowego, białego i zielonego jedwabiu wisi mniejsza pieczęć koronna z czerwonego wosku.

225. 1569. die 11. m. Augusti, in Lublin.

Sigismundus Augustus rex Poloniae statuit, ne a sententiis iudicii assessorum maiestatis regiae appellationes quantum ad accessoria attinent, ad iudicium relationum maiestatis eiusdem interponantur.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Signifi-

camus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis, quod cum saepenumero obruimur quaerelis eorum, quorum causae coram iudicijs nostris causarum iuris Maidemburgensis et Culmensis iudicantur, plerosque litigantes in causis suis principaliumque suorum appellaciones a iudicijs assessorum nostrorum ad nos rellationesque nostras ea ratione facere solitos esse, vt causas in diffugium iusticiae extrahant atque sumptibus infinitis partes implicent, compluresque causas super accessorijs in rellacionibus nostris existentes, indecisas pendere, quas grauioribus reipublicae negotijs occupati hactenus diiudicare nequiuimus. Quamobrem iusticiae omnium in vniuersum prospectum iri cupientes, simulque volentes, vt vnusquisque ius suum legitimo iuris ordine coram iudicio ordinario nostro assessorum nostrorum causarum superius recensitarum prosequatur, et ne deinceps ab eodem iudicio nostro vllae appellaciones super accessorijs ad nostras proprias rellationes admittantur, sententias iudicij commemorati assessorum nostrorum in omnibus et singulis causis tam in genere quam in specie super accessorijs causarum praenominatarum, quae hactenus indecisae a nobis sunt, in rellationibus nostris pendent, personarum status et condicionis cuiuscunque authoritate nostra regia decernimus confirmandas confirmamusque per praesentes, atque easdem causas partesque ipsas litigantes remittimus ad iudicium competens et ordinarium secundum exigentiam vniuscuiusque causae, vbi institutae sunt, ad procedendum vlterius in causis omnibus et singulis superius commemoratis suis: decernentes insuper, ne deinceps iudices assessores nostri causarum iuris Maidemburgensis et Culmensis vllis appellacionibus super accessorijs vim principalis negotij in se non tangentibus, duntaxat in principali causa ad nos deferent. Hoc nostro decreto mediante. Datum Lublini in conuentu regni generali feria quinta ante festum Assumptionis gloriosissimae virginis Mariae, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono, regni vero nostri anno quadragesimo. — Relatio magnifici Valentini Dembienski de Dembiany regni Poloniae cancellarij.

Z kopii współczesnej papierowej niepoświadczonej.

226. 1569. die 12. m. Augusti, in Lublin.

Sigismundi Augusti regis Poloniae decretum de vectura salis Bochnensis et Wielicensis.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres, vniuersis et singulis, cuiuscumque status, dignitatis, conditionis et praeeminenciae fuerint, hominibus, subditis nostris vbilibet et quomodocumque constitutis et commorantibus, nominatim vero et signanter ciuitatum quarumuis et oppidorum regni huius nostri magistratibus, proconsulibus, consulibus, aduocatis et scabinis ceterisque tenore praesentium requirendis, fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram regiam. Fideles nobis dilecti! Quemadmodum vsu id antea diutius obseruatum erat, quod prioribus succamerarijs terrae Crac-

couiensis generalibus officialibusque illorum per ipsos ad id deputatis, demandatum extiterat prouidere, ne sal Bochnense deveheretur vijs insolitis et ad loca, in quibus sal Vieliciense fieri est consuetum et ex antiquo solitum, in detrimentum zuppae nostrae Vieliciensis et damnum, et ne etiam Vieliciense sal illud ad loca, in quibus Bochnensis salis vsus habeatur, in detrimentum zuppae Bochnensis transuehatur, sed quod vnumquodque vijs solitis et ad loca consueta et solita ducatur eiusque vsus modo diu conseruato habeatur: ita nunc quoque vsum eiusmodi et veterem consuetudinem nos in eo retinere volentes, commisimus generoso Stanislao Czikowski de Woislawicze succamerario terrae Cracouiensis generali moderno, eam rem omnino prouidendam esse. Quapropter vobis et vnicuique vestrum sub poenis nostris regalibus mandamus, ita omnino habere volentes seueriusque praecipientes, quatinus ad requisitionem praesentium officiali vel custodi camerae sev camerario, qui sal furatum iuxta statuti praescriptum temptat, substituto praedicti succamerarij terrae Craccouiensis, praesentium exhibitori, in arestando et detinendo vnoquoque sale via insolita eunte et ad loca inconsueta transuehente, tum etiam ad arestandum atque detinendum sal illud temptatum, quod more illicito e montibus zupparum transferri et in alijs ciuitatibus atque oppidis aduectum diuendi solet, vbicumque locorum praeuentum, auxilia omnimoda praebeatis, aliterque non facturi sub poenis regalibus et gratia nostra. Datum Lublini in conuentione regni nostri generali, die duodecima mensis Augusti, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono, regni vero nostri anno quadragesimo. — Ex proprio sacrae maiestatis regiae mandato. — Valentinus Dąbienski r. P. canc. scat.

Acta Cons. Casim. N. 762, str. 76.

227. 1570. die 31. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de donis civitatis nomine dandis.

Feria sexta ante dominicam Conductus Paschae. — Spectabiles domini Ioachimus Krzizanowsky, protunc proconsul, Bartholomeus Habicht, Simon Crumpfelth, Stephanus Haller, Petrus Poliak, Daniel Patericius, Valentinus Crokier, Hyeronimus Zalyassowsky, Bartholomeus Paczoszka, Stanislaus Rozanka, Ioannes Szpiglier, Christopherus Rimer et Stanislaus Sadowskj consules Cracouienses legittime per schedulas conuocati, plenoque numero congregati, inter caetera ardua reipublicae negocia (de quibus inuicem consultabant) reseruando in suo robore ordinationem de donis nomine ciuitatis dandis, per praedecessores ipsorum factam, actisque praesentibus contentam, de data feria sexta ante dominicam Iubilate 1554, unanimiter sanxerunt et concluserunt, quod amodo et deinceps domini consules in praetorio pleno numero congregati, qui ad aliquod donum alicui dandum consenserint, specifice proprijs nominibus ipsorum debent actis praesentibus annotari et inscribi.

Acta Cons. Crac. 9, str. 30.

228. 1570. die 20. m. Iunii, Varsoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae civibus Casimiriensibus salem sic dictum bancatum vendendi facultatem tribuit.

In nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Masouiae (s) ac Culmensis, Elbingensis, Pomaeraniae, Samogitiae, Liuoniae etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, harum noticiam habituris, tam praesentibus quam futuris, nos maiorum nostrorum in rebus principe dignis sequi vestigia, quae aliquando ex liberalitate illorum et clementia in homines illis subiectos profecta sunt, ea manutenere ac salua et inuiolata habere consueuisse, prout et in priuilegio Kazimiri regis praedecessoris nostri ciuibus Cazimiriensibus Sandomiriae tercio kalendas mensis Martij, anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo sexto concesso testatum relinquere volumus, illud enim postquam exhibitum coram nobis per nonnullos ex consulibus Cazimiriensibus modernis est commonstratum, divum Kazimirum regem ciuibus Cazimiriensibus benigne se concessurum pronunciasse emporium salis, cupri vel plumbi in ciuitate Cazimiriensi, animum adiecimus ad id, vt id, quod statutum per divum Kazimirum regem erat, ratum haberetur. Quoniam tamen post datum eiusmodi diui Kazimiri priuilegium plurima priuilegia ab alijs antecessoribus nostris et a nobis permultis oppidis et ciuitatibus super emporia concessa sunt, quae in dubium vocari possunt, si emporium eiusmodi, quod per diuum Cazimirum regem in Cazimiria fieri debeat, in toto approbaretur, itaque nos eam iniuimus rationem, qua et priuilegium Kazimiri regis in suo robore conseruari, et alijs priuilegijs nihil derogari poterit, ita nimirum, quod nomine ciuium Cazimiriensium ex voluntate nostra coram nobis emporij vel depositorij salis titulo renunciatum est, ea conditione, vt salis tantummodo bancati venditione sine aliquo impedimento vel contradictione ciues ipsi Cazimirienses vti possent, eaque venditio salis vt debito ordine fiat, idque peculiari priuilegio nostro firmaretur. Proinde nos praesenti priuilegio nostro venditionem salis bancati in ciuitate Cazimiriensi instituendam duximus, prout instituimus ea lege et conditione, quod consules ciuitatis Cazimiriensis aere publico duodecim institas extruere tenebuntur, quos conciuibus suis ex certo censu triginta sex grossorum videlicet locabunt, ita tamen, vt nemini duas institas conducere liceat, sed vt singuli singulas conducant. Ad quas institas sal in bancis ex zuppis nostris Cracouiensibus inuehetur. Statuimus autem, quod zupparum Cracouiensium praefectus modernus, et alij pro tempore existentes, singulis septimanis duodecim bancos salis ad eas institas Cazimirienses extradere tenebuntur, pro eo pretio, pro quo Cracouiensibus salinatoribus dari in vsu est. Ex his autem duodecim bancis salis pro singulis institis singuli banci distribuentur, quod sal eo modo ad praefatas institas inuectum, poterit per salinatores integris bancis et dissectis non tantummodo in Cazimiria, sed extra Cazimiriam etiam ad rates diuendi et

per Cracouiam deuehi. Praefatarum autem institarum locationem penes proconsulem et consules eiusdem ciuitatis Cazimiriensis esse volumus, et census ex singulis triginta sex grossorum exactionem, ex quo censu viginti quatuor grossi pro fisco nostro cedent, duodecim vero reliqui pro comparanda armatura in ipsa ciuitate Cazimiriensi. Cauemus insuper praesenti priuilegio nostro, ne quis extra has institas in ciuitate Cazimiriensi sal diuendere audeat. Concedimus autem eisdem consulibus Cazimiriensibus ad extruendas eiusmodi institas eam libertatem, quod ad vnius anni decursum nullos census ex praedictis institis nobis soluere tenebuntur. In quo quidem nostro priuilegio vt pacifice ciuitas ipsa Cazimiriensis conseruetur, ad noticiam vniuersorum et singulorum cuiuscunque dignitatis, status et conditionis existentium, praesertim vero magnificorum et generosorum palatinorum, capitaneorum, zupparum nostrarum praefectorum, magnorum procuratorum, vicecapitaneorum, viceprocuratorum Cracouiensium et aliorum omnium, quacumque iurisditione fungentium, tam praesentium, quam pro tempore existentium deducentes, committimus et mandamus omnino habere volentes, vt praenominatos incolas ciuitatis Cazimiriensis subditos nostros fideles in libero et quieto vsu priuilegij praesentis conseruent, et si quis eos impedire in vsu illius voluerit, ipsos authoritate nostra regia et officiorum suorum deffendere et vindicare curent. Pro gratia nostra, fide, debitoque suo synceritates et fidelitates vestrae aliter ne fecerint. In cuius rei fidem et testimonium praesentes manu nostra subscripsimus ac sigillum nostrum maius appendi mandauimus. Datum Warszouiae in conuentu regni generali die vigesima mensis Iunij, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo, regni vero nostri quadragesimo primo. Praesentibus reuerendissimo et reuerendis in Christo patribus dominis Iacobo Vchanski archiepiscopo Gnesnense, legato nato et primate regni, Philippo Padniewski Cracouiense, Stanislao Karnkowski Cuiauiense, Petro Miszkowski Plocense, Alberto Starozrzebski Chelmense, episcopis, necnon magnificis, generosis et venerabilibus Sebastiano de Mielecz castellano Cracouiense et Brzestense, Stanislao Miszkowski de Mirow palatino et generali Cracouiense, Rathnenseque, Petro Zborowski Sandomiriense, Stobnicenseque, Alberto Laski Siradiense, Eustachio Wolowicz castellano Trocense, vicecancellario magni ducatus Lithuaniae et Brzestense, Cobrinenseque, Ioanne Chotkewicz comite in Szklow et Bichow capitaneo generali Samogitiae terrarum et magni ducatus Lithuaniae marszalco, Basilio Constantinowicz duce Ostrossiae, Ciiouiae et terrarum Woliniae marszalco ac Wlodimiriense, Ioanne Fierlei de Dambrowicza Lublinense et regni nostri marszalco, Rohatinenseque, Stanislao Lawski de Strzegoczin Masouiae et ibidem vicesgerente, Nicolao Kiszka de Cziechanowiecz Podlachiae et Drohiciense palatinis, Paulo Sapieia Kiiouiense et Liubiecense, Ioanne Konarski de Kobilino Międzirzicense, Nicolao Fierlei de Dambrowicza Wiszliciense, Petro Szaffraniecz de Pieszkowa Skala Biecense, Lelouienseque, Ioanne Herborth de Fulsztin Sanocense, Praemislienseque castellanis et capitaneis, magnifico Valentino Dembienski de Dembiani cancellario, Francisco Kraszinski praeposito Plocense, archidiacono Warszouiense et regni nostri vicecancellario, Hyeronimo Buzeinski thesaurario regni nostri et zuppario Cracouiense, Stanislao Barzi de Blozew marszalco curiae nostrae et capitaneo

Szniatinense, Nicolao Radiuilo duce in Olika et Nieszwiesz, marszalco curiae nostrae magni ducatus Lithuaniae et alijs quamplurimis dignitarijs, officialibus, omniumque terrarum nostrarum regni Poloniae quam magni ducatus Lithuaniae nuncijs ac aulicis, testibus circa praemissa fidedignis. Datum per manus eiusdem magnifici Valentini Dembieinski de Dembiani regni Poloniae cancellarij syncere nobis dilecti. — Sigismundus Augustus Rex sst.

Dokument pargaminowy, pieczęć wraz z sznurkiem oderwana.

229. 1570. die 6. m. Septembris, Casimiriae.

Postulata communitatis Casimiriensis.

Actum feria quarta ante festum Natiuitatis Mariae proximo. — Artikuli rzeczi pospolitey. — Artikuly przesz sławne voithy Kazimirskiego y Stradomskiego, przisiężniki, dwanasczie mężow y wsistko pospolstwo miastha Kazimirza do slawnei radi Kazimirskiei podane, ktore artikuly wsistko pospolstwo prossiło, aby byly za nieodmienny vilkiersz trzimane:

§ 1. Naprzod co się thicze rol wsistkich miesczkich pospolstwo wsistko chcze y prossi, aby były osadzone na viesź.

§ 2. Zabłoczie, aby za czinssami teraznieisemi szyedząc byli postanovieni na robothi rzeczi pospolitey, a tho za wysczіem y za ogliądaniem panow radziecz vespulek s pospolstwem, kthoby s czego czo mial davacz y robicz.

§ 3. Bydło w Zabłocziv ktorzi maią, aby ie do pasterza miesczkiego vyganiali za płaczą postanovioną, ktorą płaczą miesczanie, zabiegaiącz themv, aby rzecz pospolitha miała miecź iakie vtrathi, nakladi y prawo s poddanemi swemi, czego Boze vchowai, dossicź nakładow, vtrath z insemi stronami miastho praw skod ma y czierpi.

§. 4. Czo ssię thice sstrony księdza proboscza Bozego Cziała, tedi chczemy miecź, aby thesz thi brzemiona nossził na sobie i czinił, iako y poddani nassi, aboviem tesz ssiła zagrod miesczkich trzima.

§ 5. Tho tesz pospolstwo chcze miecź, isz iako bylo sstarodawna zachowanie okolo rzeznikow Kazimierskich y okolo dobitkow ich, ktore zinąd przіganiaią ku zabicziv, iako voły, jałowicze, kozły y barany, aby na mieszkich gruncziech niepassli dalei, iedno do trzeczіego dnia, a tho dlya thego, isz gdzie wzoną sthado abo dwie baranow, gdzie się vięczei tich stad naydvie, thedi iusz sthei paszyei bydlo miesczkie niemoze się vyzivicz ani będzie iescz na them miesczv.

§. 6. Prosszi tesz pospolstwo, zeby tesz V. M. kazali w Bystvczv bronicz, zeby tham zadnego dobytku y koni niepassiono, a tho dla rozmnozenia młodego lassv, bo sthari liasz nisczeie, a ynsich chrostow potrzeba dla tham. Tho chcze miecź pospolstwo.

§ 7. A isz tesz panovie raicze niedawnych liath novych zagrod na novem grunczie abo iako movią na novem korzeniv navymierzali sobie y nabudovali zagrod, iako nieboszczikowie pan Mathisz y pan Sebastian, ktorzi

baczącź, isz tho vedle prava y pana Boga przesz krziwdi rzeczi pospolitei stacź niemoglo, pusczili tho zassię rzeczi pospolitey; pan Fox, pan Ian powroznik y pan Mysłek abo ich potomkovie dzierzą tho do tich czassow, mieniącz, isz tho za ich poslugi mieszczkie slusnie occupvyą, tedi my obaczayącz, isz iesli drudzi panovie za poslugi takze będą sobie grunthi mieszczkie vymierzać y na viecznoscź prziwlaszczacź, przisłoby do tego, iszby ie wrichle rozmierzili a rozebrali miedzi ssie, czoby bylo z wielkiem zniszczeniem y vtrathą gruntow y dobr mieszczkich.

§ 8. A tak prosiemy nassi mili a laskavi panovye, aby czi, ktorziby terasz czokolviek trzimali, aby takove ymiona y grunthi mieszczkie rzeczi pospolitey volno pusczili, obaczavayącz, isz tho ku krziwdzie y ku skodzie rzeczi pospolitei, dobrovolnye y z dobrem baczeniem pusczili besz wszelakiei trudnosczi, aby napothem pospolstwa nienievolili y nieprzimussali panovie, aby ym czo mieszczkiego zapisano y vymierzono, bo them obyczaiem rzecz pospolitha znisczałaby.

§ 9. Bo tesz tho V. M. przivodziem na pamięcź niebosczika Sthana bratha s posrzodkv V. M. a vrzednika miastha tego, ktori będącz opatrzony s strony V. M. przodkow częsczią gruntv mieszczkiego vziczeniem, yako tho V. M. yesth iawno, zesczye zasź onze własny swoi grunth mieszczki musyeli płaczicź thą przicziną rozmoviwssi szię s pospolstwem, a tho dlia tego, ze chczial zawiescź w ręcze szliacheczkie, a po iego smierczi potomkovie iego. Za ktori grunth rzecz pospolitha potomkom Stanovem musziała dacź znowv summę niemałą.

§ 10. Dali tesz przodkovie V. M. vziwacź ogroda mieszczkiego Cromerovi za murem mieszczkiem, ktori znowv mvsiała rzecz pospolitha mieszczka zaplaczicź summą trzech sset zlotich, a tak my y drugi rasz prosiemy nasich milych a laskavych panow a radi vcczivei swei, aby zaden mieszczkiego gruntu tak raicza, mieszczanin y przedmieszczanin dalei summy niesmiał zawiescź iedno dziesiączi grzivien pod straczeniem takovego ymienia na mieszczkiem grvnczie. Tak pospolstwo wsisthko vczczive chcze miecź.

§ 12. A isz się tho vczinienie abo założenie wsi vczinicź y skonczicź się tak prędko niemoze, prossiemy, aby thi wsistki artykuły były in effectv przez V. M. pany nasse trzimane y przestrzegane; a czo ssię thicze insich rol, ktore thak ze srzodka od V. M. szą trzimane, iako thesz z niektorich nasz ssamych, prossiemy, aby exnunc ich V. M. zasiacź niedopusczili, ale ye ym iako vrząd pobrali y szami ie czo moze bycź nalepiey zasiali, tak zeby ie respublica trzimała y vzivała, y od nich tak spitalovi iako y do bracztw placzili aze do założenia wsszi. A czegoby spravicź abo zassiacz vrząd V. M. niemogł, thedi iesliby czi ich trzimacź niechczieli, czo ye thrzimali, V. M. ye ynssem podali, a s tich rol trzeczią kopę w pozitek rzeczi pospolitey od nich brali, a yusz od thego czassv czi, ktorzi role trzimacź będą, na dwv kopach zboza przestacź maią, a trzeczią miasthv dawacź vinni będą tak dlugo, poki w pomiar kmieczi niebędą podane.

§ 12. Volia viesz księdzow od swiętthego Ducha, czo davayą pasźnego miastv, aby były od thego czassv opoviedziany, aby paszyei mieszczkiei dali pokoy, bo iei potrzeba rzeczi pospolitey ku zalozeniv wszi.

Sławni panowie burmistrz y raicze miastha Kazimirza sthoiącz przi artikulach od wsistkiego pospolstwa Kazimirskiego dnia dzisieisego podanych y za vilkiersz przyętich, vypowiedzieli wsistkiem mieszczanom role mieszczkie naymvyączem, aby kazdi rolią mieszczką, ktorą naymem trzima, miasthu dobrovolnie puscził, a na drugą zimę aby zaden rol mieszczkich nieorał ani zassievał. Thamze tesz opoviedzieli i roskazali wsisthkiem mieszczanom, aby kazdi, ktoriby co mieszczkiego trzimał, aby tho wsistko od dzisieisego dnia do dwv nyedziel dobrovolnie puscził.

W myśl powyższego wilkirza wydała rada miejska w r. 1571 następujące rozporządzenie:

Actum feria quarta ante festum sanctae Margarethae proxima. — Sławni panowie burmistrz i raicze miasta Kazimirza za zezwoleniem wsisthkiego pospolstwa Kazimirskiego i Stradomskiego cziniącz dosicź artikulom przesz vczcziwe pospolstwo feria quarta ante festum Natiuitatis Mariae proxima, anno Domini 1570 podanym, y tich artikulow executyą cziniącz, roskazali sławnym panom Ianovi Miernikovi y Valentemu Hidkovi lunarom, aby na thę zimę wsistki role mieszczkie, ktore przed thim mieszczanie trzimali, spravili y zasiali, a tham gdzieby się godzilo na jarzinę zostavicź, zeby zostavili. A vlziwaiącz panom lunarom praczę, przidali z lavicze do nich slawnego Simona Gąschowskiego a Iana Makowskiego s pospolstwa, aby oni za roskazaniem y viadomosczią tich panow lunarow rol y robotnikow tak tich, ktorziby orali, ssiali, tak tesz tich, ktorziby zęli y zbierali pilnie dogliądali. Na czo szię thamze przi pospolsthwie Simon Gąsowski y Ian Makowski podzwolili.

Thamze panovie raicze za prozbą wsistkiego pospolstwa na ratusz zgrumadzonego roskazali panom lunarom, aby na grunczie mieszczkiem, ktorego grunthu v dziedziczow niebosczika pana Sthana dostali, zbudovali tego roku folvark, aby bylo lzeisze y blisse vozenie zboza s tich rol y ssiana.

Panowie raicze na instigacyą vczczivego pospolstwa cziniącz dosicź y iego krolewskiei mczi mandatom przed thim do nich podanym od vczczivego pospolsthwa y artikulom przesz pospolstwo Kazimirskie vchwalonym, roskazali panu Foxovi, panu Gabrielovi raiczi, Helzbieczie niebosczika pana Mathissa wdowie, Ianovi Sieczkovi, Reginie Makowskiei, aby od dzisieisego dnia do dwu niedziel tho, czo trzimaią grunthu mieszczkiego, volno miastu pusczili, zeby y mury mieszczkie byly volne y volny przeiazd, iako bylo sstaradawna, zeby był vczinion pod viną vrzędovą y pod rozmiataniem tego budowania, które przi mvrzech mieszczkich maią.

Acta Consul. Casimir. N. 762, str. 352 i 572.

230. 1570. die 13. m. Septembris, Varsoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae cavet, ne contributio a consulibus civitatis Cracoviae sponte oblata, immunitatibus civitatis eiusdem praeiudicet.

Sigismundus Augustus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liuoniaeque etc. dominus et haeres.

Significamus tenore praesentium, quorum interest, vniuersis et singulis, quod cum in praeteritis comitijs Warschauiensibus de consilio praelatorum et consiliariorum regni nostri, ita exposcentibus arduis regni et dominiorum nostrorum necessitatibus, contributiones tam ciuitatum et oppidorum mensae nostrae regiae, quam spiritualium de eorundem consiliariorum spiritualium consensu et voluntate instituissemus, ac proinde a ciuitate quoque Cracouiense similes contributiones flagitaremus, spectabiles ac famati proconsul et consules ciuitatis praedictae Cracouiensis eiusdem ciuitatis nomine amplissima nobis libertatum et immunitatum priuilegia a serenissimis antecessoribus nostris atque adeo a nobis quoque ipsis ob praeclara eorum in serenissimos antecessores nostros et nos ac vniuersam rempublicam merita collata exhibuerunt, quibus se, ciuitatem ipsam ac incolas eius ab omnibus dacijs, contributionibus, exactionibus et quibusuis oneribus et angarijs, quocunque tandem nomine vocentur, exemptos esse demonstrarunt, supplicantes nobis, vt in ea praerogatiua et libertate, in cuius vsu hucusque extiterunt, eos conseruaremus. Etsi uero nos perspectum habeamus, ciuitatem Cracouiensem veluti regni nostri praecipuam et primariam de corpore equestris ordinis ac nobilitatis militiaeque nostrae, cui iam pridem ob praeclara in nos ac rempublicam merita iure optimo vnita est atque coniuncta, eiusmodi immunitatibus et praerogatiuis a serenissimis antecessoribus nostris atque adeo a nobismet ipsis donatam esse gaudereque, vt nulla vnquam ratione ad aliquas exactiones soluendas adstringi aut super incolas ipsius quicquam imponi possit aut debeat, donec ipsa contributio seu exactio per vniuersos regni nostri praelatos, barones et nobilitatis terrarum regni nunctios authoritate conuentus regni generalis vnanimi omnium ordinum regni et statuum tam spiritualium quam secularium assensu laudaretur et imponeretur, quoniam tamen praesentes reipublicae necessitates valde sunt arduae atque vrgentes et maximo cum periculo coniunctae, idcirco praedicti proconsul et consules ciuitatis nostrae Cracouiensis ad diligentem requisitionem nostram non tam alicuius contributionis aut exactionis iure, ad quam ipsi vigore priuilegiorum suorum non sunt astricti nec obligati, quam pro sua erga nos egregia fide et voluntate, sua sponte et voluntarie pro hac vnica duntaxat vice in decursu anni proxime instantis muneris loco nobis totius ciuitatis nomine contulerunt. Quod illorum in nos ac rempublicam studium grato ac benigno animo excipientes, hoc eisdem uerbo nostro regio pro nobis atque serenissimis successoribus nostris promittimus atque cauemus, quod haec ipsorum extraordinaria donatio, ad quam ob nostra et serenissimorum antecessorum nostrorum illis concessa priuilegia et consuetudines, in quorum vsu sine omni interruptione hactenus fuerunt, nullo modo prorsus tenebantur, eorum priuilegijs, libertatibus, immunitatibus omnibus et singulis tam in toto, quam in parte ita ut generalitas specialitati et vicissim specialitas generalitati non deroget, quas hic pro insertis haberi uolumus, nulla ex parte praeiudicabit, sed ea omnia in robore sua conseruabuntur manuque tenebuntur a nobis et serenissimis successoribus nostris perinde quasi nihil prorsus praeter id, ad quod iure suo tenebantur, contulissent. In quorum fidem praesentes literas manu nostra subscripsimus et sigillo regni communiri mandauimus. Datum

Warschouiae die XIII mensis Septembris, anno Domini MDLXX, regni vero nostri anno quadragesimo primo. — Sigismundus Augustus rex sst.

Dokument pargaminowy. Na pąsowym jedwabnym sznurku wisi mała pieczęć koronna z czerwonego wosku. (Żebrawski II, N. 78).

231. 1571. die 18. m. Maii, Varsoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae civibus Casimiriensibus salem sic dictum bancatum in zuppis regiis emendi minutatimque vendendi dat potestatem.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Solent reges et principes ea, quorum volunt esse memoriam perpetuam, litterarum beneficio et testium annotatione ad posteros transmittere et immortalitati consecrare. Proinde nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, nec non terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Kijouiae, Russiae, Woliniae, Prussiae, Masouiae, Podlachiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniae, Samogitiae, Liuoniae etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quorum interest, vniuersis et singulis, praesentibus et futuris, harum notitiam habituris, quod cum exposuissent nobis famati proconsul et consules suo et totius communitatis nostrae Kazimiriensis, ad Cracouiam sitae, nominibus, habere ipsos potestatem perpetuis temporibus duraturam, certo priuilegio et decreto ex controuersia inter consulatum Cracouiensem ab vna, et seipsos partibus ab altera, quondam mota et exorta, per diuum olim Kazimirum regem Poloniae, auum et praedecessorem nostrum desideratissimum lato, eisdem datam et concessam, quod possint libere sal frustatum vulgo *czebrowka* dictum, ex zuppis nostris in ciuitatem Kasimiriensem invehere et institis seu cameris ad id designatis, sine quouis impedimento diuendere, prout tenor earundem priuilegij seu decreti litterarum, coram nobis sub titulo et sigillo appenso eiusdem Casimiri regis de actu Cracouiae feriae quintae ipso die Diuisionis beatorum apostolorum anni Domini millesimi quadringentesimi quinquagesimi emanatarum et coram nobis reproductarum, latius premissa disponit, simulque supplicassent nobis et pro eisdem certi consiliarij nostri, vt quandoquidem salis huiusmodi *czebrowka* dictae officina propter certas easdemque in com modum nostrum vergentes causas et rationes in zuppis nostris intermissa sit, ita vt nullus vel saltim exiguus et rarus ipsius ibidem vendendi vsus habeatur, velimus hac in parte ex clementia et benignitate nostra regia praedictae ciuitatis Kazimiriensis indemnitati consulere et iusta aliqua ratione hoc ipsorum commodum modo praemisso labefactatum restaurare et damnum exinde sequutum resarcire. Nos itaque tum supplicationis huiusmodi vt iustae, etiam zupparum, quae quanto celebriorem salis emptionem habent, tanto vberiores fisco nostro prouentus afferre solent, rationem habentes, modo infrascripto eisdem ciuibus Kazimiriensibus prospiciendum memoratumque damnum ob defectum salis praefatae *czembrowka* dictae ad eos manantem

auertendum et recompensandum duximus, prout prospicimus, auertimusque et recompensamus hisce litteris nostris, volentes et decernentes, vt exnunc et inposterum liberum et licitum sit eiusdem ciuitatis nostrae Cazimiriensis ciuibus et incolis sal bancatum in zuppis nostris coemere, illudque ibidem in zuppis antequam curribus imponetur, in frusta concidere, tandemque ad ciuitatem Cazimiriensem invehere ac inducere et sic in locum salis praefatae *czembrowka* dictae in institis seu cameris ciuilibus Kazimiriensibus non solum intra, verum etiam extra Kazimiriam et ad rates frustatim distrahere et diuendere perpetuis temporibus et in aeuum. Quarumquidem institarum locatio et dominium penes proconsulem et consules Kazimirienses semper esto, extra quas institas neminem sal huiusmodi in ciuitate praefata diuendere volumus. Ita tamen, vt ex eisdem institis census annuus antiquitus pendi consuetus per magistratum ciuilem exigatur et percipiatur non in priuatum sed in publicum ciuitatis vsum convertendus. Quod ad vniuersorum, quorum interest, subditorum nostrorum cuiuscunque status, conditionis et dignitatis in regno nostro existentium, presertim vero magnificorum et generosorum palatinorum, capitaneorum, supparum nostrarum praefectorum, magnorum procuratorum, vicecapitaneorum Cracouiensium et aliorum omnium, quacunque iurisditione fungentium, tam praesentium, quam pro tempore existentium notitiam deducimus et mandamus, omnino habere volentes, vt praenominatos incolas ciuitatis Kazimiriensis, subditos nostros fideles, in libero et quieto vsu priuilegij praesentis conseruent; et si quis eos impedire in vsu illius voluerit, ipsos authoritate nostra regia et officiorum suorum defendere et vindicare curent. Pro gratia nostra et fide debitoque suo. In cuius rei fidem et euidentius testimonium sigillum nostrum maius praesentibus appendi mandauimus. Datum Warsouiae feria sexta ante dominicam Rogationum proxima, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo primo, regni vero nostri anno quadragesimo secundo. Praesentibus reuerendis in Christo patribus, dominis Philipo Padniewski Cracouiensi, Petro Miskowski Plocensi episcopis, nec non magnificis, generosis ac venerabilibus Luca comitte a Gorka Posnaniensi, Buscensique, Petro a Zborow Sandomiriensi ac Stobnicensi, Camionecensique, Alberto a Lasko Siradiensi, Eustahio Wolowicz castellano Trocensi, magni ducatus nostri Lithuaniae vicecancellario et Brzestensi, Kobrinensique, Ioanne Sierakowski Lanciciensi, Przedecensique, Ioanne Chodkiewicz comite in Sklow et Bichow, capitaneo generali terrarum Samogithiae et magni ducatus nostri Lithuaniae marschalco, nec non administratore et exercituum nostrorum in Liuonia praefecto, et Counensi, Plotelensi, Thelsouiensique, Ioanne a Sluzewo Brzestensi, Koninensi, Miedzirzecensique, Basilió Constantinowicz duce Ostrosiae, Kijouiensi et terrarum Woliniae marsalco, Wlodimiriensique, Ioanne a Krotosin Iuniuladislauiensi, Ioanne Fierlei de Dambrowicza Lublinensi, regni nostri marsalco, Rohatinensique, Stanislao Dowoino Plocensi, Paulo Sapieia Nowogrodensi, Arnoldo Vchanski Plocensi, Stanislao Pacz Vitepscensi, Nicolao Kiszka de Cziechanowicz Podlachiae et Drohicensi, Bielscensique palatinis et capitaneis, Ioanne comite in Tenczin Woinicensi, Lublinensique, Anselmo Gostomski Plocensi, Rauensique, Sigismundo Wolski de Podhaycze Czernensi, Warsouiensique, Adamo Kosinski Podlachiae, Nicolao Fierlei de Dambrowicza Wisliciensi, Ioanne Tarlo de Sczekarzowicze Radomiensi, Pilznensique, Alberto Przijemski Landensi, Ioanne Sziemienski Zarnouiensi, Ioanne Herborth de Fulstin Sanocensi, Przemisliensique, Stanislao a Tarnow Czechouiensi, Paulo Szczawinski Brzezinensi, Sochacouiensique, Simone Slupski (?) Inowlodensi, Faelice Aucto Dzierzgowski Sochacouiensi, Ossiecznensique, Faelice Paris Warsouiensi, Czernensique, Cristino Loscz Vissegradiensi castellanis et capitaneis, Valentino Dembienski de Dembiani regni nostri cancellario et Wartensi capitaneo, Francisco Krassinski praeposito Plocensi, archidiacono Warschouiensi et regni nostri vicecancellario, Nicolao Naruszowicz magni ducatus nostri Lithuaniae thesaurario, Marcouiensique capitaneo, Nicolao Christophero duce in Olika et Niesswies, magni ducatus nostri Lithuaniae curiae marschalco, Stanislao Sandiuogio a Czarnkow, commendore Posnaniensi et capitaneo Drahinensi, Stanislao Ossowski cantore Gnesnensi, curiae nostrae referendario, Ioanne Bornkowski (?) Lanciciensi, Ioanne Zaborowski Sandomiriensi praepositis et secretarijs nostris ac alijs quam plurimis dignitarijs, officialibus, secretarijs et aulicis nostris, testibus fidedignis ad praemissa. Datum per manus praefati magnifici Valentini Dembienski de Dembiani regni nostri cancellarij, sincere nobis dilecti. — Valentinus Dambienski regni Poloniae cancellarius sst. — Relatio magnifici Valentini Dembienski de Dembiani regni Poloniae cancellarij etc.

Z kopii zamieszczonej w Codex iurium et privilegiorum civit. Casimiriae, str. 161.

232. 1571. die 26. m. Maii, Varsoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae abrogat literas, quibus cives quosdam Cracovienses a iurisdictione civili exemit.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis. Tametsi nos inhaerentes priuilegijs antecessorum nostrorum et nostris etiam hoc idem confirmantibus, omnes et singulas immunitates et exemptiones, quibus subditi nostri incolae ciuitatis nostrae Cracouiensis exempti a iurisditione ciuili Cracouiensi fuerunt, abrogauerimus et sustulerimus, tamen cum retroacto et hoc praesenti tempore plurimi ciuium nostrorum Cracouiensium neglectis nostris et antecessorum nostrorum talium exemptionum abrogationibus, beneficio literarum huiusmodi exemptionum, priuilegiorum et immunitatum nostrarum antea et nouissime a nobis obtentarum, vti et gaudere non vereantur, adeo, quod iis freti non modo a debita magistratui illi obedientia se subtrahunt, sed etiam cum reliquis ciuibus ciuitatem illam incolentibus paria et aequalia onera et obsequia ferre et sustinere recusant, prouentus et debitas exactiones ciuiles more reliquorum ciuium non pendunt, quinimo seditionibus, factionibus atque contentionibus student, bonumque ordinem ac regimen ciuitatis illius confundunt atque perturbant, ad haec plurima crimina et facinora praetextu huiusmodi exemptionum cum aliorum scandalo atque

pessimo exemplo illius ciuitatis designant atque committunt, proptereaque supplicatum est nobis nomine magistratus ciuitatis praedictae Cracouiensis, vt hac in parte illi subuenire atque eas ipsas in vniuersum exemptiones quemadmodum et antea feceramus, subleuare et abrogare dignaremur. Cui supplicationi nos benigne annuentes et meliorem conditionem ciuitatis illius facere ac ciues ipsos vno iure viuere et aequanimiter subesse cupientes, praesertim cum haec iuris et onerum ferendorum inaequalitas non solum licentiae et insolentiae potestatem faciat, sed etiam ciuilem societatem impediat atque dissipet; contra uero aequalitas cum ad ciuilem societatem tuendam et conseruandam, tum ad prouentus publicos ipsius ciuitatis promouendos et ampliandos plurimum adiumenti et subsidij adferat, literas omnes in vniuersum exemptionum et immunitatum a iurisditione praefata magistratus ciuilis Cracouiensis quoquomodo per antecessores nostros atque nos ipsos aduersus nostras et antecessorum nostrorum huiusmodi exemptionum abrogationes personis his specificatis, videlicet famatis Petro Trawiczki, Martino Haberwoith, Erasmo Czeczotka, Sigismundo Gędziecz, Iosepho Kezler, Annae Krockerouae viduae, Ioanni Pochili, Faelici Szalata, Ioanni Czwiąkala, Paulo Costan stannifusori, Ioanni et Stanislao Cunratom, Michaeli Lescz pharmacopolae, Martino Slossarz, Martino Vrbankowicz, Venceslao Szapala, Ioanni Marussowicz, Nicolao, Bartholomaeo, Sigismundo Scharffembergowie, Vrsulae Krinczowa, Frederico Daniel, Thomae Behm, Stanislao et Valentino Szwabowie, Georgio Hass, Hieronymo Italo lapicidae, Ioanni Crupka, Iacobo Gastgieb, Mathiae Strączek, Iacobo Bogurzin, Stanislao Poznanczyk, Paulo Sczirba, Barbarae Bidliensczanka, Dorotheae Sliodkowae viduae, filiae Annae Martinhirssowae, Langowae relictae Mathiae Lang, Schenffelderouae relictae Valentini cum filio eius, Lasaro chalcographo, Casparo Wieliczka, Benedicto Czasskrowicz, Stanislao Bartkowski, Biskupek et Koziel tabernatoribus, Vincentio Wałaski, Bartholomaeo Piwko, Bartholomaeo Habicht et aliis omnibus et singulis, hic non specificatis, concessas et in posterum quoquomodo per nos vel serenissimos successores nostros concedendas, tollendas et abrogandas duximus, quemadmodum hisce literis nostris tollimus et abrogamus, nullamque vim et robur illas obtinere debere decernimus. Quod in vniuersum omnibus, nominatim vero spectabilibus et famatis proconsuli, consulibus, aduocato et scabinis ciuitatis nostrae Cracouiensis denunciantes mandamus, vt literas recensitas exemptionum nostrarum, quascumque personis iam hic specificatis et non specificatis per nos concessas et in posterum quoquomodo concedendas pro sublatis et abrogatis habeant et agnoscant, nulliusque roboris et momenti esse sciant, atque iurisditionem suam generaliter in omnes extendant, de causisque illorum omnibus judicium instituant et cognitionem sumant, necnon ad pendendas exactiones cum redditibus vniuersis ciuitati illi debitis more aliorum ciuium cogant et compellant, sique aliqui illorum contumaces et inobedientes extiterint, in eos pro authoritate officij sui et exigencia excessus animaduertant, iurisditionique suae parere iubeant: exceptis tamen ex ea sublatione et abrogatione exemptionum nostrarum opificibus artificibusque nostris, (a) magnifico Stanislao Barzi de Blozew, palatino et generali Cracouiensi Sniatinensique capitaneo moderno et alijs pro tempore existentibus Cracouiensibus capitaneis de sententia et voluntate nostra regia

amodo et deinceps nominandis et specificandis, quos huiusmodi abrogationi praesentibus literis nostris circumscriptae subesse et subiacere nolumus. In quorum fidem sigillum nostrum literis hisce nostris appensum est. Datum Varsouiae die vigesima sexta mensis Maii, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo primo, regni vero nostri anno quadragesimo secundo. — Sigismundus Augustus rex sst.

Dokument pargaminowy; na niciach srebrnych, żółtych i pąsowych jedwabnych wisi mała pieczęć koronna z czerwonego wosku.

233. 1571. die 26. m. Maii, Varsoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae consulibus Cracoviensibus iterum mandat, ut obstaculum in fluvio Wisła constructum, disiiciant.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liuoniaeque etc. dominus et haeres. Famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Cracouiensis, fidelibus nostris dilectis, graciam nostram regiam. Famati fideles nostri dilecti! Non possumus non moleste ferre id, quod nobis de fidelitatibus vestris certi consiliarij nostri perscribunt, quod fidelitates vestrae posthabitis literis mandatorum nostrorum multoties iam ad se datorum, spreto etiam mandato palatini Cracouiensis, qui ex mandato nostro fidelitatibus vestris iniunxerat, obstaculum per se indebito ac illicito modo vltra antiquum terminum suum in fluuio Vistula extructum, cum maximo damno incolarum secundum hunc fluuium incolentium, disicere fidelitates vestrae noluerunt nec hactenus id facere curant. Quare indemnitati conquerentium prospectum iri volentes, fidelitatibus vestris iterum atque iterum mandamus, idque sub paena quatuor millium aureorum Hungaricalium fisco nostro et parti conquerenti per dimidiam partem succumbendorum ac irremissibiliter persoluendorum, vt simul ac praesentibus requisitae fuerint, obstaculum iuxta praescriptum priorum mandatorum nostrorum disiiciant, nec secus pro gratia nostra et paena ipsa recensita facere praesumant, ita quod eo nomine nullae ad nos perferantur deinceps quaerellae. Datum Warschouiae feria tertia post dominicam Exaudi proxima, anno Domini M D LXXI, regni nostri XLII. Ad mandatum sacrae maiestatis regiae proprium.

Dokument pargaminowy, opatrzony większą pieczęcią koronną, wyciśniętą na samymże dokumencie poniżej tekstu.

234. 1571. die 26. m. Iunii, Varsoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegium civibus Cracoviensibus a Casimiro II. rege Poloniae a. 1451. datum, ratum facit. Feria III post diem s. Ioannis Baptistae.

Dokument pargaminowy. Zatwierdzony tym dokumentem przywilej z r. 1451 ogłoszony jest drukiem w kodeksie dyplomatycznym miasta Krakowa pod N. CLIII.

235. 1573. die 20. m. Februarii, Cracoviae.

Senatus consultum de iuris beneficiis renuntiandis.

Feria sexta ante dominicam Oculi. — Spectabiles domini Erasmus Czeczothka protunc proconsul Craccouiensis, Ioachimus Krzizanowskj, Ioannes Mornstein, Daniel Chroberskj, Hieronimus Zaliassowskj, Valentinus Crokier, Sigismundus Gutteter, Ioannes Szpiglier, Christophorus Romer, Stanislaus Sadowskj, doctor Lucas Moretius, Nicolaus Alantsee, doctor Stanislaus Zawaczkj Picus, Martinus Vrbankowicz et Gabriel Slonskj consules Craccouienses die hodierna per schaedulas ex more ad praetorium uocati, ac pleno numero congregati, uotis eorundem accedentibus ac unanimi omnium consensu concluserunt: quod amodo et deinceps futuris temporibus, quicunque ciuium iurisditioni ciuili Craccouiensi subiectorum in inscriptionibus uel obligationibus suis creditoribus illorum factis uel faciendis quibuscunque iuris beneficijs remedijsque tum etiam appellationibus, ad iudicium scabinale remissionibus ac aliis quibuscunque exceptionibus seu praerogatiuis contra creditores suos uti renunctiauerint, iisdemque circa praefixum tempus satisfactionis sese tueri ac defendere illaque atque illas in subsidium causae suae sibi accipere summereque uoluerint, tum eiusmodi exceptiones, beneficiaque et remedia iuris, quibus in inscriptionibus et obligationibus suis renunctiauerunt, illis per officium consulare Craccouiense dari concedique non debebunt.

Acta Cons. Crac. 9, str. 30.

236. 1573. die 29. m. Octobris, Cracoviae.

Senatus consultum de expectativis non concedendis.

Actum feria quinta postridie festi s. Simonis et Iudae apostolorum. — Spectabiles domini Erasmus Czeczothka proconsul protunc temporis existens, Stanislaus Czirus, Erasmus Aichlier, Iosephus Ielien, Ioachimus Krzizanowskj, Stephanus Haller, Ioannes Mornstein, Valentinus Crokier, Sigismundus Gutteter, Ioannes Szpiglier, doctor Lucas Moretius, doctor Stanislaus Zawaczki Picus, Martinus Vrbankowicz et Gabriel Slonskj consules Craccouienses per schaedulas ex more ad praetorium uocati ac pleno numero ad id congregati, cupientes rempublicam in statu suo et in bono conseruari ac perdurare, votis eorumdem accedentibus ac unanimi consensu concluserunt: ne amodo et deinceps futuris temporibus domini lonheri seu aerarii ciuitatis praefecti pro tempore existentes, audeant qualescunque expectatiuas bonorum qualiumcunque ciuilium tum etiam institarum seu locorum adhuc hominibus in uiuis extantibus, quibus bona ciuilia et institae seu loca ad certa tempora sunt inscripta, quibuscunque personis inscribere conferreque, omnesque expectatiuas eiusmodi bonorum ciuilium quibuscunque personis per dominos administratores aerarii ciuilis pro anno praesenti existentes, a die prima Ianuarij ad hanc praesentem usque diem factas, in actisque dominorum lonherorum contentas, tum etiam et alias expectatiuas et inscriptiones super bona ciuilia per decessum uel per liberam resignationem quarumcunque personarum certis personis inscriptas, nondumque in actis contentas, cassauerunt, mortificauerunt in nihilumque aeuiternis temporibus redigerunt, dumtaxat illas inscriptiones, quae super bona ciuilia per decessum uel liberam resignationem hominum certis personis hominibusque per dominos proconsulem et consules uel per memoratos dominos administratores factae in actisque dominorum lonherorum iam sunt contentae et inscriptae, in suo robore et uigore reseruauerunt.

Acta Cons. Crac. 9, str. 31.

237. 1574. die 26. m. Ianuarii, Cracoviae.

Senatus consultum de ordine publico conservando.

Actum feria tertia post festum Conuersionis s. Pauli apostoli. — Spectabilis senatus celeberrimae vrbis Craccouiensis in praetorium ad consultandum de arduis reipublicae negocijs congregatus, uoto unanimi ordinis boni ergo infrascripta concluserunt, statuerunt, ac per praeconem vrbis in foro clara uoce ad quatuor quartalia proclamari demandarunt, quod extemplo factum est:

§ 1. O blotho, o gnoie, żeby każdi do thegodnia wychędoził y wiwiozł pod viną y karaniem na ratussu.

§ 2. Aby każdy kominy dał wichędozicz, wimiescz y tesz, ażeby na strichach każdy miał drabiny, ossęky y wody, czo wssithko po thegodniu oględowacz u każdego z urzędu będą. A ktoby thakowi bił negligens, żeby u niego thego, czo wissey obuwolano, nie nalieziono, tkakowego viną y więzeniem karacz bendą.

§ 3. Przekupky y przekupniowie wedlie dawnego wiwołania aby niesmieli niczim w mieiszcie przekupowacz, bo każdemu thakiemu rzeczy do spitala pobiorą, y ossobę kosztem karacz bendą.

§ 4. Swiny na rinek y vlicze aby żaden wypusczacz niessmiał pod viną y straczeniem dobithku.

§ 5. Drwa te wssitkie, ktore wiąskami nossą, aby ich żaden więncze niessmiał od dzissia dnia thakowich wiązek przedawacz, bo każdemu takiemu będą drwa thakowe nietilko na rinku alie y w bronach y forttkach mieiskich bracz y do spitala dawacz, y ossobę więzeniem karacz bendą.

§ 6. Hultaie aby żaden niesmiał daliei trzeciego dnia bądz w gnoiach, bądź po rynku y vliczach w mieissczie bicz pod spossobem zebracztwa thu ssie thuliiącz: kogoszkolwiek thakowego naydą, thedy okowacz dadzą y liedwa nie na gardlie bendą karacz.

Act. Cons. Crac. 9, str. 31.

238. 1574. die 6. m. Februarii, Cracoviae.

Senatus consultum de civitate sub ingressu maiestatis regiae festis luminibus collustranda.

Actum sabbato post festum Purificationis beatae virginis Mariae. — Zaczna rada Crakowska dlia potrzeb rzeczy pospolitey na ratusz zgromadzona, iednostainie postanowiła, y dzieszsiąthnikom wissey opiszanem*) dlia dobrego rządu iest roszkazała, aby wssitkiem liudziom, ktorzi pod zwierzchnoscz każdego s nich a roskazowania dziessiątku iego należą, srodze przikazali, żeby kaszdi sznich od blisko wtorku prziszłego przesz tidzień na then czasz, gdy będzie wjasd iego krolewskiey mosczi, naszego miłoscziwego pana, pana nowego obranego w miastho tho zaczne coronne Crakow, laternie s svieczą szeliągową w rinku na trzi łokczie a w uliczi na dwu lokcziach s kuszdey kamienicze wywiesił, począwszi od szamego ssmierzchu asz dotąd, poky tasz swiecza szeliągowa do koncza trwacz albo gorzecz bendzie. Ktore zapaliania swiecz kaszdy wieczor trwacz ma od początku dnia iako wissey asz do trzech niedziel od pirwszey godzyny w nocz choczia począwszi pod wielką winą pańską karania zapłaczicz ią besz wsseliakego milosierdzia. Czo wssitko aby kaszdy s panow dziessiąthnikow dziessiąnthkowi szwemu liudzi iemu podleglich aby wczasz opowiedział y srodze trzimacz wssitkiem spelnicz roszkazał.

Acta Cons. Crac. 9, str. 33.

239. 1574. die 22. m. Februarii, Cracoviae.

Iusiurandum a consulibus Cracoviensibus Henrico regi Poloniae datum.

Henricus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Kiouiae, Voliniae, Podlachiae, Liuoniae necnon dux Andium, Borboniorum, Aluernorum, comes Marchiae, Foresti, Quercij, Rouergij, Montisforti etc. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis, quia in eo actu solenni coronationis nostrae spectabiles et famati Erasmus Czeczotka proconsul, Erasmus Aichler, Ioachimus Krzizanowski, Stephanus Hailer, Ioannes Mornstein, Daniel aurifex, Valentinus Krokier, Hieronymus Zalassowski, Paulus Biertultowski, Bartholomeus Paczoska, Sigismundus Gutteter, Ioannes Spiglar, Christopherus Remar, Stanislaus Sadowski, Lucas Moretius doctor, Nicolaus Alanthsee, Ioannes Miączinski doctor, Martinus Vrbankouicz, Petrus Fogelweder et Ioannes Groth suo caeterorumque collegarum suorum consulum ciuitatis Cracouiensis nominibus, nobis praesidentibus in solio regio in loco solito publico ante praetorium circuli ciuitatis nostrae Cracouiensis, in praesentia consiliariorum nunciorumque terrestrium ac omnium ordinum regni et dominiorum nostrorum legatorumque summi pontificis, imperatoriae catholicae maiestatis, multorumque regum et principum nunciorum, pro debito suo iuramentum fidelitatis nobis seruandae in ea verba ad imaginem Crucifixi praestiterunt: Nos supranominati proconsul et consules ciuitatis nostrae Cracouiensis iuramus Deo optimo maximo, quia serenissimo principi et domino, domino Henrico Dei gratia regi Poloniae coronato, magno duci Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Kiouiae, Voliniae, Podlachiae, Liuoniae etc. necnon Andegauensi, Borboniensi, Aluernensique etc. duci, domino nostro clementissimo fideles esse volumus iuxta iura et priuilegia nostra suae maiestati regiae fideliter assistendo, suamque maiestatem regiam pro rege et domino nostro ad tempora uitae illius habere uolumus et pollicemur, suae insuper serenitatis honorem, statum regium et commodum reipublicae, coronae regni dominiorumque eidem regno annexorum et ciuitatis Cracouiensis pro uirili et posse nostro procurabimus. Ad haec suam serenitatem de omnibus damnis regni et dominiorum, de quibus nobis constiterit, certiorem reddemus eaque fideliter manifestabimus. Sic nos Deus adiuuet trinus et unus. Quod quidem iuramentum modo superius recensito per memoratos proconsulem et consules ciuitatis nostrae Cracouiensis praestitum, in fidem et testimonium praemissorum omnium in forma autentica extradi sigilloque nostro communiri iussimus. Datum Cracouiae in conuentu generali regni coronationis nostrae die vigesima secunda Februarij, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo quarto, regni vero nostri anno primo. — Valentinus Dąbyensky r. P. canc. scat. — Relatio magnifici Valentini Dąbienski de Dąbiani, regni Poloniae cancellarij etc.

Dokument pargaminowy. Na pasku pargaminowym wisi większa pieczęć koronna z czerwonego wosku.

*) Poprzedza to rozporządzenie spis imienny „quartaliensium“ na r. 1574 feria V post f. Conversionis s. Pauli naznaczonych.

240. 1574. die 30. m. Iunii, Cracoviae.

Plebiscitum de securitate publica.

Za burmistrzostwa zacznego pana Hieronyma Zaliaszowskiego. Działo się we srodę nazaiutrz po swięczie swiętich Piotra y Pawła apostołow. — Ich moscz zaczny senath Crakowsky to iest pan burmistrz z radą wespolek z zacznemy pany kupczy y uczciwem (s) pospolstwem na ratuszu Crakowskym dlia spraw rzeczy pospolitey miastha thego naradzeniu y obmiszliawaniu spolnem pospołu będącz zgromadzeni, obaczawaiącz przigodi, ktore za thym odiachaniem krolia iego mosczi pana naszego miłoscziwego do Franciei z wielia stron przypascz by mogli, a mianoviczie nieprzyiacielia coronnego szie obawaiącz, a pilnie przestrzegaiącz, dlia dobrego rządu miastha thego, tho iest wssech liudzi, czo szą pod zwierzchnoszczią mieiszką, aby szie obaczylo, iako ktho oicziszną szwą miłą miluye y iako ku obronie iey gothowym iest, iednostainie, spolnie a zgodnie, tho iesth pan burmistrz z radą tak szą po-

stanowili, a vtcziwemu postpolstwu (s) niżei opiszane rzeczy wssem wobecz moczno trzymacz, chowacz y pełnicz mianowiczie roszkazali:

Naprzod pan burmistrz na then czasz będączy, kiedy kolwie (s) czasz szłuszny vpatrziwszy, dniowy y noczy nicz niefolguiącz, ma na ratusz przyszedwszy, wneth pany radne obeszlacz, thamże sniemy godzinę pewną namowiwszi znaku niżei opiszanego dania maią y kazacz uczinicz, tak że iako skoro trębacz mieiskiei (s) na ganku na wiezy u rathusza Crakowskiego w thrąbę miedzianą na znak thrwogi piosznkę staradawną zwyklą, liedwa nie kazdemu w Polsczie znaiomą »Bogą rodzicze« zathrąby, (iednak ią thamze będzie trębicz powinien na czterech rogach wieże, na kaszdym rogu po trzy wiersze), aby skoro tak trębacz then potrembowacz pocznie, wneth zarazem kazdy gospodarz oszobą szwą we zbroy z bronią, iako ku isthei potrzebie na mieiscze naznaczone do dziessiątnika szwego, a z dziessiąthnikiem do hethmana pokwapicz a stawicz szie ma y będzie powinien pod winą piączi grzywien.

Tham sthanąwszi aby zadny zwad żadnich any strzeliania iakiego pod gardlem nieszmiał zaczynacz, iedno thego s pilnosczią czekał, kędy go hethman iego y z dziessiątniky obroczy za roszkazaniem pana burmistrza y rady. A ktemu każdy tho w domu szwim sporządzicz ma, żeby z domu laternia s swieczą szeliągową byla wiwieszona. Iednak aby szie thaką sprawą iakie zamieszanie albo bursky (s) w miejszczie niedzialy, albo zeby szie liudzie thym nietrwozyly za taką probą, maią then czasz przed thym zamkowi pąn burmistrz z radą dostatecznie opowiedziecz.

A isz na cztery quartalie miastho iest rozdzielione y dziessiątniczy pewny szą na kaszdy quartal postanowieny, przetho hethmanny terasz tilko a mieszcza albo stanoviska ich moscz kaszdemu quartaliovi naznaczaią y stanowią.

Na quartal laniorum za hethmanna ich moscz obieraią pana Sebastiana Noszkę, kthory ze 23 dziessiątnikow będzie szie sprawowal a czaszu dania znaku omienionego do szukiennicz s niemy y z rothą sthanącz ma.

Na quartal castrense hethman iest Iurek Lamboch nad 15 dziessiąthnikow. Z rotą szwą sthanącz ma na spichlierzu mieiszkiem.

Na quartal figulorum hethmannem Stanisław Dresznar nad 9 dziessiąthników. Stanowisko iego rothy w ratuszu na piętrze.

Na quartal Slaucouiense hethman Sebastian Bąck nad 16 dziessiąthnikow. Iego stanowiszko z rothą na rinku przed ratuszem.

Acta Cons. Crac. 9, str. 34.

241. 1574. die 30. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de rebus, quae ad victum spectant, ab institoribus emendis minutatimque vendendis.

Die 30 mensis Iulij. Na przekupnie laudum. Sub proconsulatu spectabilis domini Sigismundi Gutteteri panowie raiczi Crakowszczy in pleno numero per schaedulas solenniter conuocati na rathuszu, postanowili ordinacią około przekupstwa in hunc, qui sequitur, modum:

§ 1. Naprzod żaden przekupien ani żadna przekupka tak czi, ktorzi w mieiscie Crakowie intra maenia [1]), iako tesz y czy, ktorzy przed miasthem wokol mieiskaią, żadnego dnia żadnich rzeczy niema kupowacz na przekup thu w Crakowie [2]) y przed miasthem, poky chorągiew stacz będzie na thym mieiscu, na ktorym sthacz zwykla [3]). A gdy chorągiew zeimą, tham dopiero wolno będzie wssitko wssitkym skupowacz przesz wsseliakiego braku. A gdzie by szie ktho thego przestempicz wazil, taky kaszdy srodze będzie karan, tak straczeniem rzeczy wssitkich, iako tesz y więzieniem, tho iest niewiastha koszem, męszczyszna w kunie siedzeniem przes wseliakego milosierdzia.

§ 2. Ryb wszeliakich tak swiezich iako ssłonich y ssuchich aby żaden przekupien any żadna przekupka nieszmiała kupowacz any w mieiszczie thu, any przed miasthem, any nad Podbrzeżu od ribithwow y od inszich liudzi, ktorzy thakowe ryby wszelakie na targ Cracc. [4]) nioszą albo wiozą skądkolwiek, także pod winą wissey opissaną.

§ 3. Ogrodnich rzeczy od poniedziałku przisziego [5]) kaszdego dnia, poky chorągiew stacz bendzie, nikt inszy na rinku Cracc. [6]) przedawacz nie ma, tilko szamy ogrodniczi y ogrodniczky [7]), y tho szwe wlaszne, a besz naczi.

§ 4. Gdy chorągiew złożą, tham dopiero y przekupkam wolno bendzie kupowacz na przekup. A ktoriby przekupien albo przekupka smiał albo smiała szie thego ważicz, aby miał albo miała przed złozieniem chorągwie ogrodne rzeczi na rinku kupowacz y przedawacz, albo na ogrodniky zabiegacz dlia kupowania na przekupstwo rzeczy ogrodnich [8]), thedy taky kaszdy przekupien y przekupka viną wissey opiszaną bendą karany.

§ 5. Przekupek, które ogrodne rzeczi bendą mogli przedawacz tilko po poliudniu a rano nicz, od thego czaszu więnczej niema bycz iedno ossm [9]), y tho thich, ktore vrząnd naznaczi. A gdzie by szie ktora insza s thakiemi rzeczami ogrodnemi na rinku siadacz wazila, tedy tak będzie karana, iako wissey opiszano stoy. A mieiscze ku przedawaniu wsech rzeczi ogrodnich panowie na rinku podle ryb słonich [10]) naznaczaią.

§ 6. Ogorkow słonich żaden przedawacz niema, niedoszolonich any dokwaszonich, daleko więnczei obwarzanich; a ktoby szie thego wazil przestempicz, ilie krocz tho uczini, thilie krocz będzie viną wissey opiszaną karan przesz wsseliakiego miłosierdzia.

§. 7. Aby żadna okienniczka w mieiscie Crakowie [11]) tak w rinku iako w uliczach nie smiała na okniech przedawacz żadnich innich rzeczy, okrom chleba, zemel, owoczow, gomołek pod viną panską [12]).

§ 8. Kołacze nigdziei any na rinku any w uliczach w Krakowie [13]) niemaią bicz przedawane [14]) pod viną takze wiszey opissaną.

§ 9. Aby żaden thak płczi menskiei iako niewieszczicy nieszmiał nigdziei zachodzicz przed miastho wokol, także tesz za Casimirsz y za Clieparz [15]) dlia zakupowania rzeczy na przekupstwo. A ktoby tho przestąmpił, ilie krocz tho uczini, tilie krocz będzie karan winą wissey opissaną.

§ 10. Gdzieby który męszczyzna albo niewiastha s Casimirza [16]), s Klieparza, Stradomia w ladziei vrzendu radzieczkiego Cracc. [17]) niepodlieglich

waziliby szie thu w Kracowie [18]) kupowacz rzeczy na przekupstwa, tedy ilie krocz szie na nie doszwiadczą a in recenti facto kogo ułapią, tilie krocz takąsz viną bendą karani, iaką vsthawiono na przekupnie Cracc. [19]) przesz miłosierdzia, bo wiedlie prawa pospolithego wisthępny, gdzie zgrzeszy, tham biwa karan.

§ 11. Ku sprawowaniu y dogliądaniu thakiego porządku pan burmistrz s pany raiczy postanowili czterech [20]) vczcziwich a statecznich mężow, iako pana Lorencza Iurzicza, p. Adama Pudelka, p. Sigmuntha Gendzza y p. Iacuba Sulikowskiego [21]) y iusz ie exnunc w thym utwierdzili, iakosz uigore eius constitutionis praesentis utwierdzaią [22]), daiącz iem mocz zupełną non limitatam, aby pilnie thego porządku dogliądali, wisthępne karali, y exequtią czynili wedlie opiszania porządku wissey [23]) posthanowionego. A tho maią czinicz viernie, przistoinie przesz wsseliaky folgy, tak zeby niwczym nieubliżali przyssiędze szwey, ktorą urzendowi uczinyli [24]).

§ 12. Czisz panowye deputaczy bendą miecz strasz na grosz mieiszkiei thylie, ilie potrzeba, ktora strasz będzie powinna szpiegowacz takich tho wysthępnich liudzi, thak w mieiszczie iako tesz przed miastem wokol przed bronamy. Iedno niech takie kthey rzeczy obieraią, za ktoreby szie pothym niewstidzili.

§ 13. Czechmistrz mieiszky ratuszni bendzie tesz powinien dacz sług mieiszkich [25]) na pomocz ku imowaniu thakich wisthępnich zawzdy, ilie krocz panowie deputaczj przerzeczeny będą go o tho żądacz przesz wsseliakiei wimowky.

§ 14. I przekupky na tho obrane, ktore bendą przedawacz rzeczy rozmaithe, nigdziei indzie siadacz nie maią, iedno pod kabathem, na którym mieszczu tesz przed thym siadali [26]).

Acta Cons. Crac. 9, str. 37.

Takiżsam wilkirz uchwaliła rada i pospólstwo miasta Kazimirza w tymże r. 1574, w sobotę przed św. Bartłomiejem (d. 21 sierpnia), z któregoto wilkirza następujące odmianki tekstu podajemy:

[1]) Kazymierzu, w murze i za murem — [2]) w Kazymierzu — [3]) na mieszczu naznaczonim — [4]) Kazymierski abo Krakowski — [5]) od poniedziałku przyszłego brak — [6]) Kazymierskim — [7]) albo ludzie ze wsy, czo swe przi wozą — [8]) abo gdzie indzie — [9]) ośm brak, pozostawiona tylko luka — [10]) podle stolu ribnego przed sklepikamy pod ratusem — [11]) tu w miesczie Kazymierzu — [12]) W tem miejscu dodany jest następujący paragraf:

§ 7. b. Pthakow rozmaitich tak ziwich iako i na rozenkach, kur, gęssy, kokossi, serow, iaiecz, masla, iarzin wseliakich, czo zinąd prziwozą, abi zaden przekupien i kazda przekupka nie wazila sie kupowacz na przekup, poki chorągiew bendzie stala pod wyną opisaną.

[13]) w Kazymierzu — [14]) any na Stradomyu — [15]) y za Clieparsz brak — [16]) s Kazymierza, s Krakowa — [17]) Kazymierskiego — [18]) tu w Kazymierzu — [19]) na przekupnye i przekupki Kazymierskie — [20]) sescz — [21]) jako pana Thomassa murarza krolewskiego, Stanisława Stawinogę, Iąna Okruthnego, Voicziecha Kobilkę i Iakuba Gonyvleczę, a na Stradomiu Maczieia Nawarę stolarza — [22]) ustępu jakosz .... utwierdzaią brak — [23]) wissei opisanego i — [24]) tak zebi w niczem powinnosczy swei nie vblizyli — [25]) pan bormistrz slug mieiskich ma dacz ku pomoczi — [26]) paragrafu 14 brak.

Acta Consul. Casimir. N. 764, str. 367.

242. 1574. die 3. m. Septembris, Cracoviae.

Senatus consultum de furantibus ligna ex horreo civili poena afficiendis.

Dnia 3 września. — Pan burmistrz y s pany raiczy Crakowskiemi w pewnich sprawach rzeczipospolitey miasta thego podlie starego zwiczaiu na ratuszu spolecznie zgromadzeni, then około drew porządek usthauili:

§ 1. Naprzod abi skodniczy y złodzieie drewny, ktorzy drwa na brzegu mieiszczkiem do thego czasu kradali, y ieszce krascz smieią, aby ssie pohamowali, postanowili. Aby żaden mężcziszna any biala glowa od thego dnia dzisszeiszego (s) skladu drewnego niesmial any szmiała na szobie noszicz drew wszeliakich tak do miastha, iaka tesz y na insze mieiszcza; a ktoby szie thego waził przestempicz, ilieby go krocz poimano, taky każdy ma bicz karan przesz wsseliakego milosierdzia, u prągi staniem za szyie w kunie dzien czali. A one drwa, s ktoremi go poimaią, maią mu bicz zawieszone u szyie tak długo, poky bendzie u pragy stal. I każdemu thakiemu nie poidzie wimowka: dano mi, albo isz szwoie noszę, albo iżem kupił, bo thym niewinidzie ani szie wimowi, alie przedsie bendzie karan.

§ 2. Item. Gdzieby szie kto thego po takym karaniu smiał wazicz drugi rasz, a dostaną go, tedy taky ma bicz uchlastan u prągi, z miastha precz wignann.

§ 3. Item. Gdzieby go trzeczy rasz dostano w takiemże przestempku, taky kaszdy ma bicz obieszon między stoszi na subieniczi.

§ 4. Item. Gdzieby kogo przeswiaczono a hon (s) kradzione drwa w domu chowa albo ie przedaie nakradwszi ich, taky kaszdi pro primo ma bicz u prągi uchlastan, pro secundo maią mu ucho urznacz albo nosz pryskowacz dlia znaku, pro tertio ma bicz karan wedlie prawa opiszanego o kradzieży drew.

§ 5. Item howi (s), ktorzi nioszą węszlami na przeday drwa do miastha, thesz maią bicz karany staniem u prągi dzien czaly pro primo, bądz chłop bądz niewiastha, pro secundo u prągi uchlustacz.

§ 6. Na trzaszky żaden niema chodzicz na brzeg mieisky any ich zbieracz między stosi y między dziessiątkami, a ktoby szie thego wazil przestąmpicz, bądz mięscziszna, bądz biala glowa, ktoby iedno był poiman, każdy thaky ma bicz wzięthy do klody, a tham ma bicz ubith biczmy od sług mieiszkich przesz wsseliakiego miłosierdzia.

§ 7. Item. A isz w noczy zlodzieie nawięnczey drwa kradną a nakradwszy we dnie przedaią, od thego czaszu kogo zalapią in furto, bądź drab albo kto inszy, thedy taky kaszdy ma bicz karan zarazem podlug prawa.

Acta Consul. Crac. 9, str. 40.

243. 1574. die 9. m. Septembris, Cracoviae.

Senatus consultum de pretio panis et cervisiae.

Die 9 mensis Septembris sub proconsulatu spectabilis domini Martini Vrbanowicz. — Panowie raiczy Crakowszczi per scaedulas de more solenniter conuocati na rathuszu, postanowili ordinacią około piekarzi i karczmarzi. Stała szie uchwała y usthawa przesz ich moscz zaczną radę Crakowską:

§ 1. O piwo. Gdysz achtel piwa wedle miary Cracc. ma w szobie miecz quart vinnich 248, tho iest garnczy 62, ktory ma placzicz gr. 28, a thak maią bicz troiakie konwie mieiszką czechą czechowane, pulgroszkowa, dwupieniężna a trzecia pieniężna, a na wirschu dziurka, do ktorey piwo ma sięgnącz.

Naprzod tedy pulgroszkowa konew ma w szobie miecz 4 quarti piwa. A thak wedlie thegosz pomiaru dwupieniężna y pieniężna ma szie zgadzacz, aby szie rowno zgadzalo wedlie thegosz wymiaru. A iest roszkazanie ich mosczi, isz lieglarze thakowe naczynie maią naddawacz panom mieszczanom y karczmarzom, a kaszdy karczmarz pod viną panską ma miecz thakowe troiakie naczynie.

§ 2. O chlieb. Poniewasz iest theras na targu zitho po gr. 26, po 27, po 28, maią panowie piekarze pod wagą chlieb przedawacz, ktory ma wazicz za grosz rząd ieden, w ktorym iest 10 chlieba, ffuntow 5. A gdzieby vięcz niedostalo komu piączi ffuntow w rzędzie, a domagal szie thego po piekarzu, bendzie mu powinien dolozicz chliebem thym, ktory do przciczinku zwikli miewacz. A isz pszenicza teras iest na thargu po gr. 48, po gr. 49, po gr. 50, thedy w rzędzie, w ktorym ma bicz 20 zemel za grosz, maią wazicz dwa funtty zupelnei wagi. A w ktorymby rzędzie thakowich zemel mniei naliazło, nisz dwa funthy, ma bicz karan kopą viny. Ku ktoremu dogliądaniu chlieba panowie raicze z uczcziwem pospolstwem 40 mężow Piotra Hanuszowicza y Foltyna prassoly mieiszczany Crakowskie obrali y naznaczili.

Acta Cons. Crac. 9, str. 39.

244. 1574. die 13. m. Septembris, Cracoviae.

De officio campanatoris praetorii.

Actum feria secunda in vigilia s. Crucis Exaltationis, 1574. — Spectabiles domini consules Cracouienses seuere interminarunt ac edixerunt Petro campanatori praetorij Cracouiensis, vt qualibet nocte in praetorio semper dormiat, circaque impulsionem campanae semper praesto sit, smetherhauss quotidie aperiat et claudat sub ammissione officij, quo in praesenti fungitur, si in aliqua parte edictum transgressus fuerit.

ctAa Cons. Cracov. 23, str. 812.

245. 1574. die 17. m. Septembris, Cracoviae.

Senatus consultum de mensuris signandis et de mercede tutnariorum.

§ 1. O kangeszeri. Panowie raiczy Crakowsczy per scaedulas de more legittime congregati postanowicz raczily, aby zaden s kangisserow Crakowskich nieszmiał żadny quarthy czenowi nikomu nie przedawacz, aszby byla na niei czecha mieiszka wbyta. Ktoryby szie thego wazil, ma bicz karan viną kopą groszy.

§ 2. Thesz ich moscz postanowicz raczyli consolationis loco panom 4 deputatom naznaczonym około rządu przekupstwa 30 Iulij, każdy tidzien aby iem z rathusza każdą sobothę dawano thrzi złothe, a ode dnia iutrzeiszego ma iem poczętha bicz placza.

Acta Cons. Crac. 9, str. 40.

246. 1574. die 23. m. Septembris, Cracoviae.

Senatus consultum de consulibus, qui de mercatoribus extraneis curam adhibeant et debita civilia exsequantur, deligendis.

Feria quinta post Mathaei. — Ich moscz in pleno numero congregati tak posthanowicz raczily ad emonenda debita, quecunque reipublicae ciuitatis huius a quibusuis personis status et sexus utriusque debentur:

§ 1. Domini consules ad emonenda ciuitatis debita constituti. — Naznaczili pewne ossoby s posrodka siebie: pana Daniela Chroberskiego, pana Stanisława Zawaczkiego Picusza doctora, pana Iana Miąnczinskiego thesz doctora, a pana Iana Grotha, raicze Crakowskie, dantes illis plenariam et omnimodam facultatem de praemissis agendi et transigendi: promittentes pro rato et grato suscepturos, quicquid nomine rei publicae huius et in commodum ac emolumentum ciuitatis ab eis actum, gestum, transactum, conclusumque fuerit, vnius vel duorum praedictorum dominorum modo praemisso constitutorum absentia minime obstante.

§ 2. De ainlegeris. Item za dogliędacze einlegerow y kupczow czudzoziemskich, ktorzy dzywnymi sposobi ziwnoscz obywateliom miastha thego odeimuią, obrali pany, pana Marczina Vrbanowicza burmistrza a pana Mikolaia Alantseae raicze Crakowskiego. A isz pan Alantseae thego szię zbraniał, tedy na mieiscze iego obran iest pan Valtin Croker raicza Crakowsky.

§ 3. O pułkufki. Item ich moscz postanowicz raczyly y obwolacz w jarmark roszkazaly, aby pulkuffky węgierskie, czo w nich vina węgierskie przywozą, wedle banthu kosziczkiego niemiewali w szobie od tich czaszow mniei, iedno pięcz barill, każdą barillę po 24 garnczy rachuiącz, pod srogiem karaniem.

Acta Cons. Crac. 9, str. 41.

247. 1575. die 26. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de agris civilibus locandis.

Actum sabbato ante dominicam Palmarum. — Zaczni panovie burmistrz i raicze stharszy i siedzączy bendącz obeslani przes caeduły na rathusz Crac. w sprawach rzeczypospolitei, w zupełnym i ieszcze dobrze wienthszym poczczie na then czas bendączy, pilnie radząc o dobrem i o pożytkach mieszczkich Crakowskich, przegląd aiącz i zabiegaiącz przyszlem przygodam i szkodam, ktoreby za czassem przypascz mogly i napotym przywiescz wielką wątpliwoscz, a za thym pothym i o szkody trudnosczi, nakłady i vtraczenie granicznego grunthu mieszczkiego, maiącz w thym przed oczyma i na pamienczi povinnoscz i przyssienge sswą, iże ssą zawsze povinovaczi obmyszliawacz dobrego i pożythkow rzeczypospolitei mieszczkiei Crakowskiei, przestrzegaiącz i zabiegaiącz wczass radą i pomoczą iakiego vmnieiszenia, szkod i vtraczenia miasta, vidząc z i przypominaiącz tho miedzy sobą, a ono liudzie obczy prawie wszyszczy wobedz postronni ssąssiedzi ku miasthu i prawu Crakowskiemu nienależączy i owszem prawa mieszczkiego niemaiączy, grunthom mieszczkiem szkody czynią na bloniu u granicze u karczmy kamiennei, w łąkach mieszczkich pastw używaią i tham szkody vielkie miasthu i grunthovi wszitkiemu mieszczkiemu bydly i trzodami niezliczonemi czynią i psuią, prawie iusz sobie za thą swobodą wolną przywłasczaiącz za dziedzictwo i za prawo właszciwy grunth mieszczki Cracowski, za temi tedy tak vielkiemi i gwaltownemi przyczynami uznawaiącz i obaczawaiącz bycz o thym szkodliwą vchwalę senatus consultum naszego, ktoressmy byli o thym uczynili we srodę po niedzieli Rogationum roku Bożego 1573, thedy iako niepożyteczne i owszem szkodliwe rzeczypospolitei mieiszczkiei, iusz exnunc teras niema miecz, ani ma, ani iusz bendzie nigdy moglo miecz miescza i żadnei wladzei i moczy. A iżechmy dali i przodkovie naszy summe niemałą pieniendzy z rzeczypospolitei mieszczkiei iego moszczi xiendzu opathovi Mogilskiemu i conventovi iego dlia thego, ażeby miastho Crakow i rzeczpospolita miastha Crakowa s thamtego grunthu była przyscz mogła ku nieiakiemu pożytkovi s tamtei tho sztuki grunthu u granicz u Kamiennej karczmy, theda tho iusz teraz exnunc zassię uchwaliamy i postanowiamy dlia zatrzymania possessiei i grunthow mieszczkich, thakiesz dlia rocznych napothym plathow a pożytkow miasthu postanaviamy tho i uchwaliamy naiącz i do kilia liath arendovacz thę tho sztukę grunthu mieszczkiego od granicze dlia spokoinieiszego używania błonia miastha Crakowa iakiei ossobie potężnei, ktoraby tho ossoba taka taką sztukę grunthu nakladem swym za arendę ogrodziła i opravila, a żeby do pozitku miastu i rzeczypospolitei Crakowskiei przyviodla, skądby i grunth i granicza mieszczka uspokoiona i od szkod volna była i thesz żeby pożytek i plath urosł a napotym żeby żadnych wątpliwoszczi o wlassnoscz viecznoszczi samego wolnego dziedzicztwa mieszczkiego nie bylo.

Acta Consul. Crac. 9, str. 42.

248. 1575. die 21. m. Iulii, Casimiriae.

Senatus consultum de agris civilibus locandis.

Actum feria quinta pridie festi sanctae Mariae Magdalenae. — Famati domini consules ciuitatis Kasimiriae iuxta Craccouiam pleno numero congregati, animaduertentes tempus sationis in agris ciuilibus Kasimiriensibus faciendae aptum imminere atque appropinquari, praecauentes igitur, ne quid prouentuum ciuitati ex iisdem agris aduenientium imminueretur et censibus inde solui consuetis quicquam detraheretur in damnum reipublicae ciuitatis Kasimiriae, proinde constituerunt atque decreuerunt supputatis censibus tam ad magnam procurationem castri Cracouiensis quam etiam ad coenobia seu ecclesias et fraternitates singulis annis solui consuetis, tum eo perpenso, quantum vtilitatis annuae adferrent et quantum praeteritorum annorum conductor siue arendator soluerat, eosdem agros potiores siue fertiliores nempe laneum quemlibet iuxta diuisionem per florenos quindecim uel sedecim, minus vero fertiliores per florenos decem monetae Polonicalis, per 30 gr. quemlibet florenorum computando, locari, census annui ad praetorium Kasimiriense soluendi.

Acta Consul. Casimir. 764, str. 622.

249. 1575. die 2. m. Decembris, Cracoviae.

Senatus consultum de defensione civitatis, de centurionibus et decurionibus necnon stationibus eorum.

Anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo quinto, die secunda Decembris sub proconsulatu magistratuque spectabilis ac generosi domini Erasmi Czeczotka consulis Cracouiensis. — Spectabilis senatus celeberrimae vrbis Cracouiensis in praetorium ad consultandum de arduis reipublicae negotiis congregatus, voto vnanimi ordinis boni ergo infrascripta conclusit, sanxit, statuitque. Cuius quidem ordinis constitutionisque tam spectabiles domini consules Cracouienses, quam seniores contuberniorum omnium mechanicorum schaedulas acceperunt.

1. Panu Erasmuszowj Czeczotcze Szewcza brona zleczona i oddana, na ktorey to bronie Szewczey armatę swoię winny chować panowie starssy czechu białoskorniczego, zbroię y strzelbę czechową, a pan Erasmus Czeczotka ma nad niemi zwierzchność mieć y tego winien doyrzeć, żeby ta brona tak pientramy iako y schodami opatrzona beła, y tess żeby mury i przechody po murach wolne wssendy były około takowey brony.

2. Panu Erasmussowj Eichliarowj Wyslna brona zleczona y oddana, na ktorey to Wislney bronie armatę swoię winni chowacz czi to panowie starssy czechowie, zbroię y strzelbę cechową, yako panowie kowalie, slossarze, kotlarze, nagliarze, a pan Erasmusz Eichlar ma nad niemi zwierzchnoscz mieć

y tego winien doyrzeć, żeby ta brona tak pientrami iako y schodamy opatrzona beła, y tess zeby mury y przechody po murzech wolne wssendy beły około takowey brony.

3. Panu Ioachimowj Crzizanowskiemu Slawkowska brona zleczona y oddana, na którey bronie armatę swoię winni chować panowie starssy czechu crawieczkiego, zbroię i strzelbę cechową, a pan Ioachim Crzizanowsky ma nad niemi zwierzchność mieć y tego winien doyrzeć, żeby ta brona tak pientrami iako y schodamy opatrzona beła, y tess, żeby mury y przechody wolne wssendy beły około takowey brony.

4. Panu Stefanowj Halerowj Tworzianska brona zleczona i oddana, na którey bronie armatę swoię winni chować panowie starssy cechu kusznierzskiego, zbroyę y strzelbę czechową, a pan Stefan Haller ma nad niemi zwierzchność miecz, y tego winien doyrzeć, żeby ta brona tak pientramy iako y schodamy opatrzona bela y tess zeby mury i przechody wolne wssendy beły około takowey brony.

5. Panu Ianowi Morstinowj Mikołaiska brona zleczona i oddana, na ktorey to bronie armatę swoię winni chowacz panowie starssy czechu rzezniczego, zbroię y strzelbę cechową, a pan Ian Morstin ma nad niemi zwierzchność miecz y tego winien doyrzeć, żeby ta brona tak pięntrami yako y schodamy opatrzona beła, y tess zeby mury y przechody po murzech wolne wssendy beły około takowey brony.

6. Panu Danieliowj Chroberskiemu Nowa brona zleczona i oddana, na ktorei to bronie armatę swoię winni chowacz panowie starssy czechu piekarskiego, zbroię y strzelbę cechową, a pan Daniel Chrobersky ma nad niemi zwierzchność mieć y tego winien doyrzeć, zeby ta brona tak pientramy iako y schodamy opatrzona beła, y tess zeby mury i przechody po murzech wolne wssendy beły około takowey brony.

7. Panu Foltinowj Crokierowj Grodzka brona zleczona i oddana, na ktorey to bronie armatę swoię winni chować panowie starssy czechu złotniczego, zbroię y strzelbę czechową, a pan Foltin Crokier ma nad niemi zwierzchność miecz y tego winien doyrzeć, żeby ta brona tak pientramy iako y schodamy opatrzona beła, y tess żeby mury y przechody po murzech wolne wssendy beły około takowey brony.

8. Themusz panu Foltinowj Crokierowj wieża v łazniey za swientem Franciszkiem, ktorą zowią Legatorum, zleczona i oddana, na ktorey to wiezi armatę swoię winni chowacz panowie starssy czechu murarskiego, zbroię y strzelbę czechową, a pan Foltin Crokier ma nad niemi zwierzchność miecz, y tego winien doyrzeć żeby ta wieża tak pientramy iako y schodamy opatrzona beła y tess żeby mury y przechody po murzech wolne wssendy około takowey wieże beły.

9. Panu Hieronimowi Zalaszowskiemu pierwsza wieża od Wislnej brony zleczona y oddana, na ktorey to wiezi armatę swoię winni chować panowie starssi czechu prassolnego, zbroię y strzelbę czechową, a pan Hieronim Zaliaszowsky ma nad niemi zwierzchność mieć y tego winien doyrzeć, żeby ta wieża tak pientramy iako y schodamy opatrzona beła y tess żeby mury y przechody na murzech wolne wssendy około takowey wieże beły.

10. Temusz panu Hieronimowi Zalassowskiemu wtora wieża od Wislne

broni zleczona i oddana, na ktorey to wiezi armatę swoię winni chowacz panowie starssy czechow konwissarskiego i barwierskiego, zbroię y strzelbę czechową, a pan Hjeronim Zalasowski ma nad niemi zwierzchność mieć y tego winien doyrzeć, żeby ta wieża tak pientramy iako y schodamy opatrzona beła, y tess żeby mury y przechody na murzech wssendy około takowey wieży beły.

11. Panu Pawlowj Biertultowskiemu piąta wieża od Sewczei broni zleczona i oddana, na ktorey to wiezi armatę swoię winni chować panowie starssy czechow sledziowniczego i laziebniczego, zbroię y strzelbę czechową, a pan Paweł Biertultowsky ma nad niemi zwierzchność mieć y tego winien doyrzeć, żeby ta wieża tak pientrami iako y schodami opatrzona beła, y tess żeby mury y przechody po murzech wolne wssendy beły około takowey wieże.

12. Panu Bartossowj Paczoscze czwarta wieza od Tworzianskiej brony kv Mikołaiskiei bronie zleczona i oddana, na ktorey to wiezj armatę swoię winni chowacz panowie starssy czechu karczmarskiego, zbroię y strzelbę czechową, a pan Bartosz Paczoska ma nad niemi zwierzchność mieć, y tego winien doyrzeć, żeby ta wieża tak pientrami iako y schodami opatrzona beła, y tess żeby mury y przechody po murzech wolne wssendy około takowey wieże (beły).

13. Panu Sigmuntowj Gutteterowj pierwsza wieża od Sewczej bronj zleczona i oddana, na ktorey to wiezi armatę swoię winni chowacz panowie starssy czechu czerwonich garbarzow, zbroię i strzelbę czechową, a pan Sigmunt Gutteter ma nad niemi zwierzchność mieć y tego winien doyrzeć, żeby ta wieża tak pientrami yako y schodami opatrzona beła y tess żeby mury y przechody po murzech wolne wssendy około takowey wieże beły.

14. Temusz panu Sigmuntowj Gutteterowj druga wieża od Sewczej broni zleczona y oddana, na ktorey to wiezi armatę swoię winni chować panowie starssy czechu bednarskiego, zbroię y strzelbę czechową, a pan Sigmunt Gutteter ma nad niemi zwierzchność mieć y tego winien doyrzeć, żeby ta wieza tak pientrami iako y schodamy opatrzona beła, y tess żeby mury y przechody po murzech wolne wssendy około takowey wieze beły.

15. Panu Ianowj Spigliarowj dziewiąta wieza od Sewczej broni ku Slawkowskiej bronie zleczona i oddana, na ktorey to wiezi armatę swoię winni chowacz panowie starssy czechu garnczarskiego, zbroię i strzelbę czechową, a pan Ian Spigliar ma nad niemi zwierzchność mieć y tego winien doyrzeć, żeby ta wieża tak pientrami yako i schodamy opatrzona beła, y tess żeby mury y przechody po murzech wolne wssendy około takowey wieże beły.

16. Panu Christophowj Romerowj trzecia wieża od Wislnej broni ku Sewczei bronie zleczona i oddana, na którey to wiezi armatę swoię winni chowacz panowie starssy czechu miechowniczego i kalietniczego, zbroię y strzelbę czechową, a pan Christoff Romer ma nad niemi zwierzchność miecz y tego doyrzeć, żeby ta wieża tak pientrami iako y schodami opatrzona beła, y tess żeby mury y przechody po murzech wolne wssendy około takowey wieże beły.

17. Temusz panu Christofowj Romerowj pierwsza wieza od s. Anni fortkj zleczona i oddana, na ktorey to wiezi armatę swoię winni chować panowie starssy czechu nozowniczego, zbroię y strzelbę czechową, a pan Christoff Ro-

mer ma nad niemi zwierzchność mieć y tego winien doyrzeć, żeby ta wieża tak pientrami iako y schodamy opatrzona beła, y tess żeby mury y przechody po murzech wolne wssendy około takowey wieże beły.

18. Panu Stanisławowj Sadowskiemu pierwsza wieża od Sławkowskiei brony ku Tworzianskiej bronie zlecona i oddana, na ktorey to wiezi armatę swoię winni chować panowie starssy czechow miecznicżego, rimarskiego, pasniczego i midlarskiego, zbroię y strzelbę czechową, a pan Stanisław Sadowsky ma nad niemi zwierzchność mieć y tego winien doyrzeć, żeby ta wieża tak pientrami iako y schodamy opatrzona beła y tess żeby mury y przechody po murzech wolne wssendy około takowey wieże beły.

19. Panu doctorowj Lukassowj Morecziussowj wtora wieża i trzeczia wieża od Sławkowskiej broni ku Tworzyianskiej bronie nad czayghausem zleczona i oddana, na których to dwu wieżach armatę swoię winni chować panowie starssy czechow stolarskiego, malarskiego, cziesselskiego, powroznicżego, zbroię y strzelbę czechową, a pan doctor Lukasz ma nad niemi zwierzchność mieć y tego winien doyrzeć, aby the wieże tak pientrami iako y schodamy opatrzone beły, y tess żeby mury i przechody po murzech wssendy około takowych wiess wolne beły.

20. Panu Mikołaiowj Alantssemu pierwsza wieża i wtora wieża od Tworzianskiej broni kv Mikołaiskiej bronie zleczona i oddana, na ktorich to dwu wieżach armatę swoię winni chowacz panowie starssy czechu sewczego, zbroię i strzelbę czechową, a pan Mikołay Alantse ma nad niemi zwierzchność mieć y tego winien doyrzeć, żeby the wieże tak pientrami iako y schodami opatrzone beły y tes żeby mury y przechody wolne po murzech wssendy około takowych wiess wolne (s) beły.

21. Pann Stanisławowi Pikussowj Zawadzkiemu doctorowj trzecia wieza od Sewczej brony nad Zidowską vliczą zleczona i oddana, na ktorey to wiezi armatę swoię winni chować panowie starssy czechu introligatorskiego, zbroię i strzelbę czechową, a pan Stanisław Picus doctor Zawadzkj ma nad niemi zwierzchność mieć y tego winien doyrzeć, żeby ta wieża tak pientramy iako y schodamy opatrzona beła, y tess żeby mury y przechody po murzech wolne wssendy około takowey wieże beły.

22. Themusz panu doctorowj Stanisławowj Picussowi Zawadzkiemu czwarta wieża od Szewczej broni ku Sławkowskiej bronie zleczona i oddana, na ktorey to wiezi armatę swoię winni chowacz panowie starssy czechow kołodzieiskiego i stalmaskiego, zbroię y strzelbę czechową, a pan doctor Picus Zawadzky ma nad niemi zwierzchność mieć y tego winien doyrzeć, żeby ta wieża tak pientramy iako y schodamy opatrzona beła y tess żeby mury y przechody po murzech wolne wssendy beły około takowey wieże.

23. Panu doctorowj Ianowj Miąnczińskiemu pianta wieża od Tworzianskiej broni ku Mikołaiskiej bronie zleczona i oddana, na ktorey to wiezi armatę swoię winni chować panowie starssy czechow grzebienniczego, iglarskiego, kartowniczego, zbroię y strzelbę czechową, a pan doctor Ian Miąnczinsky ma nad niemi zwierzchność miecz y tego winien doyrzeć, żeby ta wieża tak pientrami iako y schodamy opatrzona beła, y tess żeby mury y przechody wolne po murzech wssendy około takowey wieże beły.

24. Panu Marczinowi Vrbankowiczowj szosta wieża od Tworzianskiej broni ku Mikołaiskiej broni (s) zleczona i oddana, na ktorey to wiezi armatę swoię winni chowacz panowie starssy czechow crupniczego, przekupnie starssj, szadlniczego, zbroię y strzelbę czechową, a pan Marczin Vrbankowicz ma nad niemi zwierzchność miecz y tego winien doyrzeć, żeby ta wieża tak pientrami yako y schodamy opatrzona, y tess żeby mury i przechody po murzech wolne wssendy około takowey wieże beły.

25. Panu Gabrielowj Słońskiemu sziodma wieża od Tworzianskiej broni ku Mikolaiskiej bronie zleczona i oddana, na ktorey to wiezi armatę swoię winni chowacz panowie starssy czechu barchanniczego, zbroyę y strzelbę czechową, a pan Gabriel Slonsky ma nad niemi zwierzchność mieć y tego winien doyrzeć, żeby ta wieża tak pientrami yako y schodamy opatrzona beła y tess żeby mury y przechody po murzech wolne wssendy beły około takowey wieże.

26. Panu Piotrowj Fogelwedrowj ossma wieża od Tworzianskiej brony nad Szwidniczką wieżą zleczona i oddana, na ktorey to wiezi armatę swoię winni chować panowie starssy czechu czapniczego, zbroię y strzelbę czechową, a pan Piotr Fogelwayder ma nad niemi zwierzchność miecz, y tego winien doyrzeć, żeby ta wieża tak pientrami yako y schodami opatrzona beła, y tess żeby mury y przechody po murzech wolne wssendy beły około takowey wieże.

27. Panu Ianowj Grothowj wtora wieża od Nowei broni ku Grodzskiej bronie zleczona i oddana, na ktorey to wiezi armatę swoię winni chowacz panowie starssy czechu sziodlarskiego, zbroyę y strzelbę czechową, a pan Ian Grot ma nad niemi zwierzchność mieć, y tego winien doyrzeć, żeby ta wieża tak pientramy iako y schodami opatrzona beła, y tess żeby mury y przechody po murzech wolne wssendy beły około takowey wieże.

Spisanye hethmanow albo rotmystrzow y dzyesyątnykow ze czterzech wyrtelyow w myesczye Crakowye thudzyesz thesz stanowyska, gdzie ktory rothmystrz z dzyesyątnyky swemy ma stanącz naznaczone.

I. Quartale laniorum.

Nad tym wiertelim rzezniczem postanowiony iest hetman albo rotmistrz pan Sebastian Pawlikowicz (na iego mieszczu p. Marek Malinowski)*). Do tago wiertela rzezniczego temu panu Sebastianowj Pawlikowiczowj hetmanowj naznaczeni są czj dziesziantniczj: Olbrich Cortaczkj, Bartel Scharfembergk, Sebastian Kukuła, Iacob Slossarz, Servaczi Pernusz (na mieszczu yego Mathis Lypsky krawyecz), Lorincz Crimer, Bienasz Maieran (na mieszczu iego Sebastian Lombardj), Christoff Belza, Woicziech Schamotulczik, Stanisław Walasky, Simon Szadziczkj, Ian Zinowicz crawiecz, Blażej Pielgrzim, Pawel murarz, Marczin Grochal, Stanislaw Lupczicz (na mieszczu iego Marek rzeznyk), Sebastian Naborowsky, Mikołaj Gierczicżkj, Bartoss Ptassinsky, Marczin Liadzik, Hanusz Langk, Mathisz Szamotulczik, Balczer Gierzstman.

Themu panu Sebastianowj Pawlikowiczowj hetmanowj y z dziessiąn-

*) Ten i następne w nawias ujęte dodatki, inną acz spółczesną dopisane są reką.

tnikj iego naznaczono stanowisko i ma stanącz w ssukienniczach. Ten pan Sebastian Pawlikowic z dziesziatnikj szwoiemj s stanowiska swoiego z sukiennicz ma iscz na murj od brony Tworzianskiej aże do Mikolaiskiej i Nowej brony.

II. Quartale castrense.

Nad tim wiertelim grodzskiem postanowiony iest hetman albo rotmistrz pan Iurek Lamboch. Do tego wiertela grodzkiego temu panu Iurkowi Lambochowi hetmanowj naznaczeni szą czj (na mieszcu pana Iurka Lambacha obranj hethman Czesar złotnik, po smierczi iego Sebestian Miączński) dziessiantniczj: Matisz Warsawsky, Andrzej Prusz (na mieyszcu iego Wawrziniecz Nazimiecz), Stanisław Gutowskj (na mieszcu iego Mathis Kliy Siedmigęba), Ian Warpęska, Foltin Powsinsky, Iurek Sarfembergk (na mieszcu iego Folthin prassoł, a dlia iego chorobi na oczi Stanisław Gutowskj złotnik), Vrban Frizer (na mieyszcu iego Mathis Ziebeneicher), Sebastian Hallemberger, Woicziech Curowsky (na mieyszcu iego Lorincz Nagliar), Fridrich miechownich, Lorenc Iurzicz (na mieyszcu iego Baptista Fontanino, na mieszcu iego Daniel Zaidlicz), Stanisław Przemowa, Caesar złotnik (na mieszcu iego Iendrzey szmukierz), Paweł Costan, Ian Sapala (na mieszcu iego Hanus Wilhelm).

Temu panu Iurkowj Lambochowi hetmanowj i dziessiąntnikom iego naznaczono stanowisko i ma stanącz na spiklierzu. Ten pan Iurek Lemboch z dziessiantnikj swemi s stanowiska swoiego spichlierza ma iscz na murj począwszj od s. Francziska aże do broni Wislnej, do s. Anni fortkj aże do samej Szewczej bronj.

III. Quartale figulorum.

Nad tim wiertelem garnczarskiem postanowioni iest hetman albo rotmistrz pan Stanisław Zawadzkj. Do tego wiertela garnczarskiego temu panu Stanisławowj Zawadzkiemu hetmanowj naznaczeni są czj: Iakub Galka (na mieszcu iego Valenthi Wyerzeysky), Hanusz Waxman, Stanisław Kotliczkj, Ian Kopa (na mieszcu iego Mathis midliarz, czo Kopyną poyął), Clemens jntroligator, (na mieszcu yego Casper jntroligator), Iaross Ruma, Iozeff Bartkowsky (na mieszcu iego Iacob Klys), Hanusz Schrekinger (na mieszcu iego Marczin Wihauser), Stanisław Kozak (Barthosz Caczmarz tamże w domu na iego mieszcu).

Temu panu Stanisławowj Zawadzkiemu hetmanowj i dziesiątnikom iego naznaczono stanowisko y ma stanącz w ratuszu i na piętrze ratusznem. Ten pan Stanisław Zadwadzkj z dziesiątnikj swemj s stanowiska swoiego z ratusza ma iść na murj począwszj od Sewczej broni od Nicza aże do Sławkowskiej broni..

IV. Quartale Slawkowiense.

Nad tim wiertelim Slawkowskiem postanowioni iest hetman albo rotmistrz Sebastian Bank. Do tego wiertelia Sławkowskiego temu panu Sebastianowi Bankowj hetmanowj naznaczeni są czj dziessiątniczj: Lorenc Wilkowsky (na mieszcu iego Ian Ventura kaczmarz), Wolff Klein, Stanisław Frizer, Matisz Sczigieł, Ian Chmielik, Erasmus Chibik, Christoff Kichlarz, Tomasz Marssalek (na mieiscu iego Stanisław Tirala szwiecz), Casper Rezler, Marczin Zedlik, Gregier Stroyny, Iakub Zaczek, Matisz Wierzbięta, Woicziech Zatorsky (na mieszcu iego Piotr Czeczotka), Matisz Łoiek.

Temu panu Sebastianowj Bankowj hetmanowj i dziessiantnikom iego naznaczono stanowisko y ma stanącz w rinku v ratusza.

V. Na przedmiesciu przed Mikołaiską i Nową broną.

Na tym przedmiesciu postanowiony iest hetman albo rotmistrz Iendrzei Czichon. Na tim przedmiesciu temu panu Iendrzeiowj Czichoniowj naznaczeni ssą czj dziesziątniczj: Simon Grzebiennik (na mieszcu iego Paweł paśnik), Matisz Sapiczkj (Iacob Wielyunsky czapnyk), Paweł grzebiennik, Wawrziniecz Romanowskj, Stanisław Dobrochowsky, Ian Iakubowsky, Franczissek szwiecz, Marczin Babsky, Valenty stelmach, Bartosz powroznik.

Temu panu Iendrzeiowi Czichoniowj hetmanowj i dziessiątnikom iego naznaczono stanowisko i ma stanącz w rinku od jęlieni y vlicze Sławkowskiej aże do vlicze swientego Iana. Ten to Iendrzej Czichon z dziessiątnikj szwoiemi s stanowiska swoiego ma iść na mury poczawszy od brony Sławkowskiej od czeighausa aże do brony Tworzianskiej.

VI. Na przedmiesciu na Garbarzach

czi czterzei rotmistrzowie ssą naznaczeni:

Pierwssi rotmistrz Stanisław Brickner. Themu panu Stanisławowj Bricknerowj naznaczeni ssą czj dziessiantniczj: Stanisław Gebel, Francz Nayman, Tomasz Kolbe, Ian Lisz, Piotr Szwande, Bartosz crawiec.

Temusz panu Stanisławowj Bricknerowj rotmistrzowj i dziessiątnikom iego naznaczono stanowisko y ma stanącz przed panią Crakowską w rinku od Braczkiej vlicze aze ku menniczj. Ten to Stanisław Brickner z dziessiątnikj szwoyemi s stanowiska sswoiego ma iscz do Tworzianskiej brony.

Drugi rotmistrz Hanus Lemhaus. Temu to panu Hanussowi Lemhaussowj naznaczeni ssą czj dziessiantniczj: Christoff Kail, Ian Abram, Piotr Gendziec, Mathisz Bulga, Sczidruba nozownik, Dauid Salmon.

Temusz to panu Hanussowj Lemhaussowj rotmistrzowj y dziessiantnikom iego naznaczono stanowisko y ma stanącz w rinku pod kamieniczamj, poczawszj od Braczkiej vlicze od pana Morstina asz do pana Pawla Biertultowskiego.

Ten to Hanus Lemhaus z dziesziątnikj swoiemi s stanowiska szwoiego ma iscz do broni Grodzkiej.

Trzeczj rotmistrz Hanuss Lierza. Temu panu Hanussowj Lierze naznaczeni ssą czj dziesziantniczj: Adam Sigmunt, Antoni Walman, Ian Ritter, Wawrziniec szwiec, Matisz Zelienskj, Benedicth Zaidel.

Temusz panu Hanuszowj Lierze rotmistrzowj i dziessiątnikom iego naznaczono stanowisko y ma stanącz w rinku począwszi od Baranow aże do pana Crokiera raycze. Ten to Hanusz Lierz z dziessiantnikj swoiemi s stanowiska swoiego ma iscz do Mikołaiskiej brony.

Czwarti rotmistrz Bernath Henke. Temu to panu Bernatowj Henkowj naznaczeni ssą czj dziessiantniczj: Hanus Labstadt, Iacob Skawinsky, Andris Szolcz, Ian Tarnawsky, Olexi Wierzbiczkj; Matisz Pisczek.

Temu panu Bernatowj Henkowj rotmistrzowi y dziessiantnikom iego naznaczono stanowisko y ma stanącz w rinku począwszj od pana Wolff Kleina aże ku Christoforowj. Ten to Bernath Henke z dziessiantnikj swoiemi s stanowiska szwoiego ma iscz do Szewczej brony.

Acta Cons. Crac. 9, str. 51.

250. 1576. die 27. m. Ianuarii, Casimiriae.

Senatus consultum de suscipiendo et deponendo officio proconsulis.

Actum feria sexta post festum Conuersionis s. Pauli apostoli proxima. — Famati domini consules ciuitatis Kasimiriae iuxta Cracouiam consistentis, omnes insolidum residentes et antiqui in arduis reipublicae negociis in praetorium pleno numero per cedulas conuocati ac congregati, abolita antiqua consuetudine, qua dominus proconsul eiusdem ciuitatis pro tempore existens, exactis quatuor septimanis proconsulatus sui sabbato ante vesperas seu tempore pomaeridiano alteri collegae suo ordine post se sequenti consuli officium proconsulatus in praetorio praesentibus dominis consulibus resignauerat, concordibus sententiis sanciuerunt ac deinceps futuris temporibus seruandum constituerunt, vt quilibet dominus proconsul praescriptae ciuitatis protunc existens, exactis et expletis integris quatuor septimanis proconsulatus sui feria quinta immediate praecedenti resignacionem eiusdem officii alteri collegae suo consulari in sessione residenti in praetorio, si adsit, sin vero minus, tunc per famulum officii denunciaret ac significaret, eum officium proconsulatus sabbato proxime futuro sequi et competere, vt suscepturus illud promptum se mane sabbati exhibeat et in praetorium veniret. Die tandem sabbati veniente vterque tam resignaturus quam suscepturus mane ante prandia vocatis in praetorium dominis consulibus, in praesentia eorum praecedens sequenti hoc ipsum officium proconsulatus honorifice legittimeque, vti decet, praemissis praemittendis resignaret.

Acta Consul. Casimir. N. 764, str. 742.

251. 1576. die 17. m. Maii, Cracoviae.

Stephanus rex Poloniae privilegia civibus Cracoviensibus ab antecessoribus suis impertita, rata esse iubet.

In nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Regum et principum virtus in tempora perpetua illustratur, quum suorum subditorum incrementis consulunt et prospiciunt, quumque illos iustitia dirigunt et in iuribus ipsorum tuentur, conseruant et manu tenent. Vt autem talium regum et principum laus et virtus posteris testata reddatur, solent ea, quae subditis suis pro eorum benemeritis ornamenta et incrementa concesserint, literis

memoriae ipsorum posteritati comendare. Proinde nos Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lancitiae, Kuiauiae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liuoniae, Kiiouiae, Wolhiniae, Podlachiae atque Culmensis, Elbingensis ac Pomeraniae etc. et princeps Transylvaniae, significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis, praesentibus et futuris, harum noticiam habituris, quia quemadmodum nos superioribus diebus anno vertente in ciuitate nostra Megess, in palatinatu Transylvaniae solenni praestito iuramento coram oratoribus regni Poloniae et literis ad id datis, omnibus, quorum id interfuerit, fidem fecimus, nos omnia iura, priuilegia et libertates quorumuis subditorum nostrorum omnium statuum et ordinum, tam publicas, quam priuatas confirmauisse, ita posteaquam ad regni sedem peruenimus et gubernacula ipsius acceptaremus, tametsi memores iusiurandi a nobis praestiti et fidei per lite ras nostras datae, ea, ad quae verbis nos adstrinximus, in praesenti generali conuentu Cracouiensi coronationis nostrae re ipsa praestiterimus, omniaque iura, priuilegia, libertates, literas et immunitates ecclesiasticas et seculares, tam publicas, quam priuatas, personis cuiuscunque status et ordinis a regibus Poloniae et aliis antecessoribus nostris concessas, literis super ea re specialiter datis, confirmauerimus, eaque nos omnia sancte, inconcusse et inuiolabiliter obseruaturos vigore praestiti iuramenti obligauerimus, quia tamen nobis in conuentione praesenti generali Cracouiensi coronationis nostrae vna cum consiliariis nostris et nunctiis terrarum ad regnum nostrum pertinentium, existentibus, venientes ad praesentiam nostram spectabiles, nobiles et famati consules ciuitatis nostrae Cracouiensis regiae et iurisdictionis eiusdem nominibus nobis humiliter supplicarunt, vt omnia iura, priuilegia, consuetudines, libertates et immunitates eorum, per serenissimos dominos antecessores nostros ipsis concessas, specialibus literis nostris autoritate nostra regia approbare, ratificare, confirmare et in exequutionem debitam ponere dignaremur, quandoquidem memorati consules ac tota communitas ciuitatis nostrae Cracouiensis ac ipsa ciuitas nostra Cracouiensis regia pro eorum in nos animi propensione fideique integritate ac obseruantia, qua nos concordibus votis ad hoc inclytum regnum gubernandum, Dei omnipotentis fauente clementia vna cum aliis statibus ac ordinibus regni nostri tam spiritualibus quam secularibus foeliciter elegerint et sese huic ab hominum memoria anteactis retro annis et temporibus tam erga omnes serenissimos reges Poloniae et alios antecessores nostros, quam erga rempublicam Polonam interregni bini tempore annis superioribus elapsis fideliter et probe gesserunt, ita ut non tantum facultates et robur suum omne, verum sanguinem etiam atque vitam ipsam, si ita res exposceret, pro defensione non solum vrbis Cracouiensis sed etiam regni ipsius Poloniae semper erant impendere parati, adeo ut ex illorum numero propter pestilentiam binam seuientem, quae in hac ciuitate biennio sese mutuo consequente, per longum tempus fuerat, nonnulli vitam cum morte commutarunt, praeterea ut eam ciuitatem regni primariam tam regno quam maiestati nostrae saluam et incolumem conseruarent, magnam copiam militum suis propriis stipendiis pro defendenda ea ciuitate multo tempore aluerunt foueruntque notabiliter: vt itaque saepedicti consules ac tota communitas ciuitatis nostrae Craco-

uiensis perpendant se gratiarum nostrarum effectus et in praesentiarum consequutos et omni deinceps tempore procul dubio consequuturos, ex innata virtute et munificentia nostra regia per litteras perhennes nostras, quemadmodum quibuslibet petentibus confirmationes priuilegiorum ab olim antecessoribus nostris habitorum, merito dandas decreuimus, sic ciuitati nostrae Cracouiensi regiae priuilegia, inscriptiones, libertates, concessiones, exemptiones, praerogatiuas, decreta, indulta, consuetudines et alia omnia munimenta per dominos (s) olim antecessores nostros Casimirum secundum seu Magnum, Ludouicum alias Loysz nuncupatum, Wladislaum Iagellonem, Wladislaum Iagellonidem, Casimirum tercium, Ioannem Albertum, Alexandrum, Sigismundum primum, Sigismundum Augustum, qui annis superioribus ex hac vita decessit, Henricum aliosque omnes reges, principes, duces, monarchas et gubernatores regni Poloniae, praedecessores nostros simul coniunctim aut diuisim ciuitati praedictae et eius omnibus incolis datas et concessas, uti iusta et legitima iustasque et legitimas, quorum quarumque tenores perinde esse et valere volumus tanquam his nostris de verbo ad verbum inserta insertaeque essent, in omnibus eorum earumque tenoribus, passibus, capitulis, punctis, conditionibus, clausulis et articulis duximus de speciali gratia nostra virtuteque innata et munificentia regijs nostris confirmanda, approbanda, ratificanda et roboranda, ac in debitam exequutionem ponenda, confirmandasque, approbandas, ratificandas, roborandas, et in debitam exequutionem ponendas, prout confirmamus, approbamus, ratificamus et roboramus atque in debitam exequutionem ponimus: decernentes ea et eas perpetui roboris vim habitura et habituras tenore praesentium mediante perpetuo et in aeuum. In quorum omnium fidem et euidentius testimonium praesentes literas manu propria subscripsimus, sigilloque appenso communiri iussimus. Datum Cracouiae in conuentu regni generali foelicis coronationis nostrae, feria quinta post dominicam Iubilate proxima, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo sexto, regni vero nostri anno primo. Praesentibus reuerendis, magnificis, generosis et nobilibus Francisco Crasinskj Cracouiense, Stanislao Karnkowski Wladislauiense, Luca Koscieleczki Praemisliense, Alberto Sobieiuskj de Starożreby Chelmense, Dei gratia episcopis, Valentino Dąmbienski de Dąmbiani castellano Cracouiense, Wartenseque capitaneo, Petro a Zborow palatino et generali Cracouiense, Camionacenseque capitaneo, Ioanne Kosthka de Stangenberck Sandomiriense et Marienburgense, Pucense, Derszauienseque capitaneo, Casparo Zebrzidowski de Wienczborgk Calissiense, Ioanne Sierakowski de Bogusławicze Lanciciense et capitaneo Przedecense, Ioanne Tarło de Sczekarzowicze Lublinense et capitaneo Pilznense, Andrea comite a Tenczyn Belzense et capitaneo Hrubiessouiense, Nicolao Kiszka de Cziechanowiecz Podlachiae palatinis, Bielsczense et Drohiciense capitaneo, Ioanne comite a Tenczyn Woynicense et capitaneo Lublinense, Andrea Dębowski Siradiense et capitaneo Lanciciense, Iacobo Laszoczkj Lanciciense, Stanislao Herborth de Fulstyn Leopoliense, Samboriense et Drohobycense capitaneo ac salinarum in Russia praefecto, Mathia Zalinski Gedanense et Tucholiense, Iasienecense, Zismuriense capitaneo, Stanislao Szaffraniecz de Pieszkowa Skała Biecense et capitaneo Lelouiense, Nicolao Ligęza de Bobrek Zauichostense et capitaneo Biecense, Ioanne Sienienski

Zarnouiense, Christophero Lanczkorunski Malogostense, Ioanne Christoporskj Wielunense, Ioanne Sierakowski de Gologori Haliciense, Ioanne Herborth de Fulsthyn Sanocense et capitaneo Praemysliense, Nicolao Liszakowski Chelmense, Paulo a Dzialyn Dobrzynense et capitaneo Nieszouiense, Sigismundo de Czyzow Polanecense, Petro Potuliczki Przemecense Ioanne Kosczieleczkj Biechouiense et capitaneo Bidgostiense, Paulo Sczawinski Brzezinense et capitaneo Szochacouiense, Simone Szupski Inowlodense, Stanislao Sirakowski Cowaliense, Ioanne Samovski Gostinense, Stanislao Kryszki Raciąznense, Raphaele Sliadkowski Conariense, castellanis, Petro Dunin Wolski regni Poloniae cancellario, Ioanne Zamoyski regni Poloniae vicecancellario, Belzense, Knyszynense capitaneo, Hieronymo de Buzenin thesaurario regni, Brzezniense et Krzeczouiense, salinarumque Cracouiensium praefecto, Andrea a Zborow marszalco curiae regni, Radomienseque capitaneo, Stanislao comite a Gorka Buscense, Colenseque capitaneo, Stanislao Czikowski de Woyslawicze succamerario Cracouiense, generalibus belli per ordines regni institutis capitaneis, Stanislao Oszowski curiae nostrae referendario, cantore Gneznense, canonicoque Cracouiense, Erasmo Dąmbienski decano Cracouiense, cantore Sandomiriense, Adamo Pilchowski praeposito Warszauiense, Ioanne Bornkowskj praeposito Lanciciense, Cracouiense, Varszouienseque canonico, Laurentio Goslyczkj decano Kielcense, Cracouiense, Wladislauiense, Sandomirienseque canonico, Iacobo Vdryczki praeposito Malogostense et Cracouiense, Wladislauiense, Sandomirienseque canonico, Iacobo Vdryczki praeposito Malogostense et Cracouiense canonico, secretarijs nostris, Andrea Fierley de Dąmbrowicza Sandomiriense, Nicolao Maczieiowski succamerario Sandomiriense et capitaneo Scepusiense, Baltazaro Lutomirski Siradiense, Petro Dunin Spoth Piotrcouiense, Alexandro Lascz Chelmense capitaneis, terrarum vero nunciis vniuersis, ad prasentem conuentum ex omnibus regni palatinatibus missis ac plerisque nobilibus ad praemissa testibus. — Stephanus rex sst. — Petrus Dunin Volski r. P. cancellarius.

Dokument pargaminowy. Na pąsowym jedwabnym sznurku wisi większa pieczęć koronna Stefana Batorego, na czerwonym wyciśnięta wosku.

252. 1576. die 30. m. Maii, Cracoviae.

Stephanus rex Poloniae officialibus mandat, ne a civibus Cracoviensibus iniusta portoria exigant.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Kiiouiae, Wolhiniae, Podlachiae, Liuoniae etc. necnon Transyluaniae princeps etc. Vniuersis et singulis palatinis, castellanis, capitaneis, vicecapitaneis, burgrabijs, tenutarijs, theloneorum quorumuis praefectis, proconsulibus, consulibus, aduocatis ciuitatum, arcium, oppidorum, villarumque rectoribus ac eorum vicesgerentibus, aliisque omnibus officialibus et magistratibus, quocunque nomine appellentur, in regno nostro consistentibus, subditis nostris syncere et fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram regiam. Syncere et fideles nobis dilecti! Cum in iis administrandi

regni istius initiis in eam ante omnia curam incumberemus, vt omnium cuiuscumque status subditorum nostrorum iura, priuilegia, libertates, immunitates et praerogatiuas non modo saluas ac incolumes conseruaremus, verum etiam auctiores, quoadeius (s) fieri possit, redderemus, nostri muneris esse putauimus, ciuitatis nostrae Cracouiensis omnia iura, libertates et priuilegia, quae non ita pridem hic Cracouiae tempore faelicis coronationis nostrae iuramento confirmauimus, debitae exequutioni demandare. Cum igitur intercessissent ad nos eodem tempore pro eiusdem ciuitatis ciuibus et incolis nunctii terrestres, reique aequitas ipsa hoc idem nobis suaderet, ne contra praedictae vrbis ciuium et incolarum antiquas consuetudines et priulegia a serenissimis praedecessoribus nostris Poloniae regibus eisdem concessa, quae nobis nuper hic Cracouiae commonstrarunt, thelonea seu vectigalia insolita, quae antiqua vocantur, ab ipsis per theloneatores nostros exigi atque accipi permitteremus, vtque eiusdem vrbis mercatores ad externas terras et prouintias iuxta illorum iura et priuilegia sine solutione praedicti antiqui thelonei emitti sineremus, simulque cum nobis retulissent, permultos non sine magno eorundem ciuium et incolarum Craccouiensium praeiuditio et priuilegiorum ipsorum ac regni legum derogatione, vijs atque itineribus obliquis cum mercibus proficisci easque non in consuetis et priuilegiatis emporijs atque depositorijs deponere et diuendere: visum est nobis istis rebus diligenter occurendum, ac praedictae nuntiorum terrestrium intercessioni annuendum. Mandamus itaque synceritatibus et fidelitatibus vestris, vt praefatos ciues et incolas Craccouienses circa statuta et constitutiones regni illorumque iura et priuilegia supra praemissis a serenissimis praedecessoribus nostris legittime concessa conseruent, praedictaque vectigalia seu thelonea antiqua ipsorum priuilegiis contraria, ab eisdem non extorqueant nec extorqueri permittant, ac ipsos, quo velint, extra regnum absque exactione praedicti thelonei proficisci sinant, nec quenquam itineribus obliquis iter facere, mercesque alibi quam in locis priuilegiatis deponere et diuendere paciantur. Quas praesentes literas nostras mandamus, vt synceritates et fidelitates vestrae in ciuitatibus et oppidis in finibus regni constitutis ac vbique locis oportunis publicent et proclament, publicarique et proclamari curent, et in omnibus earum conditionibus exequantur, secusque sub paenis in statutis praescriptis ac refusione damnorum synceritates et fidelitates vestrae non faciant. Datum Craccouiae trigesima die mensis Maij, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo sexto, regni vero nostri anno primo, in commitiis regni generalibus coronationis nostrae. — Stephanus rex ssp. — Ioannes Zamoiskj.

Dokument pargaminowy. Na sznurku z białego, morelowego, pąsowego i niebieskiego jedwabiu wisi pieczęć pokojowa królewska z czerwonego wosku.

253. 1576. die 3. m. Iulii, Varsoviae.

Stephanus rex Poloniae testatur, cives Cracovienses a vecturis et ab auro coronario liberos esse.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Kiouiae, Voliniae, Podlachiae, Liuoniae etc.

princepsque Transiluaniae etc. Significamus nostris hisce literis in vniuersum et singillatim omnibus, quorum interest, vocatos esse ad nos nostrumque iudicium ad instantiam instigatoris causarum fisci nostri spectabiles et famatos proconsulem et consules ciuitatis nostrae Cracouiensis literis citationis nostrae ratione non solutionis neque extraditionis ad fiscum et tesaurum nostrum contributionum seu exactionum peccuniarum, quae a ciuitatibus regni nostri nomine podwodarum conferri solent, tum etiam peccuniae auri coronarii uulgo dicti *coronatia*, nec non etiam specialiter serenissimae coniugis nostrae charissimae, deinde vero serenissimi Henrici quondam regis Poloniae aliorumque prouentuum ex laudo communi debitorum, per eosdem retentorum, ad fiscum et tesaurum nostrum pertinentium. In quo termino ex litteris cittationis eiusmodi prouenientе nobiles et spectabiles Lucas Morecius et Ioannes Mianczinski philozophiae et medicinae doctores, consules et nunctii ciuitatis nostrae praedictae Cracouiensis hac in causa ad nos Varschauiam missi, alegabant, ciuitatem eandem Cracouiensem vti primariam ad eiusmodi contributiones peccuniarias tam poduodarum, quam auri coronarii uulgo *coronacia* dicti non teneri propterea, quod ipsa ciuitas nostra Cracouiensis iuxta praescriptum antiquissimorum iurium, consuetudinum, priuilegiorum, libertatum, decretorumque a diuis ducibus et serenissimis regni Poloniae regibus ac monarchis, praedecessoribus nostris eidem ciuitati Cracouiensi benigne et clementer concessorum et latorum, ab omnibus et singulis datiis, exactionibus, contributionibus et quibusuis oneribus et angariis quocumque nomine vocitatis, tum et ab abstatione equitaturae, quae uulgo poduodae dicuntur, perpetuis temporibus libera exemptaque sit atque in eiusmodi iurium, priuilegiorum, immunitatum, libertatum, consuetudinum, decretorumque continuo vsu et pacifica possesione hactenus semper conseruata extiterit, neque aliquas constitutiones etiam in conuentibus regni laudatas, in ipsam ciuitatem nostram Cracouiensem vti primariam sedem regni extendi posse dicebant. Praeterea etiam ostendebant ac antiquis regestris coram nobis comprobabant, aurum coronarium per ipsos nunquam pendi solitum esse, sed in locum illius dona et munera circa homagium post ipsam statim inaugurationem regum et principum reginarumque dari solere, atque etiam nunc nobis et serenissimae coniugi nostrae data esse. Quae omnia autentice literis iurium, priuilegiorum, libertatum, decretorumque suorum tum et regestrorum antiquorum coram nobis reproductis ac exhibitis sufficienter nobis demonstrauerunt, petentes se iuxta praescriptum tenoremque eiusmodi immunitatum, libertatum, iurium, consuetudinum, priuilegiorum ac decretorum a nobis conseruari. Nos itaque uolentes vnumquemque in iuribus, libertatibus, immunitatibus, priuilegiis consuetudinibusque suis ac iuxta decreta conseruare, de consilio senatorum nostrorum lateri nostro tunc (assidentium), ipsos proconsulem et consules totamque communitatem ciuitatis nostrae Cracouiensis iuxta praescriptum antiquissimorum priuilegiorum eorundem et secundum antiquissimam consuetudinem conseruandos esse duximus, prout praesenti decreto nostro conseruamus atque ab eiusmodi cittatione instigatoris causarum fisci nostri, impetitione et a causa liberos omnino et absolutos pronunctiamus perpetue et in aeuum: decernentes ipsam ciuitatem nostram Cracouiensem vti primariam ab eiusmodi tam poduodarum quam auri coronarii contribu-

tione exactioneque pecuniaria liberam et absolutam penitus esse debere, neque deinceps vllo vnquam tempore constitutiones aliquas, si quae in contrarium ipsorum iurium, priuilegiorum et decretorum laudatae fuerint, iuribus, libertatibus, priuilegiisque ac decretis ipsorum obesse ac nocere posse aut debere perpetuis temporibus. Nihil tamen derogando generali limitationi ac priuilegijs iuribusque eiusdem ciuitatis nostrae Cracouiensis, vigore quorum iura ac priuilegia sua nullibi producere neque etiam respondere, quam in arce nostra Cracouiensi coram nobis tenentur. In quorum omnium praemissorum fidem et testimonium sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Actum et datum Varschouiae feria tertia post festum Visitationis beatae Mariae virginis proxima, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo sexto, regni uero nostri anno primo. — Petrus Dunin Volski r. P. cancellarius.

Dokument pargaminowy. Na sznurze z białego, różowego, żółtego i ciemno fioletowego jedwabiu wisi pieczęć koronna większa z czerwonego wosku, znacznie zniszczona.

254. 1576. die 14. m. Augusti, Varsoviae.

Stephanus rex Poloniae Nicolao Ligięza castellano Zawichostensi mandat, ne mercatoribus merces ipsorum viis obliquis extra emporium Cracoviense vehere permittat.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. princeps Transylvaniae. Generoso Nicolao Ligeza a Bobrek castellano Zawichostensi, Biecensi, Zidaczouiensi capitaneo, fideli nobis dilecto, in absentia vero illius Biecensi vicecapitaneo gratiam nostram regiam. Generose fidelis nobis dilecte! Percepimus ex nonnullis senatoribus nostris et nunciis terrestribus nomine et pro parte ciuium et incolarum nostrorum Cracouiensium, id nobis in conuentu generali Cracouiensi foelicis coronationis nostrae congregatorum referentibus, esse permultos, qui in capitaneatu fidelitatis tuae vijs atque itineribus obliquis cum mercibus proficisci easque non in consuetis et priuilegiatis emporiis seu depositoriis deponere et diuendere audeant, non sine magno ciuium et incolarum nostrorum Cracouiensium damno et praeiudicio atque priuilegiorum ipsorum ac regni legum et statutorum violatione ac derogatione. Quod ne amplius fiat admittaturque annuentes iustae senatorum nostrorum et nunciorum terrestrium intercessioni, fidelitati tuae mandamus, vt praefatos ciues nostros Cracouienses circa eiusmodi iura, priuilegia, libertates et statuta ac consuetudines regni conseruet conseruarique curet, nec quemquam in fidelitatis tuae capitaneatu vijs et itineribus obliquis iter facere mercesque alibi, quam in locis priuilegiatis deponere et diuendere patiatur et permittat. Ne autem quispiam eius rei ignorantia excusandi causam habeat, mandamus fidelitati tuae, vt in ipsa ciuitate Biecensi caeterisque oppidis in capitaneatu fidelitatis tuae consistentibus, praesentes mandati nostri literas proclamari publicarique curet. Pro gratia nostra et sub poenis in statutis regni expressis fidelitas tua secus non factura. Datum Varsouiae die XIIII mensis Augusti, anno Domini MDLXXVI,

regni nostri primo. — Petrus Punin Volski r. P. cancellarius. — Ad mandatum sacrae maiestatis regiae proprium.

Dokument papierowy opatrzony większą pieczęcią koronną na samym dokumencie poniżej tekstu wyciśniętą.

255. 1576. die 14. m. Augusti, Varsoviae.

Stephanus rex Poloniae Iacobo Rokossowski teloneorum praefecto mandat, ne a civibus Cracoviensibus iniusta portoria exigat.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Litvaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Livoniae, Kiiouiae etc. princeps Transylvaniae. Generoso Iacobo Rokossowski castellano Sremensi, curiae nostrae thesaurario, Ostrzessouiensi capitaneo ac per vtramque Poloniam theloneorum regni nostri praefecto, fideli nobis dilecto, in absentia vero illius thelonei camerae Cracouiensis notariis siue locumtenentibus gratiam nostram regiam. Generose, fidelis nobis dilecte! Delatum est ad nos spectabilium et famatorum proconsulis, consulum, mercatorum totiusque communitatis ciuitatis nostrae Cracouiensis nomine fidelitatem tuam exigere ab illis ad externas terras et prouincias varij generis mercaturas e regno nostro euehentibus, atque in regnum et dominia nostra merces exoticas iuducentibus, insolita thelonea seu vectigalia, quae antiqua vocantur, contra praedictae vrbis antiquas libertates, iura, consuetudines et priuilegia legitima, a serenissimis praedecessoribus nostris ducibus ac regibus Poloniae gratiose illis concessa, nobisque exhibita et commonstrata, supplicatumque est nobis per certos consiliarios nostros ac per nuntios terrestres in comitijs generalibus faelicis coronationis nostrae Cracouiae congregatos pro parte praedictorum ciuium nostrorum Cracouiensium, ut eos circa iura, libertates, priuilegia ac immunitates illorum conseruare et a dicto insolito antiquo theloneo liberos et absolutos pronunciare dignaremur. Nos itaque iustis ciuium nostrorum flexi precibus ac intercessionibus nunctiorum terrestrium adducti, memores nostri esse mune ris, omnium subditorum nostrorum iura, libertates, priuilegia ac immunitates non modo saluas et illesas conseruare, verum etiam auctiores reddere, volumus et fidelitati tuae mandamus, vt praefatos ciues, mercatores et incolas nostros Cracouienses circa illorum iura, libertates atque priuilegia in praemissis conseruet conseruarique irrecuse curet, nec ab illis seu mercibus illorum extra regnum euehendorum et in regnum inducendorum dictum antiquum theloneum priuilegiis illorum contrarium, a cuius solutione semper immunes et liberi fuerunt, exigat exigique patiatur. Pro gratia nostra et debito officii sui fidelitas tua secus non factura. Datum Varsouiae die quatuordecima Augusti, anno Domini MDLXXVI, regni nostri primo. — Petrus Dunin Volski r. P. cancellarius. — Ad mandatum sacrae regiae maiestatis proprium.

Dokument pargaminowy, na którym poniżej tekstu wyciśnięta większa pieczęć koronna. Podobny mandat wydał Zygmunt August pod tąższamą datą do Piotra Zborowskiego wojowody i starosty generała krakowskiego.

256. 1576. die 30. m. Novembris, in Toruń.

Mandati proxime praecedentis aliud argumentum

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae etc. princeps Transyluaniae etc. Omnibus in vniuersum pallatinis, castellanis, dignitarijs, capitaneis, vicecapitaneis, tenutarijs et quibusuis officialibus, teloneorumque pontalium, aggeralium ac aliorum quorumuis vectigalium nostrorum et subditorum nostrorum exactoribus seu eorum locatenentibus, caeterisque omnibus, ad quos haec nostrae pervenerint literae, sincere et fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram regiam. Sincere et fideles nobis dilecti! Equidem non sine molestia quaerellas consulatus Cracouiensis nomine tocius ciuitatis apud nos factas audiuimus, qui cogi sese seu conciues suos plerisque in locis, maxime vero Iaroslauij in Russia, in Rzessow, Brzestiae in Cuiauia, deinde Lanciciae, in Przedecz, Klodawa, in villa Konieczno et in camera Petricouiensi ad soluenda indebita thelonea contra eorum iura, priuilegia et libertates, vsumque et consuetudinem antiqam conqueruntur. Cum vero nos omnes, qui imperio ac regimini nostro subiecti sunt, conseruatos esse in suis veteribus iuribus, libertatibus et praerogatiuis cupiamus, neque quenque indebite grauari velimus, fidelitatem vestram maxime vero, qui in locis supranominatis estis constituti, admonendas esse hoc nomine putauimus, mandantes serio, ne quid omnino fidelitates vestrae ea in re in praeiudicium praedictae ciuitatis, contraque jura, priuilegia et libertates eorum faciant, neue aliquid aduersus morem veterem innouent, alioquin si quid deinceps ad nos delatum eiuscemodi fuerit, sciant nos serio eam rem inspecturos atque in eos, qui tale aliquid, quod juribus, priuilegiis et libertatibus dictae ciuitatis Cracouiensis veterique consuetudini ac literis hisce mandati nostri contrarium sit, fecerint, iuxta legum praescriptum animaduersuros esse. Pro debito officiorum suorum et gratia nostra aliter ne fecerint. Datum Torunij in conuentu regni generali, die vltima mensis Nouembris, anno Domini MDLXX sexto, regni vero nostri anno primo. Petrus Dunin Volski nominatus episcopus Premisliensis et r. P. cancellarius. — Relatio reuerendi in Christo patris domini Petri Dunin Volski nominati episcopi Praemisliensis et regni Poloniae cancellarij etc.

Dokument papierowy, na którym poniżej tekstu wielka pieczeć koronna wyciśnięta.

257. 1576. die 26. m. Decembris, in Toruń.

Stephanus rex Poloniae Iudaeis Casimiriensibus fornices et cameras Cracoviae conducendi mercesque suas in foro civitatis eiusdem venum dandi facultatem tribuit.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae etc. Significamus nostris hisce literis vniuersis et singulis, quorum interest. Expositum nobis esse nomine et

ex parte Iudaeorum omnium Cracouiensium, quod a priscis temporibus hactenus hucusque liberam semper facultatem habuerunt atque nunc etiam habent conducendi in ciuitate Cracouiensi causa adseruandarum mercium fornices apud ciues quosuis, veniendique ad forum publicum ciuitatis illius et in eo mercandi. Caeterum quoniam plerique ciuium adferen. (s) animo contendunt saepius tam ipsam facultatem infringere, atque conducendi potestatem illis impedire idque diuersis rationibus et plerumque tacitis plebiscitis; ne ergo ea in re ipsis successu temporis aliquid praeiudicetur, supplicarunt nobis diligenter per quosdam ex consiliarijs nostris, vt hanc ipsam fornices et cameras omnis generis, in quibus res et merces asseruantur, conducendi veniendique ad forum publicum et in eo mercandi facultatem, ita vti nunc in vsu est, perpetuam esse vellemus, specialique nostro priuilegio eam stabiliremus, propterea etiam, quoniam ad soluenda telonea quaedam non debita tam a personis, quam a mercibus quibusdam, nouis quibusdam inuentis, et maxime vero praetextu constitutionis de emporijs, quae effectum sortita atquae ad executionem deducta non est, compelluntur, vt eorum hac in parte rationem haberemus atque non aliam ipsorum, quam Cracouiensium ciuium in eo conditionem esse vellemus, hoc est, vt non alia ratione teloneum ab eis, quam a ciuibus exigatur. Quibus supplicationibus nos vt iustis atque more et consuetudine veteri consentientibus annuentes, statuimus et decernimus, quemadmodum a priscis temporibus hactenus vsque Iudaei liberam habuerunt potestatem conducendi fornices et omnis generis cameras, ita in posterum quoque atque in perpetuum eandem facultatem obtineant, neque in ea vllis vnquam rationibus vel plebiscitis impediri possint; similiter venientes in forum publicum atque in eo, vt nunc in vsu est, mercandi habeant facultatem. Praeterea in soluendis teloneis aequalem eorum vt et Christianorum conditionem esse volumus, ita vt nulla habita ratione personarum, quae plerumque ab eis contra eorum priuilegia extra Cracouiam extorquentur, neque ratione mercium ad alia nostra et ciuilia telonea, quam iuxta praescriptum legum et consuetudinem, et vti a ciuibus Cracouiensibus et Casimiriensibus dari solent, cogi atque compelli possunt. Quam ad rem neque constitutionis de emporijs praetextu neque alius quiuis modus excogitatus eis obesse poterint (s). Quod ad omnium, quorum interest, notitiam deducentes mandamus, vt in omnibus iuxta hasce priuilegij nostri literas praedictos Iudaeos conseruent, conseruarique semper curent, neque in conducendis mercium depositorijs, veniendique ad forum facultate, aut in exigendis ab ipsorum personis mercibusque tam Cracouiae quam extra teloneis, ipsis quicunque praeiudicent, pro gratia nostra et poenis in statutis ac eorumdem Iudaeorum priuilegijs contra eiusmodi, qui talia ausi fuerint, descriptis, secus non facturi. Atque in horum omnium fidem (praesentes) manu nostra subscripsimus. Actum Thorunij die 26 mensis Decembris, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo octauo*), regni (nostri anno) primo. — Stephanus rex sst.

Z kopii zamieszczonej w rękopisie Bibl. Jagiel. Krak. N. 135, str. 208.

*) Tak w kopijarzu, lecz oczywiście błędnie, gdyż 26 grudzień w pierwszym roku panowania króla Stefana przypada na r. 1576. Jakoż istotnie w roku tym znajduje się król 26 grudnia w Toruniu.

258. 1577. die 10. m. Ianuarii, Cracoviae.

Senatus consultum de cervisia extranea.

Actum feria quinta post festum Epiphaniarum Domini proxima. — Spectabiles domini consules Cracouienses die hodierna in frequenti numero cum essent de more congregati ac conuocati in certis reipublicae negocijs in praetorium Cracouiense, inter caetera decreuerunt, sanxerunt ac edixerunt, ac per publicam bedelli proclamationem die crastina proclamari iusserunt, ne quispiam hominum conditionis cuiusuis, status et sexus utriusque ceruisiam exoticam seu externam omnem, quocumque tandem nomine vocitetur, de caetero et per amplius in domibus suis seu cellariis ac etiam ubiuis locorum propinare audeat in detrimentum, damnum et praeiudicium ac diminutionem census annui ex cellario ciuitatis Swidnicensi nuncupato, sub praetorio Cracouiensi consistenti, prouenientis, sub ammissione ceruisiae istius exoticae ac etiam sub paena grandi arbitraria, a spectabilibus dominis consulibus Cracouiensibus constituenda et exigenda, ac etiam sub receptione ceruisiae praedictae per officium ciuile seu familiam ciuitatis, si quis edicto nostro praesenti temere contrauenire ausus fuerit, vel contra illud sua sponte deliquerit.

Acta Cons. Crac. 9, str. 69.

259. 1578. die 20. m. Ianuarii, Varsoviae.

Stephanus rex Poloniae privilegium a Sigismundo Augusto rege civibus Stradomiensibus a. 1552. impertitum, ratum esse iubet.

Z rękopisu „Zebranie przywilejow i dekretow krolewskich miastu Stradomiowi służących", karta 30. Zatwierdzony przywilej z r. 1552 zamieszczony jest wyżej pod N. 147 niniejszego zbioru.

260. 1578. die 29. m. Ianuarii, Varsoviae.

Stephani regis Poloniae decretum de exactione »*czopowe*« dicta, a civibus Clepardiensibus solvenda.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liuoniae etc. necnon Transyluaniae princeps, praesentibus literis nostris, quorum interest significamus, supplicauisse nobis in eo conuentu ciues et oppidanos Clepardienses, vt contribucionem ducillarem *czopowe* dictam, quae hactenus a singulis vasis ceruisiae exigi per exactores publicos solebat, ad alium quendam modum et ordinem reduceremus, idque propterea, quod difficilis et inaequalis ratio huiusmodi exactionis fieri solebat, non (s) contingebat, quod a ducillis tarde aliquando diuenditis et distractis, iterum exactores aliam contributionem repeterent in graue damnum et praeiudicium braxatorum. Haec et alia multa cum ipsi quererentur et offerebant, nihil se velle committere in damnum et detrimentum contributionum publicarum, modo a braseis et cocturis hanc ducillarem contributionem illis assignaremus perpetuo capiendam et exigendam: ideo nos supplicationibus consiliariorum nostrorum pro eis adducti, habitaque informatione a magnifico Hieronymo Biczynski regni nostri thesaurario, tum etiam praesenti et moderno publicarum contributionum exactore, quod ea res vergat in damnum et detrimentum contributionum regni constitutarum et constituendarum, propterea exequendos illos esse duximus per omnia consuetudini ciuitatis nostrae Casimiriensis ad Cracouiam, seruata proporcione braseorum et vasorum, vt non amplius ipsi Clepardienses pendant et soluant contributionem ducillarem a vasis seu ducillis sed a braseis seu cocturis cereuisiariis, quemadmodum etiam ciuitas nostra Casimiriensis pendere et soluere consueuit, ita vt per omnia priuilegio et consuetudini illi annexa et incorporata esse censeatur, quemadmodum etiam similitudine iurisdictionis est annexa et incorporata. Quod ad vniuersorum et singulorum, potissimum vero magnifici Hieronymi Biczynski regni thesaurarij et aliorum deinceps futurorum tum etiam exactorum contributionum publicarum notitiam deducentes, mandamus, vt penes huiusmodi ordinationem nostram ciuitatem Clepardiensem eiusque braxatores conseruent et conseruari faciant, pro gratia nostra et debito officii sui. In cuius rei fidem et testimonium praesentes manu nostra subscripsimus sigillumque nostrum appendi mandauimus. Datum Warssauiae in conuentione generali regni die vigesima nona mensis Ianuarii, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo octauo, regni vero nostri anno secundo. — Stephanus rex. — Relatio reuerendi Petri Dunin Wolski confirmati episcopi Plocensis et r. P. cancellarii.

Powyższy przywilej zatwierdził Zygmunt III w Warszawie dnia 2 kwietnia 1590, z którego to potwierdzenia niniejszy tekst podajemy.

261. 1578. die 2. m. Martii, Varsoviae.

Stephanus rex Poloniae consulibus Casimiriensibus mandat, ut societati cocturae salis locum in ripa fluvii Wisła assignent.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Litwaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. princeps Transyluaniae. Famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Casimiriensis ad Cracouiam, fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram regiam. Famati fideles dilecti! Graui cum querella ad nos defertur ex parte societatis cocturae salis nostri tumulati, Conradinos omnem fere ripam fluminis Istulae, quin et eam, quae e regione depositoriorum societatis est, occupare ita, vt ipsis locus vacuus non relinquatur vel ad aedificandas comegas suas, vel ad onerandum nauigia sua. Cum vero aeque hoc, quod societas defluitat, sal nostrum sit, atque illud, quod Conradini defluitant, et vtrobique commodum et damnum nostrum vertatur, ideo volentes omnia bono ordine ab illis expediri, neque alterum ab altero per con-

fusiones et mutuas istas discordias nostro cum damno impediri, mandamus fidelitatibus vestris, vt non paciantur societati ripam illam, quae e regione depositoriorum illorum est, a quocumque praeripi, sed vt illis ad aedificandas comegas suas, sicubi opus fuerit, et oneranda nauigia sua vacua relinquatur. Postulamus quoque a fidelitatibus vestris, vt si forte a mandatarijs societatis illius requisitae fuerint, pro concedenda illis ripa aliqua in territorio fidelitatum vestrarum ad aedificandas comegas suas, vt ad promouendum commoda fisci et aerarij reipublicae nostrae se in eo non difficiles praebeant. Admoniti item sumus, fimo eo, qui de ponte in flumen Istulam certe malo inuento proijcitur, nauigationi contra bonum publicum multum incommodari et successu temporis magis incommodatum iri. Huic malo tempestiue mederi cupientes, mandamus per praesentes fidelitatibus vestris, vt sub certa aliqua mulcta edicant, ne quisquam in posterum fimum vel sordes in Istulam vel de ponte vel alijs ex locis proijciat, et si quis contrauenerit, eum irremissibiliter puniant. Secus fidelitates vestrae pro gratia nostra et officij sui debito non facturae. Datum Varsouiae in comicijs regni generalibus, die secunda mensis Marcij, anno Domini MDLXXVIII, regni uero nostri anno secundo. — Stephanus rex spt.

Dokument papierowy, na którym poniżej tekstu mniejsza pieczęć koronna wyciśnięta.

262. 1578. die 7. m. Martii, Varsoviae.

Stephanus rex Poloniae consulibus Cracoviensibus mandat, ne a civibus Casimiriensibus vectigal pontaticum exigant.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithwaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liwoniaeque etc. princeps Transyluaniae. Famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Cracouiensis, fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram regiam. Famati fideles dilecti! Relatum est nobis graui in querella nomine et ex parte famatorum proconsulis et consulum totiusque communitatis ciuium ciuitatis nostrae Kasimiriensis, eos a fidelitatibus vestris in exigendo et percipiendo quodam inconsueto a mercibus ac rebus eorum, quae in ciuitatem nostram Kasimiriensem per ciuitatem fundumque ciuitatis praedictae Cracouiensis deducuntur, theloneo siue pontalium exactione in portis Cracouiensibus nimis grauari contra libertates et praerogatiuas illis ab antecessoribus nostris regibus Poloniae clementer concessas et usu antiquo approbatas, quibus a praemissarum exactionum solutione immunes facti sunt, idque fit cum graui eorum praeiudicio et detrimento. Quare volentes indemnitati praedictorum subditorum nostrorum ciuium Kasimiriensium hac in parte prospicere, mandamus serio fidelitatibus vestris omnino habere volentes, vt quamprimum praesentibus requisitae fuerint, a praefata exactionis thelonei siue pontalium aut quouis nomine nuncupatae solutione a mercibus et rebus praefatorum ciuium Kasimiriensium abstineant abstinerique faciant, secus pro debito officii fidelitatum vestrarum et gratia nostra ac sub paena pro arbitrio fiscoque nostro irremissibiliter luenda non factu-

rae. Datum Warschouiae die septima mensis Martii, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo octauo, regni vero nostri anno secundo. — Stephanus rex sst.

Acta Consul. Casimir. N. 765, str. 305.

263. 1578. die 3. m. Aprilis, Casimiriae.

Senatus consultum de via quadam lapidibus sternenda.

Actum feria quinta post festa solemnia Paschae proxima. — Famati domini consules authoritate officii infrascriptis ciuibus singulis serio mandauerunt, quatenus irrecuse et indilate ab hinc ad festum Pentecostes proximum viam a domibus suis ad medium viae licostratam ante aedes suas facerent, siquidem defluxum aquae domini consules in medio viae habere volunt, nempe Paulo Walęnga, Christophero doleatori, Margarethae Thoporkowa et Ioanni Iamka, idque facere iusserunt sub paena quinque marcarum a singulis in defectu exequutionis officio consulari irremissibiliter succumbenda.

Acta Cons. Casim. N. 765, str. 304.

264. 1578. die 17. m. Maii, Casimiriae.

Plebiscitum de hortis quibusdam civilibus recuperandis.

Actum sabbato dominicae Pentecostes. — Slawny woithowie i przisięzniczi Kazimiersczi i Stradomsczi, dwanasczie mężow i starsi s czechow imieniem wsistkiego pospólstwa Kazimierskiego i Stradomskiego na ratuss zgromadzeni, przichilaiąc się do artikulow przes tos pospolstwo za wilkierz vchwalonich, feria quarta ante festum Natiuitatis Mariae anno 1570 panom raiczom Kazimierskiem podanich, w acta wpisanich i przes p. raicze approbowanich, thakze do skargi feria quarta ante Margaretham a. 1571 vczinioney, baczącz tho, ze pliacze abo grunth mieiski wlasny niebosczikowie Sebastiąn, Iąn kusnierz, Walker i Mislek i pąn Fox miedzi się bes wolei pospolstwa rozdane w Zablocziu z malego pozithku ku krziwdzie i skodzie miasta trzimali i posiedli i ogrodow nabudowali, s ktorich pothem p. Mathis sukiennik i Sebastiąn baczącz tho bidz s skodą rzeczipospolitei, dobrowolnie swe ogrodi miasthu pusczieli: przeto iednostainie sie namowiwsi, chczącz abi the ogrodi do miasta bili prziwroczone i do lepsego pozithku przewiedzione a one artikuli swoi skutek wzięli, postanowili i panow radziecz prosieli, abi tes thi nizei opisane ogrodi abo zagrodi, tho iesth ktori niebosczik slawni p. Stanislaw Fox trzimal i drugi, ktorego od pana Iąna kusnierza dostal, a trzeczi, ktori Mislek trzima, do miasta prziwroczieli i w nie się wwiązali, a wsakze bes skodi thich, ktorzi tho trzimali, ale za slusną nagrodą ich. Thakze tes abi do tego przicziszęli, zebi kto czo mieiskiego nieslusnie trzima, miastu

puscziel i wolno vcziniel i muri mieiskie deoccupowal. Do ktorei prozbi panowie raicze przichilaiącz się i obaczaiącz bidz slusną i niechcząc, abi imiona mieiskie, ktore są rzeczipospolitei mieiskiei Kazimirskiei, w wiecznoscz niezachodzieli od miasta, thedi przerzeczone ogrodi abo zagrodi, tho iesth owa, ktore niebosczik p. Stanislaw Fox trzimal do smierczi i ktore Andrzei Mislek trzima, ku miastu prziwroczieli i do miasta podlug staradawnego prawa incorporowali i panu woithowi i przisięznikom wwiązacz się roskazali.

Acta Consul. Casimir. N. 765, str. 321.

265. 1578. die 20. m. Iunii, Lepoli.

Stephanus rex Poloniae cavet, ne contributio a civibus Cracoviensibus sponte oblata, iuribus civium eorundem praeiudicet.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Kiiouiae, Volhyniae, Podlachiae, Liuoniaeque etc. princeps Transyluaniae. Notum testatumque facimus praesentibus literis nostris, ad quos pertinet, vniuersis et singulis, harum notitiam habituris, ciuitatem nostram Cracouiensem per suos internuntios ad nos hoc tempore Leopolim missos, nobis humiliter supplicasse, vt siquidem a serenissimis antecessoribus nostris, diuis olim Poloniae regibus in negotio contributionum publicarum certis quibusdam libertatibus et praerogatiuis ciuitas illa gaudeat, in quarum vsu semper fuerit conseruata, etiam nunc in ea contributione vniuersali regni in proximis comitijs sententia omnium ordinum decreta, clementem ac benignam ipsius rationem vigore priuilegiorum et praerogatiuarum ipsius habere dignaremur. Nos autem, vt tum auditis dictorum internuntiorum precibus responsum dederamus, ita nunc eo scripto testamur, nobis nihil magis in votis esse, quam vt omnibus subditis nostris nostro regali fastigio subiectis, sua iura, priuilegia et libertates saluae et integrae constent, neque vlla in parte derogationem aut detrimentum patiantur. Quod cum alias semper pro supremo officio nostro passim operam damus, tunc vel nunc maxime supplicante nobis ciuitate nostra Cracouiense libenter declararemus; sed quoniam is iam est reipublicae status, ea necessitas, tot tantisque periculis regnum hoc nostrum vrgentibus, vt ad opem et subsidium reipublicae ferendum periculaque remouenda omnium opere necessario requiriri videantur, factumque iam est, vt omnes status et ordines vi quadam sibi illata in subsidia ferenda consenserint et reipublicae laboranti succurrentes, suis libertatibus quodammodo pro hac vice decesserint, huc accedit, quod ipsa contributionis colligendae et dispensandae ratio non est in manu et potestate nostra, sed in potestate reipublicae relicta, nostrumque iam tantum munus est exercitum ducere ac bellum ipsum administrare, ad prouentus autem ipsos et colligendos et exercitui subministrandos iam ipsi regni ordines suos quaestores et dispensatores designarunt, quamobrem nos etsi maxime vellemus, non possumus in ijs rebus, quae sunt in potestate reipublicae et quae decreto comitiorum generali sancitae et ab omnibus ordinibus susceptae sunt, authoritate nostra propria quidquam decernere aut mutare aut derogare, multo minus vllam vel exceptionem vel moderationem in re pecuniaria cuiquam concedere, cum id non minus non praeiudicet ciuitati illi nostrae, quam ceteris ordinibus regni, qui sua sponte hoc tam praegnanti et necessario tempore propter debitum suum et libertates suas, charitate patriae suae et libertatis suae perpetuae ducti, hoc sibi praestandum esse putarunt. Et cum etiam ciuitas ipsa regni praecipua necessarijs reipublicae temporibus sponte sua multa sua et totius reipublicae causa fecerit, ita, vt quod nunc ex vice tantum factura est, non sit etiam illi et priuilegijs et libertatibus eius praeiudicio vllo futurum: quare vt in posterum ciuitas illa nostra suorum iurium et priuilegiorum certa existat, neque hac praesenti contributione generali cum alijs aequaliter subeunda vllum eorum periculum incurrat, illi omni modo et ratione cauendum esse duximus, vt plene cauemus et prospicimus hisce literis praesentibus. In quorum fidem ac testimonium easdem manu nostra subscriptas, sigillo regni nostri obsignari iussimus. Datum Leopoli die vigesima Iunii, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo octauo, regni vero nostri tertio. — Stephanus rex sst.

Z kopii zawartej w kodeksie Zaleskiego, na karcie 148, stronicy odwrotnej.

266. 1578. die 7. m. Iulii, Leopoli.

Stephanus rex Poloniae consulibus Casimiriensibus mandat, ut zuppario Cracoviensi locum in ripa fluvii Wisła salis deponendi gratia assignent.

Stephan z laski bozei krol Polski, wielkie xiąze Lithewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie etc. xiąze siedmigroczkie. Slawnem burmistrzowi i radzie miasta naszego Cazimirza wiernie nąm milem, laskę nasse krolewską. Slawni wiernie nąm mili! Dal nąm sprawe vrodzoni Prosper Prowana zupnik nass Cracowski, ze miescza the, kthore z dawna pobudowane bili dlia zachowania soli nad Wislą, niemogą sluzic przistoinie ninieissei potrzebie nassei, kthorąsmi przedsięwzięli okolo do dawania rumow do warzenia soli. A iss mussial miesc innich budownich ssukac na thaki deposit soli thakowej, w kthorich niemass innego niewczassu, thilko ze komięgi budowac mussi kazac wissei, nisli pirwei budowano, iako przecziwko psarni i przed Skawinską broną, gdziebi kolwiek brzegi do thego bili slusne, a izescie niechcieli Conradom defluitatorom nassim na thakowich brzegach dopusczac stawic, i owssem czeliac zegnaliscie iem, folguiąc ass nasbith thilko wczassowi swemu, a na potrzebi nasse i koroni wssitkiei namniei ssie nieogliedaiąc, gdis wass o tho przistoinie ządano od przerzeczonego zupnika nassego Cracowskiego, dlia thego wam roskazuiemi, abiscie w thim wczassow swich patrzali, co wąm vstąpiono iest oth przothkow nassich, iakobiscie pozitkom i wczassom nassim skod niemalich niebili przicziną, a brzegow thakowich, kędi bi ie kolwiek vpatrzono, abiscie ani wi ani zadni ini niebronili, pod laską nassą krolewską abiscie inaczei nieczinili. Dan ze Lwowa VII dnia Lipca, roku panskiego M. D. L XXVIII, panowania nassego roku trzeczego. — Stephanus rex spt.

Dokument papierowy, opatrzony mniejszą pieczęcią koronną poniżej tekstu wyciśniętą.

267. 1578. die 11. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de platea lata munda servanda.

Actum feria sexta ante festum s. Margarethae proxima. — Spectabiles domini proconsul cum consulibus ciuitatis Cracouiae in reipublicae negocijis per schaedulas conuocati, frequentique numero congregati existentes, vnanimi voto sanxerunt, vt planicies illa tota vulgo platea lata vocata, a templo s. Trinitatis incipiendo ad templum vsque Omnium Sanctorum, ab incolis et vicinis loci illius vniuersis et singulis seu illorum, quicumque fuerint, posteris et successoribus ita munde et eleganter a die praesenti conseruetur, prout bene purgata, omnibusque sordibus ac luto vacua a spectabilibus dominis consulibus ipsis in praesentiarum traditur, idque sub paena florenorum duorum pecuniae communis toties, quoties vnus aut ad summum duo currus sordium seu luti ibidem reperti praeuentique fuerint, per singulos vicinos incolasque loci illius praetorio Cracouiensi irremissibiliter soluenda pendendaque.

Ad quam quidem constitucionem ibidem coram officio consulari Craccouiensi personaliter existentes honesti Albertus Kurowsky sellator, Georgius cingularius, Samuel olim Simonis pictoris filius, Simon Konieczka sartor, Stanislaus Krzywokolsky, Martinus Nadolny sartor, Andreas Chudnyslas sartor, Martinus Plichta sutor, Martinus Popiel aurifaber, Bartholomeus Fetter aurifaber, Sebastianus Przybylek pellio, Mathaeus Warszawsky mensator, Hieronymus Habowsky organarius, Iacobus Czapanko sartor, Bartholomeus Troian mensator, Ioannes Lithwinek pictor, Ioannes Paczek sutor, Laurentius Nazimiecz sutor, Andreas Prusz sutor, Casparus Kurcz sutor, Mathias Slowak corigiator, protunc loci illius incolae ac vicini vltro et libenter consenserunt. Caeterum priores tres, nempe Albertus Kurowsky sellator, Georgius cingularius et Samuel olim Simonis pictoris filius defluxum aquae alias *rynsslok* proxime templum Omnium Sanctorum fluentem, mundum beneque purgatum conseruare tenebuntur et erunt adstricti.

Acta Consul. Crac. 9, str. 100.

268. 1578. die 27. m. Octobris, Cracoviae.

Stephani regis Poloniae statutum de ordine publico in civitate Cracoviensi servando.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. princeps Transsyluaniae. Significamus nostris hisce literis vniuersis et singulis, quorum interest, quod cum et muneris nostri ratio et ipsa totius regni dignitas poscere videatur, vt gubernatio ciuitatum omnium praecipue vero Craccouiensis, quae primaria habetur, in eum a nobis redigatur ordinem, qui ab omnibus tam externis quam nostris hominibus merito probetur, idcirco posteaquam alijs partibus regni constitutis, huc tandem ad Craccouiensem ciuitatem venissemus, nihil prius suscipiendum aut faciendum nobis esse putauimus, quam vt de recta gubernandi illius ratione, deque pace et tranquilitate in ea constabilienda consilia expediremus, maxime quod abusu quodam superiorum temporum creuisse in ea summam licentiam cum magistratuum etiam contemptu coniunctam animaduerteremus, ac istius quidem licenciae causa quoniam a iurisditionum diuersitate magna ex parte proficisci videtur, quod videlicet delinquentes effingant sibi plerumque et vendicent alienas iurisditiones, vt hac ratione animaduersionem in se magistratuum eludant: ideo in eam potissimum curam incubuimus, vt conseruata cuiusque iurisditionis et magistratus iuxta receptum antiquitus morem autoritate, ex omnibus tamen quotquot sunt, vnam quandam aequabilem harmoniam efficeremus. Quod vt eo facilius possit a nobis constitui, curauimus diligenter, vt omnium iurisditionum capita ac praefecti vnum in locum congregarentur atque collocuti inter se modum eiusmodi aequabilem regiminis inuestigarent. Id vero cum sedulo ab ipsis esset praestitum, ac imprimis reuerendus dominus Petrus Myskowsky episcopus Cracouiensis vnaque scholae seu vniuersitatis Craccouiensis rector cum suis consiliarijs ac doctoribus, deinde vero magnificus Petrus a Zborow pallatinus et capitaneus generalis Craccouiensis ac generosus Michael Maleczkowsky magnus procurator arcis nostrae et proconsul ac consules ciuitatis praedictae certique praeterea ex senatu nostro deputati atque nobilitas pleraque eiusdem palatinatus Craccouiensis, quae superioribus tumultibus iniurijs se affectam conquaerebatur, vna conuenissent, articulos demum quosdam de ratione gubernandi eiusdem ciuitatis ac iuris in ea aequabiliter ac sine iurisditionis cuiusquam eneruacione dicendi, mutuo consensu approbatos nobis exhibuerent. Quibus nos visis atque cum consiliarijs, qui hinc nobis aderant, examinatis, ordinationem tandem praesentem edendam atque sanciendam decreuimus, iamque adeo praesenti scripto nostro edimus ac sancimus in perpetuum, hac, quae sequitur, ratione:

§ 1. Inprimis statuimus et edicimus, ne quisquam hominum cuiuscumque ille fuerit loci, dignitatis, conditionis ac professionis, tam externus, quam indigena, audeat in ciuitate eadem tumultus aut turbas aliquas excitare vel seditiones facere quacunque ex causa siue priuatae, siue publicae rei, siue religionis etiam gratia.

§ 2. Domos item, quaecunque ciuitatis et oppidorum illi adiunctorum ac suburbiorum ambitu continentur, cuiuscunque illae fuerint, et quibuscunque vsibus destinatae, ne quisquam per vim aggrediatur et inuadat, vel armis aut lapidum iactu oppugnet, vel impetum aliquem in eas faciat sub paena capitis in eum, qui legittime hoc nomine conuictus fuerit, extendenda.

§ 3. Priuati etiam erga priuatos quiete sese gerant, neque contentionibus aut armis, sed apud magistratus legitimos suas prosequantur controuersias; quod si vero ausi fuerint aliqui contra hanc ordinationem ac edictum nostrum facere, eos comprehendendi atque captiuandi ius et potestatem sequuti sententiam statuti Thorunensis, quod est de violentijs in ciuitatibus factis et captiuatione nobilium anno millesimo quingentesimo vigesimo editum, cuiuslibet iurisditionis magistratui concedimus, cum ea etiam declaratione, vt si

(quod in eodem statuto adiectum non est), quispiam telo sese vel complicum auxilijs aduersus captiuantem se magistratum defenderet, atque euenerit, vt tum in captiuatione illa interficeretur, impune id sit eidem magistratui ac illius praesidio. Post ipsam autem captiuationem seu deprehensionem de nomine et iurisditione comprehensi statim a magistratu eodem, quod comprehendendum curauerit, inquiri debet, ac mox ad illam, cui subesse compertus fuerit, iurisditionem remittetur, qui deinde a iurisditionis suae magistratu ita in custodia obseruari debebit, vt legitimo demum iudicio sistatur neque effugiendi habeat potestatem. Iudicium porro secundum legum praescriptum de quolibet excessu ita instituetur, quemadmodum ad quamcunque personam illiusque conditionem pertinebit.

§ 4. Caeterum si aliquis scholarium siue studiosus eadem ratione pro graui et criminali etiam excessu ac facinore fuerit comprehensus, quoniam neque loci ordinarius neque rector academiae iudicium criminale instituere potest, omne idcirco negotium atque causa scholaris illius vel studiosi in eiusmodi excessu siue crimine deprehensi, ad nos erit referenda. Nihilominus tamen captus, si fuerit clericalis professionis, remitti debet ad loci ordinarij vel illius vicarij carcerem siue custodiam, sin autem saecularis atque laicalis, vti dici solet, professionis, in custodiam dabitur castrensi officio tantisper adseruandus, quoad deliberatum a nobis de illo et constitutum fuerit aliquid. Scrutinium tamen et inuestigatio de facinore comprehensi ab eo magistratu, cui subiectus fuerit comprehensus, in instanti fieri debet, vt et rei veritas constet et ne quis praeter meritum in custodia diutius detineatur.

§ 5. Si vero magistratus comprehensum sibi traditum e carcere sine custodiae data opera aut per conniuentiam siue etiam negligentiam effugere permiserit, is paenam secundum communem iuris regni obseruantiam subibit.

§ 6. Quod vero ad studiosos attinet, qui literarum causa ad scholam Craccouiensem venire solent, vt eo facilius a rectore et senioribus ac praeceptoribus in officio contineri possint, ac ne quisquam vilioris conditionis hominum nomen studiosi sibi vsurpet, singulorum nomina et cognomina atque propter obscuriores notae etiam et signa aliqua corporis in metriculam inscribi debent, quemadmodum videlicet in Patauiensi obseruatur academia; habitationes studiosorum atque scholarium sint iuxta veterem morem in collegijs, bursis atque scholarum ecclesijs adiunctarum domibus, neque temere quisquam ciuium hospitia et mansiones studiosis in domibus suis praebeat ac conducat, nisi forte iusta aliqua causa et ratio intercesserit, in quo rectoris iudicio atque assensu erit standum, ita vt si ille consenserit atque scholari hospitio vti permiserit, tunc demum libere ciuis quilibet conducendae illi mansionis habebit facultatem; alioquin qui extra rectoris consensum id faceret, paena aureorum quinquaginta a magistratu suo puniri irremissibiliter debet.

§ 7. Bombardas item studiosorum atque hastilia et alia eius generis arma magis militiae quam scholaribus accomodata, ne ciues in domibus vel cellarijs suis seruent, aut sua vicissim illis commodare audeant; qui vero conuicti fuerint eius rei, paena simili aureorum puniri debent.

§ 8. De mendicantibus aut scholaribus ita constitutum esse volumus, vt scholarum magistri eorum nomina atque similiter notas corporis seu signa

conscripta habeant, ne diuagare illos nisi mendicandi causa horis prandiorum et coenarum permittant; quod si vero eorum aliqui alio tempore atque alijs quam prandiorum et coenarum horis absque sui magistri consensu vagari voluerint, eos prima vice paena conuenienti afficiant, si vero id secunda et tertia vice commiserint, ab gymnasio et scholis proscribantur.

§ 9. Efficiat item rector et professores, vt libera sit atque tuta veniendi ad lectiones cuilibet iuueni studioso facultas, nulla conditionis, professionis aut etiam religionis ratione habita, atque discipulos et auditores suos ab omnibus penitus contentionibus et dissensionibus coherceant. Declarationem porro serenissimi Sigismundi Augusti de rebus academiae, ac qua ratione magistratus ciuitatis eiusdem atque castrensis erga academiae membra gerere se debeat, in suo statu conseruamus.

§ 10. Quoniam vero pertinere etiam videtur ad conseruandum in ea ciuitate ordinem, cura de aduenis et peregrinis hominibus maxime vero vagis, nulli neque arti neque seruito addictis, quo hominum genere nullum est ad maleficia concitandosque tumultus magis pronum, itaque statuimus, vt quoad nobis videbitur, magistratus ciuitatis praedictae, proconsules videlicet cum consulibus custodiae causa quinquaginta continue alant pedites, quibus ex publica ciuitatis pecunia stipendia persoluantur, ex illis vero ad quamlibet ciuitatis portam aliquot in stationibus et perpetua custodia collocentur, adiunganturque ad eos ciues siue etiam honesti aliqui viri, qui homines ignotos ciuitatem ingredientes, de nominibus et cognominibus eorum et vnde veniant ac quo in domo hospitium sint habituri vel habeant, percunctentur, eaque sic requisita ac in scriptum relata ad proconsulem deferant. Quos quidem portarum custodes ac illis adiunctos ciues, ne quid forte a temerarijs et licentiosis hominibus periculi adeant, in patrocinium et tutellam nostram recipimus saluumque conductum nostrum perpetuo duraturum illis concedimus, ita vt qui eos violauerit, nostrum saluum conductum violasse existimetur, ac propterea paenas legibus regni contra violatores salui conductus sancitas subeat. Patres item familias omnium, qui ad se diuerterint vel apud se habitent, nomina apud proconsulem profiteantur, de eorumque actionibus et vitae institutis cognoscant et similiter proconsuli renuntient, ita vt ne vllius quidem hominis in ciuitate commorantis vt nomen ita et vitae institutum ignoretur, ac quo quisque loco conueniendus sit, sciri possit. Idque facere tenebuntur sub paena aureorum quinquaginta.

§ 11. Ad nocturnas autem ciuitatis vigilias adiungendi erunt a capitaneali officio certi custodes ob id maxime, vt reprimi et coherceri possit eorum licentia, qui per tenebras et latebris suis, in quibus manent interdiu, elapsi nihil non audent.

§ 12. De mendicis ibidem promiscuis constitutum esse volumus, vt nemo in ciuitate commorari vel mendicare audeat, nisi nomen eius apud magistratum inscribatur, atque notam seu signum ab eodem magistratu, quemadmodum legibus est sancitum, concessum habent.

§ 13. Quod si magistratus ciuitatis praedictae, proconsul videlicet et consules negligentiores fuerint in exequenda praesenti ordinatione ac edictis nostris, atque vel portarum custodiam remiserint, vel ciues contra hanc ordinationem nostram excedentes, paenis a nobis constitutis non mulctauerint,

ipsi vicissim mulctae aureorum centum a capitaneo nostro generali Craccouiensi punientur totiens, quotiens excesserint contra ordinationem eandem, cuius paenae pars dimidia fisco nostro, reliquum ipsi capitaneo cedere debebit. Cittati autem pro paena praedicta ad officium eiusdem capitanei castrense Craccouiense in termino peremptorio comparere atque si in eadem paena condemnati fuerint, decreto officij praenominati sine vlla prouocatione, quae in eo negotio admitti illis non debet, parere tenebuntur.

§ 14. Volumus etiam huic nostrae ordinationi ac edictis domos quoque ac curias senatorum et nobilium subijci, quod videlicet inhabitatores earum, qui locum patrumfamilias obtinent, teneantur de omnibus, qui ad domos easdem diuerterint, atque vagis magistratum castrensem edocere sub paena proscriptionis de ciuitate, non obstantibus quibusuis libertationibus ijsdem domibus concessis, quandocumque libertates in alium vsum conceduntur, non in eum, vt delicta maneant impunita.

§ 15. Quodque spectat ad delictorum punitionem, domus eaedem iurisditioni castrensi debent subesse; in Casimiriensi etiam Stradomiensi et Clepardiensi oppidis ac sub arce vt eadem ordinatio ac constitutiones obseruentur, generosus Michael Maleczkowskj magnus procurator arcis nostrae Craccouiensis ac quicunque deinceps magni procuratores futuri sunt, cum eorundem oppidorum magistratibus operam dabunt. In domibus tamen senatorum ac nobilium, quae in locis ijsdem habentur, officij erit capitanealis id facere. Similiter vero reuerendus dominus episcopus Cracouiensis in suis vicis faciet, maxime vero prouidere debet sua paternitas, ne coenobia sacerdotumque domus ac mansiones receptaculo sint vagis hominibus, immo vero, vt de omnibus ad eadem coenobia et domos sacerdotum diuertentibus ac eas incolentibus hominibus ad suae paternitatis viccarium ac magistratus alios referatur; paenas autem contra inobedientes ac negligentes sua paternitas constituat.

§ 16. Illud vero peculiariter cautum esse volumus, vt si quando in eadem ciuitate Cracouiensi contra hanc ordinationem ac edicta nostra tumultus aliquis exoriatur, teneantur omnium iurisditionum magistratus a se inuicem admoniti, ad eum sedandum et coercendum accurrere, atque senatorum etiam regni, si tum forte fuerint aliqui Craccouiae, operam adhibere, de eorumque consilio tumultum illum insedare, vt nullus temeritati et audaciae locus relinquatur. Gerantur vero omnia pacate, tranquille ac cum debita magistratuum reuerentia; si vero alicuius iurisditionis magistratus admonitus a reliquis, ad sedandum eiusmodi tumultum accurrere nolet vel non possit, caeteri nihilominus, qui conuenerint, plenam habebunt facultatem exequendi ea omnia, que ad sedandum tumultum illum et cohercendum seditiosos pertinebunt.

Quam quidem ordinationem ac edicta nostra volumus et mandamus, vt magistratus praedicti ad omnium deducant notitiam, pro gratia nostra et officiorum suorum debito secus non facturi. In cuius rei fidem ac euidentius testimonium hasce manu nostra subscripsimus et sigillo nostro obsignari iussimus. Datum Craccouiae die vigesima septima mensis Octobris, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo octauo, regni vero nostri anno tertio. Praesentibus reuerendis, magnificis, generosis, venerabilibus, nobilibus ac famatis Petro Miszkowsky Dei gratia episcopo Cracouiense, Valentino Dembiensky castellano Cracouiense et capitaneo nostro Wartense, Petro a Zborow pallatino et capitaneo generali Craccouiense, Eustachio Wołowicz castellano Trocense, vicecancellario magni ducatus Lithuaniae, Brzestense, Cobrinenseque capitaneo, Ioanne Tarło de Sczekarzowice pallatino Lublinense, capitaneo nostro Pilznense, Andrea comite in Tenczyn pallatino Belzense, capitaneo nostro Oswięcimense, Zatoriense, Hrubiesowienseque, Stanislao Schafraniec de Pieskowa skała Sandomiriense, Ioanne a Zborow Gneznense, praefecto exercitus nostri aulici, Odolanowienseque capitaneo, Sigismundo Zaklika de Czyszow Belzense, Nicolao Fierley de Dambrowica Biecense, referendario curiae regni nostri, capitaneo Casimiriense, Ioanne a Sienno Zarnowiense, Christophoro Lanckorunsky de Brzezie Malogostense castellanis, Ioanne de Zamoscie cancellario regni nostri, Belzense, Kniszynense, Zametenseque capitaneo, Ioanne Borukowsky de Bielino vicecancellario regni nostri, praeposito Lanciciense, decano Warszawiense, canonico Cracouiense, Hieronimo de Buzemin thesaurario regni nostri, Brzeznicenseque capitaneo, Andrea a Zborow marschalco curiae regni nostri, Radomienseque capitaneo, Hieronimo a Rozrazow secretario maiore regni, Plocense, Wratislauiense praeposito, Stanislao Ossowski refferendario curiae regni nostri, praeposito Sandomiriense, cantore Gneznense, custode Wratislauiense, Lancicienseque, Luca Podowski praeposito Gneznense, viccario in spiritualibus, officiali generali et canonico Cracouiense, Laurentio Goslicky cantore Plocense, Craccouiense, Wladislauiense ac Sandomiriense canonico, Ioanne Demetrio Solikowsky scholastico Wladislauiense, Lancicienseque, Ioanne Tarnawsky praeposito Wladislauiense, Crusuicienseque, Ioanne Krasinsky cantore Craccouiense, scholastico Kielcense, secretarijs nostris, Iacobo Gorsky iuris vtriusque doctore, canonico Plocense, rectore Craccouiensis academiae, Martino Pilznense sacrae theologiae doctore, canonico Cracouiense, Andrea Schafraniec de Pieskowa Skała Lelouiense, Marciano Przyłęcky iudice castrense, Stanislao Plaza de Mstyczow capitaneo Oyczouiense, Leonardo Strasz, burgrabijs arcis Cracouiensis, Stanislao Tasicky, Stanislao Karmiensky, Iwan (s), Ioanne Zebrzydowsky et alijs quam plurimis ex nobilitate nec non proconsule et consulibus ciuitatitis eiusdem Cracouiensis. — Stephanus rex sst.

Z kopij zawartych w rękopisie Nr. 135 na kareie 112 i w kodeksie Zaleskiego na karcie 146, stronicy odwrotnej.

269. 1579. die 4. m. Ianuarii, Cracoviae.

Stephanus rex Poloniae quascunque lites civibus Cracoviensibus a quocumque motas, ad proximum suum Cracoviam adventum dirimendas remittit.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae Prussiae, Masouiae etc. princeps Transyluaniae etc. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, quia nos inhaerendo priuilegio serenissimi antecessoris nostri diui Vladislai Iagellonis, faelicis

recordationis regis Poloniae, ciuitati nostrae Cracouiensi concesso, vigore cuius specialis praerogatiua dictae ciuitatis ciuibus de non iudicandis ijsdem praeterquam nobis in castro nostro Cracouiensi existentibus, coram iudicio nostro aut cui committendum duxerimus, concessa est, omnes et singulas causas et actiones Cracouienses tam in genere', quam in specie siue publicarum personarum a ciuibus Cracouiensibus mutuo vel etiam eisdem ciuibus Cracouiensibus ab ijs personis non ciuibus institutas et instituendas quouis modo et ratione ex citationibus, concitationibus et adcitationibus, ad prosequendas motiones et appellationes, apellationibus, motionibus, remissionibus, aduocationibus et alijs quibuscunque iuris punctis, processibus et gradibus ad tribunal iudiciumque nostrum regium deuolutas et quae in orationibus, tum etiam ex posterioribus limitationibus quibuscunque incidentes et deuolutae, indecisae adhuc pendent et quae interea temporis post praesentem limitationem incident et deuoluentur, motu nostro proprio et authoritate nostra propria regia ad tertium diem post faelicem aduentum nostrum in arcem nostram Cracouiensem proximum, die ingressus exclusa, ita tamen, vt interim ad cognitionem causarum earum omnium et singularum iudicium nostrum concernentium, commissarios designandos iuxta priuilegium Vladislai diui regis facultatem nobis relinquamus, a quibus interim causae istae iudicari poterint, quod si eorum decreto partes stare nolint, per formam rotuli ad nos post curiam remitti et a nobis ubicunque decidi poterint, saluis ipsorum priuilegijs et iuribus, limitandas, reiciendas et prorogandas duximus, limitamusque, reijcimus et prorogamus praesentibus. Pro quo quidem die partes superius recensitae habiturae sunt die tertia post aduentum nostrum in arcem Cracouiensem terminos causarum earundem attendendarum et prosequendarum eos, quos habere debuerunt coram iudicio nostro, nullis partium iuribus laesis, verum in suo debito robore permanentibus: saluis literis nostris in praedicta arce Cracouiensi dandis, prout cuique ex innotescencijs dictorum commissariorum nostrorum legitime positis perueniet, exceptisque ex praesenti limitatione omnibus causis ex citationibus ad instantiam instigatoris nostri post curiam nostram iuxta decreta diui Sigismundi Augusti antecessoris nostri et prout hic nuper in arce Cracouiensi pronuntiauimus et declarauimus, prouenientibus, quas nos ad decidendum nobis reseruatas secundum exigentiam terminorum extra ciuitatem ibi, vbi protunc cum curia nostra faeliciter constituti fuerimus, iudicaturi sumus. In cuius rei fidem indubiam sigillum regni nostri praesentibus est appensum. Datum Cracouiae die quarta mensis Ianuarii, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo nono, regni vero nostri anno tertio. — Ioannes Zamoyski regni Poloniae cancellarius mp. — Relatio magnifici Ioannis Zamoyski regni Poloniae cancellarij, Belzensis, Knysinensis capitanei.

Z kopii zamieszczonej w kodeksie Zaleskiego na karcie 149, gdzie też zanotowano, iż oryginał opatrzony był większą pieczęcią koronną w wosku czerwonym wyciśniętą.

270. 1579. die 5. m. Ianuarii, Cracoviae.

Stephanus rex Poloniae mandat, ne portae civitatis Cracoviae noctu recludantur.

Stephan z bozey lasky krol Polsky, wielkie xianzę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazouieczkie y Siedmigrodzkie. Wszem w obecz y kazdemu z ossobna, ktoregoszkolwiek stanu, dostoienstwa y condiciey lyudziom vprzeimie y wiernie nam milym, laskę nassę krolewską. Vprzeimie y wiernie nam mily! Między inszimy rzeczamy, ktore do dobrego rzandu w miesczie nassim Crakowie są na przekazie, y tę baczemy bycz nieposliednią, ze brony mieiskie nie wedlug czassu swego pewnego zamykane y otwierane bywaią, alie czassem richly, czassem pozdny, y nie tedy, kiedy przistogy, za nalieganiem y gwaltownim iako mamy sprawę, wyczyskaniem tego na burmistrzu Krakowskim od niektorych liudzy, s ktorych iedny, kiedy gim tego bywa potrzeba, brony zawarte iuss chwilię w nocz sobie otwieracz a drudzy z otwartimi na się czekacz kazą. W czim gdy gich burmistrz woliey albo niezaras dogodzy albo dogodzycz niechcze, wazą się drzwy do niego wybyacz, slowy sromotnimy y obelziwimy nan pusczacz y brony mieiskie y klotky albo zawarczie u nich gwaltownie siecz. Ktoremu my takowemu nierzandowy chczancz napotim zabiezecz, uczynilichmy tesz okolo tego takową ordinatią y rozkazalichmy burmistrzowy y radzie Krakowskiey, abi od tego czassu zawsse brony mieiskie wszitkie skoro po vderzeniu na czalim zegarze godzin dwadziesczia y czterech zawieraly a otwieraly ie zas zimie dwie godzinie przed sloncza wschodem a lieczie gdi sloncze bendzie wschodzylo, a zeby nikomu gwoly ani richliey ani pozdniey brony zadney nieotwieraly albo z odwartą czekali. A tak tim edictem nassim wssem w obecz y kazdemu z ossobna rozkazuiemy pod wyną, ktora iest na te, czo w Krakowie rozruchy, tumulti y sediczie czinią, w ordinaciey nassey swiezo vcziniony opissaną, aby po tim czassie, iako brony zawrą y poky gich nieotworzą, niesmial się nykt wazycz brony zadny dobywacz, zamkow, klotek any zawarczia u nych siecz, any do burmistrza dla otworzenia brony ktory po omienionim czassie tak zawarczia iako y otworzenia drzwy wybyacz any kolatacz any nan zlorzeczeniem albo slowy srotnimy się targacz. Ktory edict nasz aby do wszech wiadomosczy przissedł, chczemy to miecz po tych, ktorim to naliezy, aby gi iawnie obwołać y na bronach mieiskich przibycz daly. Pod laską nassą. Datum w Crakowie dnia V miessiancza Stycznia, roku Panskiego M. D. LXX. IX, panowania nassego roku trzeczego. — Z wlasznego roskazania krolia jego mosczy.

Dokument pargaminowy, opatrzony mniejszą pieczęcią koronną poniżej tekstu wyciśniętą. Podobny mandat wydał król pod tąsamą datą po łacinie wprost do burmistrza miasta Krakowa.

271. 1579. die 20. m. Iulii, Casimiriae.

Senatus consultum de platea pistoria lapidibus sternenda.

Actum feria secunda post festum Diuisionis apostolorum proxima. — Famati domini proconsul et consules ciuitatis Kasimiriae vocatis ad sui praesentiam ciuibus et incolis de platea pistoracea eisdemque praesentibus serio authoritate officii sui, cuius interest bono ordini et regimini ciuitatis prospicere, mandauerunt, vt quam primum poterint, stratam seu viam publicam licostrarent alias *wiburkowali* quilibet ante aedes suas usque ad medium viae et in medio viae vti non in publica via sed tanquam angiportu defluxum aquae vnum faciant. Quod ut eo citius perficiant, eisdem iuxta assignationem saxa de ciuilibus montibus fracta pro construendo nouiter licostrato pro hac vice tantum daturos se promiserunt, ipsi vero ciues ac incolae reliquum addere de proprio sumptu tum et operariis soluere debebunt, et in posterum futuris temporibus eadem licostrata alias *burki* suis sumptibus reparare cum suis successoribus perpetuis temporibus tenebuntur, quemadmodum se id facturos submiserunt.

Acta Consul. Casimir. N. 765, str. 653.

272. 1580. die 20. m. Augusti, ex castris trans Uświat positis.

Stephanus rex Poloniae civibus Casimiriensibus mandat, ut contributionem ducillarem consulibus Cracoviensibus solvant.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liuoniaeque etc. princeps Transyluaniae. Famatis proconsuli et consulibus totique communitati ciuitatis nostrae Cazimiriensis, fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram regiam. Famati fideles nobis dilecti! Perlatum est ad nos, generosum Sigismundum Palczowski vicecapitaneum Cracouiensem praeter voluntatem nostram propter erroneam narationem Petri Stareski cubicularii nostri voluisse sibi vsurpare exactionem ducillarem in ciuitate Cracouiensi eique contiguis Cazimiriensi et Klepardiensi, quod quidem exactionis negotium cum nos antea disertis verbis penes consules nostros Cracouienses relinquerimus et praeter alios ipsis exactionem hanc ducillarem a quolibet potus liquorisque genere prouenientem permiserimus et concesserimus et iam pridem eam esse voluntatem nostram per literas nostras declarauerimus atque totam controuersiam resoluimus et diremimus, idcirco etiam fidelitatibus vestris serio iniungimus et praecipimus, vt de exactione eadem, quaecunque iuste et secundum literas vniuersales proueniret, nulli alteri respondeant, quam consulibus nostris Cracouiensibus, eamque non solum integre ad manus eorum defferant, sed nec etiam aliquibus artibus et coloribus et in coquenda clam ceruisia et in pendenda contributione ducillari vtantur, imo si qui aliquam fucum facere depraehensi ad

officiumque fidelitatum vestrarum delati fuerint, in eos serio animaduertant, nec vlla ea in re incommoda pati impune permittant. Secus autem pro officio suo et gratia nostra facere non audeant. Datum ex castris nostris trans Vswiath die XX Augusti, anno Domini M D L XXX, regni vero nostri quinto. — Stephanus rex spt.

Dokument papierowy. Poniżej tekstu wyciśnięta mniejsza pieczęć koronna.

273. 1580. die 7. m. Novembris, Casimiriae.

Pactum consulum Cracoviensium cum tabernatoribus, braseatoribus et braxatoribus Casimiriensibus de contributione ducillari a coctura cervisiae solvenda.

Actum feria secunda post festum Omnium Sanctorum proxima. — Coram consulari Kasimiriensi residentia comparens personaliter nobilis Dominicus Piotrowski contributionis ducillaris sacrae maiestatis regiae de ciuitate Kasimiriensi prouenientis succollector a spectabilibus dominis consulibus Cracouiensibus eiusdem contributionis ducillaris de ciuitatibus Cracouiensi, Kasimiriensi et Clepardiensi prouenientis arendatoribus constitutus, ab vna, et seniores nomine totius contubernii tabernatorum, braseatorum et braxatorum cereuisiae Kasimiriensium parte ab altera, facta aliquoties in praetorium Kasimiriense conuocatione ac congregatione maturaque super solutione contributionis ducyllaris de Kasimiria sacrae regiae maiestati prouenientis deliberacione recognouerunt, quia cupiens praetactus succollector et pro tempore existens molestias ac difficultates, quibus in visitandis aliquoties singulis septimanis caelariis pro inuestigatione numeri cereuisiae aggrauabatur, diminuere, tum vero ipsi braseatores et braxatores euadendo eiusmodi inquisitiones et scrutinia constituerunt, sanciuerunt atque laudauerunt de caetero seruandum, quod a data praesentis constitutionis de caetero quilibet braseatorum seu cereuisiam braxantium ciuium Kasimiriensium a qualibet integra cereuisiae coctura seu braxatione nonnisi a viginti quinque achtualibus cereuisiae contributionis ducillaris sacrae r. maiestati prouenientis iuxta tenorem vniuersalis constitutionis contributionum in conuentu regni generali laudatae, praetacto succollectori soluere debebunt, soluturosque se submiserunt ac suos successores iuxta quantitatem seu praecium cereuisiae siue plus siue minus achtualia cereuisiae receperit, idque ad expirationem arendae praenominatorum spectabilium d. consulum Cracouiensium siue ad festum s. Laurentii proxime in anno Domini 1581 futurum, casu fortuito excepto. Quod si alicui ciuium cereuisiam braxantium intra braxationem euenerit (casus) probabilis, eum succollectori et senioribus dicti contubernii manifestare debebit, tunc idem succollector secundum quantitatem damni illud passo gratiam praebere se submisit. Quam tandem constitutionem spectabiles domini Georgius Masowski et Stanislaus Conradt consules Cracouienses feria secunda post festum s. Martini proxima personaliter ibidem existentes, nomine totius senatus Cracouiensis ratam gratamque susceperunt et in eam consenserunt.

Acta Consul. Casimir. 766, str. 37.

Ten sam sposób opłaty i poboru czopowego postanowiony został przez Piotra Strzałę jeneralnego poborcę Krakowskiego w r. 1581 feria sexta in crastino s. Bartholomaei, oraz w r. 1582 feria II ante festum Natiuitatis Mariae proxima z tym dodatkiem, iż nie wolno w jednej warce warzyć więcej nad 25 achteli piwa, krom jednego, dwóch lub trzech półachtelków na domową potrzebę, od których opłata się nie należy; coby u którego piwowara więcej naleziono, ma być na szpital zabrane a on przez urząd karany. Również zabroniono przystępować do nowej warki, dopókiby opłata za poprzednią uiszczona nie była. Acta Consul. Casim. 766, str. 255 i 595.

W r. 1591 feria V post Pentecostes powstał spór między radą m. Krakowa jako arendarzem czopowego a karczmarzami Kazimirskimi o wysokość czopowego. Karczmarze Kazimirscy powołując się na dawny zwyczaj i na przywileje, mianowicie przywilej Zygmunta Augusta z r. 1558 sabato post festum Michaelis, ofiarowali czopowego płacić po 20 gr. od każdego waru, rada Krakowska zaś domagała się wedle uniwersału i konstytucyi króla Stefana z r. 1578 po dwa pieniądze (denary) od grosza. Gdy strony pogodzić się nie mogły, rada Kazimirska odesłała sprawę tę do króla jegomości. Wszelako już feria V die s. Petri ad vincula zawarły strony ze sobą ugodę, mocą której karczmarze Kazimirscy obowiązali się za czas od 29 kwietnia 1591 do 29 lipca tegoż roku tytułem czopowego zapłacić po 5 florenów od każdego waru piwa, zaś od pędzenia gorzałki po 3 gr. tygodniowo. Natomiast w następnych kwartałach mają płacić po 2 denary od grosza od każdej warki piwa, licząc warkę po 26 achteli, achtel zaś przyjmując wedle ceny przez urząd podwojewodzy postanowić sie mającej, zaś od wyszynku gorzałki jak powyż po 3 gr. tygodniowo. Acta Consul. Casim. 770, str. 265 i 318.

274. 1580. die 19. m. Novembris, Casimiriae.

Pactum consulum Cracoviensium cum braseatoribus et braxatoribus Casimiriensibus de contributione »ternariorum« a vino sublimato solvenda.

Actum sabbato ipso die s. Helizabethae. — Ad nostram consularem Kasimiriensem residentiam personaliter venientes spectabiles domini Georgius Maszowski et Stanislaus Conradt consules Cracouienses de personis suis atque nomine caeterorum dominorum collegarum suorum consulum Cracouiensium ab eis missi ac directi, veluti arendatores a sacra r. maiestate contributionis ducillaris de ciuitatibus Cracouiensi, Kasimiriensi et Clepardiensi sacrae r. m. prouenientis, vna cum senioribus contubernii braseatorum et braxatorum nomine totius praefati contubernij et horum, qui sublimatum seu crematum conficiunt, ratione solutionis ternariorum a qualibet quarta cremati iuxta vniuersales literas ducillaris r. maiestati prouenientis institutae, constituerunt ad expirationem ducyllaris praesentis seu arendae spectabilium dominorum consulum Cracouiensium ab utrinque seruandum, quod quilibet, qui crematum confecerit, a singulis ollis seu aheneis, in quibus hoc idem conficitur, septimanatim dominis arendatoribus per grossos duos cum medio Polonicales soluere tenebitur, parique modo pro quartali proxime praeterito et duabus septimanis transactis pro qualibet septimana per grossos duos cum medio soluere se submiserunt. Et si quis eorum eiusmodi laborem euadendo solutioni ducyllaris subticuerit, is poena quatuordecem marcarum peccuniae iuxta constitutiones regni punietur, cuius poenae dimidium officio consulari Kasimiriensi et aliud delatori soluere tenebitur. Item si quis praefatum crematum laborare ac conficere cessauerit, uel aliqua septimana non laborauerit, et id officio consulari atque notario contributionum manifestauerit, is ab

eiusmodi solutione ducyllaris liber esse debebit. Idemque de mulieribus seu faeminis idipsum conficientibus est sentiendum.

Acta Consul. Casim. 766, str. 45.

275. 1581. die 4. m. Iulii, Disnae.

Stephanus rex Poloniae capitaneo Biecensi mandat, ne mercatoribus quibuscumque merces eorum viis insolitis vehere permittat.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Liuoniae etc. princeps Transyluaniae etc. Generoso Nicolao Ligeza a Bobrek castellano Wislicziensi, Bieczensi, Zidaczouiensique nostro capitaneo, fideli nobis dilecto, in absentia eius vicecapitaneo Bieczensi gratiam nostram regiam. Generose fidelis nobis dilecte! Expositum est nobis nomine ciuium nostrorum Cracouiensium, plerosque vectores et mercatores praeterito relictoque itinere vsitato, alias vias atque transitus sibi quaerere, vt emporia antiqua ciuitatis nostrae Cracouiensis declinent et effugiant in fraudem prouentuum ciuitatis nostrae Cracouiensis, vnde nostrae et reipublicae necessitates sustentantur. Quodquidem vt omnibus rationibus a fidelitate tua et eius officialibus prohibeatur, hortamur fidelitatem tuam eique mandamus, ne ipsos mercatores atque vectores alio itinere quam vsitato cum curru, mercibus rebusque alijs onerato proficisci permittat, et per eos, quorum interest, ne permitti curet, sub poena amissionis rerum et mercium, quibus cum eiusmodi emporium ciuitatis nostrae Cracouiensis declinare voluerint. Pro gratia nostra et offitij sui debito fidelitas tua aliter non factura. Datum Disnae IIII Iulij, anno Domini M. D. LXXXI, regni vero nostri anno sexto. — Stephanus rex spt. — M. Botromowski.

Dokument papierowy, opatrzony mniejszą pieczęcią koronną, poniżej tekstu wyciśniętą.

276. 1582. die 23. m. Ianuarii, Cracoviae.

Senatus consultum de salario proconsulis.

Actum feria tertia post festum s. Agnetis proxima. — Spectabiles domini Ioachimus Krzyzanowsky tunc proconsul, Daniel Chrobersky, Hieronimus Zaliassowsky, Bartholomeus Paczoszka, Ioannes Sspigler, Martinus Vrbankowicz, Ioannes Cyrus, Thomas Sławek, Paulus Krzywokolsky, Baptista Fontaninus, Paulus Zutter, Mathias Zibeneicher, consules Cracouienses legittime per schedulas conuocati frequentique senatu et iuxta sacrae maiestatis regiae, domini nostri clementissimi datum priuilegium pleno numero in negocijs reipublicae congregati existentes, inter caetera animaduertentes, quod aegre et cum summa difficultate munus seu officium proconsulatus subire, sumptusque non paruos in alenda familia ciuili facere cogantur, vnanimi voto

et aequalibus sententijs concluserunt, vt amodo et deinceps singulis dominis proconsulari munere seu officio nunc et in posterum fungentibus, singulis annis consolationis loco ratione infinitarum, quas sustinent, molestiarum ex aerario publico marcae decem, singulae per grossos quadraginta octo Polonicales computatae, persoluantur numerenturque, vt hoc pacto alacriores ad perferendas molestias impensasque faciendas reddantur.

Acta Cons. Crac. 9, str. 104.

277. 1582. die 16. m. Maii, Casimiriae.

Senatus consultum de consulibus tarde ad consilium venientibus poena afficiendis.

Actum feria quarta post dominicam Cantate proxima. — Famati domini proconsul et consules ciuitatis Kasimiriae circa Cracouiam consistentis, in reipublicae negociis pleno numero congregati, residentes et antiqui, adhaerendo priori suorum antecessorum senatusconsulto illudque corroborando, perpetuis temporibus firmiter inter se seruandum sanciuerunt et constituerunt, quod quicumque dominorum consulum per cedulam domini proconsulis obdestinatus legittime fuerit, ad horam designatam non venerit vel venire neglexerit neque sese apud d. proconsulem protunc existentem legittime excusauerit, is ob inobedientiam penam grossorum duodecem dominis consulibus irremissibiliter succumbet. Si quis vero eadem die post lapsum vnius horae venerit, is penam grossorum sex succumbet d. consulibus irremissibiliter soluendam. Super quod omnes vnanimiter consenserunt.

Acta Consul. Casimir. N. 766, str. 488.

278. 1582. die 16. m. Maii, Casimiriae.

Senatus consultum de advocatis, scabinis et duodecim viris tarde ad consilium venientibus, poena afficiendis.

Actum feria quarta post dominicam Cantate proxima. — Famati quoque domini aduocati Kasimiriensis et Stradomiensis cum d. scabinis et duodecem viris ad consilium pertinentibus, perpetuo inter se seruandum laudauerunt et constituerunt, quod quandocumque iidem (s) in negotiis reipublicae per famulum uel pulsum campanae obdestinatus ad horam deputatam venire neglexerit, is dominis consulibus paenae grossos sex soluere debebit, ac si post expiratam horam venerit, is tantum grossos tres soluere tenebitur, nisi se apud dominum proconsulem protunc existentem tempestiue legittimeque excusauerit.

Acta Consul. Casim. 766, str. 488.

279. 1582. die 18. m. Novembris, Varsoviae.

Stephanus rex Poloniae officialibus quibusdam mandat, ut de damnis a civibus Casimiriensibus in ripa fluvii Wisła passis, inquirant.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liuoniaeque etc. Transyluaniae princeps. Generoso Stanislao Czikowski de Woysławicze succamerario Cracouiensi, Martino Chełmski vexillifero, Andreae Safraniec de Pieszkowa szkała tribuno Cracouiensibus et capitaneo Lelouiensi, fidelibus nobis dilectis gratiam nostram regiam. Fideles nobis dilecti! Expositum nobis est nomine ciuium nostrorum Casimiriensium iuxta Cracouiam, accepisse illos magna damna et in dies maiora accipere in littore Istulae extra ciuitatem ipsam Casimiriensem, quod ducit ac tendit versus portam ciuitatis Szkawinska nuncupatam, necnon a ponte magno vsque ad villam nostram Płaszow dictam, illaque damna inferuntur praefato littori ex frequenti nauigatione et fluitatione multarum et diuersarum nauium, prout hac de re protestatio per eosdem ciues Casimirienses officiose facta et nobis autentice exhibita, latius obloquitur. Itaque supplicarunt nobis memorati ciues nostri Casimirienses, vt eiusmodi damnis illorum littori hortorumque eidem adiacentium aliqua iusta ratione prospiceremus, atque ne in posterum maiora damna et incommoda in dicto littore accipiant, consuleremus. Nos itaque praefatae supplicationi benigne annuentes, cupientesque vt ciuitas nostra Casimiriensis nullo afficiatur incommodo, fidelitates vestras, de quorum fide, integritate et industria plurimum confidimus et quorum hoc est potissimum munus, ad hoc negocium reuidendum designandas existimauimus, designamusque hisce literis nostris, mandantes, vt captato inter se certo die et tempore competenti, ad littus Istulae Casimiriense descendant, diligenterque ipsa loca et ruinam iacturamque littoris reuideant et cognoscant, damnaque illa aestiment; quidquid autem ibi cognouerint, quantumue teloneum in recompensam damnorum ordinari constituique possit, ad nos quam primum deferant. Pro gratia nostra officiorumque suorum debito aliter non facturae. Datum Warsouiae in comitijs regni nostri generalibus, die decima octaua mensis Nouembris correcti calendarii, anno Domini M. D. LXXX secundo, regni nostri anno septimo. — Ex commissione sacrae maiestatis regiae propria.

Z kopii zamieszczonej w rękopisie bibl. Jagiel. Krak. N. 118, str. 144.

280. 1583. die 13. m. Aprilis, Cracoviae.

Stephanus rex Poloniae capitaneo Cracoviensi mandat, ut homines vagos coerceat.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. princeps Transyluaniae. Magnifico Ioanni

de Zamossczie, regni nostri supremo cancellario generalique exercituum, necnon Cracouiensi, Mariemburgensi, Knissinensi, Miedzirzedzensique capitaneo, syncere nobis dilecto, in absentia eius vicecapitaneo Cracouiensi, gratiam nostram regiam. Magnifice, syncere nobis dilecte! Non ignorat synceritas vestra, quid regni statutis de vagis per capitaneos et ciuitatum magistratus cohercendis sancitum sit, ac potissimum statutis Sigismundi Primi anno millesimo quingentesimo decimo nono et anno millesimo quingentesimo vigesimo tertio aeditis. Cum vero in ciuitate Craccouiensi et circumquaque magnus numerus magnaque licentia hominum temere vagantium et latrocinia exercentium esse dicatur, hortamur synceritatem tuam, vt quod ratio muneris ac officij synceritatis tuae exposcit, statuta illa ad executionem deducat iubeatque inprimis publicari et pronunciari, vt secundum eorundem statutorum sententiam ac praescriptum homines vagi nullo seruitio nullisque artificijs addicti, intra triduum post publicationem factam, Craccouia adiunctisque illi oppidis ac omni denique vicinia abscedant, vel seruicijs aut artificijs sese adiungant. Qui vero exacto triduo deprehensi fuerint nullis addicti seruitijs aut artificijs, eos synceritas tua vel ipsius officium captiuandos compedibusque vinciendos et operibus publicis nostris aut ciuilibus, vti statutis ipsis praescriptum habetur, adiungendos curet: exceptis tamen baiulis, qui publice oneribus ferendis se conducere solent, et in vulgari *mixtatniczy* vocantur, quorum tamen nomina et mansiones in regestro consulum sint diligenter annotata. Factura pro officio suo et gratia nostra. Datum Craccouiae die XIII Aprilis, anno Domini M D L XXX tertio, regni vero nostri anno septimo. — Stephanus rex.

Z kopii zamieszczonej w rękopisie bibl. Jagiel. Krakow. N. 118, str. 275, gdzie ten list królewski nosi tytuł: Ordinatio SMR de vagis atque drapichrosty.

281. 1583. die 21. m. Aprilis, Casimiriae.

Plebiscitum de vectigale a scaphis et naviculis in ripa fluvii Wisła percipiendo.

Actum feria quinta post dominicam Conductus Paschae proxima. — Quoniam non solum iure communi sed etiam et naturali clare et egregie prouisum est, ne quisquam alterius bonis aut fundis seruitutem qualemcunque de facto imponere praesumat, maxime cum ex communi praesumptione juris quaelibet res, donec contrarium doceatur, ab omni onere et seruitute libera esse censeatur, igitur honorati domini aduocati et scabini atque tota communitas ciuium Kasimiriensium et Stradomiensium ad praetorium Kasimiriense in negotiis reipublicae arduis per famatos dominos proconsulem et consules residentes et antiquos conuocati, considerantes, quomodo rippae Istulae circumcirca ciuitatem Kasimiriensem, fundusque ipse ciuilis Kasimiriensis structura seu aedificio variorum instrumentorum defluitatorum a nonnullis tam incolis huius ciuitatis quam extraneis hominibus absque scitu et voluntate rectorum ciuitatis oneratur et grauatur, jacturaque et damnum non

mediocre reipublicae ciuili exinde infertur, quare huic malo detrimento obuiantes, vnanimi voce, consensu et voluntate laudauerunt, constituerunt et sanciuerunt, ne deinceps nemo cuiuscunque sit status, conditionis et praeeminentiae audeat in rippis Istulae fundoque ciuili proprio eadem instrumenta defluitatoria, quae vulgariter vocantur *komiegi, byki, dubassy, lichtany, szkuthy* et id genus sistere, colocare et aedificare, donec certa pensio seu praecium pro commodo reipublicae per dominos consules tanquam eiusdem ciuitatis gubernatores constituta et laudata fuerit, et hoc non alibi, nisi vbi per dominos consules locus demonstrabitur, sub pena amissionis talis instrumenti aedificati et aedificandi.

Acta Consul. Casim. 766, str. 745.

282. 1583. die 29. m. Augusti, Cracoviae.

Stephani regis Poloniae decretum inter consules Cracovienses et cives Clepardienses de vino cauponando litem dirimens.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liuoniae etc. princeps Transyluaniae etc. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, quod posteaquam vocati fuissent in iudicium literis serenissimi olim Sigismundi Augusti regis, antecessoris nostri, famati proconsul, consules totaque communitas oppidi nostri Cleparz de bonis illorum omnibus ad instantiam famatorum proconsulis et consulum ciuitatis nostrae Cracouiensis propterea, quod ipsi in derogationem rei iudicatae decretique serenissimi diuae memoriae Alexandri regis antecessoris nostri inter ipsos ab vna et praefatos proconsulem, consules ciuitatis nostrae Craccouiensis promulgati, in dies magis ac magis vina diuersi generis in aedificia domorum celariorumque ipsorum deponere atque diuendere, pro arbitrioque et beneplacito suo distrahere et propinare contendunt, quod quidem aduersus ipsos aestimabant tribus millibus florenorum numeri et monetae regni nostri et totidem damni, quod in derogationem decreti praefati antecessoris nostri vina diuersi generis diuendendo atque propinando damna detrimentumque non mediocre inferre ciuitati eidem nostrae Craccouiensi praesumunt, ad decernendum ipsos tam in summa essentiali trium millium florenorum, quam in damnis inde subsequutis a nobis iudicialiter condemnari, quemadmodum ea in citationis praefatae literis latius continentur, in termino hodierno relationum nostrarum propriarum ex citatione praedicta et appellatione a sententia assessorum iudicii nostri interposita incidente, et in hanc vsque diem legitime continuato, partibus ipsis actorea per honoratum Ioannem Gora sindicum suum, citata vero per nobilem Ioannem Sczałapski plenipotentem suum coram nobis comparentibus, actoreaque priuilegium decreti serenissimi olim Alexandri regis antecessoris nostri producente atque se circa illud conseruari postulante, citata autem itidem priuilegium serenissimi olim Sigismundi Augusti regis, quo vni ex ciuibus Clepardiensibus vinum propinandi libertas data et concessa est,

adferente, communemque vtilitatem et aduenientium hospitum necessitatem allegante, petenteque, vt propter eos, qui noctu occlusa iam ciuitate Craccouiensi veniunt, vinum eiusmodi in aliquot saltem locis propinari possit: nos cum consiliariis lateri nostro assidentibus, audita et examinata partium controuersia, priuilegiisque vtriusque partis perpensis, praesertim vero decreto praefato Alexandri regis considerato, priuilegia priuata per ciues Clepardienses impetrata, priuilegiis publicis et decretis ex controuersia partium latis derogare non posse adinuenimus, ideoque actores circa decretum praefatum Alexandri regis in toto conseruauimus conseruamusque praesentibus, decernentes non posse nec debere memoratos ciues Clepardienses vina omnis generis nec potus vllos, qui non essent in eorum domibus braxati aut confecti, neque in domibus priuatis, neque in caupona ciuili propinare aut vendere sub paenis in eodem decreto et priuilegijs actorum descriptis praesentis decreti nostri vigore, cuius exequutionem debitam toties, quoties opus fuerit faciendi, officio consulari Clepardiensi iniungimus; si vero et illud in exequutione eiusmodi remissius egerit, extunc eandem exequutionem tam priorum decretorum antecessorum nostrorum, quam praesentis decreti nostri magno procuratori arcis nostrae Craccouiensis committimus. Harum quibus sigillum nostrum praesentibus est subappensum testimonio literarum. Datum Cracouiae feria secunda post festum sancti Bartholomaei apostoli proxima, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo tertio, regni vero nostri anno octauo. — Ioan. Zamoiski r. P. cancell. — Relatio illustris et magnifici Ioannis de Zamostie r. P. suppremi cancellarii, generalis exercituum regni, Craccouiensis, Margeburgensis, Knyszynensis, Miedzirzicensis, Krzessouiensis etc. capitanei. — Paulus Sczerbicz decr. s. r. m. notarius.

Dokument pargaminowy. Na sznurku z żółtego i niebieskiego jedwabiu wisi mniejsza pieczęć koronna z czerwonego wosku.

283. 1583. die 4. m. Septembris, Cracoviae.

Stephanus rex Poloniae pactum Iudaeorum Cracoviensium cum consulibus Casimiriensibus de areis et domibus quibusdam vico Iudaeorum coniungendis, ratum facit.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liuoniae etc. nec non Transiluaniae princeps. Significamus per praesentes vniuersis et singulis, quorum interest, praesentibus et futuris, harum notitiam habituris: exhibitas esse coram nobis nomine proconsulis, consulum et scabinorum totiusque communitatis ciuitatis nostrae Kazimiriensis iuxta Cracouiam literas papireas infrascriptas, ex actis castrensibus capitanealibus Cracouiensibus authentice extractas, sanas, saluas, omnique vicio suspicionis carentes, continentes in se certam inscriptionem et contractum cum senioribus Iudaeorum Cracouiensium, de libera certorum domorum et arearum a quibusdam nobilibus eorum possesoribus tanquam earum, quae in ciuitate Kazimiriensi sita iurisditionique ciuili subiecta sunt,

per Iudaeos Cracouienses emptione facienda, certis ex causis et rationibus ab officio praefato consulari totaque communitate ciuitatis eiusdem Kazimiriensis facta et inita, supplicatumque humiliter per certos consiliarios nostros, vt eiusdem contractus et inscriptionis literas authoritate nostra regia approbare, ratificare et confirmare dignaremur. Quarum quidem tenor de verbo ad verbum sequitur estque talis: Comparentes personaliter coram officio et actis castrensibus capitanealibus Cracouiensibus famati Albertus Dlugoss proconsul, Stanislaus Pukal, Michael Sterczuwan, Ioannes Makowski et Stanislaus Maslo consules Kazimirienses, denique Michael gladiator et Iacobus sartor a duodecem viris ex communitate ciuitatis eiusdem Kazimiriensis, suo et totius communitatis ciuitatis praefatae Kazimiriensis nomine ab vna, nec non infidi doctor Abraham Misel, doctor Marcus Ieleń, Bogati Isaac filius Israelis senior et Mendel Sax Iudaei Cracouienses, mandatarij et plenipotentes totius communitatis Iudaeorum Cracouiensium, suo et eiusdem communitatis totius Iudaeorum Cracouiensium nomine ab altera partibus, recedendo a juribus, jurisdictionibusque quibusuis proprijs et se, suosque successores cum bonis suis omnibus jurisdictioni praesenti castrensi capitaneali Cracouiensi quoad actum hunc incorporando et subijciendo, libere, publice et expresse recognouerunt, talem contractum inter eos ipsos recognoscentes et communitates praefatas, videlicet ciuium Kazimiriensium ab vna, et Iudaeorum Cracouiensium parte ab altera factum et initum esse, qualem ad officium castrense capitaneale Cracouiense in scripto attulerunt, petentes ab officio praesenti castrensi capitaneali Cracouiensi, vt eum ipsum contractum actis praesentibus castrensibus capitanealibus Cracouiensibus inscribi et ingrossari mandaret, quod eis per officium praesens est admissum. Cuius quidem contractus per eosdem recognoscentes in scripto ad officium praesens porrecti, tenor sequitur et est talis. Famati ac prudentes domini Albertus Dlugos proconsul, Mathias Placzibabka, Stanislaus Swieboda, Ioannes pannitonsor, Ioannes Ruski, Petrus Czarny, Stanislaus Pukal, Michael Sterczuwan, Ioannes Makowski, Michael Groph et Stanislaus Maslo consules ciuitatis Kazimiriensis et Stradomiensis ad Cracouiam, residentes et antiqui, pleno numero ad praetorium Kazimiriense congregati, omnes simul et in solidum veluti administratores et reipublicae illorum incrementi, augmenti et boni regiminis famaeque posteritati reliquendae autores fidelissimi, cogitando in dies, quomodo tempore administrationis illorum praefata ciuitas et eius respublica incrementum famamque obtineat non vulgarem, et posteri illorum exemplo eorundem moti, simile iterum suae relinquerent vestigium posteritati, conuocatis in praetorium in praesentiam sui honoratis adiuocatis et scabinis Kazimiriensibus nec non duodecem viris ex communitate, pro tractandis reipublicae negotijs electis et designatis, vnanimi voluntate et consensu considerando, quomodo prouentus ciuiles ex locis et areis desertis, quae nullum prorsus commodum ciuitati adferebant, vberiores in posterum reddant, cumque sepissime tota communitas similiter scabini et seniores Iudaeorum Cazimiriensium per suos legitimos plenipotentes, ad id iuxta acta Iudaica palatinatus Cracouiensis de data Cracouiae feria sexta post Cinerum proxima, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo tertio legitime deputatos et assignatos, vtpote doctorem Abrahamum Maisel, doctorem Mar-

cum Ielen, Bogati generum, Isaacum filium Israelis et Mendel Sax Iudeos Cracouienses, solicitudine et cura frequenti aliquot temporibus inuigilabant de consequendis certis areis et domibus in fundo ciuili Kazimiriensi proprio existentibus, vtpote generosi Petri Strzała iudicis Zathoriensis, burgrabij castri Cracouiensis, nobilis Casparis Suski atque domo et area eiusve fundo Czabanowska dicta, penes cemiterium ecclesiae sancti Laurentij post Caninum circulum sitis et iacentibus, ciuitati Kazimiriensi antiquitus subiectis, domibusque eorundem Iudaeorum vicinaliter adiacentibus, in vnam eandemque praefatorum Iudaeorum jurisditionem adscribendis, adunandisque, quibus ipsa ciuitas ad rationem supplendorum sacrae maiestatis regiae censuum, expeditionum bellicarum, exactionum *szoss* nuncupatarum, in comitijs generalibus institui solitarum et instituendarum, podwodarum caeterarumque pensionum, per dictam ciuitatem obligatarum ac ciuitati eiusdem adiacentijs restaurationum, aedificationum, custodiarum, reliquorum denique onerum gaudebat, et contributiones alias antiquitus dari solitas vicinatim ex eisdem supraspecificatis areis et domibus exigebant. Verum quia res ipsa prae quarum incolarum molestia atque penuria eo peruenit, vt prouentus exinde soliti pro sustentanda republica ex ipsis vt praefertur, areis et domibus satis aegre exigi et difficulter haberi poterant, quare praefati domini proconsul et consules, aduocatus et scabini et duodecem viri reipublicae ciuitatis succurrentes, inhaerendo atque innitendo prioribus contractibus et constitutionibus cum Iudaeis senioribus ac tota communitate Iudaeorum Kazimiriae manentium factis et constitutis, ipsisque saluis et illaesis atque in suo debito vigore, modo, ordine et jure permanentibus, rationibus suprascriptis legitimis adducti, suprascriptos nobilium domos et areas praefatis Iudaeis Kazimiriensibus ab ipsis generoso Petro Strzala et Casparo Susski praedictarum arearum et domorum legittimis possessoribus jure haereditario et perpetuo emptionis venditionisque titulo, dum videlicet et quando poterint emere, totamque illam circumferentiam proprijs Iudaeorum sumptibus et impensis sepere, et alias eorum domos vigore praefatorum contractuum nactas et assecutas, adscribere, adunare, incorporare ac in perpetua tempora adiungere consenserunt efficacisssimoque jure in perpetuum duraturo permiserunt, prout per praesentes exnunc prout extunc consentiunt et permittunt. Praeterea praedicti domini proconsul et consules, aduocati et scabini de speciali eorundem duodecim virorum a tota communitate electorum consensu et voluntate praefatis senioribus Iudaeis ac vniuersae communitati Iudaeorum Kazimiriensium domunculam cum area et horto eius in fundo penes cimiterium ecclesiae sancti Laurentij sittam, ab honesto Alberto Czaban carpentario ciue Kazimiriensi, jure optimo legittimoque emptionis et venditionis titulo nactam et consecutam, vero, iusto, perpetuoque et haereditario ac irreuocabili venditionis titulo vendiderunt, abscesserunt et inscripserunt, prout per tenorem praesentium vendunt, abscedunt et inscribunt, atque eandem domum, hortum eiusue fundum ad easdem nostro praemisso ad exemendum illis concessas domos adscribunt, adunant, incorporant et adiungunt temporibus perpetuis, ita tamen, ne vltra hos limites quicquam fundi ciuilis per eosdem aut quemlibet eorum adimatur, cum omni praefatae domunculae, areae, horti jure, dominio et proprietate, fundo, limitibus et graniciebus ad habendum, tenendum

possidendum, vtifruendum, vendendum, commutandum, inque quosuis alios praefatorum Iudaeorum beneplacitos vsus, quos sibi atque vniuersae illorum communitati persenserint commodiores et vtiliores, conuertendum, nihil sibi nec praefatae reipublicae ciuili Kazimiriensi in praefata domuncula et area iuris, dominij et proprietatis et propinquitatis, iurisditionis amplius in posterum relinquendo, verum hoc totum et vniuersum ius et dominium, quodcunque illis vigore supratactae inscriptionis et emptionis ad eandem domunculam et aream competebat, et quemadmodum eandem domunculam solimet hucusque tenuerunt, habuerunt et possiderunt, iuridicaque resignatione ad acta iudiciaria Kazimiriensia contenta assequuti sunt, in praefatos seniores Iudaeorum totamque illorum communitatem plenissimo et efficacissimo iure exnunc et de facto transfundendo, recognoscentes nobis atque communitati nostrae in toto et ad plenum satisfactum esse. Quas quidem suprascriptas domos et areas praefatis Iudaeis ad exemendum ita vt praemissum est, concessas et eam ipsam nostro praemisso venditam domunculam et aream Iudaei ipsi post exemptionem maceria alias *parkanem* sumptu illorum proprio comparanda obducere debent et tenebuntur, incipiendo videlicet a muro ciuili limite antiquo penes cimiterium ecclesiae sancti Laurentii ad parietem vsque domus Suska alias iuxta emensurationem factam. Qui quidem murus omni penitus aedificio et structura per eosdem Iudaeos facienda liber esse debet perpetue, neque in eo fenestras, portulas, ostiola, foraminaque et canalia extra muros facere debent, neque poterint, immo semper integre permanere debet. In qua macerie alias *parkanie* vnam tantum portam alias *wrota* pro deducendis lignis tantum ipsi Iudaei aedificare debent, et nullas alias portas, portulas, fores, ostiola, fenestras, foramina, canalia versus plateam sancti Laurentij pro suo ingressu et egressu, ac quouis alio vsu aedificare, facere et construere debebunt neque tenebuntur temporibus perpetuis sub vadio in prioribus contractibus descripto. Et ne deinceps praefati Iudaei aut quilibet eorum extra domos et areas nostro praemisso illis ad exemendum concessas, et eam ipsam eis venditam domunculam domos construere et aedificare audeant, verum vt se intra ipsa septa sua contineant, ne videlicet vltro hos nouissimos limites aliquid fundi ciuitatis aut etiam cuiuscunque status, sexus et conditionis hominum, in posterum quocunque exquisito modo vel praetextu ad emendum, conducendum, locandum, manendumque expetant et vendicent, id eis praesenti contractu et inscriptione finatim interdictum inhibitumque est esseque debebit perpetuo et in aeuum sub eodem suprascripto vadio. Quicquid praefati Iudaei ausu suo temerario in posterum in eodem muro ciuitatis aedificauerint, aut etiam fenestras, portulas, fores, foramina et canalia praeparauerint, ita vt occasionem aliquam ruinae murus dederint aut praebuerint, id totum quidquid collapsum fuerit, sine omni mora et cessatione reficere et restaurare debebunt et tenebuntur sub eodem suprascripto vadio. Ipsi vicissim seniores Iudaeorum totaque communitas ipsorum, respectu et in recompensam talium censuum, prouentuum ac contributionum ex domibus et areis praefatis ciuitati antiquitus prouenientium, nomine census perpetui singulis annis pro dominica Laetare per florenos viginti quatuor numeri et monetae Polonicalis, triginta grossos in quemlibet florenum computando, pro republica ciuitatis Kazimiriensis dominis

consulibus perpetuo soluere tenebuntur, prout et praesenti contractu se totamque communitatem Iudaeorum vigore suprascriptae plenipotentiae obligant et obstringunt in perfectissima iuris forma, solutionem eiusmodi census viginti quatuor florenorum pro dominica Laetare in anno domini millesimo quingentesimo octuagesimo quarto incipiendo, et sic eam singulis annis immediate se sequentibus continuando, nullis cautelis, iuribus aut cuiuscunque dignitatis, superioritatis et praeeminentiae literis, quibus se per praesentes exnunc renuntiant, euadendo aut sese illis tuendo; verum absque quauis renitentia censum memoratum pro tempore suprascripto ad praetorium Cazimiriense deponere sub vadio in prioribus contractibus descripto, ac per vtramque partem tenore praesentium libere suscepto et approbato tenebuntur. Caeterum commemorati Iudaei ac tota illorum communitas omnes priores contractus ac omnes et singulas eorum conditiones, articulos, clausulas tam in genere, quam in specie, nullis prorsus exceptis aut exclusis, cum famatis dominis proconsule et consulibus, aduocato et scabinis totaque communitate factis et constitutis, in suo debito vigore et illaesa salua permanere volunt ac sub vadio in eisdem contractibus expresso per praesentes eos approbant, ratificant et corroborant. Quem quidem contractum praeinsertum praenominati recognoscentes inscripserunt et obligauerunt se suosque successores cum suis communitatibus mutuo et invicem in omnibus et singulis punctis, clausulis, articulis et conditionibus, tam in toto, quam in parte firmiter tenere, complere et inuiolabiliter obseruare sub vadijs et ligamentis in ipso contractu expressis et nominatis et iuxta praescriptum eius ipsius contractus repetendis. Denique praenominati Iudaei recognoscentes inscribunt et obligant se suosque successores totamque communitatem super bonis suis omnibus contractum praeinsertum inter communitatem Iudaeorum Cracouiensium ab vna et communitatem ciuitatis Kazimiriensis partibus ab altera factum, ad acta iudiciaria ciuitatis Kazimiriensis transportare, inscribere et eum ipsum totum contractum sub eodem tenore verborum, prout hic continetur descriptus, in acta praefata iudiciaria ciuitatis Kazimiriensis per personalem suam recognitionem inducere hinc ad festum sancti Ioannis Baptistae proxime venturum, sub vadio duorum millium marcarum pecuniae Polonicalis, in prioribus contractibus inscripto et iuxta praescriptum eorundem contractuum a communitate tota praefatorum Iudaeorum Kazimiriensium repetendo. Actum in castro Cracouiensi feria quarta post festum sanctissimae et indiuiduae Trinitatis proxima (die 8. m. Iunii), anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo tertio. — Mathias Bech secretarius maiestatis regiae et notarius castrensis Cracouiensis. — Nos igitur Stephanus rex praenominatus supplicationi, cui superius mentio facta est, benigne annuentus, praeinsertas contractus siue inscriptiones per officium ciuile adeoque totam communitatem Cazimiriensem cum senioribus Iudaeorum mutuo eorum consensu factas literas in omnibus earum punctis, clausulis et conditionibus authoritate nostra regia approbandas, ratificandas et confirmandas esse duximus, prout quidem (si et in quantum iuri communi non derogant) approbamus, ratificamus et confirmamus per praesentes, decernentes eas et omnia in eis contenta robur debitae firmitatis obtinere debere. In cuius rei fidem, hasce manu nostra subscripsimus sigilloque regni subappenso communiri iussimus. Datum Cracouiae die quarta mensis Septembris, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo tertio, regni vero nostri anno octauo. — Stephanus rex sst.

Z kopii zamieszczonej w Codex iurium et privilegiorum civitati s. r. m. Casimiriae ad Cracoviam servientium, str. 168, oraz w rękopisie bibl. Jagiel. krak. N. 136, str. 69.

284. 1583. die 14. m. Septembris, Cracoviae.

Stephanus rex Poloniae praecepta quaedam, quae ad ordinem in iudiciis praecipue servandum spectant, promulgat.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liuoniae etc. princeps Transyluaniae, significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, quia nos bonum ordinem ciuitatis nostrae Cracouiensis promouere volentes, praesertim quod animaduerteremus, rationem iudiciorum et officiorum ciuitatis eiusdem talem esse, vt abusus quidam irrepsisse in ea viderentur, consiliariorum nostrorum consilio communicato vocatoque ad se magistratu ciuili, ordinationem praesentem in eadem ciuitate nostra Craccouiensi perpetuo obseruandam, statuendam et promulgandam esse duximus, quemadmodum per praesentes statuimus et promulgamus:

§ 1. Primum cum videamus plerosque homines ex leuissimis causis mandatorum literas a nobis impetrare eaque (interdum paenalia) officiis ciuilibus obtrudere, et sic perficere velle, vt potius instantiae ipsorum (aliquando importunae), quam iuri aequitatique satisfiat, ideo mandata e cancellaria nostra posthac nulla edi mandabimus, quemadmodum praesentibus mandamus, quibus legitimus iuris et instantiarum ordo et vsitatus iudicii processus in quibuscunque causis et actionibus, ad ciuitatis iurisditionem pertinentibus, suspendatur vel impediatur. Quod si tamen pro causae vel actionis qualitate magistratus vel partium informationem res desiderare videbitur, tota causa, quemadmodum ab eo, qui mandatum aliquod petierit, narrata fuerit, eodem comprehendetur. Ad quam narrationem si quid respondendum vel aliter informandos nos successoresue nostros magistratus censuerit, per eum, qui cum eo mandato se appellauerit, clausis literis inter bimestre tempus a die exhibitionis mandati id faciant. Quod si praetermiserint et is, qui mandatum attulerat, protestatus eo nomine legitime fuerit, eiusque rei instrumentum indubitatum protulerit, aut vero fecerint quidem, sed tamen non satis causae fuisse, quominus prius mandatum exequuti sint, nos successoresue nostri censuerint, tum demum ad paenalia mandata procedetur.

§ 2. Cum autem vigore priuilegii serenissimi olim Wladislai regis antecessoris nostri ad causas, quae ciuibus Craccouiensibus siue inter se siue cum aliis extraneis personis intercedunt, commissarios deputandi facultatem nobis relinquissemus, volumus et decernimus, vt commissiones ad eas omnes causas, quaecunque vigore declarationis nostrae ad commissariorum nostrorum iudicium deducentur, in personas iuratas et in officio constitutas dentur, ita vt contra personam non iuratam nec in aliquo officio constitutam

excipere eiusque iudicium parti, contra quam commissio impetrata fuerit, declinare integrum sit.

§ 3. Quum etiam animaduerteremus de aperiendis et occludendis portis plerumque rixas et contentiones excitari, atque eo nomine difficultates et odia magistratui ciuili comparari, statuimus et decernimus, vt portae eiusmodi statim post pulsum campanae iuxta antiquam consuetudinem occludantur, nec cuiquam ante ortum solis aperiantur, ita tamen, vt personarum insigniorum et in senatoria dignitate constitutarum ratio habeatur.

§ 4. Deinde cum compertum haberemus, bonorum iure caduco ad nos deuolutorum eam esse rationem, vt nonnulla supprimantur, nonnulla etiam, quamuis ad ius caducum non pertineant, deferantur, volentes ea in re prospicere, ne vel homines frustra molestentur, vel nobis etiam et fisco nostro aliquid decedat, statuimus et ordinamus, vt in consulatu sit vnus nobis et fisco nostro iuramento obstrictus, qui pro fide et conscientia sua videat, ne vel ea, quae nobis et fisco nostro debentur, supprimantur, vel homines praetextu iuris caduci litibus inuoluantur.

§ 5. Edocti etiam sumus ex causis et actionibus, quae hactenus ad iudicium nostrum deuoluebantur, esse nonnullos consules Cracouienses, qui ad iudicium ciuile in causis priuatis et ratione priuatarum iniuriarum citati, contra competentiam iudicis dicunt et forum declinant asserentes se nonnisi coram nobis respondere debere. Deinde vero postquam literis citationis nostrae ad iudicium nostrum vocati fuerint, iterum ad forum competens iudicium videlicet ciuile prouocant. Itaque ne id in posterum aliquam iudicii perturbationem pariat vel tergiuersationem promoueat, volumus et decernimus, vt quandocunque siue omnes consules siue aliquis ex illis conuenitur ratione officii sui consularis pro excessu in eodem officio commisso, non alibi nisi coram nobis vel commissariis nostris in arce nostra Craccouiensi iuxta declarationem nostram respondere teneatur; quoties vero consules vel aliquis eorum occasione debiti, successionis, contractus vel alicuius priuatae iniuriae in ius vocabitur, teneatur coram iudicio ciuili respondere et sese cuiuis iure mediante iustificare.

§ 6. In rotulis vero cum errores et negligentias saepius experti essemus, statuimus, ordinamus et decernimus, vt deinceps rotuli omnes, quicunque a iudicio ciuili Craccouiensi ad ius suppremum transmittentur, non nisi in praesentia partium earumue procuratorum occludantur, atque processus omnis, qui in rotulum imponendus est, in earum praesentia legatur, vel illis ad legendum communicetur, munimenta item omnia per partes producta suo ordine illarum praesentia reponantur et in rotulum includantur. Si vero aliqua partium vel procurator ipsius existens ad occlusionem rotuli per bedellum iudicii personaliter vocatus, non venerit, extunc illius absentia non obstante, officium rotulum alteri parti ostendat et sic demum occludat et cui pertinet, extradat.

§ 7. Postremo cum plurimum intersit, vt procuratores apud iudicia iurati sint, volumus et decernimus, vt quolibet anno iuxta antiquam consuetudinem iuramentum a procuratoribus, qui in iudicio ciuili causas agunt, exigatur, illudque fiat non iuxta nouam formulam per magistratum ciuilem non ita pridem conscriptam et decreto nostro sublatam, sed ex praescripto antiquae formulae in ordinatione serenissimi olim Sigismundi regis contentam (s) iuxta decreta tam antecessorum nostrorum, quam etiam nostra de iuramentis eiusmodi prolata. Quam quidem ordinationem nostram in omnibus punctis et clausulis vim et robur habere perpetuoque obseruari debere decernimus. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Datum Craccouiae feria quarta ipso die Exaltationis sanctae Crucis, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo tercio, regni vero nostri anno octauo. — Stephanus rex. — Paulus Sczerbicz decr. s. r. m. notarius.

Dokument pargaminowy. Na sznurku z blado zielonego i różowego jedwabiu wisi mniejsza pieczęć koronna z czerwonego wosku.

285. 1583. die 15. m. Septembris, Cracoviae.

Stephanus rex Poloniae consulibus Cracoviensibus mandat, ut mercatoribus Vratislaviensibus mercaturam Cracoviae facere permittant.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Litvaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Livoniaeque etc. Transilvaniae princeps. Spectabilibus et famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Cracouiensis, fidelibus dilectis, gratiam nostram regiam. Spectabiles et famati fideles dilecti! Certis probabilibusque de causis adducti negociatoribus ciuitatis Vratislauiensis, qui negocia sua intra regnum nostrum, maxime vero apud fidelitates vestras Cracouiae haberent, ea sine cuiusquam impedimento exercendi liberam hoc tempore facultatem tribuendam existimavimus. Quem beneficij nostri fructum vt sine cuiusquam impedimento eo plenius percipere possint, nedum quid aliud a nobis vel in proximis comitijs, ad quae proprie controversia haec, quae ista de re cum fidelitatibus vestris ijs intercedit, pertinet, statuatur vel cum caesarea maiestate per vtrinque missos commissarios conveniat, quominus libere cum alijs in locis, tum maxime Cracoviae cum quovis tam intra quam extra nundinas negocia sua exercere libereque commeare et versari possint, vel ipsae tabernis eorum occludendis retinendisve seqvestro hominibus ministrisve eorum quid faciant vel ab aljs fieri permittant, serio hisce fidelitatibus vestris mandamus, nec secus pro gratia nostra fecerint. Iuribus regalibus nostris et reipublicae semper salvis. Datum Cracoviae die XV mensis Septembris, anno Domini MDLXXXIII, regni vero nostri octavo. — Stephanus rex spt. — R. Heidenstein.

Dokument papierowy, opatrzony mniejszą pieczęcią koronną poniżej tekstu wyciśniętą.

286. 1583. die 15. m. Septembris, Cracoviae.

Stephanus rex Poloniae lites civibus Cracoviensibus a quocumque motas, ad proximum suum Cracoviam adventum dirimendas remittit.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liuoniae etc. princeps Transiluaniae etc. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, quia nos inherendo priuilegio serenissimi antecessoris nostri diui Wladislai Iagielonis felicis recordationis regis Poloniae ciuitati nostrae Cracouiensi concesso, vigore cuius specialis praerogatiua dictae ciuitatis ciuibus de non iudicandis eisdem praeterquam nobis in castro Cracouiensi existentibus coram iudicio nostro aut cui committendum duxerimus, concessa est, omnes et singulas causas et actiones eiusdem ciuitatis Craccouiensis tam in genere quam in specie siue publicarum officii et iudicii eiusdem ciuitatis siue etiam priuatarum personarum a ciuibus Craccouiensibus sibi mutuo vel etiam eisdem ciuibus Cracouiensibus ab aliis personis non ciuibus institutis et instituendis quouis modo et ratione ex citationibus, concitationibus et adcitationibus ad prosequendum motiones et appellationes, appellationibus, remissionibus, aduocationibus et aliis quibuscunque iuris punctis, processibus et gradibus ad tribunal iudiciumque regium deuolutas, et quae in relationibus tum etiam ex posterioribus limitationibus quibuscunque incidentes et deuolutae indecisae adhuc pendent, et quae interea temporis post praesentem limitationem incident et deuoluentur, motu nostro proprio et autoritate nostra regia ad terciam diem post felicem nostrum in arcem nostram Craccouiensem prima die ingressus exclusa (ita tamen, vt interim ad cognitionem causarum earum omnium et singularum iudicio nostro concernentium, commissarios designandi iuxta priuilegium diui Wladislai regis facultatem nobis relinquamus, a quibus interim istae causae iudicari poterunt. Quod si eorum decreto partes stare nolint, per formam rotuli ad nos post curiam remitti et a nobis vbicumque post curiam decidi poterint saluis ipsorum priuilegiis et juribus) limitandas, reiiciendas et prorogandas esse duximus, limitamusque, reiicimus et prorogamus praesentibus. Pro quo quidem die partes superius recensitae habiturae sunt die tercia post aduentum nostrum in arcem Craccouiensem terminos causarum earundem attentandarum, prosequendarumque eos, quos habere debuerunt coram iudicio nostro, nullius partium iuribus laesis, verum in suo debito robore permanentibus saluis vel coram commissariis nostris in praedicta arce Craccouiensi, prout cuicunque ex innotescentiis dictorum commissariorum nostrorum legitime positis proueniet: exceptis a praesenti limitatione omnino causis ex citationibus ad instantiam instigatoris nostri post curiam nostram iuxta decreta diui Sigismundi Augusti antecessoris nostri et prout hic nuper in arce Craccouiensi pronuntiauimus et declarauimus, prouenientibus tum etiam iis, quae interea per appellationes a commissariis nostris deuoluentur et iuxta declarationem nostram per modum rotuli ad nos transmittentur, quas nos secundum exigentiam terminorum ibi, vbi protunc cum curia nostra feliciter constituti fuerimus, limitatione praesenti non obstante, iudicaturi sumus. In cuius rei fidem et testimonium sigillum nostrum praesentibus est appressum. Datum Cracouiae feria quinta post festum Exaltationis sanctae Crucis proxima, anno Domini millesimo quingentesimo octogesimo tertio, regni vero nostri anno octauo. — Relatio illustris et magnifici Ioannis de Zamoisczie r. P. supremi cancellarii, generalis exercituum regni, Cracouiensis, Mariemburgensis, Knyssynensis, Miedzyrzecensis, Krzessouiensis etc. capitanei. — Paulus Sczerbicz.

Dokument papierowy, opatrzony mniejszą pieczęcią koronną poniżej tekstu zamieszczoną.

287. 1583. die 16. m. Septembris, Cracoviae.

Stephani regis Poloniae decretum de contributione »quarti grossi« anno etiam insequenti solvenda.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liuoniae etc. princeps Transyluaniae, vniuersis et singulis capitaneis, vicecapitaneis, aduocatis, consulibus, proconsulibus oppidorum, villarum ac quorumcunque locorum praefectis et magistratibus, ac passim omnibus in regno subditis nostris, ad quos hae praesentes nostrae peruenerint literae, significamus: expositum esse nobis a generoso Petro Strzala iudice Zatoriensi, contributionis publicae per palatinatum Cracouiensem exactorem, ab omnibus his, qui mercaturam exercent, contributionem quarti grossi publicitus in conuentione particulari Nouae Ciuitatis Korczyn sancitam denegari, eo quod cum contributio agraria finem suum consecuta sit, de ea quoque quarti grossi contributione nihil a nobis declaratum haberj. Quare cum ex illius conuentionis assensu contributio tota ita permissa sit, vt agrariam bis eodem anno exactam ac solutam esse necesse fuerit, nihilominus ducillaris et quarti grossi contributio suam prorogationem etiam ad sequentem annum protractam habet, quam omnino eodem sequenti anno ab omnibus solui debere declaramus, literasque has nostras promulgari iussimus atque omnino mandamus, vt nemo mercatorum eam quarti grossi contributionem etiam eo sequenti anno subterfugere et declinare audeat, verum integram illius solutionem quilibet eorum praestet. Quod quidem ab omni magistratu et officio attendi debet, vt debitae poenae in transgressores praefatae contributionis sancitae executioni ipsae extendantur. Idque pro gratia nostra. Datum Craccouiae die XVI mensis Septembris, anno Domini MDLXXXIII, regni nostri anno octauo. — Stephanus rex.

Z kopii zamieszczonej w rękopisie bibl. Jagiel. Krak. N. 118, str. 276.

288. 1584. die 3. m. Martii, Cracoviae.

Edictum vicecapitanei Cracoviensis de pretio cervisiae.

Stanislaw Mloszowski z Mloszowey podsędek i podwoiewodzi Craccowski oznaimuię tim listem wszem wobecz, isz iakom byl ziechal na rathusz Crakowski dla vstawienia rzeczy, thedim tak vstawyl, isz achtel piwa dobrego Crakowskiego niema bidz drozey przedawąn, iedno po zlothemu a po sterzi grosze, a zaden w Crakowie niema brać wienczei piwa na ieden war, iedno po trzidzieści achteli. A isz iednaka miara i iednakie achtelie na Cleparzu iako i w Crakowie, thedi thakze vstawił na Cleparzv, isz niema bidz achtel piwa drozei przedawąn, iedno za zlothi i za sterzi grosze, a niemaią wienczei brać iedno po dwadziesczia i siedmi achteli na ieden war. A isz na Kazimierzu wiethsza miara i więthsze achtele, thedi vstawilem tham, isz niema bicz drozei przedawąn achtel piwa, iedno po groszi sterdzieści i niemaią więczei brać na ieden war, iedno po dwadzieścia i sześci achteli. Czo dla lepszei wiary i pewnieiszei gistothi ręką wlasną podpisalem i pieczęć swoię przilozilem. Actum Craccouiae die tertia Martii, anno Domini 1584. Idem qui supra manu propria.

Acta Consul. Casimir. N. 767, str. 278.

289. 1584. die 7. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de mercatua extra nundinas facienda, mercatoribus extraneis interdicenda.

Actum feria quarta post dominicam Oculi. — Spectabiles domini consules Cracouienses die hodierna ad consultandum de arduis reipublicae negocijs in praetorio congregati existentes, animaduerso eo, quod respublica ciuitatis huius plurimum detrimenti et damni patiatur propter eam, quae nunc inoleuit, externorum mercatorum extra tempora nundinarum mercandi licentiam, cupientes itaque huic malo obuiam ire atque indemnitati et commodo reipublicae consulere, tum et priuilegia atque libertates ciuitati huic per olim serenissimos Poloniae reges clementer concessa et a sacra maiestate regia moderna confirmata, sarta tecta conseruare volentes, vocatis accersitisque ad officium praesens consulare Cracouiense famatis Antonio Czehendtner et Hieronimo Nikell ciuibus Wratislauiensibus, qui hic extra nundinarum tempora contra iura et priuilegia ciuitatis Cracouiensis cum externis hominibus negociari solebant, ipsis serio prohibuerunt et interdixerunt, ne amodo et deinceps vnquam audeant hic in ciuitate Cracouiensi continue habitare atque extra nundinarum constituta tempora merces qualescunque hominibus externis diuendere atque distrahere, nisi forte ciuis Cracouiensis aliquid ab ipsis emere voluerit, idque ciui eiusmodi vendere debent non vlnatim aut mensuratim sed integre alias *czalkiem* iuxta iura et priuilegia ciuitatis Cracouiae.

Acta Cons. Crac. 25, str. 605.

290. 1585. die 10. m. Februarii, Varsoviae.

Stephanus rex Poloniae privilegium civibus Casimiriensibus a Sigismundo Augusto rege Poloniae, in Krasnystaw die 9. m. Iulii a. 1558. impertitum, ratum esse iubet.

Rękopis bibl. Jagiel. Krak. N. 136, str. 41. Przywilej Zygmunta Augusta z r. 1558 ogłoszony jest wyżej pod N. 168 niniejszego zbioru.

291. 1585. die 23. m. Februarii, Varsoviae.

Stephanus rex Poloniae civibus Casimiriensibus vectigal aquaticum exigendi facultatem tribuit.

In nomine Domini Amen. Ad perpetuam eius rei, quae sequitur, memoriam. Nos Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Kiouiae, Voliniae, Podlachiae, Liuoniaeque etc. necnon Transyluaniae princeps, significamus nostris hisce literis vniuersis et singulis, quorum interest, quod cum superiore regni generali conuentu Varsauiensi expositum nobis fuisset nomine ciuium nostrorum Cazimiriensium ad Cracouiam, accepisse illos magna damna et indies maiora accipere in littore Istulae extra ciuitatem ipsam Cazimiriensem, quod ducit ac tendit versus portam ciuitatis Skawinska nuncupatam nec non a ponte magno vsque ad villam nostram Plassow dictam, illaque damna inferri ex frequenti nauigatione et fluitatione multarum et diuersarum nauium, supplicauissentque nobis, ut eiusmodi damnis illorum littori hortorumque eidem adiacentium aliqua iusta ratione prospectum esse vellemus, neue in posterum maiora damna et incommoda in dicto littore accipiant, consuleremus. Nos ne quid ea in re praeter morem et contra publicas regni constitutiones facere videremur, dederamus negotium certis reuisoribus nostris, et quidem iis, quibus ex praescripto constitutionum hoc munus incumbebat, succamerario nimirum, vexillifero et tribuno Cracouiensibus, vt adirent illa loca, ruinamque et iacturam littorum et omnes circumstantias perlustrarent et reuiderent, atque damna illa aestimarent considerarentque et viderent, quanam ratione illis hac in parte consuli possit, et num aliquod theloneum aquaticum illis hoc nomine concedendum illis (s) esset, tum quale et quantum concedendum existimarent. Quod cum illi ea, qua par erat, fide et diligentia peregissent, adijssentque et perlustrassent illa loca, totius deinde rej seriem atque statum in scriptum suum autenticum redegerunt et ad praesentem regni conuentum ad nos transmiserunt, quod quidem illorum scriptum oblatum nobis fuit per terrarum nunctios ad conuentum praesentem congregatos siue nomine illorum per generosum Stephanum Zakrzewski subpincernam Lancitiensem cum interpositis etiam praecibus ac intercessione, vt secundum scripti eiusdem sententiam teloneum aquaticum illis in locis ruinosis, quae magnis sumptibus a ciuibus Cazimiriensibus obstaculis et alijs munitio-

nibus construuntur et reparantur, conuentus autoritate instituemus. Erat vero perscriptum in litteris eisdem a reuisoribus quam maxime necessariam existimarent deffensionem et reparationem littorum ac ripparum earundem, quae a ciuibus sumptu non exiguo reparantur, quodque nulla ratione amplius sufficere possent sumptus ciuitatis illius tantis expensis, videbaturque reuisoribus ijsdem nullum fere grauamen cuiquam, si constitueretur ciuitati praefatae Cazimiriensi teloneum aquaticum a singulis quando aedificantur instrumentis defluitatorijs, vtpote *komiegi, skuti, pułkomiegi, traffty, byki* atque id genus similibus, quocumque nomine et cognomine vocantur, quibus sal, plumbum et diuersi generis frumenta, vina item et aliae id generis ad vsum hominum pertinentia defluitantur, per florenum vnum pecuniae Polonicalis monetae et numeri ab omnibus et singulis personis tam incolis quam etiam extraneis perpetuis temporibus soluendum et exigendum, exceptis personis nobilibus, quibus libertas et praerogatiua liberae defluitationis sursum et deorsum secundum iura eorum et statuta regni per praesentes reseruatur. Quod posteaquam e reuisorum nostrorum scripto ita se habere intellexissemus, ex consilio senatus nostri et assensu nunctiorum regni per generosum Stephanum Zakrzewskj pocillatorem Lancitiensem nobis significato, decreuimus, decernimusque literis hisce nostris, vt ciues praenominatae ciuitatis Cazimiriensis nomine impensarum et sumptuum, quas in construendis obstaculis et caeteris munitionibus faciunt et deinceps facturi sunt, ad aerarium publicum ciuile teloneum aquaticum secundum praescriptam a reuisoribus et superius annotatam rationem atque normam exigant, videlicet a singulis nauibus nouiter aedificatis, cum in flumen deducuntur, videlicet *komiegi, skuti, pułkomiegi, trawty, byki* atque id genus alijs, quocumque nomine et cognomine censendis, nullis prorsus exceptis, quibus sal et plumbum frumentaque diuersi generis et vina et aliae similes res ad vsum hominum pertinentes, flumine deducuntur, per florenum vnum pecuniae communis, monetae et numeri Polonicalis exigatur. Quod quidem teloneum ita per nos constitutum, ciuibus praedictis Cazimiriensibus damus et conferrimus in perpetuum tempus, per ipsos sine contradictione cuiusquam saluis tamen libertatibus et immunitatibus nobilitatis ac spiritualium exigendum et percipiendum. In quorum omnium fidem et testimonium euidentius hasce manu nostra subscripsimus et sigillo regni nostri communiri mandauimus. Datum Warschauiae in conuentu generali regni die vigesima tertia mensis Februarii, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, regni vero nostri anno nono. Praesentibus reuerendissimis, reuerendis, magnificis et generosis Stanislao Karnkowski Gnesnensi, legato nato et regni nostri primati (s), Ioanne Demetrio Solikowski Leopoliensi Dei gratia archiepiscopis, Petro Myskowski Cracouiensi, Hieronymo a Rozrazow Cuiauiensi, Alberto Baranowski Przemisliensi et regni nostri vicecancellario, Iacobo Woronieczki de Zbarasz Kiouiensi, Martino Biallobrzeski Camenecensi episcopis, Stanislao comite a Gorka palatino Posnaniensi, Busczensi, Colensique nostro capitaneo, Christofero Radziwił duce in Dubinki et Bierze palatino Vilnensi, magni ducatus Lituaniae vicecancellario, Borissowiensi, Vrzendouiensique capitaneo, Eustachio Wołowicz castellano Wilnensi, magni ducatus Lituaniae cancellario, Brzestensi, Kobrzinensique capitaneo, Petro Potuliczki Callisiensi, Alberto

Laski Syradiensi, Constantino duce in Ostrog Kiouiensi, marschalco Woliniae, Ioanne Splawski Iuniwladislauiensi, Ianussio duce in Ostrog Voliniae et capitaneo Wlodimiriensi, Nicolao a Mieliecz Podoliae et capitaneo Nouae ciuitatis Korczin, Grodecensi, Dolinensique, Philone Kmitha Czarnobielski Smolensczensi et capitaneo Orssensi, Ioanne Tarlo de Sczekarzowicze Lublinensi et capitaneo Pilznensi, Nicolao Dorohostaiski Poloczensi, Stanislao Zolkiewski Belzensi, Gregorio Zielienski Plocensi et capitaneo Zakroczimensi, Mławensique, Stanislao Kriski de Drobnin Masouiae et capitaneo Plocensi, Anzelmo Gostomski Rauensi, Nicolao a Dzialin Culmensi et capitaneo Bratianensi, Ianussio de Zbarasz Braczlauiensi palatinis, Stanislao a Tarnow Sandomiriensi, Ioanne Konarski Callissiensi, Ioanne Zborowski Gneznensi, Graudentinensi, Odolanouiensique capitaneo, Iacobo Ponetowski Brzestensi, Ioanne a Sienno Leopoliensi, Stanislao Wlodek de Hermanow Cameneczensi et capitaneo Haliciensi, Colomiensique (s) Wolminski Poloczensi, Alberto Wilkanowski Płocensi, Andrea Fierliey de Dambrowicza Lublinensi et capitaneo Sandomiriensi, Stanislao Radziminski Czernensi et capitaneo Liuensi, Camenecensique, Martino Liesznowolski de Obory Podlassensi, Alexandro Siemasko Braczlauiensi, Ioanne Hliebowicz Minscensi, tesaurario magni ducatus Lituaniae, Ioanne a Kosczieliecz Miedzirzecensi et capitaneo Bidgostiensi, Georgio Mnissek de magna Kunczicze Radomiensi et capitaneo Sanocensi, Sokaliensique, Ioanne Myskowski Zarnowiensi, Nicolao Herburt de Fulstin Haliciensi et capitaneo Leopoliensi, Simone Subski de Sczawin Innowlodensi et capitaneo Gostinensi, Stanislao Gostomski Sochaczouiensi et capitaneo Rauensi, Alberto Reczinski Warschauiensi castellanis, Andrea Opalienski de Bnin supremo regni marschalco, generali maioris Poloniae, Srzemensique capitaneo, Nicolao Christofero Radziwil duce in Olika et Nieszwiess, supremo magni ducatus Lituaniae marschalco, Ioanne de Zamosczie regni nostri supremo cancellario ac generalis exercituum nec non Cracouiensis, Mariemburgensis, Knissinensis, Miedzirzecensisque capitanei (s), Ioanne Dulski castellano Culmensi, tesaurario regni generali, Branszczensi Rogoznensi, Surazensi, Sweczensique capitaneo, Alberto Radziwil duce in Olika et Nieswiess, curiae magni ducatus Lituaniae marschalco, Cawnensique capitaneo, Petro Tyliczki secretario maiore regni, praeposito Gneznensi, canonico Cracouiensi, Posnaniensique, Ioanne Tarnawski refferendario curiae regni, Vladislauiensi, Lancitiensi, Crusficiensique praeposito, Ioanne Piotrowski decano Posnaniensi, custode Sandomiriensi, scholastico Lancitiensi et alijs quamplurimis secretarijs et aulicis nostris ad praemissa testibus fidedignis. Datum per manus illustris et magnifici Ioannis de Zamosczie regni nostri supremi cancellarij ac generalis exercituum necnon Cracouiensis, Mariemborgensis, Knissinensis, Miedzirzecensisque capitanei, syncere et fideliter nobis dilecti. — Stephanus rex sst. — Pe. Thiliczki s. m.

Dokument pargaminowy, pieczęć wraz z sznurkiem oderwana.

292. 1585. die 27. m. Martii, in Niepołomice.

Stephanus rex Poloniae consulibus Cracoviensibus mandat, ut Scotis mercaturam Cracoviae facere permittant.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. princeps Transsyluaniae. Spectabilibus et famatis proconsulibus ac senatui ciuitatis nostrae Cracouiensis, fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram regiam. Famati fideles nobis dilecti! Scoti, qui aulam nostram continue sequuntur, et quibus libera a nobis omnibus in locis, vbi cum curia nostra fuerimus, merces suas exponendi et vendendi facultas est concessa, queruntur, prohiberi se a fidelitatibus vestris, quominus concessa ista sibi per nos libertate Cracouiae vti possint. Mandamus fidelitatibus vestris, ne illis aliquod ea in re impedimentum exhibeant, his praesertim, qui priuilegia nostra concessa habent, areamque certam ad eam rem, eandem, qua vsi sunt antea, illis cum scitu generosi Stanislai Krasziczky praefecti curruum nostrorum designent. Etenim si illi intermissa sua mercatura aulam nostram deseruerint, vestrum fortasse nemo in Lithuaniam nos aliaque in loca, ad quae eundum sit nobis, sequeretur, cum tamen aula nostra carere non possit his, qui merces necessarias illi subpeditent. Quare quod aliis in locis illi faciunt, bellisque superioribus fecerunt, vt copiam mercium necessariarum cuique in aula nostra venalem proponerent, hoc aequum est, vt Cracouiae etiam, vbi nunc est aula nostra, facere illis liceat. Quod ne illis prohibeatur, immo admittatur et locus certus vti supra dictum est, designetur, fidelitatibus vestris praecipimus, aliterque pro gratia nostra fidelitates vestrae non fecerint. Datum Niepolomicijs die XXVII mensis Martii, anno Domini M.D.LXXXV, regni vero nostri anno nono. — Stephanus rex spt. — Pe. Thiliczki.

Dokument pargaminowy, opatrzony pieczęcią pokojową poniżej tekstu wyciśniętą.

293. 1585. die 29. m. Iunii, in Niepołomice.

Stephanus rex Poloniae consulibus Cracoviensibus lapides platearum sternendarum gratia flumine Vistula Cracoviam absque vectigale aquatico advehendi, facultatem tribuit.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liuoniae, princeps Transyluaniae. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, quod cum senatus vrbis nostrae Cracouiensis nomine expositum nobis esset, ea in vrbe plateas viasque publicas eam ob causam esse incommodas et saepe iniquas, quod ex rupibus hic in uicinia collectis mollioribus saxis consternantur, quae grauioribus plaustris facile succumbant, consulere commoditati ornamentoque ciuitatis eiusdem uolentes, liberam potestatem fecimus senatui,

e locis superioribus huc secundis fluminibus solidiorum lapidum et silicum dimittendorum siue ratibus siue alijs quibusuis fluitantibus instrumentis, facimusque praesentibus literis nostris, ita quidem, ut ab omni aquatico vectigali, qua lapides dictos dimittent, sint prorsus liberi et immunes tam eorum ipsorum ratione quam etiam a decimis tignorum trabiumque, siue eae in rates compactae fuerint, siue alio quouismodo deportando huic oneri supponentur, quandoquidem et eae ad reparandas uias publicas pertinebunt. Quod uniuersis et singulis, quorum interest, vectigalium et theloneorum aquaticorum decimarumque nostrarum exactoribus praesentibus literis nostris denunciamus, mandantes, ut tales in praedictae ciuitatis usum lapides, trabesque, tigna et rates quaecunque ijs deferendis aptabuntur, libere demitti patiantur, neque vectigalis eo nomine quidquam decimarumue postulent. Pro gratia nostra. In cuius rei fidem praesentes subscriptas sigillo regni nostri consignari iussimus. Datum Niepolomicijs die vigesima nona mensis Iunij, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, regni uero nostri decimo. — Stephanus rex. — La. Gembiczky sst.

Dokument pargaminowy, pieczęć oderwana, rzemyk tylko pozostał.

294. 1585. die 25. m. Iulii, in Niepołomice.

Stephanus rex Poloniae magno procuratori arcis Cracoviensis mandat, ut consulibus Casimiriensibus in exigendo portorio operam praebeat.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazouiae, Samogithiae etc. princeps Transiluaniae. Generoso Michaeli Maleczkowsky arcis nostrae Cracouiensis magno procuratori, fideli nobis dilecto, gratiam nostram regiam. Generose fidelis nobis dilecte! Questi sunt nobis proconsul et consules ciuitatis nostrae Cazimiriensis ad Cracouiam sittae, complures mercatores per Istulam cum frumentis et alijs mercibus, scaphis et alijs nauigijs nauigantes, teloneum, quod a nobis praedicta ciuitas nostra concessum habet, temere negare eiusque solutionem omnino subterfugere. Cuius quidem telonei solutionem, cum sibi ipsi per se vindicare et in integrum asserere non possunt, nos illis hac in parte prospectum esse volentes, fidelitati tuae mandamus, vt cum ab ipsis requisita fuerit, eisdem ad cogendos solutioni eiusmodi temerarios homines auxilium et patrocinium suum prestet. Pro gratia nostra et officij sui debito. Datum Niepolomicijs die XXV Iulij, anno Domini MDLXXXV, regni nostri decimo. — Stephanus rex sst. — Stanislaus Radeczkij.

Z kopii zamieszczonej w Codex iurium et privilegiorum civit. Casimiriae ad Cracoviam servientium, str. 180 i 181. Takiż sam mandat i pod tąż samą datą wydał król do Jana Zamojskiego jako starosty krakowskiego.

295. 1585. die 9. m. Augusti, in Niepołomice.

Stephanus rex Poloniae consulibus Cracoviensibus mandat, ut accepti et expensi civilis rationem reddant.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazouiae, Samogitiae, Liuoniae etc. princeps Transiluaniae. Spectabilibus et famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Cracouiensis, fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram regiam. Spectabiles et famati, fideles nobis dilecti! Quod biennio ante fidelitatibus vestris mandaueramus, vt coram designatis a nobis commissarijs rationes administratorum publicorum ciuitatis nostrae Cracouiensis prouentuum rederent, id quandoquidem a fidelitatibus vestris inchoatum, neque ad exitum perductum est. Volumus atque fidelitatibus vestris serio mandamus, vt in eam curam sedulo incumbant, quo infra trium septimanarum decursum rationes istae coram commissarijs nostris, quos iterum ad eam auscultationem deputamus, perfectae absolutaeque producantur, vt antequam huc discedemus, cognitum habeamus, quo pacto hactenus publica ciuitatis bona eorumque redditus administrati sunt, et si quae perplexa dubiaque in ijs fuerint, ea cognoscamus et coram nobis elucidari faciamus. Itaque nec non secus fidelitates vestrae faciant pro gratia nostra. Datae Niepolomitijs die IX mensis Augusti, anno Domini MDLXXX quinto, regni vero nostri decimo. — Stephanus rex spt. — La. Gembiczkj.

Dokument papierowy, opatrzony pieczęcią pokojową poniżej tekstu wyciśniętą.

296. 1585. die 9. m. Septembris, Cracoviae.

Stephani regis Poloniae decretum de rationibus accepti et expensi civilis, a consulibus Cracoviensibus confectis.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Livoniae etc. princeps Transylvaniae. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, quod posteaquam certos commissarios nostros deputassemus ad examinandas rationes faciendumque calculum famatorum proconsulis et consulum ciuitatis nostrae Cracouiensis de omnibus prouentibus ciuilibus, quemadmodum literae commissionis nostrae latius de praemissis testantur, tandemque ijdem commissarij nostri in praesentia memoratorum proconsulis et consulum rationes eiusmodi atque earum dubia nobis retulissent, internuntijs quadraginta virorum nomine communitatis ibidem contra rationes praefatas protestantibus. Nos cum consiliarijs nostris lateri nostro assidentibus, audita relatione praedictorum commissariorum nostrorum de rationibus eiusmodi earumque dubijs, ea, quae sequuntur, decernendum et constituendum esse existimavimus, quemadmodum decernimus et constituimus praesentibus:

§ 1. Primum, quod attinet summam septingentorum et quinquaginta florenorum, quam nos haeredibus famati olim Stanislai Cyrus consulis Cracouiensis ex privatis consulum facultatibus solvendam fuisse decreveramus, illi vero eam ipsam summam ex publico ciuitatis aerario persolverunt, decernimus debere ac teneri eosdem consules Cracovienses summam eiusmodi septingentorum quinquaginta florenorum ex privatis illorum facultatibus in aerarium ciuile inferre atque ad manus modernorum quaestorum in decursu duodecem septimanarum a data praesentium computando sub paena duplici tradere.

§ 2. Deinde quod attinet florenos quinquagita duos, quos famatus Erasmus Czeczotka ex arenda villae Dąmbie ciuitati debet, decernimus, vt idem Erasmus summam eiusmodi florenorum quinquaginta duorum in duabus septimanis a data praesentium aerario ciuili itidem sub paena dupli persolvat.

§ 3. Quod etiam attinet florenos viginti, quos Georgius Massowski Andreae Szarotka notario datos esse scripsit, decernimus, vt eiusmodi florenos viginti idem Georgius Massowski in duabus quoque septimanis sub paena dupli ciuitati restituat.

§ 4. Quod vero attinet donaria civitatis, quae hactenus minus moderate distribuebantur, de ijs ita statuimus, vt omnia donaria, quae summam florenorum centum non excederent, essent in potestate consulari, quae integrum erit pro necessitate civitatis ipsis consulibus ex consensu maioris partis senatus distribuere; quae vero florenos centum excederent, ea cum consensu quadraginta virorum fiant.

§ 5. Nulla etiam debita contrahantur sine consensu maioris partis consulum et quadraginta virorum.

§ 6. De quaestoribus sive lonheris eos placet annuatim eligi, sicut hactenus observatum est, ita tamen, vt ijdem lonheri singulis annis rationem civitati faciant, et nonnisi pecuniam civitatis asservent, solaria (s) ordinaria et alia minutiora disponant; de maioribus vero expensis sine consensu consulum nihil statuant. De aedificijsque publicis ad senatum referant, eaque ex senatusconsulto perficiant.

§ 7. De dubijs ex eadem ratione emergentibus, puta de summa pecuniaria, quam communitas pro coemendo publico frumento contulit, de rationibus et calculis olim Iacobi Gumowski notarij et alterius notarij Andreae Szarotka, de donarijs, quae propter decapitationem magistri Wolski distributa esse dicuntur, de florenis trecentis et seorsive de florenis mille palatino Cracoviensi defuncto datis, aut de cantaro argenteo, qui ex pecunia publica emptus est, cui autem vel ex qua causa datus sit, non constat, de taleris centum Erasmo Czeczotka donatis, de ducentis viginti tribus florenis, qui ex proventu *strozne* piscium tunc temporis, cum ipsi proconsules quaesturam administrarent, desiderantur, de centum triginta aureis Hungaricalibus defuncto palatino ratione electionis consularis, quae tamen illo anno celebrata non est, daturis, de ratione per Paulum Zutter ex administratione villae Dąmbie facienda, de proventu nundinarum festi sancti Stanislai anni millesimi quingentesimi octuagesimi quarti, de rationibus proventuum ternariorum, ducillorum et contributionum ciuilium, de decem octo ulnis adamasci, quae a Ioanne Waxman acceptae sunt, in distributis autem non inveniuntur, haec

omnia ad eosdem commissarios nostros remittimus, vt nunc denuo rationes praedictas ineant et examinent, atque vigore prioris commissionis nostrae reperficiant, rationesque eiusmodi concludant.

§ 8. Insuper quoniam ex ijsdem rationibus comperimus, esse multa debita civitati contracta, quae a multis annis emunita non sunt, volentes ea in re civitati prospicere, recuperatores debitorum eiusmodi constituendos esse existimavimus, quemadmodum constituimus praesentibus spectabiles Sigismundum Gutteter et Ioannem Waxman consules Cracovienses, quibus vtrisque in solidum et cuilibet eorum seorsim eam facultatem damus simulque eis mandamus, vt fundos omnes, domos et areas civitatis de manibus quarumcunque personarum iure repetant, recuperent atque restituant, debitaque omnia civitatis quocunque nomine contracta, tam antiqua quam recentia emuniant atque in aerarium inferant. Officium vero consulare tenebitur eisdem de omnibus, de quibuscunque conquesti fuerint, iustitiam debitam sine vllis dilationibus, appellationibusque administrare, atque deinde decreta sua non obstantibus quibusvis debitorum protestationibus et citationibus sine vllis tergiversationibus exequi. Ex ijs autem debitis ita emonitis volumus, vt primum debita, quae interea civitas contraxit, exsolvantur, argentumque praetorij, quod oppignoratum est, liberetur.

§ 9. Quoniam autem proprijs stipendijs militare nemo cogitur, assignamus eisdem recuperatoribus a singulis centum marcis, quas emonuerint, quinque marcas, quas illi ex singulis centenis percipient et in vsus suos convertent.

In cuius rei fidem sigilum nostrum praesentibus est appensum. Datum Cracoviae feria secunda post festum Nativitatis beatae Mariae virginis proxima, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, regni nostri decimo. — Albertus Baranowski regni Poloniae vicecancellarius. — Relatio reverendi in Christo patris Alberti Baranowski episcopi Premysliensis, regni Poloniae vicecancellarij. — Paulus Sczerbicz.

Kodeks Zaleskiego, karta 159.

297. 1585. die 11. m. Septembris, Cracoviae.

Senatus consultum de bonis civilibus locandis, de rationibus civilibus reddendis et de debitis civilibus exigendis.

Actum feria quarta ante festum Exaltacionis s. Crucis proxima.

§ 1. Spectabiles domini proconsul et consules ciuitatis Cracouiae die hodierna legitime per schaedulas conuocati, et in pleno numero congregati existentes, cupientes pro debito officij sui authoritati dignitatique consulari debite prospicere omnemque occasionem bona ciuilia alienandi intercipere, vnanimi voto et sentencia concluserunt firmiter id obseruari volentes temporibus perpetuis, ne amodo et deinceps cuiquam dominorum consulum, tam proconsulatus officium gerenti, quam etiam dominis aerarij ciuitatis praefectis seu administratoribus fas liberumque esse debeat cum vno et altero

dominorum sibi assidentium vllas inscriptiones actis inserendas demandare, quibus bona seu fundi ciuitatis tam ad vitam alicuius, quam perpetuo titulo alienari possint, sed quandocunque bona aliqua ciuitatis siue per cessum siue decessum alicuius vacare contigerit vel locus aliquis nouus apparuerit, ex quo respublica commodum aliquod percipere posset, domini consules in praetorium per schaedulas ad id conuocari debebunt, ibidemque pleno numero congregati, omnibus expectatiuis, si quae per errorem concederentur, in tergum reiectis, bona ciuitatis vacantia non nisi ad quatuor vel ad summum quinque annorum decursum per arendam alicui inscribere vel locare poterunt aut debebunt ex censu, quantum fieri poterit maximo, ciuitati persoluendo: minoribus saltem institis hincinde circumcirca praetorium existentibus, ad contubernia spectantibus (exceptis), quae iuxta priuilegia ac decreta olim serenissimorum Poloniae regum a dominis aerarij ciuitatis praefectis locari concedique debebunt. Quod si vero possessor bonorum ciuilium, vti supra dictum est, per modum arendae ad certos annos sibi inscriptorum, eorum vsum vlterius habere voluerit, tunc semestre ante expirationem inscriptionis idipsum dominis consulibus denunciare debebit. Quiquidem vt supra pleno numero congregati existentes, si arendator sese bene conseruauerit, eiusmodi bona ciuilia ipsi inscribere et ad annos quatuor vel quinque locare, censumque si visum fuerit, augere poterunt.

§ 2. Caeterum ijdem domini consules considerantes, quae et quanta incommoda rempublicam subsequantur propter intempestiuam reddendarum rationum consuetudinem, vnanimi voto concluserunt, vt exnunc reuisio rationum ciuilium de omnibus redditibus et prouentibus ciuitatis perceptis et expositis singulis anni semestribus, videlicet pro die vltima Iunij coram dominis consulibus fieri debeat, neque in vlterius tempus vnquam differri, deinde vt eadem ratio omnium prouentuum et redituum ciuitatis eiusdem anni coram communitate ciuitatis huius in praetorio Cracouiensi circa finem anni cuiusuis reddatur et fiat, omnibus vlterioribus exceptionibus et dilationibus semotis.

§ 3. Ad emonenda vero debita ciuitatis retenta, si quae fuerint (quod tamen omnino caueri et vitari debet), singulis annis deputabuntur duo ex medio dominorum consulum certo ipsis salario assignato, qui ea repetere atque emonere tenebuntur.

Acta Cons. Crac. 9, str. 104.

298. 1585. die 16. m. Septembris, in Niepołomice.

Stephanus rex Poloniae decretum commissariorum regiorum de bonis civilibus locandis ratum facit.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liuoniae etc. princeps Transyluaniae. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis et singulis, quod posteaquam multis nominibus exploratum haberemus, fundos et prouentus pu-

blicos ciuitatis nostrae Cracouiensis non sine insigni iactura ciuitatis esse distractos atque varijs inscriptionibus oneratos et vix non alienatos, faciendum esse nobis existimauimus, vt eam in rem commissarios nostros infrascriptos daremus, qui et praeteritos eiusmodi errores corrigant et in posterum de locandis et conducendis fundis et prouentibus eiusmodi cum commodo ciuitatis, quando fieri possit maximo, ordinationem aliquam faciant. Quiquidem commissarij nostri facta diligenti inquisitione de fundis et prouentibus ciuilibus, accersito ad se magistratu Cracouiensi, eam ordinationem fecerunt, atque nobis in praesentia magistratus ciuilis scripto obtulerunt, in eum, qui sequitur, tenorem:

Albertus Baranowski episcopus Dei gratia Praemisliensis, regni Poloniae vicecancellarius, Iacobus Ponętowski Brestensis, Nicolaus Fierley de Dambrowica Biecensis, castellani, regni referendarius et capitaneus Cazimiriensis, Sigismundus Gutteter, Ioannes Waxman consules et Martinus Fiauser senior scabinus Cracouiensis, commissarij a sacra regia maiestate ad infrascripta dati et deputati, significamus praesentibus, quibus expedit, vniuersis et singulis, iniunctum et commissum nobis fuisse a sacra regia maiestate, domino domino nostro clementissimo, specialibus eiusdem maiestatis regiae literis, vt primo quoque opportuno tempore Cracouiam conueniremus, vocatisque ad se tam magistratu ciuili, quam fundorum, bonorum et prouentuum ciuilium possessoribus, omnes illorum titulos et inscriptiones examinaremus, illasque, quae in minorem, quam fieri posset, ciuitatis vtilitatem factae essent, antiquaremus et inualidas omnino pronuntiaremus, tum et in posterum modum locandorum et distribuendorum eiusmodi fundorum et prouentuum cum bono ciuitatis Cracouiensis institueremus. Nos itaque commissarij praefati satisfacientes per omnia voluntati sacrae regiae maiestatis domini nostri clementissimi, in locum certum conuenimus accersitoque magistratu consulari ciuitatis Cracouiensis, qui etiam iuxta speciale mandatum sacrae regiae maiestatis ante aliquot dies eam voluntatem suae maiestatis possessoribus fundorum et quorumuis bonorum atque prouentuum ciuitatis significauit, eisque, vt se nobis cum iuribus suis praesentarent, pulsu campanae signum dedit, primum et ante omnia iurisdictionem nostram commissorialem fundauimus, eamque voce ministerialis terrestris prouidi Laurentij Skowronek publicari curauimus, magistratuique ciuitatis de iuribus et priuilegijs suis protestanti respondimus: et sacrae regiae maiestati domino domino nostro clementissimo et nobis ipsis nil esse exoptabilius, quam vt priuilegia et iura ciuitati sarta tecta maneant, praesentemque inquisitionem non in alium scopum esse a sacra regia maiestate institutam, quam vt ijsdem iuribus et priuilegijs ciuitatis per omnia et in omnibus satisfiat. Si enim principum interest, vt subditi non tantum quiete viuant, sed etiam quilibet re sua bene vtatur, multo magis interesse suae maiestati regiae, vt id, quod ciuitas Cracouiensis ab antecessoribus suae maiestatis accepit, suo loco consistat et fine debito non fraudetur, cum non in alium finem id factum sit, quam propter bonum, vtile et decorum ipsius reipublicae ciuilis Cracouiensis, itaque hic iura et priuilegia ciuitatis Cracouiensis extra omne periculum esse. Quapropter iniunximus eidem magistratui, vt ad constituendum id, quod ex re ipsius ciuitatis futurum esset, non morentur. Tandemque examinatis omnibus rationibus et regestris ciuilibus, consideratisque priuatorum instrumentis et inscriptionibus, quarum vigore fundos et prouentus reipublicae ciuilis possident, et de praeteritis iudicium et de futuris ordinationem fecimus et constituimus in hunc, qui sequitur, modum:

§ 1. Primum quod attinet prouentus ciuitatis perpetuos et ordinarios, vt sunt census terragij et reemptionales, eos vigore commissionis sacrae regiae maiestatis immotos in suo robore reliquimus, si quidem ita ex primaeuis contractibus facti sunt, vt moueri vel augeri sine cuiusquam praeiudicio non possint.

§ 2. Deinde quod attinet alios census et prouentus ciuitatis mobiles, qui hactenus in dispositione quaestorum seu lonherorum ciuilium fuerunt constituti, atque varijs inscriptionibus partim ad vitam, partim ad certos annos priuatis ciuibus et alijs personis inscripti, cuius generis sunt cellaria, pensae ambae, praedia, conflatorium argenti, balnea, pannitondia, pannicidia ciuitatis propria, institae opulentae ciuitatis propriae, domus ciuitatis propriae, census ciuitatis communes, census ex smeterhaus, stabulum et alia huiusmodi, considerato diligenter decreto olim diui Sigismundi regis inter communitatem et consulatum Cracouiensem lato, cuius vigore quaestores dispositionem perpetuam eorum omnium ad se pertinere existimabant, comperimus decretum praedictum nonnisi ad loca invtilia et deserta, nec non piscinas, agros, prata, hortos referri posse: ideoque inscriptiones eorundem quaestorum, si quas moderni possessores ab eis super loca eiusmodi inutilia et deserta, piscinas, agros, prata, hortos acceperunt, iuxta contenta eius inscriptionis siue ad vitam, siue ad certos annos facta sit, in suo robore reliquimus iuxta praescriptum ipsius inscriptionis, ita tamen, vt nonnisi ad praesentes iam factas inscriptiones referantur. Exacto vero tempore in inscriptionibus eiusmodi praefixo, nihilominus ea quoque bona ordinationi infrascriptae subiaceant. Illas vero inscriptiones omnes, quae super fundos non desertos etiam tum, cum inscriberentur, aedificatos, emolumentum adferentes, atque extra piscinas, agros, prata, hortos constitutos factae sunt, tanquam vltra praescriptam decreto praefato facultatem et cum minori, quam fieri potuit, ciuitatis vtilitate enatas, etiam si quis confirmationem hoc nomine apud sacram regiam maiestatem impetrauerit, authoritate eiusdem sacrae regiae maiestatis sustulimus, antiquauimus, cassauimus et abrogauimus.

§ 3. In posterum vero viso et considerato senatusconsulto eodem nomine per magistratum recens facto, eum locandorum eiusmodi fundorum, bonorum et prouentuum ciuilium praefatorum modum instituimus, vt possessores quidem moderni a festo sancti Michaelis proxime futuro ad integri anni decursum in pacifica eius, quod inscriptum habent, possessione permaneant, sed in ipso anni praefati decursu debebit ac tenebitur magistratus ciuilis aliquot septimanis ante siue in congressibus publicis siue per proclamationem omnes eiusmodi fundos, institas et alia id genus pro vacuis publicare eique promittere, qui maiorem censum ciuitati offert, atque ita fundos eiusmodi et prouentus, cuiuscunque fuerint generis, siue ex consulibus siue etiam ex alijs quibusuis ciuibus vtriusque sexus, ei, qui plus obtulerit, (habita tamen ratione honestatis et certitudinis personarum) ad duos, tres, quatuor vel ad maximum ad quinque annos locare et inscribere. In expiratione autem

eiusmodi locationis iterum illud, quod inscriptum erat, aliquod septimanis ante publicabitur, et ita, si quis forte supradictorum ciuium maiorem censum ciuitati obtulerit, illi inscribetur; potior tamen erit primus possessor, qui censum institutum singulis annis exsoluerit, et sese bene conseruauerit gesseritque, cuius arenda tum finem accipit, cum censum, quem alter ciuium maximum offert, sineret etiam maiorem suscipere et ita in eadem possessione ad aliud quinquennium permaneret.

§ 4. Porro has omnes inscriptiones et locationes non soli quaestores, sed magistratus ciuilis consularis Cracouiensis pleno numero (videlicet ad minimum tredecim iuxta iura et priuilegia diui Sigismundi primi) congregatus, faciant et instituant.

§ 5. Si etiam aliquis tantum de ciuitate in publicis perficiendis et tractandis negotijs meruerit, vt prouisione aliqua vel aduitali bonorum aliquorum ciuilium immobilium inscriptione dignus videretur, hoc facere quidem magistratus consularis poterit, sed non sine scitu et consensu sacrae regiae maiestatis.

§ 6. Postremo quod attinet reliquos prouentus ciuitatis, vt sunt pontalium, ducillorum, ternariorum, exactionum, nigra signa, *schrotgelt*, *quartczol* a panno, *rorgelt*, *strozne* piscium et alia eiusmodi, eos iuxta antiquam consuetudinem in suo robore reliquimus, ita tamen, vt si etiam isti prouentus cum commodo ciuitatis alicui consulum vel ciuium locari seu arendari possint vel aliquando poterint, magistratus consularis hoc pro fide, qua sacrae regiae maiestati et reipublicae ciuili obstrictus est, faciat.

§ 7. Quae ordinatio nostra vt ad notitiam omnium, quorum interest, deueniat, neue aliquis postea ignorantiam praetendat, aut etiam successu temporis obliuioni tradatur, eidem magistratui iniunximus, vt eam actis et ciuilibus et castrensibus inseri et quam primum voce praeconis publicari et si opus fuerit, valuis etiam praetorij fideliter descriptam affigi curet.

Actum Cracouiae die duodecima mensis Septembris, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Quam ordinationem et decretum commissariorum nostrorum praefatorum nos approbauimus et in omnibus eius punctis, clausulis et articulis confirmauimus, quemadmodum approbamus et confirmamus praesentibus, mandantes magistratui consulari ciuili, nunc coram nobis praesenti, vt eam in omnibus perpetuo obseruet ac manu teneat. Quod vt commodius praestare atque praemissa omnia facilius exequi possit, eundem generosum Nicolaum Firley de Dąbrowica castellanum Biecensensem tanquam eiusdem negotij commissarium vna cum generoso Nicolao Zebrzydowski de Zebrzydowice addidimus consulatui Cracouiensi, qui post decursum anni praefati in praetorium descendent exequutionique praemissorum nomine nostro attendent, ordinationemque praesentem in vsum et effectum debitum cum consulatu introducent. Datum Niepolomicijs die decima sexta mensis Septembris, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, regni vero nostri anno decimo. — Stephanus rex sst. — Nicolaus Poradowski mp.

Z kopii zamieszczonej w kodeksie Zaleskiego na karcie 158.

299. 1585. die 18. m. Novembris, Cracoviae.

Nicolai Zebrzydowski capitanei Cracoviensis generalis edictum contra turbatores pacis publicae.

Mikolay Zebrzdowsky z Zebrzdowycz generał Crakowsky y Bolesławsky etc. starosta, wsem wobecz y kazdemu zosobna ktoregokolwiek stanu bendącim wiadomo cyniemy, iss acz rozumiem, ze kazdy ssąm przesz ssie wedlie powinnosczy swey baczicz ssie w tim bendzie, iakoby prawa pospolitego, po ktorim wssisczy w tei spokoiny koronie za sczeslywego powodzenia je. k. mcy pana nassego miloscziwego mieskąmy, posluszen beł, pokoy tesz iako gdzie yndziei, tak ossobliwie przi tim stolecnim mieisczu zachował, iednak ia vwazaiąncz v ssiebie powinność sswąm, ktorąmem szie na tim wistepku vrzendu sswego starosciego obowiązal, chcącz ya wedlie naiwietszy moznoscy swei za pomocąm bozą tyle, yle my prawo pospolyte pozwala, iako strony sprawiedliwoscy ludzkiei, tak strony porządku y bespiecenstwa wsselakiego wikoniwal a przi tim wikoniwaniu wsseliakich stopniow luczkoscy nieprzestepowącz, iakom dnia dzissieissego na sprawach sądowich siedząc wielu liudzy stanu ricerskiego w tim napomynal y inich roznego powolania y obescia liudzy przess obwołanie woznego w tym przestrzegal, w cym ssamo prawo pospolithe kozdego postrzega, zeby zaden niesmiał z russnyczą tak do zamku iako y po miesczie chodzicz y z niei strzelacz, hultaie tess any rzemieslem any służbam sie bawią(cy) takze y ludzie swowolny albo prawa nie possłussny zeby na zadnim mieiszcu w iurisditiei starostwa mego nye bawili ssie, tak i terasz nynieissim listem sswim wsitkych y kazdego ktoregokolwiek stanu bendączego w timze (zebi ssie niewiadomosciąm niewimawial) obwieszcąm i napomynąm. A kto by ssie w ty mierze wazil przeciw iassnie wirazonemu prawu co czinycz, tedy nad takim kazdim taky postempek bendzie od vrzendu mego rosciogniony iako prawo pospolite vczy. Iakosz nie wądpie, ze kazdy z ludzy vccywich slacheczkych nie z boiazny w prawie zalozonych ale ssąm s chenczi swey bendąc prawu posłusen y społeczny pokoi myłuiąncz cynicz to bendzie, drudzi tess, ktorzy na powolanie sswe ogladacz ssie tak dalecze przciny niemaiąm, ku sswemu złemu wikraczacz nad to napominanie moye bendąm. A na swiadecztwo tego nynieissy lisst swoy vrzendowny na mieiscach pospolitych przibycz roskazalem. Dzialo ssie na zamku Crakowskiem w poniedzialek przed swienthąm Catharzynąm blisky roku Panskiego 1585.

Lib. Consul. Casimir. N. 768, str. 36.

300. 1586. die 26. m. Iunii, Casimiriae.

Index actorum civitatis Casimiriensis.

Actum feria quinta post festum sancti Ioannis Baptistae proxima. — Proconsul et consules ciuitatis regiae Kasimiriensis ad Cracouiam vniuersis

et singulis, quorum interest, significamus, quia nos attendentes studiosa et vigilantia obsequia honesti Martini Orzel ciuis Kasimiriensis, nobis ac vniuersae communitati Kasimiriensi a multis temporibus fideliter ac syncere facta, eiusdemque honestatem ac integritatem sane commendatam habentes, eum ipsum Martinum Orzel post liberam famati domini Ioannis Iendrzeiowicz notarii ciuilis (nuper in confratrem nostrum consularem a magnifico domino magno procuratore arcis Cracouiensis ellecti) resignationem nobis factam, in archigramateum ciuitatis huius ellegimus ac creauimus, iuramentum super hoc munus offitii nobis ac totae reipublicae Kasimiriensi factum, ab eo suscepimus librosque actorum curae et administracioni eius commisimus praesentibusque committimus, quorum cathalogus infra patet et sequitur:

1. ACTA CONSULARIA anni 1481 vsque ad annum 1508, — anni 1509 determinata in anno 1521, — continuatio actorum anno 1521 et ibidem acta vsque ad annum 1533, — continuatio actorum 1533 ad annum Domini 1540, determinata feria quinta ante festum Pentecosten eodem anno, — in eisdem actis cathalogus ciuium ius ciuile susceptorum ab anno 1533 vsque ad annum 1582 feria secunda in crastino Helizabethe indeterminatus, — acta anni Domini 1540 vsque ad annum 1545, terminantur feria quinta post Omnium Sanctorum, — continuatio actorum 1545, terminantur in anno 1551 pridie sancti Aegidij, — continuatio actorum 1551 terminantur feria quinta post Assumptionis Mariae 1557, — continuatio actorum anni 1557 determinata feria quinta in octaua Ascensionis Domini 1561, — continuatio actorum anni 1561 determinata feria secunda post dominicam Iudica anno 1565, — continuatio actorum anni 1565 finiuntur feria quinta post Marci anno Domini 1569, — continuatio actorum anni 1569 finiuntur feria secunda ante festum sanctae Mariae Magdalenae anno Domini 1573, — continuatio actorum anni 1573 terminantur feria secunda die sancti Syluestri papae anno 1576, — continuatio actorum anni 1577 finiuntur sabbato post festum s. Michaelis proximo, anno 1580, — supplementum actorum anni Domini 1580 finiuntur feria quinta post festum Assumptionis Mariae anno 1583, — supplementum actorum anni 1583 determinantur sabbato in vigilia sanctorum Simonis et Iudae apostolorum anno 1585, — continuationem actorum annni 1585 vsque ad annum 1586 indeterminatim.

2. REGESTRUM PROUENTUUM ciuitatis Kasimiriensis, perceptorum et distributorum volumina: regestrum anni 1547 vsque ad annum Domini 1557, — anni 1558 vsque ad annum 1560, — anni 1561 vsque ad annum 1563, — anni 1564 vsque ad annum 1566, — anni 1567 vsque ad annum 1570, — anni 1571 vsque ad annum 1573, — anni 1574 vsque ad annum 1578, — anni 1579 vsque ad annum 1584, — anni 1585 vsque ad annum 1586 indeterminatim.

3. ACTA SCABINALIA: Inprimis regestrum vetus aduocatiale ab anno 1433 vsque ad annum 1460, — item acta scabinalia anni 1480 vsque ad annum 1509, — anni 1509 continuatio vsque 1521, — anni 1528 ad annum 1541, — anni 1542 liber actorum indeterminatus, — anni 1557 vsque ad annum 1566, — item anni 1567 vsque ad annum 1574 feria quinta postridie festi sancti Aegidij finiuntur, — anni 1574 supplementum actorum, finiuntur feria secunda post festum diui Ioannis Baptistae anno 1580, — supplementum actorum anno 1580 finiuntur feria secunda post festum sancti Ioannis Baptistae anno 1583, — et ibidem acta vsque ad annum 1586 indeterminatim.

4. ACTA TESTAMENTORUM: ab anno Domini 1543 vsque ad annum 1568, — ab anno Domini 1568 vsque ad annum Domini 1585 determinatim, — item acta 1586 indeterminatim.

5. ACTA INUENTARIORUM: ab anno 1544 vsque ad annum 1570, — ab anno 1571 vsque ad annum 1586 feria sexta post dominicam Iudica finientia, — continuatio actorum inuentariorum anni 1586 indeterminatim.

6. ACTA ADUOCATIALIA: Ab anno 1550 determinata feria quinta post festum sancti Mathaei apostoli anno 1579, — continuatio actorum 1579 anni et ibidem in eodem libro acta ad annum 1586.

7. ACTA DAMNATORUM: ab anno Domini 1547 vsque ad annum Domini 1586 indeterminatim.

Acta Consul. Casim. 768, str. 319. Podobny inwentarz znajduje się także zapisany w księgach radzieckich miasta Kazimirza pod dniem 27 listopada 1572, kiedy Jan Gora Bolemowski obejmował urząd pisarza miejskiego.

301. 1586. die 6. m. Iulii, in Grodno.

Stephanus rex Poloniae magno procuratori arcis Cracoviensis mandat, ne a consulibus Cracoviensibus portorium quoddam exigat.

Stephanus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liuoniae, princeps Transyluaniae. Generoso Michaeli Maleszkowski magno procuratori arcis nostrae Cracouiensis, fideli nobis dilecto, gratiam nostram regiam. Generose fidelis nobis dilecte! Dedimus anno praeterito senatui Cracouiensi lapidum solidiorum secundo Vistula Cracouiam ad consternendas in illa ciuitate vias conuehendorum facultatem, ac vna etiam ipsis ab omni aquatico vectigali eius defluitationis nomine ac ab ipsis etiam decumis trabium et lignorum omnium, quibus in eo lapidum onere deportando quoquomodo vtentur, immunitatem concessimus. Mandamus igitur fidelitati tuae, vt eos integra ista immunitate omnis thelonei aquatici frui patiatur, neque vllas etiam decumas lignorum et tignorum, quae lapidibus supposita in vsum publicum ciuitatis non autem ad quaestum aliquem ex venundatione parandum conuehuntur, ab ijs ad litora Vistulae postulari et exigi iubeat. Neque secus omnino faciat pro gratia nostra. Datum Grodnae die VI Iulij, anno Dominj MDLXXXVI, regni vero nostri vndecimo. — Stephanus rex spt.

Dokument papierowy, opatrzony pieczęcią pokojową poniżej tekstu wyciśniętą. Drugi takiż sam mandat wydany został pod tąż samą datą do Mikołaja Zebrzydowskiego starosty krakowskiego.

302. 1586. die 7. m. Iulii, Casimiriae.

Plebiscitum de officialibus civilibus Casimiriensibus eligendis.

Actum feria secunda post festum Visitationis beatae virginis Mariae. — Prudentes ac famati domini proconsul et consules Kasimirienses ad praetorium Kasimiriense pleno numero per cedulas congregati, annuentes antiquissimo vsui et consuetudini huius ciuitatis, quod ellectione consulari Kasimiriensi per magnum procuratorem arcis Cracouiensis peracta, semper officiales defficientes eo et simili ordine per senatum consultum Kasimiriense, qui ad eorum ellectionem pertinent, cum communitate et contubernijs ellegerunt, vt eo tutius respublica in perficiendis necessarijs actionibus vigilantior proficiat de commodisque et obuentionibus ciuilibus temporibus suis per infortunium aliquod emergentibus, consilijs eorum condolere et subuenire potuisset ac posset: quapropter cum plenum numerum officium aduocatiale et scabinale ad praesens habeat, nec ellectione aliarum personarum ad praesens indiget, aduocati et scabini tam Kasimirienses quam Stradomienses in suis iudicijs per senium residentes inserti sunt:

§ 1. Aduocati cum scabinis: Augustinus Pawlik aduocatus, Andreas Mislek senior, Stanislaus Woykowsky, Nicolaus Fox, Andreas Pukal, Ioannes Niedziela, Stanislaus Niedzwiedz, Thomas Grzimala, scabini Kasimirienses, — de Ponte regio: Nobilis Stanislaus Primus aduocatus nuper electus, Valentinus Wrobel alias Swital, Melchior serifaber, scabini Stradomienses.

§ 2. Ex his vero ac de tota communitate iuxta plebiscitum ciuitatis huius ad rationem audiendam per dominos praefectos aerarij ciuilis Kasimiriensis faciendam, tam per dominos consules quam communitatem viri duodecem ellecti:

Ex scabinatu: Augustinus Pawlik aduocatus Kasimiriensis, Stanislaus Princeps aduocatus Stradomiensis, Andreas Mislek senior scabinus, Nicolaus Fox; — ex duodecem viris: Mathias Radassek, Martinus Russek, Iacobus Gonyulicza, Michael gladiator; — ex contubernio pistorum: Valentinus Sypior; — ex contubernio laniorum: Bartholomeus Gawronek; — ex contubernio sarctorum: Stanislaus Czudni Iurek; — ex contubernio pellionum: Albertus Ziemanek, Andreas Mislek scabinus.

Quiquidem viri duodecem super fidelitate audiendae rationis juramenta praestiterunt.

§ 3. Item alij duodecem viri consilia reipublicae in se ferentia eo similiter ordine ellecti sunt, qui juramenta super sua officia praestiterunt in Kasimiria:

Mathias Radassek, Michael Miecznik, Martinus Russek, Iacobus Goniulicza, Blasius Wasz, Laurentius Misz, Christopherus Rudawsky, Venceslaus Pichowsky, Simon Mierniczek, Albertus Zaborsky, — in Stradomia: Georgius Flesz mensator, Paulus Ribiensky.

§ 4. Artifices artium mechanicorum super senioratum seniorum contuberniorum juramenta praestiterunt:

Lanij —, pistorum: Thomas Swierczek, Iacobus Toporek, — tabernatores, — braseatores, — piscatores, — sarctores: Ioannes Rembacz, Casper Olszowsky, — pellionum, — suttores: Andreas Szroka, Laurentius Rozga, — serrificum: Andreas Samborsky, — frenificum: Paulus Ribiensky, — gladiatorum: Venceslaus gladiator, — marsupiariorum: Martinus Miechownik, — perariorum: Albertus Kaletnik, — chirurgi: Melchior Bronsky, Christopherus Wrona, Simon Bronsky, — rufficerdones: Albertus Koczwara, Paulus Glasz, — fabrorum, — funificum —.

§ 5. Sequuntur viri a tota republica pro attentandis causis et commodis reipublicae seruientibus, ne videlicet socordia turpi temporis importunitate aliquod detrimentum priuilegia ciuitatis patiantur, vt postquam aliquis eorum de praemissis obdestinatus, personaliter veniat, si vero negotio aliquo manifesto interim occupatus esset, vt sese apud famatum dominum proconsulem excuset et in locum suum vicinum idoneum statuat, sub paena grossorum duodecem super eum, qui inobediens super praemissis repertus esset, vigore communis laudi dominis consulibus soluenda.

De senatu: Ioannes Ruczky, Petrus Czarny, Michael Sterczuwan, Stanislaus Maslo, Ioannes Iendrzeiowycz, Ioannes Kamiensky, — de scabinatu: Augustinus Pawlik, Andreas Pukal, Ioannes Niedziela, Stanislaus Niedzwiedz, — ex duodecem consiliarijs viris: Albertus Zaborosky, Simon Miernicius, Venceslaus Pichowsky, Blasius Wąss, Iacobus Goniulicza, Christopherus Rudawsky, — ex pistorum contubernio: Iacobus Sypior, Ioannes Iunka, — ex laniorum contubernio: Ioannes Wąsz, Iacobus Syeczka, Mathias Wolny, Petrus Wasko, — ex contubernio tabernatorum: Bartholomeus Kozdrasz, Iacobus Kopitko, Martinus Kasza, Lucas Pastuska, — ex contubernio cerdonum: Iacobus Mnich, Paulus Glasz, — ex sarctorum: Ioannes Rembacz, Albertus Stalny, — ex contubernio sutorum: Wiotesska, Pomiotlo, — ex contubernio telletextorum: Nicolaum Bochensky, Martinum Kossiczky.

Acta Consul. Casim. 768, str. 333.

303. 1586. die 20. m. Novembris, Cracoviae.

Decretum commissariorum regiorum de rationibus civilibus a consulibus Cracoviensibus confectis.

Acta sunt haec in praetorio Cracoviensi feria quinta in crastino sanctae Elisabethae, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo sexto et aliquot diebus sequentibus coram generosis dominis Petro Strzala de Sosnowice iudice terrestri Zathoriense, castri Cracoviensis burgrabio, Iosepho Kowalowski de Kowalowa antea vicecapitaneo Cracoviense et Matthaeo Misiowski de Przybysławice lectistratore et burgrabio castri Cracoviensis, vti commissarijs a sacra regia maiestate domino, domino clementissimo ad concludendas et determinandas rationes civiles Cracovienses anno praeterito millesimo quingentesimo octuagesimo quinto ex mandato eiusdem sacrae regiae maiestatis per suas generosas dominationes revisas, deputatis et designatis, idque in praesentia spectabilis senatus Cracoviensis et quadraginta virorum

ab honesta communitate civitatis Cracoviae ad id delectorum. Coram eisdem dominis commissarijs sacrae regiae maiestatis oblatum est per spectabilem senatum civitatis Cracoviae decretum sacrae regiae maiestatis ex parte rationum civilium Cracoviensium anno praeterito latum, quod ibidem publice lectum fuit, eiusque tenor sequitur et est talis:

(Sequuntur literae Stephani regis Poloniae, Cracoviae, feria secunda post festum Nativitatis b. Mariae virginis a. D. 1585 datae, N. 296 praemissae).

Quo decreto sacrae regiae maiestatis exaudito supradicti domini commissarij id ipsum vigore remissionis in eo contentae, in debitam executionem deducendo, de singulis articulis in hoc ipso decreto sacrae regiae maiestatis contentis, statuerunt et decreverunt in hunc, qui sequitur, modum:

§ 1. Quod attinet summam septingentorum quinquaginta florenorum, quae haeredibus olim Stanislai Cyrus consulis Cracoviensis propter ademptam ipsis possessionem villae Dąmbie ante expirationem arendae ex publico civitatis aerario soluta est, cum tamen ex privatis consulum Cracoviensium facultatibus iuxta decretum sacrae regiae maiestatis solvi debuisset, praedicti domini commissarij ante omnia decreverunt, vt consules Cracovienses ij videlicet, qui tempore lati decreti in officio extiterunt, eiusmodi summam durante sessione et actu hoc commissoriali solvant et reponant ex privatis suis facultatibus sub paena dupli in decreto sacrae regiae maiestatis expressa. Cui decreto satisfaciendo spectabiles consusules Cracovienses infra nominati quilibet sortem suam vigesimam quartam ex suprarecensita septingentorum quinquaginta florenorum summa provenientem, in praesentia eorundem dominorum commissariorum civitati solvit, vt sequitur:

Erasmus Tłokinski Czeczotka solvit . . . . . flor. 31. 7. 9.
Daniel Chroberski solvit . . . . . flor. 31. 7. 9.
Hieronymus Zalassowski solvit . . . . . flor. 31. 7. 9.
Paulus Biertutowski solvit . . . . . flor. 31. 7. 9.
Sigismundus Gutteter solvit . . . . . flor. 31. 7. 9.
Ioannes Spigler solvit . . . . . flor. 31. 7. 9.
Christophorus Romer solvit . . . . . flor. 31. 7. 9.
Stanislaus Zawacki doctor solvit . . . . . flor. 31. 7. 9.

cum solenni tamen protestatione, quam ibidem in scriptis porrexit, eiusque tenor sequitur: Ego Stanislaus Zawacki cognomento Picus philosophiae et medicinae doctor, consul Cracoviensis, coram vobis generosis dominis commissarijs solenniter protestor, me decreto sacrae regiae maiestatis domini, domini nostri clementissimi inter consules Cracovienses et posteros olim Stanislai Cyrus consulis Cracoviensis satisfecisse et pro meo interesse solvisse, quamvis nullam vnquam iniuriae et ademptionis possessionis villae Dąmbie et Grzegorzki ocasionem ijsdem posteris dederim, vel in tale illatum damnum, sicut per eos assertum fuit, consenserim. Ideoque salvam mihi agendi iuridice contra authores eius iniuriae, ademptionis obedientiae colonorum et diminiorum reservo, contra eos videlicet, qui tum possessionem villae Dąbie acceperunt, atque etiam, qui officium lonheratus tum administrarunt, de quibus asseritur, ipsos eius rei authores fuisse et extitisse, quod suo loco demonstrabitur.

Martinus Vrbankowicz itidem solvit. . . . . flor. 31. 7. 9.
Gabriel Słonski solvit . . . . . flor. 31. 7. 9.

Pro haeredibus olim Bartholomaei Paczoska consulis Cracoviensis, qui sortem ducentorum quinquaginta florenorum vxori suae vti haeredi dicti olim Stanislai Cyrus vltra praedictos septingentos quinquaginta florenos provenientes consulatui condonaverat, supranominati consules se soluturos benevole submiserunt, atque solverunt quilibet per grossos quadraginta cum medio, faciunt pro omnibus praedictis florenos tredecim; haeredes olim Ioannis Morsztyn solverunt etiam pro interesse parentis sui, includendo sortem
Bartholomaei Paczoska . . . . . flor. 32. 18. —
haeredes olim Ioannis Krzyzanowski itidem solverunt . flor. 32. 18. —
ex haeredibus olim Nicolai Alantse famatus Ioannes Alants filius ipsius solvit sextam sortem suam . . . . . flor. 5. 13. —
pro vna haerede olim Ioannis Miączynski, quae famato Andreae Cellarij nupsit, frater mariti ipsius protunc absentis, Paulus Cellari solvit flor. 16. 9. —

cum protestatione, quam dedit in schaeda tenoris talis: Iako in prioribus instantijs sławny Paweł Cellary będąc tu ad iudicium commissoriale obdestitus, nie chciał sie mieszać do tego actu, y z tym sie declarował, że on nie iest żadnym successorem nieboszczyka Iąna Miączyńskiego doktora y rayce Krakowskiego, zaczym by na mieyscu tanquam successor iego oneribus miał podlec, tak y teraz in praesenti termino cum solenni protestatione declaruię sie, że on żadnym successorem nie iest ani też de processu aliquo, ktoryby bądź iuridice, albo też iniuridice contra praedictos successores z ktoregoszkolwiek punctu causae miał sie dirigować, o tym ex persona sua wiedzieć nic nie chce. A co sie zaś dotycze successorow przerzeczonego nieboszczyka doktora Miączyńskiego, tych też tenże Paweł Cellary opiekunem żadnym przyrodzonym ani też z vrzędu przydanym nie iest, tylko extraiudicialiter per praesentem protestationem opowieda vnam successorem esse panią ciotkę, małżonkę sławnego Andrzeia Cellarego, brata swego, który na ten czas iest w Lublinie na iarmarku et in absentia illius stała się takowa obdestinatio; do tego też iest alter successor, ktora iest in statu virginali nie maiąc żadnego tutora, ktorzy successores nie są do tego obdestinati, zwłaszcza ten to Andrzey Cellary tanquam tutor consortis suae, ten o żadney obdestinatiey in absentia wiedzieć nie może, iednak gdyby był personaliter obdestinatus, także y ta druga, ktora iest in statu virginali, cum suo tutore (ktorego nie ma) była obdestinata, tedy by to mogli pokazać et successu temporis to pokażą, że one ad successionem bonorum paternorum nie przyszły, dla czego też brzemionom żadnym oyczowskim podlec nie są powinne, gdyż wedle prawa ten tylko, kto succedit in bona, succedit et in onera, co sie na tenczas opuszcza, tylko ad praesens nomine illarum protestatur. Iednak przerzeczony Paweł Cellary w niebytności brata swego nie z żadney prawa powinności albo też żeby miał co pozwolić tanquam successor doktora Miączyńskiego, za ktorym pozwoleniem miałby de facto iudicialiter podlec iakiy solutiey, ale de bono esse de bonis suis proprijs Paweł Cellary vnam sortem pani Grethy małżonki brata swego do tegosz tylko teraznieyszego actu płacić się podeymuie y exnunc oddaie flor. 16. 9. przekładaiąc w tym nie tak powinność prawa, ktoraby iuridice to mogła na nim wyciągnąć, iako

więcey pokoy swoy y brata swego zachowuiąc, przestrzegaiąc to osobliwie hac praesenti solenni protestatione, iż to, co na ten czas z dobrey woli swoiey ten to Paweł Cellary oddaie, żeby to in posterum iuri alicui niwczym nie derogowało y z tąd droga przeciwko prawu czyiemu do inszych brzemion nieboszczyka doktora Miączynskiego, ieżeliby iakie były, nie pokazała się, co na ten czas Paweł Cellary waruie, y o to wszytko iterum atque iterum protestatur.

Reliqui vero consules Cracovienses ac defunctorum consulum haeredes, qui sortes hasce non imposuerunt, iuxta tenorem decreti sacrae regiae maiestatis in paena dupli a dominis commissarijs sunt condemnati.

§ 2. Quod attinet florenos quinquaginta duos, quos spectabilis ac nobilis Erasmus Tłokinski Czeczotka consul Cracoviensis ex arenda villae Dąbie civitati solvere debebat, cum ipsi per dominos commissarios inductum esset, vt eiusmodi summam vigore decreti sacrae regiae maiestatis sine vlteriori mora persolvat, idem Erasmus Tłokinski Czeczotka petijt sibi dilationem ad exhibendam quietationem super eiusmodi summam concedi, aliquando se eam civitati solvisse, et longe plura sibi a civitate deberi. Domini commissarij vero allegabant, iam locum non esse exhibendae quietationis, siquidem non ad novam aliquam controversiam, sed ad executionem decreti sacrae regiae maiestatis convenerint, atque ipsi iniunxerunt, vt eiusmodi quinquaginta duos florenos sine mora imponat sub paena dupli. A qua sententia dominorum commissariorum praefatus spectabilis Erasmus Tłokinski Czeczotka ad sacram regiam maiestatem appellare voluit, verum appellationi ipsius per dominos commissarios non est delatum. Itaque satisfaciendo decreto sacrae regiae maiestatis et iniunctioni dominorum commissariorum eiusmodi quinquaginta duos florenos reposuit solenniter tamen protestando, se eiusmodi summam nequaquam civitati debere, siquidem eam solverit ac de ea quietatus sit, et multa plura sibi debere civitatem, quae tempore et loco competenti cum hac summa, quam in praesentia eorum reposuit, sit repetiturus.

§ 3. De florenis viginti, quos olim spectabilis Georgius Massowski Andreae Szarotha notario datos esse scripsit, quos etiam vigore decreti sacrae regiae maiestatis civitati reddere tenebatur, quandoquidem eos solvit, prout acta consularia de data feria quinta in vigilia sancti Nicolai anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto testantur, liber est per dominos commissarios pronuntiatus.

§ 4. Quod vero attinet summam pecuniariam, quam communitas pro coemendo publico frumento contulit, quandoquidem constat eam pecuniam videlicet florenos mille Polonicales, idque iuxta relationem spectabilis Pauli Zutter consulis Cracoviensis, tum temporis vero granarij praedicti provisoris, ad publicas civitatis necessitates expositam esse, eapropter domini commissarij decreuerunt, quod consules Cracovienses eiusmodi mille florenorum summam honestae communitati civitatis huius ad coemenda frumenta ad granarium publicum ex publico civitatis aerario restituere debeant, idque pro festo sancti Michaelis in anno millesimo quingentesimo octuagesimo septimo, proxime et immediate futuro.

§ 5. Cum deinceps ad rationes olim Iacobi Gumowski notarij civilis

Cracoviensis ac earundem rationum errores liquidandos ventum fuisset, fuit inprimis exorta controuersia seu differentia inter consulatum Cracoviensem et spectabiles Danielem Chroberki et Christophorum Remer vti protunc lonheros seu aerarij civilis administratores, et nobilem Andream Stradomski vti tutorem liberorum ac bonorum eiusdem olim Iacobi Gumowski, (qui sese omnes errores et dubia rationum praedictarum liquidaturum submiserat et ad actum hunc non ex debito aliquo, sed ex gratia dominorum commissariorum propter meliorem informationem admissus fuerat), de quietationibus, quae sese ad percepta anni millesimi quingentesimi septuagesimi quarti referebant, et super pecuniam mutuo acceptam datae erant. Quae quietationes manifeste demonstrabant, praedictum Iacobum Gumowski plus pecuniae mutuo accepisse, videlicet quingentos et duodecim florenos, grossos quinque, quam in regestro scriptum erat, iuxta quas consulatus sese conservari et summam hanc superabundantem quingentorum duodecim florenorum quinque grossorum ad percepta eiusdem anni millesimi quingentesimi septuagesimi quarti adiungi petijt. Praedictus vero nobilis Andres Stradomski se quietationes manu olim Andreae Szarotha notarij scriptas suscipere nolle allegabat, saltem se eas, quae manu Iacobi Gumowski sunt scriptae, liquidaturum offerebat. Attamen quoniam vel ex quietationibus ipsius Iacobi Gumowski manu scriptis constitit, eum plus percepisse, quam in regestro annotauerit, et quod summae pecuniae mutuo acceptae per Andream Szarotha recognitae, sint in regestro specificatae, eapropter domini commissarij circa quietationes stando decreuerunt, debere eiusmodi quingentos duodecim florenos quinque grossos in quietationibus recognitos, qui tamen in perceptis non sunt positi, ad eadem percepta anni millesimi quingentesimi septuagesimi quarti inscribi, vel expositis eiusdem anni defalcari.

§ 6. Quoniam etiam cantarum argenteum magnifico olim domino Valentino Dembienski cancellario regni dono datum, florenis quinquaginta septem grossis viginti emptum esse, in expositis earundem rationum constitit, ideo domini commissarij decreverunt ad florenos quadraginta, qui ad eundem cantarum argenteum solvendum mutuo accepti sunt, adiungi et ad percepta inscribi debere florenos septem decim grossos viginti, vt videlicet percepta expositae correspondeat.

§ 7. De summis pecuniae ab exactoribus ternariorum a cocturis cerevisiae mutuo acceptis, quae etiam ducentis et octo florenis minores fuerunt, quam in regestro scriptum est, per dominos commissarios nihil decisum est, quoniam quietationes ab eodem olim Iacobo Gumowski super eiusmodi summas pecuniae datae, in praesentiarum offerri non potuerunt propter absentiam spectabilis Gaspari Gutteter consulis Cracoviensis, qui eas penes se habuit.

§ 8. Ex cathalogo civium Cracoviensium, qui in anno millesimo quingentesimo septuagesimo quarto ius civitatis susceperunt, constitit plus perceptam esse marcam vnam grossos quadraginta septem, quam in regestro scriptum est: eapropter domini commissarij decreverunt, hanc marcam vnam grossos quadraginta septem ad percepta eiusdem anni adiungi debere.

§ 9. Caeterum marcas decem octo grossos triginta sex, quas Andreas Szarotha in regestro eiusdem anni ab haeredibus Andreaczkowicz mutuatas

esse scribit, domini commissarij ex perceptis expungendas esse mandaverunt siquidem in manuali regestro Iacobi Gumowski non fuerunt annotatae.

§ 10. In expositis praetorij necessarijs eiusdem anni millesimi quingentesimi septuagesimi quarti, domini commissarij ex perceptis expungi et defalcari mandaverunt florenos duos grossos duodecim ex florenis quinquaginta sex grossis viginti et vno, quos Iacobus Gumowski Danieli Chroberski iuxta schaedam illius solutos esse scribit, siquidem ex eadem scheda, quae regestro inserta est, constat, ipsi saltem florenos quinquaginta quatuor grossos novem solutos fuisse. In eodem titulo domini commissarij decreverunt expungendas esse marcas quinque, quas Iacobus Gumowski nobili Sebastiano de Monte Lupi restae pro argento domino palatino Cracoviensi donato, solutas esse scribit, siquidem plenaria eiusmodi argenti solutio in titulo »dona communia« est annotata.

§ 11. Iidem domini commissarij decreverunt expungendam esse marcam vnam grossos quadraginta duos, quae summa mastellae civili pro panno soluta esse scribitur, siquidem bis ponitur in expositis.

§ 12. Caeterum his expeditis praedictus nobilis Andreas Stradomski vti tutor liberorum et bonorum praefati olim Iacobi Gumowski notarij proventuum civilium Cracoviensium, quiquidem vti supra dictum est, non ex debito aliquo verum propter meliorem informationem a dominis commissarijs ad actum hunc admissus fuit, siquidem se obtulerat dubia omnia rationum praedictarum liquidaturum et verificaturum, ac eapropter cum dubia omnia harum rationum Iacobi Gumowski conscripta, ipsi ex mandato dominorum commissariorum extradita fuissent, cumque videret se in suprarecensitis articulis nihil profecisse, ibidem coram dominis commissarijs exposuit se eam ob causam rationes hasce liquidare non posse, quod per dominos commissarios adinventum sit. Quietationes manu Andreae Szarotha scriptas, in his rationibus (non) esse suscipiendas, allegans praedictas quietationes sibi esse suspectas, atque petijt se cum toto rationum harum effectu denuo ad sacram regiam maiestatem remitti. Domini vero commissarij responderunt, se merito quietationes manu Andreae Szarotha conscriptas, suscipiendas esse censere, siquidem fuerit notarius iuratus, et quietationes manu ipsius scriptae in regestris Gumowski sint specificatae, atque eundem Andream Stradomski admonuerunt, vt coram se dubia praetacta liquidet, quandoquidem sibi hoc sit a sacra regia maiestate commissum, vt rationes hasce determinent. Ipse tamen Andreas Stradomski petijt se ad sacram regiam maiestatem remitti, neque vlterius procedere voluit et sic a dominis commissarijs discessit, et altera die licet ex mandato dominorum commissariorum per Laurentium Latoszek de Luczyce ministerialem generalem terrestrem innotescitus esset, vt eiusmodi rationes liquidaret, hinc profectus est, nec deinceps coram eisdem dominis commissarijs comparuit. Itaque domini commissarij residua omnia dubia rationum praedictarum Iacobi Gumowski denuo ad sacram regiam maiestatem reiecerunt solenniter protestando, non per se stetisse, quominus rationes istae omnes liquidatae fuerint, verum per eosdem, quorum interest, videlicet Danielem Chroberski et Christophorum Romer lonheros et praedictum Andream Stradomski, qui dubia saepedicta liquidare noluit. Similiter etiam spectabilis senatus Cracouiensis solenniter prtestatus est, se rationes hasce, vti antehac,

ita et nunc suscipere nolle nec posse, siquidem per eos, quibus hoc incumbit, nunc cum tempus et locus sit, non fuerint liquidatae, neque sese rationes hasce ab haeredibus Iacobi Gumowski nec a quavis alia persona, sed ab ipsis aerarij civilis praefectis protunc existentibus repetere ac recipere velle. Idem senatus protestatus est iuxta obligationes eorundem aerarij civilis praefectorum, qui se reipublicae civitatis huius rationes hasce reddituros eamque ex parte dictarum rationum omnino indemnem praestituros obligauerunt et obtsrinxerunt.

§ 13. Quod deinde attinet dubia rationum olim Andreae Szarotha notarij civitatis, ea quoque domini commissarij denuo ad sacrae regiae maiestatis cognitionem reiecerunt, siquidem nemo inveniri potuit, qui nomine ipsius vel haeredum ipsius rationes per ipsum conscriptas, liquidare voluisset.

§ 14. De donarijs, quae propter decapitationem magistri Wolski distributa sunt, domini commissarij decreverunt, quoniam non in privatum aliquem vsum, sed propter tuenda iura et privilegia civitatis, vt asseritur, serenissimo olim Sigismundo Augusto regi Poloniae ac ex mandato eiusdem regiae maiestatis alijs regni senatoribus distributa sint, tum etiam, quoniam negotium hoc iam sit valde inveteratum, ideo donaria haec omnia, vti necessario errogata, merito rationibus suscipienda esse.

§ 15. Quod attinet mille et trecentos florenos Polonicales magnifico olim domino Petro Zborowski palatino Cracoviensi dono datos, quoniam spectabilis ac excellens Stanislaus Zawacki Picus philosophiae medicinaeque doctor, consul Cracoviensis, decreto sacrae regiae maiestatis comprobavit, consulatum Cracoviensem ad regiam maiestatem non ad commissarios citatos fuisse, nullamque commissionem in causa, quae sibi cum Iudaeo Ielen intercedebat, fuisse, prout in regestro proventuum civilium Cracoviensium anni millesimi quingentesimi septuagesimi noni scriptum fuerat, et quoniam constitit mille trecentos florenos praescriptos non in privato negotio eiusdem spectabilis Zawacki Pici, sed in publico negotio, recipiendae videlicet limitationis Cracoviensis cum consensu honestae communitatis huius civitatis dono datos fuisse, ideo domini commissarij decreverunt, eiusmodi mille trecentos florenos Polonicales in rationibus suscipiendos esse, atque eo nomine tam consulatum Cracoviensem, quam eundem Stanislaum Zawacki Picum perpetuo liberum pronuntiaverunt.

§ 16. Cantarum argenteum, qui in anno millesimo quingentesimo octuagesimo ex publica pecunia est solutus, postquam probatum fuisset eum reuerendo domino Zaiączkowski sacrae regiae maiestatis secretario, tum temporis in certis negotijs a sacra regia maiestate ad consulatum Cracoviensem ablegato, dono datum fuisse, domini commissarij in rationibus suscipiendum esse decreverunt.

§ 17. Centum taleri spectabili Erasmo Tłokinski Czeczotka consuli Cracoviensi a senatu civitatatis huius in anno millesimo quingentesimo septuagesimo octauo dono dati, a dominis commissarijs in rationibus suscepti sunt ea de causa, quod ipsi ex consensu frequentis et in pleno numero congregati senatus propter operam ipsius civitati in exactione contributionis regiae duplae *sosz* dictae, egregie praestitam, sint donati.

§ 18. Quod attinet viginti tres florenos Polonicales, qui ex proventu

strozae piscium in perceptis anni millesimi quingentesimi septuagesimi noni desiderantur, eos domini commissarij non ab administratoribus strozae piscium, siquidem illi quietationem sufficientem a consulatu sibi factam de omnibus perceptis et expositis administrationis suae produxerunt, quae continetur in actis consularibus Cracoviensibus feria sexta ante festum sancti Michaelis, anno millesimo quingentesimo septuagesimo nono, nec a proconsulibus eo anno quaesturam administrantibus, sed a spectabilibus Daniele Chroberski et Christophoro Romer, vti protunc videlicet die quinta Ianuarij anni millesimi quingentesimi septuagesimi noni, cum ea pecunia consulatui data fuisset, lonheris repetendos esse decreverunt, siquidem administratio proconsularis longe post, videlicet sub proconsulatu doctoris Lucae Moretij caepta est.

§ 19. Centum triginta aureos Hungaricales magnifico olim domino Petro Zborowski palatino Cracoviensi ratione electionis consularis dono datos domini commissarij in rationibus suscipiendos esse decreverunt, siquidem constat eos propter vsum publicum esse datos, licet effectus non sit subsecutus.

§ 20. Rationem administrationis villae Dąbie, quae per spectabilem Paulum Zutter consulem Cracoviensem fuit sufficiens exhibita, domini commissarij susceperunt, eumque ab ea liberum perpetuo pronuntiaverunt.

§ 21. Ex proventu nundinarum sancti Stanislai anni millesimi quingentesimi octuagesimi quarti, qui in rationibus desiderabatur, spectabilis Martinus Vrbankowicz consul Cracoviensis docuit, se percepisse florenos quadraginta quatuor Polonicales, quos spectabili Ioanni Szpigler ad exolvendam certam pecuniae summam pro necessitate civitatis mutuo datam solvit ac reposuit. Quoniam vero ea summa quadraginta quatuor florenorum in perceptis non est posita, decreverunt domini commissarij eam summam ad percepta eiusdem anni esse adiungendam.

§ 22. De rationibus ternariorum a cantaris cerevisiae per spectabilem Lucam Moretium doctorem et Stanislaum Conradt exactores, floreni ducenti, qui spectabili Baptistae Fontanino per memoratum Lucam Moretium sunt dati, non sunt per dominos commissarios suscepti ex ea causa, quod debitum hoc, ad cuius rationem soluti sunt, non sit liquidum, et quod eiusmodi ducenti floreni sine scitu et voluntate consulatus et alterius collegae sint per ipsum soluti, eosque domini commissarij ab eodem Luca Moretio repetendos esse decreverunt; reliqua omnia in eisdem rationibus conscripta, sunt a dominis commissarijs suscepta.

§ 23. Decem octo ulnae adamasci, quae a spectabili Ioanne Waxman acceptae eique solutae fuerunt, tunc etiam a dominis commissarijs susceptae, siquidem constitit eas reverendo olim domino Stanislao Ossowski curiae regni referendario ex consensu senatus per manus olim spectabilis Ioannis Morzstyn tunc proconsulis dono datas fuisse.

§ 24. Cum ad rationes anni millesimi quingentesimi octuagesimi secundi ventum fuisset, compertum est, rationes spectabilis Martini Vrbankowicz perceptorum ducillariae a rationibus Andreae Szarotha discrepare, siquidem Andreas Szarotha scripsit spectabilem Martinum Vrbankowicz iuxta recognitionem ipsius percepisse flor. 458.13, ex recognitione vero praedicta manu

eiusdem Martini Vrbankowicz in regestro portulani scripta, ad quam sese Andreas Szarotha refert, apparet ipsum saltim percepisse flor. 355.7. Itaque domini commissarij inhaerendo huic recognitioni decreverunt restantes flor. 73.7 ab haeredibus Andreae Szarotha requirendos esse.

§ 25. Ex decreto eorundem dominorum commissariorum haeredes olim spectabilis Georgij Schiltera consulis Cracoviensis solverunt civitati marcas duas grossos tres cum dimidio, quae resta penes parentem ipsorum ex administratione proventuum civilium pro quartali Luciae anni millesimi quingentesimi octuagesimi tertij remanserat.

§ 26. Ex decreto eorundem commissariorum spectabilis Paulus Krzywokolski consul Cracoviensis solvit civitati florenos decem, quos pro duobus decimalibus lignorum, sibi vti lonhero in anno millesimo quingentesimo octuagesimo secundo et in anno millesimo quingentesimo octuagesimo tertio acceptis, tenebatur. Idem Paulus Krzywokolski solvit florenos octo, quos civitati pro lateribus tenebatur.

§ 27. Rationes administrationis spectabilis Martini Vrbankowicz annorum 1582, 1583, 1584 tam perceptorum quam expositorum per dominos commissarios sunt revisae et in toto approbatae, ex quibus quoniam constitit, eundem Martinum Vrbankowicz domum suam propriam in centum triginta aureis Hungaricalibus conventui monialium sanctae Agnetis obligasse, quos nondum ex pecunia civili percepit, ideo domini commissarij decreverunt, spectabilem senatum civitatis huius eiusmodi centum triginta aureorum Hungaricalium summam praedicto Martino Vrbankowicz ex publico aerario solvere vel domum ipsius ex obligatione praemissa eliberare debere.

Deinde quoniam idem spectabilis Martinus Vrbankowicz docuit se summam quadringentorum florenorum a spectabili Thoma Sławek consule Cracoviense, et summam trecentorum florenorum ab haeredibus et successoribus olim spectabilis Ioannis Kleczowski ad publicas civitatis necessitates mutuo accepisse et in vsus civitatis exposuisse, eapropter domini commissarij decreverunt, consulatum civitatis huius eidem Martino Vrbankowicz summas supra recensitas, quae coniunctim efficiunt septingentos florenos Polonicales, marcas vero quadringentas triginta septem gr. 24, ex publico aerario solvere ac restituere debere.

Verum quoniam idem spectabilis Martinus Vrbankowicz civitati ex administratione sua debet restam marcarum . . . . 13. 36. 15.
item quoniam domini commissarij adinvenerunt florenos quadraginta quatuor, qui ex proventu nundinarum sancti Stanislai per eundem Martinum Vrbankowicz percepti sunt, nec tamen in perceptis ponuntur, ad percepta adiungi debere, quae faciunt marcas . . . . . 27. 24. —
quae duae summae coniunctim efficiunt marcas 41. 12. 15
itaque cum spectabili Martino Vrbankowicz nomine civitatis debentur marcae . . . . . 437. 24. —
ipse vero contra civitati debeat marcas 41. 12. 15
restant ipsi ex publico aerario civitatis solvendae marcae . 396. 11. 3
exceptis tamen supra ex hac summa recensitis centum triginta aureis Hungaricalibus, quos ipsi senatus civitatis huius ex publico aerario solvere vel

domum ipsius ex obligatione praetacta eliberare decreto dominorum commissariorum mediante tenetur.

Quaequidem omnia suprascripta per generosos dominos commissarios sacrae regiae maiestatis praenominatos in praetorio Cracoviensi in praesentia quadraginta virorum ab honesta communitate civitatis Cracoviensis ad id delectorum et ad supra recensita omnia nomine suo et totius communitatis benevole consentientium, acta, conclusa, decisa, determinataque fuerunt, hoc saltem per quadraginta viros nomine communitatis civitatis huius praecustodito, vt ea, quae ex rationibus memoratis et alijs antiquioribus civitati deberi constat, primo quoque tempore per eos, quorum interest, emoneantur et in aerarium civile inferantur, vtque rationes istae, quae nondum liquidaae, sed denuo ad sacram regiam maiestatem reiectae sunt, non per haeredes Iacobi Gumowski vel Andreae Szarotha notariorum, sed per ipsos lonheros protunc existentes reddantur et liquidentur. Hoc etiam adiecto, vt rationes civiles in posterum quotannis sibi reddantur, neque in vlterius tempus extrahantur, siquidem hac ratione necessitates civitatis melius cognosci eisque coniuncta opera commodius subveniri possit.

Caeterum saepedicti domini commissarij absolutis hisce omnibus spectabilem senatum et quadraginta viros totam communitatem civitatis huius repraesentantes, ad colendam inter se amicitiam et mutuam benevolentiam prolixe hortati sunt, demonstrando incommoda varia, quae huic civitati ex ista animorum dissensione hactenus exorta sint ac deinceps exoriri possint, atque eosdem quadraginta viros serio admonuerunt, vt ipsi vna cum tota communitate consulatui tanquam superioribus suis, qui curam pro ipsis gerunt, debitam reuerentiam et obsequium exhibeant, consulatus vero viceversa cum ipsis vti membris corporis sui placide agant. Hac enim ratione mutua amicitiae vincula inter se magistratum et plebem conservari posse.

Pro qua amicabili dominorum commissariorum exhortatione tam spectabilis senatus civitatis Cracoviae, quam etiam quadriagnta viri praedicti eisdem dominis commissarijs solennes gratias egerunt, seque deinceps in omnibus mutuam benevolentiam culturos et cointelligentiam convenientem habituros promiserunt. In quorum omnium suprarecensitorum fidem ac evidentius testimonium, acta haec commissorialia manibus proprijs praenominatorum dominorum commissariorum subscripta et sigillis ipsorum subappensis roborata sunt. Quae quidem conclusa fuerunt in praetorio Cracoviensi, feria sexta ante festum sancti Andreae apostoli proxima, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo sexto. Petrus Strzała iudex Zathoriensis et Oswecimensis, burgrabius castri Cracoviensis manu propria. Iosephus Kowalowski de Kowalowy manu propria. Matthaeus Mysiowski burgrabius Cracoviensis manu propria.

Z kopii zawartej w kodeksie Zaleskiego na karcie 160.

PARS SECUNDA

continet

IURA, PRIVILEGIA ET STATUTA CONTUBERNIORUM.

304. 1507. die 6. m. Maii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae statuit, solum aurifices ius civitatis habentes artem aurariam Cracoviae exercere posse.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum splendor nostri nominis longe lateque diffundi solet, postquam commoditatibus publicis prospicientes ad plures subditos nostros, potissimum vero fideles et benemeritos benefici reperimur, tum tanto clarius tantoque lucidius nostre liberalitatis gracia fulget, quando nostre munificencie donum ad illos extendimus, quos merito longa experiencia docente, dignos fore comperimus. Proinde nos Sigismundus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lituanie, necnon terrarum Cracouie, Sandomirie, Siradie, Lancicie, Cuiauie, Russie, Prussie, Culmensis, Elbingensis et Pomeranie dominus et heres, significamus tenore presencium, quibus expedit, vniuersis, presentibus et futuris, horum noticiam habituris, quia ad presenciam nostram accedentes fideles nostri aurifices ciuitatis nostre Cracouiensis nobis querulose exposuerunt, quod nonnulli externi artis aurifabrilis artifices ad ciuitatem nostram predictam confluentes, artificium aurifabrile contra statuta et ipsorum aurificum ex antiquo approbatam consuetudinem, ius ciuile et fraternitatem cum ipsis aurificibus non habentes, exercere et laborare consueuere, quo vniuerse reipublice nostre incommodum ipsisque aurificibus vilipendium et detrimentum non mediocre euenire solet, supplicaruntque nobis humiliter, vt eis de remedio in ea re oportuno de munificencia et gracia nostris regijs prouideremus. Nos tandem supplicacionibus eorum tanquam iustis et pernecessarijs annuentes, ymo vtilitati et commodo reipublice cupientes benigniter prout tenemur subuenire, de matura animi nostri deliberacione et consiliariorum nostrorum hic nobiscum existencium consensu statuimus, ordinauimus et presentibus decernimus perpetuo duraturum, quod omnes et singuli forenses seu extranei aurifices de quibuscunque regnis, terris, ciuitatibus et opidis ac districtibus venientes, cuiuscunque condicionis aut lingwagij existant, qui in ciuitate nostra Cracouiensi vel suburbijs eius artem aurifabrilem, margaritariam, argentariam, lapidumque preciosorum aut sigillorum sculpturam exercere et laborare voluerint, primum ius et fraternitatem seu czecham cum aurificibus nostris Cracouiensibus suscipere debeant et sint obstricti, eamque artem iuxta

ipsorum aurificum statuta et antiquam consuetudinem in auro, argento, margaritis et lapidibus preciosis sub iusta et debita graduum qualitate et quantitate, et non aliter laborare debebunt et tenebuntur. Illos insuper aurifices, qui se in Cazimiria, Clepardia aut eorum suburbijs locare et artem sepenominatam exercere voluerint, etsi ius ciuile ipsarum ciuitatum habuerint et iurisdicioni earum fuerint subiecti, fraternitatem nichilominus et czecham cum aurificibus nostris Cracouiensibus habere, tenere volumus et decernimus; et ut huiusmodi aurifices in ciuitatibus dictis locati et locandi in futurum artem suam iuste et debite, vt premissum est, exerceant, volumus et statuimus presentis scripti patrocinio, vt aurifices nostri Cracouienses seu ipsorum seniores iurati ad eorum huiuscemodi labores, dum et quando opus fuerit, iuxta eorum statuta superintendant, conspiciant et de eisdem discernant. Ne autem huiusmodi nostra donacio per quempiam imposterum, quod absit, violari aut quouismodo possit impediri, cupientes eciam sepenominatos artifices nostros Cracouienses circa eorum libertates, statuta et consuetudines antiquas graciose conseruare, ipsis et eorum posteris in perpetuum aurificibus futuris omnes et singulos huiusmodi artis aurifabrilis artifices externos adventicios, ius ciuile et fraternitatem cum ipsis aurificibus nostris Cracouiensibus non habentes, cuiuscunque condicionis aut lingwagij existant, illis duntaxat, quos aliquando pro necessitate et vsu nostris habere voluerimus, exceptis, preconsuli et consulibus eiusdem ciuitatis Cracouiensis defferendi facultatem omnimodam concessimus, dedimus et elargiti sumus, concedimusque, damus et elargimur per presentes, ipsis eciam preconsuli et consulibus predictis tales omnes et singulos, quos ipsi aurifices detulerint, capiendi, deprehendendi, debita animaduersione, prout iusticia suaserit, corrigendi, et a talibus laboribus continendi et prohibendi plenariam potestatem conferimus et damus perpetuo tenore presencium mediante. Vbi vero preconsul et consules predicti in exequendo huiusmodi decreto nostro fuerint negligentes aut id facere minime potuerint, extunc capitaneo in ciuitate ipsa Cracouiensi, procuratori vero generali castri Cracouiensis in Cazimiria et Clepardia ciuitatibus ac suburbijs ipsarum, in absencia vero eorum vicesgerentibus modernis et infuturum existentibus, omnes tales capiendi, deprehendendi ac puniendi eandem tribuimus et concedimus, quam ipsis preconsuli et consulibus concessimus facultatem. Quocirca vobis magnifico et generoso famosisque Nicolao de Camyenyecz palatino videlicet et capitaneo, Iohanni Iordan de Zakliczyn procuratori generali, in absencia vero vicesgerentibus ac preconsuli et consulibus Cracouiensibus nunc et infuturum existentibus, mandamus et (s) in execucione presentis nostri decreti et constitucionis perpetue ita se geratis, ne uestra negligencia predicti aurifices nostri Cracouienses in rebus omnibus premissis aliquod incommodum senciant et ditrimentum. Et que quidem omnia premissa robur perpetue firmitatis decernimus obtinere presentibus litteris nostris. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est subappensum. Actum Cracouie feria quinta post festum sancti Floriani proxima, anno Domini millesimo quingentesimo septimo, regni nostri anno primo. Presentibus reuerendissimo et reuerendis in Christo patribus dominis Andrea archiepiscopo Gneznensi et primate, Ioanne Cracouiensi, Erasmo Plocensi, Mathia Premisliensi regnique nostri vicecancellario, ecclesiarum episcopis, Iacobo de Buczacz nominato

Camenecensi, necnon magnificis, venerabilibus et generosis Iacobo de Schydlowyecz Sandomiriensi regnique nostri thezaurario, Iacobo de Siecluka Woyniciensi, Petro Schaffranyecz de Pyeskowa Skala Visliciensi, Stanislao de Mlodzyeyowicze Radomiensi, Ioanne Iordan de Zakliczyn Byecensi et Nicolao Myss[opad] Czechouiensi castellanis, Ioanne Zaramba capitaneo Maioris Polonie generali, Ioanne Lathalski Gneznensi, Cracouiensi et Lanciciensi ecclesiarum preposito, Petro Thomyczky archidiacono Cracouiensi et Rafaele de Leschno secretariis nostris, Stanislao Iaroczky marschalco, Nicolao de Schidlowyecz succamerario curie nostre, Andrea de Cosczyelecz Bidgostiensi et Preczlao Gnoyensky Nowe ciuitatis Corczyn capitaneis ceterisque consiliarijs et curialibus nostris, testibus ad premissa fidedignis, sincere et fidelibus nostris dilectis. Datum per manus prefati reuerendi in Christo patris domini Mathie episcopi Premisliensis et regni nostri vicecancellarii sincere nobis dilecti. — Mathias D. episcopus et vicecancellarius sst. — Relacio eiusdem reuerendi in Christo patris domini Mathie episcopi Premisliensis et regni Polonie vicecancellarij.

Oryginał pargaminowy, przechowany w cechu złotników Krakowskich, opatrzony jest małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z białego, czerwonego i zielonego jedwabiu.

305. 1507. die 24. m. Iulii, Casimiriae.

Senatus consultum de ordine inter solemnem sacrorum pompam servando.

Sabbato in vigilia Iacobi. — Ad extinguendas scandalosas rixas et contenciones, que intra octauas Corporis Domini in processione cum diuinissimo eucaristie sacramento per circuitum in circulo inter magistros contubernij ob delacionem cereorum seu candelarum quorumdam sequi, aliorum precedere importune volencium, orte fuerunt, domini consules perpetuis temporibus statuerunt et seruandum immutabiliter decreuerunt, quod ante carnifices cum candelis suis contubernium lanificum immediate precedere debet, demum candelas lanificum sutores antecedent, postremo pistores candelas ferentes eciam immediate sutores precedent. Alie vero fraternitates consuetudinem vetustam in delacione candelarum seruabunt, sub pena quatuordecim marcarum pro fisco ciuili irremissibiliter persoluenda, si quispiam ex contubernio deuocionem in populo decetero paribus iurgijs intra tam nobilem solennitatem committere non pertimesceret. Actum die quo supra.

Acta Consul. Casimir. 753, str. 564.

306. 1507. die 17. m. Decembris, Cracoviae.

Senatus consultum de filiis lictorum et famulorum civilium ad quaevis artificia habilibus.

Feria sexta post Lucie virginis. — Cum inter Albertum Walthek de Tharnow socium artis seratorie ex vna, et seniores totumque contubernium fabrorum ex altera partibus controuersia orta fuisset ex eo, quia artem seratoriam, quam a duobus annis iam studuerit, sibi admittere noluerunt eo, quod esset filius famuli ciuitatis vel lictoris, et pater suus dominis consulibus seruiens, fures et alios malefactores detinuisset et ex officio suo duxisset etc. et negocium hoc ex contubernio prefato per querelam ipsius Alberti, qui se grauari senciebat, ad nos decidendum deuenisset, nos tandem ob eam rem solito more dominis senioribus ad id per campanam conuocatis, super his matura deliberacione prehabita, decreuimus, quod ex quo in statutis prouincialibus, signanter Kazimeri Magni et nouiter Alexandri Polonie regum in conuencionibus generalibus per totum regnum inuenimus perpetuo commissum obseruari, non minus Iuris Maydburgensis scripto et diu antea obseruata semper consuetudine permoti, nonminus eciam experiencia nostris temporibus facta, vbi tales famuli hic apud nos et alibi post huiusmodi seruicium in iuris supremi scabinatum et tandem alibi ad consulatus dignitatem assumpti, loco et residencia consulari fungebant, et eo digni habiti sunt, ipsis artificibus commisimus et mandauimus, ipsum Albertum prenotatum ad artificium eorum suscipi nec in aliquo occasione prenotati facti sibi debere derogari, et ammodo et peramplius perpetuo decreuimus obseruandum:

§. Quod deinceps omnes legittimi pueri lictorum et famulorum ciuitatis ad omnia artificia digni habendi sunt et suscipi debent sine omni contradictione, et id, quod filij sunt lictorum, eis in nullo nocere debet nec aliquid per hoc honestati eorum potest derogari.

Acta Cons. Crac. 4, str. 400.

307. 1509. die 7. m. Iulii, Casimiriae.

Statuta contubernii figulorum Casimiriensium.

In nomine Domini amen. Gesta mortalium facile tractu et diuturnitate temporis e memoria defluunt et abolentur, nisi testimonio fidedigno litterarum posteritati fuerint commendata. Hinc es quod nos Ioannes Raphael proconsul, Albertus Kennegisler, Petrus Scheling, Martinus Burnak, Bernhardus Iokls et Valentinus carnifex, consules ciuitatis Casimiriae ad perpetuam uniuersorum tam praesentium quam futurorum deducere uolentes noticiam, harum recognoscimus tenore literarum, quia ad nostri consulatus plenariam uenientes residentiam prouidi ac circumspecti uiri artis figulorum magistri, ciues nostri, cupientes pro commodo suo decoreque ciuitatis artificium eorum ad meliorem et honestiorem redigere conditionem omnemque deordinationem ac morum disparitatem ab eodem remouere, humillime nobis supplicauerunt, quatenus iuxta morem aliorum artificiorum in regalibus ciuitatibus consistentium, eis contubernium erigere seu admittere et articulos nobis scriptotenus praesentatos ex unanimi et pari eorum consensu laudatos, roborare et ratificare dignaremur. Quorum quidem articulorum progressus sequitur in hunc modum:

§ 1. Si quis in eorum artificio in magistrum promoueri uoluerit, is primum iure ciuili suscepto et literis suae legitimae procreationis ostensis, coram senioribus artificium demonstrare tenebitur: putam, amphoram, ollam et mutralle, debet etiam esse peritus in faciendis tegulis alias *dachowka* et *iastuch*. Quo quidem artificio sufficienter demonstrato, reponet ad cistam communitatis decem et octo grossos et seruient (s) fraternitati vno integro mense, et post decursum anni tam diu, donec alium habebit successorem se iuniorem. Nullatenus etiam audeat adire dominos consules pro petendo et obtinendo macello absque consensu seniorum, quibus prius constare debet idoneitas et peritia artificii ipsius, et in artificio seu magisterio existens debet suum laborem debite peragere, sicut argillam expedire et quamlibet materiam artificii igne sufficienter exurere iuxta debitam consuetudinem ad artificium spectantem; si uero laborem igne insufficienter exustum foro exposuerit, talem ad domum reportabit et contubernio soluet paenam unius talenti cerae.

§ 2. Extra etiam macella debet aequalitas esse in exponendis et statuendis ollis, ut trium maiorum unius super aliam et quatuor minorum sub paena talenti cerae.

§ 3. Nullaque coniux alicuius magistri audeat emptores ab alia reuocare sub paena eadem; si uero aliqua talis de reuocatione emptorum uel iurgiorum seu litium disseminatione inter macella sua uel quouis alio loco testimonio conuicta fuerit, soluet fraternitati eandem paenam; si etiam se ad tertiam emendare uicem neglexerit, tollatur talis in castigationem consularem.

§ 4. Item si unus magistrorum inferret alteri uiolentiam, uel si ex uerbis contentiosis inter eis exortis sequerentur capillationes, verbera uel uulnera, reus quilibet reponet fraternitati lapidem cerae.

§ 5. Item duo simul et semel extra ciuitatem ad forum aequitare non debent, ne unus alteri in uendendo sit impedimento.

§ 6. Item quoties aliquem de dicta fraternitate ex hac luce decedere contingat, tunc quilibet magister uel consors uigiliis, conductis, missae pro anima defuncti decantanda personaliter interesse tenetur sub talento cerae.

§ 7. Item nullus alteri familiam prece uel precio abducere audeat; secus faciens paenam duorum talentorum cerae fraternitati reponat et nihilominus ad restituendum famulum sit obligatus.

§ 8. Item famuli vxorati aliunde uenientes ad seruiendum, non debent foueri apud quenquam magistrorum, nisi ad quindenam.

§ 9. Item si unus alteri in campo argillam effossam acceperit, talis contubernio soluet sex grossos.

§ 10. Item sorores huius fraternitatis recipiant laborem a magistris ordinariis et non tantum circa unum, neque etiam magister huius artificij au-

deat uendere duas fornaces de labore uno simul sub paena duorum talentorum cerae.

§ 11. Item nullus famulorum recedere debet a magistro suo, nisi ei prius renunciet recessum suum ante quindenam.

§ 12. Item defuncto magistro huius artificij coniux eius relicta poterit familiam seruare et macellum tenere duntaxat ad annum, si bene direxerit conuersationem suam; post decursum uero vnius anni tenebitur laborem apud magistros sicut et aliae sorores recipere et amplius familiam non seruare.

§ 13. Item adolescens quilibet artificium addiscere cupiens, debet habere duas septimanas ad praeuidendum et probandum artificium; dum uero iam seruire inceperit, reponet senioribus pro communitate sex grossos.

§ 14. Item nullus magistrorum audeat mittere socium seu famulum ad locandam fornacem preciosi valoris, sed solus propria in persona eam extruere debet, pro subsidio tamen famulum potest habere.

§ 15. Nullus etiam magistrorum habito uno artificii famulo poterit secundum sustinere, nisi certo constaret, quod omnes magistri haberent per unum famulum, extunc alias posset, quod ei necessarii essent, suscipere.

§ 16. Item in eo contubernio debet esse decens, honesta, fraterna et amicabilis vnius erga alium conuersatio, prout spectat ad fraternam conuersationem; si uero de quopiam alio fama uel suspicio sinistra diffunderetur testimonio approbata, vt puta adulterium vel aliquid simile, talis quilibet debet ab artificio excludi.

Nos itaque consules praenominati considerantes, quod talibus contuberniorum erectionibus ciuitates ad meliorem solidioremque rediguntur policiem, matura deliberacione petitioni praefatorum ciuium nostrorum tanquam iustae iurique ac rationi congruenti, condescendendum decreuimus: contubernium igitur eorum, fraternitatem et articulos supranominatos, per nos sufficienter reuisos, ex pari et unanimi eorum voluntate adinuentos et laudatos, uigore praesentium perpetuis temporibus approbamus, confirmamus, roboramus et ratificamus, hoc insuper adiecto, vt si in posterum aliqua pro decore et ornamento contubernii per eos fuerint exquisita, quae nobis et nostris successoribus non contraueniret, talia debent habere uim acsi praesentibus inserta essent. Precipimus etiam omnino habere uolentes, ut nullus malignitate praesumptionis ductus, literis praesentibus aut articulis suprascriptis quouis pacto audeat aduersari; si uero in parte uel in toto contrauenire praesumpserit, senioribusque in contubernio obedire contempserit, talem per seniores nobis praesentatum, pro excessibus contra contubernium uel seniores commissis condigne punire et compescere non negligemus. In quorum omnium fidem et testimonium sigillum maius consulatus nostri praesentibus est subappensum. Actum et datum Kazimiriae in loco nostrae solitae residentiae, sabbato intra octauas Visitationis gloriosissimae virginis Mariae, anno Domini millesimo quingentesimo nono.

Z potwierdzenia króla Zygmunta III z r. 1615, przechowanego w oryginale pargaminowym w cechu kaflarzy Krakowskich.

308. 1511.

Additamentum ad statuta pictorum Cracoviensium.

Anno 1511 haben wir eyntrechtiklich awff irsuchen wnde beger der czechemeyster zcwgegeben: wenne eyn geselle ires hantwergks, es sey moler, schnitczer ader glazer, so her seyne leriar awsgestanden hette, wolde meyster werden wnde dy meyster stucke als oben beweysst hette, so sol derselbige yn dy czeche eyne halbe margk zcw besserunge ires harnisch an alle widerrede (s).

Kodeks Behma, karta 269, stronica odwrotna.

309. 1511. die 9. m. Iulii, Cracoviae.

Statuta contubernii currificum et rotificum Cracoviensium.

Wir ratthmanne der stadt Crokaw bekennen mit diesem brieffe, das wir nemlich yn dem jare Christi M° quingentesimo vndecimo, feria quarta vor Margarethe, awff begere wnde monchfeldig gebete wnnser wagener wnde rademacher, das sy dister bass yn irer narunge mochten zcvnemen vnde yn gutter ordenunge ir hanttwergk treiben, wywol sy beide von sechczigk iaren wnde darobir zcwsamne yn eyner czechen wnde bruderschafft gesaczt wnde von wnsern vorfarn den herren rattmannen voreyniget worden noch lawtt yres alten prieffs ynn darawff gegeben, idoch darnoch von etlicher vrsachen wegen von eynander geteillt worden wnde wnser wagener mit den wagener von Kleparz zcw wnserm wnde wnser nochkommen willen voreyniget, so denn dy wnnser wagener sich mit den von Cleparz nicht haben mogen yn etlichen dingen vortragyn wnnde owch aws andern redlichen vrsachen der stadt gemeynen nutcz betreffenden beweget haben wir sy widerwmbe zcwsamne yn eyne czeche wnde bruderschafft gesacztt wnde sy von den vom Kleparz obgesundert in solcher weyse, das sy mit ynn keyne czeche noch bruderschafft haben soln, es wer denn sache, das dy selbigen wagener vom Kleparz wolden mit ynn alhy zcw Crokaw als yn eyner hawtstadt (s) czeche wnde bruderschafft wnde bey ynn allen gehorzam wnde satczunge noch lawt dieses brieffs halden, so mogen sy das thwen mit wnserem wissen. Alzo haben wir mit ratte wnnser eldsten diese nachgeschriebene satczunge wnde artickel, welche sy owch vormols yn iren aldten brieff gehabt haben, diselbige ynn bestetigende wnde etliche vornewende wnde zcwgebende wff yr begere zcw wnnserem wnde wnser nochkommen der rattmanne wille gegeben, ynn wnde dem gemeynen nutcze zcw gutte noch dem das dy zceyt gefordert hatt.

§ 1. Item zcwm irsten wer yr czeche gewinnen wil, der sol haben burgerrecht wnde dann mag her derwerbyn dy czeche.

§ 2. Item wer yr czeche haben wil, der sol brieffe brengen seyner eelichen geburtt wnde haldunge, wnde sol owch beweysunge haben, wo her

das hanttwergk gelart habe, wnnde so owch seyn hanttwergk beweysen als recht ist.

§ 3. Item wer yr czeche haben wil wnde meyster werden wil, der sol haben eyn eelich weyb ader zcwm mynsten eyne vorlobete dierne, sunder meystersone mogen wol meystern eyn iar wnnde nich mehe ane eelich weyp.

§ 4. Item wer yr czeche haben wil, so man yn offnympt, sol her zcwhant ane vorzcog eyn firdung der czechen wnde 6 gr. yn eynen monden zcw harnisch geben.

§ 5. Item wer das hanttwergk lernen wolde, der sol drey ganncze iar lernen wnde sol 6 gr. yn dy bruderschafft geben, wnde so her seyne lierczeyt awsgestanden hatt, so sol ym seyn meyster geben eyn halb schock, wnde sol eyn colacion machen off dy meyster, bey welcher man yn zcw eynem gesellen machen wirdt.

§ 6. Item so dy czechmeyster befelen wnnde besenden zcwsamne zcwgehen wnde zcwkomen, wer do denne yn dy samelunge der czechen nicht kompt ane entschuldigung redlicher sachen, der vorbuesst iczlich mol eyn groschen; wnde so sy befelen von der herren rattmanne wegen zcwsamne zcwkommen, wer do denne nicht kompt ane redlicher sachen entschuldigung, der vorbusst iczlich mol 6 gr. zcw harnisch.

§ 7. Item so sollen sy alle iar czwene eldsten czechemeyster kysen, eynen wagener wnde eynen rademacher den andr, wnde dy dem ersamen ratte zcw bestetigunge vorbrengen, als ander czechen pflegen zcw thwen.

§ 8. Awch sol eyn iderman, wenn man czeche heget wnde fride gebewttit, seyn messir wnde andir woffin abelegen, awch sol eyn iczlicher mit lowbe off stehen, so her vor dem thische vor den eldsten reden wil, wnde sol yn seyner rede bescheiden seyn; wirt aber ymant mit seiner rede wnbescheiden seyn, der vorbusst iczlich mol eyn gr. wnde sol sich owch mit lowbe niderseczen, anders so vorbusst her eyn groschen.

§ 9. Item owch sol keyner dem andern seyn gesinde enttpfremden wider mit gelobde noch mit gaben adir sonst; worde yemands yn dem obirwunden, der vorbusst der czechen eyn fundt wachs.

§ 10. Item keyn meyster sol mehre gesellen halden, denne czwene wnde eynen lieriungen, [es were denn] sache, das her grosse wnde nottlich arbeit, als dem konige ader der stadt kriegen wurde, wnde dyselbige yn kurczer czeyt awsrichten [musste], sol her dy czechemeyster darwmbe begrussen wnde mit irer willen mehre gesellen obir dy czwene off eyne benante zceyt offnemen zcwr . . . . . awsrichtung derselbigen arbeith.

§ 11. Item dy eldsten czechemeyster solln alle firczehentag dy arbeit bey den meistern besehen wnde beschawhen, das sy rechtfertig gemacht wurde, wnde bey welchem sy nicht rechtfertige arbeit finden, den solln sy bussen noch irem irkenthnus.

§ 12. Item so eyn geselle wolde von seynem meyster awffstehen, der sol das nicht thwen firczehentag vor dem iarmarckte, sunder her sol arbeyten gannczer firczehentag noch dem iarmarckte, wnde darnoch mag her awffstehen noch alter gewonheyt.

§ 13. Item das eyn ider, der do meyster wnder den rademachern wil werden, sol stucke machen, nemlich fire rade zcw eynem rynnwagen zcw

der kawfflewtte wagen wnde czwe radir zcw grossem furmanns wagen, welche dy eldsten der czechen beschawen solln noch der czechen gewonheyt; wnde wer do wnder den wagener eyn meister werden wil, der sol eyn wagen machen noch aldter gewonheit wnde sol den selbigen awsrichten mit fleysse yn 4 wochen, wnde darnoch solln yn dy meister beschawhen.

§ 14. Item eyne lade soln sy yn yrer czeche haben, darynne sy yr zchehchegelt behalden wnde bewaryn soln.

§ 15. Item den harnisch wnde lychte yn der kyrchen soln sy owch yn gemeyne haben.

§ 16. Item nymands wnder yn sol ken Kazimir gehen ader off den Stradom holcz zcwkowffen, sundir man sol das zcw marckte lossen kommen, wnde wer darynne begriffen wirdt, der das thwet, der vorbusst der czechen czwehe fundt wachs.

§ 17. Awch so holcz yres hanntwergs zcw markthe qweme wnde eyn meyster darwmbe kewffete wnde eyn ander meister owch darzcw queme, so sol eyner dem anderen dy helffte lossen werden yn dem kawffe, als her ys gekowfft hat ader kewffte.

§ 18. Item stirbet eyn meister ader meisteryne aws yrer czeche, welch meister ader meisteryn, den is beffolen wirdt durch yren botten zcwr beygrufft zcw kommen wnde nicht kompt ane entschuldigung redlicher sachen, der vorbusst eyn gr. Czw den kinderen mag kommen wnde mitte gehen, wer das thwen will.

§ 19. Item awff das sich der arme neben dem reichen moge neren, haben dy herrn zcwgegeben, das forttmehr sy alle eynen aws yn ader eynen andern zcw walde senden solln wnde mogen, wnde do lossen arbeitten awff yrer aller geldt, das sy darzcw legen soln, wnde noch anzcall des geldes alles zcwischen sich teilen. So aber eyner aws ynn nicht geldt geben wolde, so sol her owch an dem holtcze keyn teil haben.

§ 20. Item so yrkeyn meister wer, der do keynen geselln hette wnnde begerette zcw seyner notturfft eyn geselln zcw haben von eynem andern, welcher zcwene gesellen hette, der sol dem selbigen, der do keynen hette, eyn gesellen lossen folgen an alle widerrede, awff das sich eyn ider mit gleicher arbeit genieren wnde den gemeynen man fordern mochte.

Des zcw vrkunth haben wir wnser ingesigel an diesen brieff anhengen lossen. Geschehen in iaren, tage, als oben.

Dokument pargaminowy, znacznie w skutek wilgoci uszkodzony, przechowany w cechu stelmachów Krakowskich, opatrzony jest mniejszą pieczęcią radziecką miasta Krakowa z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym, mocno zniszczoną.

310. 1511. die 9. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de macellis salicidarum.

Feria quarta ante Margarethe 1511. — De consensu et vnanimi voto dominorum consulum tam presidencium quam seniorum conclusum est, quod

staciones siue iatte salicidarum et loca earum debent esse in potestate et proprietate dominorum eternaliter, easque staciones impensis ciuitatis, cum necessitas postulauerit, edificare, construere et meliorare debent, ita quod domini lonheri vel fiscarij pro tempore existentes, habebunt omnem auctoritatem eas accipiendi propter legittimas causas aut enormes excessus pro arbitrio suo, et etiam facultatem habebunt et habere debent easdem staciones consignandi et alijs conferendi, cuicumque voluerint, quandocunque aut per obitum aut per cessum aliqua earum vacauerit: ea tamen condicione, quod ille, cui conferetur aut consignabitur aliqua earum, dare et effectualiter reponere debebit V sexagenas alias X florenos per ½ sexagenam illi, qui eam cessit aut cui accepta fuerit, aut pueris vel heredibus eius, post cuius mortem vacabit aliqua, et hoc pro omnibus vtensilibus et instrumentis ad salicidas pertinentibus et in stacione contentis, sine quavis contradictione.

Acta Cons. Crac. 4, str. 652.

311. 1511. die 13. m. Iunii, Cracoviae.

Senatus consultum de filiis barbitonsorum ad opificia habilibus.

Feria 6ta ante Trinitatis. — Cum inter seniores et contubernium figulorum nostrorum ex vna, et Bernhardum filium Stanislai Kvthassek occasione genelogie sue eo, quod ex patre rasore seu barbitonsore procreatus fuisset, ideo ipsum filium in eorum artificium non fore validum nec suscipi debere, differencia exorta fuisset, et per querelam ipsius Bernhardi, qui se in ea re grauari senciebat, ad nos decidendum deuenisset, nos tandem cum seniorum nostrorum vnanimi voto statuimus et decrevimus, ipsum Bernhardum prenotatum, tamquam ex legittimo thoro natum, ad prefatum figulorum et quodlibet aliud artificium suscipiendum fore dignum nec huiusmodi genelogiam ex patre rasore minime nocere debere: honestati eciam contubernij figulorum per hoc non potest derogari aut quitpiam nocere in ewm.

Acta Consul. Crac. 4, str. 647.

312. 1511. die 12. m. Septembris, Cracoviae.

Senatus consultum de rotificibus cum currificibus in unum contubernium coniungendis.

Feria 6ta ante Exaltacionis s. Crucis. — Inter rotifices et currifices domini consules decreuerunt et cum consensu ipsorum statuerunt, quod iam de cetero simul in vno contubernio et fraternitate stare debent ex causis rationalibus, in litera contubernij eorum sufficienter descriptis. Tamen currifices reponere debent rotificibus duas marcas pecuniarum loco contentacionis eorum pro candelis emptis et rebus alijs, quas ipsi rotifices inter se diuidere debent ad quatuortempora s Crucis proxime ventura, et arma sua videlicet duas galeas, duas loricas et duos *oboyczyky* et duas lanceas eciam cum armis

rotificum coniungere debent ad vsum communem contubernij eorum. Rotifices vero rotas suas currificibus precio convenienti vendere debent et ipsos in precio earum nullo modo aggrauare.

Acta Cons. Crac. 4, str. 667.

313. 1512. Vratislaviae.

Literae laniorum Silesiacorum ad lanios Cracovienses de audacia sociorum refrenanda.

Nassę przijazn y vstawiczną sluszbę przodkiem wzkazuiem panowie przijaczielie mili! Wassim łaskąm ninieissim themto listem obiawiame thak iako niektore pospolithe skargy sthrony rzemiesła rzeznicżego v nas w Sliąsku beły, thudzisz thesz w czelnieissich miastach, iako we Wroczławyv, Legniczy, Swidniczi, w Brzegu, w Nisie y indzie. Wirozumielisme thesz themu niedostatku, ktori niethilko u nas iest, alie y w inssich stronach, iako w Krakowie, w Russi y w Czechach y skoro wssendzie, yssz tho rzemiesło nasse vskarza sie na then niedostatek nassego rzemiesła, kthori sie iesscze więcey rosszirza y mnosszi w then obiczai, ysz czeliadz albo thowarzisse bendącz w słuszbie, niesą posłussni, tho czo są powinni y na czo sie obowięzali, thego niesą pilny y nie daią sie karacz: a gdi ych naipilniei potrzeba, thedi odpusscznie od swich mistrzow biorą niepamiętaiącz na ono, czo panu swemu przi smowie śliubuią, a tho przodkiem, yssz mu pilnie a wiernie chcze słuzicz, czo śie wiencz ynaczei okazuie, ktori czeladni niedostatek tho iest naiwiętssi. A ktori sie yusz ygracz imie albo niewiast nierządnich pilnuie a zbithnie trawi, then y takowy towarzissz albo czieladnik panu swemu bycz wierzen niemosze, bo tho iest rzecz wiadoma, ysz my sługam nassim więcei wierzicz musime, nisz ynsse rzemiosła, thessz nad nassim dobrem ssafunek maią, iako sami chczą, y dlia thego takowe nasse cżeladzi niedostatki nas doliegaią y russaią, sthąd thesz niemałą sskodę mame, staramy sie y o them myślime, aby takowa nassa czeladz nam na przissłe czasi posłussnieissa y powolnieyssa beła, niemniei wierna, y bycz musi, y s thei przicżini thakowi porządek ku inssim sprawam przistosuiącz, aby śie tho nasse przedsięwzięczi them liepiei poięto y iemu wirozumiano beło, jako gdi ktory miesszczanin s iednego miastha do drugiego sie prowadzi, thedi takowego nieprziimą w środek swoy, asz swoie poczcziwe dobre zachowanie listhem wiwiedzie, y iest tho pospolithe prawo wssędi, skąnd rząd y sprawa dobra pochodzi. A gdiby thakowi porządek niebył, nieieden by się wasził thego, czoby iemu y drugiemu ku lekkoszczi y sskodzie beło: y tho sobie za przikład kładącz y ku thakowemu porządkowi przistempuiącz, siednoczilichme śie y iest tho wolią nassza thak iakosme się około thego zwolili y obowiązali, thakową rzecz y vffałe niny y na przissłe czasy mocznie a nieodmiennie dzierzecz thak, ysz

§ 1. koszdi thowarzissz albo czeladnik rzemiesła rzeznicżego, ktory od ynąd prziwandruie, ma sie przodkiem listem cechowim wiwieścz, a zadny mistrz niema go prziiącz, asz list swego poczcziwego zachowania w cechu

starssich mistrzow okaze, iako od pana pirwssego odestał y iemu śie zachował, co iest naiwissa y naipotrzebnieissa rzecz. Bendącz yusz w służbie, aby painskiei rzeczi pilen był, gry, niewiast nierządnich niepatrzał, po gospodach w noczi śie nietułał a zbithnie nietrawił; a iesliby kthori w thich iedne sstucze był doświaczon, thedi iemu od rzemiesła ma odpussczenie bycz dane, abowiem ktorego rzemiosło opusscza, themu zaden list niema bycz dan ani gdzie indzie robić niemosze s thei prziczini, ysz od rzemiesła iest opussczon, y tho obaczaiącz, ysz opussczenie iest insse a odrzuczenie thesz insse, bo zaden czeladnik niema bycz od rzemiesła odrzuczon, lecz by dlia swei niewiernośczi albo niecznotliwego zachowania przeczіwko panu mistrzowi swemu.

§ 2. Thesz iesliby ktori mistrz w cechu śie skarził na sługe leb thowarzissa swego o nieposłusseinstwo albo iaki wistemp iego, aby ysz dosłuszicz niechciał tak iako śie uiednał, takowemu ieśli śie thak pokaże, od starssich ma bycz odpussczenie dane. Za ktorim odpussczeniem iesliby then czeladnik sskodę swoię obacził a s panem swym sie syednał, a sskodę iesliby iaka beła, iemu nagrodźił y pothem odprosił, takowego może zasie cech prziiącz, iedno aby śie thego wiencze niedopussczal.

§ 3. Item iako sie gospodarz swim czeladnikiem rostanie a ysz ieden na drugiego nieskarzi, o tho śie starssim nietrzeba staracz.

§ 4. Iesliby thessz ktori thowarzissz ieden s drugim o pieniądze grał, ilie krocz w them doświaczon bendzie, przewiny starssim do cechu sseścz grossy, a insse wistempy czeladne, ktoreby śie yakoszkolwie stocziły, maią bycz według przewinięnia od starssich karane, iako śie tho na gorze opisuie. Wssakże taczi osobliwie maią bycz karani, ktorzi więcey strawicz chczą, nisz wisłuszicz mogą, niemniey czi, ktorzi insse sgarssaią a ku nierządnośczi iako na igre, na wino, na piwo y na insse niestatki w ssprawach prziwodzą, maią bycz karani, aby dobry sługa przi złym śie niesgorssił.

§ 5. A czo śie thicze wspolnego piwa, tho śie czeladzi niema bronicz po czas.

Ktori na gorze opisany obiczay y nasse zrządzeni wassim łaskąm panowie a prziiaczielie mili obiawiame, yszechmi śie zwolili niny y na przissłe czasy nassze czeladkę thak iako śie opisało, rzędzicz y sprawowacz, gdziesmy thei nadzieie, ysz za thakową sprawą y postempkiem czeliadz nassa bendzie nam starssim y thudziesz społubraczi nassie wssitkiei powolnieissa y wiernieissa, thak ysz dobri a cznotliwy bendzie miłowan a zły y nieposłussny karan. Na ktori porządek y postanowienie nassego rzemiosła my iako rzemiesło rzeźnicze w Sliąsku, a zwłasscza we Wroczławyu, w Legniczi, w Stridze, w Swidniczi, w Nisie a w Brzegu siednoczilichmi śie y na tho zwolili, iako sie na gorze opisuie, nieodmiennie trzymacz y zachowacz. Dan we Wroczlawyu roku thisiączego pięczisetnego dwunastego.

Na ktore postanowienie y srządzeni my Krakowssczi, Kazimirzczi, Kleparssczi y przi nas insse miastha w Ruśsich rzemiesła rzezniczego iednostainiesmi przistali y na tho obopolnie zwolili, prziięli thak trzimacz nini y na wieczne czasy. Co iego kroliewska miłoścz pan nasz namiłosczіwssi raził tho s raddami swemi poczwierdzicz na wieczne czasy.

Z tekstu spisanego na pargaminie w przechowaniu cechu rzeźników Krakowskich. Pieczęci nigdy nie było. Kopia W. Gąsiorowskiego.

314. 1512. die 23. m. Februarii, Cracoviae.

Senatus consultum de pecoribus laniorum extra civitatem nutriendis.

Actum feria 2a post Kathedre Petrj. — Dy ersamen herren des rattis iungk wnde aldt betrachtende dy ferlichkeyt wnde grossen schaden, welcher der ganntcze stadt fewers halben enttstheen mochte, haben enttrechtiklich alle vorwillt wnde beschlossen, das fortmehr keyn fleyscher soll seyn ochsen, schepczen ader swst ander fyhe hynne yn der stadt yn seyner stallung futtern, mesten ader halden ader schloen, sunder vor der stadt bey dem kuttelhoffe noch alder gewonheyt, bey czehen marg busse an alle barmherzcikeyt.

Acta Cons. Cracov. 4, str. 726.

315. 1512. die 10. m. Maii, Cracoviae.

Statuta contubernii muratorum et lapicidarum Cracoviensium.

Nos consules ciuitatis Cracovie notumfacimus per presentes, quia considerantes et animo revoluentes, quod per negligenciam, incurabilitatem et insufficientem periciam artis muratorie ciues et incole ciuitatis nostre non mediocra damna solent incurrere sumptusque graues et invtiles faciendo, a ceptis edificijs multociens resilire et cessare coguntur, cupientes itaque vtilitati et commodo ciuitatis eiusdem ac toti reipublice in huiuscemodi edificiorum structuris providere, vt quemadmodum Deo propicio in alijs bonis fortuitis augmentatur, ita eciam edificijs et structuris intus et extra et in circuitu decoretur et adornetur, et vt fama eius, que longe lateque per orbem vbilibet commendabiliter diffunditur, valeat vberius augeri et celebrius predicari, de vnanimi nostro et seniorum nostrorum consilio et assensu, maturaque inter nos super hoc deliberacione habita, ipsis muratoribus et lapicidis in hac nostra ciuitate laborantibus et laborare volentibus has concessimus et presentibus concedimus ordinaciones et statuta, quibus fraternitatem ipsorum a nobis eisdem graciose datam ac magistros et socios laborantes regant et in bona condicione ac debita obediencia, teneant, ad nostram et nostrorum successorum consulum Cracouiensium voluntatem, pro qualitate temporis moderandam.

§ 1. Inprimis quicunque huius artis muratorie vult effici magister, is cum alijs magistris se dominis consulibus presentare debet et ius ciuile suscipiat et artem suam coram magistris senioribus ostendat, qua approbata cum eorum assensu et voluntate in magistrum suscipi et ad labores admitti debet.

§ 2. Item volentes querimonijs vicinorum, quibus sepe impulsamur, adimere, statuimus, quod nullus murator vel lapicida edificium novum iniciare audeat, nisi prius gades, limites et termini edificij construendi per nos aut

a nobis deputatos conspiciantur et dimeciantur, et signanter in structuris versus plateas se extendentibus, vt sunt ambitus, pinnacula, tecta, cellaria et eorum introitus, ne talia versus plateam edificentur sine scitu nostro. Contrarium faciens grauiter per nos puniendus.

§ 3. Item si aliquis ciuium edificare volens, cum muratore aut lapicida de labore concordare non posset, talis ciuis alium magistrum muratorem vel lapicidam ad eundem laborem suscipere poterit sine prioris muratoris, cum quo concordiam facere non potuit, contradictione.

§ 4. Item statuimus, quod nullus magistrorum siue muratorum siue lapicidarum plures quam vnum dumtaxat suscipiat labores, quia per hoc se a laboribus absentabant, diuisim labores in diuersis locis suscipientes, et per hoc damna grauia ciues nostri incurrebant. Vnico itaque labore circa vnum bonum virum assumpto quisque magistrorum debet esse contentus: quo tandem finito et consumato alium suscipere poterit.

§ 5. Item statuimus, quod quilibet magistrorum siue muratorum siue lapicidarum a labore septimane integre habeat triginta grossos, videlicet quinque grossos quolibet die, et hoc tempore estiuali a festo Pasche vsque ad Michaelis, et tandem tempore hyemali, hoc est a festo sancti Michaelis vsque ad festum Pasche a quolibet die quatuor grossos. Et quilibet magistrorum solus manualiter laborem exerceat, et si qua die non laborauerit, eum diem sibi soluere nemo tenebitur.

§ 6. Item quilibet magister cum socijs et laboratoribus suis mane quamprimum illuxerit dies, ad laborem venire debet et vsque ad horam ientaculi alias do *sznyadanney godzyny* consuetam laborans, nonnisi per mediam horam comedat et quiescat; et deinde in meridie vnam horam integram et non plus ibidem circa laborem comedat et quiescat; et tandem hora vesperorum seu merende iterum mediam horam tantummodo teneat. Super quas horas ipse magister superintendere debet, horologium parvum ex arena habendo; et sic tota die diligenter laborando nonnisi vna hora ante occasum solis a labore discedat vnacum suis coadiutoribus.

§ 7. Item ex quo magistris et socijs artis muratorie precium diurnale et septimanale est prefixum et deputatum, in quo ipsi debent esse contenti, extunc statuimus, quod nullus magistrorum vel sociorum postulare aut accipere audeat solucionem aliquam pro diebus festiuis in septimana occurrentibus sub pena quinque marcarum. Et si quispiam ex dominis edificantibus eadem festa magistris vel socijs soluere promiserit et effectualiter soluere vel soluisse deprehensus fuerit, talis eciam pena quinque marcarum puniri debet.

§ 8. Item statuimus, quod si quis ciuium de edificio in toto vel in parte construendo cum aliquo magistrorum muratorum vel lapicidarum convenire vel concordiam facere vellet de integro alias *ogulem*, siue ad laborem diurnum ex precio diurno dando, tunc hoc totum stare debet in arbitrio ipsius ciuis aut domini edificantis, quomodo id facere velit, et tale pactum aut intentum magister ab eo suscipere debet sine quauis contradictione.

§ 9. Item si aliquis dominorum vel [ciuium] aliquem magistrum [extrane]um vel lapicidam magistralem ac excellentem pro edificio suo faciendo vocare et in ciuitatem nostram inducere vellet, hoc ipse facere [pote]rit cum

scitu et assensu nostro pro illo edificio tantummodo consumando et finiendo, cui poterit dare salarium maius vel minus quam nostris[s ma]gistris, prout secum concordauerit. Qui tandem magister extraneus, si alios labores hic in ciuitate suscipere vellet, cum hijs nostris magistris muratoribus fraternitatem suscipere debet et huic ordinacioni nostre subiacere.

§ 10. Item socij artis muratorie et lapicidarum hoc modo, qui sequitur, teneri et gubernari debent. Si aliquis magistrorum socium apud se tenuerit per hyemem, tunc talis socius apud eundem magistrum continuare debet in labore vsque ad festum sancti Iohannis Baptiste ad minus vel ad mediam estatem; et si ab eodem magistro ante hoc tempus discedere vellet, tunc nullus magistrorum ipsum suscipere aut sibi laborem apud se admittere debet sub pena dominorum.

§ 11. Item nullus magistrorum muratorum vel lapicidarum plures debet seruare et docere discipulos quam duos, et non debet plus quam duos grossos super vnum discipulum accipere pro labore vnius diey, et hoc tempore estatis a festo Pasche vsque ad Michaelis, tempore vero hyemis solum per $1\frac{1}{2}$ gr. super discipulum accipere debet.

§ 12. Item quilibet discipulus artificium suum per tres annos studere debet, et [si hoc] tempore artem suam videlicet muratoriam vel lapicidariam non plene didicerit, tunc per quartum annum complere poterit, donec reddatur perfectus in eo.

§ 13. Item statuimus, quod socij muratorum pro labore vnius diey tres grossos accipere debent, et hoc tempore estatis, a festo videlicet Pasche vsque ad Michaelis, tempore vero hyemis, videlicet a festo s. Michaelis vsque ad Pasche per duos grossos accipere debent. Similiter socij lapicidarum a labore vnius diey tempore estatis tres grossos, tempore vero hyemis vt premissum est, per duos grossos accipere debent, nisi fuerint valde magistrales et excellentes, quibus eorum precium septimanale aliquantulum posset augeri.

§ 14. Item nullus magistrorum muratorum siue lapicidarum audeat socios seu laboratores alterius magistri alienare aut quovismodo abducere sub pena per magistros seniores designanda.

§ 15. Item si quispiam sociorum a magistro suo sine licencia eiusdem abscesserit et magistro suo in aliquo obligaretur, hunc nullus magistrorum suscipere audeat vsque ad completam satisfactionem magistro fiendam, et nichilominus ipse socius per magistros corripiatur pro arbitrio eorum.

§ 16. Item quemlibet socium insolentem vel rebellem vel labores sponte negligentem magistri eorum nobis ad pretorium presentare debent, qui pro arbitrio nostro et pro modo excessus ac culpe puniri debet.

§ 17. Item statuimus, vt deinceps omnes magistri ac socij carpentariorum, muratorum siue lapicidarum non vigesima secunda hora, quam sibi eligebant, sed vigesima tercia in duabus septimanis ad balneum descendant et intrent, alias hora consueta, quando a labore cessatur; qua hora labore finito vnusquisque balneari poterit eciam quolibet die feriali.

§ 18. Quicumque autem his ordinacionibus nostris ausu temerario contrauenire presumserit, talis siue magister siue socius fuerit, nec labores aliquos suscipere, nec mansionem in ciuitate nostra habere debebit. Quorum in testimonium sigillum nostrum consulare presentibus est subappensum. Da-

tum feria secunda post festum sancti Stanislai in Mayo, anno Domini millesimo quingentesimo duodecimo.

Dokument pargaminowy, opatrzony mniejszą pieczęcią radziecką miasta Krakowa z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym.

316. 1512. die 14. m. Maii, Cracoviae.

Statuta contubernii carpentariorum et architectorum Cracoviensium.

Nos consules ciuitatis Cracovie notum facimus per presentes, quia considerantes et animo revoluentes, quod per negligenciam, incurabilitatem et insufficientem periciam artis carpentarie seu architectorie, ciues et incole ciuitatis nostre non mediocra damna solent incurrere, sumptusque graves et invtiles faciendo, a ceptis edificijs multociens resilire et cessare cogantur: cupientes itaque vtilitati et commodo ciuitatis eiusdem ac toti reipublice in huiusmodi edificiorum structuris providere, vt quemadmodum (Deo propicio) in alijs bonis fortuitis augmentatur, ita eciam edificijs et structuris intus et extra atque in circuitu decoretur et adornetur, et vt fama eius, que longe lateque per orbem vbilibet commendabiliter diffunditur, valeat vberius augeri et celebrius predicari: de vnanimi nostro et seniorum nostrorum consilio et assensu, maturaque inter nos super hoc deliberacione habita, ipsis carpentarijs in hac ciuitate nostra laborantibus et laborare volentibus, has concessimus et presentibus concedimus ordinaciones et statuta, quibus fraternitatem ipsorum a nobis eisdem graciose datam ac magistros et socios laborantes regant et in bona condicione ac debita obediencia teneant, ad nostram et nostrorum successorum consulum voluntatem, pro qualitate temporis, si videbitur, moderandam.

§ 1. Inprimis quicunque huius artis carpentarie wlt effici magister, is cum alijs magistris se dominis consulibus ad pretorium presentare debet, vt ius civile suscipiat, et artem suam coram magistris senioribus ostendat. Qua approbata cum eorum assensu et voluntate in magistrum suscipi et ad labores admitti debet.

§ 2. Item volentes querimonia vicinorum, quibus sepe impulsamur, adimere, statuimus, quod nullus carpentarius edificium novum iniciare audeat, nisi prius gades, limites et terminos edificij construendi per nos aut a nobis deputatos conspiciantur et dimeciantur, et signanter in structuris versus plateas se extendentibus, vt sunt ambitus, pinnacula, tecta, cellaria et eorum introitus, ne talia versus plateas edificentur sine scitu nostro. Contrarium facientes per nos grauiter puniendi.

§ 3. Item si aliquis ciuium edificare volens cum carpentario de labore concordare non posset, talis ciuis alium magistrum carpentarium ad eundem laborem suscipere poterit sine prioris carpentarij, cum quo concordiam facere non potuit, contradictione.

§ 4. Item statuimus, quod nullus magistrorum carpentariorum plures quam vnum suscipiat labores, quia per hoc se a laboribus absentabant, diuisim labores suscipientes, et per hoc damna grauia ciues nostri incurrebant: vnico itaque labore circa vnum bonum virum assumpto quisque magistrorum carpentariorum debet esse contentus, quo tandem finito et consumato, alium suscipere poterit.

§ 5. Item statuimus, quod quilibet magistrorum carpentariorum a labore septimane integre habeat triginta grossos, videlibet quinque grossos quolibet die, et hoc tempore estiuali a festo Pasche vsque ad Michaelis, et tandem tempore hyemali id est a festo s. Michaelis vsque ad Pasche a quolibet die quatuor grossos, et quilibet magistrorum solus manualiter laborem exerceat et per se laboret; et si qua die non laborauerit, eum diem sibi soluere nemo tenebitur.

§ 6. Item quod magister carpentarius cum socijs et laboratoribus suis mane, quamprimum dies illuxerit, ad laborem venire debet, et vsque ad horam ientaculi alias *do sznyadanney godzyny* consuetam laborans, nonnisi per mediam horam comedat et quiescat, et deinde in meridie vnam horam integram et non plus ibidem circa laborem comedat et quiescat, et tandem hora vesperorum seu merende iterum mediam horam teneat. Super quas horas ipse magister superintendere debet, horologium parvum ex arena habendo, et sic tota die diligenter laborando, non nisi vna hora ante occasum solis a labore discedat.

§ 7. Item statuimus, quod nullus magistrorum aut sociorum accipiat aut vendat hastulas, truncos resectos aut reliquias trabium seu lignorum aliorum sine voluntate domini edificantis sub grauibus penis; attamen ne ipse hastule aut diripiantur aut asportentur, propinam aliquam edificans pro aliqua consolacione laborancium, si sibi videbitur, tribuere poterit.

§ 8. Item ex quo magistris et socijs artis carpentarie precium diurnale et septimanale est prefixum et deputatum, in quo ipsi debent esse contenti, extunc statuimus, quod nullus magistrorum vel sociorum aut postulare aut accipere audeat solucionem aliquam prod diebus festiuis in septimana occurrentibus sub pena quinque marcarum; et si quispiam ex dominis edificantibus eadem festa socijs vel magistris soluere promiserit et realiter soluere vel soluisse deprehensus fuerit, talis eciam pena quinque marcarum puniri debet.

§ 9. Item statuimus, quod si quis ciuium de edificio in toto vel in parte construendo cum aliquo magistrorum convenire vel concordiam facere vellet de integro alias *ogulem* siue ad laborem diurnum ex precio diurno dando, tunc hoc stare debet in arbitrio ipsius ciuis aut domini edificantis, quomodo id facere velit, et tale pactum aut intentum carpentarius ab eo suscipere debet absque condictione.

§ 10. Item quilibet magister carpentarius more solito habere debet omnia instrumenta sua ad labores apta, suis sumptibus comparata, ad que dominus edificans vel ciuis nihil habere debet.

§ 11. Item si aliquis dominorum vel ciuium aliquem magistrum extraneum magistralem et excellentem pro edificio suo faciendo vocaret et in ciuitatem induceret, hoc ipse facere poterit cum scitu et assensu nostro pro illo edificio tantummodo consumando et finiendo, cui poterit dare salarium maius vel minus, quam nostris magistris, prout secum concordauerit. Qui

tandem magister existens si alios labores in ciuitate suscipere vellet, cum his nostris magistris fraternitatem suscipere debet et huic ordinacioni subiacere.

§ 12. Item socij artis carpentarie hoc modo, qui sequitur, teneri et gubernari debent: si aliquis magistrorum socium apud se tenuerit per hyemem, tunc talis socius apud eundem magistrum continuare debet in labore vsque ad festum sancti Iohannis Baptiste ad minus vel ad mediam estatem; et si ab eodem magistro ante hoc tempus discedere vellet, tunc nullus magistrorum ipsum suscipere aut sibi laborem apud se admittere debet sub pena dominorum.

§ 13. Item nullus magistrorum carpentariorum plures debet seruare discipulos, quam duos, et non debet plus quam duos grossos super vnum discipulum accipere pro labore vnius diey, et hoc tempore estatis a festo Pasche vsque ad Michaelis; tempore vero hyemis solum per 1½ gr. super discipulum accipere debet.

§ 14. Item quilibet discipulus artificium suum per tres annos studere debet, et sin in hoc tempore artem suam non plene didicerit, tunc per quartum annum complere poterit, donec reddatur perfectus.

§ 15. Item statuimus, quod socij carpentariorum signanter laborantes bipenni alias *toporem*, pro labore vnius diey tres grossos accipere debent et hoc tempore estatis, a festo videlicet Pasche vsque ad Michaelis, et tandem a festo Michaelis vsque ad Pasche per duos grossos accipere debent; socij autem simplici securi laborantes tempore estiuo per II½ gr. tempore vero hyemali per decem quadrantes accipere debent.

§ 16. Item nullus magistrorum carpentariorum audeat socios seu laboratores alterius magistri alienare aut quovis modo abducere sub pena per eorum magistros designanda.

§ 17. Item si quispiam sociorum a magistro suo sine licencia secesserit et magistro suo in aliquo obligaretur, hunc nullus magistrorum suscipere audeat vsque ad completam satisfactionem magistro fiendam, et nichilominus ipse socius per magistros corripiatur pro arbitrio eorum.

§ 18. Item quemlibet socium insolentem aut rebellem vel labores sponte negligentem, magistri eorum nobis ad pretorium presentare debent, qui pro arbitrio nostro et pro modo excessus ac culpe puniri debet.

§ 19. Item statuimus, vt deinceps omnes magistri ac socij carpentariorum non vigesima secunda hora, quam sibi eligebant, sed vigesima tercia in duabus septimanis ad balneum descendant et intrent, alias hora consueta, quando a labore cessatur. Qua hora labore finito vnusquisque balneari poterit eciam quottidie.

§ 20. Item ex quo fuit antiqua consuetudo et per predecessores nostros consules tenta, vt cum ignis in ciuitate (quod Deus avertat) oriretur, tunc magistri carpentarij et socij ac famuli eorum solebant cum instrumentis eorum quam celerrime ad ignem currere, extunc et nos statuimus et firmiter tenere committimus, vt ipsi carpentarij in tali casu incendij exorti statim cum socijs et famulis suis ad ignem cum instrumentis suis currant et properent, et pro posse suo defendant et ignem extinguant, quibus nos et succes-

sores nostri consules protunc existentes, propinam graciosam pro eorum fatiga et diligencia largiri curabunt.

§ 21. Quicunque autem hijs ordinacionibus nostris ausu temerario contrauenire presumserit, talis siue magister siue socius fuerit, nec labores aliquos suscipere, nec mansionem in ciuitate nostra habere debebit.

Cuius in testimonium sigillum nostrum presentibus est subappensum. Datum feria sexta ante Zophie, anno Domini millesimo quingentesimo duodecimo.

Oryginał pargaminowy, opatrzony mniejszą pieczęcią radziecką z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym.

317. 1512. die 9. m. Iulii, Cracoviae.

Statuta contubernii cantrifusorum et cuprifusorum Cracoviensium.

Wir rathmanne der stadt Crokaw bekennen offentlich mit diesem brieff, das wir ansehende manchfeldig anbrengen, mwhe wnde clage unser kannengisser wnde rottgisser, dy sy offte wnde dicke vorbrocht haben, clagende wy yr hanttwerg yn grossem irthum wnde zwitracht stunde ursachen halben, das sy keynen czechenbrieff von wns hetten, noch welchem sy sich richten wnde wngehorsam, zwitracht wnde ander gebrechen gestewern wnde denselbigen widerstehen mochten, wns fleyssig anlangende, solich irthum wnde gebrechen zwwenden, damit sy yn eyntracht wnde gutter ordenung leben koenden wnde yr saczunge dergleichen des hanttwergs gewonheyten awffgericht wnde befesstiget mochten werden: derhalben haben wir mit eyntrechtigem willen wnnde reyffem ratte der alten herren ratthmanne wnser mitebruder vorwillt wnde beschlossen, das dy zwe hanttwergk kannegisser wnde rottgisser furthan in zwkonfftigen zeiten eyne czeche haben wnde yn der selbigen bleyben solln wnde sich innhaldt dieses brieffs in allen clauseln, puncten, stuecken wnde artikeln, wy hernoch folget, regieren, richten wnde halden solln. Welche artikel vor wns ym syczenden rate gelesen wnde von ynn offgenommen seynt wnde vorwillkort zw halden, wnde zw meren gezewknis mit wnserem ingesigel besstetiget bis zw wnserm wnnde wnser nochkommen willen wnde wolgefallen. Gescheen ym freytag vor Margarethe der heiligen iunckfraw tage, im iare Christi wnsers herren tawsent funffhundert wnde im zwelfftem iare.

§ 1. Item wer do wil meyster werden alhy zw Crokaw, der soll dy meyster stuecke beweysen wnde machen noch alter gewonheit. Zwm irsten sol her machen eyne bewnchichte kanne wnde dy forme darzwm von dreyn quarten ader groesser; zwm andern eyne gedrete schuessel von fuenff funden oder groesser wnde dy forme darzwm; zwm dritten zwen geschlogene schoessel von fuenff ader sechs funden freysiczende an dy konsst geschlagen, dy forme darczwm; zwm firden czwen geschlagene fireckychte scheiben frey geschlagen an dy konsst, dy forme darczwm. Das seyn dy meyster stuecke, dy eyn ieder machen soll an den enden oder stellen, welche ym dy eldsten meyster geben werden, der do wirt wellen meyster werden.

§ 2. Item welcher dy stuecke beweysst wnde dy czeche gewynnen wil, der sol yn dy czeche geben XIII gr. wnde eyn colacion machen off dy meyster, es sey meysterson oder der eyns meysters tachter nympth, noch seynem gutten willen wnde voermoegen.

§ 3. Item dy meystersoene solln dy gnode haben, das sy der meyster stuecke sollen frey seyn.

§ 4. Item dy do nemen des meysters tachter, sollen haben dy genade, das sy czweiher stuecke solln frey seyn wnde nur czwe solln sy machen, dy kannen wnde forme darczwm, wnde eyn gedrette schoessel wnde dy forme darczwm, wy oben awsgedruckt ist.

§ 5. Item keyn meyster soll lenger meystern ane hausfrawen, nur eyn iar wnde tag.

§ 6. Item so sichs begebe, das irkeyn meyster dy czeche offgebe wnde hilde nicht dy czeche mit wns wnde sagete das burgerrecht off wnde czoege aws der stadt weg, wnde begerete darnoch wider yn wnser czeche meyster zw seyn, der sol der czeche eyne halb margk ablegen wnde darff nicht stuecke off eyn newes zw machen.

§ 7. Item eyn iczliche wittwe mag arbeten das hanttwerg, dy das vormag, ale lange sy wil noch ires mannes tode.

§ 8. Item wo eyner arbeit, aldo soll her owch feyl haben wnde soll nicht czwene laden halden, her sey kannegisser oder rottgisser, awff das sich der arme bey dem reichen generen mochte.

§ 9. Item awff das das Krokesche gefiese bey wirden blibe, haben wir mit eyntracht wnde vorwillung der kannegisser dem ganczen lande wnde diser stadt zwm lobe wnde zw fromen gesaczt, das furthan in czwkonfftigen zeiten dy kannegisser solln das gedrete gefiese machen zwm czwelffte wnde das geschlagene gefiese gancz lawter aws gutten zinen.

§ 10. Item wo ymands gefunden worde, der das gefiesse geringer machen worde, dem is beniclt ist, dem sol man is eynschmelczen zwm irsten mole; wnnde wo er das eyn ander mol thete, sol man is aber eynschmelczen wnde soll off das ratthaws fuenff marg busse awfflegen; zum dritten mole wo er das thun thorffte, soll man ym das hanttwerg legen wnde dy stadt vorbiette.

§ 11. Item wenn dy meyster kommen zw probiern, finden sy den abdrott zw geringe, so sollen sy weytter das gefiesse probiern, da von der selbig abdrott wer, oder was dyselbige woche gemacht wer.

§ 12. Item was aldes gefiesse sol gebessert oder geflickt werden, soll man mit gutten zinen bessern.

De socijs, von yren gesellen.

§ 13. Item wenn eyn geselle kompt gewandert, so solln dy eldsten czwene gesellen gehen wnde ym wmbe arbeit warten, wnde soll balde niderſiczen wnde dem meister, der do ym arbeit zwgelagt hatt, arbeitten, als lang es ynn beiden wolgefellt, darnoch mogen ym alle gesellen des hanttwergs off den nehesten feyertag wylkommen schennken wnde nicht am werkeltage.

§ 14. Item man sol keynen gesellen hoecher awsschenken nur mit czwen groschen, do sollen nur czwene eldsten gesellen gehen wnde nicht lenger

dann eyn stunde awschenken, wnde solln wider gehen zw yrer meister arbeyth bey der bussen.

§ 15. Item welcher geselle vrlob nympt, der sol dyselbige zeit wandern.

§ 16. Item wenn eyn geselle mit seynem meyster wneyns wirt wnde neme vrlob wnde wolde wandern wnde ym schone awsgeschankt wnde wuerde wider eyns mit seynem meister, so mag derselbige geselle wider niderſiczen wnde mag demselbige meister wider arbeiten, wnde den geselln des hanttwergs eyn wochelon sol er geben.

§ 17. Item gibt eyn meister eynem gesellen vrlob wnde der geselle begerete zw arbten bey eynem andern meister, so sol derselbige meister frogen, ap er von dem forigen meister yn gutte oder yn wngutte abgescheiden ist.

§ 18. Item welcher geselle macht eyn gutten montag oder sunst eyn werkeltage feyerth ane seynes meisters willen, der sol beschtrofft werden wnde das gelt zw wachse gegeben werden.

§ 19. Item wenne drey arbeit tage yn der wochen seyn, so soll man dem gesellen eyn halb wochenlon geben ap sy werden fleyssig arbeyten.

§ 20. Item welcher geselle anredt den andern zw wandern, der sol geschtrofft werden wmbe wachs, wnnde der geselle, der do hatt geredt zw wandern, mag geben den gesellen zw gutte eyn wochelon wnde mag niderſiczen wnde dem forigen meyster arbeythen.

§ 21. Item dy gesellen sollen eynander nicht hoecher bussen, nur wmbe czwene groschen ane der meyster willen.

§ 22. Item welcher meyster wil offnemen eynen lierknaben off das hanttwergk, der sol fire iar lernen off das wenigeste, wnnde der knabe soll geben sechs groschen zw wachse yn dy czeche.

§ 23. Item welcher lierknabe vor der zeit entlewfft von seynem liermeyster wnnde begert darnoch solln zw awszwlernen, derselbige sol dy zeit erfullen, dy her awsse ist gewest.

§ 24. Item keyn meister soll czwene jarmarckte halden off eynen tag noch alter gewonheith.

§ 25. Item der junge meister ist flichtig der kerczen zw warthen wnnde des leichthuchs als lange, bis eyn ander junger meyster wirdt; wirt sy denne eyne witthwe, so soll sy loessen dy kerczen czuenden wnnde des leichthuchs warthen bis eyn anderr meister wirt. Gehen sy beide abe, so soll es dy czeche lossen warthen bis eyn ander juenger meyster wirdt.

§ 26. Item keyn meyster soll den andern awsmitten noch von der stollen dringen awff dem jarmargkthe bey der bussen.

§ 27. Item dy meyster kannengisser off dem Kazimir, Stradom oder Kleparz sollen alle yr gefiesse es sey gedrette oder gehammerthe arbeythen awff dy weyse, als man es alhyr zw Crokaw arbett; wnnde welche das nicht wolden thun, sunder wolden yr gefiesse geringer arbeytten wnde machen, den selbige werden dy wnsern meister kannegisser yr gesinde weren, wnnde von yren lieriungen nichts halden.

De cuprifusoribus, von rottgissernn.

§ 28. Czwm irsten wer do meister zwischen den rottgissern werden wil, der soll dy meysterstuecke beweisen wnde machen an den stellen, wo ym

dy eldsten meyster beffelen werden. Wnnde dy stuecke solln dy seyn: eyn gewichte von fir funden mit eynem geschmeide wnnde eyne czweyfundinge woge eyngeschlossene, mehr eyn par eysneren sparrn sol her mit messinge vbirczihen wnnde eyn par stegereyffen desselbigen gleiche.

§ 29. Item was aws messinge ist ader daraws magk gemacht werden, nichts awsgenommen, sol den rottgissern frey seyn zw machen wnnde dy kannegisser solln yn yn dy arbeit nicht greyffen. Item dy meister soene, dy hy zw Crokaw geboren werden, sollen frey seyn der meister stuecke noch alter gewonheyt.

§ 30. Item welcher rottgisser nympt eynes meysters tachter zw eelichen stande, derselbige soll frey seyn czweher meisterstuecke.

§ 31. Item wurde indert ymands begriffen, der rottgisser arbeit wurde feyel haben awswendig des jarmarktes, sol den rottgissern frey seyn zw nemen, wo sy das begreiffen werden.

§ 32. Item keyn meister sol nicht mehre den czwene gesellen wnnde czwene lieriunge halden, es wer dann sache, das eyn gutter geselle qweme wnde nicht arbeit hette, so mochte eyn meister denselbigen offhalden wmbe czerunge wille eyn zeit, bis seyns yrkeyn meister bedorffende worde.

§ 33. Item keyn geselle sol den andern bussen ane der meister willen.

§ 34. Item keyn geselle soll keynen werkeltag feyern ane seynes meysters willen, wo aber yrkeyner das aws frewel thete zw trocze seynem meister, so soll er das wochelon vorlaren haben.

§ 35. Item wo eyn geselle queme gewandert, solln dy gesellen nicht eher gehen zw der schenke, es seyn dann das man vesper lewttet.

§ 36. Item wenne eyn geselle hatt firczehen tage bey seynem meister gearbeit, der do vormot . . . . hy nicht . . . . . ist, so soll derselbige geselle eyn firteil iar versprechen dem meister zw arbeiten, ap her mit dem meyster eyns wirdt.

§ 37. Item welcher geselle vrlob nympt . . . r ym der meister vrlob gibt, wnde wil wandern, des soll ym lossen am sonntag awsschenken wnnde nicht ym werkeltage, off das sy den meystern yre arbeyt nicht sewmen.

§ 38. Item wenn dy gesellen awsbeleytten eyn andern, der do wandert, solln sy nicht lenger dann eyne stunde awsse seyn wnnde solln wider zu yrer meister arbeit gehen.

§ 39. Item wenn eyn geselle von seynem meister kompt wnnde wil beynam andern meister arbeytten, so soll yn keyn meyster seczen, her derfroge sich vorann, wy her von seynem forigen meyster gescheiden ist.

§ 40. Item so vor alten zeiten wenig rottgisser yn wnser stadt gewest seynt, so haben dy kannengisser alle arbeit von messing, kupper, glockenspeyse also wol von zine, so dann yczunder rottgisser gemiglich vorhanden seyn, awff das eyner bey dem andern bleiben moechte wnnde seyne narunge haben, seynt dy kannegisser wnde rottgisser eyns worden wnde wns ratthmannen gebetten, das zw bestetige yn zwkuenfftigen czeiten, das dy kannegisser solln forthmehr eyne arbeit von messing arbeiten, sy sey welche dy sey, kleyn ader gross, nichts awsgeschlossen oder awsgenommen, sunder dy rottgisser solln solche arbeyt alle von messingk machen, als ym solichs zwgehoert; aber was do antritt kupper oder glokkspeyse, das sollen

beide hanttwergk als kannegisser wnnde rottgisser arbeytten eyns alzo wo als das ander.

Oryginał pargaminowy w posiadaniu cechu konwisarzy Krakowskich. Pieczęć oderwana. Kopija p. W. Gąsiorowskiego.

318. 1516. die 13. m. Martii, Casimiriae.

De electione seniorum contubernii textorum Casimiriensium.

In cusa contubernij textorum vertente inter Alemanos ex vna, et Polonos ab altera partibus, eiusdem artificij magistros, maturo habito consilio decreuimus, vt in electione seniorum tam Alemani quam Poloni de stuba essent exituri: obligatorio modo et non maioris valoris Alemani essent quam Poloni, et e contrario Poloni quam Alemani, sub pena vallata quinque marcarum, per partem decretum infringentem irremissibiliter soluenda. Actum feria quinta ante Palmarum.

Acta Consul. Casim. 754, str. 166.

319. 1517. Cracoviae.

Statuta sociorum contubernii cingulatorum Cracoviensium.

PAVEL — Iako lyczą po narodzenyu pana naschego tyszyącz pyenczszeth y szyedmynaczye lyath. Towarzysze rzemyoszla pasznyczego w Krakowye, ktorzy na then czasz byly, yako Barthosz Szobynszky, Erasmus Achtczennicht, Marczyn Lytwa, Michal, Stanyszlaw Zborawszky, Stanyszlaw Zokolowszky, Stanyszlaw Hegenicht, Stanyszlaw Lembergk, Mykolay Lyszowszky, Stanyszlaw Szelynsky, Steffan Cly, Marczyn Bochenszky, Wawrzynyecz Brozyna s zwolą mystrow gych vczynyly obyczaye podlug gych rzemyoszla thym obyczayem a nye ynacze thy trzymacz:

§ 1. Item naprzod pyrwschy obyczay, gdy ktory thowarzysch przywandruye, ma ycz na gospodę y ma w nyesporną godzynę pozlacz po starsche thowarzysze. Tham starszy thowarzysze mayą yego pytacz, szkąnd przywandrowal y gdze szye vczyl, yako długo; yestly sze vczyl styrzy lyata, thedy yego mayą poszadzycz, yestly sze vczyl trzy lyatha, thedy go mayą poszadzycz dwye nyedzely podlug obyczaya, alye nye dlusze. Tho wye koszdy thowarzysz, ysz nye ma bycz wyencze szynkowano thowarzyszowy przywandrownemu, yedno yeden grosz, ratcze wyedzecz starszy thowarzysze gdy . . . daczye thowarzyszowy robothe, thedy yemu . . . . . macze rospowyedzecz obyczaye: naprzod macze yego do wdowy prowadzycz nyszli do mystrza, pothym yestliby wdowa myala thowarzyscha, thedy do starszego mystrza, a pothym od starszego mystrza do prosznych warstatow.

§ 2. Item gdy on przydze na pyrwschą nyedzyelę yestly nyema robo-

thy, thedy ma yemu bycz szynkowano za then grosz od wszytkych thowarzyszow.

§ 3. Item gdy przydze blysza nyedzyelya a ma robothę, thedy yego mayą thowarzysze przy szynkv przywytacz mlodzy y starzy.

§ 4. Item koszdy thowarzysz ma dacz szbroyę zchowacz, nyechay bądze zbroya lyeda yaka.

§ 5. Item drugy ma bycz pythan yestly mu czo poleczono od mystrzow albo od thowaryszów, thw ma tho szyawycz; yestly tho nye vczynyl, ma bycz szkaran.

§ 6. Item trzeczye ma bycz pythan rasz pyrwszy y wthury, yestli ma yaką zkargę przy szynkv, yestly szmylczy a gyndzye tho zyawy, ma bycz szkaran.

§ 7. Item czwarthy rathcze wyedzecz, ysze zadny nye ma przy zadny dzyewcze robycz na olowye albo na ambwsze.

§ 8. Item pyanthy, ysze zadny przy szynkv nye ma szwovolnye w stol thowaryszky vderzycz pod vyną.

§ 9. Item szosthy, ysze nye ma zadny szwowolnye yeden drugemv kazacz klamacz pod vyną.

§ 10. Item szodmy yszeby zadny nyeszmyal gracz na stolye thowarzyszkym przy szynkv krom odpusczenya starszych thowarzyszów pod vyną.

§ 11. Item oszmy, gdyby ktory szyadl przy szynkv nye mayąncz nogawycz krom odpusczenya, ma bycz karan.

§ 12. Item dzyewyąnthy, gdyby wstal nyektory thowarzysz od stolv przy szynkv nye wszyąwszy odpusczenya, ma bycz karan.

§ 13. Item dzyeszyąnthy, gdy ktory thowarzysz nye bądze myal nogawycz y bądze przy nasz czwercz rokv y nye sprawy zobye, ma bycz karan.

§ 14. Item ratcze wyedzecz, gdy ktory thowarzysz bądze karan od thowarzyszow y da tho ym w rancze, ysz tho szyednayą a on tho pothym przed mystrzmy zyawy, ma bycz karan od thowarzyszów.

§ 15. Item yedennasthy, gdy ktory thowarzysz lyezalby krom gospody na nyepoczlywym (s) myesczv, ma bycz karan.

§ 16. Item dwanasthy rathcze wyedzecz, gdy oczyecz w gospo . . . . . ma pywo y othworzy, thedy gdyby który szedl na thyze vlyczy na ynszy pywo, ma bycz zkaran.

§ 17. Item trzynasthy, gdy thowarzysz novothny wsthanye od stolu przy szynkv y starszy thowarzysz znym nye vynydze, thedy starszy thowarzysz ma bycz zkaran.

§ 18. Item czwarthynasthy, gdy ktory stharszy thowarzysz vynydze y nyeostawy myesto szyebye drugego thowarzysza, ma bycz od thowarzyszów karan.

§ 19. Item pyęthynasthy, ysz nye ma zadny czecklarzowy albo nyevczcywy nyewyeszczye z ranky dacz pycz pod vyną.

§ 20. Item szosthynasthy, ysze zadny nye ma gracz na podeszranym myesczv tho yesth gdze lotrowye grayą, pod viną.

§ 21. Item szyedmnasthy, ysze zadny nye ma thaynczowacz z nyepoczlyvą nyevyasthą pod viną.

§ 22. Item oszmynasthy gdy ktory pye w szynkv ysze z odpusczenya zasze zvroczy, ma bycz zkaran.

§ 23. Item dzewyąnthynasthy, gdy dwa thowarzysze robyą w yednym warstacze y szą przeczywko zobye w gnewye y kasze yeden drugemv klamacz, ma bycz karan.

§ 24. Item ostateczny obyczay, gdy thowarzysze szą spolv, nyechay bądze na ktorem kolwyek myesczv, ysze by znymi nyektory szwar począł, a starszy thowarzysze myr y pokoy myendzy ym vloszą, a yesthly then z nych myr nye przyme any go trzyma, ma bycz zkaran od thowarzyszów.

§ 25. Item rathcze wyedzyecz, gdy wasz bądze dwa thowarzyszow starszych, thedy macze trzeczego szynkv wzdacz; gdyby ktory starszy thowarzysz odthąnd wandroval a nye wzdal zwoy urząnd, thedy ma bycz trybowan zyego zbodv.

§ 26. Ratcze wyedzecz, ysz ma bycz rząnd vybyran na thowarzyszkym stole.

§ 27. Item gdy który thowarzysza prowadzy do domv mystrzowego, yszeby wszedl vczlyvye (s) w dom besz zadny skody pod viną.

§ 28. Item yeden drugemu robothe nye ma ganycz myenyącz by gorsza byla nyszly yego pod vyną.

§ 29. Item gdy który obyeczvye wandrowacz y nye vandruye, ma bycz zkaran.

§ 30. Item ratcze wyedzecz myly thowarzysze, yze sze thv macze czo dwe nyedzelye zchadzacz na gospode y macze poloszycz koszdy po sthyrzy pyenyandze, polowycze wloszycz do puszky, a polowycze w gospodze przepycz.

§ 31. Item gdyby sze wthym przyda . . . szynck thedyscze wolny dwye nyedzely.

§ 32. Item gdy thv ktory thowarzysz novothny przyvandrvye, który thu yescze nyebyl, then ma pulgrosza w puszką wloszycz, gdy bądze myal robothe dwye nyedzyely.

§ 33. A gdy karzecze thowarzysza, thedy macze polowycze wloszycz w puszką a polowycze przepycz.

§ 34. Item gdy czynycze thowarzysza, tedy on ma yeden wochlon dacz thowarzyszom.

§ 35. Item czo thowarzysze myendzy zobu w gospodze vczynyv, albo gdze yndze y powy nyektory doma, ma bycz karan.

§ 36. Item gdyby ktory w ponyedzalegk szwenczyl, then ma czaly thydzeyn szwenczycz.

§ 37. Item gdyby ktory chczal szwenczycz besz przyczyny, then ma thysz wszythegk thydzeyn szwenczycz.

§ 38. Item ratczye wyedzyecz myly thowarzysche, yze thy sthathutha y obyczaye rzemyoszla thego thako thymze obyczayem ma bycz thu w Krakowie trzymano a nie ginacze.

§ 39. Item mistrzowicz Krakowski y vczęin Krakowsky, mayą dacz po groszu do pusski y na konew. — MYSTRZ.

Oryginał pargaminowy, na marginesach floresami różnobarwnemi ozdobiony, wśród których u góry literami złotemi wypisano PAVEL, u dołu takiemiż literami MYSTRZ. Na sznurku z niebieskich i czerwonych nici jedwabnych wisi ułomek pieczęci paśników Krakowskich z czerwonego wosku. Oryginał przechowany w cechu mosiężników Krakowskich. (Kopia W. Gąsiorowskiego).

320. 1517. die 15. m. Octobris, Cracoviae.

Senatus consultum de sociis contubernii cingulatorum Cracoviensium.

Feria 5ta ipso die s. Hedwigis. — Dy ersamen herren des ratis iungk wnde alt mit eyntrechtigem willen awff begere der ganczen czeche der gurteler, welche sich von wns hochlich beclaget haben von wegen des gesindes yres hanttwergs, wy sy grossen gebroch liden wnde gesellen zw yrer notturfft nicht haben moechten, ansehende dy schwerheit der narunge awff dise czeit, mit vorwillung aller der egenantem meister haben sy czwgelossen wnde vorgunt, das alle dy gesellen yres hantwergs, dy do yn zcwkunfftigen czeitten ken Croke kommen werden, solln gegeben wnde bestellit werden awff dy wergstadt der meister, dy do keyn gesellen haben, an czw hebende von den eldsten meistern yn yrer czech, wnde alzo fortthan der iungsten. Aber dy hewtigen gesellen moegen yn den wergstetten yrer meister arbetten wnnde bleiben alz lange sy wellen; wo aber yrkeyner geselle von seynem meyster awffstunde wnde alhy bleyben wolde, der soll arbetten bey dem meister, der do keyn gesellen hatt. Wo sichs aber begebe, das eyn iczlicher meyster mit eynem gesellen vorsorget worde, wnde mehre gesellen ken Croke qwemen, soll man dyselbigen alzo awsteilen von den eldsten meistern anhebende, das eyn ider meister awff seyner wergstadt noch aller notturfft vorsorget werde, awff das sich eyn armer bey dem reichen generen moege. Wnde dis alles soll bleiben wnde stehen zcw der ersamen herren des ratis guttem willen wnde wolgefallen, idoch sol solichis alles seyn ane schade ires czechen brieffs, den sy vom ratt haben.

Acta Cons. Crac. 5, str. 348.

321. 1517. die 16. m. Decembris, Cracoviae.

Decretum contubernii aurificum Cracoviensium.

Item es ist geszehen in der kotdemer nach sant Luczie in ener gehegtden czech, da haben gemacht und varwyllikt alt und iunge mit entrechtdiker stim:

§ 1. das man kein gesellen sol kein gresseren lan sol geben, er sey wie er sey, dan drey wochen ain guldi, das sol der hechst lan sein, dar nach wye ener kan aisz werden mit dem gesellen IIII oder V oder VI wochen, wie er kan, doch ken hecheren lan, dan drey wochen ain guldi bey ain stein wax busz, der das brecht, wy oft er das dut, so oft ain stein wox sell er busz geben an allen ausserrede.

§ 2. Item mer haben sy varwiligt in der selbyken gehegende czech, das man ken knaben sol under 4 jaren sol fordingen, er sey wy gross er wel, und gebe gelt wassz er wel; minder jar sol man ken nicht fardingen, sunder auf mer jar nach dem wen der knab ist; und wolt ain knab fun seine heren oder wolt sich abkoffen, so sol der knab die czeyt bey ain anderen heren hie auszlernen, die er farsprochen ist, das er dem hantwerk ain gnugen sol dan.

Z księgi cechowej, przechowanej w cechu złotników Krakowskich. (Kopia T. Żebrawskiego).

322. 1518. die 11. m. Februarii, Casimiriae.

Interdictum consulum Casimiriensium, ne panis ex Cracovia Casimiriam vendendi gratia apportetur.

Nos proconsul et consules ciuitatis Cazimirie vnacum generoso ac nobili domino Iohanne Pieniążek de Crusloua, generali exactore terre Cracouiensis, volentes reipublice Kazimiriensi salubriter subuenire, et presertim contubernio et artificio pistorum, viso quia per continuam portituram panis de Cracouia per fenestrices Cazimirienses pistores nostri suo artificio annichilabantur, habita ad hoc salubri consultacione hoc instituimus laudum et statutum, vt ciues Cazimirienses prouideant suas fenestrices, ne panem Cracouiensem portent et vendere quocumque modo audeant sub pena vnius sexagene irremissibiliter per eosdem ciues Cazimirienses (super huiusmodi proterua vendicionis panis Cracouiensis vltra mandatum et statutum per nos sanctitum admissione) persoluende; pistores tamen Cazimirienses tercia et sexta ferijs omnes et singuli tenebuntur pinsere panem valentem pulchrum, prout decet ad bonos pistores et artifices; alijs vero diebus exceptis prioribus, quatuor pistores ex ordine debent prouidere sufficientiam panis ciuitati, vt sic et eorum preiudicium et ciuium defectus tollentur, sub pena dominorum. Actum feria Vta ante Quinquagesimam.

Acta Consul. Casimir. N. 754, str. 369.

323. 1518. die 3. m. Novembris, Cracoviae.

Statuta contubernii cingulatorum Cracoviensium.

Zygmunt z Bożey łaski król Polski, wodz Litewski, Ruski, Pruski etc. — Oznaymuiemy sposobem teraźnieyszym, którym należy, wszelkim y każdym z osobna, tych listow naszych wiadomość maiącym mieć, bo albowiem przychodzący przed konspekt majestatu naszego burmistrz z radcami miasta naszego, z rzemieśnikami y magistrami rzemiesła pasniczego Krakowskiego, supplikuiąc do nas pokornie, ażebyśmy też artykuły cechu przerzeczonych mężow tegoż rzemiesła potwierdzić, approbować y ratifikować raczyli. Których artykułów porządek iest takowy:

§ 1. Nayprzód w naszym cechu dwa starsi żeby byli, którzy starsi cechu, pasnicy Krakowscy nazywać zwykli sie y powinni we czterech niedzielach wszyscy magistrowie tak starsi iako y młodsi tegoż rzemiesła pasni-

ków Krakowskich przez posła cechowego obesłać y opowiedzieć do zgromadzenia, y powinni tegoż cechu magistrowie gaić według zwyczaiu dawnego: ktorykolwiek zaś do tego gaienia przyść zaniedbałby, taki niech będzie karany według rozsądku tegoż cechu Krakowskiego.

§ 2. Także. Ieżeliby kto miał mieć iaką sprawę w cechu naszym, taki powinien iść do magistrów starszych, y dać posłowi według prawa pułgrosza, y to ieżeli będzie współbratem tegoż cechu; ieżeli zaś obcy, powinien dać ieden grosz posłowi, y zaraz po przywołaniu posła powinni wszyscy bracia zeyść sie do cechu.

§ 3. Także. Ieżeliby sie kto w naszym cechu zostaiący, na magisterstwo promowować y kreować chciał, ten żeby nayprzód mieyskie prawo przyiął y listy vrodzayne przed ichmosciami burmistrzem y radcami pokazał, podobnym sposobem przed starszemi cechu tegoż też listy pokazać powinien, także y listy od rzemiesła, u którego magistra wyuczył sie rzemiesła, przed starszemi cechu naszego żeby prezentował, które pokazawszy, także powinien pokazać sztukę swoię magisterską przed całym cechem. Ieżeli kto zaś tychże listów mieć nie może, niech uprosi sobie u vrzędu y cechu tegoż miasta o naznaczenie czasu do pokazania tychże listów.

§ 4. Także. Ieżeli kto konsztu pasniczego chciałby na magisterstwo być kreowanym y promowowanym, taki powinien uczynić troiakie dzieło magisteryi w sztuce swoiey, to iest a naprzod kazdy, ktoryby chciał wstęp uczynić do cechu, ma dać do skrzynki bez odwłoki f. 30, pasy trzy pod iednym rzedem z iednym podszyciem, a wieszch powinien bydź przeszyty iedwabiem, z siedmią gwiazdami w wszelkiey któreykolwiek części, między któremi powinno być rysowanie węzłami srebrnemi, to iest z strzebkami iedwabnemi. Druga powinna bydź czarna z trzema guzikami splecionemi, y podpasania powinny bydź pozłacane, nad pasem iedwabnym guzika posrebrzanego y kutasy iedwabne. Trzecia powinna bydź fachowana z nadkryciem pozłacanym z pasem iedwabnym, z guzikami posrebrzanymi, y strzepki iedwabne, y cała nadkryta iedwabiem.

§ 5. Także. Ieżeli by ta sztuka przez nowego magistra sztuki paśniczey wypełniona y pokazana, była niedoskonała y magistrom tegoż cechu niepodobała sie, taki powinien do skarbu cechu naszego bez żadney odwłoki położyć dwa złote, ieżeliby chciał bydź magistrem, bez wszelkiey exkuzy y kontrowersyi.

§ 6. Także. Ieżeli magister nowy kunsztu paśniczego niechciałby uczynić sztuki magisterstwa, powinien włożyć dwa złote do skrzynki cechowey bez żadney odwłoki y kontrowersyi, które włożywszy, powinno mu bydź pozwolone rzemiesło.

§ 7. Także. Magister nowy tego cechu, iak iuż sztukę magisteryi doskonałą pokaże, tedy powinien włożyć dwanaście groszy do skrzynki cechowey naszey, y cztery grosze powinien dać magistrom starszym na piwo, y dwa funty wosku, y uczynić collacyą magistrom starszym, taką iaką będzie mógł, według przepomożenia swoiego.

§ 8. Także. Przezeczoni rzemiesnicy tegoż cechu mogą wolno swoie rzemiesła zdobić y sławić, iako naylepiey y pożyteczniey będą mogli.

§ 9. Także. Przezeczoni rzemieśnicy tegoż cechu mogą wolno bez wszelkiey przeszkody kupować skury y rzemienie, gdziekolwiek y w którymkolwiek mieście zechcą.

§ 10. Także. Przezeczoni rzemieśnicy mogą składać skury to iest lyesz, tylko dla swoiego pożytku y potrzeby do ich rzemiesła, w iakimbykolwiek kolorze y wiedzieli, wolno bez iakieykolwiek przeszkody.

§ 11. Także. Którykolwiek nie czwiczył sie w rzemieśle u magistra cechowego, taki żadnym sposobem nie powinien bydź przypuszczony do naszego cechu, ani przez iaką siłę, ani tez przez wiolencyą, ani przez iaką moc, a osobliwie ci wszyscy, którzyby przyimowali przeciwko naszemu cechowi, to iest partaczów.

§ 12. Także. Którzyby nie mieli z nami cechu, y niechciałby robić w rzemieśle, lubo by syn mieyski albo pasnicy, takim nasi magistrowie cechu z familią panów radców na wszelkich gruntach, farach y mieyscach, tak duchownych iak też świeckich około Krakowa, tak między murami, iako y za murem zostaiących y pracuiących, rzemiesło swoie bez mistrzostwa robiących, zabrać towar ich, gdziekolwiek tenże wynaleźliby, w gruntach którychkolwiek, domach y mieszkaniach ich własnych, które rzeczy wszytkie powinni obrócić na potrzebę cechu tegoż. Tak iednak, żeby iegomość p. burmistrz y radcy z łaski swoiey naprzód y princypalnie potwierdziwszy tego, którego by pracą magistra przyięli, ażeby takich rzeczy więcey nie czynił, y aby nadgrodził. Powtórnie zaś y potrzecie, magistrom tegoz cechu na wolą ich obroconą y na potrzebę ich, którąby wiedzieli pożyteczniey szą, zlecili powierzoną.

§ 13. Także. Towarzysz zkąd inąd przychodzący, albo tu od którego magistra odchodzący, roboty niechay sobie szuka u ktorego magistra starszego, którego wynalazszy, u tegosz niech robi przez dwie niedzieli, y luboby podobało sie mu daley robić nad dwie niedzieli, niehże robi u tegoż magistra, u którego zaczął, aż do suchedni zupełnych, a ieżeliby niechciał, tedy zaden magister tegoż towarzysza przyimować do wasztatu swego żeby nie ważył sie, inaczey ieżeliby uczynił, niech położy cechowi sześć groszy, iednak towarzysza uwolnić powinien.

§ 14. Także. Towarzysz gdy od którego magistra odstanie a u inszego robić zacznie, tedy ten magister, u którego bedzie robił tenże towarzysz, bedzie powinien iść do tego magistra, u którego tenże towarzysz przedtym albo niedawno robił, y pytać go, ieżeli ten towarzysz od niego z dobrą wolą odstał, y choćby mu nic niewinien, znowu niech złoży starszym sześć groszy na orezę, to iest na harnasz.

§ 15. Także. Zaden z magistrów tegoż cechu, więcey towarzyszów na wasztacie swoim trzymać nie powinien, tylko iednego, starsi zaś mogą mieć dwuch a iednego tylko ucznia; ieżeli tylko towarzyszów obfitość będzie y podostatek, tedy mogą mieć po wiecey towarzyszów.

§ 16. Także. Żaden zadnemu sługi z namowy albo nadgrody odmawiać nie powinien, odmówionego trzymać przy sobie nieważył sie; co gdyby to uczynił, za karę sześć groszy cechowi żeby złożył na oręże, iednak do oddania tegoż sługi żeby sie obligował.

§ 17. Także. Magistrowie cechowi vczniów powinni mieć y czwiczyć, którzyby chcieli, przez dwie niedzieli na probie żeby trzymali, a po dwu

niedzielach tedy magister ze swoim vczniem do starszych cechowych żeby poszedł, y tam go na cztéry lata żeby zapisał według zwyczaiu rzemiesła naszego; iak vczeń do rzemiesła będzie przyięty, tedy magister iego za niego do skrzynki niechay zapłaci sześć groszy y pisarzowi pułgrosza. A przez te cztery lata magister powinien sprawować vczniowi przyodziewę; gdy zaś rzemiesła wyuczy sie, tedy magister iego powinien mu sprawić suknie y ubranie po cztery grosze.

§ 18. Także. Postanawiomy, żeby żaden nie wazył sie na wasztacie iakiego magistra rzemiesła robić, tylko towarzysz, a żaden obcy któregokolwiek stanu byłby, pod karą iednego kamienia wosku, a osobliwie co sie tycze roboty czeladney.

§ 19. Także. Żaden magister cechu naszego inszego do prawa iakiegokolwiek pozywać do prawa (s) niewazył sie bez konsensu swoich starszych, inaczey ieżeliby to uczynieł, niech zaraz zapłaci cechowi sześć groszy na oręże.

§ 20. Także. Ieżeli który z magistrów drugiemu wiolencyą uczyni, albo z słów szwarliwych miedzy niemi wszczętych, coby poszło az za łby, bicie, niezgody, który bardziey winnieyszy znalazłby sie, niechże złoży cechowi sześć groszy na oręże.

§ 21. Także. Ieżeli ktokolwiek z magistrów iaką trudną potrzebę odprawia albo odprawiać miałby, stoiąc to czynił, inaczey to czyniący niechay zapłaci cechowi ieden grosz.

§ 22. Także. Ktokolwiek ieżeli by szemrał w kącie miedzy sprawą albo co mowieł bez pozwolenia starszych, takiego skarać, żeby dał zaraz grosz ieden.

§ 23. Także. Ktokolwiek wyndzie z cechu bez pozwolenia starszych, takiego skarać iednym groszem, albo też ktorykolwiek przyszedszy do cechu y siędzie za stołem bez pozwolenia starszych, takiego skarać groszem iednym.

§ 24. Także. Ktokolwiek bedzie za stołem siedział w płaszczu albo w czapce bez licencyi starszych, takiego skarać iednym groszem.

§ 25. Także. Ktorykolwiek z magistrów bez słuszney okazyi y exkuzacyi do cechu we czterech niedzielach przyść zaniedbałby, taki cechowi niech zapłaci grosz ieden.

§ 26. Także. Ktokolwiek wyiawieł by sekreta braci albo te, które były w cechu, żonie, towarzyszowi albo vczniowi, a osobliwie obcym, taki powinien bydź zkarany tak, iakby cały cech postanowieł.

§ 27. Także. Ktoremukolwiek poseł roskazałby przyść do cechu pod karą królewską, a onby nie przyszedł, takiego skarać dwunastą groszy.

§ 28. Także. Ieżeliby pod karą panów radców, takiego skarać sześcią groszy, ieżeli zaś pod karą cechową, takiego skarać iednym groszem.

§ 29. Także. Ktorykolwiek magister cechowy mieszkałby w dworach wielkich panów albo w podobnych domach, które nie byłyby pod iurysdykcyą y władzą panów radców, taki powinien bydź posłusznym cechowi iako y insi magistrowie, którzy pod iurysdykcyą panów radców zostaią; ieżeliby zaś niechciał który posłusznym bydź, zaraz nie dopuszczać mu robić roboty y familij, a magistrowie powinni wszedzie robotę iego zabierać, iako y inszym obcym, to iest partaczom.

§ 30. Także. Ieżeliby który magister tegoż cechu vmarł, albo żona tegoż magistra z przezeczonego cechu, zaraz iak poseł da znać, po dwoch osobami swoiemi przytomnemi powinni bydź na wiliach, kondukcie y mszy s. za duszę zmarłego spiewaney, pod karą iednego grosza.

§ 31. Także. Ieżeli towarzysza albo któregokolwiek z familij braci towarzyskiey z tego świata Pan Bóg zabierze, od każdego magistra iedna osoba na kondukcie aż do samego końca pogrzebu powinna bydź, pod karą iednego grosza.

§ 32. Także. Którykolwiek z młodszych magistrów na roskaz swoich starszych cechowych zmarłego do pogrzebu nie niosł, taki za nieposłuszeństwo cechowi powinien dać sześć groszy, a siodmy grosz temu, który vmarłego za niego poniesie.

§ 33. Także. Którykolwiek opoźniołby albo nierychło przyszedł na offertę mszy świętey, podczas suchedni za dusze zmarłych braci śpiewaney, taki powinien bydz zkarany iednym groszem. Podobnym sposobem y żony magistrow powinny bydź karane iednym groszem, ieżeliby zaniedbywały przychodzić na suchedniową mszą świętą.

§ 34. Także. Ieżeliby ktokolwiek z przezeczonego rzemiesła tę ordynacyą lekce sobie powazał, taki przez panów radców niech bedzie karany według obyczaiu cechowego, co y w inszych miastach obserwowana bydź zwykła.

My tedy Zygmunt król supplikuiącym przezeczone artykuły słowo w słowo z naszey wiadomości y osobliwey łaski potwierdzamy, approbuiemy y ratifikuiemy ninieyszym przywilegem naszym, stanowiąc pomienione artykuły cechowi pomienionego rzemiesła w wszelkiey mocy zachować maiące sie, y dla tego od wszytkich społeczności y osobności, którym należy y będzie należało, takie obserwować, iako y w inszych miastach naszych cechy pomienione rzodzą sie y rządzić sie powinny. Teraznieyszego przywileiu pieczęć naszą królewską przyłożyć roskazaliśmy. Działo sie w Krakowie dnia czwartego po swiecie Wszystkich świętych, roku Pańskiego tysiącznego pięćsetnego osimnastego, królestwa zaś naszego roku dwunastego.

Przywilej a raczej tłomaczenie to jest spisane na papierze w zeszycie z pięciu kart in folio złożonym, bez pieczęci, przechowanym w cechu paśników Krakowskich. (Kopia T. Żebrawskiego).

324. 1519. die 26. m. Ianuarii, Cracoviae.

Coram officio consulari Cracoviensi Serafinus Całowański institam quandam opulentam contubernio halecistarum Cracoviensium vendit.

Nos consules ciuitatis Cracouie significamus publice per presentes, quia nobilis dominus Serafin Czalowaynsky coram nobis constitutus, institam suam alias *bogati kram*, quintam a cruce cum dorso versus eclesiam beate Marie iacentem, cum omnibus eiusdem iuribus, modis et limitibus, sicut sibi per magnificum Iohannem Pilyeczky capitaneum Lublinensem etc. data, donata et hereditarie resignata est, fraternitati allecum depositorij nostri Cracouiensis condescendit et abscessit iure hereditario perpetuo possidendam, et reco-

gnouit, quia seniores eiusdem fraternitatis [protunc existentes sibi] satisfecerunt pro eadem instita in sexaginta florenis per mediam sexagenam. Cuius rei in testimonium sigillum nostrum presentibus est subappensum. Actum feria quarta post Conuersionis sancti Paulj, anno Domini millesimo quingentesimo decimo nono.

Dokument pargaminowy nieco zniszczony, opatrzony mniejszą pieczęcią radziecką z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym.

325. 1519. die 17. m. Iunii, Cracoviae.

Senatus consultum de speciminibus artis mensatoriae.

Anno Domini 1519, feria sexta ante festum indiuiduae Trinitatis. — My raycze starzy y mlodzy myastha Krakowa na ządany starszych stolyarskyego czechv ymyenyem wsyczkyego czechv vczynyone o niechtory niezwyczayne y niepozyvane mystrowsky stuky, ktore mlodzy mystrovye czynic mayą, zeby byly przemyenyone w ynsche zwyczayne stuky, a osoblivye drvgye stuky w lysczye namyenyone o dwoystem stolye, zeby za thy tho stuky mlody mystrz myal czynycz skladaną almarium schvfflyadamy, ze dwyema gatrama na spotkv y ze dwyemya drzvyama na wyrschv, y z nyechtorymy przyskrzynky, z malemy almariekamy przy thym, yako cyrkel vkazvye, z krainczem na vyerschv y z nogą na dolye. Thakye stuky podlug czassv dzyalacz my raycze dopusczylysmy kv naschey voly temv namyenyonemv czechv ku pozytkv y pomoczy, alye ynsche mystrowsky stuky w lysczye namyenone mayą nyeprzemyenno zostacz wsytko podlug nassego vsznanya.

Powyższa ustawa dopisaną jest na polskiem tłumaczeniu statutu cechowego z r. 1419, przechowanem w cechu stolarzy Krakowskich. Poniżej tej ustawy zamieszczony jest następujący dopisek: Z nyemyczkyego lystv przelozone 1524 a sasye s papyrowego lystv przepysano dlya trwaloszczy lyatha bozego 1545, we wtorek po Gromnyczach, w then czasz, gdy na Kazymyrzv stolyarsky czech zalozono bylo, a przed thym rokyem mvor byl w Krakovye wyelgy, gdzye ych popyssanych bylo vmarlich czterzy y dwadzyesczya tyssyącz y trysta, krom czo potayemny w groby myetaly. Stego bącz Panv Bogv chwala na wyek wyeką amen. Per me Bartholomeum Becha de Byecz scriptum. Vale optime lector, ac si te aliquid offendet, non mihi sed fragilitati humane ascribe et corrige, iterum longos in annos valebis.

326. 1519. die 11. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de siccis salsisque piscibus vendendis.

My rayce miasta Krakowa obaczaiąc iako skład nasz rybny przez nieopatrzność y niedbałość tych, ktorym nalezy, albo we złym vzywaniu rządzenia y sprawowania tegoto składu psuie y niszczeie, tak iz iuz iak miarz (s) niemasz zadnego porządku w składaniu, przedawaniu y kupowaniu ryb słonych, iako są naynogi, sledzie, węgorze y wszelakich inakszych ryb, tak

iz iuz goscie y obcy kupcy iako tez y mieszczanie miasta Krakowa sledzie y wszelakie insze ryby, ktore nayprędzey przywiozą, okrom składu albo tez mieysca mieysca (s) naznaczonego w miescie Krakowie smieią y wazą sie tego przedawać ku szkodzie y dawnemu zwyczaiowi tego to składu pospolitego, chcąc tedy takowym szkodom tak mieyskim iako tez pospolitego człowieka mieyskiego kupieckiego zabiezeć, yzeby tez skład pospolity mieyski starodawny był w dobrym porządku y sprawie, iako był przedtym dawno, aby ztąd rosł pozytek rzeczypospolitey mieyskiey względem praw y przywileiow albo tez wolności od krolow miastu naszemu z łaski nadanych, tudziesz tez z vstaw dawnych przodkow naszych, za dobrym naszym rozmyslenięm, za poradą starszych naszych y przyzwoleniem dalismy y daiemy ninieyszym listem naszym bractwu sledziowniczemu y ich starszym takowe vstawy napisane, za ktorymi izeby oni przestrzegali praw y zwyczaiu składu rybnego przerzeczonego, yzeby tez porządnie bractwo swe sprawowali y rządu w nięm doglądali, aby też kupi na skład przywiezionych doglądali, yzeby kazdy według stanu swego miał pozytek y słuszne pozywienie.

§ 1. Naprzod tedy krola Kazimierza Wielkiego y krolow inszych przywiley opisuie, tak chcemy y tak roskazuięmy, aby wobec wszyscy goscie albo tez kupcy zkądkolwiek bądz przyiezdzaiący, ryby słone, łososie, sledzie, strakusy albo iakie kolwiek ryby bądz suche tu przywozące, na składzie pospolitym Krakowskim a niegdzie indziey ku przedaniu onę mayą składać y one smiec maią przedawać ku szkodzie y oszukaniu składu pospolitego przerzeczonego, takze ani w domach, ani na Kleparzu, ani na zadnych skrytych mieyscach składać niemaią pod winą piąci grzywien, na tymze przywileiu wyzey mianowanym opisanych, ileby kroć przestępcy tego sie wazyli albo tez byli kim przeswiadczeni, nam raycom na pozytek mieyski maią bydz obrocone. A tego w bractwie starsi będący maią doyrzeć.

§ 2. Takze z uchwalenia naszych dawnych przodkow kupcy obcy przyiechawszy do Krakowa z rybami suchęmi, iako są strakusy, ze mogą z niemi na gospodach mieszkać poki chcą, ale ich tam niewolno przedawać tylko na składzie pospolitym iako chcą po iedney albo iako sie trafi, a to tylko przez trzy dni tak postne iako y miesnę. Gdy winidą trzy dni, tedy mieszczanom tylko samym iusz niepoiedney ale mendelem albo pułkopiem, a obcym kupcom albo zinąd tylko po całey kopie będzie im wolno przedawać pod winą kopy nam raycom. Takze gdy zinąd kupiec przyiedzie y ryby słone w beczkach przywiezie, wolno mu ię przedawać na składzie by chciał y po iedney rybie przez trzy dni tak postne iako y miesnę, po których trzech dniach tylko z kłodą albo w czym ie przywiezie, będzie mu ię wolno przedawać pod kopą groszy. Wszakze sledzie, węgorze na skład przywiezionę tylko pułkłodkięm albo całą kłodą na składzie a nie indziey ma przedawać.

§ 3. Takze ryby słone pierwsze, ktore przywiozą o s. Szymonie Iudy albo tez po pułpościu, te sledziownicy, ktorzy w iatkach naszych sledziowych siedzą, onę maią kupować y pospulstwu przedawać wedle zwyczaiu starego. Takze ci ktorzy przywozą łososie suchę, tez na składzie na woziech albo w beczkach wolno im przedawać na kazdy dzien az do Salue, a gdy na Salue zadzwonią, tedy y wozy y sądy one maią zawrzeć a więcey niesmieć komu przedawać. A tym ktorzy w iatkach sledziowych siedzą, wolno im iest prze-

dawać przez cały dzień az do wieczora kazdemu z nich y kiedykolwiek iedno chcą.

§ 4. Takze naynogi albo karpie słone morskie w drabiach albo sędach tu przywiezione, aby zaden ani w domach ani w gospodach niesmiał składać albo też przedawać, chocby był mieszczaninęm albo zkąd inąd kupiec, tylko na rynku pospolitym, iako sie z dawna zachowało, ma ie składać y przedawać wszakoz niepierwey ani drozey, az panowie postanowią y oszacuią pod winą piąciu grzywien.

§ 5. Takze aby kazdęmu była czyniona sprawiedliwość tak mieszczanom iako tez y inszym w kupowaniu y przedawaniu ryb słonych do Krakowa przywiezionych, a przetosmy postanowili, aby starsi przerzeczonego bractwa sledziowniczego od nas vstawieni, pilnie oględywali fassy y kłody ryb słonych, sledzi, węgorzy y inszych, aby były dobrze napełnione y włozone alias fugowanę, iako starodawny był zwyczay, coby sie ludziom godzili, niezgniłe, niesmrodliwe ale zdrowe y warowne, a izby takowe beczki słusznęmi znaki y cyrklami naznaczonę, aby kto przez takowe znaki falszywe nie był oszukan przy kupowaniu; a gdyby takowe ryby niewarowne były znalezione, tedy się im stanie według prawa z przyzwolenięm pp. radziec.

§ 6. Takze starsi maią tego doyrzeć, aby naynogi, sledzie y inne słone ryby czasu postu niebyły z miasta wywozone, azby miasto y człowiek pospolity miał zpotrzebę; ktoby sie smiał tego wazyć, tego pp. będą karać.

§ 7. Takiesz przekupki, okienniczki, ktore przedaią sledzie, węgorze w domach, w piwnicach, na oknach, niegdzie indziey iedno od tych, ktorzy w iatkach naszych siedzą, takowęz sledzie y ryby maią kupować, a ilekroć będą sie tego wazyć roskazania przestąpić, tylekroc starsi z nich maią wziąć winy po groszy sześci.

§ 8. Takiesz roskazuięmy, aby stroze od ich starszych postanowieni, pilnie strzegli, aby sie iaka szkoda niestała kupcom, ktorzy na składzie ryby pod ich strazą zostawuią a im ku strzezeniu poruczaią, pod winą ceny ryb, ktore przez ich niedbałość zginą; takiesz na składzie y w iatkach sledziowych.

§ 9. A iesliby sie ktorzy swarzyli albo słowy nieuczciwęmi sie sromocieli albo lzyli lubo męszczyzna lubo tez niewiasty, takowi maią bydz karani przez ich starszych winą funtęm wosku albo dwiema według ich występku; ktoby tez iaką złość na składzie smiał vporczywie vczynić, tego sami starsi według występku maią karać, a iesliby sie niechciał dać karać, raycom go podać maią.

A dla lepszey wiary y swiadectwa pieczęć nasza do tego listu iest zawieszona. Dan w poniedziałek przed świętą Małgorzatą, roku Panskiego tysiącznego pięcsethnego dziewietnastego.

Z tekstu zawartego w oryginalnem potwierdzeniu przywileji cechu śledziowników Krakowskich przez Jana III z r. 1676. Tekst powyższy atoli nie jest pierwotnym tekstem ordynacyi z r. 1519. Oryginał tej ordynacyi zaginął jeszcze w XVI wieku, a starsi cechu przedstawili radzie miejskiej w r. 1606 tylko rzekomo kopię takowej, która się w skrzynce cechowej znajdować miała, prosząc o zatwierdzenie takowej. Że jednak w r. 1519 rada miejska nie wydawała jeszcze ustaw tego rodzaju w polskim języku, lecz tylko w łacińskim lub niemieckim, przeto tekst powyższy może być tylko tłumaczeniem oryginalnej ordynacyi.

327. 1521. die 26. m. Septembris, Cracoviae.

Decretum consulum Cracoviensium inter pellifices Cracovienses et Casimirienses litem dirimens.

Feria quinta ante Michaelis. — Domini consules ex speciali commisso regie maiestatis decreuerunt et inuenerunt inter pellifices Cracouienses et Cazimirienses in causa, quam inter se tumultuarie agebant occasione nonnullarum discordiarum mutuo habitarum, ita, quod de cetero pellifices Cracouienses non debent vetare familiam pellificibus Casimiriensibus, verum eis committere, vt apud eos laborarent; deinceps vero, si forsan aliquando euenerit aut contigerit, quod aliquis artificij eorum pelliparie siue sit magister siue socius aliquid contra artificium eorum hic Cracouiense excederet et illic in Cazimiria se locauerit, extunc magistri pellificum Cazimiriensium talem inter se promittunt non seruare, quoad se pellificibus nostris ac eorum contubernio in his, quibus inculpabitur, expurgaretur pro excessuque satisfaceret. Quod et domini consules Cazimirienses protunc presencialiter apud nos existentes, tueri et aduertere promittunt.

Acta Cons. Crac. 5, str. 615.

328. 1522. die 10. m. Decembris, Cracoviae.

Senatus consultum de pretio vini.

Feria quarta post Concepcionis. — Domini consules protunc simul congregati vno omnium voto conclusionem statuerunt, vina pociora quecumque fuerint propinata, quod non aliter statui debent, nisi ad summum per medium alterum grossum quartam, simpliciora viginti duobus denarijs, alia eciam per gr. sicut bonitas ostenderit.

Acta Cons. Crac. 6, str. 35.

329. 1523. die 26. m. Septembris, Cracoviae.

Sigismundi I. regis Poloniae statutum de vasis stanneis conficiendis vendendisque.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quia facta hominum quantumcumque memorabilia facile intereunt, nisi literarum officio fuerint memorie commendata, proinde nos Sigismundus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lithuanie, necnon terrarum Cracouie, Sandomirie, Siradie, Lancicie, Cuiauie, Russie, Prussie, Culmensis, Elbingensis, Pomeranieque etc. dominus et heres, significamus tenore presencium, quibus expe-

dit, vniuersis, presentibus et futuris, harum noticiam habituris, quia cum questi essent coram nobis famati Paulus Costan et Hieronimus Sczepanowskj ciues nostri et seniores fraternitatis cantrifusorum ciuitatis nostre Cracouiensis suo et aliorum magistrorum contubernij seu artificij sui nomine, quod cantrifusores Wratislauienses et alij externi cantaros, scutellas, talaria aliaque vasa stannea non solum in ciuitatem Cracouiensem, verum etiam passim in regnum nostrum inveherent et ea venderent ad pondus quodcumque iuxta eorum voluntatis beneplacitum, et alijs ea ipsa vasa in sua absencia sub quodam colore ad vendendum committerent, vasaque labore illorum facta vilipenderent, non aeque bona sicuti sua illa esse allegantes, et quod etiam prefati cantrifusores Wratislauienses stannum antiquum pro nouo suo in aliquod opus vel formam reducto seu elaborato permutare et de regno nostro educere soleant, in magnum tocius reipublice ipsius regni nostri detrimentum; preterea quod cantrifusores Casimirienses, Stradomienses et Clepardienses de stanno longe inferioris bonitatis et gradus, quam illi, vasa ipsa facere et in nundinis ciuitatum et oppidorum eadem vasa pro Cracouiensibus nominare et vendere soleant, cum maximo etiam illorum incommodo et laboris ipsorum contemptv, propter quod ijdem ipsi cantrifusores Cracouienses ex eorum artificio se commode sustentare et vite necessaria vna cum familia sua habere nequeant, et proinde supplicarunt nobis, vt aliquo remedio oportuno tanto illorum incommodo auctoritate nostra regia prospicere dignaremur: nos eorundem cantrifusorum Cracouiensium consentaneis supplicationibus benigne annuentes, volentesque illos in eorum collapsa conditione gratia nostra releuare, et nedum ipsorum, verum etiam communi aliorum subditorum nostrorum vtilitati consulere volentes, edocti per famatos proconsulem et consules ciuitatis nostre Cracouiensis, quibus vtriusque stanni elaborati, Wratislauiensis videlicet et Cracouiensis periculum seu probam igni facere commiseramus, quod ipsi ex huiuscemodi experimento seu proba per ignem facta, stannum Cracouiense in eodem gradu bonitatis, vtpote duodecimo sicuti Wratislauiense esse comperissent, ita vt eciam alterum ab altero a nonnullis cantrifusoribus primoribus Wratislauiensibus ad id specialiter et de industria accersitis, dinosci non potuerit, de consilio et assensv consiliariorum nostrorum tunc nobiscum existencium, ordinandum et statuendum duximus et harum serie literarum statuimus et ordinamus:

§ 1. quod nullus cantrifusor vel ciuis Wratislauiensis aut quicumque alius homo externus preter ipsos cantrifusores nostros Cracouienses possit deinceps vendere sev ad vendendum exponere aliqua vasa vel opera stannea in ipsa ciuitate Cracouiensi et alibi in regno et dominijs nostris, nisi tempore nundinarum, et quod etiam ipsi Wratislaiuenses et alij externi intra ipsas nundinas predicta opera vel vasa sua stannea non sub alio maiori vel minori pondere quam centenarij vel lapidis vendant, nec vasa ipsa vel opera nova stannea pro antiquis commutent, sed ea pro paratis pecunijs vendant, et quod eciam nullus extraneus vel indigena stannvm antiquum de ipso regno nostro educere quovis modo vel colore aut pretextv audeat, quo nostris eciam cantrifusoribus et subditis semper suppetere possit, sub ammissione ipsorum vasorum vel operum predictorum.

§ 2. Item statuimus et ordinamus, quod eciam ipsi cantrifusores Casimirienses, Stradomienses et Clepardienses non sub alio gradv bonitatis stanni quam duodecimo sicuti cantrifusores Cracouienses vasa et opera sua laborare ac vendere hic Cracouie et alibi tam intra quam extra nundinas debeant sub ammissione, uti premissum est, ipsorum vasorum vel operum suorum, et in regimine sociorum vel familie sue, discipulorum eruditione ac edoctione et ad magisterium prouectione, artificij demonstratione, in omnibusque alijs rebus, actionibus et consuetudinibus, artem cantrifusoriam concernentibus, per omnia cantrifusores ipsos Cracouienses imitari ac eorum superioritati subesse teneantur, qui experimenta sev probas de illorum vasis et operibus facere et pro malo labore eos punire plenam habebunt facultatem.

§ 3. Volumus autem et ordinamus, vt proconsul et consules Cracouienses in omnes et singulos suos cantrifusores diligenter superintendant, quod ipsi etiam sub pena predicta ammissionis operum sev vasorum laborem suum exerceant iuxta probam duodecim graduum predictam, quam in pretorio seruent, ad cuius instar omnes et singuli cantrifusores prefati stannvm aptare omnino sint astricti perpetuis temporibus et in ewm.

Quod ad eorum, quorum interest, noticiam deducimus et deduci volumus per presentes. Mandamus vobis magistris eiusdem artis cantrifusorie in ciuitate Cracouiensi, Casimiriensi, Stradomiensi et Clepardiensi existentibus, ut hanc constitucionem et ordinacionem nostram firmiter obseruetis; vobis vero proconsulibus et consulibus earundem ciuitatum districte committimus et mandamus, vt pro conseruanda et manutenenda ea ipsa ordinacione et constitucione nostra auxilium et auctoritatem vestram, quandocumque et quotienscumque necessarium fuerit, prestetis sub penis nostris regalibus in negligentes officiales statutis, et pro gratia nostra non aliter facturi. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium premissorum sigillum nostrum est presentibus appensum. Actum et datum Cracouie sabato proximo ante festum Translationis sancti Stanislai, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo tercio, regni nostri anno decimo septimo. Presentibus reuerendis in Christo patribus dominis Ioanne Cracouiensi, Petro Posnaniensi et regni nostri vicecancellario, episcopis, Andrea Crziczki electo confirmato Premisliensi, Cristophoro de Schidlowyecz palatino et capitaneo Cracouiensi et regni nostri cancellario, Nicolao de Schidlowyecz castellano Sandomiriensi et regni nostri thesaurario, Ioanne Wyeczwiensky Plocensi et capitaneo Brathianensi, Ianussio Swyrczewsky Wisliciensi ac Ropczicensi et Trebowliensi capitaneo, castellanis, Ioanne Lathalsky Gnesnensi, Cracouiensi, Posnaniensi et Lanciciensi, Ioanne Carnkowsky Scarbimiriensi prepositis, secretarijs nostris, Siluestro Ozarowski succamerario nostro et Zavichostensi capitaneo, Nicolao Thomyczki tribuno Lanciciensi ac Costensi, Pisdrensi et Coninensi capitaneo et prefecto stabuli nostri, et alijs quam plurimis dignitarijs, officialibus et aulicis nostris, testibus circa premissa fidedignis, sincere nobis et fidelibus dilectis. Datum per manus prefati reuerendi in Christo patris, domini Petri episcopi Posnaniensis et regni nostri vicecancellarij, sincere nobis dilecti. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Relatio eiusdem reuerendi in Christo patris dominj Petri episcopi Posnaniensis et regni Polonie vicecancellarij.

Oryginał pargaminowy przechowany w cechu konwisarzy Krakowskich. Pieczęć oderwana, pozostał tylko sznurek z czerwonego, białego i zielonego jedwabiu. (Kopija W. Gąsiorowskiego).

330. 1524. die 10. m. Martii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae statuit, magistros contuberniorum Casimiriensium magistris contuberniorum Cracoviensium subiectos non esse.

Sigismundus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lituanie, Russie, Prussieque etc. dominus et heres. Significamus tenore presencium vniuersis, quia cum questi essent coram nobis opifices oppidi nostri Casimirzs apud Cracouiam, de magistris contuberniorum seu artificiorum ciuitatis Cracouiensis, quod illi superioritatem et iurisditionem in eos ac eorum socios seu famulos sibi vendicantes et pro directoribus ipsorum se gerentes, illos pro libito suo punirent et mulctarent, ac ipsos, eorum socios et discipulos apud illos edoctos, artem ipsorum apud se in ciuitate Cracouiensi et alibi extra illam exercere tanquam eius exercende imperitos non permitterent, sed et socijs suis, ne apud illos laborarent, sub certis penis inhiberent, et pluribus alijs modis, contumelijs et grauaminibus ipsos magistros Casimirienses eorumque famulos seu socios et discipulos temere afficerent, in magnum eorum preiudicium, grauamen et detrimentum, et contra aliorum hominum de illis eorumque artificio et artis peritia bonam existimationem, supplicassentque nobis dicti artifices Casimirienses, ut illis in ea re opportuno modo auctoritate nostra regia prospicere dignaremur: nos auditis ipsorum magistrorum contuberniorum Cracouiensium allegationibus et responsis, qui nullo jure aut munimentis vel priuilegijs, sed sola ciuitatis Cracouiensis eminentia et consuetudine nitebantur, considerantesque frustra contubernia artificiorum in alijs ciuitatibus et oppidis instituj, si eorum magistri, socij et discipuli in eisdem ciuitatibus et oppidis in sua ipsorum arte edocti, alibi contemnerentur ac ab vsu et exercitio sue artis tanquam minus ydonei et imperiti seu indigni aut insufficienter edocti prohiberentur, necnon etiam animaduertentes nos ipsi, et per officiales ac alios subditos nostros certiores factj, ipsos magistros artifitiorum oppidi nostri predicti Casimirzs bene et diligenter artifitia sua exercere et habere ab antiquo fraternitates et contubernia sua a contubernijs ciuitatis Cracouiensis distincta et separata, et per nostros predecessores instituta, illa approbavimus et approbamus, ipsosque magistros artifitiorum in oppido Casimirzs degentes, ac eorum socios et discipulos per eos edoctos, pro sufficienter et legitime edoctis haberi et reputari vbique volumus et decernimus, mandantes, ut ipsi magistri contuberniorum Cracouiensium se deinceps ad regenda artifitia et contubernia dicti oppidi Casimirzs ac ad iurisditionem et animaduersionem in eorundem contuberniorum et artificiorum Casimiriensium magistros eorumque socios, famulos et discipulos exercendam sese non intromittant, et illos pro imperitis et insufficienter edoctis habere et reputare vel illis et alicui illorum, quominus Cracouie et alibi ad exercicium artis sue suscipi et admittj, resque per ipsos factas seu elaboratas vbique vendere possint, aliquod impedimentum facere, eas-

demque res vituperare non presumant, sub pena viginti marcarum pecunie monete et numeri regni nostri consueti, quadraginta octo grossos in quamlibet marcam computando, nobis et fisco nostro regio per magistros contuberniorum seu artificiorum ipsius ciuitatis nostre Cracouiensis tociens, quociens huic decreto nostro contrauenerint, irremissibiliter persoluenda. Quam quidem penam volumus non solum generatim ad omnes magistros contuberniorum et artificiorum Cracouiensium, quando simul vniuersi quidpiam contra hoc decretum nostrum commiserint, sed etiam singulatim ad vnumquemque illorum, aliquid contra idem decretum attentantem seu facientem, extendj tamdiu, donec ijdem magistri Cracouienses literas et priuilegia super sua superioritate et iurisditione, necnon facultate dirigendi et gubernandj alia externa contubernia ac etiam illorum magistros, socios et discipulos puniendj et mulctandj coram nobis exhibuerint; que cum viderimus iuste et legitime esse confecta et emanata, illa in eorum robore conseruabimus. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum est appensum. Actum et datum Cracouie feria quinta proxima ante dominicam Iudica, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo quarto, regni nostri anno decimo octauo. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi in Christo patris, domini Petri Cracouiensis et Posnaniensis episcopi, ac regni Polonie vicecancellarij.

Dokument pargaminowy, pieczęć oderwana, pasek tylko pargaminowy pozostał.

331. 1524. die 10. m. Martii, Cracoviae.

Sigismundi I. regis Poloniae decretum »quo decernitur, non dependere magistros et socios cuiuslibet artis et contubernii Clepardiensis a Cracoviensibus, quinimo Clepardiae edocti ex discipulis socii, ex sociis magistri, censeri pro bonis et peritis tam Cracoviae quam ubique declarantur«. Feria V. proxima ante dominicam Iudica.

Z sumarycznego zatwierdzenia przywilejów miasta Kleparza, wydanego przez Augusta III w Warszawie d. 24 listopada 1738.

332. 1524. die 11. m. Martii, Cracoviae.

Sigismundi I. regis Poloniae decretum inter sutores et cerdones Cracovienses litem dirimens.

Sigismundus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lithuanie, Russie, Prussieque etc. dominus et heres. Significamus tenore presencium vniuersis, quia cum questi essent coram nobis sutores ciuitatis nostre Cracouiensis, quod cerdones apud eandem ciuitatem degentes, non sufficienter pro eorum necessitate cutes illis subministrarent easdemque viliores sev deteriores eis venderent ac meliores extra regnum educerent, supplicassentque nobis ipsi su-

tores, ut illis officinam cerdonicam preparandi seu aptandi pro eorum artificio per ipsosmet ipsas cutes construere permitteremus; ex aduerso uero predicti cerdones allegassent, in iure ciuili Maydemburgensi expresse cautum esse, ne sutor quispiam artem cerdonicam, cerdones vero sutrinam exerceant et calceos faciant, simul ac citassent decretum nostrum inter consules et communitatem Cracouiensem in conuentu Pyotrkouiensi proxime preterito latum, dispones, quod vnusquisque artifex ita artem suam exercere deberet, ne esset in preiudicium et detrimentum alijs artificibus, cuiquidem decreto derogaretur, si sutoribus ea facultas edificande officine cerdonice permitteretur, et insuper ipsi etiam cerdones allegassent, nescire sutores ita preparare corium, quemadmodum ipsi cerdones seu coriarij in hac et non in alia arte versati sciunt et proinde et calcei ex corio per sutores elaborato seu preparato facti, modici essent valoris, que res cederet in commune multorum hominum incommodum et detrimentum, necnon recensuissent, si sutoribus facultas exercende artis cerdonice permitteretur, quod in ciuitatibus insignioribus regni nostri nusquam fieri hactenus solitum est, se nequaquam commode sustentare posse, sed relictis sedibus suis necessario illos hinc alio migrare opportere, supplicassentque, ne hanc sutorum peticionem ad exaudicionis graciam in eorum detrimentum admittere, sed ipsos ac illos eciam in sua ipsorum propria arte eiusque vsu benigne conseruare iuxta antiquam consuetudinem dignaremur: nos mature nobiscum reputantes ipsorum sutorum querelam ac etiam cerdonum seu coriariorum predictorum allegationes, considerantesque censum nostrum, quem cerdones quotannis non exiguum nobis pendunt, diminui vel etiam perdi posse, si sutoribus officina cerdonica concederetur, considerantes etiam ipsos sutores Cracouienses officinam cerdonicam ad preparandas cutes prius non habuisse et ea non indigere, existentibus hic compluribus cerdonibus, ac decens esse, vt vnusquisque arte sua contentus sit, quo reliqui commodius se enutrire sev victum sibi querere possint, decreuimus et harum serie literarum decernimus, vt sutores Cracouienses artis sue duntaxat studium habeant et non cerdonicam exerceant, sed soli cerdones seu coriarij illi et non sutrine ita incumbant, ut sufficienciam cutium seu corij bene elaborati tam ipsis sutoribus, quam etiam alijs opificibus Cracouiensibus corio indigentibus suppeditent, cutesque magnas sev precipuas media marca pecunie, monete et numeri regni nostri consveti ad sumum, alias vero cutes minores iuxta earum quantitatem conuenienti et equo pretio ipsis sutoribus et alijs artificibus predictis vendant ac extra regnum nostrum illas non educant. Et quia liberum est cerdonibus de Casimiria, Stradomya et Cleparzs ac alijs extraneis vndecumque venientibus, cutes et corium ad hanc ciuitatem Cracouiensem vna die in ebdomada, videlicet singulis ferijs tercijs vehere et in eadem ciuitate Cracouiensi vendere, proinde prospicere volentes cerdonum predictorum Cracouiensium indempnitati, permittendum illis duximus et presentibus permittimus, vt prouisa sufficientia cutium sev corij dictis svtoribus et alijs artificibus prefatis, possint reliquas cutes hic Cracouie alijs ciuibus et mercatoribus quibuscumque et vndecumque advenientibus vendere, illas tamen soli ipsi cerdones Cracouienses extra regnum ad vendendum transmittere non debent nec poterunt. Sub penis nostris regalibus et pro gratia nostra non aliter facturi. Harum quibus

sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Actum et datum Cracouie feria sexta proxima ante dominicam Ivdica, anno Christi millesimo quingentesimo vigesimo quarto, regni nostri anno decimo octauo. — Petrus episcopus et vicecancellarius spt. — Relatio reuerendi in Christo patris domini Petri Cracouiensis et Posnaniensis episcopi ac regni Polonie vicecancellarij.

Oryginał pargaminowy, opatrzony mniejszą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym, znajduje się w przechowaniu cechu szewców Krakowskich. Drugi oryginał jest znacznie uszkodzony i bez pieczęci. (Kopija W. Gąsiorowskiego).

333. 1524. die 25. m. Maii, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum inter funifices Cracovienses et Bochnenses litem dirimens.

Feria quarta vigilie Corporis Cristi. — Domini consules innitendo concordie prius inter funifices hic nostros Cracouienses et Bochnenses antehac coram nobis de ambarum parcium consensu facte, occasione separacionis fraternitatis ab annis aliquot multis mutuo insimul inter eos habite et obseruate, decreuerunt et presentibus decernunt, pretactos funifices Bochnenses ab obseruancia fraternitatis seu contubernij nostrorum hic funificum Cracouiensium esse liberos et absolutos, ita quod exnunc et deinceps memorati funifices Bochnenses separatim contubernium et fraternitatem libere tenere et habere possunt, familiamque suam regere et gubernare iuxta consuetudinem et statuta similium contuberniorum aliarum ciuitatum, socijque illic laborantes apud illos, hic ecciam suscipi debent, sed et discipuli eorum apud eos plene artificium eorum edocti, cum illic Bochne senioribus illius artis collacionem fecerint aliaque secundum artis et contubernij consuetudinem sufficienter contentauerint, hic Cracouiam laborandi venientes, in nullo a nostris funificibus impediri debent, verum pro idoneis et sufficienter edoctis suscipi, nec secundario, prout antehac astringebantur, collacionem seu propinam hic nostris funificibus facere tenebuntur.

Acta Cons. Crac. 5, str. 906.

334. 1524. die 15. m. Iunii, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum inter funifices et arvinarios Cracovienses litem dirimens.

Feria quarta ipso die Vitti. — Decretum dominorum inter funifices Cracouienses et aruinarios, quod aruinarij non debent amplius in institis suis vendere funes cuiuscumque sortis sicut alias soliti erant, quod erat in magnum dampnum funificum et precipue cum eosdem funes ab exteris funifi-

cibus emebant, exceptis *lyczaky*, quos vendere poterint; domini tamen fecerunt et prolongauerunt eis terminum aduc vsque ad festum Michaelis.

Acta Cons. Crac. 5, str. 917.

335. 1524. die 15. m. Iulii, Cracoviae.

Consules Cracovienses currificibus mandant, ut rotificibus armaturam restituant.

Feria quarta ante Marie Magdalene. — Domini decreuerunt ac mandauerunt, quod Stanislaus Zolandeck et Iacobus Wyelkj seniores currificum, debent restituere armaturam, quam contubernio rotificum tenentur, videlicet duas loricas, duas galeas, duos gladios, duas lanceas alias *osczepi*, et hoc facere debent ab hinc ad quindenam sine vlteriori dilacione et tuicione cuiuscunque rej.

Acta Cons. Crac. 5, str. 935.

336. 1525. die 1. m. Februarii, Cracoviae.

Senatus consultum de barbitonsoribus.

Vigilia Purificacionis. — Domini consules vnanimi voto senioribus barbitonsoribus et consequenter omnibus indixerunt et commiserunt, vt a modo et in post nullum wulneratum aut lesum in curam suscipiant atque medant, priusquam ex eo resciant, a quo et cur lesus est, dominisque tandem si non vesperi sequenti tamen mane intiment, infirmos tamen a cura non dimitant, ne periclitentur inde, si viderent eos absque sermone ex debilitate esse.

Acta Cons. Crac. 6, str. 90.

337. 1525. die 26. m. Aprilis, Cracoviae.

Senatus consultum de sale minuto vendendo.

Feria quarta ante Crucis. — Cum orta fuisset contencio inter salicidas seniores et iuniores racione vendicionis salis minuti seu albi, quoniam tale sal non nisi in institis acialibus vendebatur, ex quo institas medias possidentes se grauatos cum sentirent, id namque in damnum non mediocre eis cedebat, nobis hanc ipsam causam discuciendam et decernendam proposuerunt. Quare domini, vt caritas inter eosdem omnisqueque conseruaretur, decreuerunt inter eos a modo et peramplius firmiter inuiolabiliterque seruandum, quod tale sal album in sex institis vendj debet septimanatimque, hoc est qua-

libet septimana ex eisdem sex institis in alias sex institas talis vendicionis salis commutacio transferrj debet et sic ordinarie ad alias sex institas sicque circulariter semper transferrj, nec continue in vnis et eisdem institis vendi debebit.

Acta Cons. Crac. 5, str. 1090.

338. 1525. die 14. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de institis sub Cruce sitis.

Feria 3a post Reminiscere. — Domini consules ad querelam seniorum ex institis concluserunt vnanimi voto, quod peramplius sub Cruce non nisi pauperes femine et vetule sedere debent; ille vero, que alium victum habere possunt, illis locus ille accipi debet, nec aliquid ibidem vendi debet in damnum et preiudicium institorum, exnuncque Madlena Murarka et Dorotea ibidem locum habere non debent, quia alium victum habere possunt, sed et alie, quecumque reperte fuerint, datumque est eis tempus ad vendendum res, que (s) habent pronunc, ad festum Pentecostes proximum, ibidemque loca euacuare debent.

Acta Cons. Crac. 6, str. 92.

339. 1525. die 24. m. Martii, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum inter funifices et arvinarios litem dirimens.

Feria sexta ante Letare. — Cum orta fuisset quedam contencio inter funifices et aruinarios, funifices enim ex decreto dominorum anno 1524, ipso die Vitti facto, aruinarijs funes cuiuscumque sortis exceptis *liczaky* vendere in institis suis cum prohibere vellent, et omnia, vt picem factam alias *mays*, sepum, aruinam, sonas seu cordas pro flagellis, frena et flagella etc. eisdem prohibere nitebantur, ex quo aruinam se conatos sencient (?), hanc causam dominis determinandam inter se dederunt, vbi domini ad instantes preces parcium hanc infrascriptam edixerunt sentenciam, quod aruinarij ex priorj vt supra decreto nullos funes cuiuscumque sortis vendere presumant, nam hoc in damnum funificum erat, exceptis *liczaky* et cordis seu sonis pro flagellis, frena insuper et flagella, et hoc sub pena quinque marcarum; picem autem factam alias *mays*, sepum, aruinam, *schly* ex coreis antiquis et alijs et funibus factas et ceteras res eos concernentes, absque funificum quauis renitencia a modo et peramplius, vt alias antiquitus soliti erant, vendere debent et poterunt.

Acta Cons. Crac. 6, str. 94.

340. 1525. die 5. m. Novembris, Cracoviae.

Sigismundi I. regis Poloniae cum contubernio carpentariorum Cracoviensium, Casimiriensium et Clepardiensium pactum de campana magna regia in ecclesia cathedrali Cracoviensi pulsanda.

Sigismundus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lithvanie, Russie, Prussieque etc. dominus et heres. Significamus tenore presentium vniuersis, quia nos scientes sanctuarios ecclesie cathedralis Cracouiensis multis laboribus in eadem ecclesia cathedrali cum in pulsu communium eius campanarum, tum etiam aliarum rerum ipsius cura, que ex eorum officio et debito illis assidue incumbit, plurimum esse districtos et longe impares viribus a numero eorum ordinario, vt magnam campanam nostram regiam, quam Deo vere optimo, vere maximo ac Virgini Deipare, sanctisque ipsius ecclesie cathedralis Cracouiensis et regni nostri patronis fieri et illic appendi in turri inter alias campanas fecimus, bene pulsare possent, volentes opportuno modo prouidere, vt ea ipsa campana nostra possit facilius illius ecclesie vsibus ad conuocandum clerum et alios Christifideles ad agenda et audienda diuina officia, illic agi solita, saltem in precipuis festiuitatibus exhiberi, hunc contractum per generosum Seuerinum Boner burgrabium castri nostri Cracouiensis, necnon Byecensem ac in Oczyecz et Rapstin capitaneum, magnumque procuratorem nostrum et prefectum salinarum nostrarum Cracouiensium fecimus cum magistris et socijs contubernij carpentariorum in ciuitate Cracouiensi ac oppidis Casimiriensi et Clepardiensi degentibus, qui, si quid detrimenti in structura, que eandem campanam sustinet, accideret, id commodius quam quiuis alter reficere poterint, quod carpentarij prefati ipsam campanam nostram pulsare debeant et teneantur absque omni negligencia et contradictione ad festa inferius descripta, incipiendo a primis vesperis, deinde ad matutinum, maturam et summam missas ac secundas vesperas festi Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi; item ad primas vesperas ac maturam et summam missas et secundas vesperas festorum sanctorum Steffani prothomartyris et Ioannis apostoli et ewangeliste, sanctorum Trium Regum, Purificacionis et Annunctiacionis sancte Marie, item ad summam missam diei sabati in vigilia Pasche ac ad matutinum, maturam et summam missas et secundas vesperas dominice Resurrectionis Domini, item ad maturas et summas missas ac secundas vesperas reliquorum duorum festorum eiusdem festi Resurrectionis Domini; item ad primas duntaxat vesperas ac maturas et summas missas festiuitatum sanctorum Adalberti, Sigismundi regis, Floriani martiris et etiam natalis sancti Stanislai gloriosi pontificis et martiris in Mayo; item ad primas et secundas vesperas ac maturam et summam missas festi Ascensionis Domini; item ad primas vesperas, matutinum, maturam et summam missas et secundas vesperas dominice Penthecostes; item ad maturas et summas missas et eciam secundas vesperas ferie secunde et tercie Penthecostes; item ad primas et secundas vesperas ac maturam et summam missas festi sancte et indiuidue Trinitatis et similiter Corporis Christi; item ad processionem infra summam missam eodem die Corporis Christi, si aure temperies

adfuerit, et pluuia non impedierit; item dominica infra octauas Corporis Christi similiter ad processionem infra summam missam, si ipsam processionem in die Corporis Christi pluuia fieri non permiserit; item in octaua Corporis Christi ad processionem tantummodo; item ad primas et secundas vesperas ac maturas et summas missas festorum reliquorum infrascriptorum, videlicet Natiuitatis sancti Ioannis Baptiste, Petri et Pauli apostolorum, Visitacionis, Assumptionis ac Natiuitatis gloriosissime domine nostre virginis Marie, translacionis sancti Stanislai in Septembre, Venceslai, Omnium Sanctorum et Conceptionis ipsius sanctissime domine nostre virginis Marie, sub pena vnius fertonis seu duodecim grossorum pro qualibet negligentia in pulsando commissa, a negligentibus et contumacibus ipsis magistris et socijs dicti contubernij carpentariorum supra nominatorum, per seniores eorum magistros ad eorum fraternitatem irremissibiliter exigenda. Nos vero pro eorundem carpentariorum predictorum fatiga seu labore et diligentia in pulsanda ipsa magna campana nostra per eos prestita, ipsis omnibus in commune vnam marcam pecuniarum cum media de prouentibus nostris ex depositorio allecum prouenientibus, singulis anni quartalibus soluendam assignavimus et harum serie literarum assignamus. Qvocirca tibi generoso Severino Boner magno procuratori nostro Cracouiensi moderno et cuicumque alteri magno procuratori pro tempore existenti mandamus, vt predictam summam vnius marce cum media singulis anni qvartalibus ipsis magistris et socijs carpentariorum de ciuitate Cracouiensi ac oppidis Casimiriensi et Clepardiensi sev eorum contubernio et fraternitati pro pulsu dicte campane nostre soluas et extradas, ac oleum, funes, candelas et alias res ad pulsum ipsius campane nostre et pro eius reparacione ipsis necessarias, quociens opus fuerit, illis ex magna procuratione ad rationem eius proventuum subministres. De qua summa cum pro singulis rathis Quatuortemporum eisdem carpentarijs fuerit soluta, ipsi te quietabunt; nos vero eorum quittancias perinde atque nostras proprias rathas et gratas habebimus tibique in racione suscipiemus. Vobis vero proconsulibus et consulibus Cracouiensibus, Casimiriensibus et Clepardiensibus modernis et pro tempore existentibus, districte mandamus, vt cum per seniores magistros contubernij predicti carpentariorum fueritis requisiti, omnes et singulos tam magistros quam socios ex eodem contubernio et societate carpentariorum vobis delatos, qui negligentes in pulsando aut contumaces et ipsis magistris suis senioribus inobedientes fuerint, vel penam pecuniariam pro sua negligentia soluere noluerint, pena carceris puniatis. Pro gratia nostra non aliter facturi. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Datum Cracouie die dominico intra octauas festi Omnium Sanctorum, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo quinto, regni vero nostri anno decimo nono. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi in Christo patris domini Petri Thomyczky episcopi Cracoviensis et regni Polonie vicecancellarij.

Oryginał pargaminowy, przechowany w cechu cieśli Krakowskich, opatrzony małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym.

341. 1526. die 4. m. Ianuarii, Casimiriae.

Senatus consultum de cerevisia coquenda vendendaque.

Feria quinta ante Epiphaniarum Domini.

§ 1. Spectabiles et famati domini proconsul et consules Kazimirienses residentes et antiqui omnes simul et insolidum ad continuas propositiones et instancias tocius contubernij braseatorum Kazimiriensium contra et aduersus ciues et incolas Pontis Regalis voto ac decreto vnanimi inuenerunt et decreuerunt, quod decetero ab hodierna die peramplius temporibus perpetuis incole Pontis Regalis singuli cuiuscunque artificij aut condicionis extiterint, penitus nulla brasea alibi facta tam Cracouie, quam vbilibet in alio loco, neque eciam ceruisias aduecticias seu extraneas adducere et inuehere debent, siue ex alienis et aduecticijs braseis alibi elaboratis et quouismodo adductis ceruisias braxare et braxatas propinare presumant, dumtaxat ex braseis Kazimiriensibus hic elaboratis, sub pena quinque marcarum peccunie, per quemlibet transgredientem et contrauenientem huic decreto tociens, quociens quispiam ipsorum de talibus conuictus aut in tali repertus fuerit, ad pretorium dominis consulibus soluenda irremissibiliter et sine vlla cuiusuis contradictione.

§ 2. Insuper senatus ipse insolidum vnanimiter decreuit, et in eorundem ciuium vtrimque astancium (presencia) inuenit temporibus perpetuis seruandum, quod de cetero nullus ciuium tam in ciuitate Kazimiria, quam in Ponte Regali diebus festiuis seu dominicis debeant incipere braxari ceruisias post prandia, vt hactenus consueuerunt, duntaxat diebus licitis laboribus sub pena trium marcarum tociens quociens consulatui soluenda.

Acta Consul. Casimir. 755, str. 99.

342. 1526. die 18. m. Octobris, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae inter teloneatorem Cracoviensem et salicidas Cracovienses litem dirimens statuit, vectores salicidarum a portorio liberos esse debere.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, totiusque Prussiae ac Mazouiae etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium vniuersis, quia cum questi essent coram nobis venditores salis Cracouienses de generoso Ioanne Gromacki theloneatore nostro Cracouiensi, quod ille cogerit eorum vectores, quos ipsi conducunt de villis et oppidis vicinis pro conuehendo sibi sale de zuppis nostris Cracouiensibus huc ad depositorium salis Cracouiense, et assereret eosdem vectores, cum non essent ciues Cracouienses, libertate ac immunitate ciuium Cracouiensium a soluendis theloneis gaudere non posse nec debere; e diuerso vero venditores salis praedicti allegassent, quod nunquam alias hi ipsi vectores, qui salem

eis ducunt, eiusmodi theloneum Cracouiense soluere consueuerunt: nos sufficienter informati ex relatione ac testificatione ipsius Ioannis Gromacki theloneatoris nostri et aliorum fide dignorum hominum, quod praedicti vectores salem de zuppis nostris Cracouiensibus ad depositorium Cracouiense ducentes, vndecunque illi fuerint, nunquam theloneum Cracouiense ab equis suis soluebant, decreuimus et harum serie literarum decernimus, quod deinceps ijdem vectores salem vti premissum est, venditoribus salis Cracouiensibus de zuppis nostris Cracouiensibus huc ad depositorium salis ciuitatis nostrae Cracouiensis ducentes, non molestentur pro soluendo eo ipso theloneo Cracouiensi ab equis suis, nec ipsum theloneum ab eis exigatur seu recipiatur. Quapropter tibi generoso Ioanni Gromacki theloneatori nostro Cracouiensi et alijs theloneatoribus nostris Cracouiensibus pro tempore existentibus mandamus, vt vectores dictorum venditorum salis Cracouiensis in libertate eorum antiqua conseruetis, ac ab eorum equis, cum salem ducunt ad depositorium salis Cracouiense, theloneum nostrum Cracouiense non exigatis, nec recipi aut exigi faciatis pro gratia nostra. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum est impressum. Datum Cracouiae die s. Lucae euangelistae, anno Iesu Christi 1526, regni nostri 20. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Ad mandatum regiae maiestatis proprium.

Acta Cons. Crac. 31, str. 761.

343. 1527. die 4. m. Februarii, Cracoviae.

Senatus consultum de senioribus contubernii cingulatorum eligendis.

Actum feria secunda post Purificacionis. — Inter magistros artificij cingulatorum ad frequentes querelas tocius contubernij eorum occasione electionis seniorum, domini consules cupientes, ne inpost huiusmodi eueniant difficultates, inuenerunt et decreuerunt, quod a modo et deinceps cum seniores eligi debent, ex senioribus vnum iuniores magistri eligent, ex iunioribus vero seniores itidem vnum eligere debent, qui illius anni preesse toti contubernio debent.

Acta Cons. Crac. 7, str. 150.

344. 1527. die 11. m. Martii, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum inter sutores, cerdones et lanios litem dirimens.

Feria secunda post Inuocauit. — Domini consules in pretorio congregati ad frequentes et sepissimas altercaciones et querelas contubernij sutorum in et contra contubernium cerdonum hanc infrascriptam edixerunt sentenciam, innitendo decreto maiestatis regie per suam maiestatem dudum eis vtrinque dato, circa quod et eosdem in toto remittunt, edixerunt:

vnde quiuis magisterium affectans labores vt supra magisterium comprobantes sufficienter facere et expedire debet, antequam vxori desponsabitur, assignabuntque eidem seniores magistri ad peragendum labores huiusmodi spacium duarum septimanarum, sique interim non confecerit, alias duas septimanas eidem prolongabunt. Cumque labores huiusmodi parati fuerint, eosdem magistris presentari debet, et illj discernent, an labor ille magistrum valet nec ne; cum vero labores illi acceptabuntur, duodecim grossos in czecham soluet pro armis comparandis. Item in spacio quatuor septimanarum sex grossos soluet, et notario grossum vnum, eundem tandem seniores dominis consulibus presentabunt pro iure ciuili suscipiendo. Ibidem ecciam litteras genelogie, conseruacionis sue tum et doctrine, si alibj artificium didicerat, monstrare tenebitur. Quiuis ecciam magister nouus in medio anno, postquam in czecham acceptatus fuerit, vxorem legittimam superducere erit astrictus, et interim in medio isto anno honeste ac probe viuere debet.

§ 3. Item quicumque magistrorum iuuenem ad doctrinam seu disciplinam suscipere wlt, eundem duabus septimanis in proba habebit, compertoque quod sibi placuerit, eundem ad annos quatuor conueniet, isque iuuenis sex grossos ad czecham dabit.

§ 4. Vidua post mortem mariti sui nullum iuuenem in disciplinam suscipere poterit; is tamen, qui circa maritum suum disciplinari ceperat, edocere circa viduam defuncti artificium ceptum debet.

§ 5. Item pro commodo et adaugenda ciuitatis laude, de consensu tocius contubernij conclusum est, vt filij magistrorum eiusdem artificij, qui magisterium affectauerint, ex consuetudine magisterium comprobare teneantur, ad faciendumque labores alias *stuckj* vt supra expressos, persimile vt alij erunt astrictj. Itidem et hij, qui filias magistrorum in vxores duxerint, huic statuto subiectj erunt. Secus tamen erit de egrotis seu infirmis magistrorum filijs, hij etenim ad faciendum huiusmodi *stuck* nullo modo cogi debent.

§ 6. Omnes ecciam et singuli discipuli tum et magistrorum filij, qui artificium edocti fuerint, ad minus duos annos externas partes et ciuitates peragrare debent, discipline artificij et bonorum morum capessendi gracia, discrimine tamen in discipulis habito, qui melius vel peius artificium didicerit; de infirmis tamen et egrotis magistrorum filijs vel hijs, qui parentibus orbati fuerint, secus habebitur. Hij etenim ad visitandas externas partes non erunt astrictj, illj propter debilitatem, hij vero vt bona paterna derelicta non dilapidentur.

§ 7. Item quicumque magistrorum laborem artificij sui in capsas seu cistas imponit, seu ad ponderandum mittit, non ostensoque huiusmodi labore senioribus contubernij, eundem extra eduxerit, penam soluet dominorum vnum fertonem. Quod si labor inueniretur ineptus alias *nyegwarownj*, accipi debet in czecham et ille iuxta excessum punirj; si vero contradiceret, nec se castigacioni summittere vellet, eundem vnacum labore dominis presentare debent.

§ 8. In schmetterhawss itidem labor, qui ad venundandum exponitur, per magistros sepius conspici debet tam diuitum quam pauperum, laborque ineptus accipi et transgressor punirj. Quicumque ecciam magistrorum in domo priuatim de labore suo vltra tres florenos vendiderit, senioribusque ad conspiciendum non monstrauerit, grossos sex ad contubernium succumbet. Vxo-

res ecciam magistrorum [in] schmetterhawss laborem venundantes, honestatem omnimode et decorum in verbis tum alijs omnibus factis seruare debent, propterque meliorem cautelam magistri explorare semper eorum regimen debent. Vnde si aliqua in excessu reperta fuerit, sex grossos pene succumbet.

§ 9. Item cum aliquis pro debito per quemcumque accusatus fuerit, eidemque solucio ad quindenam per seniores demandata fuerit, illeque solucioni non satisfecerit, duo talenta cere ad czecham dabit, debitum nihilominus soluere erit astrictus.

§ 10. Item quando magister artificij aut vxor eius mortem obierit, denuncciabiturque, vt pro sepultura conueniant, is qui neglexerit, vnum grossum pene soluet, si vnacum vxore absentabitur, duos grossos dabit; si vero puer, socius artificij vel discipulus mortuus fuerit, pro sepulturaque conuocabuntur, negligentes medium grossum soluent.

§ 11. Item peratores iuxta antiquam per nos factam ordinacionem nequaquam debent in preiudicium cingulatorum in peras apponi alias *przibyacz czątkj* et *nytkj*, sed nec alium laborem, secundum quod in huiusmodi ordinacione descriptum habetur, sub pena ibidem expressa quinque marcarum. Corrigiatores ecciam nequaquam cingulos in preiudicium cingulatorum facere debent. Cinguli ecciam et labores eorum artificij, vtpote *przanczkj*, *klopkj* et *geschneide* in damnum et dispendium eorundem cingulatorum ab externis nequaquam aduehi debent, huiusmodique labores externi accipi debent et dominis presentari.

§ 12. Item cum vnus contra alium id, quod bone fame contrarium sit, dixerit, siue sit magister siue socius, accusator hic in loco manebit, is vero, cui obiectum quid fuerit, expurgare se tenebitur ex aliunde testimonia apportaturus sufficiencia. Si de obiecta calumnia sese expurgauerit, accusator expensas, fatigas, negligencias eidem reponere ac refundere tenebitur.

§ 13. Item cum socius ex aliunde in ciuitatem aduenerit, inprimis vidua artificij illorum proui[deri] debet, [tunc seniores magistri requi]rendi si socio indiguerint, prouidendi tandem hij magistri, qui nullos socios habent, vt quiuis tam diues, quam pauper prouideatur et ita amor et paritas inter fratres conseruetur.

§ 14. Quicumque magistrorum alteri socium aut famulum verbis aut nutu alienauerit, alias *odwabyl*, sex grossos pene soluet. In schmetterhawss itidem si que magistrorum vxor alterj emptorem alienauerit alias *odwaby*, idque testimonio vicinarum contra eandem probatum fuerit, negociumque per querelam ad contubernium deuolutum fuerit, penam sex grossos soluet.

§ 15. Item magister artificium per se propter defectum et paupertatem laborare et exercere non sufficiens, apud alios magistros loco socij laborans, non debet astringi apud vnum magistrum laborare nisi vna septimana, apud alium iterum alia, et ita apud vnumquemque laborare eidem licitum erit, qui eundem habere postulauerit.

In testimonium horum sigillum nostrum presentibus est subappensum. Actum et datum feria quarta vigilie Diuisionis apostolorum, anno Dominj millesimo quingentesimo vicesimo nono.

Oryginał pargaminowy nieco zniszczony, znajduje się w przechowaniu cechu mosiężników w Krakowie. Po pieczęci pozostał tylko pasek pargaminowy. Poniżej tekstu dodane są jeszcze dwa artykuły, jeden z r. 1532, drugi z r. 1536.

ad § 5. Anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo secundo, feria sexta ante dominicam Reminiscere, domini consules ex rationabilibus causis accedente tocius contubernii consensu, articulum quartum in ordine de comprobacione magisterii per filios magistrorum recassauerunt ac retractauerunt, in antiquam consuetudinem eos reducentes, vt videlicet filij magistrorum eorum artificij ad comprobacionem magisterij non cogerentur, nec (ad) faciendum *stucke* essent astricti.

§ 16. Anno M. D. XXXVI, feria sexta post Assumpcionis Marie, hic articulus iussu consulari ad postulacionem contubernii adiectus est, quod contubernium cingulariorum prouidere debet, ut gladiorum obferramenta inferiora alias *zacowky* idonea parentur, alias *gwarowne*, et ipsi quoque idonea parare tenebuntur.

Jest też w cechu spółczesne tłumaczenie polskie powyższych statutów w dwóch egzemplarzach, z którego uszkodzone miejsca oryginału uzupełniliśmy.

348. 1530. die 27. m. Iunii, Cracoviae.

De familia pileatorum.

Feria secunda ante Petri et Pauli. — Domini consules finem imponere uolentes controuersiis et altercationibus, quae inter magistros et socios pileatorum uariis de causis emerserant, decreuerunt, quod socii pileatorum posteaquam artificium secundum consuetudinem et illorum instituta edidicerint, possunt se uel in exteras regiones et loca conferre, uel hic manere et artificium laborare, quod in illorum consistere debet arbitrio et uoluntate.

Acta Cons. Crac. 8, str. 175.

349. 1530. die 1. m. Iulii, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum inter serratores Cracovienses et Casimirienses litem dirimens.

Feria sexta in vigilia Visitacionis Marie. — Domini consules sopire uolentes controuersiam inter magistros et socios artis seratorum Cracouiensium et Cazimiriensium iam dudum uersatam, hanc in presencia dominorum consulum Cazimiriensium huc missorum, partibus consentientibus edixerunt et promulgarunt sententiam: quod quandocumque aliquis magister siue socius Craccouiensis Craccouiae deliquerit aut excessum aliquem fecerit et demum Cazimiriam commigrarit, debet cum hac causa Craccouiam remitti ad iustificandum sese; similiter eciam si aliquis magister aut socius Cazimiriensis

aliquo illic excessu patrato, demum se Craccouiam receperit, debet etiam pro iusticiae administracione Cazimiriam remitti. Quod attinet cognominum diuersitatem alias *przemankow*, eo cognomine, quo quisque uocatus est Craccouiae, eo eciam uocetur Cazimiriae et e conuerso.

Acta Cons. Cracov. 8, str. 178.

350. 1530. die 4. m. Iulii, Casimiriae.

Senatus consultum de braseis conficiendis.

Feria secunda post Visitacionis Marie virginis. — Ad querelam et proposicionem tocius communitatis et omnium contuberniorum huius ciuitatis in et contra totam fraternitatem et congregacionem braseatorum omnium, quia ipsi braseatores toti reipublice ciuili et incolis in braseis conficiendis magnam pressuram et preiudicium inferrent, ipsaque brasea illis hordeo et auena mixta venderent, prout soli velint, ciuitas vero Craccouia hac libertate vtitur, quia omnes ciues et incole, quicunque volunt aut possunt, brasea conficiunt pro vsu suo aut vendicione alijs facienda, nullam iurisdicionem a braseatorum congregacione seu fraternitate sustinentes, pecijtque ipsa communitas tota, se more Craccouie conseruare, quodque cuilibet liberum esset huiusmodi brasea conficere et confecta vendere in futurum, maxime cum nulla iura desuper haberent vel exhiberent; ex aduerso uero ipsis braseatoribus omnibus insolidum palam et per expressum beniuole in id consencientibus ac admitentibus, quo quilibet ciuium prefatorum libere brasea ipsa conficere debeat et confecta vel pro se laborare vel alijs vendere, prout melius poterit, nollentes ipsi id exnunc inposterum illis neque aut eosdem impetere in talibus: domini consules insolidum singuli residentes et antiqui in presencia domini viceprocuratoris edixerunt et decreuerunt perpetuo seruandum, quod exnunc liberum esse debet cuilibet ciuium brasea conficere et ea vendere vel pro se elaborare, prout quilibet eorum sibi conueniencius disposuerit, familiaque ad talium laborem cuiuis exnunc libera esse debet et impetita in toto. Cum vero nulla iura ostendere potuerunt ipsi braseatores, quibus se tueri possent, ea ipsa, si que illis essent, in posterum cassa et mortificata ac anullata esse debent, atque ita omnis vendicata iurisdicio ipsorum braseatorum penitus nullius roboris esse debet in euum. Que omnia et singula stantes personaliter omnes et singuli seniores contuberniorum omnium ciuitatis nomine tocius communitatis, et ipsi quoque braseatores singuli ratho et gratho seruanda susceperunt et approbarunt. Nichilominus tamen dominus viceprocurator nomine magnifici domini magni procuratoris vnacum dominis consulibus insolidum ipsis braseatoribus mandauerunt, quo ipsi reipublice grauitatem nullam inferrent in retencione braseorum, que confecta et parata haberent, nolentes fortasse eadem ciuibus administrare, debentque ea venalia ad cuiusuis necessitatem exhibere sub pena domini magni procuratoris quatuordecim marcarum, donec sibi quilibet laborare volens, competenter de necessitate prouiderit in futurum.

Acta Consul. Casimir. N. 755, str. 248.

351. 1530. die 27. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de pannis tinctis ad ulnam vendendis.

Feria quarta in crastino Annae. — Domini consules in arduis reipublicae negociis congregati, permoti assiduis querelis pannicidarum querentium sibi victum praeripi non solum a Clepardiensibus et aliis, qui morantur in Biskupie et suburbiis, verum etiam ab hiis, qui inhabitant curias magnatum, atque aliis eciam ius ciuile non habentibus, denique etiam a Iudeis, qui passim contra illorum priuilegia et uetustam consuetudinem pannos tinctos ulnatim incidunt uenduntque et alia, quae dumtaxat in pannicidio uendi debent: vnanimi omnium uoto et consensu concesserunt eisdem pannicidis liberam facultatem, ab omnibus et singulis non habentibus ius ciuile, quos siue in tendeta, siue in aliis locis omnibus iurisdiccioni nostrae subiectis offenderint pannos tinctos uendentes et ulnatim incidentes, eiusmodi res et pannos accipiendi, ad hospitalia distribuendi, et cum eis disponendi iuxta ueterem consuetudinem pro illorum arbitrio et uoluntate; si uero in domibus ciuium et testudinibus mercatorum deprehenderint ciuem aliquem pannos huiusmodi tinctos incidentem et ulnatim uendentem, debent eum nobis intimare, et ille nisi se corporali iuramento expurgarit, mulctandus erit pena quinque marcarum ab eo irremissibiliter exigendarum: exceptis tamen nundinis, inquibus liberum est omnibus omnia impune uendendi.

Acta Cons. Crac. 8, str. 197.

352. 1531. die 11. m. Martii, Cracoviae.

Sigismundi I. regis Poloniae decretum, inter aurifices Cracovienses et proconsulem necnon consules Casimirienses litem dirimens.

Sigismundus Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lithuanie, Russie, Prussie, Masouie etc. dominus et heres. Significamus tenore presentium, quibus expedit, vniuersis, quia cum suborta fuisset coram nobis controuersia inter aurifices ciuitatis nostre Cracouiensis ab vna, et proconsulem ac consules ciuitatis Cazimiriensis apud Cracouiam parte ab altera, querentibus ipsis aurificibus Cracouiensibus, quod socius quidam illorum artis non suscepto iuxta literas per nos ipsis iam pridem concessas, quas coram nobis produxerunt, eorum contubernio seu fraternitate, nec demonstrato coram eis magisterio suo, exerceret clancularie illic in Cazimiria in locis abdicioribus ipsam artem, non sine dampno reipublice regni nostri ipsorumque aurificum Cracouiensium ignominia et dedecore non mediocri, asserentes laborare illum argentum multis gradibus in suo valore imperfectius argento per illos elaborari solito, cathenasque seu torques et annulos ex auricalco fabrefactos inaurare, in multorum hominum collusionem et damnum; proconsule et consulibus Cazimiriensibus pro prefato socio se ex aduerso opponentibus et allegantibus, concessas esse illis et eorum ciuitati ante aliquot annos per nos literas, quarum vigore mechanici ipsam ciuitatem Cazimiriensem inhabitantes, propria contubernia illic habere possent et a superioritate contuberniorum Cracouiensium absoluti essent nec ex illorum authoritate dependere in aliquo tenerentur; aurificibus Cracouiensibus predictis respondentibus et dicentibus, literas suas prefatas coram nobis exhibitas, quarum vigore aurifices Cazimirienses illorum superioritati subiecti et ad fraternitatem eorum suscipiendam astricti essent, longe vetustiores esse, quam literas per ipsos proconsulem et consules Cazimirienses coram nobis productas, que cum multo posteriores essent, derogare literis eorum predictis nullo modo possent, prout nec quitquam mentionis de derogatione eiusmodi in illis factum esset, asseuerantibus preterea ipsis aurificibus Cracouiensibus, quod si socius eorum artis prefatus aut quispiam alius non suscepta cum eis ipsorum fraternitate, nec magisterio suo coram illis demonstrato, ad exercitium eius ipsius artis sue foret admissus, multa incommoda exinde euenire posse, supplicantibusque nobis, se in vsu dictarum literarum per nos eis non tam pro ipsorum, quam communi bono concessarum, conseruari: nos auditis partium ipsarum propositionibus et responsis, visisque et auditis vtrisque literis nostris predictis coram nobis lectis, quas in suo robore conseruauimus et conseruamus, considerauimus eas ipsas literas non esse inter se contrarias seu repugnantes. Litere namque ciuibus Cazimiriensibus de habendis illis per mechanicos contuberniis a superioritate contuberniorum Cracouiensium sequestratis et exemptis, intelligi debent, si fuerit ibi tantus numerus ipsorum mechanicorum alicuius artis, qui ad faciendum et constituendum contubernium suum speciale sufficiens esse posset; secus autem esse volumus, si duntaxat ibi fuerit vnus, duo, tres mechanici alicuius artis, illi enim cum insufficientes sint ad constituendum speciale suum contubernium seu fraternitatem, suscipere debent fraternitatem mechanicorum artis sue in ciuitate Cracouiensi, eorumque authoritati et superioritati subesse et magisterium suum coram illis demonstrare. Iam quod attinet aurifices in ciuitate Cazimiriensi habitantes, volumus, vt nullus illorum in locis abdicioribus seu occultis nec in monasterijs audeat exercere suam artem et interim, dum contubernium seu fraternitas ipsorum aurificum fieri illic non poterit, quisque eorum suscipiat et habeat contubernium seu fraternitatem cum aurificibus in ciuitate Cracouiensi, eorumque superioribus subsit in omnibus, que officium suum concernunt; superiores vero ipsi eos non grauent, sed se erga illos ita gerant, prout erga alios aurifices in ciuitate Cracouiensi. Porro si contubernium aurificum Cracouiensium ad proconsulem et consules Cazimirienses aliquem sue artis illic in Cazimiria habitantem, pro eo, quod presentem ordinationem et decretum nostrum non obseruaret aut obseruare nollet seu pro aliqua alia inobedientia aut excessu detulerit, debebunt proconsul et consules ipsi Cazimirienses illum ad prestandam obedientiam eidem contubernio Cracouiensi cogere et iustitiam debitam de illo ministrare; in qua ministranda si fuerint negligentes, ministrare illam tenebitur de eiusmodi inobediente pro tempore existens magnus procurator noster Cracouiensis. Si autem quispiam aurificum Cazimiriam inhabitans, habens iam fraternitatem seu contubernium cum aurificibus in ciuitate Cracouiensi, a contubernio ipso aurificum in aliqua re, artem suam concernente,

grauatum se putauerit, debebit id grauaminis sui ad consulatum Cracouiense referre, qui illi iusticiam debitam de contubernio ipso ministrare tenebitur. In qua ministranda si consulatus ipse negligens fuerit, aut si ille, qui grauamine affectum se putauerit, non satisfactum esse sibi pro eiusmodi grauamine suo queri perrexerit, debebit ministrare ei iusticiam ipsam capitaneus Cracouiensis pro tempore existens, hoc presenti decreto nostro regio mediante, quod volumus perpetuum robur suum obtinere. Quod autem attinet socium prefatum artis aurificum in Cazimiria habitantem, contra quem questi fuerunt aurifices Cracouienses et apud quem asserebant se argentum multis gradibus deterius argento per eos elaborari solito reperisse, nos pro hac vice hoc factum ipsius ei condonamus et a quauis pena per eum propterea incursa, illum absoluimus liberumque facimus authoritate nostra; volumus tamen, vt si deinceps ibi artem suam exercere velit, suscipiat vt premissum est, fraternitatem seu contubernium cum aurificibus in ciuitate Cracouiensi, eorumque superioribus subsit et magisterium suum coram illis demonstret. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Datum Cracouie sabato ante dominicam Oculi, anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo primo, regni nostri anno vigesimo quinto. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi in Christo patris, domini Petri episcopi Cracouiensis et regni Polonie vicecancellarij.

Dwa oryginały pargaminowe, przechowane w cechu złotników Krakowskich, opatrzone mniejszemi pieczęciami koronnemi z czerwonego wosku, zawieszonemi na paskach pargaminowych. (Kopija T. Żebrawskiego).

353. 1531. die 6. m. Maii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae statuit, solum sartores ius civitatis habentes, et qui cum contubernio Cracoviensi societatem iniverunt, artem sartoriam Cracoviae exercere posse.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae etc. dominus et heres. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis et singulis, quia cum saepenumero questi fuissent a longo tempore coram nobis sartores ciuitatis nostrae Cracouiensis, quod multi essent in ea ciuitate et castro Cracouiensi, qui non suscepto iure ciuili ac contubernio et fraternitate eiusdem opificij ipsorum, artem suam exercerent et nullius superioritati et disciplinae subiecti, multos excessus et insolentias passim committerent hominesque in laborandis eis vestibus plerumque colluderent, non sine dedecore et ignominia contubernij ipsorum sartorum, quibus etiam laborem praeriperent, ex quo ipsi se facultatesque suas sustentarent et prouentus nostros ac reipublicae soluere soliti essent, supplicassentque nobis, vt non solum bono ipsorum contubernij communi, verum etiam debito regimini ciuitatis et commodo nostro ac subditorum nostrorum in ea re consulere dignaremur. Nos considerantes eiusmodi supplicationem ipsorum sartorum contubernij Cracouiensis esse iustam et rationabilem, habitaque super hac re cum consiliarijs nostris nobiscum ad praesens existentibus, matura deliberatione, decreuimus et decernimus praesentibus, vt deinceps in praefata ciuitate nostra Cracouiensi ac etiam in castro nostro Cracouiensi et burgrabiatibus alijsque locis officiorum eiusdem castri, praeterea in domibus quibuscunque et quorumcunque officialium et subditorum nostrorum sub eo ipso castro existentibus, Podgrodzie vulgo nuncupatis, item in curijs et domibus consiliariorum et officialium nostrorum ac nobilium in ea ipsa ciuitate Cracouiensi existentibus, necnon in curijs et domibus abbatum, praelatorum et canonicorum, tum etiam in monasterijs, domibus sacerdotum, collegijs, scholis, bursis et hospitalibus alijsque locis quibuslibet nullus artem sartoriam exercere audeat, nisi suscepto prius iure ciuili et contubernio ac fraternitate sartorum ciuitatis nostrae Cracouiensis, exceptis tamen sartoribus ipsis, qui sunt vel erunt in seruicijs dominorum episcoporum, palatinorum et castellanorum, cum eisque et Cracouiae subsistent et vbi fuerit necessarium, proficiscentur, talibus enim liberum erit dominis suis eorum necessaria vbicunque voluerint, laborare, contradictione superiorum dicti contubernij sartorum Cracouiensium eis minime obstante. Vt autem praesens decretum nostrum in executionem ponatur et debitum suum sorciatur effectum, statuimus et ordinamus per praesentes, quod quicunque in ipsa ciuitate Cracouiensi ac castro alijsque locis supradictis non suscepto, vti praemissum est, iure ciuili et contubernio ac fraternitate sartorum eiusdem ciuitatis, artem sartoriam exercere fuerit ausus, si talis repertus fuerit in domo seu curia alicuius consiliariorum nostrorum status vtriusque, dominus vero et possessor eiusmodi curiae seu domus illum ad postulationem seniorum dicti contubernij sartorum non alienauerit seu capi ab eis non permiserit, idque superiores ipsi ad nos retulerint, nos id, quod postulauerit iusticia et executio huius decreti nostri faciemus; si talis vero repertus fuerit in burgrabiatu vel aliquo alio loco castri nostri et ciuitatis Cracouiensis aut etiam in curia seu domo alicuius officialis nostri vel nobilis, debebunt id superiores contubernij sartorum praedicti ad capitaneum ipsius castri nostri Cracouiensis vel eo absente ad suum vicecapitaneum referre, qui tenebitur dare illis in subsidium familiam suam, per quam capietur et in carcerem ponetur is ipse, artem sartoriam contra dispositionem huius decreti nostri exercens, paenaque trium marcarum pecuniae capitaneo ipsi soluenda mulctatus, ad suscipiendum nihilosecius ius ciuile et contubernium ac fraternitatem sartorum Cracouiensium erit astrictus. Si autem talis contraveniens praesenti decreto nostro in curia seu domo alicuius abbatis, praelati, canonici vel cuiuscunque alterius hominis ecclesiastici siue etiam in collegio, schola, bursa, hospitali alijsque locis iurisditioni ecclesiae subiectis, fuerit repertus, debebit dominus episcopus Cracouiensis vel eo absente vicarius suus requisitus per seniores contubernij sartorum Cracouiensium praedicti, illum eisdem senioribus et contubernio extradi vel alienari et paena trium marcarum puniri omnino mandare. Similiter si talis contraueniens huic decreto nostro fuerit repertus in curia seu domo iurisditioni officij magni procuratoriatus Cracouiensis subiecta, debebit et tenebitur magnus procurator noster Cracouiensis, si vero in domo iuri ciuili ciuitatis Cracouiensis, consulatus eiusdem ciuitatis sine vlla renitentia senioribus et contubernio extradi et paena similiter trium marcarum puniri man-

dare. Hoc addito et expresso, quod si quando contigerit vocari per seniores contubernij sartorum praedictorum eos sartores, qui erunt in burgrabiatibus et alijs locis officiorum castri nostri Cracouiensis et pro eodem tempore postulante necessitate eiusdem castri officiales illius mandauerint vniuersae familiae armatae simul stare, idque sartores ipsi seruicio castri addicti declarauerint superioribus contubernij sui, debebunt liberi et absoluti esse per illos pro illa vice a sistendo se in contubernio praedicto. Insuper statuimus et ordinamus, vt nullus consiliariorum, dignitariorum, officialium, aulicorum, nobilium ac aliorum subditorum nostrorum status cuiuscunque se opponat, quominus contrauenientes praesenti decreto nostro iuxta dispositionem illius tocies, quocies demerita illorum postulauerint, puniatur. Quod quidem decretum nostrum volumus perpetuo et inuiolabiliter obseruari. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Datum Cracouiae sabbato ante festum sancti Stanislai in Mayo, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo primo, regni vero nostri vigesimo quinto. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi in Christo patris domini Petri Thomiczki episcopi Cracouiensis et regni Polonie vicecancellarij.

Z potwierdzenia króla Zygmunta Augusta z r. 1552. Jest ten tekst także przejęty w oryginalne potwierdzenie króla Stefana z r. 1581, przechowane w cechu krawców Krakowskich, z którem porównany został.

354. 1531. die 2. m. Iunii, Cracoviae.

Senatus consultum de contubernio peratorum, tinctorum, bursificum et crumenariorum Cracoviensium.

Feria sexta ante Trinitatis. — Ad relationem et manifestationem seniorum contubernii peratorum, tinctorum, bursificum, crumenariorum multos esse in eorum contubernio, qui linguam germanicam non callerent, non intelligentes ea, quae in extranea lingua coram eis aguntur, et multo vtilius esse, si polonica lingua omnia agerentur, quippe quae ab omnibus intelligitur: itaque domini consules illis concesserunt facultatem czecham lingua polonica banniendi, literas e germanica lingua priuilegiales in polonicam transferendi, tum etiam omnia negotia contubernii lingua polonica agendi disponendique, quo a singulis intelligatur.

Acta Cons. Crac. 8, str. 357.

355. 1531. die 26. m. Septembris, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae contubernio sutorum Casimiriensium viginti cameras Casimiriae sitas, confert.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus primus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae et terrarum

Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Kuiauiae, Russiae et totius Prussie, Mazouiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniaeque etc. haereditarius princeps. Significamus praesentibus hisce literis nostris, quorum interest, modernis et futuris, quomodo generosus Seuerinus Boner de Balice, in Ogrodzynec et Kamieniec dominus, zupparius, burgrabius et magnus procurator noster Cracouiensis, Becensis et Rapstinensis capitaneus, fideliter nobis dilectus, exposuit nobis, quod prouentum et emolumentum nostrum augere et promouere cupiens, demonstrauit certum locum seu fundum super viginti cameras seu institas sutorinas in ciuitate nostra Casimiriensi ad Cracouiam per magistros sutores Casimirienses modernos suis proprijs sumptibus et impensis exaedificandas et extruendas, prout iam ad praesens exaedificatae et extructae sunt, pro et cum ijsdem memoratis sutoribus Casimiriensibus supplicando, quatenus ijsdem nunc et pro tempore existentibus magistris sutoribus Casimiriensibus super praefatis viginti cameris seu institis sutorinis priuilegium nostrum dare et concedere dignaremur. Nos itaque tam praefati Seuerini Boner, quam suprascriptorum magistrorum sutorum Casimiriensium supplicationibus inclinati, ijsdem memoratis magistris sutoribus Casimiriensibus nunc et pro tempore existentibus, clementer concessimus concedimusque effectualiter praesentibus praedictas viginti cameras seu institas in loco et fundo per praefatum Seuerinum Boner designato et declarato, ipsorum sumptibus et impensis proprijs exaedificare et extruere, extructas et exaedificatas iure haereditario cum omnibus et singulis earum fructibus, prouentibus, reditibus et emolumentis vniuersis omnibusque ipsarum attinentijs, pertinentijs, cohaerentijs, adiacentijs libere et pacifice possidere, ad habendum, tenendum, dandum, vendendum, vtifruendum, obligandum, ita, quemadmodum magistri sutores Cracouienses easdem cameras et institas sutorinas in ciuitate nostra Cracouiensi consistentes, tenere et habere, possidere, vendere, obligare, inuadiare illisque vtifrui soliti sunt. Et quoniam praedictae camerae seu institae sutorinae in ciuitate nostra Casimiriensi consistunt, ideo easdem ab omnibus et singulis oneribus regalibus et ciuilibus eximendas et liberandas esse duximus, vti quidem eximimus et liberamus per praesentes in perpetuum. Respectu quarum viginti camerarum seu institarum supranominatarum ijdem magistri sutores Casimirienses nobis nostrisque successoribus viginti florenos monetae Polonicalis, triginta grossis quemlibet florenorum computato, annui census terragij, singulis videlicet anni quartualibus florenos quinque realiter et effectualiter ad manus magni procuratoris nostri arcis Cracouiensis pro tempore praefixo pendere et soluere tenebuntur. Nos itaque praesens nostrum priuilegium super dictas viginti cameras seu institas sutorinas ad submissam eorundem sutorum praefatorum supplicationem dandum et concedendum esse duximus, prout damus et concedimus per praesentes. In quorum quidem praemissorum fidem et euidentius testimonium sigillum regni nostri praesentibus est appressum. Datum Cracouiae feria tertia ante festum Translationis s. Stanislai proxima, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo primo, regni vero nostri vigesimo quinto. Praesentibus illustribus ac reuerendis in Christo patribus et dominis: Petro de Tomice Cracouiensi, regni nostri vicecancellario, Ioanne Karnkowski Vladislauiensi, Ioanne Choienski Praemisliensi episcopis, necnon generosis ac magnificis Christophoro de Szydlo-

wiec castellano et capitaneo generali Cracouiensi et regni nostri cancellario, Andrea comite de Tęczyn palatino Cracouiensi, atque alijs multis dignitarijs, officiarijs, secretarijs et aulicis nostris, testibus fidedignis, sincere et fideliter nobis dilectis. Datae per manus illustris ac magnifici Chrystopheri de Szydlowiec, in Szczoniełow et magna Opatouia, castellani, capitanei generalis Cracouiensis et regni nostri Poloniae cancellarij, Nouae ciuitatis Korczyn, Sohacensis, Gostinensis, Lukouiensis capitanei, fideliter nobis dilecti. — Christophorus de Szydłowiec castellanus et capitaneus Cracouiensis mpp. — Relatio illustris ac magnifici Christophori de Szydłowiec castellani, generalis capitanei Cracouiensis et regni nostri (s) cancellarij.

Z potwierdzenia króla Jana Kazimirza z r. 1661, przechowanego w oryginale w cechu szewców Krakowskich. (Kopija W. Gąsiorowskiego).

356. 1532. die 1. m. Martii, Cracoviae.

Consules Cracovienses tinctoribus, cingulatoribus et peratoribus cutes extraneas Cracoviam subvehendi dant potestatem.

Feria sexta ante Oculi. — Ad continuas querelas tinctorum, cingulariorum, peratorum atque aliorum artificum contra albicerdones, quod eis non subministrarent cuttes ad usum sui artificii necessarias, atque ex illarum defectu illis non parum damni accedere, domini consules ex causis rationabilibus concesserunt nominatis artificibus corio laborantibus, liberam facultatem eundi ad nundinaş et cutes aduehendi idoneas alias *warowne*. Praesente ordinatione ad arbitrium nostrum durante.

Acta Cons. Crac. 8, str. 488.

357. 1532. die 19. m. Aprilis, Cracoviae.

Commissariorum regiorum statutum de coreis vendendis.

Feria sexta ante Iubilate. — Magnificus, generosus et spectabilis d. Seuerinus Boner castellanus Zarnouiensis, zupparius, burgrabius ac magnus procurator Cracouiensis etc. Samaritanus Vroniczki vicecapitaneus Cracouiensis, proconsul et consules ciuitatis Cracouiensis, ex commisso ac mandato sacre regie maiestatis subdelegati ad componendum et sopiendum diuersitates et controuersias inter magistros contubernij cerdonum ex vna, et sutores, cingulatores, sellatores, gladiatores, peratores, frenifices et alios artifices corio laborantes ex altera partibus, prout contra cerdones pretactos sepissime questi sunt, quod cuttes seu corigia ad necessitatem eorum non sumministrarent, modo meliores cuttes et pociores e regno educendo vel exteris venumdando, illis duntaxat viliores vendere soliti et id magno et graui precio. Et quia in presens determinari precium non potest, quo cuttes huiusmodi

vendi deberent, nam prerequirit ordinacionem et constitucionem aliarum rerum, quod ad magnifici d. Cracouiensis pallatinj officium pertinet, et donec id fiat, cuttes vendi debent secundum quod possint, iusto tamen precio, non agrauando artifices pretactos, ad comprimendumque querelas huiusmodi contubernium totum illud cerdonum tenebitur omni die demptis festiuis diebus exportare ad bancos seu iattas eorum venumque exponere pro necessitate artificum praetactorum cuttes numero centum viginti bene elaboratas et valentes, quorum tercia pars bouinarum cuttium esse debet, tercia item pars mediocrium et tercia pars simplicium, et non tres insimul cuttes, vt antehac soliti sunt, sed vnamquamque singillatim iusto vendentes precio secundum valorem vniuscuiusque. Ibidemque in iattis cum cuttibus suis exportatis, si non vendiderint easdem, sedere tenebuntur cerdones pretacti usque ad horam prandij, factumque, vt sic sufficienti prouisione cuttium huiusmodi, cerdones pretacti poterint tamen corium, quod vltra eis excrescet elaboratum, alijs ciuibus tum et exteris vendere, non tamen soli e regno educere, iuxta decretum sacre regie maiestatis, quod inter eos latum habent.

Acta Cons. Crac. 8, str. 517.

358. 1532. die 19. m. Aprilis, Cracoviae.

Sigismundi I. regis Poloniae decretum inter braxatores et braseatores Casimirienses litem dirimens.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuanie, Russie, Prussie, Mazouieque etc. dominus et heres. Significamus tenore presentium, quibus expedit, vniuersis, quia cum suborta fuisset controuersia inter braxatores ceruisie totamque communitatem ciuitatis nostre Casimiriensis ab vna, et braseatores eiusdem ciuitatis parte ab altera, occasione grauaminum et iniuriarum inferius descriptarum, quibus querebantur se affici braxatores ipsi et communitas a braseatoribus prefatis, nos cura negotiorum reipublice tunc temporis distructi, eidem controuersiae commode intendere non valentes, commisseramus illam certis commissarijs nostris audiendam et examinandam. Qui vocatis ad se partibus, auditisque illarum propositionibus et responsis, omnia et singula coram eis inter easdem partes citro vltroque disceptata ad nos retulerunt, ad quorum relationem nos tandem super eiusmodi omnibus gravaminibus et iniurijs ac proposicionibus et responsis mature discussis et expensis, decreuimus in hunc, qui sequitur, modum:

§ 1. Inprimis, quia questi sunt braxatores et tota communitas prefate civitatis nostre Casimiriensis, quod braseatores predicti soli duntaxat brasea conficere et vendere contenderent, et neque braxatores ipsos nec quempiam alium ad conficienda illa permitere vellent, braseatoribus respondentibus et dicentibus, neminem nisi qui opificium conficiendi brasea didicerit et fraternitatem cum eis susceperit, ea ipsa brasea conficere et vendere debere ac posse, decreuimus et decernimus, quod cum braseatoribus ipsis liberum sit non modo brasea conficere ac vendere cuicumque voluerint, verum eciam

ex eiusmodi braseis suis ceruisiam braxare non solum pro suo vsu domestico, sed ad vendendum quoque et propinandum, braxatores pariformiter et quique alij ciues brasea ipsa conficere et laborare, cervisiamque ex eis ad vsum suum necnon vendendum et propinandum, quandocumque voluerint, braxare ac ea ipsa brasea, ex quibus ceruisia non fuerit cocta, vendere possint. De illis autem ciuibus, qui opificium aliquod exercent, et propinant ceruisiam, de quibus mota erat eciam coram nobis questio, an ipsi quoque brasea conficere eaque vendere et ceruisiam ex illis ad propinandum et vendendum coquere, alias triplex genus opificii exercere possint nec ne, volumus et decernimus, ita illic in Cazimiria debere observari quantum ad triplex eiusmodi genus opificii exercendum, quemadmodum habetur et obseruatur in ciuitate nostra Cracouiensi, contradictione et renitencia braseatorum Casimiriensium et literis eorum contubernalibus minime obstantibus.

§ 2. Item quod questi sunt braxatores Cazimirienses, quod braseatores se ab eis eorumque fraternitate seiunxissent, cum alioqui iam pridem vnam fraternitatem simul accepissent, eaque ad usque potiti essent, petentes se in more vetusto conservari, decreuimus et decernimus, quod tam braseatores quam braxatores ipsi exnunc et in futurum simul vna et eadem fraternitate gaudeant et pociantur, nec se ab inuicem sequestrent et seiungant, sed more vetusto adunati in toto permaneant.

§ 3. Item familia, quam hactenus braseatores non permittebant ad laborandum braxatoribus et alijs ciuibus dicte civitatis Casimiriensis, exnunc et deinceps cuiuis braxatorum et civium prefatorum ad laborem et opificium apud eos exercendum libera esse, nec de cetero per braseatores impediri, aut pena aliqua propterea, quod apud braxatores et ciues alios laborauerit vel laborare voluerit, mulctari et puniri debeat et possit. Quod ipsum rursus et ex parte braxatorum fieri quoque volumus et decernimus.

§ 4. Porro quia braseatores in suscepcione discipulorum ad opificium suum perdiscendum ac aliorum eciam quorumuis ciuium in fraternitatem ipsorum non vniformem nec equam seruabant racionem et modum, sed prout erga quosque affecti erant, ita illos tractabant, quosdam videlicet fauorabiliter acceptando, quosdam vero solucionibus maioribus, quam equum esset, onerando et alijs incommodis agitando, nos huic quoque incommoditati et gravamini quominus fiat inposterum, opportune prospicere volentes, statuimus et ordinamus, ut consules cum braxatoribus et braseatoribus simul conuenientes, inueniant et constituant modum et ordinationem aliquam conuenientem, iuxta quam eiusmodi susceptiones deinceps fieri debebunt.

§ 5. Item quia ex controuersia predicta comperimus, quod braseatores nullum hactenus seruabant modum ac aequitatem in braseis eorum vendendis, licet enim triticum, quod plerumque descendere contigit, leuiori precio in foro ipsi emissent, eiusmodi tamen brasea sua nichilo leviore precio, quam sub tempore caristie vendebant, conuenticulaque sua priuata faciebant, in quibus constituebant, ne quispiam eorum minori precio venderet ea ipsa brasea, quam prout inter eos esset constitutum, non sine gravamine hominum et detrimento reipublice illius ciuitatis: nos huic quoque incommoditati opportune occurrere et providere volentes, decernimus, ut braseatores necnon braxatores et quique alii ciues dicte ciuitatis Casimiriensis brasea conficientes, exnunc et deinceps in vendendis ipsis eorum braseis equam racionem et modum habere debeant et teneantur. Quod ut commodius fieri possit, statuimus et ordinamus, quod consules cum braseatoribus et braxatoribus necessitate postulante, hoc est, quando precium tritici in foro vel ascenderit, vel descenderit, simul conueniant constituantque precium braseorum vendendorum, habito respectu ad precium, quo triticum in foro pro tempore vendetur, iuxta quam quidem constitucionem brasea ipsa vendi debebunt ciuibus et alijs hominibus, ne tanto incommodo et grauamine tam respublica ciuitatis illius, quam homines brasea ementes deinceps afficiantur. Nullas autem constituciones alias priuatim inter se facient et habebunt braseorum confectores de eis ipsis braseis vendendis, quam eas, que fuerint publice simul cum consulatu facte, sub penis nostris regalibus irremissibiliter exequendis.

§ 6. Postremo quia ex controuersia supradicta deprehendimus et aliam incommoditatem, qua cives Casimirienses a braseatoribus prefatis afficiebantur, hanc videlicet, quod braseatores ipsi paciscebantur inter se, ne venderent brasea illis ciuibus, qui eorum alicui quidpiam debebant, nisi prius debitum, in quo obligarentur, dissoluerent, ideo hanc quoque braseatorum ipsorum licentiam et incommodandi occasionem abolentes et prorsus abrogantes, decreuimus et decernimus, vt deinceps prefati ciues Cazimirienses et quique alii homines ad emptionem braseorum liberam admittantur. Pro debitis autem, in quibus obligati fuerint, in iure suo competenti conueniantur.

Que omnia et singula premissa volumus firmiter et inuiolabiliter perpetuo obseruari. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Datum Cracouie feria sexta proxima ante festum sancti Adalberti, anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo secundo, regni nostri anno vigesimo sexto. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi in Christo patris domini Petri episcopi Cracouiensis et regni Poloniae vicecancellarij.

Dokument pargaminowy, pieczęć wraz z sznurkiem oderwana.

359. 1532. die 22. m. Aprilis, Cracoviae.

Senatus consultum de contubernio serrificum et fabrorum.

Feria secunda vigilie s. Adalberti. — Ad querelam magistrorum contubernij serrificum, fabrorum etc. contra seniores contubernij eorumdem, quod eos in congregacione et contubernio, dum ex consuetudine intersint, verbis duris, asperis, quandoque ecciam contumeliosis afficiunt, sed nec racionem ac calculum prouentuum et expositorum communitatis illorum facere volunt, domini decreuerunt tum seniores tum alios magistros in pace viuere, in congregacione et contubernio omnem sermonum honestatem, iuniores senioribus reuerenciam debitam et illi vicissim iunioribus itidem debitam exhibendos. Preterea seniores pretacti magistris omnibus calculum seu racionem

sufficientem omnium perceptorum expositorum tum aliarum rerum faciant infra hinc et festum Pentecostes nunc instans.

Acta Cons. Crac. 8, str. 517.

360. 1532. die 6. m. Septembris, Cracoviae.

Senatus consultum de speciminibus artis cantrifusorum.

Feria sexta ante Natiuitatis Mariae. — Domini consules persuasi narracione seniorum cantrifusorum, nunquam antea in usu fuisse, ut hij, qui artem non callerent, artis specimen non ederent, suam ignoranciam possint pecuniis redimere, decreuerunt hoc senatus consulto sancientes, unumquemque debere artem ipsam perdiscere, et iuxta contubernii instituta artis ipsius specimen facere alias *stuky;* alioqui ignari et inscii non poterint ulla pecunia ignoranciam suam supplere.

Acta Cons. Crac. 12, str. 19.

361. 1532. die 23. m. Septembris, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum inter cultellifabros et acufices litem dirimens.

Feria secunda post Mathei. — Ad eliminandas et penitus extirpandas controuersias, quae dudum inter cutellifabros (s) et acufices, res artificii sui in smaterhusz uendentes, emerserant, domini consules decreuerunt: acufices in uno scamno sedere debere et cutellifabros in altero, ita tamen, qui alios numero excellunt, occupare debent scamnum longius.

Acta Cons. Crac. N. 12, str. 26. Na str. 54 znajduje się zapiska: S. regia maiestas per relationem d. Braniczky referendarii confirmare dignata est decretum consulare inter cultellifabros et acufices feria secunda post Mathei anno currente latum, mandans etiamnum, ut mox illius executio fieret.

362. 1532. die 23. m. Septembris, Cracoviae.

Consules Cracovienses acuficibus venditionem cartarum interdicunt.

Feria secunda post Mathei. — Inter seniores magistros contubernii acuficum et cartariorum domini consules decreuerunt, quod a festo s. Michaelis nunc instans, acufices non debent cartas in damnum cartariorum vendere nec aduenticias nec proprij eorum laboris, alias si venderent, accipere eis debent et (ad) pretorium presentare; sed et cartarii vicissim illud, quod ad

artificium acuficum pertinet, nihil diuendere debent, sed et contentus vnusquisque artificio debet esse suo.

Acta Cons. Crac. 12, str. 27.

363. 1532. die 8. m. Octobris, Cracoviae.

Senatus consultum de smigmatoribus.

Feria tercia post Francisci. — Domini consules amputare uolentes friuolarum appellacionum ansas et occasiones, quae a decretis seniorum contubernii smigmatorum subinde ad consulatum retroactis temporibus fieri consueuerunt, decreuerunt: quocienscumque aliquis a sentencia et cognicione seniorum appellarit ad consulatum, ea sentencia si a consulatu confirmata posteac fuerit, ipse appellans penam dupli succumbet. Itidem eciam intelligendum de senioribus, qui penam dupli quoque succumbent, quociescumque eorum sententia reprobata fuerit.

Acta Cons. Crac. 12, str. 34. Jest to postanowienie zapisane także na ordynacyi cechu mydlarzy Krakowskich z r. 1445, przechowanej w tymże cechu.

364. 1532. die 19. m. Novembris, Cracoviae.

Sigismundi I. regis Poloniae decretum inter consules Casimirienses et cantrifusores Cracovienses litem dirimens.

Sigismundus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lituanie, Russie Prussie, Masouie etc. dominus et heres. Significamus tenore presencium, quibus expedit, uniuersis, quia cum questi essent coram nobis proconsul et consules ciuitatis nostre Casimiriensis, quod cantrifusores ciuitatis nostre Cracouiensis, in cantrifusores illic in Casimiria et Stradomya morantes, superioritatem sibi vendicarent, familiamque illorum ad exercendum apud se opificium non susciperent et discipulos apud illos in arte eorum edoctos, pro eruditis non reputarent, produxissentque deinde hij ipsi proconsul et consules Cazimirienses literas nostras ciuitati Casimiriensi concessas, quibus opifices eorum a superioritate opificum ciuitatis Cracouiensis per nos exempti essent, supplicantes se eosdemque opifices suos iuxta easdem literas conseruari; ex aduerso vero cantrifusores Cracouienses demonstrassent coram nobis alias literas nostras, litteris prefatorum ciuium nostrorum Casimiriensium priores, per quas concessa est illis a nobis superioritas et superintendencia in cantrifusores Casimirienses prefatos, allegassentque, quod illi de stanno longe inferioris bonitatis et gradus, quam ipsi cantrifusores Cracouienses vasa sua facere et in nundinis ciuitatum ac oppidorum eadem vasa pro Cracouiensibus nominare et vendere soleant cum magno incommodo eorundem cantrifusorum Cracouiensium, quorum labor propterea vilesceret passimque ab ho-

minibus contemneretur: nos auditis parcium proposicionibus et responsis, visisque literis cantrifusoribus Cracouiensibus prius quam ciuibus Cazimiriensibus per nos concessis, easdem literas cantrifusorum ipsorum Cracouiensium priores in robore suo debito per omnia conseruauimus et conseruamus, vt videlicet cantrifusores prefati in Casimiria et Stradomia morantes, cum suis sociis et discipulis superioritati cantrifusorum ciuitatis nostre Cracouiensis tam in exercitio sue artis, quam in regimine sociorum vel familie sue, discipulorum erudicione et ad magisterium prouectione, artificii demonstratione, in omnibusque aliis actionibus et consuetudinibus artem cantrifusoriam concernentibus, subsint, ab illaque se deinceps non excipiant. Ipsi vero cantrifusores Cracouienses seu illorum seniores magistri superintendant, vt illi vasa sua de stanno, quod sit aequalis bonitatis et gradus cum stanno Cracouie laborari solito, faciant et laborent, vtque cantrifusores Casimirienses predicti subsint senioribus cantrifusorum Cracouiensium eisque in omnibus artem illorum cantrifusoriam concernentibus obediant. Proconsul vero cum consulibus Casimiriensibus opem et auctoritatem suam, quocies id fuerit necessarium et requisiti fuerint per cantrifusores Cracouienses, ad hoc adhibeant. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est presentibus appensum. Datum Cracouie die sancte Elisabeth, anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo secundo, regni nostri anno vigesimo sexto. — Petrus episcopus et vicecancellarius sst. — Relatio reuerendi in Christo patris domini Petri de Thomicze episcopi Cracouiensis, regni Polonie vicecancellarij.

Dokument pargaminowy, przechowany w cechu konwisarzy Krakowskich; pieczęć oderwana pozostał tylko po niej sznur z pąsowego jedwabiu. (Kopija W. Gąsiorowskiego).

365. 1532. die 9. m. Decembris, Cracoviae.

Statuta contubernii doleatorum et lagoenariorum Cracoviensium.

My rada myasta Krakowa wespol wsiszczy oznaymuiemy wsem w obecz, komu to wiedzieć należy, ysz stanąwszy obecznie przed vrzędem naszym na ten czasz sławny y vczcziwy mieszczanie y mistrzowie rzemiosła bednarskiego y leglarskiego yednego czechu, podaly nąm pewne niektore postanowienia od przodkow naszich od sta lath ym nadane, prosząc zebiszmy ych poczwierdzily. Czyniąc tedy dosić proszbą ych y za zezwoleniem nasz wsiczkych dlia pozitku y dobrego czechu tego vczinilismy to nineiszym piszanym naszym y pieczęczią przyczisczeniem poczwierdziliszmy y poczwierdzamy, ze mayą bydz the articuly od nych w czalie zachowane, a vsakze do vpodobania naszego y potomkow naszych takie postanowienie s pewnych przyczin odmienionych y postanowionych.

§ 1. Naprzod ktory ch[ce y]ch czech trzimać, ten ma mieisky prawo przyiąć y trzin[aszczie] groszi do czechu dać, a na zbroię powinien będzie daćz [groszi sz]eszczdziesiąth.

§ 2. Potym ktoryby kolwiek bendnarsz albo leglarsz chciał by do czechu albo mistrzem zostać, ten ma list pokazać od vrodzenia y dobrego zachowania szwego, y rzemioszło szwoie y naukę słusńie pokazać: jezliby bendnarzem był, tedy mistrz mu powynien dać bedzie drzewa na pokazanye mistrzostwa albo stuky, s ktorego drzewa zarasz s swego mistrzostwa a stuky takie pokazać ma, to iest ma vrobicz kadz wielką na dwanasczie stop z drzewa iesionowego albo z yakiego kolwiek, potym yednę tunnę albo wannę z takiegos drzewa, potym iedno naczinie garbarskie y drugie wielky; leglarze zaś mistrostwa swego stuky mayą pokazać: tunnę albo wannę na iedno dziecie z takiego drzewa, ieden bemben, czoby bylo w nym czterzy garncze, iednę faszeczkę na masło y konewkę z wiekiem. A ty stuky leglarskie maią być pobiiane białemy obręczamy.

§ 3. Potym gdy od starszych posseł gdy braczią obwieszczy, zeby sie do czechu w sprawie iakie zezly, yezly by ktory z niech omieskal (oprocz gwaltowney przicziny), grosz ieden ma dac ylieby krocz to vczinił.

§ 4. Iezlyby tesz kto z mistrzow albo zona mistrzowska albo y dziecie vmarlo, a ktory by kolwiek s niech na pogrzebie albo na vigiliach y ynsych obrzendach kosczielnych nie byl, gros ieden ma dać.

§ 5. Ieslyby tesz ktoremu z braczey przikazono bilo swyecz woskowych w kościelie pilnowacz albo zazegać, ilie by kroć omieskał czaszu swego, tedy gr. 1 powynien dać wyny.

§ 6. W dzien niedzielny y w ynsze dny swiąteczne od kosczioła postanowione, bendnarze y leglarze roboty swey na przeday nie mayą wykladać any na rynek wynoszić pod tąsz wyną gros ieden.

§ 7. Zaden tesz ieden drugiemu czeladnika albo towarzisza obietniczamy albo daramy odma[wiać] nye ma pod wyną dwa phunty wosku.

§ 8. Iezly by tesz ktory s towarziszow [przi]wendrowal do Cracowa, ktoregoby mistrz do siebie proszeł y ziednal na robothę, v tego ma przinamney oszm dny dobyć, a yezly by ynaczey vczinieł, zeby zgardziwsy pierwszym mistrzem a tym czasem by szobie ynsego sukał, tedy nye ma bydz od zadnego mistrza prziiethy, alie mu kazać gdzie yngdzie wendrować pod wyną phunt ieden wosku.

§ 9. Iezlyby thu ktory zonaty towarzysz przywędrowal, nie ma mu więczey dopusczony bycz robić, tylko do dwu niedziel bez wlasny zony, zeby sobie tym czaszem na strawę zarobieł; a iezly by chcział yscz a zonę szwoię tu przyprowadzycz, tedy to moze vczinicz. Iezlyby nyechcział, ma bycz wolno pusczony a wędrować kędy sie mu podoba.

§ 10. Zaden tesz mistrz nyema tylko iednego vcznia chowacz a tak ze wsisci mogą myecz po iednemu vcznyowy.

§ 11. Postanowyono tesz to iest między bednarszmy y leglarszmy, ze ony drzewa insey matery na swą robotę nye mayą nygdzye yngdzie kupować, yedno w samym rynku, gdzie zwyczay tego, alie any na vliczey groczkie any na Kazimirsz any tesz gdzie yngdzie dlya skupowania drzewa zabiegać nye mayą pod wyną 6 gr. any tesz na rynku, gdzie zwyczay przedania jest, ieden drugiemu w kupowanyv albo slowem albo tesz skynieniem yakiem bądz tesz yakiem kolwiek spossobem targu psować nye ma pod tasz wyną 6 grosy.

§ 12. Zaden tesz na mieszczach targowych albo v Wisly drzewa y desczek zgniełych albo od robakow powierczianich, ktore sie na robotę nye

godzą, any s niech naczinia zadnego robyć nye mayą pod [wyną] 12 grosi. Mystrzowie starszy przsięgly pod [przsię]gą szwą mayą takie zle naczinie potłucz y po[psować, aby] liudzie przes nie skody niemiely.

§ 13. Ieslyby sie tesz [trafiło, zeby] drzewo albo deszczky do ych roboty naliezącze [na targ] wywiezione bily, ktoreby kupieł bendnarsz, zeby ych tesz y leglarsz potrzebował, tedy zarasz bendnarsz ma polowycze rozdzielywsy wedlug summy, yako sam kupieł, spusczić iemu; takze tesz leglarsz bendnarzowy. A iezlyby ktory ynaczey vczinieł, yliekroć by sie tego dopusczieł, tedy ma dać dwa phunty wosku.

§ 14. Bendnarze tesz leglarzom w ych roboczie nye mayą przeskadzać any sie wdawać, any tesz bendnarze nye mayą robote szwoie y pobiiać iedne (s) s czarnemy obręczamy; leglarze zaszie byałemy obrenczamy y tunny albo wanny na iedno dziecie maią robić y naczinie na chlieb albo dziezę albo tesz dzber. Nie mayą tesz robycz leglarze nagientego naczinya any vielgich wannien any tesz czebrow albo wiader do wody, pod wyną ieden phunt wosku.

§ 15. A ieslyby ktory bendnarsz od karczmarza byl oskarzony o yaką nye dostatną y nie przistoyną robotę, tedy naczinie to starszy z czechu z ynszemy mistrzamy obaczić y osądzić mayą, zeby ten wistempek był karan y liudziom sie za skodę doszić stało.

§ 16. Potym wedlug starego zwyczaiu postanowienia bendnarze przedać wielką kadz na pywo do browaru, ktora by była na dwanasczie stop albo 13, nye mayą drozey przedać iedno za 60 gr. a na dzieszięcz stop za 48 gr. na pięcz stop za 12 gr. na pułpięty stopy za 10 gr. na czterzy stopy za 8 gr. na pułczwarty stopy za 6 gr. a beczkę za 5 gr. achtel za 3 gr. puł-achtela za 2 gr. faska na pywo za 2 gr. obręczy kopę iednę za 6 grosi, od smolenya beczek puł grosa.

§ 17. Leglarze zasz bemben w [ktorem] by czterzi garncze bily, nie mayą przedać drozey iedno [za ied]en gros, na dwa garncza dwanaszczie pieniędzy, na [ieden garni]ecz za pul grosa.

§ 18. Zaden tesz z bendnarzow v [kaczmarza] w roboczie ieden drugiemu nye ma przeskadzać, asz by sie on pierwey z kaczmarzem porachował y za robote zaplacziel.

§ 19. Zaden tesz bendnarsz proszony od kaczmarza znaczone achtele prozne w dzien niedzielny albo swiąteczne nye ma oprawyać, chyba zeby w naczyniv albo pywo albo czokolwiek bylo, zeby potrzeba bilo oprawić dlya iakie skody, na ten czasz to moze vczynycz.

§ 20. Zaden tesz z obczych myast albo wsy, ktory by thu nye myał czechu albo mieiszkiego prawa, roboty swey ku ych skodzie nye ma nawozić ku przedanyv; iezlyzeby vpornye to kto vczinieł, tedy s starszy z czechu wedlug zwyczayow ynsych czechow mayą tho zabracz.

§ 21 Ieslyby tesz ktory s niech w czechu nye vczciwie sie zachował albo przed starszymy sie swarzil bądz tesz nieposłusnym był albo do [orę]za szie porwal albo tesz wyny za vystempek swoy wiszey myanowany zapłaczić niechcial, tego mistrzowie starszy czechowy mayą skarać y wynę nan wlozić wedlie potrzeby; a iezly by sie w tym vpornym albo nieposlusnym stał, coby

wyny niechciał zapłaczić, tego mayą vrzendowy opowiedzieć, zeby go vrząd skarał slusnye.

§ 22. Postanowyono tesz iest poniewas y starszy przysięgly czechowy wsiczkie czechowey potrzeby opatruyą dostatecznie opusczayąc nyekiedy szwoie wlasne, przeto slusna iest, zeby naprzod czeladz byla opatrzona; skąd iezly by sie traffielo starszemu, zeby przisięgłego towarzisza nie mial, opatrzony ma bydz towarziszem od drugiech mistrzow, gdy mu pilna robota przipadnie.

§ 23. Postanowyano tesz iest poniewasz y starszy przisięgly czechowy na prosbę mistrzow y towarziszow czechu tego, is pieniądze the, ktore bywayą zebrane w czechu z wyn za wystempky wissey pomieniony albo skądynąd zebrane wedlug opisanya artikulow wissey pomyenonych, nye mayą bycz na ynse nie potrzebne rzeczy obroczone, iedno na kupyenye wosku na czeszcz y chwałę panu Bogu wszechmogączemu. Abowiem pozitecznie iest na rzeczy zbawienne obroczić a nyzeli na nie potrzebnich kolaciach zieszcz albo spycz.

Na swyadestwo tego pozwolenya pieczescz (s) nasza iest prziczisniona. Stalo sie w poniedzialek po Poczęszczy (s) panny Mariey w roku narodzenya Bozego 153 secundo.

Zeszyt papierowy in folio z ośmiu kart złożony, zupełnie zbutwiały, przechowany jest w cechu bednarzy Krakowskich. Karta pierwsza i ostatnia puste; na drugiej, trzeciej i czwartej szedł tekst statutu łaciński, który jednak nie może już być zrestytuowany, ponieważ z kart tych bardzo znaczne kawałki w skutek zbutwienia odpadły i zniszczały. Dalsze karty obejmują tłumaczenie polskie, również bardzo uszkodzone, które powyż podajemy. Jestto kopija, która wedle pisma sądząc, z szesnastego jeszcze pochodzi wieku.

366. 1533. die 14. m. Maii, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum inter doleatores Sandomirienses et Cracovienses litem dirimens.

Feria quarta ante Rogacionum dominica. — Ad frequentes querelas consulum Sandomiriensium tum et in presens magistrorum contubernij doleatorum de Sandomiria contra seniores contubernij eiusdem hic in Cracouia, domini consules decreuerunt, quod magistri doleatorum Cracouiensium non inpedire debent socios eorum, quominus artificium ibidem exerceant, sed et discipuli ibidem Sandomirie iuxta consuetudinem artificium edocti vbique suscipi debent, nec quouismodo impediri sub pena dominorum.

Acta Cons. Crac. 12, str. 157.

367. 1533. die 12. m. Iulii, Casimiriae.

Consules Casimirienses statuta contubernii textorum Casimiriensium de anno 1457. rata esse iubent. Sabato in profesto s. Margarethae.

Oryginał pargaminowy, pieczęć oderwana. Statut z r. 1457 ogłoszony jest drukiem w kodeksie dyplomatycznym miasta Krakowa pod N. 327.

368. 1533. die 4. m. Augusti, Cracoviae.

Senatus consultum de senioribus et iunioribus magistris contubernii figulorum.

Feria secunda post Vincula Petri. — Domini consules amputare uolentes omnem ansam offendiculorum et exoriendarum litium inter seniores contubernii figulorum et magistros ipsos, decreuerunt, omnes seniores conducere debere maleficos, exceptis duobus praesidentibus, reliqua uero onera iuniores magistri se pro illis subire uelle dicebant, et ad hoc se obligarunt.

Acta Cons. Crac. 12, str. 211.

369. 1533. die 27. m. Augusti, Cracoviae.

Senatus consultum de cerdonibus Cracoviensibus.

Feria quarta ante Anthonii. — Domini consules demandarunt hanc prouinciam senioribus coriariorum tum astantibus, curandi et prouidendi, ut per omnia satis fiat decreto, quod inter illos et artifices alios corio laborantes, per magnificum d. castellanum Zarnouiensem et vicecapitaneum et consulatum Cracouiensem feria sexta ante Iubilate 1532 promulgatum erat et nunc incipere debet a feria secunda proxime uentura; et quocies negligentes et huius mandati transgressores comperti fuerint, tocies una sexagena puniendi erunt.

Acta Consul. Crac. 12, str. 88.

370. 1533. die 29. m. Augusti, Cracoviae.

Statuta contubernii fabrorum, serrifabrorum, calcariorum, pangraceronum, caldeatorum, armificum et naglarorum Cracoviensium.

Nos consules civitatis Cracovie presidentes et seniores, significamus tenore presencium vniuersis et singulis, quia animo voluentes predecessorum

nostrorum consulum Cracouiensium in augenda republica ciuitatis huius summam curam et diligentem provisionem, nec id, quod regimen bonum artificum mechanicorum (qui non parvam ciuitatis partem vendicant) attinet, pretermisere, illis etenim bene gubernantibus civitas tum commodi, tum laudis non modicum habet, ad petita .... tata magistrorum contubernij fabrorum, serrifabrorum, calcariorum, pangraceronum, caldeatorum, armificum et naglarorum, qui et questi sunt, quod ignis voragine, quo misere ante annos aliquot [civitas] aflicta est nostra, certe quedam eorum constituciones per predecessores nostros illis [date] absumpte sint, articulos infrascriptos de consensu [tocius communitatis] illorum confectos et in scheda conscriptos in presenciamque aportatos nostram aprobavimus, confirmavimus, aprobamusque et confirmamus presencium tenore, ad arbitrium tamen et voluntatem nostram et posterum (s) nostrorum consulum Cracoviensium hec omnia immutanda in toto vel in parte.

§ 1. Inprimis omnes infrascripti artifices, vt pote fabri, serrifices, calcarij, pangracerones, caldeatores, armifices alias *plathnerze*, naglerones vnam et eandem communitatem fraternitatemque representare vnumque et idem contubernium tenere debent.

§ 2. Postquam autem electio seniorum celebrari debet, invicemque fratres in locum consvetum ad aliquem magistrum seniorem convenerint, extunc iuxta consuetudinem ex antiquo obseruari solitam, vna pars fratrum, vtpote fabri, caldeatores, armifices in stuba manere debent, alij vero videlicet serrifices, calcarij, pangracerones, naglarones extra stubam ibunt. Illi itaque, qui in stuba manent, vnum semper seniorem eligent, virum idoneum ex serrifabris extra stubam manentibus, ex alijs item artificibus, qui itidem foris sunt, vt pote ex calcarijs, pangraceronibus, nagleronibus eciam vnum eligent, qui magis idoneus fuerit, votaque in electione esse debent iuxta senioratum, hoc est secundum quod vnus antiquior magister est in contubernio, et sic consequenter derivabuntur vota vsque ad iuvenes magistros, elec, tioneque, vt prehabitum est, facta, indicere senioribus anni precedentis electos debent, si eis placeant nec ne. Si enim electos refutaverint, cum consenssu et consilio eorumdem seniorum alios eligent et eligere tenebuntur. Illi eciam extra stubam manentes iuxta vota senioratus et secundum quod quiuis in artificio antiquior magister est, vt supra habitum, eligere debent ex hijs, qui in stuba manent, duos seniores, vnum semper ex fabris, alium vero ex caldeatoribus vel armificis, quicumque magis idoneus videbitur. Postquam autem vnanimis electio subsequta sit et terminata, stubam omnes convenientes publicari electi debent ac in primis fabri cum eorum adherentibus denunctiare debent, quos elegerunt, postmodum vero et serrifabri cum suis complicibus hocidem facient. Inter electos preterea seniores faber primus erit, secundus serrifaber, tercius ex calcarijs vel pangraceronibus vnus, quartus ex caldeatoribus vel armificibus aut naglaronibus.

§ 3. Item prouidendum, ne alibi apud alium quenquam magistrum convencio fratrum fiat, nisi apud seniorem iuratum unum ex electis illius anni et signanter, apud quem cisticula fraternitatis fuerit, ibi etenim in quacumque causa, sive sit negocium regie maiestatis, sive consulatus, vel eciam in eorum proprijs negocijs adocati (s) venire omnes tenebuntur; secus autem fa-

cientes et conventicula alibi preter, vt iam expressum est, locum facientes, vno lapide cere punientur.

§ 4. Et quia ex pretactis artificiorum magistris nonnulli sunt, qui magisterij comprobandi vsum et consuetudinem non servant, vt sunt caldeatores, armifices et naglarones, statutum est, vt nullus ex his effici magister audeat in hac civitate, nisi ius civitatis suscipiat, literas genelogie sufficientes aportando, postmodum vero et fraternitatem eorum susceptet, solvendo ea, que ex consvetudine solvi solitum fuit, vt pote quivis eorum tredecem grossos pro comparandis armis et duo talenta cere, notario grossum vnum, nunccio grossum eciam vnum. Alij vero vt pote fabri, serrifices, pangracerones et calcarij, qui ex statuto et plebiscito eorum comprobandi artificium vsum habent, nullus effici magister poterit, nisi sufficienter ostendat documentum et probam magisterij, vnusquivis iuxta modum et ordinem artificij sui, vt infra declarabitur.

§ 5. Faber nancisci volens magisterium artis sue, adaptata sibi prius materia ad vsum declarandi artificij necessaria, seniores contubernij adire debet eos exoptando, vt deputarent duos magistros eiusdem artis, qui et adsint labori eius testimoniumque postmodum prebeant. Nactisque ex officio huiusmodi magistris in presencia eorum facere debet ex vna massa ferri securim magnam rotundam alias *leszna*, nec aliquid de illa massa minuere aut aliquid magis addere, nisi precise, vt ex vna illa massa securis formaliter sit; item aliam securim itidem ex vna ferri massa facere debet magnam rotificum sev currificum, alias *topor*. Item tercio facere debet babatum magnum eciam ex vna massa bina vice ferrum igne calefaciendo: et hos pretactos labores expedire in quatuor septimanis tenebitur. Postquam vero hec omnia parata et consumata habuerit, coram toto contubernio illud demonstrabit. Seniores tandem cum tota communitate reviso huiusmodi labore iudicabunt an valeat, nec ne: quod si defectus aliquis inveniatur, extunc talis magister novellus pro secundo, pro tercio, pro quarto reiterare laborem tenebitur tamdiu, quoad sufficienter in magisterio comprobabitur. Postquam vero labor eius aprobatus sit et inter magistros suscipietur, dare tandem ad contubernium tredecem grossos pro armis et duo talenta cere, notario grossum, nunccio itidem grossum tenebitur, denuncciabiturque sibi ibidem consuetudo contubernij.

§ 6. Serrifaber eciam magister eiusdem artis effici volens, adaptata prius materia pro declarando artificio necessaria, fabrefactisque prius laminibus, *labarky, hyngrichti* et alia ad id necessaria, seniores contubernij adire debet eos optando, vt duos artificij magistros deputent, qui labori eius adsint et testimonium posthac prebeant. In presenciaque eorumdem magistrorum facere huiusmodi magister novellus tenebitur: serram ad testudinem alias *zamek zwyerschny z yednym reglem y o dwv folv z dosthatecznym labarkyem z yedney y dostateczney stvky, z haldreglem, schleiffwedrem z yedney stvky, ingricht ma bycz ossmnascze reff, zostrichow tesz ossmnasczye,* prouidendumque est, vt sera huiusmodi tum et clavis ad eam adaptata proporcionem formalem habeant. Item aliam serram facere tenebitur ad cistam alias *zamek zwyerschny ze cztermy folloma y ze cztermy vngrifoma, schleyffwedrem y sledzyowemy glowamy, hyngricht ma bycz dwanasczye reff, dwanasczye zostrichow z dostatecznym labarkyem,* curandumque erit, vt in toto proporcionem habeat. Item

pro tercio facere debet seraculum alias *klothką zalczmesth ma bycz hyngricht krziwy, sescz reff, sescz zostrichow, dorn granowity,* seraculumque huiusmodi vt mensuram et proporcionem formalem habeat, providendum erit. Postquam vero hec omnia consvmata fuerint, coram toto contubernio ea demonstrabit. Seniores tandem cum tota magistrorum congregacione super labore iudicabunt et procedetur eo modo cum huiusmodi magistro novello, vt supra de fabris declaratum est.

§ 7. Pangracer effici eciam magister volens, adaptata sibi pro vsu declarandi magisterij materia, seniores adire debet eos rogando, vt magistros eligant, qui presentes labori sint, facereque inprimis debet in presencia huiusmodi magistrorum retinaculum alias *wadzydlo wloskye na vzdą* cum quatuor floribus, *mvstik dobri do nyego s pvklmy;* aliud retinaculum alias *wadzydlo ma bycz smyczistе* cum quatuor floribus *z datym mvstikyem;* pro tercio facere debet strepas alias *strzamyona staroswyeczkye ryte polerowane.* Quod cum factum sit, parataque omnia habuerit, procedetur eo modo, vt supra de fabris habitum est.

§ 8. Calcarij preterea hunc processum servare debent in declarando magisterio artificij, quemadmodum et de fabris dictum est, facereque tria paria de calcaribus debet, alias *trzy pari ostrok: pyswa ma bycz zafasowana z napyączym* et debent in his esse verba sculptilia, que et solus ille sculpere debet, *drvga para ma bycz glathka polerowana z napyączym, trzeczya para ma bycz kaplanska z kapyczką wiwyedzyona nad boyczem z napyączym.* Postquam vero hec omnia consumata habuerit, procedetur vt supra de fabris habitum est.

§ 9. Si autem is, qui magisterium affectat, sit filius magistri contubernij eorum, vel si superducat filiam magistri artificij eorum pro vxore, ad declarandum et comprobandum magisterium minime erit astrictus, sed exsoluto, que consuetudinis et iuris est in contubernium, vt alter frater in congregacionem eorum acceptari debet.

§ 10. Item de armificibus et naglaronibus statutum est, quod socij eorumdem artis magistros suos corrigendi nvllam facultatem habere debent; verum si quid controversiarum inter eos exortum sit, coram senioribus contubernij negocium discucietur.

§ 11. Preterea nullus mercatorum aut advenarum in damnum caldeatorum caldaria hic Cracoviam advehere audeat, exceptis nundinis, vbi advenis et extra eorum artificium mercatoribus res eorum artificij vendere licebit, sed nonnisi sub pondere vnius centenarij.

§ 12. Item magister novellus contubernium acceptans, ex officio suo tenebitur superintendere et administrare candelas fraternitatis et *laytvch* per vnum integrum annum, quod si contrarium fecerit, vel id facere neglexerit, vno talento cere punietur.

§ 13. Nullus eciam fratrum venire ad contubernium armatus aut cum aliquibus armis audeat, sub eadem pena vnius talenti cere. Insuper nullus ex serrifabris, calcarijs, pangraceronibus audeat emere ab extraneis et advenis res eorum artificij sub pena medij lapidis cere; emere tamen huiusmodi res apud confratrem sui artificij poterit ac publice viceuersa venundare.

§ 14. Item nullus ex confratribus contubernij audeat vendere antiqwm laborem pro novo, sub pena medij lapidis cere.

§ 15. Quicumque eciam magistrorum officio senioratus ex electione antehac prefuit, tum eciam alij fratres senio confecti et decrepiti liberi esse debent a portacione funeris, ac ab alijs obsequijs publicis, quinimmo tempore suspecto pestis omnes magistri liberi esse debent a portacione funeris, sed ex communi contubernij fisco apreciati hoc onus subibunt et corpus mortui sepulture sepeliendum portabunt. Postquam vero seniores contubernij magistros advocare procurabunt pro sepultura mortui vel missam funebralem, omnes venire tenebuntur; si vero quis neglexerit vel intempestive, postquam iam sacerdos ewangelium legerit, adveniat, duobus grossis punietur. Vrgente tamen necessitate si venire solus non poterit, vxorem mittere debet, que et licenciam a senioribus marito suo accipiat.

§ 16. Nullus preterea advena aut mercator civitatis istius incola res fabriles, serrifabriles et alias quascumque eorum artificij vendere debet, preterquam tempore nundinarum; si autem aliquis preveniatur contrarium faciens, recipi huiusmodi labor debet per seniores cum consenssv consulatus, quorum et medietas pro fisco pretorij manebit, alia vero medietas ad contubernium pro armis convertetur.

§ 17. Falces eciam alias *syrpi* vendi non debent in foro publico, nisi a fabris ipsis, contrarium faciens perdet falces huiusmodi et cum hoc pena dominorum vnius sexegene punietur.

§ 18. In vendeta preterea res fabriles, serrifabriles et alie quecumque eorum artificij nove vendi minime debent; quod si in contemptum huius contrarium quis fecerit, labor huiusmodi recipi debet, cuius medietas ad pretorium, alia vero medietas ad contubernium convertetur.

§ 19. Item in smatrvs, vbi locus datus est per consulatum contubernio fabrorum, nullus audeat vendere res ferrifabriles sine voluntate contubernij eorum sub pena consulatus.

§ 20. In foro eciam publico nullus vendere audeat in preiudicium loci in smatrus clavos seu gvnfos singillatim per vnam sexagenam, sed tantummodo integris vasculis venundare debebit. Illis enim, qui in smatrvs loca occupant, singillatim per vnam sexagenam clavos seu gvnfos vendere permissum est, contrarium vero faciens si quis repertus sit, clavi recipi sibi debent, quorum medietas ad pretorium alia vero medietas ad contubernium pro armis cedet.

§ 21. Item ferrum per mercatores, vectores aut advenas in commune forum adductum, sive ferrum illud sit Polonicum, Vngaricum, Moravicum et aliud quodcunque, nullus advena mercator sev revenditor emere animo illud e contra venundandi audeat vsque ad horam prandij vel quousque communis populus pro sua quisque emat necessitate; preventus contrarium faciens officio consulari presentari debet et iuxta voluntatem et arbitrium consulatus punietur.

§ 22. Item nullus magistrorum alteri in laborem eius intromittere se debet sub pena medij lapidis, similiter nec vnus alteri familiam abducere audeat sub pena medij lapidis cere.

§ 23. Si quis fratrum contubernij revellaret secreta, que fiunt et eveniunt in contubernio, siue id faciat in domo proprio coram familia aut coram vxore, sive in foro aut in . . . . . medio talento cere punietur.

§ 24. Cuilibet [tam]en sive sit magister sive socius, licitum est ad consulatum a sentencia seniorum provocari, vel eciam si negocium coram senioribus ceptum stabiliri non posset, eosdem libere ad consulatum remittere debent; quod si quis magister aut socius alium magistrum vel socium ommissis prius senioribus contubernij sui et non expetita ab eis iusticia, signanter in negocijs, que contubernium eorum attinent, apud officium consulare vel iudicij impeteret vel fatigaret, quatuor talentis cere punietur.

§ 25. Nullus preterea familiam aut socios apud se fovere debet in damnum magistrorum alterius artificij, nisi qui sunt eius proprij artificij, sub pena medij lapidis cere.

§ 26. Quandocunque senior electus magister advocare facit magistrum aliquem iuniorem, venire sine contradictione debet; si vero nullam habendo legittimam causam ex contemptv venire neglexerit, talento cere punietur. Postquam vero advocantur per seniores sub pena dominorum magistri ipsi, venireque negligunt donec candela extinguetur, vel per totum illud conventus tempus non venerint, nec veniam a seniore habuerint, duobus talentis cere punientur.

§ 27. Contubernio celebrato quivis actionem habens seniores ante mensam adeat cum honestate et modestia negocium expediens suum; secus faciens medio grosso punietur.

§ 28. Socius contubernij cuiuscumque artificij sit, a magistro suo discedere minime audeat, nisi eidem indixerit duabus septimanis ante hac. Si autem secus faciat vel quod noxius in aliquo magistro vel contubernio sit, publicari ac denuncciari talis debet inter familiam et socios, vt eundem, si alibi prevenerint in laborando, impediant, eundem hic ad locum viceuersa reuerti cogentes ad satisfaciendum et expurgandum pro excessu.

§ 29. Item socius non laborans feria secunda sine aliqua legittima causa, perdit totum salarium septimanale.

§ 30. Nullus eciam socius magistrum suum relinquere audeat duabus septimanis ante et post nundinas; secus faciens familie publicari debet, qui tandem eundem in alijs locis laborare impedient, quoad revertatur et pro excessu satisfaciat.

§ 31. Nullus preterea socius audeat exercere littes, discordias in officina circa mensam, vel in lecto, verum vbilibet locorum secundum antiquam laudabilem consuetudinem pacifice et honeste se gerere debet, sub pena salarij sex septimanarum.

§ 32. Quando socius accipit veniam a magistro et aplicat se ad alium magistrum, iste magister, apud quem se locauit, a priori eius magistro rescire debet, si cum bona voluntate ab eo licenciatus est; secus faciens talento cere punietur.

§ 33. Socius postquam accipit veniam a magistro suo die dominico alienetque sese, eodem die dominico laborem apud alium magistrum querere sibi per socium debet et non in crastino, sub pena salarij vnius septimane.

§ 34. Iuvenes insuper et discipuli artificium edocti, a magistris suis discedere volentes, magistrisque suis in artificio satisfacientes, eosdem magister coram senioribus et contubernio toto presentare tenebitur sub pena duorum

talentorum cere, discipulique huiusmodi iam edocti contubernio sex grossos soluent et seniores cum magistris contubernij literas eisdem tribuent.

§ 35. Item pro commodo et vtilitate magistrorum vnanimiter omnium contubernij pretacti sancitum est, quod si aliquis extraneus ius civile huius civitatis non habens, pro labore alicui magistrorum eorumdem artificij debitum contraxerit, eidem nullus magistrorum laborare debet, si forsan laborem indiguerit, donec illi primo in debito satisfaciat. Contrarium faciens lapide cere punietur.

In testimonium huius sigillum nostrum presentibus est subappensum. Actum et datum Cracouie feria sexta ante festum Egidij, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo tercio.

Oryginał pargaminowy nieco przyniszczony, znajduje się w przechowaniu cechu ślusarzy w Krakowie. Pieczęć oderwana. Poniżej tekstu dopisane są jeszcze trzy dodatkowe artykuły z lat 1535, 1538 i 1542.

371. 1534. die 11. m. Martii, Cracoviae.

Statuta contubernii sartorum Cracoviensium.

My radni miasta Krakowa oznaymuiemy ninieyszym listem wszem wobecz, komu należy etc. etc. iż słuchaiąc częstych skarg sławetnych y vczciwych współmieszczan naszych, magistrow cechu krawcow, ktorzy często uskarżali sie, iż wiele im ubywa w dostatkach y zgoła niszczeią, przyczynę osobliwie tę opowiadaiąc, że konstytucyi żadnych na piśmie nie maią, ktore obserwuiąc dobro zgromadzenia ich pomnażać by sie, rząd y posłuszeństwo między niemi zachowane bydź mogło: niektore pewne artykuły przesz antecessorow naszych onymże nadane, niektore też po wszczętey między magistrami cechu przerzeczonego, naszemu uznaniu podległey kontrowersyi, przesz onychże iednostaynym zezwoleniem zkonkludowane y nąm na karcie podane, według żądania ich approbowaliśmy, ztwierdzieli y approbuiemy, ztwierdzamy przy pieczęci naszey zawieszeniu, do upodobania iednak y woli naszey także sukcessorow naszych toż wzaiemnie według potrzeby czasu zostawuiąc sobie władzę tak umnieyszenia iako y przydania także odmienienia lub wcale albo po części:

§ 1. Którykolwiek rzemiosła krawieckiego magistrem chciałby zostać albo żądał, naprzod żonę vczciwą mieć powinien albo przynaymniey sobie zaszlubioną (s) pannę albo wdowę, y ieden pieniądz alias fertonem do cechu dla przykupienia albo poprawy oręża dać powinien będzie.

§ 2. Ieżeliby także ktory chciał rzemiosło ich robić pod imieniem magistra, naprzod sztukę swoię przed wszystkiemi magistrami cechu ichże pokazać ma y deklarować. Oni potym uznaią, ieżeli przyznany bydź ma za magistra.

§ 3. Co zaś do czeladzi ich należy, iako często uskarżali sie (na) towarzysze albo czeladź ich, że nie czynią dosyć z zwyczaiu cechowi onychże, nie prosząc, aby byli przyięci do cechu ani otrzymawszy magisteryi, owszem robotę magistrowską lekkomyślnie wzgardziwszy, własnych sobie mieszkań w Kazimirzu, Kleparzu, Biskupiu szukaią, y po dworach pańskich ukrywaią sie y tam szaty, suknie, vbiory, płaszcze y inne roboty podobne wyrabiaią a na tandetę na przedarz wykładaią. Więc chcąc zabieżeć temu złemu, postanowiono, aby żaden z towarzyszow lekkomyślnie robotę magistra opuszczaiąc, ani cechowi według zwyczaiu dosyć czyniąc, ani magisteryi swoiey pokazuiąc, ktory ani od cechu przyięty gdzie indziey w innych mieyscach lokować sie nie ważył tym umysłem, żeby szaty wyżey wyrażone robić chciał na wendetę y wynosić na przedaż. Takowe bowiem szaty przesz starszych cechowych zabierane bydź powinny y nąm radnym na ratusz prezentowane, vbogim zaraz do szpitalow, albo gdzieby nąm sie zdało, rozdawać bez wszelkiey restitucyi albo zapłaty onych. Każdy też z towarzyszow, albo z kądinąd tu przychodzący, albo opuściwszy dwor wzaiemnym sposobem u tych ieżeliby ktory robić chciał y do cechu przyłączonym bydź pragnął, z tychże namniey na iednę połowę roku u magistra ktorego robić będzie powinien, niżeliby był przypuszczony do pokazania albo deklarowania magisteryi, albo niżeliby był do cechu magistrow przyięty.

§ 4. Żaden z mieszczan albo miasta obywatelow zaraz daley towarzysza rzemiosła krawieckiego albo innego, ktoryby ich rzemiosło robił y prawa mieyskiego ani cechu ich nie miał, alias partacza na szkodę y bezprawie cechu ich trzymać albo chować nie ważył sie pod winą naszą radziecką według upodobania.

§ 5. Żaden też z tandeciarzow nie ma sie ważyć odtąd płaszczow, szubek, sukien, vbiorow y innych nowych szat oprocz rocznego targu wyprzedawać pod utratą szat owych, y cokolwiek magistrowie takowych szat na tandecie y w innych mieyscach iako wyżey namieniono wynaleźliby, tesz zabrać powinni y na ratuszu prezentować do rozdania na szpitale albo gdzieindziey, gdzie sie nąm radzcom będzie podobało, bez żadney nadzieie przywrocenia albo zapłaty ich.

§ 6. Żaden także z towarzyszow teraz y na potym wstawać od magistra swego między czternastą dniami przed świętami Wielkiey Nocy y podobnym sposobem przed Zielonymi Swiątkami y świętami Narodzenia Panskiego aby nie ważył się. Nadto też przed każdym rocznym iarmarkiem czternaście dni y także po rocznym iarmarku czternaście dni robić będzie powinien, kiedykolwiek tu w Krakowie będzie tęn iarmark.

§ 7. Ktorykolwiekby z magistrow w cechu prosił o towarzysza, aby u niego robił za zapłatę swoią, luboby był Polak lub Niemiec, onym towarzysz gardzić nie powinien lecz u niego robić za zapłatą albo iako między niemi prawo niesie.

§ 8. Nad to towarzysze rzemiosła krawieckiego częściey do łaźnie chodzić nie powinni, tylko we dwie niedzieli raz.

§ 9. Magistrowie też y towarzysze ich nie insze suknie nosić powinni, tylko iednego koloru, także też rękawic, zupanow, kamizoll lub kaftanow.

§ 10. Cokolwiek zwykłych win alias karania w cechu ich przesz antecessorow naszych przypuszczono iest, iako to kiedy ieden grosz albo pułgrosza zapłacił, gdy ktory na pogrzeb albo posługę albo na wigilie nie przyszedł, iako ich zwyczay iest, gdy to przesz starszych ktoremu naznaczono

będzie, to też wosku talent albo funt ieden albo puł, także część czwartą albo puł wosku dla broni dobywania, poswarkow, nierządne słowa, łaiania, albo też gdyby ktory ludziom sukno do roboty dane, umyślnie zepsował albo w czym inszym wykroczył, na insze iakiekolwiek sprawy podobne winy wszytkie y każdą z osobna y my daiemy y pozwalamy dla dobra cechowego ich na reformacyą armatury cechowey. To iednak excypuiąc ieżeliby ciężki y szkaradny występek trafił się y przestępek większego karania godzien był, aniżeli iako wyżey opisano iest, tamtęn tesz nąm radnym donieść y oznaymić będą powinni starsi, ani sami excessu żadnego sądzić nie powinni pod ich iuramentem.

§ 11. Także do uspokoienia między magistrami cechowymi krawieckiemi wszczętych differencyi nakazano, że starsi magistrowie przysięgli nic czynić nie powinni w rzeczach całego cechu tykaiących sie bez wiadomości y woli braci wszytkich cechu ich.

§ 12. Starsi także na każdy rok sześć obrani bydź maią y elekcya ich taka sie stać powinna przesz wszytkich magistrow cechowych y obrani bydź za starszych przysięgłych z magistrow wszytkich, nie maiąc respektu czyliby on był stary lub młody, lubo Polak lubo Niemiec, albo ktoregokolwiek innego narodu, ale bez braku ktorybykolwiek był sposobny między niemi do vrzędu tamtego, y cechowi pożytecznym wynaleśćby się mógł, przesz magistrow wszytkich niech będzie obrany.

§ 13. Ieżeliby też przytrafiło sie iednemu z starszych magistrowi obranemu y przysięgłemu odiachać do kąd, albo chory albo iaką nagłą potrzebą w cechu bydź nie mogł, tedy oni prezyduiący na mieysce tamtego nie będącego wezwać powinni innego z owych magistrow, ktory przed tym w vrzędzie starszeństwa prezydował, ktoryby wespół z tymi sprawę zachodzącą na on raz roztrząsnął, nie tak iednak do rady wezwany, aby imię starszego przysięgłego albo mieysce sobie przywłaszczać przesz to ważył sie.

§ 14. Także aby rachunek wszytkiey percepty y wydatku cechowego przesz starszych owego roku wszytkim braci stał sie.

§ 15. Także pieniądze percepty z prowentow cechowych y z akcydencyi do skrzynki nie maią bydź wkładane bez wiadomości wszytkich braci ale ani też cokolwiek z pieniędzy na iakąkolwiek rzecz z skrzynki wydawać ani brać powinno bez wiadomości y pozwolenia wszytkich braci, ale y cokolwiekby wzięto albo wydano, nie na kartkach albo cedułkach ale w głowny regestr zawsze wpisano albo nanotowano bydź powinno.

§ 16. Żaden do zgromadzenia albo bractwa nie powinien bydź przyięty bez wiedzenia wszytkich braci y pokiby cechowi dosyć nie uczynił według zwyczaiu y w zamiast kollacyi, którą przed tym czynić zwykli byli z wielką stratą y szkodą, każdy dać będzie powinien do cechu na dobro y pożytek cechowy złotych dziesięć. Respekt iednak w tym pobożny słuszna aby był miany na synow magistrowskich także y na tych, ktorzy corki magistrowskie tegosz rzemiosła będący, biorą za żony, tym albowiem łaska według zdania y woli całego zgromadzenia stać sie będzie mogła.

§ 17. Do zniesienia zaś wszelkich wątpliwości y oddalenia iakichkolwiek tłumaczenia trudności, wszyscy bracia y cały cech tak rozumiano mieć chcemy, gdy wszyscy bracia według zwyczaiu wezwani będą, także braci zgromadzonych liczba ieśliby na tęn czas nad połowę cechu przewyższała.

§ 18. Zaden z braci ostro nie ma bydź poprawian, ale poprawa powinna bydź braterska: naprzód sześci starszych przysięgłych powinność będzie występki takowe naprawiać y sprawiedliwość na skargi czynić; ieżeliby zaś ktory karaniem starszych uciążonym sie bydź czuł, do nas radnych w takowey uciążliwości appellować będzie miał wolność.

§ 19. Nadto wszyscy magistrowie posłuszeństwo zachować powinni wszytkim starszym przysięgłym, ktorzy mieysce radnych trzymaiący, w poszanowaniu bydź powinni y od drugich mieć obserwancyą ani do iakich usług bydź przymuszeni.

§ 20. Nadto wszelkie posługi tak nasze radzieckie iako cechu dwunastom (s) z starszych magistrow odprawiać powinni, a gdy ieden młodszy do cechu przyięty byłby, starszy z tamtych dwunastu od vsług uwolniony będzie, i tak daley przesz przystąpienie y przyięcie młodszego magistra tęn, ktoryby starszym między temi dwunastą był, wolny od vsług będzie.

§ 21. Zaden też vrzędu starszeństwa przywłaszczać sobie nie powinien, tylko ktoregoby wszyscy bracia na starszeństwo tamtegosz roku obrali y przysięgę wykonał, pod cięszką karą radziecką.

§ 22. Także ktoremu by z rozkazu starszych do cechu przyiść nakazano, luboby była sprawa iego krolewski mości, lubo nasza radziecka, lubo cechowa, przyiść z powinności powinien, y ieśliby nagła potrzeba była, żeby przyiść nie mogł, zaraz osobą swoią do starszego przysięgłego iść powinien opowiedaiąc potrzebę. Co uczyniwszy będzie wolny od kary y strofowania.

§ 23. Nad to pozwolono iest, że raz w rok po uczynionym rachunku wszytkich prowentow y wydatkow mieć mogą bracia wszyscy kollacyą, iednak bez kosztu ale skromną, y nie wiele wydaiąc pieniędzy, iako to y w innych cechach zwykło bywać.

Na świadectwo tego pieczęć sekretarska miasta naszego do tegoż listu przyłożona. Działo sie y dan we szrodę przed niedzielą srodopostną, roku Pańskiego tysiącznego pięćsetnego trzydziestego czwartego.

Oryginału tego statutu ani też choćby kopii pierwotnego tekstu łacińskiego onejże cech krawiecki Krakowski już nie posiada. Powyższe tłumaczenie podajemy wedle tekstu zawartego w wyroku komisarskim z r. 1728, wydanym w sporze między starszymi a młodszymi mistrzami pomienionego cechu. Dokonane ono było podówczas przez Jakuba Topolskiego pisarza cechowego na rozkaz komisarzy przez radę miejską do rozsądzenia sporu naznaczonych.

372. 1534. die 25. m. Iunii, Cracoviae.

Senatus consultum de cameris salicidarum.

Feria quinta in crastino Ioannis Baptistae. — Quum oborta esset differencia inter dominos questores seu procuratores erarii ciuilis et totam fraternitatem salicidarum super collacionibus, successionibus, inscripcionibus ac edificiis camerarum seu iatharum eorundem salicidarum, ipsis salicidis prae-

fatarum camerarum hereditariam successionem sibi usurpare contendentibus, contra dominis questoribus inscripcione de data a. 1511. feria quarta ante festum s. Margarete per dominos consules praesidentes et antiquos facta, se tutantibus, nos consules praesidentes et antiqui pleno numero congregati, tam praedictorum salicidarum querelam, quam d. questorum informacionem et in libris nostris desuper confectam inscripcionem diligenter expendentes, maturo habito consilio decreuimus, inscripcionem, de qua supra extat mencio, per totum consulatum non absque legittima causa ad eternitatem factam esse, et proinde illam cassari non debere. Sed quia pleraque ab eo tempore in ciuitate mutata sunt, ob quae etiam statuta quedam limitare oportet, eandem ut sequitur, declarantes, limitamus interpretamurque:

§ 1. Primo, quod ad perpetuitatem dictarum camerarum attinet, eandem nobis ac posteris nostris consulibus pleno iure reseruamus.

§ 2. Quia uero in priori inscripcione cedentibus uel decedentibus de dictis cameris a successoribus camerarum per decem florenos, et hoc ratione suppellectilium dumtaxat soluendos, constitutum fuerat, idque quia de fisco publico dictae camerae quocies opus erat, uel ruinosae restaurandae uel de nouo edificandae fuerant, nos attendentes, quod post proximas duas ex igne receptas lugubres clades non parua impendia facta sint restaurandis et extruendis ciuitatis necessarijs edificiis, concessimus illis ipsis salicidis hoc ipsum rogantibus, ut cameras supra scriptas cum toto depositorio et singulis locis impensis suis proprijs, quocies opus fuerit, reforment et edificent, et hac de causa, quod easdem cameras et loca depositorii suis impensis edificare cogantur, decreuimus, quod quaecumque camera siue per cessum siue decessum siue recepcionem a d. questoribus pro tempore existentibus, (quod tamen nonnisi de magna emergente causa fieri debet) uacauerit, quod successor in talem cameram praedecessori aut eius heredibus id soluat, quod circa empcionem expositum fuerat, id quod semper libris d. questorum doceri debet, apud quos et non alibi et cum eorum consensu cessiones et resignaciones fieri debent.

§ 3. Volumus autem, quia istae camerae inequales situ et bonitate sunt, quod nullus audeat suppellectilia et edificia sua circa camerae abscessionem alcius uendere, quam a decem marcis usque ad marcas uiginti quinque et non carius; nullus eciam praesummat ullo modo augere inscripcionem supra summam, pro qua uendidit eadem suppellectilia et structuras suas sub ammissione camerae. Neque aliquis ex istis omnibus duas cameras habere debet, neque eciam alicui camera salinaria uendi debet, qui non solus per se in eadem sedeat et istius sit exercicii; casu uero, quo aliquem morte decedere contingeret relictis pueris minorennibus, qui eandem cameram tenere uellent, tales non debent ea priuari, soluto tamen censu ordinario et camera in structuris conseruata prout decet.

§ 4. Censum autem soluent deinceps a singulis cameris singulis quartalibus per nouem grossos.

Haec omnia suprascripta firmiter obseruari uolumus ad beneplacitum nostrum et successorum nostrorum consulum Cracouiensium.

Acta Cons. Crac. 12, str. 394.

373. 1534. die 23. m. Octobris, Cracoviae.

De contubernio gladiatorum Cracoviensium et Casimiriensium.

Feria sexta ante Simonis et Iudae. — Seniores gladiatorum de Kazimiria coram nobis questi sunt contra seniores gladiatorum de Craccouia, quod illorum socii pro non idoneis haberent eos socios, qui in Stradomia et Cazimiria artem gladiatoriam perdiscerent, sicut non pridem factum esset in Calisch. Ad quae respondentes seniores magistri Craccouienses, dicebant, sibi de hoc nihil constare, neque id suo iussu factum, immo se semper conseruare uelle secundum decretum regiae maiestatis.

Acta Cons. Crac. 12, str. 467.

374. 1535. die 10. m. Maii, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum inter tinctores et albicerdones Cracovienses litem dirimens.

Feria secunda post Stanislai (in Maio). — Ad querelam tinctorum contra albicerdones, quod non solum cutes ceruinas, dorcinas et hircinas ad formam Prutenicam adipe piscium iniunctas elaborarent, quod alioqui eis liberum esset, verum eciam cutes ueruecinas alias scopouinam ad instar *zamisch* Prutenici eodem adipe praepararent in praeiudicium, imposturam et collusionem simplicium hominum, qui eas cutes non noscunt: domini consules causae circumstanciis et actorum querimoniis diligenter expensis et trutinatis, decreuerunt, ipsos albicerdones nequaquam debere cutes ueruecinas adipe piscium praeparare, sed dumtaxat cutes ceruinas, dorcinas et hircinas.

Acta Cons. Crac. 12, str. 568.

375. 1535. die 4. m. Augusti, Cracoviae.

Senatus consultum de sebo coquendo.

Feria quarta ante Laurencii. — Domini consules ad peticionem et consensum seniorum smigmatorum, griffniconum et candelariorum decreuerunt inter eos deinceps firmiter obseruandum, quod deinceps nullus smigmatorum debeat qualibet septimana plus sepi*) coquere, quam per lapides uiginti, idque loco quindecim lapidum, qui antea in illorum litteris habentur descripti. Ceterum quociescumque contingat quempiam fragmenta saponis liquaefacere

*) Wyraz ten wypisany jest u góry w miejsce wykreślonego wyrazu „smigmatis". Odnosząca się do tego zapiska opiewa: A° 1536 feria sexta Egidii per decretum consulare ex consensu seniorum smigmatorum loco „smigmatis" in 4 linea, mandatum est subijci hoc uocabulum „sepi".

ac distillare, tum is ea septimana a coctione smigmatis seu saponis sese continere debebit.

Acta Cons. Crac. 12, str. 615.

376. 1535. die 23. m. Augusti, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum inter tinctores et albicerdones litem dirimens.

Feria secunda vigilie s. Bartolomei. — Ad querelam magistrorum contubernij tinctorum contra albicerdones, quod in laborem artificium eorum concernentem sese intromittunt, victum eis preripiunt, cuttes veruecinas, mutoninas ad instar *samesch* Prutenici adipe piscium inunctas preparant in preiudicium, imposturam et collusionem ecciam multorum hominum: domini consules decreto priori feria secunda post festum s. Stanislai anno nunc currente in hoc eodem negocio lato, innitentes et illud idem in omnibus punctis conseruantes, decreuerunt in eadem controuersia et querela iuxta illud decretum partes vtrasque sese conseruari debere, hoc addito, quod tinctores, si artem hanc nouerint vel eam didicerint, cuttes huiusmodi veruecinas seu mutoninas per albicerdones elaboratas et ab eisdem emptas, poterint adipe piscium inungere et in modum *samesch* adaptare; cuttes tamen alibi elaboratas tinctores ex aliunde huc aduehere in preiudicium albicerdonum hic nostrorum minime audeant. Albicerdones vero sufficienciam cuttium huiusmodi subministrare eis tenebuntur, eosdem non aggrauando nec opprimendo, uerum iusto diuendendo precio; alias si sufficienciam cuttium eis non subministrarent uel eos aggrauarent quouismodo, domini constituent id, quod pro commodo contubernii eorumdem videbitur.

Preterea decretum est ad instanciam tinctorum, ne albicerdones cuttes crudas vitulinas non elaboratas viceuersa diuendere aut extra ciuitatem educere audeant sub pena dominorum.

Acta Cons. Crac. 12, str. 624.

377. 1535. die 15. m. Octobris, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum inter aurifices et bractearium quendam litem dirimens.

Feria sexta die s. Heduigis. — Inter seniores contubernii aurificum et Gregorium *goltschlaer* quum exorta fuisset controuersia et ad cognicionem consularem deuoluta propter *beschlag*, quod idem Gregorius conficiebat, et seniores aurificum allegabant, eum laborem non nisi ad aurifices pertinere, commemorantes eciam ex uetusta obseruacione et consuetudine, neminem alium in hac urbe praeter aurifices *beschlag* semper laborasse: domini consules exauditis uariis parcium allegacionibus simulque perpendentes non conuenire, ut opifices alter in alterius artificium sese promiscue ingerant, decreuerunt, *beschlag* iuxta ueterem consuetudinem ab aurificibus dumtaxat conficiendum esse, Gregorium uero uti bractearium alias *goltschlaer* laborare eciam num posse, quicquid ad suum artificium pertinet.

Acta Cons. Crac. 12, str. 656.

378. 1536. die 15. m. Septembris, Cracoviae.

Statuta contubernii laniorum Cracoviensium.

Nos consules ciuitatis Craccouie significamus tenore presencium, quibus expedit, vniuersis, quia attenta magistrorum artificij laniorum magna disordinacione et licencia, nullis siquidem constitucionibus, statutis aut regulis viuebant, sed nec apparebat, quod aliquando contubernium confirmatum habuissent, pro libitu ipsorum ea potissimum curantes, que illis commodum, ceteris vero ciuibus immo toti reipublice ciuitatis iacturam et dispendium afferebant, totam ferme ciuitatem in venundandis carnibus opprimentes aggrauantesque: volentes itaque vtilitati reipublice ciuitatis, prout ex officio tenemur, providere, vt tempore regiminis nostri felix accipiat incrementum, communisque populus tam ciuium quam aduenarum victualium provisione non distituatur, de consensu et vnanimi voluntate omnium nostrum tam presidencium quam seniorum, negocio insinuato ad sonum campane congregatorum, articulos infrascriptos pro commodo et vtilitate ciuitatis, sed et ipsis lanijs tollerabiles, partim ex iure scripto extractos, partim eciam per nos concorditer adinuentos, inviolabiliter tenendos conclusimus, pro stabiliendoque dictorum laniorum contubernio approbauimus, confirmauimus, approbamusque et confirmamus tenore presencium, ad ornamentum et vtilitatem totius contubernij laniorum Cracouiensium iuxta temporis exigentiam spectantes et pertinentes, tenendos et inuiolabiliter seruandos iuxta priuilegij presentis tenorem.

§ 1. Omnium primum ad optata et postulacionem omnium magistrorum artificij laniorum ipsis czecham seu contubernium admittimus, eosque ex nunc illud habendum instituimus ita, quod ipsi iuxta consuetudinem aliorum contuberniorum ad locum per eos deputatum, cum nomine seniorum requisiti fuerint, conueniant, contuberniumque ex consuetudine bannire ac seniores singulis annis eligere eis licebit. Ibidemque in bannito contubernio causas et querelas disentere, inscripciones et obligaciones facere; bancum tamen laniorum, ex quo ex fundo regiam maiestatem pertinet, vltra centum florenis obligare nulli admittitur; preterea bancos seu iattas laniorum hereditario resignare, insinuando tamen prius toti contubernio, quod huiusmodi iatta sibi venalis sit. Sed et is, qui emere vult, optare a senioribus id debebit. Ac omnes licitos et honestos actus exercere, excessusque corrigere eisdem licebit.

§ 2. Bannicio vero contubernij nonnisi sobrie et ante prandia fieri debet. Conuocacio nihilominus fratrum in vrgentibus negocijs eciam post pran-

dia, quandocunque seniores id dictauerint, permittenda est. In eodem tamen contubernio nullam nouam constitucionem seu plebiscitum eciam in commodum ipsorum sine scitu nostro aut posterum nostrorum facere poterint. Omnia siquidem, quicquid pro utilitate ipsorum concludere voluerint, nobis aut posteris nostris consulibus denunciare tenebuntur.

§ 3. Postquam vero ex consuetudine magistris artificij denunciatum fuerit, vt contubernium seu czecham veniant in negocijs regie maiestatis, quicunque horam designatam neglexerit, soluet grossos duodecim; cum vero in negocijs ciuitatis publicis seu consulatus vocati venire neglexerint, penam sex grossorum negligens soluet. Cum autem sub pena seniorum insinuatum sit, negligens soluet grossos tres; huiusmodique pene pro cera conuerti debent. Licencia tamen a senioribus accepta, a pena liber quiuis erit.

§ 4. Quicunque artificij laniorum magister esse voluerit seu affectauerit, ex consuetudine contubernio soluet grossos duodecim. Nullus in magistrum contubernij laniorum suscipi debet, nisi habeat maccellum suum proprium, nemini obligatum, ivsque ciuile suscipiat et genelogiam suam bonamque et honestam conseruacionem per sufficiens testimonium aut literis autenticis doceat, ad superducendumque vxorem in decursu vnius anni obligabitur. Filijs tamen magistrorum prerogatiua datur de superducenda vxore, non enim ita arctim compelli debent eandem ad vxorandum, verum tempus longius iuxta arbitrium seniorum eidem dabitur; svsceptusque vt sic magister nows in contubernium ex consuetudine antiqua iuramentum prestabit senioribus super obediencia seruanda.

§ 5. Magister nouiter in contubernium susceptus candelas in ecclesia iuxta consuetudinem in tutela et provisione habebit; quando vero aliquis ex contubernio magistrorum moritur, ipse primus in procurandis candelis et circa feretrum, sed et in omnibus, que eidem per seniores mandabuntur, obedire tenebitur, et idem cum alijs iunioribus fratribus funus ad sepeliendum portare sub pena vnius talenti cere erit astrictus. Hoc idem eciam intelligi volumus, cum exequie funebrales in ecclesijs fiunt.

§ 6. Mortuo aliquo magistrorum seu vxore alicuius, pro funere conducendo tum eciam circa exequias, cum ad id requisiti fuerint, omnes interesse tenentur magistri; negligens soluet unum grossum.

§ 7. Et quia ab antiquo lanij Craccouienses magnam exinde laudem habebant, quod querulantibus iusticiam ministrabant indilatam, et proinde multa fides in coemendis pecoribus eis dabatur, quinimmo et pecunia non modica in mutuum eis concedebatur, quare et hiipsi magistri pronunc presentes et eorum posteri iusticiam colere potissimum debent, eandemque vnicuique administrent. Vnde si quis ex conciuibus siue eciam alienigena in contubernio contra aliquem magistrum aut socium pro debito pro bobus aut alijs rebus contracto questus fuerit, illeque debitum recognoscat, ex consuetudine antiqua solucio ad futuram dominicam decernatur. Quod si debitum decretum non soluerit, inhibebitur seu denegabitur eidem magistro vendicio carnis statim prima dominica post transgressionem decreti, tamdiuque a labore et vendicione carnium abstinebit, quoad cum creditore concordauerit. Quod si debitum negauerit, ad officium consulare relegabitur ad ferendum super negatiua decretum. Si vero negato in contubernio debito, illud tandem coram

officio consulari aut iudicio recognoscat ad solucionemquem compellitur, racione negatiue in contubernio facte punietur iuxta arbitrium seniorum.

§ 8. Magister nows superducens vxorem siue virginem siue viduam eciam primo anno admitti debet ad laborandum in vno vel duobus maccellis, si ea habuerit et tante facultatis sit, nec eidem denegari poterit.

§ 9. Si duo magistri inuicem societatem ineant in commune laborem exercentes, extunc carnes mactatas non in vno verum in duobus bancis seu fenestris vendere erunt astricti.

§ 10. Abrogantes eciam consuetudinem in perniciem et oppressionem ciuitatis hucusque seruatam, conclusum est, vt nullus magistrorum plura maccella quam duo ad maximum habeat, nec a modo plura coemere audeat, sub pena confiscacionis maccelli huiusmodi. Et quia in presens nonnulli sunt, qui tria eciam quatuor maccella occupant, ne ipsi grauatos se fore querulentur, quare datur arbitrio illorum maccella huiusmodi vltra prescriptum numerum vel vendere vel alijs conducendo aut locando ad mortem vsque tenere; post mortem eorum inter pueros vel heredes diuidenda. Exnunc tamen non ad plura quam ad duo laborare presumant maccella sub pena quinque marcarum, quociens statutum istud transgressum fuerit.

§ 11. Casu eueniente, quod maccellum aliquod venale fuerit, ad emendum illud eque socius admitti debet sicut aliquis magistrorum, nec maiorem prerogatiuam magister in assequendo maccello huiusmodi habere debet, quam socius ipse.

§ 12. Statutum itidem est, vt ad minus ad festa Pentecostes singulis annis mactari et venum exponi debent carnes bouum saginatorum; transgredientes pena vnius sexagene puniantur. Curare eciam magistri debent, vt in omnibus vel saltim quanto fieri poterit, pluribus fenestris carnes venum exponant.

§ 13. Nullus item sepum frixare alias *smelczowacz* audeat in domibus priuatim, nec in cuttelhoff, sed duntaxat in sepifusorio ciuitatis publico, et in pensa ciuili ponderare sub pena quinque marcarum. Preterea de hijs bobus, quorum carnes hic emuntur, nullus magistrorum artificij laniorum per se vel per alium quenquam sepum vendere audeat singulis annis a festo Bartholomei sancti vsque ad festum sancti Martini, nisi ciuibus hic et incolis pro vsu et vtilitate. Extra illud tempus licitum eis vendere erit cuicunque voluerint.

§ 14. Curare insuper potissimum debent magistri laniorum, vt in venundandis omnis generis carnibus equalitas seruetur, ne communis populus aggrauetur, quodque pecora diligenter conspiciantur, si sunt ad esum valida. Ad occurendum itaque hijs omnibus iuxta antiquam consuetudinem octo magistri singulis annis eligentur, uiri legales, industrij, Deum et conscienciam pre oculis habentes, qui sub iuramento ad id prestito diligentissime conspiciant boues, vitulos, arietes, capros, porcos et alia pecora empta, si ad mactandum ac vendendum sint valida nec ne, nullusque magistrorum pecora morbida, egrotancia, debilia ex fatiga aut alio quouis modo suffocata et ex alia quacunque causa inualida mactare aut diuendere audeat, sub pena amissionis contubernij. Si vero contubernium illi viceuersa restitui debeat, in nostro et posterum nostrorum id erit arbitrio. Si eciam quis temerarie carnes ad

esum humanum minime seruientes venundauerit, pacietur iuxta arbitrium nostrum et leges desuper sancitas. Quodsi contigat bouem aliudve pecus in ponte, in via, eciam domi in stabulo pedem frangi, wlnerari, confodi aut quouismodo ledi, illud mactare nullus presumat, nisi ostenso et commonstrato octo viris ad id selectis, qui tandem discernent an ad mactandum et vendendum abile sit pecus illud nec ne; secus faciens pena quinque marcarum irremisibiliter punietur.

§ 15. Preterea ijdem octo viri sub prestito iuramento diligenter prouidere et conspicere debent, vt iuxta temporis exigenciam secundumque quod maior concursus et congregacio hominum in ciuitate fuerit, sufficiencia carnium sit, nec agrauare sinant communem plebem tum extraneos homines in vendendis carnibus, verum iusto et equo precio vendant, nec per id, quod maior frequencia hominum in ciuitate sit, siue ex presencia regie maiestatis vel conuentus generalis, maius precium in vendendis carnibus eleuetur sed equalitas seruetur. Secus faciens pena quinque marcarum pro fisco ciuitatis applicanda tocies, quocies preuentus fuerit, punietur siue sit magister siue socius. Quod si aliquis ex illis octo viris negligens in prouidendo repertus fuerit, vnusquiuis eorum pro excessu punietur quinque marcis, fisco ciuitatis applicandis.

§ 16. Taxaciones pecorum alias *razi* in hunc diem seruate, ex racionabilibus et legittimis causis abrogari debent, verum secundum quod per octo viros ad id deputatos constitutum fuerit, et prout iuxta temporis exigenciam numerus mactandorum boum vel pecorum statuetur, mactent equaliter bouem pro boue ita, quod non sit taxa quantitatis precij bouis, sed numerus attendatur bouium.

§ 17. Famuli eciam magistrorum, qui in institis aut bancis carnes vendere solent, illos, qui carnes emunt, siue sit ciuis, famulus aut famula, prout antehac consueuerant, verbis detractatorijs, probrosis, illusorijs minime impetere aut inuadere debent; secus faciens, si contra illum protestatum fuerit, pena carceris et vnius sexagene irremisibiliter punietur.

§ 18. Cuilibet eciam magistro famulum in disciplinam acceptare licebit ad unum, duos vel tres annos, secundum quod discipulus ille cum magistro componere poterit. Si ad tempus breuius compositum fuerit, peccuniam iuxta contractum magistro soluet eaque omnia inter magistros et discipulos ex pacto componentur. Magister tamen discipulum acceptare volens, tempore Quadragesime vel circa festa sancti Michaelis et non alias nec alio tempore petere seniores debet, vt discipulum suscipere posset. Quod cum sibi admissum fuerit, idem magister contubernio vnum fertonem soluet.

§ 19. Preterea socius ex aliunde veniens literas bone conseruacionis apportare cogitur. Et quia tota ferme substancia magistrorum artificij laniorum in manibus sociorum est, magisque eorum fidei creditur, quam in alijs artificijs, nam ut communiter socii ipsi carnes in maccellis vendere solent, vt ergo maior fidelitas in eis appareat, quatuor potissimum magistris suis promittere tenebuntur, videlicet obedienciam, a ludo ut abstineant, meretricariam fugiant, et superfluas expensas vitent. Hec enim sunt, que substanciam magistrorum facile deuorare possent, et hijs resecatis vtilitas et commodum magistris affertur. Promittere itaque hec quatuor erunt astricti, quo fidelitas

maior inter eos appareat. Transgressori contubernium alicui interdicitur, lit tereque conseruatorie eidem denegabuntur, si forsan alibi se transferre voluerit, nisi prius componat cum magistris pro culpa et transgressione sua. Non tamen propter leues aliquas causas a contubernio vnus totaliter reici debet, vel contubernium alicui interdici, nisi notabilis aliqua subsequatur infamia, vel incorrigibilis in excessibus maneat suis.

§ 20. Socius vero quilibet postquam cum magistro super labore conuenerit, vno integro anno apud eundem laborare tenebitur; quod si friuole ab eodem sese alienauerit, littere conseruacionis eidem denegabuntur, quoad iuxta contractum integro anno magistro pretacto inseruiuerit. Quod si a magistro suo aliquam grauitatem paciatur, seniores illud prouidebunt.

§ 21. Nullus magistrorum cum alio magistro vel socio aut socij inter se pro pecunia ludere audeant sub pena duodecim grossorum.

§ 22. Pro verbis eciam iniuriosis, inhonestis, seniores magistros et socios corrigendi plenam habebunt facultatem.

§ 23. Si quis vero tam magistrorum quam sociorum pro quacunque causa accusatus, grauatum se esse a senioribus senserit, ad nos appellandi plenam habebit facultatem.

§ 24. Nullus eciam magistrorum alteri magistro famulum seu socium alienare presumat, sub pena vnius lapidis cere.

§ 25. Magister insuper quiuis socios seu artificij famulos seruare et tenere poterit, quantum uoluerit necessitasque postulauerit. Vidue preterea contubernij illorum, antequam marito nupserint, famulis seu socijs illius artificij prouideri debent, ne in victu suo depauperentur.

§ 26. Socij nulli conuenticula, commvnitates habeant sine licencia magistrorum, sub amissione artificij; conuenciones preterea, bursas wlgo nuncupatas, collaciones, tripudia et coreas diebus festiuis per alliquot dies celebrandi haud presumant, donec proconsul admiserit, sub pena quinque marcarum fisco ciuitatis applicandarum. Si vero contigat in inicio Quadragesime socios ex eorum consuetudine bouem per circulum ducere, id honeste facere debent nec insolencias aliquas turpes exercere. Strictissimeque inhibemus eisdem, ne suffumigatoria prout antehac consueuerant, cum cornibus et alijs male olentibus rebus totam inficientes ciuitatem, illo idem et alio quocunque tempore facere audeant, sub pena carceris et vnius sexagene, quicunque in eo deprehensus fuerit.

In cuius rei fidem et testimonium sigillum nostrum presentibus est subappensum. Datum Craccouie feria sexta in crastino Exaltacionis sancte Crucis anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo sexto.

Oryginał pargaminowy przechowany w cechu rzeźników Krakowskich. Po pieczęci pozostał tylko pasek pargaminowy. (Kopija W. Gąsiorowskiego).

379. 1536. die 22. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de cultellifabris et gladiatoribus.

Feria quarta ante Letare. — Domini consules discuttere uolentes a longo tempore inter gladiatores et cutellifabros agitatam controuersiam, quae inde emerserat, quod certatim pars quaelibet querebant sibi ab alia uictum praeripi, eo quod alter in alterius laborem promiscue sese ingereret, ita inter eos pronunctiarunt iuribus partis utriusque et allegacionibus diligenter auditis et trutinatis:

§ 1. Vnumquemque artificum memoratorum esse debere sua arte contentum et in alienum laborem se non immitere, hoc est, ut gladiator sit gladiator et cutellifaber cutellifaber, nempe ut gladiatores laborent, expolient et cum omnibus attinenciis praeparent gladios siue uni siue duobus manibus aptos, similiter eciam ut cutellifabri laborent, expolient et fabricent cutellos secundum antiquam consuetudinem. Poterint eciam cultellifabri conficere et reformare cultellos coquinarios et alios eius generis oblongos, in quorum vaginis nihil ligni contineretur.

§ 2. Praeterea decretum est, neminem a cutellifabris ad magisterium suscipiendum esse, nisi prius specimen artis alias *stuky* fecerit.

§ 3. Ad haec decetero abolendas esse collationes, quae antehac circa comprobacionem magisterii fieri solitae erant, etenim eos sumptus conuertendos esse ad comparacionem armorum et aliarum rerum necessariarum pro usu contubernii.

Quandoquam non nocendo decreto presenti domini consules totam causam hanc illis dederunt ad concordiam infra hinc et proxima festa Penthecostes tentandam, si forte communi consilio et assensu in hiis et aliis aliam ordinacionem inter sese facere poterint.

Postremo illis omnibus mandatum est, ne alter alterum uerbis inhonestis impetat, sub pena centum marcarum.

Acta Cons. Crac. 12, str. 742.

380. 1536. die 4. m. Aprilis, Cracoviae.

Senatus consultum de salicidis.

Feria tercia post dominicam Iudica. — Inter seniores et item fratres iuniores fraternitatis sallicidarum facta est concordia et amicabilis composicio occasione omnium et singularum discordiarum et controuersiarum, inter eos quomodolibet exortarum, ita, quod sopitis et mortificatis omnibus et singulis controuersijs huiusmodi, certos quosdam articulos de vnanimi omnium assensu et voluntate pro bono fraternitatis ipsorum conclusos, coram nobis comparentes presentarunt, eosdem libro ingrossari pecientes nostro:

§ 1. Inprimis antique innitendo consuetudini statutum inter eos est, quod

seniores a singulis bancis salis exigere debent per vnum denarium, sic scilicet, quandocumque pro fisco ciuitatis a banco seu *baluan* salis per seniores accipitur medius grossus, ab eodem ecciam banco vnus denarius exigi debet ac in cistam fraternitatis reponi pro bonoque fraternitatis conuerti. Exinde siquidem census ciuitatis vnius sexagene exsoluetur, cera pro candelis comparabitur ac alia necessaria prouidebuntur.

§ 2. Cum vero racionem et calculum per seniores fieri contingat, quam et singulis annis facere tenebuntur circa electionem, huiusmodi racio fieri debet in presencia omnium seniorum et iuratorum, ac item quatuor ex iunioribus fratribus calculo huic interesse debent, quorum duo eligentur per seniores fratres, duos vero iuniores fratres e medio sui deputabunt, ibidemque circa racionem collacionem modestam tamen nec magnam excedentem summam habere poterint.

§ 3. Item conclusum inter eos est, quod seniores pro bono fraternitatis ex pecunia contubernij emere in zuppis poterint schichtam salis vnam, duas, ecciam plures, huiusmodique sal pro vtilitate communitatis vendere, nullamque racionem ex vendicione salis huiusmodi facere erunt astricti, sed duntaxat lucrum et commodum circa racionem declarare ac commonstrare.

§ 4. Quod attinet raciones annorum preteritorum, iam exnunc finem habent nec accio occasione istius intentari debet quoquomodo, verum iam in pace et tranquilitate viuere.

Acta Cons. Crac. 12, str. 752.

381. 1536. die 10. m. Maii, Cracoviae.

Senatus consultum de cera et sebo solum in officina civili »Capia« dicta liquefaciendis.

Feria quarta post Stanislai in Maio. — Domini consules mandarunt reuenditoribus presentibus, ne alibi quam in officinis ciuilibus utpote *Capya* torqueant, distillent ceram, *woysczinam*, sepum sub pena viginti marcarum.

Acta Cons. Crac. 13, str. 31.

382. 1536. die 14. m. Iunii, Cracoviae.

Senatus consultum de cultellifabris et gladiatoribus.

Feria quarta in uigilia Corporis Christi. — Inter gladiatores et cultellifabros auditis hinc inde partium proposicionibus et responsis, domini consules pronunctiarunt: quandoquidem intra praefinitum temporis spacium ipsi inter sese non composuerunt controuersias super labore utriusque artificii ac ceteris de rebus obortas, proinde decretum antehac inter eos promulgatum feria 4ta ante Letare 1536, transiisse in rem iudicatam ac in suo robore permanere debere.

Acta Cons. Crac. 13, str. 61.

383. 1536. die 3. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de halecibus emendis vendendisque.

Feria secunda post Visitationem Marie. — Ad instanciam allecistarum domini consules admiserunt emere omnis generis alleca siue sint circulo consignata siue non, dum modo alleca sint alleca valida, non putrida, eaque viceuersa diuendere, valoremque seniores superintendere et prouidere debent.

Acta Cons. Crac. 13, str. 71.

384. 1536. die 14. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de senioribus contubernii sutorum.

Feria sexta in crastino Margaretae. — Inter seniores sutorum modernos et reliquos eiusdem artificii magistros iuniores seu totum illorum contubernium, domini consules auditis utriusque partis proposicionibus et responsis, decreuerunt: seniores huius anni astrictos esse ad reddendam administracionis suae racionem posteaquam elapso anno seniores noui electi fuerint, idque in presencia duorum dominorum ex consilio ad eam ipsam racionem audiendam deputatorum. Fieri quoque debent rationes annorum praeteritorum, quas neglectas et intermissas queruntur, quam primum parari, confici atque ex regestris colligi poterint; quae quam primum paratae fuerint, tum officio consulari intimari debebunt, ut illis audiendis similiter domini deputentur.

Acta Cons. Crac. 13, str. 75.

385. 1536. die 27. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de sociis contubernii carpentariorum.

Feria quinta in crastino diuae Annae. — Domini consules decreuerunt, quociescumque contingat ciuem aliquem ac ius ciuile habentem indigere uno aut duobus sociis carpentariorum ad labores aliquos, qui intra unius septimanae decursum confici possunt, tum ipsi magistri denegare non debent ciuibus unum aut duos socios, eiusmodi labores confecturos. Verum magistris ab huismodi labore nihil prorsus dari, dumtaxat sociis debita merces persolui debebit.

Dopisek na oryginalnym statucie stelmachów z r. 1512. Takiżsam dopisek znajduje się także na oryginalnym statucie murarzy i kamienirrzy z r. 1512.

386. 1536. die 15. m. Septembris, Cracoviae.

Senatus consultum de pretio cervisiae.

Feria sexta in crastino Exaltacionis s. Crucis. — Domini consules seniores et praesidentes constituerunt achtuale cereuisiae per 12 gr. absque portitura uendendum.

Ibidem eciam date sunt tabernatoribus quartae mensuratae, secundum quarum quantitatem et modum per 1 et 2 denarios cereuisia propinari debet a tabernatoribus sub pena unius sexagene irremissibiliter succumbenda tocies, quocies in contrarium actum fuerit.

Acta Cons. Crac. 6, str. 245.

387. 1536. die 26. m. Septembris, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum inter gladiatores et cultellifabros litem dirimens.

Feria tercia ante Michaelis. — Domini consules nouam controuersiam inter gladiatores et cultellifabros ob eorum socios exortam, utriusque partis allegationibus exauditis, ita per decretum complanarunt: quandoquidem hii cultellifabri, qui posthabitis professionis suae laboribus in artem gladiatoriam sese ingesserant, iam sunt gladiatorum contubernio aduniti ac secundum eorum leges et instituta gladiatoriam artem exercent, proinde eorundem quoque cultellifabrorum socios debere magistros suos sequentes apud gladiatores laborare ac deinceps gladiatorio nomine nuncupari. Ceterum apud reliquos cultellifabros, qui non praetergrediuntur artificii sui limites, debere et posse cultellifabrorum socios laborare, prout moris est et aequitas postulare uidetur.

Acta Cons. Crac. 13, str. 111.

388. 1536. die 16. m. Octobris, Cracoviae.

Senatus consultum de gladiatoribus et cultellifabris.

Feria secunda ante Luce. — Domini consules finem imponere uolentes controuersie inter cultellifices et gladiatores dudum exorte, decreuerunt, quod exnunc tam magistri quam familia separari ab inuicem debet, ita, quod gladiatores et familia illorum adiungendi sunt gladiatoribus alijs, cultellifices vero per soli contubernium habere.

Acta Cons. Crac. 13, str. 124.

389. 1536. die 3. m. Novembris, Cracoviae.

Senatus consultum de cingulatoribus et gladiatoribus.

Feria sexta post festum Omnium Sanctorum. — Domini consules articulum postremum, qui habetur in literis cingulariorum de gladiorum obferramentis alias o *zacowke*, confirmarunt hoc adicientes et per sentenciam inter gladiatores et cingularios tum praesentes pronunctiantes ac decernentes: solos cingularios laborare debere *zacowki*, quae modico indigent ferro, ceterum *zacowky*, quae multo et copioso ferro opus habent, ut sunt Thurcicorum, Walachicorum et Lithuanicorum gladiorum, solos gladiatores laborare debere.

Acta Cons. Crac. 13, str. 133.

390. 1536. die 6. m. Novembris, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum inter gladiatores et cultellifabros litem dirimens.

Feria secunda ante Martini. — Domini consules componere uolentes nouam controuersiam inter gladiatores et cultellifabros exortam, decreuerunt, cultellifabros debere ipsis gladiatoribus propterea, quod eorum contubernio aduniti sunt, ratione clenodiorum contubernii in quindena persoluere florenos decem, atque ita omnes aliae controuersiae inter eos debent esse sopitae.

Acta Cons. Crac. 13, str. 134.

391. 1537. die 30. m. Aprilis, Cracoviae.

De electione seniorum contubernii pellificum.

Feria secunda in uigilia Philippi et Iacobi apostolorum. — Controuersia suborta inter magistros totamque communitatem contubernij artis pellionum, qui proposuerunt et quaesti sunt contra Stanislaum Wieliczka, Mathiam Czarny, quod ipsi una cum tercio collega suo, omissa consuetudine circa electionem seniorum antiquitus seruari solita, temere et ex sua uoluntate propria non monitis his, qui iuxta receptam consuetudinem uocandi erant, in seniores contubernij eorum se ipsos designarunt elegeruntque, quos tamen ipsi magistri et tota communitas uno ore et consona mente pernegabant, legittime et officiose esse electos in seniores, tametsi Stanislaus Wieliczka suo et aliorum collegarum suorum nominibus secundum consuetudinem antiquam electionem seniorum artificij ipsorum ordinarie ac decenter factam fuisse constanter firmiterque assentiebat: domini itaque consules dissensiones

pugnantesque ad inuicem sermones et consilia contubernij praetacti sopire volentes, pacemque et tranquillitatem inter magistros totamque communitatem istius artificij constituere cupientes, decreuerunt, vocandam esse illius contubernij communitatem vniuersam, ibidemque omnium concordi uoto et sentencia seniores ipsorum pellionum eligi debere, qui posteaquam communi assensu et placito designati in electione fuerint, huc ad nos confirmandi praesentabuntur; salua tamen reseruata actione magistris pellificum aduersus Stanislaum Wieliczka, si quid ei post ea intentare uoluerint. Hoc decretum Stanislaus Wieliczka vna cum Mathia Czarny — — — (s) non susceperunt, sed ab eodem ad sacram regiam maiestatem appellauerunt.

Acta Cons. Crac. 13, str. 226.

392. 1537. die 23. m. Mai, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum, inter sartores Clepardienses et pannicidas Cracovienses litem dirimens.

Feria quarta proxima post Pentecostes. — Ad propositionem sartorum Clepardiensium contra pannicidas Craccouienses pro eo, quod ipsi uestes seu tunicas laneas eorum ad forum venditorium missas intercipiebant, et pro se usurpare nitebantur, petentes illarum iuxta mandatum sacrae regiae maiestatis restitutionem, quoniam vero pannicide Craccouienses allegabant ex aduerso in preiudicium suorum iurium et libertatum prefata uestimenta vendi hic Craccouie a sartoribus Clepardiensibus, cum antea nunquam id ipsis permissum fuerit, uerum semper arcebantur ab huiusmodi uenditione, vbi eciam nonnulli se ipsos obligarunt, nolle peramplius in posterum vestes nouas ac elaboratas huc Craccouiam venum exponendas importare, et propterea innitendo suis immunitatibus et a consuetudine longo tempore obseruata non recedentes, vestes eas, quas sustulerunt, ex officio ac legittime et non temerario ausu se id fecisse dixerunt, que et huc ad praetorium depositae sunt, verum tamen ad mandatum sacrae regiae maiestatis se esse paratos ad restituendum hasce vestes obtulerunt, tametsi iure et merito eas reddere minime tenerentur, vtque easdem tollerent ac aufferrent libere sartoribus Clepardiensibus permiserunt, ita tamen, ne in posterum quid committant libertati ac prerogatiuis eorum contrarium; sartores uero recusantes suscipere vestimenta praedicta ob id, quod ea non completo neque integro numero esse asserebant, pluribus desideratis, postulabant restitutionem omnium uel compensacionem eorum, quae deperierint. Pannicide uero respondentes dicebant, eas esse uestes, quas deposuerunt ad praetorium, quarum ipsi numerum certo referre nescirent, cum antea eciam plures earum ad requisitionem et petita quorundam hominum illis restituerint, sartores autem ipsos posse absque molestacione ipsorum eas, que nunc sunt praesentes, aufferre. Ex aduerso sartores Clepardienses, vt iuramento suam assertionem pannicide confirmarent, voluerunt. Domini consules perspecta causa decreuerunt, ut eas uestes, quae eis sponte offeruntur, sartores Clepardienses acciperent, ad iuramentum

autem, quod cupiunt habere, pannicidas Craccouienses non teneri, cum officiose et iure vestes praedictas acceperint et non praesumptuoso facto, ob idque bono uerbo et nude simplicique assertioni eorum credi fidesque haberi debet.

Feria quinta ante Mariae Magdalenae (die 19. m. Iulii).

Ex decreto et mandato s. regiae maiestatis causa, quae agitur inter sartores Clepardienses et pannicidas Cracouienses, tametsi data est ad perfectam et plenariam ipsius determinationem ad felicem s. regiae maiestatis aduentum, verum tamen quo ad alia negocia per suam maiestatem disposita, domini consules satisfacientes decreto s. regiae maiestatis, constituerunt tempus iuramenti ipsis sartoribus Clepardiensibus a proxima feria sexta intra duas septimanas, quorum quidem singuli quique, quibus uestes sublate sunt et deinde perierunt, iuramentum corporale praestabunt contra pannicidas Cracouienses primo, quod tales et tot numero vestes laneae eis sint receptae et deperditae, secundo, quod per seniores pannicidarum aut eorum subdelegatos acceptae et sublatae fuerunt, tercio, quod in eo precio et taxa extiterunt, quam ipsi existimant asseruntque, quarto, quod tempore nundinarum huiusmodi uestimenta hic Craccouiae eis sublata fuerunt. Quod cum praestiterint, ad restitutionem damni iuxta s. regiae maiestatis decretum pannicidae Craccouienses sartoribus Clepardiensibus tenebuntur, interea temporis tamen concordias praefatae partes inter se attentare poterint, ut haec causa per amicabilem cognitionem hominum componi possit, declinando iuris et sacramenti grauitatem.

Acta Cons. Crac. 13, str. 234 i 284.

393. 1527. die 27. m. Iulii, Cracoviae.

Statuta contubernii corrigiatorum Cracoviensium.

Mi raicze miasta Cracowa znaymo czyniemy thym tho lystem, isch przed nass na ten czass w rzeczach pospolytich sgromadzonych, przyszly a przistąpyly ssą slawny a vcztiwy miesczanye nasszy, mystrze rzemyąsla rymarskiego, wznyesly ssą y lystownye poddaly nyektore articuli, vstawy y wylkierze przess przotky nasse od siedmdiessiąth y daliey lath ym dane, tudiesch niektore przed nyekolkyem lath ym przylozone, ządaiącz yzbissmy ye odnowyly y poczwierdzily. My teda prozbie a ządlywosczy ych dossicz czynyącz, przeczethsszy wylkierze a vstawy takowe, obaczaiącz nyebycz ye protyw dobru pospolytemu y owssem ku czczy, ku zachowaniu czechu ych y myasta wsszytkiego pozitku ssya scziągacz, za dobrą poradą nass wsszeczkych starey y sziedzączey rady, yednostayną wolą, nyektore tessch nowe postanowienye, przess ktore nyesnasky, rostirky y niezgody myedzy ymy ssamemy wscząthe, ssą vlozone, przylozywsszy, thossmy vczynyly, a takowe articuli poczwierdzyly y decretem a pieczączyą myeską poczwierdzamy na potomne czassy ku trzymaniv, a wsszakossch w thym zachowawayącz nam y potomkom nasszym radzie Cracowskie zupelną mocz takowe articuli y wylkierze za slusszną przyczyną odmienycz albo ynaczey postanowycz.

§ 1. Napyrwey ktory chcze mystrzem rzemyąsla rymarskiego bycz, a ych czechu dozyskacz, takowy stuky wedla obyczaiu bądzie powynyem (s) dzialacz, a tho obyczaiem yako nyzey napyssano. Przotkyem na takową stvką ma kvpycz czterzy skory: yedna golona cziągnącz, a ta ma bycz nyealunowana, a trzy gorowane. S tich skor ma stuky dzialacz: naprzod dwie vsdzie yesdeczkie, iedna mossiądzem potikana, druga bialemy puklyky potikana s tribowanemi puklamy y z ixi, a kazda ma bycz o troych wodzach tessch potykanych, ktemu dwoye podpierssienye potikane, iedny s mossiądzem, drugie s bialemy pukliky s tribowanemy puklamy, vsda woznycza wyązana, pass yeden w dziessiącz schwoff, drugy pass wsszest schwoff. A wsszakosch synowye mystrzowsczy miasta tego rodzyczy kv vkazowaniv albo robienyv stuk nyebądą powinowaty, alye wedla starego obyczaiu besz robienya stuk na mysterstwo mayą bycz przymowany. A gdy yussch stvky yego będą przyąte, viardunek pyeniądzy do czechu dacz ma.

§ 2. Ktory by tesch zynąd przyssetszy ych czech przyiącz albo otrzymacz ządal, ten naprzod wywodny lysth rodzaiu szwego dobrego y zachowanya cznotlywego s miasta, s ktorego by posszedl albo tessch od ynszego vrządu ktorego przynyescz y takowe lysty radzie offiarowacz a tamze prawo mieskie przyyącz; a gdy rada takowe lysty dostateczne bycz obaczy y za doskonale przymye, cech takiesz za dobre y dostateczne ye myecz ma.

§ 3. Ktoryby nyeprzysschedl na czeche mistrzow albo starsszich do czechu, gdy obeslią albo roskazą, ten pokupy grosch wyny do czechu dacz. Kiedy tessch roskazą yednemu ku obchodu albo ku pogrzebu y do zalomze przycz, kto tam nieprzydzie, ten grosch wyny przepadnye.

§ 4. Gdy yeden drugiemu iego czeladcz odludzy albo odwaby, a w thym iednem mystrzem bądzie przekonan albo przewiedzion, taky pokupy do cechu czwiercz od camienya wosku.

§ 5. Kto by tesch przekazal tarck drugiemu albo ludzie odwabyal, ten takiesch czwiercz od kamienia wosku pokupy.

§ 6. Ktory by tesch mąsczysna albo nyewyasta nyeobyczaynym slowem albo vczynkiem byl wystąpny naliezion na rimarskym domu albo na smatruzie, albo tam gdzie rzeczy rzemyąsla ich przedayą, ten pokupy do cechu polczwierczy od camyenya wosku.

§ 7. Gdyby mystrz ktory zubozal a zmarl w cechu, teda cech powynien iemu obchod y wedlug obyczaiu slussny pogrzeb s braczkich pyenyądzy vczynycz.

§ 8. Kyedy mystrs ktory w czechu przed mystrzmy ma czo mowycz albo sprawowacz, taky ma s wolą a dopusczenym starsszich powstacz, y s obyczaynymy slowy rzecz y potrzebą swą sprawowacz. A ieslyby ssią w thym nyeopowyedzial, a dopusczenya nyewszyąwssy swowolnye mowyl, then grosch pokupy; takiesch tesch gdyby po sprawye krom wolye a opowyedzenya starszich szyadl, grosch cechowy przewyny.

§ 9. Gdy mystrzowie pyią mystrzowskie pywo, ktoryby zgardzal albo

ktemu nyeprzyssedl, then do czechu grosch pokupy, ktoryby tesch tho pywo mystrzowskie nalewal, a ktemuby nyebyl vstawyon, then grosch wyny przepadnye. Ktoryby tesch czlowieka obczego nyeczechowego podla ssiebie possadzyl, kiedy pywo pyią mystrzowskie, ten pokupy czechowy wyadro pywa; iesly tesch ktory mystrz nyeobyczaynym bądzie ną mystrzowskym pywie, ten tesch pokupy wyadro dobrego pywa.

§ 10. Gdy yeden mystrs skarzy na drugiego, a tego dowiescz albo przeswyaczicz nyemoze, ten tho sam mystrz thą wyną dacz bądzie powynowath, w ktorą drugiego przywyeszcz chczial.

§ 11. Ktory mystrs naymuye albo yedna czeladnyka, then tho mystrs ma drugiego mystrza przy naymowaniu myecz; yeslyby tego nyevczynyl, teda pokupy cechowy grosch pyenyądzy.

§ 12. Gdy by ssią przidalo ktoremu mystrzowy rzemyąsla rymarskiego rzemyenye czynycz schlossarzom do klig, ten ma takową robotą dzialacz z rzemienya czyąglego; ktoby s nyecziąglego robyl rzemyenya, then ma dacz funth wosku do cechu, yele krocz tho przestąpy.

§ 13. Ktorykolwiek na rymarskiem domu albo na smatruzie swoyą rymarską robotą przed drugim zawiesszy, then cechowy grosch pokupy, y takiesch ten, czo da takową robotą przed ssobą zawyessycz, grosch bądzie powynowath dacz.

§ 14. Zadny mistrs nyema wyączey vczycz ani przymowacz w uczensthwo, telko yednego vcznya; gdy ssią ten vczen vczy tak dlugo, yss telko czwyercz roku ssią do vczacz ma, tedy tenze mystrz moze drugiego przyiącz; ktory to przestąpy, ten panom rayczam pokupy na rathuss kopą pienyądzy, a cechowy przepadnye camyen wosku. A mystrz tesch, ktory yedna vcznya, ma przy ssobye myecz drugiego mystrza, ktory wysnawacz ma tego mlodziencza vyednanye.

§ 15. Tesch sossoblywa dawamy vcztywym zonam a panyam rzemyąsla rymarskiego, ysch gdyby yedna albo dwye panye mystrzynye cechu rymarskiego vslysszaly na domu rymarskym albo na smatruzie slowem albo vczynkem bycz kogo wystąpnego, a tho w cechu pod ych svmnyenym tak bycz wyznaią, takowy wystąpny bącz mąsczyzna albo nyewyasta ma dacz polczwierczy od camyenya wosku do cechu.

§ 16. Kto do cechu ydzie z yaką bronyą albo orązym, gdy cech zagaiony bądzie, ten czechowy grosch pokupy.

§ 17. Dayemy tesch przerzeczonemu cechowy rymarskiemu thą swobodą, yeslyby zgodlywye w cechu wynaliesly yaky pozytek, ktoryby cechowy ku dobremu przycz mogl, takie zeswolienye y pozytek mayą przed radą obwyawycz (s), a gdy bądzie przess radą przyiąt, mogą pothym takowy wilker w ten listh wpyssacz dacz.

§ 18. Chczącz zabiezecz nyesnaskam y rosnyczam, ktore myedzy mystrzmy byly, a yszby yednota y przyasn braterska myedzy ymy trwala, yest postanowyono na potomne czassy s ych wssythkych przyswolenym, ysch mystrzowye wsszeczy czechu rymarskiego bącz mieskayączy w myesczie na ktoreykolwiek vlyczy albo przed myastem, robycz mayą robotą yednaką, ktorąkolwyek chczą, takiesch y yedny stuky misterskye vkazowacz bądą powynowaczy.

§ 19. Thesch na skargą a zalobą thowarzyssow rzemyąsla rymarskiego yesth postanowyono, ysch mystrzowye od oprawy starzysny albo starey rzeczy od kassdey stuky bądą powynowaty towarzyssom dacz trzy pienyądze krom wsszeczkey odmowy, a wyączey ssyą tesch thowarzyssze od sszwych mystrzow od takowey oprawy starzysny domagacz niemayą. A ten articul tak mystrzowye yako y towarzyssze s obv stron trzymacz ssą ssią podswolily, pod pietdziessiąth grzywien wyny radzie na ratusch.

§ 20. Iest tesch miedzy mystrzmy wsszemy staremy y mlodemy yednostaynye seswolono, ysch gdy malo towarzyssow yest, teda ządny nyewyączey towarzyssow chowacz ma, telko iednego; gdzie dostatek towarzyssow bądzie, teda kazdy chowacz moze, iele przemoze, a tho nyevlomnye chowacz ssą ssią podswolyly pod czwierczią od camienya wosku.

§ 21. Item na cząste skargy mystrow cechu rymarskiego, ktorzy ssą ssyą zalowaly, ysch w swym obchodzie ssą barzo vkroczeny w thym, ysch na nye robotą lytewską y ynssą obczą przywozą, ku wyelkye ych skodzie y potąpie a skazie nyemaley, iest ym przesz radą dozwolono, gdzieby takowa lytewska albo ynsza opcza robota ych rzemyąsla procz iarmarku byla przedawana, tedy mystrzowie takową robotą, gdzie ią zastaną, mogą bracz a na rathuss polozycz.

§ 22. Tess yest iednostaynie zeswolono, ysch od kasdey skory, ktorą w garbuze wygarbuyą, bądzie do cechu powynowat kazdy dacz yeden pyenyądz ku potrzebie y ku poprawu kotla y ynssego naczynya do garbuzu.

Dla lepssego swyadecztwa y wyary dalysmy lysth ten pod zawiessystą pyeczączą nassą, ktory dan yest w piątek po sswyąthym Iacubie, lata Bozego tyssiącz piączsset syodmego a trzydziestego roku.

Dokument pargaminowy przechowany niegdy w cechu rymarzy w Krakowie, opatrzony jest pieczęcią mniejszą miasta Krakowa z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym, znacznie uszkodzoną. Dziś jednak przywilej ten już się w pomienionym cechu nie znajduje.

394. 1537. die 16. m. Novembris, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum, inter sutores et rufficerdones Cracovienses litem dirimens.

Feria sexta post festum s. Martini proxima. — Seniores et magistri totumque contubernium artificii sutorum calciariorum pleno numero ad id congregati, questi sunt et proposuerunt contra magistros contubernij ruffo-rum cerdonum, accusantes eos, quod ipsi iuxta decretum sacrae regiae maiestatis et commissariam adinuencionem cognitionemque cutes eis aptas et decentes artificioque eorum congruentes non subministrarent, easque iidem cerdones magno aere et praecio vltra quantitatem et numerum premij in decreto regiae maiestatis expressi, cum eorum preiuditio, grauitate damnoque predictis sutoribus uenderent ac meliores quamplures cutes omnis generis in eorum detrimentum contra regiae maiestatis decretum et commissariorum institucionem ad exteras partes extra regnum Poloniae eueherent et abdu-

cerent. E regione uero ruffi cerdones asseruerunt, se cutes subministrare bonas et conuenientes in sufficiencia ipsis sutoribus, labori et arti eorum competentes, neque eosdem sutores in vendicione huiusmodi cutium se magnis sumptibus onerare dicebant, cum et ipsi magno praecio coemerent easdem cutes ab alijs hominibus et laniis Craccouiensibus, affirmantes se eas condigno uendere premio, pernegantes se huiusmodi cutes euehere et aliorsum exportare e regno hoc ad loca et ciuitates peregrinas. Domini consules exauditis partibus vtrisque, innitendo sacrae regiae maiestatis decreto et commissario sancito in actis consularibus Craccouiensibus contento, inter predictos artifices promulgato, decreuerunt, quod ipsi rufficerdones principaliter penam peccuniariam seu mulctam in decreto regio designatam, reponere debent pro cara et sumptuosa uenditione cutium eisdem sutoribus facta contra prescriptum praecium decreti regii, quam sacra regia maiestas pro beneplacito suo fisco suo applicare uel aerario ciuitatis huius conferre poterit. Ratione uero decreti commissarii quo ad non competentem et valentes (s) ac sufficientem cutium porrectionem erga eosdem sutores, iidem rufficerdones ex sentencia d. consulum viginti marcas peccunie d. consulibus huc ad praetorium reponere debent. Quoniam uero negant se predictas cutes ex regno Poloniae in externas et alienas partes et regiones euehere, ex decreto dominorum consulum feria secunda proxima iuramento corporali singuli quique ruffi cerdones probabunt suam hancce negatiuam responsionem, ita uidelicet, quod nec ipsi extra regnum hoc huiusmodi cutes euehant, nec sciunt quisnam iste et talis inter ipsos sit, qui hoc faceret, et quod ipsi non prebuerunt nec prebent occasionem aliis hominibus exportandi huiusmodi cutes e regno Poloniae. Quod quidem decretum d. consulum in omnibus suis tribus capitulis, punctis et alijs articulis ruffi cerdones non susceperunt, sed ab eo ad s. regiam maiestatem appellarunt, dominis consulibus appellacionem simplici respectu non prohibentibus, sed ab exequtione decreti regii et commissarii, id quod est indecens, inconsuetum et absurdum, admittere non valentibus.

Acta Cons. Crac. 13, str. 387.

395. 1539. die 3. m. Ianuarii, Cracoviae.

De assulis ad vaginas gladiorum conficiendas, a gladiatoribus in commune emendis.

Feria sexta post Circumcisionis Domini. — Seniores gladiatorum ac totum eorum contubernium quaesti sunt contra Andream Gregerowa, sui artificij magistrum, quod in derogacionem priuilegiorum tocius contubernij et in aliorum magistrorum detrimentum solus vaginarum ligna alias *trzasky* coemere, aliunde aduehere et postea pro suo arbitrio non sine magno quaestu alijs magistris diuendere audeat, quae tamen prius in commune coemi et in omnes ex aequo distribui solebant; ipse vero in responsione sua quoniam nullis honestis rationibus sese purgare poterat, domini itaque decreuerunt,

ne in posterum tam ipse Andreas Gregerowa quam quisuis alius ea temeritate vti auderet, vt solus in tocius contubernij perniciem et praeiudicium omnium id propria authoritate sibi vendicare vellet in huiusmodi lignis coemendis, quod alioquin pro commodo tocius contubernij et omnium magistrorum hactenus esse consueuit.

Acta Cons. Crac. 14, str. 74.

396. 1539. die 14. m. Ianuarii, Cracoviae.

Senatus consultum de pileis peregrinis.

Feria tercia ante Antonij. — Seniores pileatorum suo ac tocius contubernij nomine quaesti sunt contra Stanislaum Constantium pileatorem, quod priuata authoritate in derogationem priuilegiorum totius contubernij ac aliorum magistrorum detrimentum ausus sit inuehere pileos externos et alieni laboris, quod tamen id nominatim in eorum priuilegijs, ne quis faceret, prohibeatur; ipse vero in responsione sua quoniam nullis honestis rationibus sese purgare poterat, domini itaque decreuerunt, quatenus nec praefatus Constantius nec quisquam alius eiusdem contubernij magister exnunc contra priuilegium eorundem audeat reliquos (s) pileos extraneos et laboris peregrini inuehere, id quod praefatus Constantius se peramplius non facturum promisit, ac praesentibus obligauit.

Acta Cons. Crac. 14, str. 84.

397. 1539. die 10. m. Martii, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum inter bursifices Opatovienses et Cracovienses litem dirimens.

Feria secunda post Oculi. — In consessu consulari personaliter constituti seniores ac magistri bursificum de Opatow, quaesti sunt contra seniores ac totum bursificum contubernium ciuitatis Craccouiensis, quod quadam ipsorum maleuolentia ac erga se odio prohiberent suae artis socijs, ne ad Opatow proficiscerentur illic laboraturi, imo quos nunc apud se haberent socios, quod eosdem etiam inde auocare et ab illis alienare conarentur; ipsi vero seniores nostri, quoniam in responsione sua praesentibus etiam omnibus artis suae socijs id ipsum attestantibus, se nunquam fecisse aiebant, neque se prohibuisse vnquam neque prohibere velle, quominus quisquam ex eorum socijs illuc proficisceretur, ibique in Opatow laboraret: itaque ad mandatum dominorum consulum dicti seniores et magistri Craccouienses liberam facultatem socijs suae artis permittere debebunt, quocunque velint, vt proficiscerentur, ac apud quoscunque magistros velint, vt laborent, sine omni mutua eorundem sociorum auocatione et alienatione, iusticiam in eo et bonorum

vicinorum officium facturi. Id quod partes ambae se facturas etiam vltro submiserunt, sibique id consignari dederunt.

Acta Cons. Crac. 14, str. 139.

398. 1539. die 26. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de electione seniorum contubernii sutorum Cracoviensium.

Feria quarta post Annunctiacionis s. Mariae. — Post varias quaerelas iuniorum magistrorum artis sutoriae aduersus eiusdem artis magistros seniores, domini consules decreuerunt:

§ 1. Primo, quod electio seniorum eius contubernij non in priuatis locis circa symposia vel compotacionem, prout hactenus fieri consueuit, peramplius esse debeat, sed in loco competenti et publico, in quem alioqui congregari soleant, dum sit tocius contubernij collectio.

§ 2. Deinde quod huiusmodi seniorum electio ad aliorum contuberniorum imitacionem esse debeat canonica, videlicet ne seniores tantum inter se suo more et pro sua voluntate nouos seniores pronunctient, sed totum contubernium hoc est tam iuniores, quam seniores magistri legittime ad id congregati, ex votorum pluralitate de medio sui annuatim seniores nouos exnunc semper creare debebunt. Atque ne talis noua et huic contubernio hactenus insueta seniorum electio nouos pareret tumultus ac errores, ideo domini pro hac primaria et proxime futura seniorum electione duos dominos de gremio suo deputare volunt, qui huic creationi praesidebunt, formamque colligendorum votorum docebunt, vt ad huius proxime futurae electionis instar posthac semper eam consuetudinem retineant.

§ 3. Postremo cum huius contubernij quoque hactenus semper haec fuerit obseruata consuetudo, vt omnes suas causas et actiones duplici ideomate Germanico videlicet et Polonico proponerent et ita easdem bis repeterent, domini consules animaduertentes, hanc actionum reiteracionem et moram non parum tedij et in negotijs tractandis negligentiae adferre, itaque ex iustis racionabilibusque causis decreuerunt, quatenus ex nunc nisi uno sermone Polonico linguaque vernacula sua in plenaria congregatione proponere, agere, hacque sola contenti esse debeant, non repetitis ijsdem rebus lingua Germanica, potissimum cum ex eorum medio nullus sit adeo linguae suae Germanicae deditus, quin omnia consequi possit et intelligere, quae Polonice dicantur. Tametsi id hac rursus condicione fieri volunt, quod si aliquis ex eorum medio adeo mere Germanus esset, vt suam caussam et actionem Polonice exprimere non posset, quod huic Germanice loqui, remque suam Germanice proponere liberum fuerit, ac quod de more alter eidem adsit, qui id ipsum, quod Germanice dixit, toti contubernio rursus Polonice exponat, ne alicui ista noua constitucio aliquid praeiudicij vel damni adferret.

Acta Cons. Crac. 14, str. 151.

399. 1539. die 28. m. Aprilis, Cracoviae.

Senatus consultum de senioribus contubernii sutorum.

Feria secunda post dominicam Iubilate. — Pro supplemento et maiori declaratione decreti inter iuniores et seniores magistros artis sutoriae feria quarta post Anunctiationis s. Mariae anno praesenti promulgati, domini consules decreuerunt:

§ 1. Inprimis, quod seniores presidentes eiusdem artis primo loco sedere debeant et omnes contubernales causas et controuersias decidere atque plenam iurisdictionem tenere.

§ 2. Deinde, quod illi, qui anno praeterito officium administrarunt, debeant secundo loco sedere, vtpote continue post seniores presidentes, ac ipsis senioribus praesidentibus consilia prebere ad facilius et exactius cognoscendas causas.

§ 3. Postremo, quod reliqui omnes iuxta aetatis ordinem et antiquiorem in contubernium receptionem sedere debeant.

Acta Cons. Crac. 14, str. 184.

400. 1539. die 4. m. Iunii, Cracoviae.

Senatus consultum de discipulis aurificum dimittendis.

Feria quarta vigilia Corporis Christi. — Ad quaerelam iuniorum magistrorum contra seniores magistros contubernij aurificum, domini decreuerunt, quod quilibet magister possit discipulum suum ante tempus relaxare et dimittere; deinde quod relaxationis et dimissionis praemium alias *odkub* debeat magistro, apud quem didicit discipulus artificium, elargiri et caedere. Id tamen fieri debet cum consensu contubernij.

Acta Cons. Crac. 14, str. 224.

401. 1539. die 10. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de rationibus accepti et expensi a senioribus contubernii muratorum Cracoviensium reddendis.

Feria quinta ante Margarethae. — Post longas inter magistros muratorum et eiusdem artis socios hactenus obortas controuersias, cum socij contra seniores et tocius fraternitatis magistros proposuissent, quod a multis iam annis dispensationem pecuniae, quam singulis quartalibus anni non paruam in vnum conferre consueuerunt, soli magistri parum iuste administrare soleant, de illaque eisdem socijs nunquam rationem facere, sed quod pro ar-

bitrio et voluntate sua eandem sine ipsorum scitu et consensu hactenus exposuissent, cum tamen huiusmodi peccunia pro tocius fraternitatis sustentacione ac sociorum pauperiorum subleuacione merito seruire deberet, praesertim cum ipsi, vt numero plures, ita etiam longe maiorem summam quam magistri conferre soleant: pecierunt itaque, vt eiusmodi peccuniae ex communi etiam sociorum voluntate et non magistrorum saltem dispensacio in posterum fieret, vtque de eisdem expensis et perceptis toti fraternitati et socijs constaret, ratioque per seniores singulis annis omnibus redderetur. Ipsi vero seniores nomine omnium magistrorum cum in responsione sua, se non esse alienos ab racione facienda toti fraternitati et socijs de omnibus perceptis et expositis, dicerent, modo aliqua maior haberetur ratio et authoritas magistrorum quam sociorum, domini consules partium proposicionibus et responsis exauditis, totumque controuersiae negotium debite perpendentes, decreuerunt:

§ 1. Inprimis, quod dicti contubernij magistri duos ex sociorum numero delectos sibi adhibere debeant, qui singulis quartalibus anni circa exactionem peccuniarum et earundem exposicionem vna cum senioribus exnunc praesentes assidebunt.

§ 2. Deinde hij ex socijs duo alteram clauem cistae habebunt, alteram seniores, ita vt neque socij sine senioribus, neque seniores sine socijs eandem cistam aperire poterint.

§ 3. Postremo, quod seniores pro tempore existentes vna cum duobus illis socijs tenebuntur ac obligati erunt semel in anno, videlicet post nouam factam seniorum electionem, toti contubernio racionem reddere de omnibus perceptis et expositis tocius anni.

§ 4. Verum quod antiquam attinet rationem de peccunijs hactenus ab aliquot annis perceptis et expositis, eam ex eodem dominorum decreto ipsi seniores proximo dominico die ad id toto contubernio conuocato, reddere debebunt, id quod se etiam sponte ac vltro facturos promiserunt, hancque dominorum nouam ordinationem gratanter susceperunt ac per omnia approbarunt.

Acta Cons. Crac. 14, str. 260.

402. 1539. die 1. m. Septembris, Cracoviae.

Senatus consultum de rebus argenteis divendendis.

Feria secunda die s. Egidij. — Domini consules vnanimi consensu constituerunt et decreuerunt, quod nemo tendlariorum et tendlariarum debeat amplius argenteos cingulos vel quidcumque aliud de argento siue antiqui siue noui laboris recipere et ad diuendendum deferre, nisi prius adierit seniores aurificum eisdemque commonstrauerit, quidquid de argento ad diuendendum deportare velit, sine quorum scitu nemo quidquam eiusmodi facere praesumat. Quod si vero quisquam secus facere ausus fuerit, tunc supradicti seniores aurificum habebunt potestatem huiusmodi res sine scitu illorum ad

diuendendum deportatas, accipiendi et in praetorium adferendi, cumque eis faciendi, quod opus fuerit.

Acta Cons. Crac. 14, str. 309.

403. 1539. die 19. m. Septembris, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum inter tinctores et albicerdones Cracovienses de pellibus »*zamisch*« et »*lesch*« dictis perficiendis, litem dirimens.

Feria sexta ante festum Mathei apostoli. — Coram nobis in consessu consulari personaliter constituti prouidi seniores et magistri contubernij tinctorum questi sunt contra albicerdones, quod scilicet cutes veruecinas seu mutoninas ad instar *zamisch* Prutenici adipe piscium elaborando praepararent in praeiudicium, imposturam et collusionem simplicium hominum, qui eas cutes non nossent, ostendentes eiusmodi praeparationem valde damnosam et fallacem esse, praesertim cum illi easdem consueuissent sine ullo discrimine hircinis et dorcinis cutibus immiscere, id, quod esse contra priuilegium ipsorum literasque contubernales a dominis consulibus datas asseuerabant, deinde, quod omnes cutes, quas vulgo vocant *lesch*, adipe quoque piscium inungerent ita, vt sibi magnam penuriam harum cutium ad colorandum parassent. Ad haec respondentes praefati albicerdones affirmarunt, iam passim esse receptum in cunctis exteris ciuitatibus et regionibus vicinis dictas cutes mutoninas perunctas libere sine ulla prohibitione confici et diuendi, praeterea illas cutes, quas vulgo vocant *lesch*, eciam piscium adipe illitas, ad colorandum esse idoneas, quas itidem demonstrarunt et coram produxerunt rem oculis subijcientes et constanter asseuerantes, magnam et communem vtilitatem ex praeparatione dictarum cutium oriri, quae quidem tam vniuersae nobilitati, quam omnibus ciuibus ex aequo gratissimae commodissimaeque forent. Domini itaque consules exacte trutinatis vtrarumque (s) partium propositis et responsis, licet haud ignorarent, in literis et constitutionibus memoratis partibus a se datis, contineri hunc articulum, ne videlicet ipsi albicerdones auderent elaborare suprascriptas veruecinas seu mutoninas cutes modo suprascripto, nihilominus tamen, cum et huiusmodi literae constitutionesque consulares ad beneplacitum arbitriumque consulatus datae et concessae sunt et tantum publici commodi ipsi albicerdones praeparatione illarum cutium cunctis regni huius inclyti adferre possint, quare sublato eodem solo articulo, decernentes concesserunt eisdem albicerdonibus facultatem elaborandi praenominatas veruecinas seu mutoninas cutes ad instar *zamisch* Prutenici adipe piscium exemplo aliarum ciuitatum vicinarum, necnon et reliquas cutes, quas *lesch* vocant, similiter inungendi dicta pinguedine, ita tamen, quod scilicet primum ipsi albicerdones debeant sufficientem copiam albarum cutium, quas vulgo vocant *stabrini*, tam sutoribus quam alijs praebere sub poena dominorum, quocienscunque defectus vllus commonstrari possit in futurum. Deinde quod ijdem albicerdones nequaquam audeant supradictas mutoninas cutes ad instar *zamisch* elaboratas et piscium adipe adaptatas, hirci-

narum dorcinarumque cutium loco diuendere, alioquin omnis, qui hanc intolerabilem fraudem moliri ausus fuerit, falsitatis crimen subibit et ab exercicio artificij in perpetuum summouebitur. E diuerso uero memorati tinctores exnunc debeant habere potestatem aliunde alibi elaboratas cutes ad usum et necessitatem artificij ipsorum, vndecunque voluerint seu valuerint, aduehendi, ac si quisquam illorum prae inopia in alias regiones locaque pro emendis cutibus proficisci non possit, is poterit huc aduectas a mercatoribus hic comparare, siquidem deinceps exnunc iam mercatoribus licitum erit huc cutes alibi elaboratas aduehere et uenundare. Denique locus pro diuendendis saepedictarum mutoninarum ad instar *zamisch* elaboratarum et illarum, quas vulgo vocant *lesch*, adipe piscium perunctarum cutium a dominis lonheris dabitur ipsis albicerdonibus in smaterhusz, vbi tales cutes venales exposituri sunt.

Acta Cons. Crac. 14, str. 343.

404. 1539. die 20. m. Octobris, Cracoviae.

Senatus consultum de discipulis contubernii cingulatorum Cracoviensium.

Feria secunda post Lucae Euangelistae. — Ex dominorum decreto concesssum est cingulatoriae artis magistris, quod vltra vnum discipulum alias *vcznya*, quem de more et consuetudine eiusdem contubernij habere et docere consueuerunt, alium insuper iuuenem et puerum habere possint, ita tamen, ne quid cum praeiudicio veterum constitucionum eiusdem contubernij fiat, videlicet ne talis puer alium omnino laborem exerceat, quam eum, quem de more ancillae apud eos laborare consueuerunt. Alias enim quicunque magistrorum secus fecerit et puer talis alium laborem quam ancillae laborare consueuerunt, laborasse conuictus fuerit, extunc talis magister poenae dominorum subiacebit.

Acta Cons. Crac. 14, str. 370.

405. 1539. die 28. m. Octobris, Cracoviae.

Statuta quaedam contuberniorum barchanicorum Cracoviensium, Casimiriensium et Clepardiensium.

Vniuersis et singulis, presentibus et futuris, presentium noticiam habituris, nos Bartholomeus Sznyczel, Mathias Rayssz, Ioannes Coscharz et Ioannes Pyekarski, magistri seniores et iuniores totumque contubernium artis barchanicorum ciuitatis Casimiriensis, Gregorius Szroka, Clemens Lanczkoronski, Ioannes Murcz et Ioannes Szwanczar, magistri seniores totumque contubernium eiusdem artis barchanicorum extra waluam sancti Nicolai ciuitatis Cracouiensis, Stanislaus Pobrzeszki, Mathias Szlowik, Martinus Cleparczik et Stanislaus Droszdzal magistri seniores totumque contubernium prefate artis ciuitatis Cleparz, significamus tenore presentium, quia nos perpendentes et considerantes magnam incurabilitatem et negligentiam sociorum eiusdem artificij nostri, quod ipsi negligunt nos in labore, per quorum negligencias labor bonorum hominum negligitur ad dealbandum, et quando aliquem excessiwm volumus corrigere aut quando alicui ex socijs labor non complacet apud magistrum, ille statim arripit iter alias *wendruye*, laborem, quem incepit, non finiendo, et vltra hoc alloquitur alios socios, quod irent cum eo, et ita faciunt, quia insimul tres, quatuor et aliquando plus vias vadunt, magistros et bonos homines in labore negligendo: nos igitur magistri totumque contubernium nostrum prefatum Casimiriense huius rei illicite prouidere et obuiare volentes, de mandato et consensu speciali famatorum dominorum proconsulis et consulum ciuitatis Casimiriensis ac cum consilio mutuo inter nos habito honestorum dominorum Gregorij Szroka, Clementis Lanczkorvnski, Ioannis Mvrcz et Ioannis Szwanczar, magistrorum seniorum tocius contubernij artis prefate ciuitatis Cracouiensis, similiter eciam cum consilio honestorum dominorum Stanislai Pobrzeszki, Mathie Szlowyk, Martini Cleparczik et Stanislai Droszdzal magistrorum seniorum tociusque contubernij eiusdem artificij nostri ciuitatis Cleparz, confratrum nostrorum, statuimus et ordinamus,

§ 1. vt quilibet sociorum eiusdem artificij nostri, dum incipiet laborem alias *posthaw* apud magistrum suum, vt non audeat abire ex labore a magistro suo, nisi ut prius terminet laborem illum, quem inceperit, prout moris est, sub pena quatuor talentorum cere, prout ita magistri eiusdem artificij nostri Wratislauie et in Nyssza et alibi tenent.

§ 2. Item statuimus et ordinamus, vt nullus sociorum audeat exire sine causa legitima, nisi feria secunda ad pulsum vesperorum et tempore Quadragesimali ad pulsum completorij, sub pena vnius talenti cere; et si aliquis magistrorum hoc super suum socium magistris senioribus non publicauerit, extunc talis magister penam vnius talenti cere ad contubernium dare debet.

Nos igitur Bartholomeus Sznyczel, Mathias Rayssz, Ioannes Coscharz et Ioannes Pyekarskj magistri seniores totumque contubernium artis prefate ciuitatis Casimiriensis, Gregorius Szroka, Clemens Lanczkorvnskj, Ioannes Murcz et Ioannes Szwanczar magistri seniores totumque contubernium artis barchanicorum ciuitatis Cracouiensis, necnon Stanislaus Pobrzeski, Mathias Szlowik, Martinus Cleparczik et Stanislaus Droszdzal magistri seniores totumque contubernium prefate artis ciuitatis Cleparz, pro vno homine existentes, huic grauitati obuiando, statuimus, confirmamus et decernimus articulos suprascriptos perpetuo tenendos et obseruandos sub penis prescriptis. In cuius rei fidem et testimonium sigillum nostri Casimiriensis et Cracouiensis ac Clepardiensis contuberniorum sigilla (s) presentibus sunt subimpressa. Actum et datum in contubernio Cracouiensi, feria tercia in festo sanctorum Simonis et Iude apostolorum, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo nono.

Dokument pargaminowy. Poniżej tekstu na samym dokumencie na ciemnym wosku przykrytym skrawkiem papieru wyciśnięte są trzy pieczęcie okrągłe cechu barchaników Kazimirskich, Krakowskich i Kleparskich.

406. 1540. die 21. m. Aprilis, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae magno procuratori Cracoviensi mandat, ut augeat Casimiriae numerum camerarum pistoriarum.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis, harum notitiam habituris, quia ciues nostri Kazimirienses ad nostram venientes praesentiam, exposuerunt coram nobis referendo, ciuitatem Kazimiriensem magno inde incommodo affectam esse, quod pauci in ea sint pistores et macella seu camerae, in quibus panes vendi solent, non plures quam sedecim, hominum vero magnam esse copiam empticijs panibus indigentium, non solum incolarum illius ciuitatis, sed etiam aduenarum et in aula nostra commorantium. Quorum necessitati vt satisfiat, pluribus et pistoribus et cameris panarijs opus esse. Itaque ipsi ciues suo et totius communitatis nomine supplicarunt nobis, vt numerum camerarum seu macellorum panariorum augeremus, eo enim modo fore, vt auctis eiusmodi cameris, augeantur et pistores non sine commodo tum nostro, tum publico illius ciuitatis. Ex aduerso vero pistores eiusdem ciuitatis postulationem praefatorum ciuium impugnantes, exhibuerunt literas nostras, quibus illis sedecem macella seu cameras panarias haereditarie dedimus et concessimus, in eisdem tamen literis facultatem nobis non preclusimus, quin quo plures erigerentur et construerentur, permittere nobis liceat, si res ita postularet. Proinde nos permoti inprimis publici commodi rationibus, presertim quod videbamus, litteras per pistores in contrarium productas, nihil obstare de augendo illic pistorum numero, ciuium praefatorum nostrorum postulatis pro nostra clementia regia benigne annuendum censuimus annuimusque praesentibus. Vnde generoso Seuerino Boner de Balicze castellano Bieczensi, zuppario, burgrabio et magno procuratori Cracouiensi, Osswiacimensi, Zatoriensi et Rabstinensi capitaneo permissimus ac plenam dedimus facultatem, construendi in ea ipsa ciuitate Kazimiriensi tot macella seu cameras panarias, quod ille pro vsu eiusdem ciuitatis necessarias esse censuerit, quas pistoribus, quibus voluerit locare et conferre, ei licebit haereditarie et inperpetuum: saluis censibus et solutionibus nostris per alios pistores in eadem ciuitate nobis pendi consuetis. Promittentes, quod quidquid per eundem Seuerinum Boner de ipsis macellis factum et constitutum fuerit, perinde ratum et firmum nos habituros, atque per nos ipsos esset factum et constitutum. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum est appensum. Datum Cracouiae feria quarta ante festum sancti Adalberti proxima, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo, regni vero nostri anno trigesimo quarto. — Paulus de Wola r. P. cancellarius sst. — Relatio magnifici Pauli de Wola r. P. cancellarij, burgrabij Cracouiensis et capitanei Gostinensis.

Z rękopisu Codex iurium civit. Casimiriae, str. 73.

407. 1540. die 11. m. Iunii, Cracoviae.

Senatus consultum de contubernio muratorum.

Feria sexta ante Viti. — Domini consules cupientes bonam et vtilem inter magistros artis muratoriae ordinationem esse, volentes eciam nimiam sociorum eiusdem artis licentiam reprimere ac denique commodo totius reipublicae melius prospicere, vnanimiter constituerunt et concesserunt praefatis magistris:

§ 1. Quod nempe quilibet ex eisdem possit tenere et habere quattuor discipulos alias *vcznye;*

§ 2. tum quod ipsimet magistri eiusdem artis muratoriae debeant inter se eligere seniores;

§ 3. ceterum nullus discipulus muratorius debet seorsum laborare, sed aut cum magistro aut cum socio eiusdem artis.

Quae quidem concessio et constitutio durabit et robur obtinebit ad beneplacitum arbitriumque dominorum.

Acta Cons. Crac. 15, str. 106.

408. 1540. die 14. m. Iunii, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum, inter iuniores et seniores magistros contubernii aurificum de rationibus reddendis litem dirimens.

Feria secunda ante Viti. — Magistri iuniores contubernij aurificum exhibito decreto consulari feria quarta post Michaelis, anno M. D. XXXIX lato, quaesti sunt contra eiusdem artificij magistros seniores, quod illi vigore huiusmodi decreti racionem perceptorum et expensorum coram toto contubernio facere detrectarent, cum tamen ea res non ad seniores tantum aut aliquot magistros, sed ad totum contubernium pertineret. Econtra magistri seniores producentes veteris constitucionis litteras consulares, in quibus eciam articulus de racione facienda continetur, tum etiam s. maiestatis regiae litteras confirmatorias, quibus s. maiestas regia omnes ipsorum veteres constituciones, consuetudines et de more receptas obseruationes clementer confirmare dignata est, pecierunt circa easdem se firmiter conseruari, nam decretum istud nouum consulare, quod magistri iuniores protulerunt, dictis litteris suis in nullo derogat, nec derogare posse dicebant, cum illud de experimentis tantum artis et alijs circa id faciendis officijs sit latum, nihil autem de facienda ratione specificatum, neque etiam consulatus, si maxime vellet, praestare id ipsum posset, vt quidquam talium constitucionum immutaret, licet suas priores litteras ad beneplacitum suum et successorum suorum dederit, nam interuenerunt litterae s. maiestatis regiae, quae id ipsum fieri prohibent, proinde easdem in robore suo conseruari et inuiolabiles vt permanerent, iterum pecierunt. Domini consules totam hanc controuersiam debite

perpendentes, litterisque omnibus diligenter perlectis, in nulla re litteris s. maiestatis regiae derogare volentes, quibus et facultas de immutacione priorum constitucionum est adempta, tum decretum suum animaduertentes de experimento saltem artis approbando vel reprobando et non de vniuersis constitucionibus contubernij esse latum, itaque decreuerunt, eosdem seniores magistros iuxta veterem et diu obseruatum morem racionem facere debere, videlicet coram senioribus magistris et duobus ex iunioribus et non coram toto contubernio.

Acta Cons. Crac. 15, str. 110. Jest także oryginał tego wyroku na pargaminie przechowany w cechu złotników Krakowskich. Pieczęć mniejsza radziecka z czerwonego wosku wisi na pasku pargaminowym.

409. 1540. die 21. m. Iunii, Casimiriae.

Decretum consulum Casimiriensium inter serrifices, fabros et gladiatores Casimirienses et Stradomienses litem dirimens.

Actum feria secunda ante festum sancti Iohannis Baptistae proxima. — Quum controuersia et altercacio coram nobis in residencia consulari exorta fuisset inter serifices, fabros, gladiatores et alios artifices ciuitatis nostrae Kazimiriensis ab vna, et inter artifices Pontis Regalis eiusdem contubernij fabrorum et seratorum parte ab altera, de eorum eligendis senioribus et armis seruandis, cisticula contubernij seruanda et conuencione fratrum fienda, decreuimus et decernimus, vt eligantur in seniores eorum duo ex ciuitate Kazimiriensi et vnus ex Ponte Regali, et arma omnia et cisticula contubernij apud seniorem Kazimiriae seruetur, et conuencio fratrum, vbi cisticula fuerit, fiat perpetuis temporibus. Quod decretum nostrum partes susceperunt.

Acta Consul. Casimir. 756, str. 12.

410. 1540. die 14. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de sociis peregrinantibus contubernii sellatorum hospitio excipiendis.

Feria quarta postridie s. Margarethae. — Orta controuersia inter magistros artis sellatoriae ab vna, et socios artis eiusdem ab altera partibus, racione propinationis sociorum praedictae artis aliunde huc aduenientium, domini consules vnanimiter decreuerunt, quod videlicet propinatio (quae quidem antea solebat ab aduenientibus peregrinis socijs siue feriatis siue profestis diebus confuse et promiscue exhiberi), debeat iam ex hoc tempore in posterum solummodo diebus sacris et festis non autem profanis seu profestis exhiberi et fieri, ne alioquin dicti socij dies communibus laboribus assignatos ita ociose et inaniter consumerent in detrimentum publicum.

Acta Cons. Crac. 15, str. 140.

411. 1540. die 3. m. Septembris, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum, inter sartores Casimirienses et Cracovienses litem dirimens.

Feria sexta ante Natiuitatis Mariae. — Domini consules inter sartores Casimirienses vti actores ab vna, et seniores contubernij sartorum Craccouiensium conuentos ab altera partibus, occasione rerum hic Craccouiae in vendeta per dictos seniores sartorum Craccouiensium sartoribus Casimiriensibus acceptarum, auditis vtrarumque partium hinc inde allegationibus, priuilegijs et munimentis, in praesentia duorum consulum Casimiriensium talem pronunctiarunt sententiam, quippe quod ob magis augendam vicinitatis coniunctionem debent seniores sartorum Craccouiensium pro hac saltem vice omnes res tam nouas quam veteres hactenus ademptas rursus eisdem sartoribus Casimiriensibus restituere; verum nihilominus iam in posterum seniores sartorum Craccouiensium habebunt liberam facultatem accipiendi omnes res nouas sartoribus Casimiriensibus, hic in vendeta et in ciuitate Craccouiensi illas diuendentibus, siquidem huiusmodi facultas eisdem sartoribus Craccouiensibus competit iure optimo et firmissimo, quod habent, quodque suis munimentis sufficienter probarunt et docuerunt, non obstante Casimiriensium sartorum priuilegio et decreto regio demonstrato, nil ad rem praesentem faciente. Porro veteres dumtaxat res poterint sartores Casimirienses hic in vendeta et ciuitate Craccouiensi libere diuendere. Eam dominorum sententiam vtraeque partes susceperunt.

Acta Cons. Crac. 15, str. 181.

412. 1541. die 10. m. Februarii, Cracoviae.

De sociis contubernii pistorum Casimiriensium.

Actum feria quinta post festum s. Dorothee proxima. — Ex decreto dominorum consulum magistri artis pistorie familie siue socijs artificij eiusdem quolibet die, quo carnibus non vescuntur, cuilibet illorum per quinque frusta piscium ad diem dare debent, videlicet ad gentaculum frustum vnum vel allec vnum pro persona vna, ad prandium frusta dua, pro cena similiter frusta duo piscium. Ad quod seniores et magistri prefate artis vna cum tota communitate sociorum artificij eiusdem consenserunt et huiusmodi decretum per nos latum, grato acceptarunt actisque consignari postularunt.

Acta Consul. Casimir. 756, str. 131.

413. 1541. die 14. m. Februarii, Cracoviae.

De pretio husionis.

Feria secunda die s. Valentini. — Domini consules vnanimiter deliberauerunt et concluserunt, quod husio venundari debeat hoc modo, quippe vnus lapis per 34 gr. vna vero libra per 1 ½ gr.

Acta Cons. Crac. 15, str. 345.

414. 1541. die 10. m. Martii, Cracoviae.

Pactum doleatorum Cracoviensium cum doleatoribus Tarnoviensibus de familia eorum.

Feria quinta post Inuocauit. — Coram nobis in consessu consulari personaliter comparentes prouidi Stanislaus Sziguczkj, Ioannes Woynarowskj, Ioannes Schwyanthniczkj, seniores doleatorum Craccouiensium suo et aliorum magistrorum familiaeque suae ac totius eorum contubernij nomine ab vna, et Ioannes Stephanowskj, Ioannes Wanaczkj seniores quoque doleatorum Tharnouiensium, ab eiusdem artificij magistris vniuersoque contubernio huc ad transigendum absoluendumque infrascriptum negocium ex Tharnouia missi, suo ac totius eiusdem contubernij nomine, ab altera partibus, vltro recognouerunt palamque fassi sunt, se inuicem mutuam et inuiolabilem (racione omnium controuersiarum de tyronibus seu discipulis eius artificij alijsque rebus inter se hactenus habitarum, quas iam penitus abolent) concordiam inijsse ad hunc, qui sequitur, modum:

§ 1. Inprimis quicumque ex discipulis doleatorum Tharnouiensium in ciuitate Tharnouia perdidicerit artificicium et partes discipuli absoluerit tyrociniumque exegerit, is debebit reputari et haberi bonus ac idoneus socius tam Tharnouiae, quam hic Cracouiae et alias vbique.

§ 2. Deinde si quis discipulorum externorum ex alijs ciuitatibus non institutorum nec discentium Tharnouiae tale artificium, veniret in ciuitatem Tharnow, hunc doleatores Tharnouienses minime suscipere debent pro socio nec illi commutatum nouumque nomen alias *przemyeneck* indere.

§ 3. Postremo si quispiam huius artificij in ciuitate Tharnow aliquid deliquerit et commiserit, is debebit remitti ad contubernium doleatorum Tharnouiensium, vt ibi sese iustificet, iudicetur, puniaturque, vbi huiusmodi commissum et delictum factum fuerit.

Caeterum nominati duo seniores doleatorum Tharnouiensium pro mutua hac concordia melius conseruanda sibi quoque transcribi curarunt et receperunt ex priuilegio literisque contubernij doleatorum Craccouiensium a consulatu nostro datis emanatisque nonnulla instituta et praescripta eiusdem contubernalitatis doleatorum Craccouiensium, vt etiam secundum istorum normam tanto probatius doleatores Tharnouienses suum contubernium moderari possint.

Acta Cons. Crac. 15, str. 361.

415. 1541. die 12. m. Martii, Casimiriae.

Senatus consultum de saxifragis.

Sabbato ante dominicam Reminiscere proximo. — Dominus proconsul et consules tam presidentes quam antiqui, vocatis omnibus saxifragis et in montibus laboratoribus omnique familia montanorum, consensu omnium ad id accedente, voce vnanimi et concordi laudauerunt et sanciuerunt, quod strues lapidum alias *polstosky* debent esse octo cubitorum ad longitudinem et latitudinem et duorum cubitorum ad altitudinem, et debebunt quemlibet struem lapidum alias *polstoschek* dare pro marca vna, et quilibet saxifragum seu montanorum debet ad laborem quam cito dies apparuerit exire, et de labore hora vigesima tercia domum redire, et pro gentaculo et merenda sumenda mediam horam habere debebunt. Horam autem vnam pro prandio habere debebunt.

Acta Consul. Casim. 756, str. 148.

416. 1541. die 16. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de testis in fusorio aurificum.

Feria quarta post Reminiscere. — Ad querelam seniorum iuniorumque magistrorum contubernij aurificum contra Iacobum Vetter eiusdem contubernij magistrum, occasione plurium emptitiarum transmissionum vel transfusionum testarum alias hiczarum vltra vnam propriam gratis concessam, per eundem Iacobum Vetter habitarum et in communi eorum huta seu fusoria casa confectarum sine vlla solutione consuetae pecuniae, quae dari debet contubernio ab huiusmodi pluribus (vltra vnam suam exceptam) emptitijs testarum transfusionibus alias hyczis, nempe a singulis vnam sexagenam, veluti externi homines dare solent, idque vetus illorum contubernij totius consuetudo exposceret, huic tamen probatae et inueteratae consuetudini repugnaret ipse Iacobus Vetter in detrimentum eorum contubernij, qui immo pro huiusmodi emptitijs testarum transfusionibus sicuti alius externus teneatur satisfacere contubernio: domini tandem consules prepenso eodem negocio ita decreuerunt, videlicet quod superius allegata consuetudo suum robur inuiolabile debet obtinere, ab omnibusque constanter obseruari, ac quilibet ex magistris huius contubernij tam senioribus quam iunioribus debet saltem vnam hiczam suam semel in anno habere, in communique huta libere et gratis conficere; quicumque autem ex eisdem magistris plures (quam vnam suam) hyczas empticias in communi eorum fusorio tugurio habere et conficere voluerit, is quoque obnoxius erit contubernio ad soluendum tale pretium, quale ab externis soluitur iuxta eandem memoratam consuetudinem. Ipse vero Iacobus Vetter debet contubernio huic pro huiusmodi pluribus (supra vnam suam exceptam) hiczis empticijs satisfacere et soluere tantum, quantum tene-

tur. Porro idem contubernium aurificum debet etiam ciuitati ad crematorium argenti ciuile vnam hiczam semel in anno liberam et gratis concedere permittereque, ac vnam sexagenam a Gregorio aurifice pro ciuitatis hicza indebite acceptam, rursus restituere.

Acta Cons. Crac. 15, str. 366.

417. 1541. die 6. m. Maii, Cracoviae.

Additamentum ad statuta contubernii serrificum, calcariorum et pangraceronum.

Feria sexta ante festum s. Stanislai in Mayo. — In consessum consularem venientes magistri et artifices infrascripti, videlicet serrifices, calcarifices et pangraczerones exposuerunt, se vnanimi omnium magistrorum sui artificij consensu et voluntate infra scriptas ordinaciones fecisse, quas eciam sibi plurimum expedire dicebant, petentes, vt authoritate et suffragio senatus eaedem confirmarentur. Id quod domini consules pro debito officij sui fecerunt, approbauerunt et confirmauerunt, ad suam tamen et suorum successorum consulum voluntatem et pro temporis qualitate moderandas.

§ 1. Primo, quod exnunc tria suprascripta artificia, nempe serrificum, calcarificum et pangraczeronum ita coniuncta esse debeant, vt omnes vnum et eundem laborem exercere possint, hoc est, serrifices non seras et claues saltem, sed etiam stapedes, calcaria, frena, catenulas et caetera id genus conficient et laborabunt, vicissim calcarifices et pangracerones similiter seras, clauos et claues tum et alia eius generis promiscue et indifferenter laborare poterunt, sine cuiusuis impedimento.

§ 2. Deinde, quod discipulos alias *vcznye* attinet, quoniam multos sui artificij socios propter discipulorum imperitiam et multitudinem neque laborare velle neque posse animaduertebant, communem itaque hanc praefatorum omnium trium artificiorum sententiam et voluntatem domini similiter approbauerunt et confirmarunt, quod videlicet exnunc nemo praedictorum magistrorum plures, quam duos discipulos docere et in sua officina fouere debeat.

§ 3. Tertium vero, si quis filium habeat proprium, hunc istis duobus addere poterit, externum vero tertium nemo docere debebit quauis tergiuersacione semota.

Acta Consul. Crac. 15, str. 393.

418. 1541. die 1. m. Iunii, Cracoviae.

Senatus consultum de tabernis pistoriis.

Feria quarta ante Pentecostes. — Domini consules in negocijs reipublicae more solito congregati, inter caetera vnanimi sentencia concluserunt, quod controuersiae omnes ac dissensiones, si quae ratione institarum artis pistoriae suboriri possint, tum et earundem resignationes nullibi alias terminari ac decidi debeant, quam in contubernio eorundem pistorum. Verum si quae controuersiae tam graues ac difficiles obuenirent, vt in eodem contubernio per magistros et seniores decerni neque transigi possint, extunc salua per omnia permanente partium accione, nullibi alias quam ad consulatum partes remitti debebunt. Ad ius vero ciuile occasione eiusmodi institarum pistoriarum nemini prouocatio concedi debet.

Acta Cons. Crac. 9, str. 4.

419. 1541. die 15. m. Iunii, Cracoviae.

Senatus consultum de sagittariis et immunitatibus reguli eorum.

Feria quarta in profesto Corporis Christi. — Nos proconsul et consules tam presidentes quam antiqui ciuitatis Kazimirie a Craccouia, significamus tenore presentium vniuersis et singulis, tam presentibus quam futuris, harum noticiam habituris, quia vocatis in pretorium ciuitatis nostre dominis aduocatis scabinisque iuratis ac senioribus omnium contuberniorum ciuitatis nostre, consensu generosi domini Melchioris Czirzowski castri Craccouiensis viceprocuratoris ad id accedente et nobis personaliter assidente, voce vnanimi, concordi et irreuocabili laudauimus, sanximus et imperpetuum incommutabiliter tenendum cum consensu dominorum aduocatorum et scabinorum necnon omnium contuberniorum decreuimus:

§ 1. Quod si quispiam ex conciuibus nostris auem seu gallum de sagittatorio ciuili detruserit, pro speciali consolacione sua liber ab omnibus exactionibus ciuilibus, nullis penitus exceptis et exclusis, esse debebit, demptis regalibus, ad quorum solucionem erit astrictus.

§ 2. Item volentes dominos sagittarios ciuitatis nostre esse consolatos, pro collacione ad contubernium dominorum sagittariorum per dominos sagittarios facienda, duo achtualia ceruisie, pro assaturis grossos duodecim dare vnacum successoribus nostris singulis annis post detrusionem auis promittimus, qui gallus per conciues et sagittarios ciuitatis nostre post decursum duarum septimanarum post detrusionem auis per dominos sagittarios Craccouienses detrudendi, detrudi de sagittatorio debebit.

§ 3. Item seniores quattuor contubernij sagittariorum ciuitatis nostre debent racionem singulis annis confratribus contubernij ipsorum et non alteri facere; et post racionem rex anni preteriti senior cum altero, quem rex anni illius elegerit, esse debebit. Communitas autem sagittariorum duos in seniores e communitate selegere debebit.

§ 4. Et rex, qui auem detruserit, premij et muneris a dominis senioribus sagittariorum sexagenam vnam peccunie et cirothecas, pannum autem pro calligis comparandis a nobis obtinebit; et dominus etiam rex pro honestate sua avi arma sua alias *klieinoth* secundum possibilitatem suam ex argento applicare debebit. Et tempore competenti omnes sagittarij ad balneum

sub pena sagittariorum sex grossorum irremissibiliter succumbenda ire debebunt.

§ 5. Preterea dominus preconsul ciuitatis nostre ab omnibus et singulis contribucionibus et composicionibus, que circa detrusionem auis fieri consueuerunt et quouismodo laudate sunt aut laudari possint, liber esse perpetuis temporibus debebit.

Harum in testimonium literarum, fidem et robur presentibus sigillum nostrum appendi iussimus. Datum Kazimirie de loco nostre consularis residencie, feria quarta in profesto Corporis Christi, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo primo.

Acta Consul. Casim. 756, str. 200.

420. 1541. die 12. m. Octobris, Cracoviae.

Additamentum ad statuta fabrorum, serrificum, caldeatorum et calcariorum Cracoviensium.

Feria quarta ante s. Heduigis. — Domini consules praesentibus omnibus magistris tocius contubernij fabrorum ac aliorum omnium ad illud pertinentium artificum, sopitis ac mortificatis omnibus et singulis dissensionibus et controuersijs inter eos quomodocunque hactenus exortis, eisdem sub paena et vadio centum marcarum contra vnumquemque eorum singilatim interposita praeceperunt, ne peramplius alter alterum vel verbo vel facto lederet, neue nouis conspiracionibus aliquas factiones excitaret, praeteritarum etiam controuersiarum quomodocumque inter ipsos exortarum denuo recordaretur, verum vt fraterne et pacifice inuicem viuerent. Si quis vero ipsorum diuersum aut facere aut nouas dissensiones excitare, aut praeteritarum meminisse ausus fuerit, extunc paenam et mulctam commemoratarum centum marcarum irremissibiliter persoluendarum tocies, quocies id fecerit, dominis consulibus succumbet.

Prolatis et narratis hinc inde varijs mutuisque controuersijs inter fabros ferrarios, claustrarios seu serrifices, ahenarios siue caldeatores, calcarifices atque alios id generis connexi et communis contubernij artifices ac magistros tam seniores quam iuniores subortis, domini tandem consules huiusmodi decretum inter eosdem artifices et magistros promulgarunt, nempe:

§ 1. Primo, socij non debent a suis magistris ante tempus constitutum discedere, quin immo sociorum discessio et dimissio haud aliter fieri debet, quam quod descriptum est in literis nostris consularibus prefato contubernio communi datis, quas omnino obseruare sequique decet et oportet. Ac iam ille socius, qui nulla tempestiua et legittima licentia petita reliquit magistrum suum, tenetur rursus ad eundem priorem suum ita relictum magistrum redire.

§ 2. Secundo, vt rationes praenominati communis contubernij recto constituantur et procedant ordine iuxta superiorum officiorum morem, omnia et singula tum accepta tum expensa maxima minimaque debent diligenti modo per seniores magistros conscribi, de quibus vniuersis et acceptis et expensis simul a senioribus magistris postea in contubernio cedatur reddaturque racio sufficiens.

§ 3. Tercio, omnes pecuniae ad cistulam contubernialem pertinentes, iterum ad eandem cistulam reponantur, nec huiusmodi pecuniae amplius cuiquam extradantur et mutuo dentur sine consensu totius contubernij, sed satius ex hijs (quemadmodum cupiunt), arma pro contubernio comparentur.

§ 4. Quarto, ne mulctis contubernialibus ipsi seniores abutantur et illas commessationibus potationibusque absumant.

§ 5. Quinto, fabri laminarij seu armifices pertinentes etiam ad memoratum contubernium commune, debent et obligabuntur omnibus conuocationibus, contributionibus, consuetudinibus et institutis contubernalibus parere ad instar exterorum artificum eiusdem contubernij.

§ 6. Sexto, seniores iunioresque magistri in contubernio sese inuicem honeste, decenter, amicabiliter gerant amotis procul quibusuis vbicumque altercationibus et conuicijs sub paena per consulatum inter illos interposita et vallata, nec non grauiori et atrociori, prout aliquis eorum commeritus fuerit, irremissibiliter committenda et succumbenda.

§ 7. Septimo, fraudulenta sociorum auocatio ne seruatur, item dissoluta sociorum temeritas per magistros debite compescatur et castigetur.

§ 8. Octauo vltimoque, quod attinet reliquas res dictorum magistrorum et artificum priuatas et iamdudum sopitas ac per decreta consularia sicuti de seruandis discipulis absolutas, eae nequaquam debent denuo excitari, sed potius, quae semel sunt transacta et decreta, seruentur in posterum firmiter sine vlla contradictione.

Acta Cons. Crac. 15, str. 561.

421. 1541. die 2. m. Decembris, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum, inter doleatores Premislienses et Cracovienses litem dirimens.

Feria sexta post s. Andreae. — In praesentia generosi domini Valentini Dembynskj vicecapitanej Craccouiensis, missi huc ad consulatum in negocio infrascripto ab illustri et magnifico domino domino Petro Kmytha comite in Wyschnicze, palatino et capitaneo Craccouiensi, regni Poloniae supremo marschalco, Scepusiensi, Premisliensi ac Colensi capitaneo etc. ad instantiam et querimoniam Stanislai Angelskjmusz doleatoris nomine totius contubernij doleatorum Premisliensium emanatam aduersus magistros tam seniores quam iuniores contubernij doleatorum Craccouiensium ob euocationem, turbationem, vexationem et iurisditionis vsurpationem extensionemque, quibus ijdem magistri Craccouienses doleatores nulla habita racione priuilegij regij afficiant praefatos magistros doleatores Premislienses; etsi quidem sub id tempus per generalem et obscuram memorati Stanislai Angelskjmusz propositionem nihil huiusmodi certo probatum sit contra magistros doleatorum Craccouiensium, constanter omnia negantes, nihilominus tamen domini

consules volentes ita, vt par est, talibus obuiare rebus, innitentes priuilegio a sacra regia maiestate domino nostro clementissimo ipsis doleatoribus Premisliensibus concesso, seuere decreuerunt, edixerunt et prohibuerunt, vt ne omnimodo quispiam ex contubernio doleatorum Craccouiensium, tum ex magistris, tum ex socijs familiaque audeat euocare, turbare, vexare vel aliquo iurisditionis genere grauare quemquam ex eiusdem artificij contubernio Premisliensi sub grauissimis regalibus paenis irremissibiliter committendis et succumbendis. Caeterum si qui sociorum istius artificij in Premislia extiterint molestati et huc euocati a contubernio doleatorum Craccouiensium, horum ita vexatorum testimonia officiosa apud consulatum Premisliensem praestita, vbi huc allata fuerint (s). Sane quoque ille, quicumque ex contubernio Craccouiensi doleatorum huiusmodi legittimis testimonijs allatis conuincetur, haud quaquam euadet edictas et meritas suae temeritatis paenas.

Acta Cons. Crac. 15, str. 602.

422. 1542. die 27. m. Ianuarii, Cracoviae.

De electione seniorum magistrorum contubernii smigmatorum.

Feria sexta post Conuersionis sancti Pauli. — Domini consules decreuerunt et edixerunt; quod smigmatores debeant sibi seniores deligere per vota et suffragia communia.

Acta Cons. Crac. 15, str. 634.

423. 1542. die 19. m. Iulii, Casimiriae.

Senatus consultum de senioribus magistris contubernii serrificum, fabrorum et gladiatorum Casimiriensium et Stradomiensium.

Feria quarta post festum Diuisionis apostolorum proxima. — Adherentes decreto feria secunda ante festum sancti Ioannis Baptiste proxima, anno a natiuitate Christi millessimo quingentessimo quadragessimo per nos inter serifices, fabros, gladiatores et alios artifices Kazimirienses ab vna, et artifices eiusdem artificij Pontis Regalis partibus ab altera lato, et per eosdem artifices ab vtraque parte protunc suscepto, decreuimus et presenti decreto mediante decernimus: duos ex ciuitate Kazimiriensi in seniores eorum artificij et vnum de Ponte Regali debere eligi et cisticulam armaque contubernij eorum apud seniorem per eos electum Kazimirie debere seruari et conuencionem eorum tempore necessitatis Kazimirie fieri. Cui decreto per nos edicto, pretacti artifices Pontis Regalis non consenserunt, verum se ad magnificum dominum Seuerinum Bonar castellanum Biecensem, magnumque castri Craccouiensis procuratorem, dominum nostrum graciosissimum traxerunt et euocarunt.

Acta Consul. Casimir. 756, str. 386.

424. 1542. die 7. m. Augusti, Cracoviae.

Figuli Cracovienses consulibus Cracoviensibus solarium quoddam annuum pro argilla ad ollas conficiendas effodienda soluturos sese obligant.

Feria secunda ante s. Laurentij. — Personaliter coram nobis comparentes prouidi Andreas Konopniczky et Martinus Byernatek seniores figulorum, tum et alij eiusdem artificij magistri, omnes vltro suaque sponte se submiserunt ac praesentibus pro se successoribusque suis obligarunt, quod racione argillae, quam pro conficiendis ollis effodiunt in fundo ciuitatis, videlicet in Blonye versus laterificinam ciuilem et in graniciebus versus praedium haeredum olim d. Iohannis Mornstein tum alijs quibuscunque locis, iuxta numerum magistrorum et institarum figulinarum, quae in praesentiarum sunt viginti et vna, seu quotquot demum in futura tempora fuerint, siue plures siue pauciores, semper a quolibet magistro seu qualibet institа soluere velint annuatim per grossos duodecim, videlicet pro quolibet quartali anni per gr. 3, siue in illis institis ollas venales habuerint siue non. Quem quidem censum seniores pro tempore existentes semper soluere exigereque erunt obligati vna cum alio censu, quem ex institis singulis quartalibus in praetorium deferre consueuerunt. Praeterea ultra hos 12 gr. quos singuli magistri iuxta numerum singularum institarum se racione fundi persoluturos obligarunt, insuper adhuc pro se et successoribus suis cauendo promiserunt ac efficacissime obstrinxerunt, quod omnes fossas, quas in eiusmodi fundo in effodienda argilla fecerint, facturique sunt, rursus proprijs sumptibus alia terra opplere obturareque velint, ne ex eiusmodi fossis et terre hiatibus ciuitas aliquid incommodi esset acceptura. Vicissimque illis semper liberum erit ex fundo ciuili tantum argillae effodere accipereque, quantum necessitas ipsa et laborum varietas exegerit.

Acta Cons. Crac. 16, str. 59.

425. 1542. die 14. m. Augusti, Casimiriae.

Senatus consultum de tabernis pistorum.

Feria secunda in profesto Assumpcionis Marie. — Ex mandato dominorum proconsulis et consulum iathe pistorales in die semper debent esse aperte, ita quod sit liberum vnicuique panes ad vendendum exponendos, in qua iatha vellit, exponere, et si quispiam sit, qui presens mandatum non expleuerit, nobis marcas quinque peccunie irremissibiliter soluendas succumbere debebit. Quod mandatum nostrum seniores pistorum et reliqui pistores grate acceptarunt et se expleturos sub pena premissa obligarunt.

Acta Cons. Casim. N. 756, str. 402.

426. 1544.

Statuta sociorum contubernii currificum et rotificum Cracoviensium.

Porządky y obyczaie rzęmięsla stalmaskiego y kolodzieiskiego od dawnych czasow, tho iesth ab anno millesimo quingentesimo quadragesimo quarto przes mistrze na on czas starsze postanowione czeladzi pomięnionego oboyga rzemiesla, teraz znowu przepisane a od mistrzow starszych na ten czas będących, potwirdzone.

§ 1. Naprzod tedy towarzisz rzemiesła stalmaskiego y kolodzieiskiego gdy do Cracowa przywędruie, tedy ma prosto do gospody iść iesli wie, a iesliby niewiedział, tedy sie ma pytać. Tam gdy bendzie, ma sie panu oicu oznaymić, vcciwie sie zachowac nietilko panu oicu, ale y wszitkim domownikom. Pan ociec przymie go wdzięcznie a wedlug obyczaiu poslanie mu vczyni.

§ 2. Item kiedi rano przywędruie, ma sobie po dwu towarziszow starszych posłać, aby mu v mistrzow ziednali robotę, a iesli w wieczor przywędruie, nima po thowarzisze slać asz nazaiutrz; a ma tesz mieć pewną robotę v mistrzow by nawięcey czeladzy beło.

§ 3. Item gdy przywendruie nowy czeladnik, ktoriby tu iescze nierobil, ma dać za przemianek towarziszom groszy trzy, a przy tim przemianku ma mu bydz obyczay przepowiedziany; maslek zaś kazdy ma dać szesc groszy od przemianku.

§ 4. Maiąc robotę v mistrza towarzisz ma przerobic dwie niedzieli do rachunku, po dwu niedzielach ma mu mistrz dać na łaznią pułgrosza.

Iako sie towarzisze zachować maią v mistrzow swych.

§ 5. Kiedi towarzisz v mistrza robi, ma sie vcciwie sprawować tak, zeby mistrzom y sobie lekkosci nievczynił, a iesliby mu sie trafiło w iaki wystepek wpasc, tedy ma bydz karany od mistrzow wedlug onego wystepku.

§ 6. Item towarzisz oboiga rzęmięsla przerzeczonego od Krziza swietego ma robic dwie godzinie w noc, wstawszy od godziny dziesiątey, a od Wstępney srody nima robic przy swiecy asz do swietego Krziza; a mistrz ma mu dać ieść trzi ieno razy na dzien okrom postu, a od swiętego Krziza do Wielkiey nocy po trzy razy przy sniadaniu albo przy obiedzie ma mistrz dać kazdemu towarziszowi, ile ich v niego robi, za dwa pięniądza piwa. Tosz piwo wolno mu wziąc z sztolu do warstatu; przy obiedzie zas y przy wieczerzy poki obrus na stole lezy, moze towarzisz pic piwo, wszakze go nima brać przed mistrzem swem.

§ 7. Item towarzisz nima wydawac z warstatu naczynia ani roboti mistrzowskiey w niebytnosci iego, a ktoribi sie tego wazył, mistrz iego na niem tego scigac będzie, bo towarzisza mistrz na swem mieiscu zasadza w niebytnosci swey.

§ 8. Item thowarzisze rzęmiesla stelmaskiego maią bydz pilni wszelakiey roboti mistrzowskiey tak w domu iako y przed domem; a iesliby co zginęło przez nieopatrzność towarziską, mistrz na niem ma tego szukać, osobliwie koła, sprzęzele ma w dom wnieść.

§ 9. Item towarzisz kazdy o swiętem Ianie ma przestac robic o dwu dziestey y trzeciey godzinie tamze dwudziestą godzinie wnioszą (s)*), ale kiedy pocznie przybywac nocy tak ze będzie choc sześć (s)**) albo dziesięc godzyn nocy, towarzisz ma robic do wieczerzy iednak ma siesc y zaraz wieczerzac.

§ 10. Item kiedyby sie towarziszowi v mistrza niepodobało robić, tedy ma sobye wymowić y odpusczenie wziąć przed tym dwie niedziely, do tego przed yarmarkim cztery niedziele nima sie ruszać od maystra, a po iarmarku dwie niedzieli.

§ 11. Item kiedyby towarzysz miał od mistrza wendrować a mistrz by mu sie zadluzel, tedy przed wędrowką ma mistrzowi powiedzieć, zeby mu wcięszkosci nieuczinil.

§ 12. Item thowarzisz zaden na Wielką noc, na Swiątki, na Boze Narodzenie nima brać zupelnego mytha ieno polowicę, to iest za pułtygodnia według starego zwyczaiu.

§ 13. Item kiedyby towarzisz mial od mistrza wędrować, tedy w niedzielę ma wstać a towarziszom grosz dać, a za ten grosz maią mu powiedzieć, gdzie są mistrzowie dobrzy a gdzie zly.

§ 14. Item kiediby towarzisz przes obyczaiu wędrował, za takim mistrzowie będą pisać y czeladzi go opowiedzą.

§ 15. Item w gospodzie towarzisze tak sie maią sprawować oboiga rzemiesla: naprzod do gospody od thowarziszow wyzwoloney y od mistrzow potwierdzoney ku sprawie towarziskiey co dwie niedzieli maią sie schadzać a tam do koła po szelągu składać; a iesliby ktori omieskal przes niedbalstwo, ma bydz karan towarziską winą. Iesliby tesz towarzisz mial sprawę iaką pilną, oddawszy do koła, co powinien, a opowiedziawszy sie towarziszom starszem, moze bespiecznie odysc.

§ 16. Item thowarzisz gdy do gospody przydzie, nima przy sobie zadney broni nosić ani noza, ani zadney rzeczy ostrey, ale ma dać schować .... pod winą towarziską; do tego ieden drugiego nima posia[dać lecz k]tori sie pirwey rzemiesla wyuczeł, ma wyssey siadać, [ktori] sie posledz wyuczeł, posledz tesz siedzieć ma, a ktori ostatni iest w rzemiesle, [ma bidz] towarziszem od posługi wszela[kiey] powinney.

§ 17. Item ktoribi towarzisz przistąpil do sprawy towarziskiey krom wolei towarziskiey, ma bydz karany winą vznaną, ktorą maią klasc do skrzinky po dokonaniu sprawy .... y nima siadać na mieiscu swem krom dozwolenia towarziszow.

§ 18. Item gdy szynk iest, pan ociecz ma dać towarziszom iuzynę, a iesliby sie tego zbraniał, maią to towarzisze mistrzom opowiedzieć, a oni powinni o to mówić. Przy tey iuzynie maią sie towarzisze vcciwie zachować y podziękowawszy panu oicu rzeczy iego oddać.

§ 19. Item ktoremi występni maią bydz karani. Thowarzisz ktori v mistrza robotę ma, pilen ma bydz mistrza swego czasu kazdego, w domu ma sypiać niegdzie indziey, bo go mistrz potrzebuie y w nocy dla iakiey potrzeby y przygody; przeto iesliby do gospody po robocie wyszedł, nima tam

*) Było pierwotnie prawdopodobnie: „tamże wieczerzę mu wniosą".
**) Było pierwotnie prawdopodobnie: „że będzie dziewięć".

dluzey bydz, ieno do wybianey lecie a zimie do wtorey godziny w noc, pod winą iednego funta wosku.

§ 20. Item kiedyby towarzisz wyszedl z warstatu po potrzebie swey bez wiedzenia mistrzowskiego, ma bydz karan funtem wosku; a iesliby drugiego z warstatu wywiodł, ma dać dwa razy (s)*), ten ktory sie dał namowić ma dać ieden funt.

§ 21. Item zaden towarzisz nima z warstatu wstawać zarabiać sobie trunkalu pod dwiema funti wosku. Do tego nima sobie brać drzewa ani na osadzenie ani na oprawienie zadney roboty, asz mu mistrz da, a ylekrocby to vczinił, tilekroć funtow wosku ma dać winy. Takze towarzisz rzemiesla kolodzieyskiego nima sobie brać drzewa na zadną robotę ani na trunkal, aszby mu mistrz dozwolił, a to pod funtem wosku.

§ 22. Item jesliby sie towarzisz ozenil tak rzęmiesla stalmaskiego iako y kolodzieiskiego a potimby robił za towarzisz, ma dać achtel piwa towarziszom a mistrzom pulkamienia wosku, albo yle mistrzowie vznaią.

§ 23. Item wszysci towarzisze maią sie schadzać na kazde suchedni na zalomszą, a ktoriby omięszkał, ma bydz karan towarziską winą. Do tego na kazde suchedni będą powinni sie skladać po pulgroszku na swiece do mistrzow.

§ 24. Item łaznia ma bydz od Wielkiey noci do swiętego Michala po dwudziestey y wtorey godzynie, zas od swiętego Michala do Wielkiey nocy po dwudziestey trzeciey; a iesliby ktori w łazni niebeł, nimaią go towarzisze winować, gdisz na tim nieszkoduią, bo przyrodzenie towarziszow drugich niemoze znosić łaznie, iednakze mistrz ma dać obyczay iego.

§ 25. Co sie ticze wstawania do roboti, ma towarzisz wstać iako inszy rzęmięsnicy wstaią; a ktoribi lezał godzinę po inszych rzemięsnikow wstaniu, taki od mistrzow karan bedzie wedlug wynalasku ich.

§ 26. Item ktoriby sie towarzisz vpił a przyrodzenie iego nieznosi tego, ma bydz karany winą towarziską; a ktoriby sie vkladl w poscieli w bociech albo w ubraniu, tąsz winą ma bydz karany. Iesliby sie tesz zbytnie w lozu pocił, ma bydz karany trzemi groszmi, co więtsza, iesliby sie w lozu vplugawil, ma dać mistrzom achtel piwa a tyle funtow wosku, yle oni vznaią.

§ 27. Item towarzisz ma do loza isc w trzewikach, takze z loza wstawszy, a nima bosey nogi vkazować przed zadną bialoglową pod winą towarziską.

§ 28. Item gdy towarzisz przidzie z gospody do domu, ma sie gospodarzowi, gdzie iego mistrz robi, vcciwie zachować y czeladzi potim y mistrzowi swemu; a gdy ma sieść do stołu ku wieczerzy nima sidać (s) z orężem, a po wieczerzy ma spokoinie iść spać, a gdy wstanie, ma na sobie suftfał mieć, tamze niz pocznie robić, ma sie Panu Bogu polecić a poscie ma ysc do kosciola na modlitwę ale krotką.

§ 29. Item gdiby sie trafiło, zeby mistrz oboiga rzemięsla chlopca albo czeladzy w domu nimiał, towarzisz na roskazanie mistrzowskie ma isć po piwo, bo slusniey isć towarziszowi niz samemu mistrzowi; a iesliby w tim niechcial bydz powolny mistrzowi, ma bydz karan funtem wosku.

*) Pierwotnie stało tylko „dwa“, poprawiacz wypisał „dwa razy“.

§ 30. Item jesliby towarzisz dziecie mistrzowskie piastowal, nima stąd sromoty y nima bydz karany.

§ 31. Trunkaly v mistrzow rzęmięsla kolodzieiskiego. Naprzod spica iedna gdy się trafi podwlec pod stare dzwono, a chocby y dwie na krziz, to trunkal towarziski; takze klinienie kola w kupę wciągnąć, iesliby przyniesiono bose kolo do warstatu; od koła przyobutego grosz ieden iako y od nowego.

§ 32. Item jeden podcosz wprawic aby (s) y dwa, koło partaiskie wywiercieć, towarziskie, tho takze kolo wywiartować, towarziski trunkal.

§ 33. Item kiedy sie trafi spica albo dwie, pod nowe dzwono stare kolo oprawiac, tedy mistrz towarzisowi ma dac od iedney a sobie od drugiey, więcey sie nimaią domagać pod funtem wosku.

§ 34. Item kiedy towarzisz wprawi dzwona do starego kola, by ich belo trzy y cztery, mistrz ma mu dać od kazdego po dwa szelągi, a knadt (?) wprawić, to na poly; daley nima sie czego vpominać.

§ 35. Trunkale towarzisow rzęmięsla stalmaskiego. Naprzod kiedi mistrz przeda woz kowany iako kolebkę, karetę, ridwan, kotcy, by tesz tilko skrzinie s poklatem, tedy od tego ma towarziszowi dać grosz ieden, a to dla tego mistrzowie postąpili, zeby towarzisz kola wie . . . . ił y przodek ma do kowala odniesc y przyniesć, iesliby vcniow nie beło.

§ 36. Item klonica krzywa krom blach y gozdzy, towarziskie, fuszbrat takze towarziski, klonicę prostą vczinić y na krziz, towarziskie, pulkrziza takze towarziskie, farstulec prosty niefachowy, takze pulsustri towarziskie, pulszyny gdy sie trafiło nadstosować, skrobiczka, nicoglow do osy tak do wozu iako do sani, towarziskie, klek, strama do sani, podyma, pul briki, dwa roskopy, woz kiedibi przywieziono osi przyczyniać, to towarziskie. Dwie tel . . ny trzecia mala od . . lnego pana towarziskie; motike osadzić, lusnia prosta nie l . . . . . a, dwa knotla do kotcego y do kareti na krziz, smigla iedna niezawiertowana, sczeblow dwa gdy sie zlomią do kotczego, to towarziskie.

§ 37. Item kiediby kto drzewa przywiozl swego by [y] na szteri kola, tedi to wolno zrobić towarziszowi; takze kiediby drzewa prziwieziono stalmaskiego by y na wszistek woz, wolno to będzie zrobić towarziszowi, ieno po mistrzowskiei robocie y przy swych swiecach; a kiedy nasad mistrzowski wbie, wszitko traci. Mistrzowie starszy Andrzey stalmach, Woiciech kołodziey y inni bracia tich obyczaiow potwierdzily y pieczęć cechową zawiesili. Anno Domini 1608, die 24 Septembris.

Dokument pargaminowy, bardzo zniszczony w skutek rdzy i wilgoci przechowany w cechu stelmachów Krakowskich. Pismo spełzłe nosi ślady późniejszego poprawiania atramentem dla odnowienia tekstu. Nie wszędzie jednak udało się poprawiaczowi odczytać poprawnie spełzłe wyrazy. W §§ zwłaszcza 9 i 20 widoczne myłki. Na sznurku z pąsowego, żółtego, popielatego i zielonego jedwiabiu wisi pieczęć cechowa z czerwonego wosku wyobrażająca koło o 12 sprychach, napis w otoku minuskułą gotycką: sigillum † fraternitatis † rotificvm †

427. 1544. die 17. m. Februarii, Casimiriae.

Additamentum ad statuta braseatorum Casimiriensium.

In nomine Domini amen. Quoniam omnia, que sub tempore fiunt, simul cum tempore conticescunt, nisi munimentis literarum sint perhennata, proinde nos preconsul consulesque ciuitatis circa Cracouiam Kazimirie, tam presidentes, quam antiqui, per presentes vniuersis et singulis, noticiam presencium habituris, significamus, quia animaduertentes ordinem et regimen inter priscos braseorum confectores ciuitatis nostre laudatum et statutum, in dies deteriorari et constituciones a predecessoribus braseatorum ciuitatis nostre laudatas et sancitas in nichilum redigi, cupientes ordinem a predecessoribus braseatorum ciuitatis nostre obseruatum restaurare et furticinia, que per deordinacionem braseatorum et eorum, qui ei arti se aplicant, tollere, conuocatis omnibus braseorum ciuitatis nostre confectoribus contubernijsque omnibus ad id ad pretorium totaque communitate ciuitatis nostre actersitis, de consensu vnanimi et concordi omnium nostrum constituimus, laudauimus et perpetue durandum firmauimus:

§ 1. quod quilibet conciuis noster brasea siue pro necessitate sua priuata, siue pro necessitate aliena conficiens, si discipulum ad docendum artem braseatoriam susceperit, eum mox suscepto senioribus eiusdem contubernij braseatorum veniens cum eodem discipulo ad eos publicare debebit. Quem discipulum nouiter suscipiendo seniores braseatorum, quomodo se apud magistrum suum gerere debeat, docere debebunt. Qui discipulus grossos quatuor ad cistam fraternitatis braseatorum principaliter dare debebit et eam artem per decursum anni vnius discere tenebitur et pro consolacione laborum suorum a magistro, apud quem artem braseatoriam discere voluerit, debebit habere videlicet grossos triginta peccuniarum, duas interulas, caliceos et precinctorium alias *farthuch*, que omnia magister suus post expirationem anni, si in studio permanserit et votis magistri sui obtemperauerit, dare illi debebit. Et si aliquis discipulus non consumato anno in studio apud magistrum, apud quem discere artem braseatoriam inceperat, a magistro suo quouismodo sine consensu magistri sui ad alium abierit, alter braseator illum nec docere nec suscipere debebit.

§ 2. Preterea ciues possessionem in ciuitate non habentes, brasea per eos confecta non debent vendere nec mercancias aliquas exercere, nec coretos ad mensuranda frumenta extraneis hominibus, qui frumenta a ciuitate abducunt, acomodare sub pena per nos consules in premissos transgressores iuxta arbitrium nostrum statuenda. In testimonium et robur presentes sigillo nostro communiri iussimus. Actum et datum feria secunda post festum sancti Valentini martiris proxima, anno a natiuitate Christi millesimo quingentesimo quadragesimo quarto.

Dokument pargaminowy opatrzony mniejszą pieczęcią radziecką miasta Kazimirza, zawieszoną na pasku pargaminowym. Jest ten wilkirz zapisany także w Acta Consul. Casimir. 765, str. 672.

428. 1544. die 3. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de specimine artis gladiariae.

Feria secunda post dominicam Inuocauit. — Domini consules ad instantiam et petitionem seniorum contubernij gladiatorum vnanimiter constituerunt, quod videlicet in posterum semper quilibet ex gladiatoribus futurus magister debeat suae artis specimen cedere ad instar eius gladij, quem hic modo demonstrarunt prefati seniores, quin et is gladius hic nunc demonstratus, asseruandus erit pro exemplo speciminis artis in ipsorum contubernio. Sed vt de qualitate huiusmodi speciminis expressius constet, gladij forma praesentibus descripta est, vt subsequitur: Inprimis debet vagina esse tribus sutilibus notis consuta, existente nota superne exterius, zona vero subtus corium. Item gladius debet esse probe politus habens manubrium alias *rąkomyecz* filis aeneis plexum et fenestriculis irradiatum; item crux siue manuum propugnaculum alias *ielicza* simul et capitellum alias *glowycza* ad instar caseorum vulgo nuncupatorum *maldrzikj* formatum, debent esse aurichalco incrustata. Item debet esse perula de corio inuncto circumdata fimbriataque quattuordecim variegatis plicis cum *zamisch* subducta, denique capuli siue manubrij ferrum bene politum debent includi fistulae de aurichalco elaboratae.

Acta Cons. Crac. 9, str. 15.

429. 1544. die 30. m. Aprilis, Cracoviae.

Senatus consultum de ferramentis vendendis.

Feria quarta vigilia s. Iacobi et Philippi. — Domini consules inter *szmatruszankas* ab vna, et eos, qui in cellarijs vel institis ferramenta diuendunt, ab altera partibus, ita decreuerunt et vnanimiter constituerunt, nempe quod *szmatruszanky* debeant diuendere saltem ea ferramenta, quae a fabris conficiuntur; ipsi vero in cellarijs vel institis ferramenta vendentes debeant dumtaxat ea ferramenta, quae ex officina ferraria prodeunt alias *hamrowe* diuendere. Nihilominus tamen liberum erit vtrisque partibus praefatis vendere vomeres alias *lyemyeschy*.

Acta Cons. Crac. 9, str. 18.

430. 1544. die 20. m. Iunii, Cracoviae.

De sociis contuberniorum sutorum et pictorum Cracoviensium.

Feria sexta post octauas Corporis Christi. — Domini consules decernendo praeceperunt seuere tam sutorum quam pictorum senioribus, vt eorum

socijs et familiae vtrinque edicerent, ne inuicem quouis modo vel verbo vel facto auderent impetere et laedere sub graui poena per consulatum erroganda. Denique pictorum senioribus iniunxerunt, vt scriberent literas ad extera illorum contubernia de facinore eorum trium sociorum, qui vulnerarunt Albertum Karkosch sutoriae artis socium, ne videlicet huiusmodi tres socij artis pictoriae alibi ad artificium admitterentur, donec sese hic iustificarent de praedicta vulneratione.

Acta Cons. Cracov. 16, str. 513.

431. 1544. die 24. m. Iulii, Cracoviae.

De contubernio barbitonsorum Cracoviensium.

Feria quinta vigilia s. Iacobi. — Domini consules ad instantiam seniorum contubernij barbitonsorum pronunctiauerunt, non debere penitus quidquid in posterum literis et consuetudini eorundem barbitonsorum contubernij praeiudicare ac nocere decretum consulare nuper feria quarta in crastino Diuisionis inter Georgium Czeyszler chirurgicum et praefatos seniores latum.

Ibidem quoque domini consules sententia sua sensum, quo accipi debeant verba exiguae collationis a nouo magistro praestandae, in literis barbitonsorum contenta, declararunt et interpretati sunt in hunc modum, quod nouus magister in praebenda collatione dumtaxat duos missus, nempe vnum assatum, alterum elixum ferculum et non plures exhibere tenebitur.

Acta Cons. Crac. 16, str. 562.

432. 1544. die 10. m. Octobris, Cracoviae.

De contubernio pannicidarum Cracoviensium.

Feria sexta ante Heduigis. — Ibidem quoque domini conuocatis panni cidis pronunctiauerunt et edixerunt, vt inter eosdem pannicidas bonus in omnibus obseruetur ordo, nec quisquam illorum audeat alteri auocare et abducere emptores mercantesque sub quinque marcarum mulcta irremissibiliter persoluenda.

Acta Cons. Crac. 16, str. 641.

433. 1544. die 20. m. Decembris, Cracoviae.

Sigismundi I. regis Poloniae decretum, inter aurifices Casimirienses et Cracovienses litem dirimens.

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, supremus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiaeque etc. dominus et haeres, significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis et singulis, praesentibus et futuris, harum

noticiam habituris, quod cum nomen socii cuiusdam Casparis aurifices ciuitatis nostrae Cracouiensis ad proconsulem et consules oppidi nostri Casimiriensis detulissent, quod is, cum eorum se contubernio non addixisset, nec specimen artis suae dedisset, clam nihilominus artem hanc exerceret, ac decretum nostrum produxissent, quo ne id facere quisquam auderet, cautum per nos fuit, ac consules Casimirienses viso decreto nostro, ei parendum esse pronunciassent: quoniam ab hac eorum sentencia socius ille ad nos appellauerat, euenit, vt Casimirienses aurifices Cracouiensibus actionem coram nobis intentarent, ac grauiter de illis quererentur, quod iurisdicionem in eos sibi vendicarent, cum tamen literas nostras haberent, quibus propria sua contubernia habendi potestas eis per nos est permissa; Cracouienses contra vetustiores nostras literas protulerant, quarum in iis, quae per Casimirienses sunt producta, nulla fuit facta mencio, neque est eis expresse derogatum: in quibus, vt Casimirienses aurifices Cracouiensium authoritatem agnoscerent, et eorum se contubernio adiungerent, decreuimus. Produxerunt et sentenciam nostram diffinitiuam anno millesimo quingentesimo trigesimo primo, sabbato ante dominicam Oculi in ciuitate hac nostra Cracouiensi per nos, hac ipsa controuersia coram nobis agitata, latam, qua et ipsa subesse debere iurisdicioni Cracouiensium Casimirienses aurifices pronunciauimus. Nos visa sentencia eiusmodi nostra, nihil contra eam statuendum, sed in robore suo eam conseruandam duximus, ita vt conseruamus praesentibus, id, quod tum per nos fuit decretum, perpetuis temporibus obseruari volentes, ac Casimiriensibus perpetuum deinceps hac in causa silencium imponentes, quin illud serio mandantes, ut ne quis artem aurificum profiteri audeat vel Casimiriae vel Clepardiae vel aliis quibuscunque finitimis in oppidis, nisi in contubernio Cracouiensi artis suae specimen dederit, atque id, quod vulgo *stuki* vocant, coram eorum senioribus in contubernio iuxta morem obseruari solitum, laborauerit et demonstrauerit, contubernium vel fraternitatem cum eis susceperit, in omnibusque eorum articulis, punctis et condicionibus, quae in eorum ordinacionibus a consulatu Cracouiensi continentur, se conseruauerit, cumque eorum familijs eisdem obtemperauerit, ac quecumque in sentencia per nos ante tredecim annos lata, continentur, ea ut ibidem perscripta sunt, volumus firmiter obseruari. Grauari tamen sumptibus in conuiuia facienda, quo tempore specimen artis suae dat socius et in magistrorum numerum refertur, superuacaneum ducimus atque ad eam rem adigi quemquam prohibemus, illud potius praecipientes, ut pro officio suo prouideant aurifices Cracouienses, ne qua fraus fiat, et si cuius fraudem deprehenderint, in eum animaduertant, aut ad magistratum nomen eius deferant, vt fraudis suae debitas paenas persoluat. Ac omni racione prouideant aurifices Cracouienses, ne quam de se querendi occasionem hominibus praebeant, qui saepe nimio plus deperire in auro atque argento, magnoque se per aurifices detrimento affici queruntur, atque in omnibus ita se gerant, quemadmodum in sentencia nostra anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo primo per nos lata, fusius scriptum continetur. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum est subappensum. Data Cracouiae die Saturni in vigilia sancti Thomae apostoli, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo quarto, regni vero nostri anno trigesimo octauo. — Samuel episcopus Plocensis et vicecancel-

larius. — Relatio reuerendi in Christo patris, domini Samuelis Maczieiewski episcopi Plocensis et regni Poloniae vicecancellarij.

Przywilej pargaminowy przechowany w cechu złotników Krakowskich, opatrzony mniejszą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z białego i czerwonego jedwiabiu. (Kopija T. Żebrawskiego).

434. 1545. die 5. m. Ianuarii, Casimiriae.

Consules Casimirienses inter serrifices fabrosque Casimirienses et serrifices gladiatoresque Stradomienses litem dirimunt.

Actum feria secunda in profesto Epiphaniarum. — Coram nobis personaliter comparentes seratoriae gladiatoriaeque artis magistri cum ceteris magistris fraternitatis eorum, coincolae Pontis Regalis, in et contra fabros et seratores coincolas Kazimirienses proposuerunt, quia illi contra (mandatum) magnifici domini Seuerini Bonar castellani Biecensis, magnique procuratoris castri Craccouiensis etc. domini nostri graciosissimi, literas artificia eorum concernentes et alias res cum eis equali sumptu pro decore suo comparatas detinent, que res omnes iuxta mandatum sue magnificencie per officium nostrum consulare debuerunt ad praetorium actipi (s), petentes ad extradendum medietatem omnium rerum praefatos artifices eis cogi. Ex aduerso partes respondentes exaudita proposicione praemissa, reproduxerunt minutam decreti per nos anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo, feria secunda ante festum sancti Ioannis Baptistae inter eos et praefatos artifices Pontis Regalis lati, quomodo cista contubernij eorum cum ceteris rebus Kazimiriae et non in Ponte Regali seruari debuit, et ita pecierunt, se liberos ab impeticione pronunciarj. Nos tandem exauditis omnibus praemissis decreuimus, vt praefati artifices Pontis Regalis iuxta minutam per artifices ciuitatis nostrae oblatam, se in omnibus regant, et mandamus, ne decreto nostro sub pena decem marcarum de quolibet eorum praefato decreto contraueniente per nos recipienda repugnent. Quod decretum et mandatum nostrum actores ipsi non susceperunt, verum ad magnificum dominum Severinum Bonar castellanum Biecensem, magnumque procuratorem terrae Craccouiensis, dominum graciosissimum se euocarunt.

Acta Consul. Casim. 756, str. 828.

435. 1545. die 27. m. Februarii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae privilegium a Ioanne Alberto rege Poloniae contubernio pistorum Cracoviensium anno 1496. impertitum, ratum facit. (Feria sexta post festum s. Mathiae apostoli).

Oryginał pargaminowy, przechowany w cechu piekarzy Krakowskich, opatrzony jest mniejszą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurze ze złotych i paliowych jedwabnych nici. Przywilej Jana Olhrachta z r. 1496 ogłoszony jest drukiem w kodeksie dyplomatycznym miasta Krakowa, pod N. 258.

436. 1545. die 18. m. Martii, Cracoviae.

Statuta contubernii institorum ferrariorum Cracoviensium.

Feria quarta post dominicam Laetare. — Domini consules in reipublicae negocijs pleno numero congregati, inter caetera volentes legitimam, bonam et aequabilem ordinationem facere inter eos, qui in cellarijs vel institis ferramenta diuendunt, eisdem omnibus officiose vocatis et accersitis ad officium nostrum, infrascriptam constitutionem sanxerunt et confirmarunt, firmiter obseruandam, quae eo modo, vt sequitur, sonat:

§ 1. Inprimis nemo audeat proficisci ad officinam ferrariam alias *na kusznicze* pro emendis ferramentis, nisi pro communi pecunia emendum foret, aut ab omnibus simul mitteretur ad coemendum.

§ 2. Item cum aliquem missuri sint ad officinam ferrariam alias *na kusznicze* pro coemendis ferramentis, extunc non amplius quam per decem marcas peccuniae singuli conferre debebunt ad emptionem ferramentorum.

§ 3. Item nemo audeat emere ferramenta tum in Clepardia, tum in Craccouia, tum in diuersorijs, tum in vijs et itineribus, praeter omnium noticiam et scitum.

§ 4. Item omne ferramentum Austriacum siue Racussiense, chalybes, Vngaricum ferramentum, vomeres alias *lyemyschye*, palas et omnes res mercesque ad illorum institas ferrarias pertinentes, debent coemi ad communem aequalem diuisionem.

§ 5. Item si contingeret aliquem mitti ad officinam ferrariam alias *na kusznicze*, tum poterint mittere quempiam cum literis communibus expensis, aut poterint inter se aliquem deligere, qui illis placeret.

§ 6. Item si contingeret debere mitti pecunias ad officinam ferrariam, sique tunc aliquis illorum non dedisset vel dare nollet pecunias, tum quoque is minime debet huiusmodi merces expetere, neque ei illae debent impartiri et dari.

§ 7. Item si contingeret coemendo ferramenta eorundem ferramentorum tam chalybis quam alterius cuiuscunque generis ad institas illorum ferrarias pertinentes, solucionem concedi ad praestitutum tempus, extunc id nemini illorum esse debet occultum, sed cuilibet illorum debet tempus solutionis praestitui iuxta contractum coniunctim factum, ac quilibet debet curare, vt pro tempore secundum conuentionem praestituto habeat paratam pecuniam. Quicunque vero id negligere auderet, is etiam minime deberet potiri huiusmodi mercibus ferrarijs creditis.

§ 8. Item quod attinet diuisionem et partitionem dictarum mercium ferrariarum inter illos habendam, hec ita habere et fieri debet. Inprimis quod ferramenta illa, quae emuntur curribus, connumerando videlicet in quemlibet currum per 24 ferramenta vulgo vocata *schiny*, diuidi debent inter illos per curros (s) quoque non autem per vnum ferramentum vulgo nuncupatum *schina*. Extat etiam ferramentum vulgo nuncupatum *sztaby*, quod etiam similiter emitur et similiter diuidi debet.

§ 9. Item laminae ferreae emuntur sexagenatim et semisexagenatim;

heae ita debent diuidi, nempe sexagenatim vel semisexagenatim cuilibet iuxta numerum et summam aduectarum.

§ 10. Item ferramenta Vngarica siue Austriaca et Racussiensia ac chalybs etiam emuntur per centenarios vel semicentenarios; hec etiam simili modo, prout emuntur, diuidi debent.

§ 11. Item vomeres, palae, cathenae emuntur secundum numerum, ea quoque debent numeratim cuilibet, quantum poterit caedere, diuidi.

§ 12. Item quidquid vni illorum non sufficeret circa vnam aduectionem, is tunc illud circa alteram aduectionem cvmprimis debet accipere.

§ 13. Item nemo audeat alter alteri emptores abalienare et auocare.

§ 14. Item quando huc Craccouiam ad forum ferramenta aduehentur, tunc illi institores ferrarij non prius debent ea emere, nisi post meridiem exactam.

§ 15. Item quicunque prefatorum institorum ferrariorum ausus fuerit alicui articulo ex omnibus suprarecensitis articulis constitutionis praesentis contrauenire et transgredi, huic omnino debebit eius instita occludi et occlusa permanere ad spacium vnius quartalis anni; ac si quis huiusmodi transgressor quaesierit aliquam intercessionem pro dimittenda tali paena, is debebit propterea etiam instita carere et illam penitus perdere ammittereque.

§ 16. Porro isthaec praesens constitutio sancita est et durare debet ad arbitrium et beneplacitum dominorum consulum.

Acta Consul. Crac. 9, str. 20.

437. 1545. die 2. m. Maii, Cracoviae.

Senatus consultum de coriis praeparandis vendendisque.

Actum sabbato vigilia Inuencionis Crucis. — Domini consules in praesentia generosi domini Petri Borathynskj vicecapitanei Craccouiensis, illustris et magnifici dd. Petri Kmytha comitis in Wysznicze, palatini Craccouiensis etc. vicesgerentis, accersitis huc ad officium sutoribus, albicerdonibus, tinctoribus, crumenarijs et huiusmodi alijs artificibus cum corrigio laborantibus, volentes eorundem artificum controuersias pro vtilitate publica dirimere, ac eis praescribere ordinationem commmuni omnium bono accomodam, inter eosdem itaque artifices auditis et exacte trutinatis vtrinque racionibus, defensionibus et allegationibus, tale decretum et eiuscemodi constitutionem ibidem ad beneplacitum dominorum consulum officij competentis duraturam tulerunt, sanxeruntque, quemadmodum infra sequitur, nempe:

§ 1. Quod ex nouis et legitimis racionibus vtilitati reipublicae nunc seruientibus et necessarijs, cassando et annihilando articulum in literis et decretis posterioribus (s) per albicerdones a consulatu ad beneplacitum ipsorum dominorum consulum obtentis, contentum, pro hoc tempore vehementer damnosum et communi fraudi deceptionique ansam magnam praebentem, vtpote de concessa albicerdonibus facultate cutes veruecinas adipe piscium ad instar *zamisch* Prutenici praeparandi, reuocandoque in suum pristinum vigorem veteres constituciones anno 1444 et decretum inter albicerdones et tinctores feria sexta post Stanislao anno 1535 promulgatum, debent in posterum albicerdones sese iuxta dictas veteres constitutiones et anterius memoratum decretum conseruare ac nequaquam amplius vllas agninas, veruecinas et vitulinas cutes ad instar *zamisch* praeparare, sed dumtaxat cutes aruinas, dorcinas et hircinas minores.

§ 2. Deinde nemo praefatorum artificum debet cutes elaboratas extra regnum euehere.

§ 3. Denique omnes illi ex praefatis artificibus, quibus scilicet garrulatorium alias schmetterhausz et institae ad diuendendum cutes deputatae sunt, minime debent vel domi vel alibi praeterquam in praedictis deputatis locis, institis et garrulatorio cutes suas venum exponere et diuendere.

§ 4. Postremo etiam debent omnino albicerdones sufficientem copiam alutarum vulgo nuncupatarum *lyesch*, semper praebere et dare pro precio ipsis tinctoribus et alijs artificibus huiusmodi alutis indigentibus, eaque omnia seruari debent sub mulcta consueta irremissibiliter persoluenda.

Caeterum huius praesentis constitutionis et decreti duos solum vltimos articulos de certis assignatis locis diuendendi cutes ac de praestanda tinctoribus sufficienti copia, praefati albicerdones suscipere detrectauerunt, quare eisdem albicerdonibus per dominos consules super huiusmodi duobus refutatis articulis praefixus est terminus comparendi coram s. regia maiestate, domino nostro clementissimo hinc ad octauam, vt isthic per eandem s. regiam maiestatem tales articuli decidantur.

Acta Cons. Crac. 17, str. 39.

438. 1545. die 20. m. Maii, Cracoviae.

Senatus consultum de coriis praeparandis vendendisque.

Actum feria quarta ante festa Pentecostes. — Domini consules in praesentia generosi domini Petri Boratinsky vicecapitanei Craccouiensis atque vicesgerentis illustris et magnifici domini, domini Petri Kmyta comitis in Wisznicze, palatini Craccouiensis etc. etsi non ita pridem, videlicet sabato vigilia Inuencionis s. Crucis anno nunc currenti ex certis caussis et racionibus hanc facultatem ademerant albicerdonibus, ne videlicet pelles vitulinas et mutoninas ad instar *szamysz* praepararent, tamen penitius exactiusque secum reputantes, non esse cuiusuis, vt ex dorcinis pellibus confectas cutes sibi comparare possit, volentesque hac re tenuioris fortunae hominibus prodesse, cunctisque huius inclyti regni ordinibus gratificari, concesserunt denuo (iuxta prius consulare decretum anno 1539 super hac re pronunctiatum) eisdem albicerdonibus eam potestatem, vt vitulinas et mutoninas pelles ad modum *szamesch* adipe piscium praeparare possint, ea autem conditione, vt nusquam alibi locorum easdem, quam in solo schmeterhausz Craccouiae vendere audeant, idque iusto et quam fieri potest leuissimo praetio. Denique ne eiusmodi vitulinas et mutoninas cutes, iam ad instar *szamesch* elaboratas et

piscium adipe adaptatas, quouis praetextu pro hircinis dorcinisque cutibus vendere, aut etiam extra ciuitatem euehere audeant, quin cuilibet emptori pellium varietatem et ex cuius iumenti cutibus sint praeparatae, indicare erunt obligati, sub artificij sui priuacione. Alioquin si quis in ea re aliquam fraudem committere ausus fuerit, falsitatis crimen aperte subibit, neque ob id in contubernio vllo modo tollerari, imo in perpetua tempora ab artificij exercicio submoueri debebit, quauis excusacione et tergiuersacione semota.

Acta Cons. Crac. 17, str. 76.

439. 1545. die 10. m. Iulii, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum inter pileatores Lovicenses et Cracovienses litem dirimens.

Feria sexta ante Margarethae. — Inter magistros contubernij pileatorum ciuitatis Lowiczensis missos huc ab eodem contubernio Lowiczensi ab vna, et seniores magistros contubernij pileatorum huius ciuitatis Craccouiensis ab altera partibus, occasione contubernalis simboli siue propinationis pro recipiendis socijs constitutae alias *przeschinck*, qua videlicet socij pileatorum Lowiczensium huc commeantes, denuo secundarioque grauarentur et vexarentur aduersus priuilegium s. regiae maiestatis domini nostri clementissimi, dicto contubernio pileatorum Lowiczensium concessum, hic modo per supramemoratos magistros pileatores Lowiczenses huc missos exhibitum, de data in conuentu generali Pyotrkowiensi, feria sexta post Inuocauit anno 1544: domini consules decreuerunt, praefatum contubernium pileatorum Craccouiensium debere se erga praedictos pileatores Lowiczenses gerere et conseruare iuxta praefatum priuilegium s. regiae maiestatis hic nunc lectum, interdixeruntque eisdem pileatoribus Craccouiensibus, ne in posterum auderent eos socios pileatorum (qui iam in Lowicz contubernali propinatione recepti et approbati forent), huc aduenientes, denuo alia propinatione grauare et molestare sub seuera animaduersione et mulcta, nullam amplius habituri excusationem de ignorato supradicto priuilegio.

Acta Cons. Crac. 17, str. 92.

440. 1545. die 27. m. Iulii, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae privilegium a Casimiro II. rege Poloniae contubernio sutorum Cracoviensium anno 1468. impertitum, ratum facit. (In crastino festi s. Annae).

Oryginał pargaminowy, przechowany w cechu szewców Krakowskich. Pieczęci niedostaje. Zatwierdzony przywilej króla Kazimirza Jagielończyka z r. 1468, ogłoszony jest drukiem w kodeksie dyplomatycznym miasta Krakowa pod N. 178.

441. 1545. die 22. m. Octobris, Cracoviae.

Sigismundus I. rex Poloniae contubernio albicerdonum Cracoviensium privilegia quaedam impertit.

In nomine Domini amen. Ad sempiternam rei memoriam. Ne error obliuionis rebus sub tempore versantibus pariat detrimentum, alta regum et principum decreuerunt consilia, ea literarum apicibus et testimonium (s) annotacione perhennare. Proinde nos Sigismundus primus Dei gratia rex Poloniae, supremus dux Lituaniae, necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniaeque etc. dominus et haeres, significamus tenore praesentium, quorum interest, vniuersis et singulis, praesentibus et futuris, praesentium notitiam habituris, quod cum expositum nobis fuisset a subditis nostris albicerdonibus, qui *białoskorniczi* nuncupantur, penes Cracouiam in Cerdonia degentibus, eos magno incommodo et rerum suarum iactura ex hoc affici, quod abusu et licentia quadam per socios suae artis extra regnum nostrum ac iurisdicionem suam, sub qua resident, ad Viennensem, Vratislauiensem aliasque ciuitates exteras praetextu iniuriarum et controuersiarum plerunque euocarentur, contra omne equitatis institutum contraque iura et consuetudines ipsius regni nostri, secundum quas nemo subditorum nostrorum alibi, praeterquam in iure suo et coram iudice suo competenti comparere seque iustificare vnicuique teneretur, supplicatum deinde nobis esse, vt ipsis albicerdonibus ab hoc euocandi eos incommodo leuandi intendere authoritate nostra regia dignaremur: nos qui vnumquemque subditorum nostrorum iusta praesertim ac licita petentem, ad exaudicionis gratiam benigne admittere eorumque commoditati ac iusticiae consulere nihil grauate consueuimus, supplicationi eiusmodi a praenominatis albicerdonibus nobis porrecte clementer annuentes, abusum et consuetudinem praedictam seu licentiam euocandorum eorum extra regnum nostrum et ius suum ad aliarum ciuitatum iudicia introductam, eo quod absurda et iniqua sit, duximus abrogandam ita ut abrogamus, tollimus et abolemus literis nostris praesentibus, decernentes et seuere inhibentes,

§ 1. ut nemo albicerdonum ipsorum Cracouiensium extra regnum nostrum et ius suum, sub quo resident, alterum evocare aut evocatus alibi praeterquam coram iudicio suo comparere audeat, sub paena ducentorum florenorum Hungaricalium, cuius vna fisco nostro medietas, alia vero contubernio eorum cedat, et sub grauissima indignatione nostra. Verum si quispiam siue magister, siue etiam socius artis cerdonicae praetextu iniuriae vel alio quocumque criminari alterum eiusdem artis voluerit, deferat et accuset illum coram senioribus magistris pro tempore existentibus, qui si ministrandae illi iusticiae sufficientes non fuerint, advocent sibi eos, qui fuerint seniores magistri anni proxime tum praeteriti, cum quibus vna iuxta constituciones suas et pluralitatem sufragiorum iustitiam vnicuique iniuriam passo prestent indilatam.

§ 2. Praetera consulere volentes commoditati non solum albicerdonum

ipsorum ac ciuitatis nostrae Cracouiensis, verum etiam regnicolarum et subditorum nostrorum vniuersorum, concessimus iam ante per decretum nostrum Cracouiae sabbato ante diem festum sanctae Margarethae anno praesenti promulgatum, albicerdonibus ipsis facultatem, ut omnium generum cutes adipe et pinguedine piscium more Prutenico elaborare et aptare possint, concedimusque etiamnum praesentibus literis nostris, alias iuxta decretum nostrum praefatum, hoc in se latius continens, eos conseruamus.

§ 3. Quoniam vero albicerdones ipsi equalia onera cum aliis artificibus ciuitatis nostrae Cracouiensis ferre coguntur, volumus vt eisdem libertatibus, immunitatibus et praerogatiuis in vendendis cutibus, arte eorum elaboratis, gaudeant, quas et caeteri artifices ciuitatis nostrae Cracouiensis habent, neque in eis a quopiam impedientur: id praeterea prospectum iri uolentes et mandantes iisdem albicerdonibus, ne haec genera cutium in fraudem emptoris promiscue vnum pro altero confundere et elaborare aut etiam venum exponere audeant, sub ammissione omnium cutium et paena in arbitrio nostro constituenda.

§ 4. Et insuper, ut praefati albicerdones regimine debito dirigantur, volentesque illis vberiorem gratiam nostram exhibere, constitutiones et consuetudines omnes et singulas eorum contubernii, antiquitus per eos tentas et obseruatas et quae non sunt iuri contrariae, eas authoritate nostra regia approbandas, ratificandas et confirmandas duximus, approbamusque, ratificamus et confirmamus praesentibus in omnibus eorum punctis, clausulis et articulis, decernentes eas robur debitae firmitatis obtinere, tenore praesentium mediante in evum. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Cracouiae feria quinta post festum Vndecem millium virginum proxima, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo quinto, regni vero nostri trigesimo nono. Praesentibus reuerendis in Christo patribus dominis: Samuele Maczieiowski Plocensi nominato et electo Cracouiensi et regni nostri vicecancellario, Ioanne Dziadvski Premisliensi, Andrea Zebrzidowski Chelmensi, Ioanne Droiewski nominato Camenecensi, episcopis, necnon magnificis, generosis et venerabilus Petro Kmitha comite in Visnicze Cracouiensi, regni supraemo marschalco, Scepusiensi, Premisliensi, Collensique capitaneo, Ioanne a Tanczin Sandomiriensi, curiae nostrae marschalco, Lublinensi, Lelouiensique capitaneo, palatinis, Nicolao de Volia Sandomiriensi, serenissimae coniugis nostrae dominae Bonae curiae magistro, Lomsensi, Visnensi, Sanocensi, Lanczkorunensique capitaneo, Petro Opalinski Gnesnensi, serenissimi domini Sigismundi Augusti regis Poloniae, filii nostri charissimi curiae magistro, Olstinensi et Costensi capitaneo, Spitkone de Tarnow Voinicensi, regni nostri thesaurario, Siradiensi, Krzepicensi et Krzeszouiensi capitaneo, Seuerino Bonar de Balicze Biecensi, zuppario, burgrabio et magno procuratore Cracouiensi, Oszwiacimensi, Rapstinensi, Satoriensi et in Oczieczy capitaneo, castellanis, Thoma Soboczki regni nostri cancellario, burgrabio Cracouiensi et capitaneo Rauensi, Martino Volski succamerario nostro et Sacroczimensi, Czernensi, Blonensique capitaneo, Ioanne Tarlo de Sczekarzewicze mensae nostrae structore, capitaneoque Pilsnensi, Augustino Cothwicz praefecto stabuli nostri, Iacobo Vchanski referendario, Ioanne Przerambski secretario nostris, canonicis Cracouiensibus ac aliis quam plurimis dignitariis, officialibus et aulicis nostris, sincere et fidelibus dilectis, testibus circa praemissa fide dignis. Datum per manus praefati reuerendi in Christo patris, domini Samuelis episcopi Plocensis, nominati et electi Cracouiensis et regni nostri vicecancellarii syncere nobis dilecti. — Relatio eiusdem reuerendi in Christo patris domini Samuelis Maczieiowski episcopi Plocensis, nominati et electi Cracouiensis ac regni Poloniae vicecancellarii Samuel episcopus Plocensis et nominatus electus Cracouiensis ac vicecancellarius sst.

Z potwierdzenia króla Zygmunta Augusta z r. 1549, którego oryginał pargaminowy przechowany w cechu białoskórników Krakowskich. (Kopija W. Gąsiorowskiego).

442. 1545. die 26. m. Octobris, Cracoviae.

Consules Cracovienses contuberniis quibusdam mandant, ut praecepta palatini et capitanei Cracoviensis exsequantur.

Feria secunda ante Simonis et Iudae. — Domini consules vocatis ad se sutoribus, rufficerdonibus, albicerdonibus, tinctoribus, crumenarijs, corrigiatoribus ac generaliter omnibus alijs opificibus, qui corio indigent et laborant tum etiam lanijs, pistoribus et braxatoribus, serio eisdem omnibus iniunxerunt ac praeceperunt, vt iuxta constitutiones generales magnifici domini domini palatini et capitanei Craccouiensis etc. (quae nudius quartus per praeconem in quattuor ciuitatis angulis, adhibito etiam ministeriali terrestri, sunt solemniter publicatae) sese conseruare velint, nempe lanij in vendendis carnibus et cutibus, cerdones in suppeditando sutoribus et alijs opificibus coreo omnis generis, sutores vicissim in operandis et vendendis omnis generis calceis, pistores in suppeditandis iuxta aestimationem frumentorum panibus, et braxatores in propinanda et vendenda secundum constitutum praetium ceruisia, idque sub mulcta et poena 14 marcarum irremissibiliter succumbendarum.

Acta Cons. Crac. 17, str. 209.

443. 1545. die 29. m. Octobris, Casimiriae.

Consules Casimirienses contubernio pannificum lectum unum in hospitali ad s. Leonardum assignant.

Actum feria quinta post festum sanctorum Simonis et Iudae apostolorum proxima. — Nos proconsul et consules tam presidentes quam antiqui ciuitatis circa Craccouiam Kazimiriae, vniuersis et singulis, praesentibus et futuris, noticiam praesentium habituris, notum facimus, quia de consensu vnanimi et concordi quottidianis famatorum Mathiae et Ioannis Zaborsky pannificum, officij consularis nostri confratrum, et aliorum pannificum contuber-

nij ciuitatis nostrae permoti et inclinati petitis, supratactis magistris pannificum admissimus in hospitali sancti Leonardi circa Kazimiriam sitto, cuius prouisores sumus, cameram et lectum in ea construere, in qua camera socius artis pannificie, si egrotus fuerit, et dominus Deus infirmitate eum praeocupauerit, iacere poterit: marcas autem quinque memorati pannifices ad hospitale sancti Leonardi dederunt ad necessitates hospitalis conuertendas. Ita, quod si aliquis socius apud aliquem magistrum artis pannificie ciuitatis nostre egrotare ceperit, ad hospitale sancti Leonardi si voluerit, debet dari et per prouisores eiusdem hospitalis debet suscipi. Quam admisionem volumus perpetuis temporibus robur et vigorem habere.

Acta Consul. Casimir. N. 757, str. 4.

444. 1545. die 12. m. Novembris, Cracoviae.

Senatus consultum de tabernis avenariis.

Feria quinta in crastino s. Martini. — Domini consules in reipublicae negocijs pleno numero congregati, inter caetera vnanimi voto concluserunt, quod post disiectionem et demolitionem popinae ciuitatis et institarum auenariarum, denuo nouae institae per dominos aerarios ciuiles construi debeant, sed non plures praeterquam sex numero, idque in loco aliquo competenti. Ad vitandam autem auenae caristiam similiter vnanimi sententia concluserunt, quod quilibet eorum, cui eiusmodi nouiter construenda instita conferetur, non plus auenae emere aut alibi locorum deponere auderet, nisi quantum ipsius instita, in qua sedebit, capere possit, idque sub amissione eiusmodi auenae et institae ipsius priuatione.

Acta Cons. Crac. 9, str. 22.

445. 1546. die 12. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de senioribus contubernii salicidarum Cracoviensium.

Feria sexta post Cinerum. — Inter seniores et iuniores fraternitatis et contubernij salicidarum domini consules volentes dictarum partium controuersias dirimere et determinare, tale decretum tulerunt:

§ 1. Inprimis debent amodo seniores praesidentes salicidarum cuiuslibet anni eligi per vniuersos tam seniores quam iuniores salicidas communibus suffragijs et votis, ita, vt qui plura vota et suffragia habuerit, is in seniorem praesidentem deligatur.

§ 2. Secundo, notarius eorundem salicidarum debet quoque similiter communibus suffragijs et votis eligi, iuramentoque astringi, vt fideliter et diligenter conscribat redditus et prouentus tam ad contubernium quam ad ciuitatem ex sale pertinentes.

§ 3. Tercio, seniores praesidentes debent pecunias tam contubernij quam ciuitatis recipere et reponere ad vtramque cistulam contubernij et ciuitatis, conuocatis scilicet ad id caeteris fratribus et salicidis.

§ 4. Quarto, ratio omnium prouentuum perceptorum et expositorum debet fieri et reddi iuxta formam et tenorem decreti inter eosdem salicidas antea promulgati. Ad quam quidem rationem ordinandam ijdem domini consules deligent et mittent nonnullos ex suo gremio caetuque collegas.

Acta Cons. Crac. 17, str. 287.

446. 1546. die 22. m. Maii, Casimiriae.

De conviviis magistrorum artis mensatorum et doliariorum.

Actum sabbato ante festum sancti Vrbani papae proximo. — Ex decreto consulari nostro et de consensu praesentaneo omnium magistrorum artis mensatoriae et doleatoriae, coincolarum Kazimiriensium et Stradomiensium, omnes magistri tam artis mensatoriae quam doleatoriae conuiuia et collaciones circa demonstrandum specimen artis suae parari consueta, ne ad paupertatem deducantur, interim, qui nunc in contubernio eorum sunt, per duos magistros, postea autem per vnum peragi debebunt.

Acta Cons. Casimir. 757, str. 96.

447. 1546. die 16. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de lana a revenditoribus emenda vendendaque.

Feria sexta postridie Diuisionis apostolorum. — Ad querelam famatorum Mathiae pannificis, Ioannis Szagorskj, Mathiae Rikala pronunc proconsulis, Stanislai Czytwar, Mathiae pellionis consulum ciuitatis Casimiriensis, nomine totius consulatus et communitatis eiusdem ciuitatis Casimiriensis ex parte pannificum Casimiriensium simul cum magistris pileatoribus Craccouiensibus contra propolas et reuenditores lanae hic Craccouiae commorantes et existentes, domini consules inter easdem partes auditis et perpensis earundem partium allegationibus, huiusmodi decretum tulerunt, quod videlicet

§ 1. praefati reuenditores lanae nequaquam debent hic Craccouiae in foro (extra nundinarum tempora) ab hospitibus et extraneis lanam coemere sub quinquaginta marcarum mulcta irremissibiliter succumbenda, sed saltem artificibus indigentibus et laborantibus lana liberum erit coemere lanam ab extraneis hospitibus.

§ 2. Denique quod reuenditores lanae habere quidem debent liberam facultatem aliunde ex locis, ciuitatibus regionibusque externis coemendi lanam, verumtamen eiusmodi lanam aliunde per eos emptam et adportatam, minime debent hic Craccouiae diuendere hospitibus et extraneis ac solum

conciuibus pileatoribus pannificibusque domesticis tam huius ciuitatis Craccouiensis quam ciuitatis Casimiriensis, sub simili 50 mar. mulcta irremissibiliter succumbenda.

§ 3. Hac tamen conditione adiecta, quod si praefati artifices lana laborantes vel non opus haberent lana, vel nollent a reuenditoribus emere, extunc reuenditores debebunt id consulatui indicare et intimare, ac post huiusmodi indicationem et intimationem officiosam poterint tandem ijdem reuenditores lanam per dictos artifices omissam, libere etiam hospitibus et extraneis diuendere.

§ 4. Caeterum praedicti pannifices et pileatores vicissim non debent extraneis et hospitibus vendere lanam, sed eam sibi pro sui artificij necessitate seruare vel vicinis artificibus lana indigentibus communicare itidem sub 50 mar. mulcta.

§ 5. Sed quoniam pileatores Craccouienses coguntur lanam tam tenuem quam grossam simul mixtam emere ac sic grossa lana seorsum excerpta illis non sit vsui pro eorum artificio, itcirco quoque hoc casu eis liberum erit, huiusmodi lanam grossam vel hic Craccouiae vel in vicinis oppidulis cuiquam vicissim diuendere.

Quod quidem decretum praenominati consules Casimirienses etiam ex parte pannificum Casimiriensium grate susceperunt ac ita apud illos seruari promiserunt obligaueruntque sub eadem mulcta praefata.

Acta Cons. Crac. 17, str. 412.

448. 1546. die 16. m. Iulii, Cracoviae.

Consules Cracovienses inter consules Casimirienses et aurifices Cracovienses litem dirimunt.

Feria sexta postridie Diuisionis apostolorum. — Domini igitur consules auditis hijs et alijs uarijs multisque partium propositis, responsis et allegationibus, necnon diligenter reuisis et perlectis trutinatisque partium priuilegijs et munimentis, tale inter easdem partes decretum promulgarunt. Quandoquidem vtrumque priuilegium siue decretum per consules Casimirienses productum, nil iuuat illorum intentionem nilque obstat causae contubernij aurificum Cracouiensium ex eo, quia in priuilegio siue decreto serenissimi diuae memoriae regis Alexandri solummodo de familia socijsque artificum tractatur et commemoratur ac determinatur, idque nihil pertinet ad praesentem casum, ac item in alio priuilegio siue decreto serenissimi moderni regis, domini nostri clementissimi expresse continetur clausula et condicio hec, vt illud valeat tamdiu, donec magistri Cracouienses literas et priuilegia super sua superioritate et iurisditione necnon facultate dirigendi et gubernandi alia externa contubernia ac illorum magistros, socios et discipulos puniendi et mulctandi coram sua maiestate exhibuerint, deinde vero anno 1544 cum apud s. regiam maiestatem inter Casimirienses et Cracouienses aurifices esset actio de huiusmodi superioritate et iurisditione, ibidem tunc aurifices Cracouienses exhibuerunt s. regiae maiestati suas literas et priuilegia, quibus sane vti vetustioribus, firmis approbatisque innitendo, sua maiestas regia dignata est mediante sententia perpetuum in ea causa imponere silentium Casimiriensibus aurificibus, praeterea consulatus Casimiriensis primam dictae sententiae regiae ab aurificibus Cracouiensibus contra aurifices Casimirienses obtentae exequutionem praestitit, vtrisque partibus personaliter adstantibus suscipiensibusque, quo quidem tempore debebat consulatus Casimiriensis id impugnare nec admittere vllum praeiudicium fieri priuilegijs suis, si que talia habebant, nam ex iure scripto manifeste liquet eum, qui contra suum priuilegium aliquid in diuersum agat, permittat, iudicet, statim eo facto amittere ius et beneficium priuilegij sui, idem quoque consulatus Casimiriensis postea secundam insuper dictae sententiae exequutionem praestitit nec admisit alterius partis appellationem, licet demum a tertia exequutione appellationem per vnum solum Casparum aurificem Casimiriensem interpositam, indebite permisit, in qua tamen appellatione cum aurifices Cracouienses apud s. regiam maiestatem victores euaserunt, tum postremo nullum locum habet illa Casimiriensium consulum allegatio, quod nempe duo aut tres consules non possint aliquid facere in praeiudicium totius consulatus communitatisque, equidem in suprarecensitis minutis et literis exequutionum praefatarum per seniores aurificum Cracouiensium productis, neque enumerantur neque nominantur aliquot consules, sed constat illas in genere a consulatu Casimiriensi ex eiusdem consulatus Casimiriensis actis emanasse sigilloque ciuitatis Casimiriensis communitas esse, et sic illos exequutionum actus a consulatu vti rectore et reipublicae negociorum prouisore ciuitatis Casimiriensis officiose gestos spectare, item ad totam ciuitatem Casimiriensem eandemque illis actibus obstringi; ideo ex hijs legitimis rationibus et iuxta suprarecensita priuilegia siue decreta per seniores aurificum Cracouiensium producta, vti vetustiora et clariora, magisque firma, posterioribus decretis constabilita, debent Casimirienses aurifices Craccouiensium aurificum authoritatem agnoscere et eorum se contubernio adiungere ac eorundem Cracouiensium aurificum iurisditioni subesse tum quoad aedendum specimen artis et reuidendos approbandosque labores, tum quoad caetera negocia contubernalia et ad artificium spectantia. — Ab hoc decreto supranominati consules Casimirienses appellauerunt ad s. regiam maiestatem dominum nostrum clementissimum.

Acta Cons. Crac. 17 str. 417. Spór powyższy wszczęli rajcy Kazimirscy przeciw starszym i całemu cechowi złotników Krakowskich, iż ci ostatni uzurpują sobie pewne zwierzchnictwo nad złotnikami Kazimirskimi. Rajcy Kazimirscy opierali się głównie na przywileju króla Aleksandra z r. 1504 (Kod. dypl. m. Krakowa N. 219), podczas gdy złotnicy Krakowscy zasłaniali się przywilejem króla Zygmunta I z r. 1507, oraz dekretem tegoż króla z r. 1544 (NN. 304 i 433 niniejszego zbioru).

449. 1546. die 15. m. Novembris, Cracoviae.

Statuta contubernii pannificum pileatorumque Casimiriensium.

In nomine Domini amen. Ex quo ea, quae ex humana racione et industria inueniuntur, per spacia tandem temporum ex memoria elabuntur, nisi

caracteribus, signis aut scripturis muniantur et roborentur debite, proinde nos praeconsul et consules ciuitatis circa Craccouiam Kazimiriae, significamus ad noticiamque indubitatam deducendo veraciter profitemur, quia coram nobis in residentia consulari personaliter comparentes famati ac honorati domini Mathias Woykowskj et Ioannes Zaborskj, officij nostri consularis confratres colendi, suis et omnium suorum artis pannificiae confratrum nominibus optauerunt et petierunt, vt articulos infrascriptos et per prefatos pannifices, pileatoresque nobis oblatos, autoritate nostra consulari confirmaremus et ratificaremus, vt eo melius et honestius prefati artifices se regere tst disponere possent. Quorum articulorum tenor de verbo ad verbum est talis:

§ 1. Inprimis statuimus et temporibus perpetuis tenendum volumus, vt in contubernio seu fraternitate nostra eligantur singulis annis tempore consueto seniores, duo videlicet de pannificibus et tercius de pileatoribus, quorum prior seu senior, quum pro aliquo confratre signum aut nuncium miserit, et ipse in domo repertus, venire friuole noluerit, punietur pena vnius grossi.

§ 2. Item quandocunque seniores magistri signum miserint, et per illud, vt omnes confratres conuenirent, intimauerint, quicunque domi repertus non eenerit, luet penam vnius librae cerae: excepto si aliquam causam, ob quam venire non potuit, ostenderit, tunc pena illi alleuiari aut dimitti debet.

§ 3. Item singulis dominicis Quatuor temporum quilibet magister sine missione signi aut nuncij ad contubernium venire debet sub pena vnius grossi et ibidem ad ceram per vnum grossum componere; si vero aliquis tam non cito veniret, quam cisticula ante aduentum ipsius aperiretur, talis puniatur vno grosso.

§ 4. Item statuimus, vt magistri in contubernio vnus erga alium honeste se habeant et absque armis sint; si quis contra alium verbis inhonestis irruerit, luat penam vnius librae cerae. Si contra seniorem excesserit, puniatur dupliciter.

§ 5. Item nullus sine consensu seniorum audeat exire de contubernio sub pena vnius librae cerae. Debent autem seniores bannire conuentionem alias *gaić gromadę*, quando opus fuerit. Et ibidem vnusquisque accedere, loqui, res suas disponere et recedere cum consensu seniorum tenebitur sub pena vnius grossi.

§ 6. Item quicunque pannificum aut pileatorum vult nostri contubernij effici magister, is primum ius ciuile habeat, tandem debet ad contubernium nostrum accedere et peticione condigna facta florenos decem ad ceram dare tenebitur. Pileatores tamen preterea signa sui magisterij haec ostendere debebunt: duas videlicet mitras de lana ouina artificio eorum concernente, vnam mitram dictam *polkancze* modo antiquo, aliam vero mitram eciam *polkancze* noua consuetudine et tibialia alias *pilsnyanki*.

§ 7. Discipulos quoque docere et erudire debent et tenebuntur tot annis, prout in aliis ciuitatibus et hic ab antiquo obseruatum erat.

§ 8. Item quilibet literas suae procreationis bonaeque conseruationis necnon in arte sua edoctionis in contubernio ostendere tenebitur; quod si protunc temporis huiusmodi literas habere non poterit, petat sibi condignum tempus praefigi ad ostendendum eiusmodi literas.

§ 9. Item iunior magister seruiet contubernio in necessariis et consuetis rebus, candelas in templo pro laude et honore Dei omnipotentis tempore et modo consueto accendet et iterum extinguet; quod si quando neglexerit, grosso vno punietur. Et praemissa tam diu faciet, donec eum alter iunior subsecutus fuerit. Si vero aliquod damnum sua inprouisione fecerit, illud sua impensa restaurare teneatur.

§ 10. Item tenendum seruandumque firmiter volumus, vt stamina equalia et bona faciamus, ad longitudinem vlnas triginta sex, ad latitudinem vero vlnas duas, et debebit quilibet nostrum in meliora stamina includere alias *snować* quadraginta *ganki* et in spisiora seu deteriora stamina triginta quatuor *ganki*. Et si apud aliquem reperiatur stamen panni diuersi coloris, hoc est *strefowany*, talis debet puniri pena sex grossorum; si vero non bonum stamen alias *niewarowny* aliquis magister elaborauerit, tunc ab illo stamine debent signa abscidi et proici. Nec audebit ille magister huiusmodi pannum male elaboratum hic in ciuitate publice vel occulte vendere aut incidere sub pena duodecem grossorum et perditione illius panni male elaborati; sed liberum illi erit eiusmodi pannum pena non obmissa, extra ciuitatem diuendere.

§ 11. Item quilibet magister nostri contubernij debet habere iustam stateram ad ponderandum lanam familiae suae; quod si quis maiorem et minus iustam habuisse reperiatur, talis punietur iuxta agnitionem omnium magistrorum.

§ 12. Cum autem aliqui nostri confratres domi aut alibi fecerint lites aut se verberauerint, vel eciam aliquid sibi teneantur, tunc pro administranda iusticia prius ad contubernium aut seniorem venire debent; si vero alicui eorum in contubernio esse grauamen videretur, licebit ei se ad dominos consules aut aduocatum trahere, nulla pena sequente.

§ 13. Item quicumque magister susceperit discipulum, debet eum in probatione duas septimanas habere, deinde cum illo ad contubernium venire, ibidem eum iuxta consuetudinem artificij ad tres annos conuenire et per illos annos tenebitur eum in vestitu condigno prouidere: anno primo tunicam spissioris panni alias *grubą*, secundo pelliceum agnellinum et tercio anno tunicam meliorem sui laboris illi dare tenebitur; et cum conductus ac susceptus fuerit discipulus, debet contubernio ad ceram dare grossos duodecem, et si protunc non habuerit, magister pro eo fideiubere, et si aufugerit discipulus, totum soluere tenebitur.

§ 14. Item filius magistri orbatus parente, si artificium nesciuerit et illud exercere voluerit, studebit apud quemcunque magistrum illi placebit, per vnum integrum annum; quem eciam si pauper esset, prouidebit magister in vestitu digno; si vero magistri defuncti filius adultus fuerit artificiumque sciens illud exercere voluerit, hoc erit illi liberum, datis quindecem grossis ad ceram.

§ 15. Item statuimus perpetue firmiter tenendum, ne vnus alteri confratrum audeat familiam absque tempore congruo verbis, precio aut quouis alio modo abducere; talis quocienscunque in hoc repertus fuerit, punietur pena sex grossorum et familiam abductam restituere tenebitur.

§ 16. Item quum contingęt aliquem magistrum aut vxorem eius ex hac

luce decedere, extunc omnes magistri, vxores eorum, socij ac reliqua familia sepulturae interesse debent: magistri cum vxoribus sub pena vnius grossi, socij vero sub medio grosso, sub sollido autem reliqua familia irremissibiliter. Idemque erit intelligendum de absentibus in funebrali pro anima defuncti necnon Quatuortemporum missis celebrandis. Cum vero aliquis de familia moriatur, vna persona a quolibet magistro et omnes socij in sepultura esse debent. Duo autem iuniores magistri et duo de socijs feretra portare debent, et hoc cum magister aut vxor sua moriatur; cum vero ex familia, socij soli portabunt.

Nos itaque prenominati consules annuendo peticionibus predictorum pannificum pileatorumque, articulos praeinsertos per ipsos conscriptos et nobis in pretorium nostrum oblatos, autoritate nostra consulari illos confirmamus, ratificamus et habere robur perpetuae firmitatis decernimus. Preterea inhibemus harum serie literarum omnibus et singulis iurisdicionis nostrae hominibus, cuiuscunque condicionis, qui de lana non laborant, ne audeant in foro clam vel publice in damnum et praeiudicium pannificibus pileatoribusque lanam coemere sub amissione eiusmodi lanae et pena nobis consulibus succumbenda. Damusque praefatis artificibus omnimodam facultatem lanam per institores in damnum eorum coemptam, cum seruis nostris recipiendi, quam in praetorium nostrum nobis praesentare ac reponere tenebuntur. Insuper eciam ad postulationem praefatorum artificum articulos nonnullos ad solucionem praecij familiae eorum extendentem, idiomate Polonico ob difficultatem verborum et vocabulorum circa artificium eorum loqui solitorum, adscribere iussimus:

§ 17. Naprzod od obierania kamienia welny dwa schelągi; item od czechrania wiesnianey welny, yz iey nietrzeba cezować, pol gr. od kamienia; item od bicia polwazkow czarney y ciemney welny po schelągu, a od rudawych po siedmi pieniędzy; item dwa polwazki bialey grubey welny ma zbić za pol gr. a stuka czarney y ciemney welny ma być zbitha za pol grossa, a rudawey za dwa schelągi. Rozbracht do greplowania po pol grossa, a thenz rozbracht greplować thez po pol grossa. Item od osnowy a od vthkania postawu we trzy schowthi dwiem sterzi gr. a yesli we sterzi schowti thedi pięć gr. Item . . . barwieniu dwanascie ciąg za yeden gr. a schesć za pol gr. Item od nabyania na ramy trzi pieniądze, a swemu mistrowi powinien thowarzysz pomoc nabiać; yeśli kto zań poydzie, ma zaplacić. A ci ktorzy mayą barwić postaw, powinni . . . . . mow. Item od strzyżenia postawu gr. yeden, a gdy wiplanuyą, schlakj wyprawią a na obrach postrzygą, thedy grosz y sterzy pieniądze. Item prządkom od przodzienia polwazkow każdey welny po dwu schelągu. Item od stuki welny greplowania dwa schelągi, a od wybiyaney pol grossa.

Hec et alia vniuersa ac singula circa artificia eorum obseruari solita, si quae in his literis sint obmissa, firmiter prout ab antiquo erat, tenendum et exequendum presentibus mandamus, omniaque suprascripta, vt premissum est, approbamus. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum ciuile est subappensum. Actum et datum Kazimiriae in pretorio nostro feria secunda post festum sancti Martini episcopi et confessoris, anno ab incarna-

cione Domini nostri Iesu Christi, per quem mundus Deo patri omnipotenti reconciliatus est, millesimo quingentesimo quadragesimo sexto.

Dokument pargaminowy. Pieczęć oderwana, rzemyk tylko pargaminowy pozostał.

450. 1547. die 4. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de prelo a pannicidis Cracoviensibus construendo.

Feria sexta ante Reminiscere. — Domini consules vnanimi consensu permiserunt senioribus pannicidarum Craccouiensium aedificare et extruere prelum alias *prassą* in pannicidio pro pannis.

Acta Cons. Crac. 18, str. 5.

451. 1547. die 14. m. Aprilis, Casimiriae.

De cista et armis contubernii fabrorum Casimiriensium.

Actum feria quinta post festum Paschae proxima. — Ex mandato magnifici domini Seuerini Bonar castellani Sandecensis magnique ac generalis procuratoris castri Cracouiensis, domini praeconsul vnacum consulibus ciuitatis Kazimiriae dominis fabris cistam cum decem florenis et armis super duos viros et clipeis duobus et balistis duabus, ex quibus vnam seratores Pontis Regalis, alteram fabri ferrarii acceperunt et contubernio fabrorum ciuitatis nostre extraderunt.

Acta Cons. Casim. 757, str. 275.

452. 1547. die 23. m. Iunii, in Zator.

Statuta contubernii mensatorum Cracoviensium.

In nomine Domini amen. Ad rei memoriam sempiternam. Nos Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, supremus dux Lituaniae, necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniaeque etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quorum interest, vniuersis et singulis, praesentibus et futuris, harum noticiam habituris, exhibitos nobis esse per certos nostros consiliarios nomine magistrorum contubernii artificii mensatorum ciuitatis nostrae Cracouiensis, certos articulos ad bonum regimen praedicti contubernii conseruandum pertinentes, supplicatumque nobis est dictorum mensatorum nomine, vt praefatos articulos authoritate nostra regia ratificare, approbare et confirmare dignaremur. Quorum quidem articulorum tenor de verbo ad verbum in lingua Polonica sequitur et est talis:

§ 1. Napiervei kazdi ktori chcze mistrzem bicz, then ma thi nizei napiszane sthuki dzialacz, iako: skrzinie ze dwiema dnoma, ze dwoistemi la-

diszari podluk tego, iako czerkiel vkazuie, a tha skrzinia ma bicz drzewa iaworouego; wtora sthuka skladana almaria s szuffliadami; trzeczia pisarski sthol z liadiszari na trzech stronach, aszebi then stol mogl odszibowacz, a gdi się zasię przcicziąga, szebi go mogl odworzicz iako skrzinię. Ktore sthuki przerzeczone ssam ie iaczi ma robicz, przi nich inszei robothi nievipravovacz. A gdi thi sthuki będą vdzialane, maią ie mistrzowie ogliędacz, a iesli godne ssą, doznacz; czo ieslibi inaczei bilo a vczinilbi ie nie vedluk cerklia i miari, tedi mistrzowie thich niedostathki maią vznacz, a czembi ich mial poprawicz, powiedziecz. Pothem ma prawo miesczkie przliącz, szlivbną zonę miecz i wlasni varstat przipravicz, pol kamienia vosku do cechv dacz, thamze ma od vrodzenia listh vkazacz, a takowe sthuki iaczi w prawie miesczkiem maią bicz robioni.

§ 2. Item kaszdi mistrzem ijvsz bendącz a sthukom koniecz ku mistrzostwu vcziniwszi, iesth povinien poslugę wszelką działacz tak w rzeczach kosczielnich iako tesz i w czechowich vedluk obiczaiv starego thak dlugo, asz się mistrz traphi mlodszi za viprawieniem przerzeczonich sthuk na tho miescze.

§ 3. Item zadni mistrz nima robicz iedno samopięth, thak isz iesli iednego chlopcza ma, trzech thowarziszow mosze chowacz, iesli dwa chlopcza, dwu thowarziszow, czo iesli trzech, iednego thowarzisza powinien miecz tak w miesczie Crakowie cechu naszego stholiarskiego iako i w inszich postronnich miesczech.

§ 4. Item szadni mistrz nima wieczei vczniow prziimowacz albo chowacz iedno trzech, a kaszdi ma szię vczicz czterzi liatha; a ieslibi mlodi bil, moze go mistrz ziednacz iako naliepiei rozumie. Czo ieslibi mistrz vmarl, maią thaczi vczniowie mistrzovei visluszicz roki vczenia. Gdibi ktori chlopiecz odszedl od vczenia krom mistrzowskiego dozwolienia, thaki kazdi ma szię rzemięsla snowv począcz vczicz, gdibi zaszię przliszedl rzemięsla chczącz skonczenie a vivczenie skutheczne vczinicz.

§ 5. Item ktoribi mistrz nieprzliszedl ku pogrzebu, then grosz ma dacz; ktori na zalomszi bi niebil, ieden grosz; czo gdibi ku euangeliei przliszedl, pul grosza powinien viny poloszicz. Mistrzowa ktora albo thowarzisz, ieslibi thego nievczinil, maią thą viną karani bicz.

§ 6. Item kasdi ma szię w sgromadzeniv cechowem poczciwie miecz a niekrnąbnie i nieslusnie, zadnich rzeczi przeciw mistrzom mowicz ani przi sobie broni miecz pod kamieniem vosku.

§ 7. Item gdibi na roskazanie rady kroliewskiei czech bil obeslan a nieprzliszedlbi ktori z mistrow, thęn przepadnie szescz groszi. Czo iesli na starschich mistrzow przikazanie albo obeslanie, then funth ieden przepadnie vosku.

§ 8. Item gdi ieden ziednaną robothę ma, niema mv zadni szie mistrz w nię wscziągacz albo wpadacz, okrom zebi then, ktori thaką robotę ziednal, zamieskali bil a niechczial onei skonczicz liudziom ku skodzie albo vczisku; czo ieslibi kto nath czterzi niedzielie robothę odwliokl, tedi ią moze inszi przliacz i dokonacz. Alie ieslibi ktori szię szięgnął okrom thei przliczini ieden drugiemu w ziednaną robothę, ma przepascz wiardunk na zbroię do czechu.

§ 9. Item zaden mistrz nima ieden drugiemu zlei voliei okazac thak slowem nieslusznem iako i vczinkiem, w miesczie, w domv, w poliv i na

mieszczu kazdem; czo iesli vczini, kamien vosku od vczinku a od slova wiardunek polozicz (ma).

§ 10. Item ieslibi szię ktori mistrz drugiemv szięgnął na czescz, czobi mu skodzilo bilo na rzemięsle, taki ma slivbe przeuodzicz albo swiadeczthwem doswiathczicz sthamthego miasta, gdzie on then vistęp mial zbroicz, i ma rękoimie stawicz, isz on tho nani przewiedzie; czo ieslibi przewiodl, ma bicz slozon s rzemiesla do roku albo czassv slussnego; czo iesll nie, mistrzowie vedluk rosesnania maią karacz thego, ktori thich rzeczi niedowiodl.

§ 11. Item ieslibi ktori mistrz mial wielką zmowioną robothę, ktoreibi s takową czeliadzią iako visszei napisano, niemogl skonczicz, then moze sobie ku takovei roboczie czeliadzi podluk potrzebi nabicz, od ktorich od kazdego zosobna mistrz wiardunek na zbroię powinien polozicz na czwiercz roku.

§ 12. Item ieslibi szie przidalo mistrzowi Cracowskiemu naszego rzemiosla viiachacz do ktorego miasta tham chczącz mieskacz, onemu abi bilo dopusczono robicz za them viprawieniem Cracowskich sthuk.

§ 13. Item zadni nima ieden drugiemv czeliadzi vludzacz ani przes szię ani przes dari albo obiethnicze, ani przes thowarzischa pod wiardunkiem przepadnienia na zbroię.

§ 14. Item kasdi mistrz niema więczei piwa thowarziszowi dawacz przi roboczie iedno po kwarczie, iako na sniadanie, po obiedzie i na iuzinę.

§ 15. Item ktoribi mistrz trzimal thowarzisza, ktoribi gdzie indzie winien albo dluszen bil, albo bi szię nierządnie zachowal, thesz ieslibi swich liath nievisluzil a niedovczil szię, a listhibi przisli za niem, ktore gdibi mistrz albo towarzisz zatrzimal, then powinien dacz wiardunek na zbroię.

§ 16. Item kiedi mistrz vcznia vivczi, thedi ma iemu po trzech groszi vochlun vstawicz na thidzien; ieslibi robil pothem lepiei, thedi vedluk rozesnania mistrzowskiego ma iemv vochlun vstawion bicz.

§ 17. Item wszelki mistrz czechu naszego, ktoribi niepowiedzial, iszbi iego thowarzisz swęcził, then niech bendzie karan szesczią groszi na zbroię.

§ 18. Item przesszinki niemaią bicz indzie vedluk starego obiczaiu, iedno w Cracouie thowarziszom them, ktorzibi szie indzie vczili rzemiosla naszego, ktorzi thesz maią poloszicz szescz groszi na wosk vedluk starego obiczaiv.

§ 19. Item thowarzisz wszelki rzemiosla stholiarskiego vędruiancz chczialbi mistrzem w miasteczku albo w miesczie postronnem zostacz, thaki vespol z mistrzami postronnemi listhi i naukę maią bracz od mistrzow Cracowskich, vedluk ktorei niemaią szię inaczei ze swemi chlopczi i thowarziszmi spravowacz y rządzicz. Od ktorego listhu i nauki ma vosku kamien polozicz vedluk obiczaiv naszego starego.

§ 20. Item ieslibi mistrz postronni niebil skuteczni w roboczie, a wiadomobi bilo, isz szie on prawie rzemiosla nievivczil, temv mogą na przekaszie bicz czeliacz tribowacz asz on nauką suoię okasze.

§ 21. Item zadni thowarzisz niema nieswiczainie od robothi wstacz przed czassem, poki zegar nievibia, i ma saszię wstacz o dziewiąthei od swiethego Michala ku robcczie, a lieczie skoro dzien robicz asz do dwudziestei i trzeciei godzini pod straczeniem thidziennego mitha, okrom zebi od swego mistrza doswolienie mial albo niemoczen bil.

§ 22. Item kiedi thowarzisz wstanie bez obiczaiv od mistrza, taki ma bicz karan czwierczią kamienia vosku.

§ 23. Item ieslibi niktori thowarzisz thaiemnie czo v kogo robil rzemieslu i mistrzom ku skodzie, tho mogą mistrzowie s pomoczą vrzędu wszіącz.

§ 24. Item zadnemu thowarziszowi nad vissz niema bicz vochlun placzon iedno po szeszczi groszi.

§ 25. Item ieslibi thowarzisze przisli do Cracoua kunstowne rzeczi vmieiacz robicz, s takiemi mosze trzimano bicz w placzi podlie mistrzow roseznania, alie czeliadzi pospolithei niema wieczei iedno po szeszczi groszi bicz dawano i placzono.

§ 26. Item gdi ktori thowarzisz odpusczenie bierze v mistrza, taki ma robicz dwie niedzieli w then spossob, zebi iemu mistrz them liepiei zaplaczicz mogl; czo iesli iemv mistrz da odpusczenie, thedi ma thidzien virobicz.

§ 27. Item zadni stoliarski thowarzisz niema v sniczarow albo v maliarzow robicz thei robothi, ktora na stoliarze zalieszi.

§ 28. Item zadnemv thovarziszowi rzemiosla stoliarskiego niema więczei bicz dopusczono trunkieltu prziimowacz nad grosz, a kliiu albo drzewo okrom mistrzowskiego doswolienia niema bracz.

§ 29. Item thowarzisz iako visszei napissano w inszem miesczie mistrzem zostawszi i navkę od nas wszіąwszi, vludzalbi mistrzom Cracowskiem czeliacz więthszi vochlun daiancz, thesz sthukvarg robicz dopusczaiąncz stoliarzom ku skodzie, themv niech zloszona bendzie czeliacz tak dlugo, asz szie on z naszemi zrowna.

§ 30. Item thowarzisz, ktori robi v mistrzow niesprawnich, then karan ma bicz od czwierczi roku kamieniem vosku.

§ 31. Item maliarz niema sobie indzie tablicze albo inszich rzeczi, czo na stoliarze zalieszi, dacz dzialacz i thu przivoszicz stholiarzom ku skodzie, a ossobliwie thesz ieslibi ktho thablicze ziednal dzialacz i pothembi sobie dal w iarmark przіwiescz, iakobi on tho kupil, czobi iakie podesczie bilo. Wszisthki takie rzeczi mogą stoliarze z urzędu wszіacz. Thesz stoliarze niemaią maliarzow obcziezacz ani przedrazacz, ale rowno s niemi dzierzecz.

§ 32. Item zadni skliarz niema ramow dzielacz do blon sklianich, iedno stholiarze.

§ 33. Item zadnemu partaczowi niema bicz dopusczono stoliarzom ku zkodzie nigdzie v okolicznoszi ani ve dworzech duchownich, sweczkich ani w klastorzech albo camieniczach w Cracowie, w Caszimirzu, na Klieparzu, pod zamkiem, na Stradomiv, na Biskupiv ani w folwarkach, okrom czobi bilo na potrzebę thich dworow albo folvarkow, gdzie robią. Czo ieslibi czo na przedawanie robil, taką robothę maią iemu mistrzowie bracz i robicz iemv takovei robothi niedopusczicz, a vrzad nasz pomocz iem dacz bendzie powinien.

§ 34. Item ktoribi prava mieszczkiego niemial albo czechu, aczbi dobrze umial a chczialbi nieczo w miesczie abo w prawie mieszczkiem przed iarmarkiem albo po iarmarku przedawacz albo vikladacz, czo na stoliarze zaliezi, mogą tho mistrzowie s pomoczą vrzędu wszіącz i obroczicz podluk ich vznania, viimuiącz losza i insze rzeczi grube, ktore chlopi dzielaią, a swlascza niehebliovane, thi mogą bicz przedavane w dzien targovi, alie w inszi dzien nie.

§ 35. Item zaden niema robothi stholiarskiei ani noszicz ani voszicz do Cracowa z inszich miasth ku przedawaniv stholiarzom ku skaszie okrom iarmarku, ktori ma bicz volni, a inich czassow maią taką robothę w bronie bracz a oni hamowacz, alie naszim stoliarzom Crakowskiem ma bicz volno noszicz, voszicz robothe ich, kędibi bilo potrzeba.

§ 36. Item czieslie niemaią stholiarskiei robothi robicz, iako stholow, almarii, skrzin, law albo lavek, drzwi, ramow, listhew i inszich rzeczi ku przekaszie stholiarzom a zwlaszcza klioney robothi.

§ 37. Item ktoribi kolwiek miesczanin drzewo kupowal, ktore zluzi stholiarzom, a zwlascza lipie tarczicze i desczki na przekup bądz na Wislie iako na rinku okrom potrzebi swei wlasnei domovei, takovemv niech niebendzie dopusczono i owszem onego abi karano.

Nos itaque ad supplicationem consiliariorum dictorum praeinsertos articulos et omnia in illis contenta in omnibus articulis, punctis, clausulis et conditionibus ratificanda, approbanda et confirmanda duximus, quemadmodum praesentibus ratificamus, approbamus et confirmamus, decernentes illos robur debitae et perpetuae firmitatis habituros. Harum testimonio literarum, quibus in fidem sigillum nostrum est subappensum. Datum in Zathor feria quinta in vigilia sancti Ioannis Baptistae, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo septimo, regni vero nostri quadragesimo primo. Praesentibus reuerendo in Christo patre, magnificis, generosis et venerabilibus: Samuele Maczieiowski episcopo Cracouiensi, regni nostri cancellario, Ioanne comite a Thąnczin palatino Sandomiriensi, curiae nostrae marschalco, Lublinensi, Leloviensique, Spithkone de Tharnow Voinicensi, regni nostri tezaurario ac Krzepiczensi, Brzeznicensi, Krzeszouiensique, Nicolao Grabia Chelmensi, regni nostri vicecancellario ac Lubomliensi castellanis et capitaneis nostris, Ioanne Tharlo de Sczekarzovicze curiae nostrae pocillatore et Pilznensi capitaneo, Nicolao Miskowski dapifero terrestri et Miedzirzecensi capitaneo, Nicolao Czikowski subdapifero quoque terrestri Cracouiensi, Ioanne Przerebski praeposito etc. Stanislao Hosio doctore iuris vtriusque et canonico Cracouiensi et secretariis nostris, et aliis dignitariis nostris officialibusque sincere et fidelibus dilectis. Datum per manus magnifici Nicolai Grabia castellani Chelmensis, regni nostri vicecancellarii, Lubomliensisque capitanei, sincere nobis dilectis (s). — Nicolaus Grabia castellanus Chelmensis et regni vicecancellarius sst. — Relatio praenominati magnifici Nicolai Grabia castellani Chelmensis, regni Poloniae vicecancellarii ac Lubomliensis etc. capitanei.

Oryginał pargaminowy przechowany w cechu stolarzy Krakowskich. Na sznurku z różowego jedwabiu wisi pieczęć mniejsza koronna z czerwonego wosku.

453. 1548. die 4. m. Aprilis, Cracoviae.

Statuta contubernii barchanicorum Cracoviensium.

My rada miasta Krakowa oznaymuiемy sposobem ninieyszego listu, ktorym potrzebny iest, wszytkim y każdemu zosobna, że chcąc pożytek mia-

sta y wszystkiey rzeczypospolitey a osobliwie cechu barchanniczego dobrze opatrzyć, aby ich stare zwyczaie nowym porządkiem były rządzone, tedy iednostayną naszą radą y zezwoleniem na obecność starszych tegoż cechu tymże barchannikom w tym miescie Krakowie robiącym albo robić chcącym, tych niżey opisanych pozwolelismy y ninieyszym listem pozwalamy constitutiey, przez ktoreby mistrze, towarzysze y wszystek nakoniec cech przystoynie rządzić y koło roboty swoiey otrzymać mogli. Ktore iednak constitutie podług naszey y naszych namiastkow (woley) za iakością czasu, iesli się tak będzie podobało, maią bydź miarkowane.

§ 1. Naprzod ktorykolwiek tego rzemiesła mistrzem zostać chce, ten naprzod list swego vczciwego zachowania y od rzemięsła swego, kędyby się go vczeł, przynieść a żonę według zwyczaiu y postanowienia s. kościoła powszechnego przez małżęnstwo przyłączoną mieć ma, ktorego potym starszy cechowi do vrzędu naszego radzieckiego okażą y stawią dla prawa mieyskiego przyięcia. Ale iesliby takowy nowotny mistrz corkę mistrzowską poiął tegoż cechu, tedy takowy, żeby go do cechu przyięto, na zbroię do cechu da groszy dwanascie, bo inszy wszyscy, ktorzyby z cechowych panięnek żony niepoięli, groszy szesnaście do cechu odliczyć powinni będą.

§ 2. Także każdemu z mistrzow cztery się tylko a niewięcey warstatow tkackich będzie mieć godzieło, na ktorych obrusy, ręczniki, cwelichwy y płotno tkać y robić podług woley swoiey będą mogli.

§ 3. Także towarzyszowi swego rzęmięsła każdy z mistrzow od iedney sztuki barchanu niewięcey iedno po cztery grosze będzie płacieł, a prządce od iednego funta bawełny iedno po siedmi kwartnik; a towarzysz mistrzowi swemu, v ktorego będzie robieł, na tydzięn od stołu ma płacić siedm groszy według czasu. A iesliby były lata przy drosszym (s), tedy będzie powinien dać mistrzowi swęmu trzeci grosz.

§ 4. Także wolno ma bydź każdęmu mistrzowi płotno ku przedawaniu farbować, iakąbykolwiek farbą chcieli.

§ 5. Także każdy z mistrzow, ktoryby sztukę barchanu, ręcznikow albo obrusow wyprawieł y odrobieł, tęż starszym przysięgłym okazać ma ku obeyrzęniu, ktorą iesliby obaczono, zeby nie barzo dobra była, natychmiast tęż sztukę ciż mistrzowie starszy na poły przekroić maią, a za winę tenże mistrz do cechu iedęn funt wosku odłoży. Ale prawdziwa a własna miara tego to ma być: barchanu sztuka będzie na dwadziescia y półsiodma łokcia, obrusow na piętnaście łokci, a ręcznikow na trzydzieści łokiet.

§ 6. Także ktorybykolwiek z mistrzow towarzysza, prządkę albo iaką inszą czeladź drugiego mistrza odwabić śmiał, tęn za winę do cechu iedęn funt wosku odłożyć będzie powinięn y przecię tego, ktorego odwiodł z czeladzi, temuż staręmu swęmu mistrzowi przywrócić ma, pod takąż dopiero wspomnianą winą.

§ 7. Także żaden z mistrzow tey przędze, ktorey dla rzęmięsła robięnia potrzebuie, skupować niema dla przekupowania albo skupowania y indzie wywożęnia, a to pod vtracęniem takiey przędze; i owszem ani mistrzowie inszy Krakowscy takowey przędze tym przedsięwzięciem, aby ią wywozili, skupować nie maią, ale tylko, ile każdego domowa potrzeba znosi.

§ 8. Także v ktoregobykolwiek z mistrzow niewiasta zywot nie vczciwy wiodąca, znalezionaby była, taki mistrz karanie podług woliey y znalezięnia mistrzow podeymie y podług ich zdania do cechu winę zapłaci; a towarzysz ktoryby v takowego mistrza robiąc, iesliby tey nievczciwości niewieści nieobiawieł, tęn za taką niecnotę a niepoczciwego ma bydź szacowan, iakoby ta była niewiasta.

§ 9. Także ktorybykolwiek lubo z mistrzow albo z towarzyszow słowa nievczciwe, ganiebne a butne w gospodzie mowieł, taki według wielkości występku swego winę do tegoż cechu odłoży.

§ 10. Także gdy vczynią na rozkazanie panow radziec wszystkiego cechu schadzkę, ktorybykolwiek na tęn czas przyść zaniedbał, taki odłoży do cechu za winę sześć groszy.

§ 11. Także iesliby kiedy wdowa cechu tego, gdyby iey vmarł mąż pierwszy, szła znowu za mąż, ale ktoryby nie tego ale drugiego rzęmięsła był, takowa iuż koniecznie temu barchanniczemu rzemięsłu pokoy ma dać.

§ 12. Także ktorabykolwiek wdowa po zmarłym małżonku vczciwy żywot wiodła, ta rzęmięsło swego małżonka swobodnie robić będzie mogła; a iesliby się niebarzo przystoinie sprawowała, tedy koniecznie od takiego rzęmięsła ma być oddalona.

§ 13. Także kiedybykolwiek na ktorego z mistrzow albo towarzyszow o niezapłacony dług skarzono przed mistrzami cechowęmi, tedy takowęmu dłużnikowi zapłata do dwu niedziel zdana y przykazana ma być pod posłuszęnstwęm, ktorego iesliby na naznaczony czas niezapłacieł, maią mu zatym rzęmięsła robić zakazać dotąd, ażby się ze swymi, co mu beli pożyczeli, y z stroną przeciwną pogodzieł y zmowieł.

§ 14. Także ktorybykolwiek z mistrzow albo z towarzyszow drugięmu lubo mistrzowi albo towarzyszowi słow sromotnych a złych, butnych a niecnotliwych namowieł, albo iesliby ktemu nadto (czego Boze vchoway) z orężęm powstał y obrazieł, tedy takowy lubo mistrz albo towarzysz podług wielkości występku przez starse karany ma bydź.

§ 15. Także iesliby kto tu w Krakowie albo indzie mistrzem zostawszy, iednak by zaś towarzyszęm być y za towarzysza robić chciał, takowy mistrz towarzyszom cztery grosze odłożyć ma; lecz iesliby w tym cechu, gdzie był mistrzem został, iuż raz te cztery grosze zapłacieł, tedy w żadnych inszych cechach niebędzie winien dać, ale koniecznie iuż wolny być ma.

§ 16. Także gdyby się z towarzyszow ktory w gospodzie tak barzo obzłopał y opieł, żeby mu womit ztąd przyszedł, taki za winę do cechu ieden funt wosku odłożyć ma.

§ 17. Także iesliby się kiedy przydało, żeby ktory z mistrzow albo z towarzyszow w karty suknią vtracieł, albo by na kozerę suknią albo co z rzeczy swoich zastawieł, taki podług mistrzowskiego rozsądku winę do cechu odłoży.

§ 18. Także iesliby ktory z mistrzow albo z towarzyszow imię Boże bluźnieł a ze złego nałogu nievczciwieby y na prożność często przysięgał, taki po iednym a drugim vpominaniu, ieśliby przestać nie chciał, odłoży winę do cechu podług występku wielkości y iakby mistrzowie naleźli.

§ 19. Także ktorybykolwiek z towarzyszow postaw albo iakąkolwiek rzęmięsła swego sztukę tkać zaczął, taki niżby dokonczeł roboty, żadnym

obyczaiem od mistrza odchodzić a zaczętey roboty przestawać a porywać się niema, pod winą a karaniem czterech funtow wosku.

§ 20. Także żaden z towarzyszow we dni robotne roboty swey zaniechawać, ale ią cały dzień konać ma, a to pod winą iednego funta wosku, oprocz poniedziałku a poście, bo tych dni skoro zadzwonią na nieszpor albo na completę, przestać mogą. Ale iesliby ktory z mistrzow tego czeladzi swoiey niedbalstwa starszym cechowym oznaymić zaniedbał, taki tąż winą, to iest iednym funtem wosku będzie karany.

§ 21. Także insze występki wszystkie podług zwyczaiu y starego zachowania cechu przez starsze maią bydz karane y poprawione.

§ 22. Także vczniow dla vczenia się barchanniczego rzemięsła takowe przyięcie ma bydź: naprzod każdy vczęn do trzech się lat porządnie za sobą idących, rzemięsła się swego będzie vczeł. Zatym iak skoro przyięty będzie, odłoży do cechu groszy ośm. Nakoniec we trzech kwartalech swego vczciwego zachowania y przystoynego według s. kościoła powszechnego postanowienia swego narodzenia list się przynieść obwiąże; alle gdyby nieprzyszedł ku listowi, dwu mężow poważnych y wiarygodnych postawi, ktorzy to zań zaręczą, a to pod winą pułkamienia wosku, za ktorą iednak winę mistrz iego zakład da rękoiemny do cechu. Wszakże iesliby iaka przystoyna przekaza y drogi niebespieczeństwo na tego vcznia przyszło, za coby iego mistrz przyrzec mogł, tedy ten iego mistrz od tego zakładu swego, ktoryby miał położyć pułkamienia wosku, wolny ma być; ale ieśliby ktory vczeń w tych trzech leciech od swego mistrza krnąbnie oprocz żadney przystoyney przyczyny odszedł, a we czterechby się niedzielach do mistrza swego nie wrocieł, tedy takowy wszystek pierwszy czas vtraciwszy, znowu się rzemięsła swego chociay v innego ieśli będzie chciał mistrza, vczyć się będzie powinien, prawu cechowemu, iako się dopiero wspomniało, na wszęm dość vczyniwszy.

§ 23. Także mieysce na smatruzie, ktore dla rzemięsła barchanniczego naznaczono iest, to ci barchannicy iakmiarz osięgną, na ktorym się im robotę swoię własną iako białą tak czarną y pstrą przedawać wolno ma być.

§ 24. Także na s. vroczyste Ciała Bożego każdy z mistrzow y towarzyszow świecę sobie sprawić ma, mistrzowie iednak coby ważeła funt, a towarzysze po pułfunciu; mistrzowie pod winą iednego funta wosku a towarzysze pod pułfuncim.

§ 25. Także przy pogrzebach y przy vmarłych prowadzęniu każdy mistrz y towarzysz obecnie ma być, a to pod winą grosza mistrz a towarzysz pod winą pułgroszka.

§ 26. Także gdyby kto mistrzem przerzeczonego cechu zostawał, cztery złote na zbroię dać powinięn; co iesliby był mistrzowic, dwa złote odłoży.

§ 27. Także ieśliby towarzysz corkę mistrzowską za żonę poiął, dwa złote także da.

§ 28. Item ktorzy gardzą przerzeczonym cechem, stularze y partacze iako się zachowuie ninie . . . . . y w miescie naszym Kazimierzu, ktory z Krakowem iest złączony, wszystko ma bydz karano.

§ 29. Item chłopiec namienionego rzęmięsła vcząc się, przez trzy lata

się go będzie vczeł; wszakże się będzie godzieło na kwartał niźli wynidzie czas, inszego chłopca mistrzowi przyiąć.

§ 30. Item każdy towarzysz, iesliby od swego mistrza nieporządnie odszedł, niech będzie winą dwudziestą y czterech groszy karany.

§ 31. Item mistrz gdyby w schadzce cechowey nie vczciwe słowa mowieł, winą sześci groszy niechay będzie karan.

§ 32. Item na mieyscu na smatruzie zwykłym nie godzi się przeszkadzać przerzeczonym mistrzom, ich kupiey wykładać a wyłożoney przedawać.

§ 33. Przerzeczonym mistrzom pozwolono na czterech y chociay na piąci warstaciech rzemięsło swoie tkackie robić.

Ktory iednak porządek żeby krom wszelkiego vpornego sporu dla rzeczypospolitey Krakowskiey pomnożęnia mocno chowali y wszyscy mistrzowie y towarzysze rzęmięsła barchanniczego y tkackiego miasta tego chcemy. Bo ktoryby się lubo mistrz albo towarzysz tęmu porządkowi naszęmu krnąbrnie sprzeciwiać śmiał, taki iednak mistrz żadney roboty y towarzyszow a czeladzi dożyczania, a towarzysz nigdziey mieysca y roboty v zadnego mistrza nie ma mieć, a potym do nas iako niebarzo posłuszny przez starsze ku skaraniu ma bydź stawiony. Dla ktorych wszystkich artykułow wiary a świadectwa pieczęć mieyska iest przyciśniona y zawieszona. Dan w Krakowie we środę w octawę Wielkanocną, roku zbawięnia ludzkiego tysiącznego pięćsetnego czterdziestego osmego.

Z potwierdzenia króla Stefana z r. 1585, którego kopia przechowana w rękopisie Akademii Umiejętności w Krakowie N. 233.

454. 1548. die 30. m. Iunii, Cracoviae.

Senatus consultum de contubernio mensatorum Cracoviensium.

Sabato in crastino sanctorum Petri et Pauli apostolorum. — Domini consules conseruando contubernium mensatorum Craccouiensium circa eorundem iura, priuilegia et consuetudines, censuerunt, edixerunt et mandarunt, vt omnes tam magistri quam socij praefati contubernij mensatorum Germanicae nacionis omnem debitam obedientiam praestent memorato contubernio mensatorum Craccouiensium sub decem marcis mulcta.

Acta Cons. Crac. 18, str. 378.

455. 1548. die 27. m. Augusti, Cracoviae.

Senatus consultum de conviviis sociis contubernii albicerdonum Cracoviensium interdicendis.

Feria secunda post festum s. Bartholomei apostoli. — Inter seniores albicerdonum contubernij Craccouiensis ab vna, et infrascriptos socios albi-

cerdonum eiusdem contubernij Craccouiensis ab altera partibus, domini consules considerata bona et laudabili commodaque constitutione noua per Wratislauienses et in Silesia nuper inter eiusmodi artifices facta, eademque iuste ac debite approbata, abolita vero proinde omninoque sublata veteri illa contraria consuetudine inordinata et multorum malorum incommodorumque auctrice, decreuerunt, quod amodo non debeant amplius fieri et admitti collationes et vespertinae compotationes et symbola sociorum simul cum propinationibus, nec vllus socius sine aliqua iusta et legitima causa debeat in septimana licentiam a magistro discedendi capere, nec denique debeat conuocatio et congregatio in septimana fieri absque seniorum scitu iuxta praefatam nouam Wratislauiensem constitutionem, coram officio consulari nunc per dictos seniores demonstratam et exhibitam. Quod si vero quis ex memorato contubernio ausus fuerit huiusmodi nouae ordinationi contrauenire et illam recusare, vlloque modo turbare, is incidet in seueram poenam a consulatu irrogandam. Quod quidem decretum consulare vltro susciperunt seque firmiter obseruaturos praesentibus obstrinxerunt personaliter adstantes omnes hij infrascripti socij albicerdones, vtpote etc.

Acta Cons. Crac. 18, str. 456.

456. 1548. die 29. m. Octobris, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae domum quandam lapideam Cracoviae in platea hospitali sitam, contubernio sartorum Cracoviensium confert. (Feria tertia post diem ss. Simonis et Iudae apostolorum).

Z sumaryjusza praw i przywileji cechu krawieckiego w Krakowie, przechowanego w tymże cechu.

457. 1548. die 23. m. Novembris, Cracoviae.

Additamentum ad statuta contubernii pistorum Cracoviensium.

Feria sexta ante festum s. Catherinae. — Inter seniores et omnes magistros contubernij pistorum Craccouiensium ab vna, et omnes socios eiusdem contubernij pistorum ab altera partibus, domini consules ita decreuerunt:

§ 1. Primo, quod quilibet magister debet septimanatim per 3 gr. dare et soluere socio suo cuilibet pro mercede septimanali, addito insuper victu competenti, exceptis illis socijs, qui similas in furnum imponunt, quibus scilicet dari debebit pro mercede septimanali per 4 gr.

§ 2. Secundo, quod quando magistri voluerint vti opera baiulatorum simularum et candidi panis alias *trzegarzow*, tunc quoque tenebuntur eisdem baiulatoribus solvere per 2 gr. ab vno *schroth*.

§ 3. Tercio, quod attinet magistrorum petitionem de tempore seruicij ad vnum quartale anni constituendo, id omnino seruari debet iuxta veterem morem ad vnius dumtaxat septimanae spacium.

Postremo haec et alia omnia reliqua debent secundum antiquam consuetudinem constanter retineri.

Acta Cons. Crac. 18, str. 536.

458. 1548. die 10. m. Decembris, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegia quaedam contubernio pellionum Cracoviensium confert.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniaeque etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, tam praesentibus quam futuris, harum noticiam habituris, quia exhibitae sunt nobis literae binae per seniores contubernij pellionum Cracouiensium, alterae serenissimi olim domini parentis nostri de data Cracouiae sabbato ante festum sancti Stanislai in Maio, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo primo, continentes in se decretum eiusdem serenissimi olim domini parentis nostri, quo maiestas sua olim paterna decreuit, nemini licitum esse exercere opificium pellionum Cracouiensium, non suscepto prius iure ciuili Cracouiensi ac ipso contubernio et fraternitate eiusdem opificii pellionum Cracouiensium, et vbicunque tales reperti fuerint, qui iure ciuili et contubernio opificij pellionum non suscepto, hoc idem opificium exercuerint, siue illi sint sub iurisditione ciuili siue sub castrensi aut etiam magni procuratoris Cracouiensis, siue sub iurisditione ecclesiastica, mulcta trium marcarum pecuniae puniri et deinde senioribus eiusdem contubernij extradi vel alienari debent: exceptis pellificibus illis, qui sunt vel erunt in seruicio dominorum episcoporum, palatinorum vel castellanorum, cum eisque et Cracouiae subsistentibus et vbi fuerit proficiscentibus, iuxta continentiam earundem literarum serenissimi olim domini parentis nostri, quas hic pro insertis et expressis habere volumus; alterae vero sub titulo et sigillo proconsulis et consulum ciuitatis nostrae Cracouiensis, continentes constitutiones quasdam ad bonum regimen contubernij eiusdem pellionum Cracouiensium pertinentes, integras et omni prorsus suspitionis nota carentes, supplicatumque est nobis per certos consiliarios nostros, in praesenti conuentione generali Petricouiensi nobiscum vna congregatos, vt authoritate nostra regia vtrasque literas tam serenissimi olim domini parentis nostri, quam officii consularis Cracouiensis approbare, ratificare et confirmare dignaremur. Quarum quidem literarum tenor de verbo ad verbum sequitur et est talis:

Nos consules ciuitatis Cracouiae significamus tenore praesentium vniuersis, quod cum honesti viri seniores pellionum ciuitatis Cracouiensis nobis exposuissent literas constitutionum contubernalium in nouissima ignis voragine, qua maiorem fere ciuitatis partem proch dolor in cinerem versam constat, incendio absumptas esse, vnde fieri, vt tam a magistris quam sociis sine

lege viuentibus, non modica passim damna contubernio oboriantur, quibus nos, vt aequum est, prospicere volentes, simulque contubernium illud celebre olim et primarium ad pristinum splendorem reducere, eas constitutiones, quae anno Domini millesimo tricentesimo septuagesimo septimo, feria secunda infra octauas Assumpcionis Mariae a praedecessoribus nostris contubernio pellionum concessae sunt, quasque in libro priuilegiorum offendimus, illis etiam denuo concedendas duximus, renouamus et approbamus:

(Sequuntur statuta coutubernii pellificum Cracoviensium de anno 1377)*)

In quorum omnium fidem, robur et testimonium praesentes literas sigillo nostro pensili firmauimus. Datum Cracouiae feria sexta ante festum sanctae Heduigis, die vndecima mensis Octobris, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo secundo. Proinde nos Sigismundus Augustus rex supplicationibus consiliariorum nostrorum pro ipso contubernio pellionum Cracouiensium nobis factis, benigne annuentes, vtrasque literas tam serenissimi olim domini parentis nostri, quarum capita seu summae sunt recensitae, quam officii consularis Cracouiensis his insertas, ad bonum regimen contubernij pellionum pertinentes, approbandas, ratificandas et confirmandas duximus, approbamusque ratificamus et confirmamus praesentibus literis nostris. Volentes tamen, vt hoc idem contubernium pellionum onera ciuitatis eo commodius obire possit, quod in apparatu armorum et pixidum pro vsu et necessitate ciuitutis Cracouiensis caeteris contuberniis opificum Cracouiensium non posterius esse constat, vt igitur ad conficiendum et praeparandum tanto maiorem apparatum armorum et pixidum sumptus eidem vberior suppeditetur, omnes et singulas paenas seu mulctas quascunque ex constitutionibus praefatis prouenientes, non erit asstrictum ciuitati Cracouiensi dare, praeterquam illas in vsum et apparatum armorum contubernii eiusdem conuertere. Et insuper contubernio pellionum eam praerogatiuam damus et tribuimus praesentibus, quod non licitum erit res nouas eorum artificij particulatim tam in foro antiquo, vulgo *tandeta* dicto, quam in quibuscunque institis seu locis per quascunque personas in ciuitate nostra Cracouiensi venumdari, dummodo illas, quae vsu iam attritae fuerint; et vbicunque res huiusmodi nouas seniores contubernij pellionum Cracouiensium praeuenerint, siue in foro antiquo, siue in institis aut quibusuis aliis locis in ciuitate Cracouiensi, liberum erit eis eas recipere, officio sibi in auxilium adiuncto competenti loci illius, in quo res huiusmodi venundatae fuerint, acceptasque, vt praemissum est vendere, in vsum et apparatum armorum atque pixidum contubernij conuertere. Quas quidem constitutiones superius recensitas, tam quae a serenissimo olim domino parente nostro, quam quae ab officio ciuili consulari Cracouiensi et a nobis ipsis sancitae sunt, decernimus robur debitae et perpetuae firmitatis obtinere debere. Quapropter magnifico Petro Cmita de Vissnicze comiti palatino Cracouiensi, regni nostri marschalco supremo, Cracouiensi, Premisliensi, Scepusiensi, Colensique capitaneo et alteri cuicunque capitaneo Cracouiensi pro tempore existenti et eius vicecapitaneo ac famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae mandamus, vt praefatas constitutiones con-

*) Ogłoszony jest ten statut drukiem w kodeksie dyplomatycznym miasta Krakowa pod N. 273.

tubernij pellificum Cracouiensium in omnibus eorum articulis, clausulis, punctis et conditionibus vniuersis inuiolabiliter obseruent et manuteneant, obseruarique et manuteneri ab omnibus faciant. Harum testimonio literarum, quibus in fidem praemissorum sigillum nostrum subappensum est. Datum in conuentione generali Piotrcouiensi, feria secunda post festum Conceptionis Mariae proxima, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo octauo, regni vero nostri anno decimo octauo. Praesentibus reuerendissimo ac reuerendis in Christo patribus, dominis, magnificis, generosis et venerabilibus: Nicolao Dziergowski archiepiscopo Gneznensi, legato nato et primate, Samuele Maczieiowski Cracouiensi, regni nostri cancellario, Andrea Zebrzidowski Vladislauiensi, Andrea Noszkowski Plocensi, Ioanne Dziaduski Premisliensi, Ioanne Droiowski Chelmensi, ecclesiarum episcopis, Ioanne a Tarnow castellano Cracouiensi, regni nostri exercituum supremo, Sandomiriensi et Striensi capitaneo, Petro Cmita a Vissnicze, comitibus, Cracouiensi, regni nostri supremo marschalco, ac Cracouiensi, Premisliensi, Scepusiensi, Colensique, Ianusio Latalski Poznaniensi, Schlochouiensi, Iunivladislauiensique, Ioanne comite a Tanczin, Sandomiriensi, curiae nostrae marschalco, Lublinensi, Lelouiensique, Stanislao a Lasko Siradiensi, Lanciciensique, Petro de Sluzewo Calissiensi, Dibouiensique, Andrea comite a Tanczin Lvblinensi, Rohatinensi, Szniatinensique, Petro de Dambrowicza terrarum Russiae generali, Cazimiriensi, Radomiensique, Nicolao de Brudzewo Lanciciensi, Ioanne de Mieliecz Podoliae, Chmielnicensi, Raphaele Lesczinski Brzestensi, Radzieiowiensique, Ioanne Dziergowski Mazouiae et Varschouiensi, palatinis et capitaneis, Andrea comite a Gorka Poznaniensi et maioris Poloniae generali, Martino Zborowski Calissiensi, Odalonowiensi(s), Schidlowiensique, Spitcone de Tarnow Voinicensi, regni nostri thezaurario ac Brzeznicensi, Krzepicensi, Krzessowiensique, Stanislao de Przeramb Siradiensi, Ioanne Oczieski Biecensi, serenissimae dominae parentis nostrae curiae magistro, succamerario et burgrabio Cracouiensi, Sandecensique, Erasmo de Kretkow Brzestensi et Pizdrensi, Stanislao de Tarnow Zawichostensi et Siradiensi, Georgio Latalski Landensi, Stanislao Gomolinski Rosperiensi et Vielunensi, Nicolao Grabia Chelmensi, regni nostri vicecancellario, Lvbomliensique, Ioanne de Gologori Haliciensi, Ioanne Bonar Oswięczimensi castellanis et capitaneis, Iacobo Vchanski decano Plocensi et canonico Cracouiensi, Valentino Dambienski, curiae nostrae referendarijs, Ioanne Przerempski praeposito, Stanislao Hosio canonico Cracouiensi, secretarijs nostris, et aliis quam plurimis dignitarijs et officialibus nostris. Datum per manus magnifici Nicolaj Grabia castellani Chelmensis, regni nostri vicecancellarij, Lvbomliensis etc. capitanei. — Nico. Grabia regni vicecancellarius sst. — Relatio magnifici Nicolai Grabia castellani Chelmensis, regni Poloniae vicecancellarii, Lvbomliensis etc. capitanej.

Dokument pargaminowy, przechowany w cechu kuśnierzy Krakowskich, opatrzony jest mniejszą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zupełnie zniszczoną, zawieszoną na sznurze z różowego i fioletowego jedwabiu.

459. 1548. die 10. m. Decembris, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegia contuberniis Cracoviensibus ab antecessoribus suis regibus Poloniae impertita, rata esse iubet.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniaeque etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis, praesentibus et futuris, harum noticiam habituris, quod venientes ad nostri praesentiam famati consules ciuitatis nostrae Cracouiensis, exhibuerunt nobis priuilegia praedecessorum nostrorum super contubernia et fraternitates opificum in ipsa ciuitate nostra Cracouiensi commorantium, concessa, supplicaruntque nobis pro ipsis contuberniis et fraternitatibus ciuitatis nostrae Cracouiensis, vt authoritate nostra regia illa approbare, ratificare et confirmare dignaremur. Quae quidem priuilegia huiusmodi hic pro insertis et expressis habere volumus. Nos itaque animaduertentes contubernia et fraternitates opificum per praedecessores nostros institutas, plurimum referre ad bonum regimen et ordinem ciuitatis ipsius Cracouiensis, supplicationibus illorum pro eis factis benigne annuentes, omnia et singula contubernia et fraternitates ciuitatis Cracouiensis, quae ad bonum ordinem et regimen ciuitatis praefatae spectare videntur et iuri communi non aduersentur, approbandum, ratificandum et confirmandum duximus, approbamusque, ratificamus et confirmamus ac priuilegia praedecessorum nostrorum super contubernia et fraternitates ciuitati Cracouiensi concessa, in suo robore conseruamus praesentibus literis nostris, decernentes robur debitae et perpetuae firmitatis habitura. Harum testimonio literarum, quibus in fidem sigillum nostrum subappensum est. Datum in conuentione generali Piotrcouiensi feria secunda post festum Conceptionis Mariae proxima, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo octauo, regni vero nostri anno decimo octauo. Praesentibus reuerendissimo ac reuerendis in Christo patribus, dominis, magnificis, generosis ac venerabilibus: Nicolao Dziergowski archiepiscopo Gneznensi, legato nato et primate, Samuele Macziejowski Cracouiensi, regni nostri cancellario, Andrea Zebrzidowski Vladislauiensi, Andrea Noskowski Plocensi, Ioanne Dziaduski Premisliensi, Ioanne Droiowski Chelmensi ecclesiarum episcopis, Ioanne comite in Tarnow castellano Cracouiensi, regni nostri exercituum supremo, Sandomiriensi, Striensi, Lvbaczouiensique capitaneo, Petro Cmita comite in Visnicze, Cracouiensi, regni nostri marschalco supremo, Cracouiensi, Premisliensi, Scepusiensi, Colensique, Ianussio Latalski Poznaniensi, Schlochouiensi ac Iuniwladislauiensi, Ioanne comite a Tanczin Sandomiriensi, curiae nostrae marschalco, Lvblinensi, Lelouiensique, Stanislao a Lasko Siradiensi, Lancicien-sique, Petro de Sluzewo Calissiensi et Dibouiensi, Andrea comite a Tanczin Lvblinensi, Rohatinensi, Szniatinensique, Petro de Dambrowicza terrarum Russiae generali, Cazimiriensi et Radomiensi, Nicolao de Brudzewo Lanciciensi, Ioanne de Mieliecz Podoliae et Chmielnicensi, Raphaele Lesczinski

Brzestensi et Radzieiouiensi, Ioanne Dziergowski Mazouiae et Varschouiensi palatinis et capitaneis, Andrea comite a Gorka Poznaniensi et maioris Poloniae generali, Martino Zborowski Calissiensi, Odolanouiensi, Schidlouiensique, Spitcone de Tarnow Voiniciensi, regni nostri thezaurario ac Brzezni-censi, Krzepicensi, Krzeszouiensique, Stanislao de Przeramb Siradiensi, Ioanne Oczieski Biecensi, serenissimae dominae parentis nostrae curiae magistro, succamerario et burgrabio Cracouiensi, Sandecensique, Erasmo de Crethkow Brzestensi, Pizdrensique, Stanislao de Tarnow Zawichostensi et Siradiensi, Georgio Latalski Landensi, Stanislao Gomolinski Rosperiensi et Vielunensi, Nicolao Grabia Chelmensi, regni nostri vicecancellario, Lvbomliensique, Ioanne Bonar de Balicze Oswienczimensi, Ioanne de Gologori Haliciensi castellanis et capitaneis, Iacobo Vchanski decano Plocensi et canonico Cracouiensi, Valentino Dembienski curiae nostrae referendarijs, Ioanne Przerempskj praeposito Cracouiensi, Stanislao Hozio canonico, Thoma Psonka canonico Poltouiensi, secretariis nostris et alijs quam plurimis dignitariis et officialibus nostris. Datum per manus magnifici Nicolai Grabia castellani Chelmensis, Lvbomliensis etc. capitanej. — Nico. Grabia regni vicecancellarius sst. — Relacio eiusdem magnifici Nicolai Grabia castellani Chelmensis, regni Poloniae vicecancellarii, Lvbomliensis etc. capitanej.

Dokument pargaminowy opatrzony mniejszą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurze z pąsowego jedwabiu.

460. 1549. die 12. m. Ianuarii, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae, privilegium a Sigismundo I. rege Poloniae contubernio mensatorum Cracoviensium anno 1547. impertitum, ratum facit.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniaeque etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quia exhibitae sunt nobis per seniores magistros contubernii artificii mensatorum Cracouiensium literae patentes pargameneae, zona sericea dependente sigillo serenissimi olim domini parentis nostri desyderatissimi obsignatae, de data in Zathor feria quinta in vigilia sancti Ioannis Baptistae anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo septimo, integrae et omni prorsus suspitionis nota carentes, continentes in se constitutiones quasdam ad bonum regimen et ordinem praefati contubernii mensatorum Cracouiensium pertinentes, quas quidem literas serenissimi olim domini parentis nostri hic pro insertis et expressis de verbo ad verbum habere volumus, supplicatumque est nobis per eosdem seniores magistros contubernii mensatorum, vt literas praefatas et omnia in eis contenta authoritate nostra regia approbare, ratificare et confirmare dignaremur. Nos itaque supplicationibus illorum benigne annuentes, tum etiam animad-

uertentes constitutiones contubernii huiusmodi iuri communi nihil derogare neque in aliquuo aduersari, easdem constitutiones in omnibus earum articulis, clausulis et conditionibus vniuersis approbandas, ratificandas et confirmandas duximus, prout approbamus, ratificamus et confirmamus praesentibus literis nostris, decernentes illas robur debitae et perpetuae firmitatis obtinere debere. Et quoniam idem ipsi seniores magistri contubernii mensatorum quaesti sunt nobis, constitutiones huiusmodi illorum cum a quibusdam priuatis personis, tum vero a nonnullis magistris et sociis ex coetu eorum, maxime vero nationis Germanicae non seruari, proinde nos volentes dictum contubernium in constitutionibus eisdem ab omnibus conseruari, decreuimus decernimusque praesentibus literis nostris, quod quicunque magister contubernii eiusdem nollet se iuxta praescriptum earundem constitutionum conseruare, talis poenam decem marcarum pecuniarum Polonicalium ipsi contubernio succumbet et luet; socius vero, qui constitutionibus eisdem contrauenerit, poena quinque marcarum pecuniarum mulctabitur. Quaequidem poena non alteri cuiuis, quam dicto contubernio mensatorum et in vsus eius necessarios cedere debet. Porro quia res extraneas ad artificium hoc idem pertinentes, ex ciuitatibus aliis Cracouiam aduehi nobis itidem memorati magistri contubernii mensatorum questi sunt, statuimus et decernimus, vt res omnes eiusmodi aduectitiae extraneae artificii eiusdem iuxta literas superius recensitas serenissimi olim domini parentis nostri per seniores magistros recipiantur atque in vsus necessarios contubernii diuendantur et conuertantur: exceptis tantum rebus his, quae tempore nundinarum aduehentur; eo enim tempore liberum et licitum erit cuiuis eas aduehere. Proinde magnifico Petro Kmita comiti in Wissnicze palatino Cracouiensi, regni nostri marschalco supremo, Cracouiensi, Scepusiensi, Premisliensi Colensique capitaneo syncere nobis dilecto, in eius absentia vicecapitaneo Cracouiensi et alteri cuiuis pro tempore existenti capitaneo Cracouiensi necnon famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Cracouiensis mandamus, id habere omnino volentes, vt praefatos magistros contubernii mensatorum in constitutionibus omnibus tam in literis supramemoratis serenissimi olim domini parentis nostri quam et his nostris descriptis, quae iuri communi non repugnant, ex officio suo conseruent, tueantur et manuteneant et ab omnibus aliis conseruari et manuteneri inuiolabiliter curent. Pro debito officii sui et gratia nostra secus non facturi. Datum in conuentione generali Piotrcouiensi sabbato post festum Epiphaniarum Domini proximo, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo nono, regni nostri decimo nono. — Nico. Grabia regni vicecancellarius sst. — Relatio magnifici Nicolai Grabia castellani Chelmensis, regni nostri vicecancellarij, Lvbomliensis etc. capitanei.

Oryginał pargaminowy, przechowany w cechu stolarzy Krakowskich, opatrzony jest małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z żółtego, różowego i niebieskiego jedwabiu. (Żebrawski II, N. 77).

461. 1549. die 20. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de tabernis halecistarum.

Feria quarta post dominicam Reminiscere. — Ad instanciam allecistarum atque omnium tam virorum quam viduarum, quibus institae allecistarum sunt allatae, domini consules decreuerunt atque firmiter obseruandum sanxerunt, quod exnunc quattuor priores atque aciales allecistarum institae, nempe binae ex vtroque latere vtriusque aciei semper occludi debeant in ipso tactu horae vigesimae tertiae, vt ista ratione vtilitati aegestatique eorum vel earum, qui in medio institas habent, commodius consuleretur. In quam rem diligentem atque sedulam operam seniores iurati eius contubernij praestare adhibereque debent, vt in posterum haec dominorum constitucio constanter tueretur atque obseruaretur.

Acta Cons. Crac. 18, str. 605.

462. 1549. die 30. m. Martii, Cracoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegia a Sigismundo I. rege Poloniae contubernio cantrifusorum Cracoviensium a. 1523. et 1532. impertita, rata esse iubet.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniaeque etc. dominus et haeres, significamus praesentibus literis nostris, quibus expedit, vniuersis praesentibus et futuris, quia exhibitae sunt nobis per famatos Paulum Kostan et Andream Groczki ciues Cracouienses, seniores contubernii cantrifusorum nostrorum Cracouiensium, literae binae pergameneae, sigillo pensili serenissimi olim domini parentis nostri desyderatissimi communitae, integrae et nullam prorsus suspitionis notam habentes, altera de data Cracouiae sabbato proximo ante festum Translationis sancti Stanislai anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo tertio, eam ordinationem in se continentes, quod nullus cantrifusor vel ciuis siue Vratislauiensis, siue alius quicumque homo externus, praeter ipsos cantrifusores Cracouienses possit vendere seu ad vendendum exponere aliqua vasa vel opera stannea in ipsa ciuitate Cracouiensi et alibi in regno et dominiis nostris, nisi tempore nundinarum, et quod etiam ipsi Vratislauienses et alii externi intra ipsas nundinas praedicta opera vel vasa sua stannea non sub alio maiori vel minori pondere, quam centenarii vel lapidis vendant, nec vasa ipsa vel opera stannea noua pro antiquis commuttent, sed ea pro paratis pecuniis vendant; et quod etiam nullus extraneus vel indigena stannum antiquum de ipso regno nostro educere quouis modo vel colore aut praetextu audeat, quo nostris etiam cantrifusoribus et

subditis semper suppetere possit, sub ammissione ipsorum vasorum vel operum praedictorum; praeterea quod cantrifusores Casimirienses, Stradomienses et Clepardienses non sub alio gradu bonitatis stanni, quam duodecimo, sicuti cantrifusores Cracouienses vasa et opera sua laborare ac vendere hic Cracouiae et alibi tam intra quam extra nundinas debeant, sub ammissione vasorum et operum suorum; et in regimine sociorum vel familiae suae discipulorumque eruditione ac edoctione et ad magisterium prouectione, artificii demonstratione, in omnibusque aliis rebus artem cantrifusoriam concernentibus, per omnia cantrifusores ipsos Cracouienses imitari ac eorum superioritati subesse teneantur, qui experimenta seu probas de illorum vasis et operibus facere et pro malo labore eos punire plenam habebunt facultatem; item vt proconsul et consules Cracouienses in omnes cantrifusores Cracouienses diligenter superintendant, quod ipsi etiam sub poena ammissionis operum et vasorum laborem suum exerceant iuxta probam duodecim graduum factam antea, quam in praetorio suo adseruant, idque perpetuis temporibus. Altera vero de data Cracouiae die sanctae Helizabeth, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo secundo, decretum eiusdem serenissimi olim domini parentis nostri, inter ipsos cantrifusores Craccouienses et cantrifusores Casimirienses latum, in se complectens, quo olim maiestas sua paterna decreuit, eosdem cantrifusores Casimirienses superioritati cantrifusorum ciuitatis nostrae Cracouiensis tam in exercitio suae artis, quam in regimine sociorum vel familiae suae, discipulorum eruditione et ad magisterium prouectione, artificii demonstratione ac aliis in rebus artem cantrifusoriam concernentibus, subesse debent ab illaque se deinceps non excipient, ipsique cantrifusores Cracouienses seu seniores eorum magistri superintendere in cantrifusores Casimirienses tenebuntur, quo vasa de stanno, quod sit aequalis bonitatis et gradus cum stanno Cracouiensi laborari solito, laborent, quemadmodum hae ipsae vtraeque literae superius recensitae serenissimi olim domini parentis nostri de eo latius declarant, quas nos hic propter eorum prolixitatem inserere praetermisimus, eas tamen pro insertis et expressis de verbo ad verbum habere volumus. Supplicatumque est nobis per certos consiliarios nostros, vt literas memoratas serenissimi olim Domini parentis nostri et omnia in eis contenta authoritate nostra regia approbare, ratificare et confirmare dignaremur. Proinde nos supplicationibus eorundem consiliariorum nostrorum annuentes, literas superius recensitas vtrasque, quae ad bonum regimen et ordinem contubernii eiusdem pertinent, in omnibus et singulis earum articulis, clausulis et conditionibus vniuersis, approbandas, ratificandas et confirmandas duximus, quemadmodum approbamus, ratificamus et confirmamus praesentibus literis nostris, decernentes easdem et omnia contenta illarum robur debitae et perpetuae firmitatis obtinere debere. Et quoniam idem ipsi cantrifusores ciuitatis nostrae Cracouiensis questi sunt nobis, cantrifusores ciuitatum et oppidorum aliorum in regno et dominiis nostris consistentium, in vasis et operibus suis stanneis, quae laborant, insigne eorum aquilae imprimere atque ita ad diuendendum tam in nundinis quam extra nundinas exponere, vt illa vasa et opera passim ab hominibus pro vasis Cracouiensibus reputentur, cum aquilae insigni ipsi tantum Cracouienses cantrifuso res a memoria hominum vtantur, quae quidem

vasa stannea aliarum ciuitatum et oppidorum vt plerumque ex inferiori gradu stanni facta esse constat, quam illa, quae per Cracouienses cantrifusores laborantur, quae ex aequo cum Vratislauiensi stanno in duodecimo gradu conficiuntur, quo fit, vt subditis nostris passim omnibus inde non parum damni accidat, volentesque nos, ne eo errore deinceps cuiuis subditorum nostrorum incommodetur, tum vt consuetudo vetus conseruetur et ea, quae in externarum regionum ciuitatibus et oppidis a stannifusoribus obseruari solita est, videlicet cantrifusores insigne illius ciuitatis et oppidi, in quo consistunt, in vasa sua imponere, ex certa scientia et gratia nostra regia decernendum duximus decernimusque praesentibus et statuimus, vt deinceps nemini cantrifusorum cuiusuis ciuitatis et oppidi regni nostri licitum sit praeter ipsos cantrifusores nostros Cracouienses, Cazimirienses, Stradomienses et Clepardienses insigne aquilae in vasa seu opera stannea imponere; reliqui vero stannifusores ciuitatum et oppidorum quorumuis regni nostri, insignia ciuitatum et oppidorum illorum, in quibus consistunt, in vasa et opera sua stannea imprimant, iuxta veterem consuetudinem suam, sub ammissione omnium vasorum et operum stanneorum, vt ea ratione labor stannifusorum Cracouiensium ab aliis discernatur. Quae vasa sub insigni aquilae vbiuis locorum in regno et dominiis nostris praeuenta, per seniores magistros catrifusorum recipi atque ad cameras theloneorum nostrorum illas, in quibus locis accepta fuerint, dari et conuerti debent. Quare vniuersis palatinis, castellanis, capitaneis, tenutariis, vicecapitaneis, aduocatis, proconsulibus et consulibus quibusuis in regno et dominiis nostris vbilibet constitutis, ac aliis officialibus et dignitariis regni nostri mandamus districte praecipientes, vt in omnibus superius descriptis constitutionibus praefatos cantrifusores nostros Cracouienses, Cazimirienses, Stradomienses et Clepardienses inuiolabiliter conseruetis, atque contra stannifusores ciuitatum et oppidorum aliorum, qui sub insigni aquilae vasa et opera sua stannea fecerint, eiusmodi vasa et opera eorum per ipsos cantrifusores Cracouienses percipienda, ex officio suo auxilia sua praebeatis, vasaque illa omnia ad cameras theloneorum nostrorum ciuitatum et oppidorum eorum, in quibus praeuenta fuerint, applicanda curetis. Secus pro debito officii vestri et gratia nostra non facturi. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum appensum est. Datum Cracouiae sabbato ante dominicam Letare proximo, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo nono, regni vero nostri anno vigesimo. Praesentibus reuerendo in Christo patre, magnificis, generosis et venerabilibus, domino Samuele Maczieiowski Cracouiensi episcopo, regni nostri cancellario, Spithek de Tharnow Woiniciensi, regni nostri thezaurario, Krzepicensi, Brzeznicensi, Krzessouiensique, Stanislao Maczieiowski Lublinensi, serenissimae dominae coniugis nostrae curiae magistro ac Zawichostensi, Nicolao Grabia Chelmensi, regni nostri vicecancellario, Lubomliensique, castellanis et capitaneis, Iacobo Vchanski decano Plocensi, archidiacono Varschouiensi, canonico Cracouiensi, Valentino Dembienski, referendariis, Nicolao Mnissek de Magna Kunczicze, succamerario, Sokaliensi et Lukouiensi capitaneo, Ioanne Lvtomirski thezaurario curiae nostrae, burgrabiis Cracouiensibus, Andrea Czarnkowski Gneznensi et scholastico, Ioanne Przerempski praeposito Cracouiensi et Mathia Goreczki secretariis nostris, ac aliis dignitariis et of-

ficialibus nostris. Datum per manus memorati magnifici Nicolai Grabia castellani Chelmensis, regni Poloniae vicecancellarii, Lubomliensis etc. capitanej. — Nicolaus Grabia regni vicecancellarius sst. — Relatio magnifici Nicolai Grabia castellani Chelmensis, regni Poloniae vicecancellarij, Lvbomliensis etc. capitanej.

Dokument pargaminowy, przechowany w cechu konwisarzy Krakowskich. Pieczęć oderwana. (Kopija W. Gąsiorowskiego).

463. 1549. die 12. m. Aprilis, Cracoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegium a Sigismundo I. rege Poloniae contubernio albicerdonum Cracoviensium anno 1545. impertitum, ratum facit. (Feria VI. ante Palmarum).

Oryginał pargaminowy, znacznie zniszczony, przechowany w cechu białoskórników Krakowskich, opatrzony jest pieczęcią większą koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z białego, zielonego i różowego jedwabiu. Przywilej Zygmunta I z r. 1545, zamieszczony jest poprzednio pod N. 441. niniejszego zbioru.

464. 1549. die 29. m. Maii, Cracoviae.

Senatus consultum de cortice coriario emendo.

Feria quarta post Rogationum. — Domini consules inter rufficerdones decreuerunt et constituerunt, quod cum siue ex Silesia siue ex alio quocumque loco huc Craccouiam aduehetur puluis quercinus ad diuendendum, tunc omnes rufficerdones, qui huiusmodi puluere quercino indiguerint, debebunt singuli ex ordine (prout ad quemlibet venerit), emere talem puluerem quercinum, ac in eadem re tenebuntur sese iuxta antiquam illorum consuetudinem conseruare.

Acta Cons. Crac. 18, str. 671.

465. 1549. die 9. m. Octobris, Cracoviae.

Statuta quaedam contubernii figulorum Cracoviensium.

Nos consules ciuitatis Craccouiae significamus tenore praesentium vniuersis, quibus expedit, quia perpensis frequentibus querelis honestorum conciuium nostrorum, magistrorum contubernij figulorum de illorum facultatum diminutione et detrimento, quod ex illorum malo ordine malaque disciplina et cura prouenit, cum tandem nobis ijdem magistri contubernij figulorum quosdam articulos descriptos, ad illorum commodum maximopere spectantes obtulissent, petentes eosdem a nobis confirmari: itaque iustis et aequis rationibus permoti, ad optata eorundem magistrorum contubernij figulorum eiuscemodi articulos oblatos et conclusos approbauimus praesentibusque approbamus et confirmamus inuiolabiliter obseruandos, ad voluntatem tamen et ad arbitrium nostrum successorumque nostrorum, pro qualitate temporum in toto vel in parte, quando et vbi videbitur, moderandos et immutandos.

§ 1. Inprimis inter illos debet esse haberique ordo et administratio secundum antiquam et legitimam illorum contubernij consuetudinem et obseruationem.

§ 2. Item extranei hospites neque ante nundinas neque post nundinas debent quidquam de labore artificioque figulino illis in praeiudicium aduehere et diuendere.

§ 3. Item quandoquidem nonnulli praeter antiquam consuetudinem et obseruationem in Clepardia deponunt artis figulinae varios labores atque ibidem diuendunt, quapropter seniores contubernij debent eius rei curam agere, vt id prohibeant ac eiusmodi labores tollant.

§ 4. Item quando acciderit aliquam institam figulinam vacari, tum seniores contubernij debent inuicem mutuam inire consultationem, cuinam sit conferenda, ac quem ipsi animaduerterint dignum ea fore, hunc debebunt dominis lonheris offerre et praesentare. Qui quidem domini lonheri dignabuntur quoque decenter et legitime in huiusmodi negocio suum officium praestare.

§ 5. Item seniores contubernij cum magistris debent punire, gubernare et regere socios ad eum modum, vt in alijs contubernijs obseruatur.

§ 6. Item quilibet magister debet dumtaxat duos socios fouere excepto casu, vbi post omnium magistrorum cum duobus socijs contentatione aequa, extaret adhuc abundantia sociorum, tunc ex ordine consequenter poterint per magistros recipi plures socij.

In quorum omnium fidem et testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Actum et datum Craccouiae feria quarta post festum s. Francisci, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo nono.

Dokument pargaminowy przechowany w cechu kaflarzy Krakowskich, opatrzony jest mniejszą pieczęcią radziecką z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym.

466. 1550. die 18. m. Ianuarii, Cracoviae.

Statuta sociorum contubernii gladiatorum Cracoviensium.

In nomine Domini amen. Kv wieczney thego liestv pamieczy. My starschy mystrzowie czechv Crakowskiego, pan Yan Czech y pan Brozy Bobowsky ze wsithką braczyą swoyą tego tho przerzeczonego czechv miecznyczego Crakowskiego, wszelkiem wobiecz y kasdemv zoszobna thym tho lystem naschem yawno cziniemy, ze dayemy sprawe y nauką thowarzischom rzemieszla naschego miecznyczego poth themy articuli nizey opyssanemy obyczaye, ktore byly myedzy mysthrzmy y myedzy thowarzischmy rzemyesla mieczny-czego, ktorych obyczayow thowarzische nyestrzegą alye nad obyczay, czo ich nyeyesth, na tho sszie szczegayą (?) y biorą oprawky, ktore yem nyeprzisluszayą. My vydząncz nasche skodą, ysch ony wyetsche zarobky mayą, ny-

szly my mistrzowie, przestrzegayącz staradawnych obyczayow, ktorechmy zastaly y chczemy, aby byly thrzimane mocznie a nyeodmiennye, nyevimisliayącz nycz nowego a nyeopusczayącz tesch nycz starego, dlia tego, aby vieczney thy rosztherky niebily myedzy namy s thowarziszmy, ktore przed tem bily asch do dziszieyschich czasszow, a ysch by tesch wiedziely thowarzische czo ich yesth, a czo mistrzowskie, azeby szie tesch vmiely zachowacz przeciwko mistrzom y my mistrzowie przeciwko yem, dlya tego yem sprawe y nauke dayemy na piszmie:

§ 1. Naprzod yesthly by kto czokolwiek prziniosl przedawacz do warstathv, chocz schablie, tessak, jedlcza, glowicze, nozny y ynsche rzeczy, ktore przisziuszayą do rzemiesla, ma kvpicz thowarzisch, a yako zaplaczy, ma mistrzowy sprawnie powiedziecz, czo da; a yesthly by z mistrza wieczey wzial, nyszly szam dal, thedy thakowy ma bycz karan, a misthrz iemv pyenyądze ma wroczycz.

§ 2. Item gdiby ktory thowarzisch albo robieniecz przedal wkowke starą albo passz albo posszwe albo jedlcza, thaschke, glowicze, a mistrzovy by szwemv nyedal tego, a przeszwiathczonoby yego, thakowy ma bycz dobrze karan.

§ 3. Item yesthlyby ktho chcial wronicz czoszkowiek, thedy tho iesth rzecz misthrzowska. Item yesthly by yedna perszona dwie sthucze prziniosla, tho yesth thowarziskie, a yesthly by prziniosl thrzy sthuky albo wienczey, thedy tho yusch mistrzowszkie, by namniey robycz okolo nych. Item yesthly by kto kazal szmalczowacz czokolwiek yedlcza albo glowicze, tho yesth misthrzowskie; item wstawiecz albo blyachą do yedlecz wprawicz yesth misthrzowskie; item yesthlyby kto prziniosl pocziszczicz czoschkolwiek a thowarzisch by lizakiem zyął, thedy yusch mistrzowskie; item yesthly by byla pothrzeba szindowacz od obv konczy na piendzy, yesth thowarziszkie, a yesthly by wsistek zerdze schyndowacz, thedy yesth mistrzowskie. Item yesthly by kto prziniosl myeczowacz osczep a byla by pothrzeba wsiszcziek zerdze przetoczicz albo nozenky namnieysche vczinycz, thedy tho yesth mistrzowskie. Item yesthlyby kto prziniosl schablie kozaczką, bądz ze szrebrem bądz tesch y besz szrebra, tedy yesth mistrzowskie. Item yesthly by tesch kto prziniosl sthossowacz zlamane w rękoyeszcy na thrzi palcze od ostrza, yesth thowarziskie; a yesthly by w yedlczach albo w ostrzv, thedy yesth mistrzowskie. Item stara rąkoyescz, ktora przi mieczv bendzie albo przi kordzie albo przi schably na dwie rencze, gdi kto przinyeschie oschycz, tho iesth thowarziskie, wyawschy by nowe dano dzialacz, tho yesth mistrzowskie.

§ 4. Item thowarzische mayą robycz do czwartey godziny w nocz, a o dwunastey godzinie mayą wstayacz robicz.

§ 5. Item posswy nastavycz na piendzy od konycza y na czlonkv albo konycza zathoczicz, yesth thowarziskie.

§ 6. Item thowarzisch nyema zedacz odpusczenya v swego mistrza przed swiety albo przed yarmarkiem na dwie niedziely vedlug stharego zwyczayv.

§ 7. Item kasdemv thowarzischovy mistrz ma dacz pywa kv snyadanyv, thakiesch y przy yvzynye po dwu pienyędzv; thak iesth tesch y robienczovy; item ma yemv mystrz kazacz kossvlye vpracz ve dwie nyedziely.

§ 8. Item ynsche drobnyeysche rzeczy, tho iesth gdy szie posswa przebyye na ostrzv albo na schwie albo tesch vyązanie podklycz, tho wsithko iesth thowarziskie kromia kozaczkiey schablie.

§ 9. Item gdy szie przida, ysch bendzie mial thowarzisch odpusczenye od swego mistrza wziącz, thedy tegosch dnya ma veszlacz do mistrza o robothe, a yesthly nyeweszlye tego dnya, ktorego przydzie, thedy ma czekacz do swieta przislego między mistrzmy Crakowskiemy.

§ 10. Item gdi szie przida, ysch nyebendzie thowarzisch warstaczie a benda dwa robienczy albo ieden, tedy mayą przed mistrza polozicz tho przepiczie, ktore on by mial miecz, a mistrz vyrzawschy pilnosez ych, moze ym tho czaszie wsithko dacz.

§ 11. Item abysczie wiedziely, kiedy veszlye thowarzisch albo robienyecz do mistrza o robothe a ten mistrz mial by dwu mithnich thowarzischow albo robienczow, thedy nyemaczie tam patrzicz o robote v tego mistrza, alie tak maczie patrzicz, yako czecha ydzie yeden wedlye drvgiego mistrza, a tych przestępowacz mistrzow, v ktorych benda dwa mithny.

§ 12. Item gdy szie przida, ysch przeroby thowarzisch v mistrza swego czwiercz liatha, tedy ten thowarzisch moze ssobie kvpicz klynke a mistrz ma yemu dopusczicz the klynke opravycz y skury dacz a jedlcza ssobie ma kvpicz, a tho vedlie zachowanya thowarziskiego.

§ 13. Item kiedyby ktory robieniecz chczial za thowarzischa zostacz, thedy ma pulroka przerobycz y vienczey, pokyby nyezarobyl thowarziskiego wochlonv.

§ 14. Item gdy by szie przidalo, ysch by robyl thowarzisch przi thowarzischv tribownym, tedy iesth tak dobri yako y on, a mistrzowie gdy szie tego doviedzą, ysch robil przi niem vienczey nyszly dwie nyedziely, thakowy bendzie od mistrzow karan.

§ 15. Item gdi by ssie przidalo, ysch by thowarzisch albo robyenyecz swieczyl, tedy thowarzischowi ma mistrz strączicz grosch z wochlonv a robienczovy pulgroscha.

§ 16. Item gdy ssie przida, ysch thowarzisch prziwendrvye do gospody, tedy nyema wieczey przepycz yedno grosch, kiedy weszlie o robote; a gdy yemu bedzieczie schynkowacz, tedy nyemaczie nycz vieczey przepycz, yedno po groschv a robienczy thrzeczy pienyądz.

§ 17. Item thowarzische mayą chodzicz na gleytowną vyeczerzą yedno dwa starschy a thrzeczy schynkowny, a robienczy gleytowney vieczerzey nyemayą.

§ 18. Item thakowe przepiczie, ktore yesth wisschey opyssane, gdy do nych prziniossą, mayą ye vypravyacz przy sswem czassie ostathnyey godzyny przed vieczorem lyeczie, a zimie przy sswem czassie asch po roboczie mistrzowskiey; a yesthly by kto chczial zarazem, ysch by tho bylo zrobiono, a ysch by nyechczial do yuthra czekacz, thedy yesth mystrzowskie.

A thak tho po wasch chczemy myecz thak po starszich yako y po mlodssich thowarzyschoch y robienczoch, abysczie ten stary a chwalebny obyczay mocznie a nieodmiennye thrzimaly, a tho thesch po wasz chczemy myecz, aby na kasde Svchedny byly thy obyczaye przed wamy thowarzischamy y przed robienczy y tesch przed themy, ktorzy by z ynąd przywendrowaly, czythane y przepowiedane, aby kasdy wiedzial, yako ssie ma przeciwko

misthrzovy sswemv zachowacz. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Datum Cracouie ex contubernio confratrum gladiatorum, sabbato ipso die sancte Prisce, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo.

Oryginał pargaminowy, przechowany w cechu mieczowników i szpadników Krakowskich. Na pasku pargaminowym wisi pieczęć z czerwonego wosku bardzo uszkodzona, w której otoku dadzą się jeszcze odczytać wyrazy: s : maistri b gladiatoris krakoviens. (Kopija W. Gąsiorowskiego).

467. 1550. die 27. m. Ianuarii, Casimiriae.

Senatus consultum de mensatoribus et doleatoribus.

Actum feria secunda ante festum Purificacionis Mariae proxima. — Ex decreto consulari nostro magistri artis mensatorie et doleatorie ciuitatis nostre propter quottidianas lites et discrimina, singularia contubernia inter se habere et tenere debebunt.

Acta Consul. Casimir. 757, str. 749.

468. 1550. die 6. m. Martii, Casimiriae.

Senatus consultum de mensatoribus, doleatoribus et funificibus Casimiriensibus.

Actum feria quinta post dominicam Reminiscere. — Inter magistros artificij mensatorij et doleatorij funificumque Kazimiriensium concordia opera proborum hominum et decem florenis peccuniarum vadij annuentibus partibus vallata, in hunc, qui sequitur, modum est facta: primum mensatores per fl. 2, doleatores vero fl. 6 Stanislao Dabrowka mensatori pro priuilegijs contubernij dare tenebuntur, medietatem pro dominica Conductus Pasche et medietatem pro festo Pentecostes. Si autem deinceps aliquod artificium horum sese a contubernio segregare voluerit, nihil ad ipsas literas priuilegiorum tum etiam ad res contubernij communes habere debebit. Consencientibus omnibus fratribus artificiorum praetactorum ac eam concordiam se sub praefato vadio inuiolabiliter tenere submittentibus.

Acta Consul. Casimir. 757, str. 769.

469. 1550. die 27. m. Iulii, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae statuta contubernii laniorum Cracoviensium renovat.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae nec non terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Cuiauiae, Lanciciae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quibus expedit vniuersis, praesentibus et futuris, harum noticiam habituris, quod quum exposuissent nobis seniores magistri contubernii laniorum ciuitatis nostrae Cracouiensis suo et aliorum magistrorum contubernij eius nomine, literas constitutionum ad bonum ordinem et regimen contubernii istius pertinentes, per serenissimos praedecessores nostros concessas, per ignis infaustam voragi-

nem, qua maior pars ciuitatis Cracouiensis anno ab hinc Domini millesimo quingentesimo vigesimo octauo, feria sexta post dominicam Conductus Paschae misere conflagrata fuit, absumptas esse, in quarum tamen constitutionum ordine hucusque extarent, atque eodem regerentur, supplicassentque nobis obnixe, vt in locum conflagratarum literarum alias nostras et ex aequo atque priores easdem constitutiones in se complectentes, eis ex gratia nostra regia dare et conferre dignaremur. Quarum quidem constitutionum articuli in eum modum sequuntur.

§ 1. Principio omnium magistri laniorum Cracouiensium more aliorum contuberniorum signum proprium more aliorum contuberniorum (s) vulgo czecham appellatum, habebunt, quo signo cum a senioribus magistris caeteri magistri requisiti fuerint, ad locum deputatum omnes conuenient, et ex veteri consuetudine contubernium bannire ac seniores singulis annis eligere eis licebit, atque bannito in contubernio causas et quaerelas discutere, inscriptiones et obligationes facere, easque in acta contubernii inscribere, quaerulantibus siue ciuibus Cracouiensibus, siue externis hominibus super magistros laniorum de debitis vel iniuriis quibuscunque iusticiam ministrare. Vnde ex consuetudine antiqua, qui debitum recognouerit, solutio illius ad futuram dominicam decernetur; quod si soluere non curarit, statim post primam dominicam inhibebitur illi venditio carnium. Si autem debitum negauerit, ad officium consulare relegabitur, ad ferendum decretum super negatiua. Sique negato in contubernio debito illud coram consulatu recognouerit et ad soluendum illud compelleretur, is ratione negatiuae iuxta arbitrium seniorum punidus erit. Maccellum tamen laniorum nemini liberum neque licitum erit vltra centum florenos pecuniae obligare et inscribere, tum et maccella huiusmodi haereditarie resignare, idque denunciando prius toti contubernio, quod maccellum illud venale sit. Is vero qui emere vult, optare id a senioribus debebit. Ac omnes alios licitos ac honestos actus exercere, excessusque corrigere.

§ 2. Bannitio vero contubernii non nisi sobrie et ante prandia fieri debet. Conuocatio nihilominus fratrum in vrgentibus negociis etiam post prandia quandocunque seniores tempus deputauerint, permittenda est.

§ 3. Postquam vero ex consuetudine magistris artificii eius denunciatum fuerit, vt contubernium veniant in negociis nostris, quicunque horam desiignatam neglexerit, soluet duodecem grossos; cum vero in negociis ciuitatis publicis seu consulatus vocati venire neglexerint, poenam sex grossorum negligens soluet; cum autem sub poena seniorum insinnuatum fuerit, negligens soluet grossos tres. Huiusmodique poene pro cera conuerti debent. Licentiam tamen a senioribus accipiens, immunis a poena erit.

§ 4. Quicunque artificii laniorum magister esse voluerit, ex consuetudine contubernio soluet duodecem grossos, nullusque in magistrum contu-

bernii laniorum suscipi debet, nisi habeat maccellum suum proprium neminique obligatum, iusque ciuile suscipiat, et geneologiam suam, bonamque et honestam conseruationem per sufficiens testimonium aut literis autenticis doceat, ad superducendamque vxorem in decursu vnius anni obligabitur; filiis tamen magistrorum praerogatiua datur de superducenda vxore, non enim ita arctim compelli debent eos (s) ad vxorandum, verum tempus longius iuxta arbitrium seniorum eis dabitur.

§ 5. Susceptus magister nouus in contubernium ex consuetudine antiqua iuramentum praestabit senioribus magistris super obedientia seruanda, atque ita nouiter susceptus candelas in ecclesia iuxta consuetudinem in tutella et prouisione sua habebit. Quando vero aliquis ex contubernio magistrorum moritur, ipse primus in procurandis candelis nedum circa feretrum, sed et in omnibus, quae eidem per seniores demandabuntur, obedire tenebitur. Et idem cum aliis fratribus iunioribus funus ad sepeliendum portare sub poena vnius talenti cerae erit asstrictus. Itidem quoque cum exequiae funebrales in ecclesiis fiunt.

§ 6. Mortuo aliquo magistrorum seu vxore alicuius, pro funere conducendo tum etiam circa exequias, cum ad id requisiti fuerint, omnes interesse tenebuntur magistri; negligens soluet vnum grossum.

§ 7. Magister nouus superinducens vxorem siue virginem siue viduam, etiam primo anno admitti debet ad contubernium in vno vel duobus maccellis, si ea habuerit et tantae facultatis sit, nec eidem denegare poterit.

§ 8. Si duo magistri societatem inuicem ineant in comune laborem exercentes, extunc carnes mactatas non in vno sed in duobus maccellis seu earum fenestris vendere erunt asstricti.

§ 9. Neque vero vlli magistrorum plura, quam duo ad maximum maccella habere, neque a modo plura coemere licebit. Et quia ad praesens nonnulli sunt, qui tria etiam quatuor maccella occupant, ne ipsi grauatos se fore querulentur, arbitrio eorum damus huiusmodi maccella vltra praescriptum numerum vel vendendo, vel aliis conducendo aut locando ad mortem vsque tenere, post mortem eorum inter pueros vel haeredes eorum diuidenda. Exnunc tamen non ad plura quam ad duo laborare erit licitum eis maccella sub poena quinque marcarum pecuniae, quoties quispiam eorum statutum hoc transgressus fuerit.

§ 10. Ad emendum maccellum ipsum magister maiorem praerogatiuam habebit quam socius.

§ 11. Carnes autem saginatorum boum adminus a festo Paschae ad festa Pentecostes singulis annis mactari et venum exponi debent; transgredientes poena vnius sexagenae punientur. Curare debent magistri, vt in quanto fieri poterit pluribus fenestris carnes venum exponant, quo earum sufficientia omnibus suppetat.

§ 12. Nullus item saepum frixare alias *szmelczowacz* audeat in domibus priuatim, sed duntaxat in saepifusorio *cuthlow* sub poena quinque marcarum.

§ 13. Curareque potissimum debent magistri laniorum, vt in venundandis omnis generis carnibus aequalitas seruetur, ne populus aggrauetur, quodque pecora conspiciantur, si sunt aesui apta. Ad occurendum itaque iis omnibus, iuxta antiquam consuetudinem octo magistri singulis annis eligentur,

viri legales, industrii, Deum et conscientiam prae oculis habentes, qui sub iuramento ad id praestito, diligentissime conspiciant boues, vitulos, arietes, capros, porcos et alia pecora empta, si ad mactandum sint valida, nec ne? nullusque magistrorum pecora morbida, aegrotantia, debilia ex fatiga, aut alio quouis modo suffocata, et ex alia quacunque causa inualida mactare aut diuendere ex eis audeat carnes, ad aesum humanum minime seruientes; qui eas venundare praesumpserit, talis poenam luet quatuor marcarum contubernio. Quodsi contingat bouem aliudue pecus in ponte seu via etiam domi in stabulo pedem frangi, vulnerari, confodi aut quouis modo laedi, illud mactare nullus audeat, nisi ostenso et commonstrato octo viris ad id selectis, qui tandem discernent, an ad mactandum et vendendum habile sit pecus illud nec ne? Secus faciens poena itidem quatuor marcarum irremissibiliter punietur.

§ 14. Praeterea idem octo viri sub praestito iuramento diligenter prouidere et conspicere debent, vt iuxta temporis exigentiam secundumque quod maior concursus et congregatio hominum in ciuitate fuerit, sufficientia carnium sit, nec aggrauare sinant communem plebem tum extraneos homines in vendendis carnibus, verum iusto et aequo precio illas vendant, neque per id, quod maior frequentia hominum in ciuitate sit siue in praesentia nostra, siue conuentus generalis, maius precium in vendendis carnibus eleuetur, sed aequalitas seruetur; secus faciens poena duarum marcarum pecuniae pro contubernio applicanda, toties, quoties id fecerit, punietur, siue sit magister siue socius. Quod si aliquis ex octo viris in prouidendis iis rebus negligens repertus fuerit, vnusquisque eorum punietur talento cerae et marca pecuniarum.

§ 15. Taxationes boum dictas *razi*, quoniam ob id inter eos obseruantur, vt carnium sufficientia hominibus suppetat, tum et aequalitas in mactandis pecoribus inter magistros omnes conseruaretur, iuxta veterem consuetudinem habebunt.

§ 16. Famuli etiam magistrorum, qui in institis seu maccellis carnes vendere solent, illos qui carnes emunt, siue sit ciuis, famulus aut famula, verbis detractoriis aut illusoriis minime impetere aut inuadere debent; secus faciens, si contra illum protestatum fuerit, poena carceris et vnius sexagenae punietur.

§ 17. Cuilibet etiam magistrorum famulum in disciplinam acceptare licebit ad vnum, duos vel tres annos, secundum quod discipulus ille cum magistro conuenerit et composuerit. Si ad tempus breuius composuerit, pecuniam iuxta contractum magistro soluet eaque omnia inter magistros et discipulos ex pacto componentur. Magister tamen discipulum acceptare volens, tempore Quadragesimae vel festi sancti Michaelis et non alias nec alio tempore petere seniores debet, vt discipulum suscipere posset; quod cum sibi admissum fuerit, idem magister contubernio vnum fertonem soluet.

§ 18. Praeterea socius ex aliunde veniens apportare literas bonae conseruationis cogetur. Vtque maior fidelitas in sociis appareat, cum omnes facultates magistrorum in manibus eorum constitutae sunt, promittere haec quatuor asstricti erunt: obedientiam, a ludo vt abstineant, meretricariam vt fugiant et superfluas expensas vitent. Transgressori contubernium denegabi-

tur, et literae bonae conseruacionis non dabuntur, nisi prius cum magistris pro culpa et transgressione componat.

§ 19. Socius vero quilibet postquam cum magistro super labore conuenerit, vno integro anno apud eundem laborare tenebitur; quod si friuole ab eodem sese alienauerit, literae conseruationis eidem denegabuntur, quoad iuxta contractum integro anno magistro suo inseruierit. Quod si a magistro suo aliquam grauitatem paciatur, seniores illud prouidebunt.

§ 20. Nullusque magistrorum cum alio magistro seu socio aut socii inter se pro pecuniis ludere audeant, sub poena duodecim grossorum.

§ 21. Nullus etiam magistrorum alteri magistro famulum seu socium alienare praesumat, sub poena vnius lapidis cerae.

§ 22. Magister insuper quiuis socios seu artificii famulos seruare et leuare poterit, quantum voluerit, necessitasque postulauerit. Viduae praeterea contubernii illorum, antequam marito nupserint, famulis seu sociis eius artificii prouideri debent, ne in victu depauperentur.

§ 23. Socii autem nulla conuenticula, communitates, conuentiones, bursas vulgo nuncupatas, collationes et tripudia diebus festiuis aut aliis quibuscunque sine permissione et voluntate magistrorum sub amissione artificii exercere praesumant.

Proinde nos Sigismundus Augustus rex supplicationibus huiusmodi benigne annuentes, tum animaduertentes constitutiones easdem laniorum ad bonum regimen et ordinem eius contubernii pertinere, illas innouandas, ratificandas et confirmandas duximus, prout innouamus, ratificamus et confirmamus per praesentes, atque ex gratia nostra regia ipsis magistris laniorum in locum conflagratorum priorum literarum praesentes nostras damus: decernentes eas in omnibus clausulis, articulis et conditionibus vniuersis, in quibus iuri communi non contrauenirent, robur debitae et perpetuae firmitatis habituras. Harum testimonio literarum sigillum nostrum in fidem omnium praemissorum est subappensum. Datum in conuentione generali Piotrcouiensi die dominico post festum diui Iacobi apostoli proximo, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo, regni vero nostri vigesimo primo. Praesentibus reuerendissimo ac reuerendis in Christo patribus, dominis: Nicolao Dziergowski archiepiscopo Gneznensi, legato nato, primate, Samuele Maczieiowski Cracouiensi, regni nostri cancellario, Andrea Zebrzidowski Vladislauiensi, Benedicto Isdbienski Poznaniensi, Ioanne Dziaduski Praemisliensi, Ioanne Droiowski Chelmensi, Stanislao Hosio Culmensi episcopis, ac magnificis, venerabilibus ac generosis Ioanne a Tharnow comite, castellano Cracouiensi, regni nostri exercituum supremo, Sandomiriensi, Striensi, Lubaczouiensique, Petro Cmita a Visznicze comite, palatino Cracouiensi, regni Poloniae supremo marschalco, Cracouiensi, Premisliensi, Scepusiensi, Colensique, Ianussio Liatalski Poznaniensi palatino, Schluchouiensique, Ioanne a Thanczin comite, palatino Sandomiriensi, curiae nostrae marschalco, Lvblinensi, Lelouiensique, Martino Zborowski Callissiensi palatino, Schidlouiensi, Odalianouiensique, Ioanne Spithek a Tharnow Siradiensi palatino, Brzeznicensi, Krzepicensi, Krzessouiensi, Ostrzessouiensique, Nicolao Iarand de Brudzewo Lanciciensi, Ianusio de Cosczielecz Brzestensi palatino, Bidgostiensi, Naklensique, Ioanne de Kosczielecz Iuniwladislauiensi palatino, Dobrzinensi, Brzestensi, Koualiensique, Foelice Srzenski a Sokolowo Plocensi palatino, Mariemburgensi, Plocensique, Ioanne Dziergowski Mazouiae et vicesgerenti, palatino, Varschouiensique capitaneis, Andrea a Gorka comite, Poznaniensi et Maioris Poloniae generali, Petro Czarnkowski Calissiensi, Erasmo de Crethkow Brzestensi, Pizdrensique, Laurentio Spithek Iordan Sandecensi, regni nostri thezaurario, Valentino Dembienski Biecensi castellanis et capitaneis, Ioanne Oczieski regni nostri vicecancellario, succamerario, burgrabioque Cracouiensi ac Sandecensi capitaneo, Andrea Czarnkowski Gneznensi et s. Floriani in Kleparz, Ioanne Przerembski Cracouiensi praepositis, secretariis nostris, Nicolao Mnisek de Magna Cunczicze burgrabio Cracouiensi, curiae nostrae succamerario, Lvcouiensi, Socaliensique capitaneo, Ioanne Lutomirski curiae nostrae thezaurario, burgrabio Cracouiensi et Lanciciensi capitaneo, ac aliis quamplurimis dignitariis et officialibus nostris. Datum per manus memorati magnifici Ioannis Oczieski regni Poloniae vicecancellarij, succamerarij, burgrabijque Cracouiensis, Sandecensis etc. capitanei. — Ioannes Oczieski r. P. vicecancellarius sst. — Relatio eiusdem magnifici Ioannis Oczieski regni Poloniae vicecancellarii, succamerarii burgrabijque Cracouiensis, Sandecensis etc. capitanei.

Przywilej pargaminowy, opatrzony mniejszą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, bardzo zniszczoną, zawieszoną na sznurku z czerwonego i zielonego jedwabiu, przechowany jest w cechu rzeźników Krakowskich. Jestto właściwie przerobiony statut z r. 1535 (N. 378 niniejszego zbioru) z niektóremi zmianami. Jest też w posiadaniu cechu także spółczesne tłumaczenie powyższego statutu na język polski, spisane na pargaminie. (Kopija W. Gąsiorowskiego).

470. 1550. die 24. m. Octobris, Cracoviae.

Senatus consultum de contubernio albicerdonum Cracoviensium.

Feria sexta ante festum sanctorum Simonis et Iudae. — Inter seniores albicerdonum contubernij Craccouiensis et magistros sociosque albicerdonum eiusdem contubernij Craccouiensis domini consules volentes quidem per omnia ipsum contubernium praefatorum albicerdonum Craccouiensium conseruare circa literas s. maiestatis regiae, domini nostri clementissimi, de eiusdem contubernij immunitate ab omni iugo regiminis exterarum ciuitatum vel regionum, nolentesque omnino, vt vel in minimis idem contubernium albicerdonum Craccouiensium agnoscerent et sequerentur regimen et gubernationem Wratislauiensium aut aliarum ciuitatum et regionum, sed tamen cum animaduerterent decretum consulare suum inter eosdem seniores et socios albicerdonum feria secunda post festum s. Bartholomei appostoli anno 1548 promulgatum, vergere ad reipublicae vtilitatem et decorum ac ad communem honestatem bonumque ordinem, ideo denuo idem suum laudabilis instituti decretum non attenta vlla Wratislauiensium siue aliarum ciuitatum regionumque constitutione, verum dumtaxat digna bonarum rerum imitatione ducti, ex mera sui officij authoritate potestateque praesentibus confirmarunt firmiterque obseruandum sanxerunt sub grauissima paena et artificij amissione. Quam quidem decreti consularis confirmacionem et sanctionem vltro susce-

perunt, se omnino cum suis omnibus magistris obseruaturos praesentibus obstrinxerunt personaliter adstantes hij infrascripti socij etc.

Acta Cons. Crac. 19, str. 381.

471. 1550. die 29. m. Octobris, Cracoviae.

Senatus consultum de sociis contubernii sellatorum Cracoviensium veris et putativis.

Feria quarta postridie festi Simonis et Iudae. — Domini consules remouere volentes certas dissensiones et controuersias in contubernio artis sellatoriae inter magistros et socios eiusdem artificij hactenus ab annis multis obortas, in praesentia eorundem magistrorum, sociorum omnium et eorum, qui iam breui in album numerumque sociorum erant adnumerandi, alias *robyenyczow*, ita decreuerunt:

§ 1. Imprimis, quod socij putatiui seu asciscendi (alias *robyenyczy)* cum veris socijs aequaliter participare ac inter se mutuo ex aequo partiri debeant id totum, quod ex reparatione antiquarum sellarum, ephippiorum et id genus antiquorum laborum (alias *trangk gelt)* promerebuntur consequutique fuerint, ita quod nullum discrimen in hac re inter socios veros et putatiuos amplius esse debeat.

§ 2. Item nullus magistrorum artis sellatoriae socijs tam veris quam putatiuis seu asciscendis a reparatione antiqui laboris conferre amplius debet, quam grossos duos, quare id totum, quod a restauratione laboris antiqui vltra grossos duos exactum promeritumque fuerit, id totum magistro et non socijs cedere exnunc debebit.

§ 3. Item inter propinandum et in symposijs sociorum celebrandis, vbi ad solutionem eorum, quae in diuersorio in perpotationibus absumpta sunt, ventum fuerit, extunc putatiui seu asciscendi socij saltem medietatem eius, quod veri socij pendent, soluere debebunt, hoc est, vbi verus socius grossos duos pendere tenebitur, putatiuus socius alias *robyenyecz* non nisi grossum vnum persoluet, et sic consequenter medietas saltem perpotationum in putatiuum socium semper reputanda veniet.

§ 4. Item putatiui socij vndecunque venerint ac quicunque fuerint, vbi post tempus aduentus sui vno medio annno apud magistrum laborauerint, extunc transacto illo semestri postea pro vero socio asciri ac inter veros socios continuo citra omnem vlteriorem cunctationem numerari debebunt.

§ 5. Item quod symposia seu conuiuia (alias *burkaty)* attinet, quae socij bis in anni spatio magistris contubernij sellatorij conferre de more solebant, haec in vniuersum iam abolita ac vigore huius decreti sublata esse debebunt, ita quod socij amplius ex debito ad nulla symposia magistris praestanda erunt obligati, nisi forte ex mera in magistros propensitate et propria voluntate id facere velint, hoc socijs liberum esse poterit et debebit.

§ 6. Item si quis sociorum verorum aut putatiuorum (alias *robyenyczow)* se iniuria ab aliquo magistrorum affectum esse putauerit, pro ea cognoscenda

primo ad seniores contubernij confugere debebit, qui si ei iustitiam praestare neglexerint, extunc mox ad d. proconsulem pro tempore existentem venire poterit contra magistros excessivos conquesturus. Itidem et de vniuerso sociorum collegio intelligi debebit, si omnibus iniuria a magistris illata fuerit, quod continuo a domino proconsule et officio consulari opem implorare iustitiaeque administrationem de illis expetere debebunt. Quare per hoc omnibus et singulis socijs et *robyenyczom* seuere interdictum vetitumque est, ne amplius a labore et officinis sellatorijs mouere socios tam veros quam putatiuos ac inter se mutuo turbas exercere in summam magistrorum iacturam et pernitiem exnunc audeant aut quomodocunque aut sub qualicunque praetextu praesumant.

Quae quidem dominorum decreta omnia superius perscripta tam magistri quam socij veri et putatiui alias *robyenyczy* ibidem personaliter stantes, solemniter sub artificij sui priuatione seruaturos expressis verbis promiserunt ac firmissime obstrinxerunt.

Acta Cons. Crac. 19, str. 383.

472. 1550. die 15. m. Decembris, Cracoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegia ab antecessoribus suis regibus Poloniae contubernio laniorum Cracoviensium impertita, rata esse iubet.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, nec non terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniaeque etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quibus expedit, vniuersis et singulis, tam praesentibus quam futuris, harum noticiam habituris. Exhibitas esse nobis per certos consiliarios nostros literas priuilegiorum et immunitatum libertatumque laniis ciuibus nostris Cracouiensibus per serenissimos praedecessores nostros concessas, sub titulis et sigillis eorundem, integras et omni prorsus suspitionis nota carentes, supplicatumque nobis fuisse, vt easdem literas et omnia in eis contenta, authoritate nostra regia approbare, ratificare et confirmare dignaremur. Quarum quidem literarum extiterunt primae serenissimi Cazimiri Magni regis Poloniae, de data ipso die festo sancti Martini, decretum inter lanios Cracouienses atque Iudaeorum lanios per ipsum Cazimirum promulgatum, in se continentes: Iudeos non plures lanios fieri posse, quam sex, hosque paruorum pecorum carnes in quatuor, magnorum vero in octo partes et non minutius scindere et diuidere atque venum exponere posse, sub poena dispendii et ammissionis omnium bonorum eorundem Iudaeorum propriorum; alterae serenissimi Vladislai regis Poloniae, de data Cracouiae feria sexta ipso die sancti Dominici, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo quinto, lanios Cracouienses ex terris nostris Russiae boues tot expellere posse, quantum necessitas pro vsu maccellorum ipsorum efflagitauerit, in se complectentes, quos recto tramite ver-

sus Cracouiam per Rzeszow, Ropczicze, Crossno et alia consueta loca, Sandomiriam non declinando, libere et sine quouis aresto pellent, ab insolitis vero theloneis immunes et liberi redduntur; terciae eiusdem serenissimi Vladislai regis Poloniae, de data Cracouiae feria quinta in octaua Ascensionis Domini, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono, quibus lanii Cracouienses prohibentur, ne boues mercatorum Cracouiensium inter suos per cameram Sandomiriensem commiscere et pellere audeant, sub poena ammissionis omnium bonorum mobilium et immobilium, nobis seu officialibus nostris luenda; et ne sit penuria carnium in ciuitatibus Cracouiensi, Cazimiriensi et Clepardiensi via rectiori qua possint, Sandomiriam non declinando, boues suos pellere permittuntur; quartae eiusdem serenissimi Vladislai regis de data in ciuitate Corczin, ipso die sancti Egidii, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo, hisque datur itidem facultas laniis eisdem boues tot expelendi, quantum necessitati eorum oportunum fuerit, iubenturque consules Cracouienses, vt diligenter prouideant, ne quispiam laniorum boues extra fines regni expellere audeat, ab exquisitisque theloneis et inusitatis liberi redduntur; quintae serenissimi Cazimiri regis Poloniae aui nostri desyderatissimi, de data Cracouiae dominica Oculi, anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo, hisque proconsul et consules ciuitatis Cracouiensis asstringuntur officialibus nostris deferre, quoscunque comperierint ex laniis nostris Cracouiensibus, inter boues suos mercatorum boues ex terris Russiae commiscere et pellere, bonaque eorundem laniorum mobilia et immobilia in manus officialium nostrorum tradere, permittiturque ipsis laniis facultas, boues et omnia alia pecora ex terris Russiae et aliis via qua rectiori possint, Sandomiriam non declinando, pellere et abducere, quotcunque necessitas eorum exposcere visa fuerit, sine quibusuis arestis, tum et solutionibus theloneorum inconsuetis et inusitatis; sextae eiusdem serenissimi Cazimiri regis aui nostri de data Cracouiae feria quarta in vigilia Diuisionis Apostolorum, anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo, atque eisdem literis solis duntaxat laniis Cracouiensibus potestas admittitur pellendi boues ex terris Russiae tot, quot pro necessitate maccellorum ipsorum sufficere possint, idque via rectiori et commodiori, Sandomiriam non praetermittendo; consulesque Cracouienses eis asstringuntur, vt curam habeant, ne extra fines regni lanii Cracouienses boues expellant; a tholeneis vero insolitis et inusitatis et ab arestis liberantur; septimae serenissimi Ioannis Alberti regis, patrui nostri desyderatissimi, de data Cracouiae feria sexta infra octauam Epihpaniarum, anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tercio, quibus conseruantur lanii in iuribus, immunitatibus et libertatibus suis, per omnes praedecessores suos concessis, tam in pellendis bobus et pecudibus ex terris Russiae, quam in solutione theloneorum iuxta antiquas praerogatiuas et consuetudines, a nouorum vero insolitorum et exquisitorum theloneorum exactione liberi efficiuntur; octauae serenissimi Alexandri regis, patrui itidem nostri desyderatissimi, de data Cracouiae ipso die sancti Marci, anno Domini millesimo quingentesimo secundo, iisque omnium praedecessorum suorum iura, libertates et immunitates concessas confirmat, ab omnibusque exquisitis et inusitatis theloneis illos immunes efficit atque ex terris nostris Russiae liberam facultatem boum tot pellendi, quantum necessitas maccellorum ipsorum opus habeat, concedit. Quarum quidem literarum et libertatum concessiones superius expressas, memorati serenissimi praedecessores nostri ad beneplacitum suum eisdem laniis contulerunt. Proinde nos Sigismundus Augustus rex supplicationibus consiliariorum nostrorum benigne annuentes, ex certa scientia et gratia nostra regia literas superius recensitas libertatum et immunitatum omnium laniorum nostrorum Cracouiensium a memoratis serenissimis praedecessoribus nostris concessas, ratas et firmas habentes, tanquam praesentibus literis de verbo ad verbum insertae essent, eas in omnibus punctis, conditionibus et clausulis perpetuum et in aeuum approbandas, ratificandas et confirmandas duximus, prout approbamus, ratificamus et confirmamus praesentibus, decernentes eas robur debitae et perpetuae firmitatis obtenturas. Et insuper habentes benignam rationem censuum, quos ipsi lanii nobis ex maccellis suis pendunt, ipsos in consuetudinibus antiquis, in quarum vsu hucusque extiterunt, conseruandos duximus, conseruamusque praesentibus, idque ea ratione, quod forum liberum annis singulis carnium diuendendarum non alias fieri debet, nisi in ciuitate Cazimiriensi, et hoc incipiendo a festo sancti Bartholomei ad festum sanctorum Trium Regum duraturum, in quo quidem iuxta eandem consuetudinem antiquam cuilibet liberum erit carnes bouinas, vitulinas, porcinas et alias omnis generis integras vel in partes diuendere. Caeterum praeter forum liberum nullo alio in loco siue in ciuitate Cracouiensi siue Cazimiriensi aut Clepardiensi et alias vbiuis in suburbiis publice vel priuatim clanculeque cuiuis hominum liberum aut permissum fuerit easdem diuendere, exceptis laniorum maccellis publicis. Quae quidem carnes vbicunque locorum praeuentae fuerint, ad instigationem ipsorum laniorum accipi et ad hospitalia vsusque pauperum conuerti debent iuxta veterem consuetudinem. Quod vero attinet fluuium Rudawka, quo ipsi lanii in expurgandis omazis et intestinis antiquitus vtuntur, is etiam illis liber et tutus sine cuiusuis impedimento ad expurganda omaza et intestina ac alias quasuis sordes et immundicies ex pecoribus tam hyeme quam aestate illis esse debet neque eo nomine ipsi lanii pensionis nomine quicquam exquisiti et inusitati cuiuis pendere asstricti erunt. Quare magnifico Petro Kmitha comiti in Visnicze, palatino Cracouiensi, regni nostri supremo marschalco, Cracouiensi, Scepusiensi, Premisliensi, Colensique capitaneo, in absentia eius vicecapitaneo Cracouiensi et generoso Bernardo Maczieiowski castellano Lvblinensi, magno procuratori Cracouiensi ac Zawichostensi capitaneo, in absentia eius viceprocuratori Cracouiensi tum famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Cracouiensis praesentibus et pro tempore existentibus mandamus, vt ipsos lanios Cracouienses in eisdem libertatibus, immunitatibus et praerogatiuis omnibus conseruetis et manuteneatis atque carnes, quaecunque praeter forum et maccella publica publice vel clancule priuatimque diuenditae a quopiam hominum fuerint, ex officiis suis iuxta veterem consuetudinem accipere et ad hospitalia vsusquè pauperum conuertere curetis. Harum quibus sigillum nostrum subappensum est testimonio literarum. Datum Cracouiae feria secunda post festum Conceptionis Mariae proxima, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo, regni vero nostri anno vigesimo primo. Praesentibus reuerendissimo ac reuerendis in Christo patribus et dominis: Nicolao Dziergowski archiepiscopo Gneznensi, legato nato,

primate, Andrea Zebrzidowski Cuiauiensi, Andrea Noszkowski Plocensi, Ioanne Dziaduski Praemysliensi, Ioanne Droiewskij Chelmensi, Stanislao Hosio Culmensi, Leonardo Słonczewski Camenecensi episcopis, necnon magnificis, venerabilibus ac generosis Ioanne comite in Tarnow castellano Cracouiensi, exercituum regni nostri supremo ac Sandomiriensi, Striensi, Lubaczouiensique, Petro Cmitha de Visznicze Cracouiensi, regni nostri supremo marschalco et Premisliensi, Scepusiensi, Colensique, Martino Zborowski Calissiensi, Odalianouiensique, Schidlouiensi, Ioanne Spithek de Tarnow Siradiensi et Brzeznicensi, Krzepiczensi, Krzessouiensi, Ostrzesouiensique, Ianusio de Coscielecz Brzestensi, Bidgostiensi, Naklensique, Ioanne de Coscielecz Iuniuladislauiensi et Brestensi, Koualiensi, Dobrzynensique, Petro de Dąmbrowicza Russiae et Radomiensi, Casimiriensi, Ioanne de Mielecz Podoliae et Grodecensi, Chmielnicensique, Andrea comite de Thęczyn Lublinensi et Sniatinensi, Rohatinensique, Nicolao de Sieniawa Bełzensi, exercituum regni nostri campestri ac Haliciensi, Colomensique, Felice Srzeński de Sokołowo Plocensi ac Mariamburgensi, Klocensi, Lomzensi, Visnensique, Ioanne Dzierzgowski Masouiae et Varsauiensi, Nurensique, pallatinis, Petro Zborowski Sandomiriensi et Sanocensi, Stanislao Macieiowski Velunensi et Lubomieriensi, Zawichostensique, Petro Lassocki Lanciciensi, Erasmo a Kretkow Brzestensi et Pyzdrensi, Andrea Krotowsky Iuniuladislauiensi, Bernardo Macieiowsky Lublinensi, magno procuratore Cracouiensi et Trębouliensi, Philippo Trzcinski Rauensi, Spithcone Iordan de Zaklicin Sądecensi, regni nostri thesaurario, Sebastiano Mielecki Visliciensi, Valentino Dębinski Biecensi et burgrabio Cracouiensi, Nicolao Myszkowski Radomiensi et Oswiecimensis, Zatoriensis ducatuum ac Miedzyzecensi, Venceslao Zarębma Naklensi, Stanislao Dunin Iuniułodensi, Nicolao Odnowski Praemysliensi et Leopoliensi, Nicolao Radzieiowski Gostinensi, Fabiano Czema Gedanensi, Ioanne Bonar de Balice Oswiecimensi, Stanislao de Tarnow Zawichostensi et Siradiensi, Ioanne Leżenski Małogostensi, Ioanne Komorowski Polanecensi, Nicolao Lutomierski Czechouiensi, castellanis, Ioanne Ocieski regni nostri vicecancellario, succamerario et burgrabio Cracouiensi ac Sandecensi capitaneis, Iacobo Vchanski decano Plocensi, curiae nostrae refferendario, Ioanne Przerembski praeposito, Stanislao Wolski custode, Georgio Podlodowski canonico Cracouiensi secretariis nostris, Ioanne Livtomirski curiae nostrae thezaurario, Nicolao Mnissek cubiculi nostri praefecto et Sokaliensi, Lucouiensique, Stanislao Ligaza regni nostri pocillatore et Thissouiensi capitaneis, Stanislao Miszkowski tribuno Cracouiensi, regni nostri incisore, Gabriele Tharlo dapifero mensae nostrae et aliis plurimis circa praemissa existentibus. Datum per manus memorati magnifici Ioannis Ocieski regni nostri vicecancellarii, succamerarii, burgrabiique Cracouiensis, Sandecensis etc. capitanei. — Ioannes Ocieski r. P. vicecancellarius sst. — Relatio magnifici Ioannis Ocieski regni Poloniae vicecancellarij, succamerarii burgrabiique Cracouiensis, Sandecensis etc. capitanei.

Przywilej pargaminowy, w skutek wilgoci bardzo zniszczony, przechowany jest w cechu rzeźników Krakowskich. Pieczęć wraz z sznurkiem oderwana. Nieczytelne ustępy uzupełnione zostały z potwierdzenia króla Zygmunta III z r. 1617. (Kopija W. Gąsiorowskiego).

473. 1551. die 28. m. Maii, Cracoviae.

Prior provincialis ordinis Praedicatorum contubernio mensatorum Cracoviensium sacellum quoddam in ecclesia ad s. Trinitatem assignat.

In nomine Domini amen. Nos frater Gabriel Loviczius sacrae theologiae professor et prior prouincialis prouinciae Poloniae ordinis Praedicatorum, cum assensu reuerendorum patrum seniorum conuentus Cracouiensis s. Trinitatis eiusdem ordinis, notum facimus et per praesentes fatemur vniuersis, quibus expedit, presentibus et futuris, quomodo nos attendentes singularem deuocionem et affectum prouidorum uirorum artis mensatoriae magistrorum erga ecclesiam nostram s. Trinitatis, sacellum quod vocatur s. Mariae Magdalenae, ab antiquo eisdem mensatoribus a conuentu concessum, etiam nunc per presentes damus concedimusque, vt ipsi suas candelas libere a longo tempore ibidem locatas habeant, missasque pro sua deuotione per fratres ordinis legere uel cantare pro tempore valeant, imaginem siue etiam tabulam iuxta exemplum nobis ostensum perficere et in altari eiusdem sacelli locare ualeant iuxta petitionem suam, (cui omnes facile consenserunt patres supra dicti), liberam habebunt facultatem accedente nostro ad idem consensu. In cuius fidem sigillum nostri officij est presentibus subimpressum. Cracoviae 1551, 28 Maii. — Qui supra manu propria.

Dokument papierowy, przechowany w cechu stolarzy Krakowskich, opatrzony jest podługowatą pieczęcią konwentu OO. Dominikanów poniżej tekstu na samym dokumencie wyciśniętą.

474. 1552. die 19. m. Ianuarii, Cracoviae.

Statuta contubernii pectinistarum Cracoviensium.

Nos consules civitatis Craccouiae significamus tenore praesencium, quibus expedit, uniuersis et singulis, quia nos cupientes vtilitati et commodo ciuitatis et toti reipublicae tum etiam contubernio pectinistarum recte consultum prospectumque esse, unanimi itaque nostro consilio et assensu, matura etiam inter nos super hac re prius habita deliberatione, ad instantiam et petitionem seniorum totiusque eiusdem contubernii pectinistarum, has infrascriptas per eosdemque pectinistas nobis oblatas concessimus confirmauimusque ac praesentibus concedimus et confirmamus ordinationes, quibus magistros, sotios, discipulos ac totum denique suum contubernium debite disponere, ac in officiis suis continere queant: ad nostram tamen et nostrorum successorum voluntatem eas ipsas constitutiones pro qualitate temporum in toto uel in parte, quando et ubi videbitur, moderandas et immutandas.

§ 1. Inprimis quicumque artis magisterium assequi cupit, ante omnia ius ciuile suscipere debet.

§ 2. Deinde uero tenetur artis suae experimenta propriis suis manibus confecta aedere, vtpote primo debet facere duodenam magnorum pectinum;

item alteram duodenam rarorum pectinum; item duodenam pectinum ad barbitonsorum vsum pertinentium; item quartam duodenam equariorum pectinum; item quintam duodenam cornuorum auxiliariorum ad induendum calceos; item sextam duodenam coclearium; item septimam duodenam extenuatarum et pellucencium cornearum laminarum ad laternas preparatarum; item debet duo cornua, quae illi magistri deligent et proponent, excauare ad buctinandum apta; item conficere tenetur instrumentum ad designandos et delimandos minores pectinis dentes; item debet conficere vnam serrulam ad diffindendos et limandos minores pectinis dentes, alteram vero serrulam ad diffindendos et limandos maiores et grossiores pectinis dentes. Eiusmodi autem artis experimenta duo magistri ad id electi et deputati attendant et perlustrent, ac talis artis experimenta perficienda erunt in sex hebdomadarum decursu. Insuper factis editisque iam artis experimentis, tum idem eorundem exhibitorum artis experimentorum author contubernii ius suscipere tenebitur, principioque ad contubernium reponet et conferret mediam marcam, preterea decem octo grossos ad arma, notarioque grossum vnum, ac idem nouitius magister sustinebit onus curandarum et prouidendarum candelarum tam diu, donec alius subsequens magister creabitur et deligetur, nec sine uxore et matrimonio deget, nisi duntaxat tredecim hebdomadis. Et si neglexerit candelas incendere, tum paenam duarum librarum cerae contubernio luet et reponet; quod si quandoque candelas extinguere omiserit, tum eadem paena punietur. Ubi vero ab hoc curandarum et prouidendarum candelarum onere liber et immunis factus fuerit, tum ipse in alterum magistrum attendendi curam gerere tenebitur, atque si huius in accendendis et delendis candelis negligentiam non indicauerit, tum simili quoque paena duarum librarum cerae mulctabitur.

§ 3. Item si uel aliquis magister uel magistra ab exequiarum sacris abfuerint prima dominica post singulum anni quartale, tum quilibet et quaelibet ex illis singulatim unius grossi, sotius uero medii grossi mulctam contubernio luet. Quod si etiam vel magister uel magistra in efferendo funere et sepulto non adfuerint, simili tunc quoque paena punietur.

§ 4. Item nullus mercator audeat cornua hic coemere et ad alias ciuitates hinc asportare et auehere; quod si id compertum fuerit, tum pectinistis liberum erit talia cornua per domini proconsulis officium intercipere et tollere.

§ 5. Item nullus mercator nullusque hospes audeat quidquam de pectinistarum labore et opere huc ad diuendendum aduehere; quod si quidquam huiusmodi pectinistarum laboris et operis ita adueheretur, tunc illud quoque pectinistis liberum erit per domini proconsulis officium intercipere et tollere.

§ 6. Item si quis titulum magistri et exercendi artificii ius sibi absque legittima artis probatione vendicans et usurpans, domicilium suum hic fixerit, tunc pectinistis liberum esto, talem per offitium domini proconsulis comprehendere.

§ 7. Item quando magister suscipit discipulum, tum debet illum intimare et indicere coram senioribus in duarum septimanarum spatio, atque eundem ad quattuor annorum decursum conducere; talisque discipulus tenebitur ad contubernium contribuere et dare duas libras cerae et notario me-

dium grossum. Quod si illum magister in duabus septimanis non indixerit, tum tenebitur ad contubernium dare duas libras cerae.

§ 8. Item si quis talis discipulus ab artificio discesserit, vniusque quartalis anni spatio absens extiterit, ac tandem rursus redierit, tum iterum illi denuo discendum erit.

§ 9. Item nullus magister debet alterum discipulum suscipere, nisi quarto anno.

§ 10. Item si quis discipulus iam artificium addidiscerit et uoluerit ad magisterium aspirare, tum vnius anni spatio peregrinari tenebitur; sique talem peregrinationem neglexerit, tum ad contubernium reponet unum lapidem cerae.

§ 11. Item seniores delecti contubernii debent prouideri familia et debent per unum sotium habere; deinde post seniores idem quoque praestari debet reliquis magistris, qui sunt ordine in contubernii collegio priores.

§ 12. Item si quae vidua pueros habuerit et illam sotius duxerit in vxorem, tunc talis sotius minime obstrictus erit ad facienda et aedenda artis experimenta. Quod si uero ea vidua non nupserit marito, tum debebit familia prouideri. Caeterum vidua carens pueris non obligata erit ad exercendum artifitium, nisi ad unius anni et sex septimanarum spatium.

§ 13. Item si cui discipulo magistrum demori contigerit, tunc is, qui senior est delectus contubernij et apud quem arma extant, tenebitur illum ad finem perdocere.

§ 14. Item quando quis ad contubernium vocabitur sub dominorum paena et non comparuerit, tunc contubernio luet mulctam sex grossorum. Quod si uero se inuicem mutuo priuatim in suis priuatis negotiis conuocauerint, et aliquis magistrorum abfuerit, tum is luet unius grossi, sotius uero medii grossi paenam toties, quoties id commiserit. Et si alicubi apud aliquem magistrum signum conuocationis per noctem permanserit, tunc magister debebit ad contubernium vnam libram cerae reponere.

§ 15. Item si quis magistrorum alteri magistro qualemcunque famulum abducendo ad se allexerit, eaque de re sufficienti testimonio conuictus fuerit, tum tenebitur dare medium lapidem cerae.

§ 16. Item si contigerit magistrum cum socio ludere talis aut chartis pro pecunia, tunc magister luat et reponat ad contubernium quartam partem lapidis cerae, sotius uero tres libras cerae; ac si magister aut sotius ludo amiserit vestes suas, quibus amictus est, eiusque rei foret certa probatio, tunc magister succumbet contubernio medii lapidis cerae, sotius vero quartae partis lapidis cerae penam.

§ 17. Item si magistrorum vnus alteri in foro aliquid emendo et licitando praeriperet, tum tenebitur reponere mulctam sex librarum cerae.

§ 18. Item quando sotius alteri sotio aliqua in re infamiam intulerit et ignominiosa uerba obiecerit, tum is, cui talia obiecta fuerint, debet ire pro litteris suae conseruationis, ille uero, qui talia obiecerit, fideiussoribus obstringi debet, donec sic diffamatus literas suae conseruationis attulerit.

§ 19. Item si contigerit ex ipsorum pectinistarum vxoribus vnam ab altera auocare et ad se allicere mercatorem siue emptorem, eiusque rei fuerit probatio, tum magister tenebitur dare ad contubernium duas libras cerae

§ 20. Item si contigerit vxores pectinistarum circa venditionem mutua inter se conuitia excitare et inuicem altercari, eiusque rei probatio fuerit, tunc eius, quae altercationi initium dederit, maritus magister luet contubernio mulctam quatuor librarum cerae.

§ 21. Item sotius, qui feria secunda non laborauerit, tenebitur dare septimanalem mercedem, ac si magister eum non indicauerit, tunc contubernio paenam duarum librarum cerae succumbet.

§. 22. Item si quis festis diebus vendiderit, tunc reponet ad contubernium paenam duarum librarum cerae.

§ 23. Item sotio pro constituta mercede soluentur quinque grossi.

§ 24. Item magister non debet plus sotio mutuo dare, nisi quinque grossos; et si illi quid amplius mutuo dederit, id eius damno erit.

§ 25. Item sotius ex ciuitate profecturus et peregre iturus, tenebitur a contubernio accipere litteras suae conseruationis erga magistros vel sotios praestitae; quod si caruerit eiusmodi litteris, tum nisi duarum septimanarum labore fruetur.

§ 26. Item magistri filius erit immunis et liber ab exhibendis artis experimentis.

§ 27. Item si contigerit vnum magistrum cum altero commouere dissensionem, tum is, qui incaeperit dissensionem, tenebitur dare mulctam vnius sexagenae, videlicet quadraginta grossos dominis consulibus et viginti grossos contubernio.

§ 28. Item qui magistri relictam viduam duxerit in uxorem, is erit immunis et liber ab exhibendis artis experimentis.

§ 29. Item seniores debent coemere cornua, ac illa inter se partiri; et qui sine seniorum consensu emerit, is luet paenam vnius lapidis cerae.

§ 30. Item quando contigerit duos magistros eodem tempore ius contubernii suscipere, tum is, qui priorem locum in aedendis artis experimentis obtinet, debebit esse liber a cura et prouisione candelarum, atque pro ea re ad contubernium dabit vnum lapidem cerae.

§ 31. Item singulis quartalibus cum habebitur conuocacio contubernii, tunc debebit inprimis banniri contubernium iuxta aliorum contuberniorum consuetudinem et ritum.

In quorum omnium fidem ac euidens singulorum testimonium praesentibus sigillum nostrum subappensum est. Actum et datum Cracouiae feria tertia ante festum sanctae Agnetis, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo.

Oryginał pargaminowy, przechowany w cechu tokarzy Krakowskich, opatrzony jest mniejszą pieczęcią radziecką z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym.

475. 1552. die 18. m. Martii, Cracoviae.

Statuta contubernii acuficum Cracoviensium.

Nos consules ciuitatis Cracouiae significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis et singulis, quia nos cupientes vtilitati et commodo

ciuitatis et toti reipublicae, tum etiam contubernio acuficum recte consultum prospectumque esse, vnanimi itaque nostro consilio et assensu, matura etiam inter nos super hac re prius habita deliberatione, ad instantiam seniorum totiusque eiusdem contubernij acuficum, eorum veteres constitutiones primo ex lingua Germanica in latinam fideliter transferendas, deinde renouandas ac nouis postremo ordinationibus aliquantulum moderandas duximus, prout praesentium vigore confirmamus, renouamus et moderamus, quibus magistros, socios ac totum denique contubernium suum rite administrare ac in officijs suis continere possint, ad nosstram tamen et nostrorum successorum voluntatem et beneplacitum pro qualitate temporis, si videbitur, denuo immutandas et moderandas:

§ 1. Inprimis quisquis huius artificij magister esse efficique voluerit, is pro artis experimento tria genera acuum bene induratarum parare tenebitur: vnum artificio sutorum (vulgo *stemmevolden)*, aliud artificio pellionum (vulgo *scharffvolden)* et tertium artificio sartorum (vulgo *sneydervoldenn)* seruiens; et cuiuslibet generis acus ad minimum numero quingentas et eas quidem excellentes ita, vt cuilibet praedictorum opificum probe seruire possint. Pro eiusmodi porro acubus sutoribus et pellionibus seruientibus (alias *stemwolden* et *scharffvolden)* parandis, quilibet futurorum magistrorum incudes sibimet sua manu propria adaptare et elimare debebit citra cuiusuis adiumentum et operam.

§ 2. Porro apud quemcunque magistrorum sibi locus pro experimento artis suae parando designatus fuerit, apud eum perseuerare et tales operas praestare, perficere et exhibere tenebitur, idque in praesentia duorum magistrorum eiusdem contubernij. Quae quidem artis experimenta vbi bene riteque perfecerit, ac per deputatos magistros suscepta approbataque fuerint, extunc ad contubernij aerarium grossos duodecim et duas insuper libras cerae, notario vero grossum dimidium et famulo contubernij itidem grossum dimidium idem nouus magister persoluere debebit. Quibus persolutis et perfectis deinde seniores contubernij eundem officio consulari praesentabunt pro praestando ciuitati iuramento et suscipiendo iure ciuili.

§ 3. Caeterum magistri filius artis experimenta exhibiturus, medietatem saltim modo nominatarum impensarum contubernio persoluet, nempe grossos septem et duas libras cerae. Quod si vero magistri filius duxerit filiam magistri eiusdem artificij in vxorem, talis experimenta artis suae facturus persoluet nisi grossum vnum et cerae libras duas. Extraneus autem socius viduam huius artificij ducens in vxorem, exhibitis artis suae experimentis, ad contubernium persoluet grossos septem et cerae libram vnam, similiter socius aduenticius et externus, ducens magistri filiam in vxorem, factis artis experimentis, demum persoluet grossos septem et cerae libram vnam.

§ 4. Item quotiescunque vel ex mandato sacrae maiestatis regiae vel officij consularis congregationem contubernij fieri contigerit, quicunque tunc magistrorum aut sociorum in conueniendo negligens fuerit, is pro mulcta persoluet contubernio libram vnam cerae. Quandocunque vero de more contubernij congregatio et conuentio instituta fuerit (id quod singulis quatuor septimanis passim fieri consueuit), extunc qui ad designatum locum non venerit, priusquam horologium seu horae spatium effluxerit, is mulctae pende-

bit contubernio grossum vnum. Item pro deducendo funere alicuius magistri vel vxoris eius vel etiam viduae, qui vna cum vxore sua non venerit, eiusmodique funebrales caeremonias neglexerit, extunc magister pro sua persona pendebit mulctam grossum vnum, itidem vxor eius si neglexerit, pro ea quoque persoluet grossum vnum. Similiter intelligendum de exequijs et missa funebrali, nempe quod maritus et vxor si vterque non venerit, persoluant ambo grossos duos; si vero alter coniugum venire neglexerit, persoluat grossum vnum. Quandocunque vero puer aut socius aut aliquis ex familia magistri mortuus fuerit, extunc pro funere deducendo satis est adesse vel maritum solum vel vxorem solam, idque sub mulcta vnius grossi.

§ 5. Item nemo ex magistris vltra duos socios et vnum iuuenem in officina sua fouere debebit. Praeterea nemo iuuenem seu discipulum pro artificio perdiscendo suscipere poterit ac debebit, quam ad quatuor annorum sese immediate sequentium spacium. Ante susceptionem vero pro eo probando non amplius quam quatuordecem dies cuique conferri debebunt, idque sub mulcta per contubernium irroganda. Transacto poro quindenali tempore si eiusmodi discipulus magistro placuerit, demum coram senioribus contubernij eundem conducere tenebitur. Circa quam conductionem iuuenis ille seu discipulus duas libras cerae persoluere erit obligatus, quod vt praestet, pro eo fideiubebit magister suus. Vbi vero discipulus artem suam perdidicerit annosque praescriptos fere compleuerit, extunc magister ante finitam quatuor annorum completionem vno medio anno (et non prius) alium iuuenem seu discipulum suscipere poterit. Casu vero vbi discipulus ante annorum quatuor transactionem a magistro fugerit, magisterque ante illius reditum nouum alium iuuenem susceperit, tunc discipulus prior, qui profugus factus fuerat, tantisper ab artificio complendo et prosequendo supersedere debebit, donec iuuenis ob eius fugam susceptus, artem suam perdidicerit annosque receptos peregerit.

§ 6. Item quicunque magistrorum alteri suam familiam alienauerit et de ea re conuictus fuerit, talis mulctam vnius sexagenae officio consulari ad praetorium Cracouiense succumbet. Si vero aliquis magistrorum socium et familiam sibi per dona aut aliquas alias artes et praerogatiuas conciliare contenderit, et hoc praeter receptum contubernij morem, talis luet contubernio mulctam vnius librae cerae.

§ 7. Item si quis praecinctus ense aut alterius generis armis munitus in contubernij congregationem venerit de eaque re conuictus fuerit, is contubernio persoluet mulctae loco medium grossum. Quicunque vero maledictis, petulantibus ac nefarijs temeritatem aliquam exercere seu etiam vim alicui verberibus inferre vellet, quocunque demum modo aut praetextu id fieret, talis succumbet officio consulari ad praetorium Cracouiense vnam sexagenam mulctae. Quisquis praeterea indecenter et importune coram mensa in praesentia seniorum sese gesserit, locutusque minus reuerenter fuerit, talis pro mulcta persoluet contubernio duas libras cerae. Eadem ratione si quis non accepta dicendi venia coram [senioribus] aliquid proloqui et tractare voluerit, aut non accepta discedendi facultate a mensa recesserit, is toties, quoties id comiserit, persoluet paenam medij grossi.

§ 8. Item causas omnes artificium acuficum concernentes, eas seniores

contubernij iudicare, dirimere, discernereque poterint, exceptis causis grauioribus et ad cognitionem contubernij minime pertinentibus: super his quisque vel ad officium consulare vel scabinale vel aduoccatiale remitti debebit.

§ 9. Item quandocunque alter alterum verbis flagiciosis et contumeliosis affecerit siue in publico, siue in taberna, siue alias vbicunque locorum et de ea re conuictus fuerit, talis succumbet mulctam vnius librae cerae. Similiter si mulieres huic contubernio subiectae se verbis probrosis et contumeliosis mutuo affecerint, quaecunque de ea re testimonio fidedigno vnius et alterius mulieris conuicta fuerit, ea succumbet mulctam vnius librae cerae. Praeterea nulla mulierum emptores seu mercatores ad smeterchaus venientes sibi alienare aut auocare debebit, imo quamdiu emptor coram aliqua alia muliere res mercesque licitatus fuerit, tam diu alia eum nec aliqui nec aliquo signo abducere poterit, nisi forte ad locum ipsius et coram se venerit; alioquin quaecunque mulierum diuersum fecerit atque mulier illa, cui iniuria et alienatio emptoris facta fuerit, de hac re cum alijs mulieribus ibidem sedentibus protestabitur, illa toties quoties id fecerit, mulctam vnius librae cerae succumbet.

§ 10. Item hanc praerogatiuam supracommemorato contubernio acuficum quoque praesentium vigore concedimus, quod nemo externorum mercatorum extra nundinas forenses in smetterchaus res et merces ad eorum artificium pertinentes, vtpote acus, hamos piscatorios et vestiarios tam ferreos quam aeneos, aciculas, ferrum ductile alias *droth*, laminulas aeneas alias *fleterlie* et id genus alia, quae illorum artificij sunt propria, vendere praesumat.

§ 11. Item si quis sociorum aliunde aduenerit et vxorem in ciuitate aliqua externa habuerit, huic nonnisi ad quindenae spacium labor conferri debebit; si quis vero magistrorum eundem diutius apud se retinere ausus fuerit, is vnius talenti cerae mulctam contubernio luet.

§ 12. Item si quis sociorum accepta discedendi venia, ab vno magistro ad alium migrare ac se conferre voluerit, extunc magister ille, qui eum est suscepturus, sub paena vnius librae cerae prius ab eo magistro, a quo recessit dimissusque est, perquirere tenebitur, quibus modis et rationibus ab illo discesserit et quam honeste se apud eum gesserit et conseruauerit.

§ 13. Item hoc insuper praedicto contubernio concedimus, quod nemo mercatorum seu etiam, qui eorum esset artificij, externum peregrinumque laborem, ad eorum proprie artificium pertinentem, illis in damnum et praeiudicium extra nundinas forenses aduehere debeat, qum illis eam damus potestatem, quod eiusmodi merces seu laborem aduecticium vbicumque eum depraehenderint, intercipere possint.

§ 14. Item quamcunque paenam et sexagenam propter excessus supracommemoratorum articulorum seniores exegerint, eius tertiam partem (s) nempe grossi viginti in contubernio pro coemendis armis reseruari debebunt, duas vero eius penae tertias partes, nempe grossos quadraginta, hos seniores pro tempore existentes ad praetorium Cracouiense reponere et adferre erunt astricti et obligati.

§ 15. Item nullus ex magistris alter alterius laborem leuipendere, redarguere et contemnere debet sub mulcta quatuor librarum cerae.

§ 16. Item ex communi tocius contubernij consensu per nos conclusum

est, quod omnes magistri aequali numero socios in suis officinis habere debeant, ita, quod si quis magistrorum duos habiturus sit socios et alius magister nullum, extunc is ex suis duobus socijs ei, qui nullum habuit, vnum conferre debebit, vt sic pauper cum diuite aequalem victus rationem habere possint.

§ 17. Item si filius patris laborem in officina promouet et praeterea socium sibi adiunctum habeat, extunc talis filius non pro socio externo reputari debebit; aequum enim est, vt filius patris conatus et facultates iuuare promouereque possit ac debeat.

§ 18. Item nemo acuficum vel per se solus vel per alias subornatas personas vtriusque sexus sui artificij laborem seu merces per diuersoria publica circumferre debet, Vngaris nempe vel alterius cuiuscunque nationis mercatoribus et hominibus eas ipsas merces vendendo, verum in solo schmeterhaus eiusmodi suum laborem et merces venales quisque exponere tenebitur et nullibi alias locorum, alioquin qui secus fecerit ac fidedignis hominibus se artificij sui laborem alibi vendidisse conuictus fuerit, is citra omnem exceptionem mulctam vnius sexagenae irremissibiliter succumbet, cuius medietas officio consulari per seniores pro tempore existentes ad praetorium Cracouiense praesentari et alia medietas in contubernio pro comparandis armis remanere debebit.

In quorum omnium fidem et euidens testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Actum et datum Cracouiae feria sexta ante dominicam Oculi, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo.

Z oryginalnego pargaminowego zatwierdzenia króla Stefana z r. 1583, rdzą mocno zniszczonego, u którego na sznurku z zielonego, wiśniowego, żółtego i niebieskiego jedwabiu wisi mniejsza pieczęć koronna z czerwonego wosku.

476. 1552. die 25. m. Martii, Petricoviae.

Statuta contubernii muratorum Cracoviensium.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithwaniae, Russiae, totius Prussiae, Mazouiae etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis, quorum interest, vniuersis, quod exhibiti sunt nobis articuli infrascripti, constitutionem fraternitatis muratorum ciuitatis nostrae Cracouiensis in se continentes, supplicatumque est nobis eorum nomine, vt eosdem articulos authoritate nostra regia approbare, ratificare et confirmare dignaremur. Quorum articulorum tenor Polonicali lingua conscriptus sequitur estque talis:

§ 1. Naprzod po wibraniu panow albo ktorego insego czasu, kiedi panowie roskazą, maią mistrzowie kasdego roku miedzy szobą czterech starsich wibracz, a tho thim obiczaiem: pierwey starszi roku przeslego maią dacz liczbę przed insemi mistrzami ze wsistkiego thak wziętego iako widanego przes czali rok, a za thim insze starsze wibracz.

§ 2. Item gdi vmrze ktori thak z mistrzow iako i s towarzisow albo ktoskolwiek z braczthwa, thedi dwa z wielkiei robothi a ieden z malei maią

isdz na pogrzeb pod winą grosza iednego, alie ktori sąm ieden robi, ten niebędzie powinien.

§ 3. Item kasdi tak z mistrzow iako i s thowarzisow będzie powinien chodzicz na obsequiae albo zalomsą do swey kaplicze pod winą grosza iednego; a ieslibi sie przidalo zabawicz okolo slusnei potrzebi, tak zebi przi obsequiach bidz niemogl, thedi ma offiarę poslacz przes insego. A czy wsisczi, ktorzi przi zalomsi bendą, maią trwacz azbi bilo po zalomszey, pod winą grosza iednego.

§ 4. Item kasdi tak z mistrzow iako i z thowarzisow powinien będzie na kasdi quartal roku dacz ieden gross do skrzinki, iako tho z staradawna bilo zachowąno.

§ 5. Item swiecz ma bidz dwanascżie na Boze Czialo dlia processiei, pothim thesz swiecze będzie trzeba chowacz vstawicznie dlia pogrzebu braczkiego.

§ 6. Item thowarzisze przi roboczie będączi maią bidz poslusny, mistrzow pilnuiącz robothi, thamze maią się wiarowacz od slow skaradnich pod winą trzech funthow wosku bes zadnei folgi.

§ 7. Item kthorikolwiek s thowarzisow robiwsi v iednego mistrza a po thim bes iego wiedzenia i dozwolenia od niego odeidzie a przilączi się do drugiego, thaki kasdi ma bidz karąn wochlionem.

§ 8. Item kthorikolwiek s thowarzisow będzie robiel przes zymę v ktorego mistrza, then v tegos ma trwacz przes wsistko liato pod winą iednego wochlionu; a ieslibi ktori z mistrzow ktorego prziiął, taki będzie winien dacz kamien wosku bes zadnei folgi.

§ 9. Item kthorikolwiek z thowarziszow od godzini sniadaney aze do obiadu, albo od poludnia as do godziny wieczerney przi roboczie nie wi-trwa, thakiemu kasdemu za czali dzien zaplatha ma bidz witrączona, tak is then, ktoremu bi robiel, nie ma mu za czali dzien nicz dacz. A czo sie dothicze ich wiernei robothi, zawsze powinowaczy bendą miecz podlug ich rzemieszla kielnie, s ktorichbi zarazem moglo bidz wapna pod zupelną czeglę; a ktoryby takowich kieln miecz niechczieli, tedy tkakowim mystrzowie nie maią dacz foldrunku. A iesliby na to karanie dbacz niechczieli i vpornie kielni malich vziwali, thedi maią bidz karany wochlionem.

§ 10. Item zaplatha murarzom thaka ma bidz: iesli ktori nie vmie nicz okolo kamienia robicz, themu niema bidz placzono iedno trzi grose na dzien; a ktori prosti kamien cziesze a muruie, temu na dzien pulczwarta grosza; ktory zasie cziesze kamienne okna, drzwi i insze rzeczi tim podobne, themu na dzien czteri grosze. A gdi iusz bendzie od swietego Marczyna as do postu, tedi czy czo robią okolo drzwi a okien kamiennich, maią bracz zaplati po pultrzeczia grosa; a ktorzi poprostu, po dwu grossu, a gdi będzie poszczie na więthsem dniu, tam wedlug vznania mistrzow ma bidz polepsono.

§ 11. Item godzyni takowe maią miecz tak murarze iako stamecze pulgodzyni sniadania, godzinę obiadu, pulgodziny iuzinowania, a maią odchodzicz od robothi po dwudziestei i po trzeczici w pulgodzini. A gdi ius będzie od swietego Michala aze do Wielkiei noczi, thedi maią miecz pulgodzini sniadania a obiadu godzinę a iuzinowania nie maią miecz.

§ 12. Item jako thowarzisse pilnye obiczai ten swoi zachowiwaią, is iako

v nichto zegar ich godzini vderzi, wnet od roboti na tę godzinę odchodzą, tak tes powinowaczy są richlo na robotę przichodzicz, abi ich zegar na roboczie zastal; a ieslibi ktori w tim niedbali bil, tedi ile krocz zamięska, bęndzie winien dacz ieden gross onimze towarzissom, s ktorimi będzie robiel.

§ 13. Item schadzka albo zgromadzenie mistrzow tak murarzow iako stameczow ma bidz zawse we dwie niedzieli pod winą funta wosku, a to dliatego, abi miedzi sobą wibadali, iakobi kto sie vczcziwie rządziel albo iesli ktori komu skodi nievcziniel, iako sie to niekiedi przidawalo. Nadto gdi sie przida roskazanie o pilną potrzebę jego krolewskiei mczy pana naszego miloszywego abo panow radziecz ich mczy a bilibi mistrzowie od starsich mistrzow na schadzkę obeslany, tedi wsisczi powinowaczy będą na naznaczoną godzinę do gospodi przyscz; a ieslibi ktori o tho vpornie niedbal a ku starsem mistrzom na gospodę przeiscz nie chczial albo naznaczonei godzini omieskal, taki kasdi bęndzie winien dacz do skrzynki gross ieden. I dla tego wedlug zwiczaiu mistrzowie starssi maią miecz przed sobą na stole zegarek, a ktoribi zamięskal daney godzyni, abi niesiadal miedzi policzone mistrze, asbi polozel winę wissei naznaczoną pierwei bes zadnego odpusczenia.

§ 14. Item ktoribikolwiek s thowarziszow chczial zostacz mistrzem, then pierwei ma dacz do skrzinki braczkiei dziesiecz zlotich, potim mieisczkie prawo prziiącz, a przi niem dwa starsy mistrzowie maią bidz, ktorzi go maią zaleczicz, ieslibi się godziel na mistrzostwo. A pothim we dwu niedzielach ma vcztę albo kolacią mistrzom vczinicz, iako iesth zwiczai staradawni, a maią obaczicz tamze, ieslibi ten, czo się na mistrzostwo bierze, bil dobrze wiczwiczoni w rzemieśle, a zathim maią mu mistrzowie przepowiedziecz obiczai, iako sie ma w rzemiesle zachowacz.

§ 15. Item kasdi vczen od mistrza swego odprawioni nie ma bidz policzon za thowarzisa, as pierwey vkaze listhi od swego rodzaiu; a ieslibi ktori vczeń od swego mistrza przes iego dozwolenia odsedl a chczialbi się vczicz v insego, thakowi nie ma bidz prziiethi. A ktoribi mistrz takowego prziiął, ten ma przepascz kamien wosku.

§ 16. Item zaden s thowarzissow niechai nie smie any sie wazi bes robothi mistrzowskiei czo partacz; a ktoribi się tego wazel, thakowi ma bidz karąn wochlonem. A ieslibi na to karanie nicz niedbal a robotę vpornie robiel, thedi z vrzędem mieisczkiem ma bidz od robothi wzięnth, a na zadnego insego rękoiemstwo nie ma bidz wipusczon oprocz dwu mistrzow tegos rzemiesla, a pothim ma bidz karąn wedlug vznania mistrzowskiego.

§ 17. Item ieslibi ktori partacz smial sobie mistrowacz kromia dozwolenia mistrzow, a pothim bi chczial mistrzem ostacz, then pierwei ma dacz dwadzieszcia zlotich bracztwu do skrzinky winy, a pothim ma ządacz laski mistrzowskiei, ktora za thim ma bidz vcziniona.

§ 18. Item ktoribikolwiek s towarzissow z bracztwa się wilamowal a zwiklich dny swich nie dawal, takiemu kasdemu ma mistrz witrączywsi z iego mita do skrzinki dacz.

§ 19. Item ieslibi ktori z brastwa w czieską niemocz albo w ubostwo wpadl, thaki slusnem wspomozeniem ialmuzni s skrzinki braczkiei ma bidz opatrzon, wsakze thim sposobem, abi dwu mężow wiari godnich postawil, ktorziby ręnczili zan, is iakobi richlo ozdrowial a pieniędzi nabil, thedi za-

się to, czo na iego wspomozenie z braczkiei skrzinki widąno, do skrzinki wroczyl. A ieslibi (czego Boze vchowai), ktori w tei niemoczi albo w ubostwie zmarl, thedi to wsistko, czobi nąn bilo wilozono, ma bidz odpusczono, tak is tes i rękoiemcze, ktorzi bracztwu za iego ziwotha ręczili, maią bidz od rękoiemstwa wolny, a nadto pogrzeb i inse obchodi przi zalomsei wedlug braczkiego zwiczaiu maią bidz z braczkiey skrzinki sprawione.

§ 20. Item ktoribi kolwiek mistrz albo thowarzis chowal nierządną niewiastę albo przes slusnego malzenstwa przebiwal, thaki kasdi ma bidz vrzędowi mieiskiemu opowiedzian, abi podiął karanie wedlug vznania vrzędowego.

§ 21. Item kasdi mistrz nie ma iedno sescz vczniow miecz, a kasdy vczen musy trwacz v swego mistrza czteri liata zupelne; a gdi bęndzie przichodziel czas odprawiania vcznia, tham mistrz bęndzie powinowath vczniowi swemu wiernie vkazacz obiczai i sposob zupelny rzemiesla.

§ 22. Item ktoribikolwiek z mistrzow ius kupioni kamien wazil się iakokolwiek podwissaiącz ktorim grosem przekupicz, taki kasdi ma bidz karąn winą dwu kamieniu wosku.

§ 23. Item zaden z mistrzow nie ma przeimowacz iedno dwie roboczie, a iakobi ich skoro dokoniwal, thedi ma przyacz robotę trzeczią albo iei sukacz; a ieslibi ktori tego się wazel maiącz więczei nyss dwie roboczie, a drugiemu mystrzowi niemaiączemu tak wiele robothi niespusczeł, thaki ma bidz karąn dwiema kamienioma wosku bes wseliakiego odpusczenia.

§ 24. Item ieslibi kthori mistrz mial dwie roboczie, takowi kasdi ma na kasdi dzien przi iednei roboczie trwacz puldnia, aby tak pilnie robotha sla.

§ 25. Item then listh ma bidz z artikuli wipisanimi czithąn na kasdi quartal, ku ktorego sluchaniu powinowaczy będą schodzicz sie wsisczy mystrzowie, abi tak to wsistko w lepsei pamięczy mogli miecz, czo w nym iesth wirazono.

Nos supplicationi pro parte praefatorum muratorum ad nos factae annuentes, superius scriptos articulos in omnibus punctis, clausulis et conditionibus approbandos et confirmandos duximus, approbamusque et confirmamus praesentibus literis, decernentes eos vim et robur debitum ad arbitrium nostrum debere obtinere. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum est appensum. Datum Piotrcouiae in conuentione generali feria sexta ante dominicam Laetare, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, regni vero nostri anno vigesimo tertio. — Ioannes Przerębski r. P. vicecancellarius spt. — Relatio venerabilis Ioannis Przerębski praepositi Cracouiensis et regni Poloniae vicecancellarii.

Acta Consul. Casim. 765, str. 678. Oryginał przywileju tego na pargaminie, opatrzony małą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na pasku pargaminowym, znajduje się w cechu murarzy Krakowskich.

477. 1552. die 31. m. Martii, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegium a Ioanne Alberto rege Poloniae contubernio pistorum Cracoviensium anno 1496. impertitum, ratum facit. (Feria V. post dominicam Laetare).

Oryginał pargaminowy, przechowany w cechu piekarzy Krakowskich białego pieczywa, opatrzony jest większą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, znacznie zniszczoną, zawieszoną na sznurze z różowego jedwabiu i nici złotych. Przywilej Jana Olhrachta z r. 1496 ogłoszony jest drukiem w kodeksie dyplomatycznym miasta Krakowa, pod N. 258.

478. 1552. die 5. m. Aprilis, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae figulis extraneis mandat, ne opera sua Cracoviae extra nundinas venumdare audeant.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis, praesentibus et futuris, harum notitiam habituris, quia cum questi essent coram nobis prouidi Albertus Schalia, Albertus Miasko, Ioannes Thugon et Iacobus Legulka ciues nostri et seniores contubernii figulorum ciuitatis nostrae Cracouiensis, suo et aliorum magistrorum totiusque contubernii sui nomine, quod figuli vicinarum ciuitatum ollas, amphoras, cacabos et id genus varias operas ex arila cocta paratas, non solum in ciuitate nostra Clepardiensi, verum etiam passim in angulis et locis insuetis vendere audeant, in summum preiuditium ac pernitiem eorundem figulorum ciuitatis nostrae Cracouiensis, tum contra illorum iura, literas et libertates, per famatos proconsulem et consules eiusdem ciuitatis nostrae Cracouiensis eidem contubernio concessas, per quod idem ipsi figuli Cracouienses ex eorum artificio se commode sustentare et vitae necessaria vna cum familia sua habere, denique ea, quae nobis et reipublicae tenentur, obsequia praestare nequeant, et proinde supplicauerunt nobis primo, ut eiusmodi literas per consulatum Cracouiensem illorum contubernio concessas, confirmare, deinde aliquo remedio oportuno tanto illorum incommodo per Clepardienses hactenus inferri solito, authoritate nostra regia illis prospicere dignaremur. Nos eorundem figulorum Cracouiensium consentaneis supplicationibus benigne annuentes, volentesque illos in eorum collapsa conditione gratia nostra regia releuare, de consilio et assensu consiliariorum nostrorum tunc nobiscum existentium, primo literas consulares praedicto figulorum contubernio datas, vtpote pro eorum debito ordine conseruando, rite conscriptas, in omnibus punctis, clausulis et articulis confirmamus, ratificamus et approbamus, non secus, quam si denuo de uerbo ad uerbum hoc loco perscriptae et praesentibus literis insertae forent, quas etiam pro insertis et de uerbo ad uerbum hoc loco praescriptis habere uolumus; deinde ex certa scientia et speciali gratia nostra pro commodiore eorundem figulorum

Cracouiensium sustentatione harum literarum authoritate id praerogatiuae eisdem damus, concedimus, statuimus et ordinamus, quod nullus externorum figulorum cuiuscunque demum ille ciuitatis, oppiduli uel pagi fuerit, audeat exnunc laborem et operas figulinas, cuiuscunque generis ac quocunque nomine et titulo censeri possint, extra nundinas forenses consuetas uel Cracouiam uel Clepardiam uel in aliqua alia insueta et oculta loca uel per se uel per subornatas personas adferre, ibidem uendere et in preiuditium figulorum Cracouiensium distrahere, sub graui nostra indignatione ac operum seu vasorum fictilium omnium ammissione et denique sub viginti marcarum pecuniae vsualis mulcta, fisco nostro regio irremissibiliter succumbenda toties, quoties alias contra praesentem ordinationem et voluntatem nostram facere et id committere ausus fuerit. Volumus autem et ordinamus, ut proconsul et consules Clepardienses in omnes et singulos vectores eiusmodi vasa figulina adferentes, diligenter superintendant nostramque hanc ordinationem in omnibus firmiter obseruent et exequantur, nec denique vllam venditionem clandestinam vel apertam ollarum et cuiuscunque generis vasorum fictilium in ciuitate praedicta Clepardiensi ac vniuersa iurisdictione sua quouis praetextu et colore admittant vel admittere audeant, sub poena supra commemorata fisco nostro toties, quoties secus facere conuicti fuerint, irremissibiliter persoluenda. Quare generoso Ioanni Boner de Balicze castellano Chelmensi, magno procuratori Cracouiensi praesenti et alteri pro tempore existenti magno procuratori Cracouiensi ac illius locumtenenti praesentem constitutionem de non inuehendis externis vasis fictilibus per praesentes notum facimus atque, ut iuxta eandem contubernii figulorum Cracouiensium magistros manuteneat et per proconsulem et consules Clepardienses manuteneri faciat, mandamus; vobis vero proconsulibus et consulibus eiusdem ciuitatis nostrae Clepardiensis serio committimus et mandamus, vt pro conseruanda et manutenenda hac nostra ordinatione et constitutione auxilium et authoritatem vestram, quandocunque et quotiescunque necessarium fuerit, praestetis. Sub poenis nostris preinsertis et pro gratia nostra non aliter facturi. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium praemissorum sigillum nostrum est subappensum. Datum Piotrcoviae in conuentione regni generali feria tercia post dominicam Iudica proxima, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, regni nostri vigesimo tercio. — Ioannes Oczieski r. P. cancellarius sst. — Relatio magnifici Ioannis Oczieski regni Poloniae cancellarii, succamerarii et burgrabii Cracouiensis, Sandecensis et Olstinensis capitanei.

Dokument pargaminowy, przechowany w cechu kaflarzy Krakowskich, opatrzony jest większą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, zawieszoną na sznurku z białego i fioletowego jedwabiu.

479. 1552. die 6. m. Aprilis, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegium a Sigismundo I. rege Poloniae contubernio sartorum Cracoviensium anno 1531. impertitum, ratum facit.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis et singulis, exhibitas esse coram nobis literas pargameneas titulo et sigillo subappenso serenissimi olim domini parentis nostri communitas, per certos consiliarios nostros nomine seniorum et fraternitatis contubernij sartorum ciuitatis nostrae Cracouiensis, sanas, saluas et integras, nullique vitio aut suspitionis notae obnoxias, decretum et constitutionem de non seruandis sartoribus, qui *sturarze* communiter vocantur, in domibus tam consiliariorum nostrorum quam burgrabiorum nobiliumque sub et in arce nostra ac ciuitate Cracouiensi vbilibet consistentibus, in se continentes, supplicatumque nobis esse, vt literas eiusmodi et omnia earum contenta authoritate nostra regia approbare, ratificare et confirmare dignaremur. Quarum quidem literarum is tenor de verbo ad verbum descriptus fuerat:

(Sequuntur literae Sigismundi I. r. P. de anno 1531, N. 353. praemissae)

Nos itaque Sigismundus Augustus rex praefatus supplicationi eiusmodi benigne annuentes, literas praeinsertas et omnia earum contenta approbandas, ratificandas et confirmandas putauimus, prout authoritate superioritatis nostrae regiae in omnibus earum punctis, clausulis, conditionibus et articulis approbamus, ratificamus et confirmamus vimque et robur debitae firmitatis obtinere debere decernimus. Quoniam vero relatione eorundem consiliariorum nostrorum nomine dictorum sartorum contubernij Cracouiensis apud nos facta didicimus, plerosque ciues et incolas ciuitatis nostrae Cracouiensis sartores *sturarze* dictos in domibus suis iurisditioni ciuili subiectis seruari solere propterea, quod nulla poena in illos sit imposita, cum sartor huiusmodi ex domo eorum per seniores contubernij pro mulcta in literis praeinsertis expressa subeunda reposcitur, vt tandem haec eorum licentia coerceatur et contubernium praedictum iuxta literas praeinsertas libertatibus concessis gaudeat et vtifruatur, volumus et decernimus per praesentes, vt si in domo aliqua iurisditioni ciuili subiecta talis sartor *sturarz* dictus artem sartoriam exercens deinceps reperietur, hospes ille cuiuscunque status fuerit, tam iudicialis quam personalis, in cuius domo sartor praefatus vestimenta sorcierit, loco sartoris *sturarz* praedicti mulctam trium marcarum officio ciuitatis Cracouiensis persoluat, *sturarz* vero iam ab eiusmodi mulcta pendenda liber esse carcere tamen punitus, tandem se coram senioribus contubernij praedicti sistere debebit. Si vero aliqui sartores tam Cracouiae nati, quam aliunde illo venientes et bona possessionesque aliquas sub iurisditione ciuili habentes, temerarie artificium suum contra libertates et constitutiones iuraque contubernij Cracouiensis sartoribus concessa, exercere voluerint, tales per officium

ciuile ad suscipiendam fraternitatem eiusdem contubernij Cracouiensis cogi et compelli volumus et mandamus praesentibus. Item volumus et decernimus, vt seniores eiusdem contubernij sartorum Cracouiensium nullas literas originales aut quicquam pecuniarum e cista contubernali publica cuiquam priuatim nisi cum consensu et scientia fratrum iuniorum eiusdem contubernij extradant; omnibus autem et singulis sartoribus contubernij Cracouiensis in foro vendetae citra renitentiam et contradictionem pannicidarum Cracouiensium ac aliarum quarumuis personarum vestes quascunque et quomodocunque nouiter laboratas vendendi liberam potestatem facimus, alijs vero omnibus sartoribus Cazimiriae, Clepardiae nec non in curijs et domibus sub castro nostro burgrabiorumque in arce Cracouiensi degentibus, a contubernio eorundem sartorum Cracouiensium alienis inhibemus, ne ipsi tam coniunctim quam singillatim nouas vestes laboris sui in foro vendetae praedicto vendere praesumant sub amissione vestium nouarum huiusmodi venum exponendarum. Quas quidem vestes contubernij Cracouiensis sartoribus ad contubernium suum recipiendi, receptasque vel in vsum pauperum in hospitalibus degentium erogandi vel in armorum comparationem reipublicae necessariorum conuertendi plenam potestatem facimus. Temporibus tamen et nundinarum diebus in eadem ciuitate nostra Cracouiensi statutis, vnicuique sartorum praedictorum vbiuis locorum degentium et alijs id genus hominibus liberum erit, vt omnia alia ita et vestes eiusmodi nouiter confectas secure et citra metum amissionis earundem vestium vendere. Harum quibus sigillum nostrum est subappensum testimonio literarum. Datum Piotrcouiae in conuentione regni nostri generali feria quarta post dominicam Iudica proxima, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, regni vero nostri vigesimo tertio. — Ioannes Oczieski regni Poloniae cancellarius sst. — Relatio magnifici Ioannis Oczieski regni Poloniae cancellarij, succamerarij et burgrabij Cracouiensis, Sandecensisque ac Olstinensis capitanei.

Powyższy przywilej z aktów kanclerskich wyszukany i wypisany, wydał król Zygmunt August krawcom Krakowskim w Warszawie d. 15 września 1570, dokumentem papierowym opatrzonym większą pieczęcią koronną. Jest zaś przywilej króla Zygmunta Augusta z r. 1552 przejęty w zatwierdzenie króla Stefana z r. 1581, przechowane w oryginale w cechu Krakowskich krawców, z któregoto tekstu kilka myłek sprostowaliśmy.

480. 1552. die 15. m. Septembris, Cracoviae.

Senatus consultum de sociis contubernii corrigiatorum Cracoviensium.

Feria quinta postridie festi Exaltationis s. Crucis. — Inter seniores corrigiatorum ab vna et socios artis eiusdem corrigiatoriae ab altera partibus, domini consules decreuerunt:

§ 1. Primo, quod nemo ex socijs et familia corrigiatorum audeat a laborum sede vulgo *warstath* nuncupata, a magistris auocare et mouere alias *ruschycz* familiam sine scitu et voluntate domini proconsulis sub grauissima per dominos consules imponenda paena.

§ 2. Deinde nemo ex socijs et familia debet sibi priuatim facere ferias et vacationem a labore instituere profestis et non feriatis diebus sub mulcta sex grossorum ad praetorium reponenda, excepto eo, quod id ex causa necessitatis et alia legitima aliqua causa facere cogeretur, quam nihilominus tamen prius indicere tenebitur magistro suo. Ac quicunque magister non indicabit senioribus magistris talem sic feriantem socium et profestis diebus temere a labore cessantem, is tenebitur mulctam 12 grossorum ad praetorium reponere.

Acta Cons. Crac. 20, str. 198.

481. 1552. die 26. m. Septembris, Cracoviae.

Senatus consultum de halecibus a halecistis in commune emendis.

Feria secunda ante festum s. Stanislai in autumno. — Domini consules inter allecistas edixerunt, quod cum primae et nouae aleces ante festum s. Michaelis huc Craccouiam aduectae fuerint, tum licebit senioribus allecistarum ex communi publicoque eorundem fraternitatis aerario duodecim tunnas alecum coemere et ad diuendendum seu ad propinandum exponere pro communi inter totam allecistarum fraternitatem aequaliter partiendo lucro ex huiusmodi 12 tunnis alecum diuenditis proueniente. Id tamen fieri debebit absque publico populi et ementium hominum grauamine. Cui quidem rei seniores allecistarum intendere et prospicere debebunt sub iuramentis suis ad illorum officium praestitis, atque simul sub eisdem iuramentis suis prouidere, ne eiusmodi praefata diuenditione et propinatione longiori caritatem et incommodum inducant reliquis ementibus hominibus. Caeterum post coemptas et diuenditas seu propinatas tales 12 tunnas alecum, licebit quoque cuilibet allecistarum priuatim pro se proque suo priuato commodo lucroque aleces huc aduectas emere more solito.

Acta Cons. Crac. 20, str. 201.

482. 1553. die 6. m. Maii, Cracoviae.

Sigismundi Augusti decretum, inter lanios Cracovienses et oppidanos Voinicenses litem dirimens.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quibus expedit, vniuersis et singulis, harum noticiam habituris, postquam famati Sebastianus Pawlowicz et Stanislaus Lupczicz, seniores magistri contubernij et fraternitatis laniorum, suo et aliorum omnium laniorum Cracouiensium nominibus vocassent citatione nostra literali ad tribunal nostrum famatos praeconsulem, consules, advocatum et scabinos oppidi nostri Voinicz propterea, quod ipsi contra iura et priuilegia illorum, a serenissimis praedecessoribus nostris et a nobis ipsis concessa, a bobus et pecoribus illorum exigerent theloneum aggerale vulgo *gatne* dictum, non sine magno damno et praeiudicio ipsorum, in terminoque hodierno proconsul, consules, aduocatus et scabini Voinicenses per famatos Valentinum Polap et Matthiam consules Voinicenses, plenipotentes suos reproduxissent literas diui parentis nostri, quibus commonstrabant, eis permissum esse a bobus thelonea aggeralia *gatne* appellata, quae plurimis impensis annis singulis reparant et restaurant, exigere, idque ad beneplacitum diui parentis nostri; ex aduerso lanij Cracouienses exhibuissent coram nobis priuilegia serenissimorum Cazimiri Magni, Vladislai, Cazimiri aui nostri, Ioannis Alberti, Alexandri et aliorum praedecessorum nostrorum, regum Poloniae, iisque deducebant, se ab omnibus theloneis regni nostri quorumuis pontalium, aggeralium, passuum et aliarum quarumcunque exactionum a bobus, pecoribus et pecudibus vniuersis, quas pro maccellorum necessitate coemerint, exemptos et liberatos esse, in quorum quidem priuilegiorum vsu et continua possessione hactenus extiterunt, atque insuper exhibuissent coram nobis literas nostras confirmationis eorundem priuilegiorum serenissimorum praedecessorum nostrorum de data feria secunda post festum Conceptionis Mariae, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo, allegarentque, etsi commemoratas literas serenissimorum praedecessorum nostrorum duntaxat ad beneplacitum eorundem super immunitate theloneorum huiusmodi concessas haberent, nos tamen in perpetuitatem eas ipsas libertates praedecessorum nostrorum illis contulisse, neque propterea literas serenissimi parentis nostri oppido Voinicz concessas, eis quicquam praeiudicare posse, maxime vero, quod cuiuis sublato diuo parente nostro, beneplacitum maiestatis paternae in literis illis expressum extinctum est; plenipotentibus oppidanorum Voinicz asseuerantibus, literas confirmationis nostrae laniis Cracouiensibus concessas, non ad perpetuitatem, sed ad beneplacitum nostrum referri; ipsis laniis Cracouiensibus contendentibus, libertates omnes et praerogatiuam tam in praedecessorum nostrorum, quam in nostris literis expressas, a nobis in perpetuum, et non ad beneplacitum largitas esse: nos igitur examinata controuersia partium, iuribusque et priuilegiis illarum diligenter reuisis, comperimus ex literis nostris lanijs Cracouiensibus datis, libertates et immunitates omnes tam in serenissimorum praedecessorum nostrorum, quam in nostris literis expressas, ipsis a nobis perpetuis temporibus esse datas. Quamobrem de consiliariorum nostrorum consilio decernendum duximus decernimusque praesentibus, ipsos lanios Cracouienses praesentes et pro tempore futuros, quemadmodum aliis in locis omnibus, ita etiam in oppido Voinicz nulla prorsus thelonea pontalium, aggeralium, passuum ac alio quocunque nomine et vocabulo appellata nullis exceptis, a bobus, pecoribus et pecudibus vniuersis, quas pro necessitate maccellorum suorum coemerint, ac antiquitus solitis viis et stratis publicis incipiendo a Leopoli et terra Sanocensi vsque Cracouiam deduxerint, perpetuis temporibus dare asstrictos esse, eisdemque Voinicensibus silentium perpetuum in causa imponimus, et prout eiusmodi concessiones, libertates et immunitates in literis serenissimorum praedecessorum nostrorum ipsis lanijs Cracouiensibus a nobis in perpetuum datas et largitas esse, pari

ratione et eas, quae in literis superius commemoratis nostris expressae et specificatae sunt, perpetuis temporibus a nobis concessas eisdem laniis Cracouiensibus praesentibus et futuris, interpretamur, declaramus et decernimus, hac nostra sentencia mediante. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum subappressum est. Datum Cracouiae sabbato ante dominicam Rogationum proximo, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo tercio, regni vero nostri anno vigesimo quarto. — Ioannes Oczieski r. P. canc. sst. — Relatio magnifici Ioannis de Ocziessino r. Poloniae cancellarij, succamerarij, burgrabii Cracouiensis, Sandecensis, Olstinensis capitanei.

Oryginał pargaminowy przechowany w cechu rzeźników Krakowskich. Na pąsowym jedwabnym sznurku wisi większa pieczęć koronna z czerwonego wosku, źle dochowana. (Kopija W. Gąsiorowskiego).

483. 1554. die 13. m. Ianuarii, in Knyszyn.

Sigismundi Augusti regis Poloniae edictum de veteri mensura lignorum servanda.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogithiaeque dominus et haeres. Magnifico Ioanni de Ocznieszino regni Poloniae cancellario, succamerario et burgrabio Craccouiensi et Craccouiensi, Sandecensi, Olstinensique capitaneo, sincere nobis dilecto, gratiam nostram regiam, in absentia eius vicecapitaneo Craccouiensi. Magnifice sincere nobis dilecte! Perfertur ad nos ea ligna, quae Craccouiensi ciuitati flumine Vistula suppeditantur, non ad veterem mensuram, sed multo quam oporteat, breuiora vendi; quod cum sine magno eorum, qui emere coguntur, damno fieri non possit, volumus s. t. publice edici curare, vt ne quis breuiora ligna audeat vendere, quam quanta veteri mensura vendi oporteat. Alioqui enim, qui contra fecerit, mulctae nomine illa ipsa ligna amissurum esse. Id quod, vt diligenter edicatur, s. t. efficiet atque curabit pro gratia nostra. Datum Kniszinij die XIII. Ianuarij, anno Domini M. D. L IIII, regni vero nostri anno XXIIII. Ad mandatum sacrae regiae maiestatis proprium.

Acta Cons. Crac. 20, str. 559.

484. 1554. die 14. m. Februarii, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum, inter seniores contubernii muratorum Cracoviensium et socios eiusdem contubernii litem dirimens.

Feria quarta post dominicam Inuocauit. — Inter seniores muratorum ab vna et socios muratorum ab altera partibus, domini consules ita decreuerunt:

§ 1. Inprimis quod cuilibet magistro licebit seruare et habere quattuor discipulos.

§ 2. Deinde quando quis ex discipulis voluerit effici socius, tunc non tenebitur vllam comeationem seu conuiuium instruere et praebere, sed nil amplius tenebitur praestare et conferre, quam vnam marcam peccuniae, idque ad cistam publici aerarij contubernialis. Ac ex pecunijs eiusmodi ita collectis debebunt seniores muratorum socijs discipulisque aegrotis et necessaria ope egentibus rite succurrere.

§ 3. Denique debent socij discipulique esse morigeri et obedientes suis magistris sub grauissimis paenis per consulatum de eisdem futuris transgressoribus sumendis.

Caeterum circa eiusmodi decretum consulare adfuerunt ij socij etc.

Acta Cons. Crac. 20, str. 574.

485. 1554. die 9. m. Aprilis, Cracoviae.

Senatus consultum de loco ad vendendum revenditoribus assignato.

Feria secunda post dominicam Misericordia. — Domini consules pleno numero congregati, per scedulas solenniter conuocati, ad petitionem vniuersae communitatis ciuitatis huius tunc ad praetorium conuocatae et congregatae, in eiusdem communitatis praesentia bona deliberatione et consultatione habita concluserunt et sanxerunt, quod omnes reuenditores hinc in et circa ciuitatem prope sub iurisdicione ciuili commorantes, nullibi alibi nisi ad murum praetorij sub carcere vulgo nuncupato *kabath* ordine protenso suas res et merces victuales diuendere audeant, quo quidem sic assignato loco ad vendendum ij reuenditores iam debebunt semper vti et non alio. Caeterum eam vtilem reipublicae sanctionem et conclusionem in posterum nemo ex dominis proconsulibus debebit et poterit vllis omnino modis immutare et infringere.

Acta Cons. Crac. 20, str. 613.

486. 1554. die 26. m. Aprilis (?), Clepardiae.

Plebiscitum de cervisia Cracoviensi vendenda.

Actum feria quinta Rogationum, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto. — Communitas de vnanimi consensu inter se sancivit et laudavit, quod nullus civium cerevisiam Cracoviensem in achtualibus in domum suam propinandi gratia accipere debet, sed si quis eorundem cerevisiam propinare voluerit, extunc hic apud alios cives cerevisiam in achtualibus emere et accipere debet, sub paena marcarum quinque. Ex actis consularibus Clepardiensibus descriptum.

Z potwierdzenia króla Stefana z r. 1578, zawartego w potwierdzeniu króla Augusta II z r. 1703.

487. 1554. die 28. m. Iulii, Cracoviae.

Statuta quaedam contubernii muratorum Cracoviensium.

Sabato post festum s. Annae. — Ad institutam quaerelam sociorum artis muratoriae super articulis et controuersijs infrascriptis contra eiusdem artificij magistros, domini consules matura super id habita deliberatione ita decreuerunt:

§ 1. Imprimis, ne magistri artis muratoriae, qui ad certos annos discipulos suscipere solent, maius praemium ac diurnale praecium exigere a quoquam auderent, quam hoc modo: videlicet pro discipulis nouiter susceptis toto primo anno per grossos duos, secundo anno per grossos duos cum medio, tercio anno per grossos tres, idque sub mulcta marcarum quinque officio consulari irremissibiliter succumbenda. Ad id vero socij muratorum intendere tenebuntur, qui inquam socij sub grauissima paena ei domino, cui aedificabunt, talem constitutionem de praecio discipulorum denunctiare erunt astricti.

§ 2. Item commessationes omnes et conuiuia ea, quae hactenus magistri ex communi cista et contribucione instituere solebant, in vniuersum sublata esse debent, neque vllae exnunc compotationes seu commessationes tam per magistros quam per socios amplius fieri debebunt. Praestat enim, vt ea peccunia pro armis comparandis ac alijs contubernij necessitatibus conuertatur.

§ 3. Item raciones annuae omnium expensorum et perceptorum coram toto contubernio, hoc est magistris et socijs fieri debebunt, vt cuilibet eorum constare possit, in quem vsum peccunia expendatur. Et tales rationes nunc continuo incipi debebunt.

§ 4. Item magistri illi, qui anno praeterito tempore solemnitatis nuptiarum regalium vestituram ex peccunijs contubernalibus erant consequuti, debent ex nomine conscribi ac eorum cathalogus in contubernio seruari, vt successu temporis, si quando aliquam expeditionem ex s. maiestatis regiae vel ciuitatis iussu instituere denuo contingeret, extunc illi magistri, qui eo tempore ex peccunijs contubernij vestiti erant, suis proprijs peccunijs citra vllam exceptionem similem ornatum et vestituram sibi comparare tenebuntur.

§ 5. Item socij artis muratoriae vna cum magistris ad cistam contubernalem, quae omnibus est communis, claues habere debebunt, nempe magistri duas et socij similiter duas. Ad eiusmodi claues obtinendas tres ex socijs deligi ac magistris adhiberi debebunt, qui inquam socij circa omnem administrationem perceptorum et expensorum aderunt, neque magistri sine illorum scitu, voluntate et consensu quidquam de peccunia contubernali statuere audebunt.

§ 6. Item ex peccunijs, quae singulis anni quartalibus et alias per quemlibet magistrorum et quemlibet sociorum ex parte artificij conferri solent, arma et bombardae coemi et comparari debebunt in vsum tocius contubernij, ita vt tempore alicuius expedicionis vicissim tam magistris quam socijs, qui armis et bombardis carerent et prae tenuitate proprijs peccunijs eas sibi coemere non sufficerent, suppeditari mutuoque dari possint, quanquam in tali

casu, si quid per imprudenciam vel aliquam negligenciam in armis et bombardis illis muto datis, corruptum fractumque esset, id propria peccunia restaurandum curabit, is cui erant mutuata.

§ 7. Item senioribus eiusdem contubernij iniunctum est, vt arma ea, quae ad armificem ab aliquot annis sunt data et contubernij sunt propria, eximerent intra quindenae spacium.

§ 8. Postremo haec suprascripta decreta sub paena dominorum singulis anni quartalibus coram omnibus magistris et socijs in contubernio legi et publicari debebunt.

Acta Cons. Crac. 20, str. 687. Znajduje się ten statut także w oryginale pargaminowym, opatrzony mniejszą pieczęcią radziecką z czerwonego wosku, zawieszoną na pargaminowym rzemyku.

488. 1555. die 18. m. Februarii, Cracoviae.

Senatus consultum de tabernis pultariorum.

Feria secunda post s. Valentini. — Domini consules vocatis tam senioribus quam etiam tota fraternitate pultariorum et cum eorundem omnium praesentia consensuque sanxerunt, vt amodo singulis anni quartalibus inter eosdem pultarios fiant sortitiones super illorum institis more aliorum contuberniorum, idque aequaliter cuilibet tam diuiti quam pauperi, prout sors ceciderit. Quae quidem huiusmodi sanctio obseruari debet sub mulcta dominis consulibus luenda.

Acta Cons. Crac. 20, str. 819.

489. 1555. die 21. m. Februarii, Casimiriae.

De cerdonibus Casimiriensibus contubernio bursificum, cingulatorum et marsupiariorum Casimiriensium adiungendis.

Actum feria quinta ante s. Mathiae apostoli. — Burmystrz y raycze myasta Kasimirza zeznavamy wszitkiem, ktorim nalieszi, ysz przeth namy stanawszi opatrzni Pavel Nieborski, Stanislaw Slupeczki, Marczin Dlugowski, Iedrzey Papuga taszniczi, item Vavrzinieczy Iedrzey pasniczi, Voycziech y Piotr myechovniczi, braczya czechu yednego w Kasimirzu y na Stradomiv, obaczavayacz poczeth bracziey czechovich bicz maly y kv wszisthkiem vislugom y nakladom czechovem dolieglivi, chczacz tedy przerzeczony czech kv Iyepsemv positkovi prziviescz, za vgoda, ktorą miedzi szoba y miedzi garbarsmy Kasimirskiemy vczinieli, przyely s naszem przisvolenym do swego czechu, do przivileyv swego y do wsitkich rzeczi czechovich opatrzne Mathisza Pokrziwke, Valentego Kisziela, Mathisza Paluska, Pawla Kepe, Sczesnego Sbaskiego, Pawla Mnycha, Iana Koska garbarze Kasimirskie, chczacz ye myecz za dobrze vrodzone, za godne y dobrze vyvczone, chczacz y obye-

czvyacz y nyneyszem szie zapyszem zapiszuyacz stacz za yednego czlovieka y wszistki rzeczi czechowe z niemy pospoliczie miecz y porzadky czechove czinicz vedlie przivileyow swich, a to tak s niemy yako s ych potomki. A tak czi przerzeczeny garbarze za laską ym vczinyoną ma kasdi s nych do czechv vloszicz po yednemv slotemu w moneczie, ktorą zaplate maya vczinicz do rokv, to iest maya klascz do czechv przesz ten rok na kasdi quartal po orczie, a pothim ynsze rzeczi vedlug przivileyv postepovacz. Alye czo szie dotycze ynsich garbarzow, krom thich namyenyonych, ktorzi by s niemy czech przyacz chczeli, tedy kasdi s nych ma dwa slota vedlug przivileyv do czechu poloszicz y wsistky poslugi y brzemiona vedlie przivileyv postepovacz. Ktorą vgode wsziszczi rzemyesniczi vyszey namyenieny zapisuya szie mocznie trzimacz pode sternasczie grzivien pieniedzi zakladv do vrzedv polosicz, yle by krocz yeden drugiemu tak w rodzenyv yako w uczenyv naganyl.

Acta Consul. Casimir. 758, str. 645.

490. 1555. die 25. m. Aprilis, Petricoviae.

Statuta contubernii carpentariorum et rotificum Cracoviensium.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, supremus dux Litvaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris vniuersis et singulis, tam praesentibus quam futuris, harum noticiam habituris: exhibitos esse nobis per certos consiliarios nostros quosdam articulos ad bonum regimen et ordinem fraternitatis seu contubernij opificum artis carpentariae et rotificum ciuitatis nostrae Cracouiensis pertinentes, supplicatumque, vt eosdem authoritate nostra regia approbare, ratificare et confirmare dignaremur. Quorum quidem articulorum verba haec sunt;

§ 1. Naprzod rzemioslo stelmaskie thakze gi kolodzieiskie ma bicz spolnie a nierozłącznie trzimano, gi bracztwo albo czech iednoistaini maią miecz wedla starego zwiczaiv, ktori w Krakowie trzimaią.

§ 2. Pothim tego bracztwa na kazdi rok maią miecz dwv starschich, ktore miedzi sobą wibiorą godnosczią gi vmiętnosczią nad gine wzięthsze, iednego rzemiosla sthelmaskiego a drugiego kolodzieiskiego rzemiosla, ktorem starszem mistrzowie wsithczi gini podczіwoscz maią czinicz a we wsithkich rzeczach przistoinich wedla opisania articulow ninyeischich maią gich sluchacz; a czito starsi mistrzowie wistępne a nieposlussne tak mistrze iako thowarzisse zupelną bendą miecz mocz karacz, gi wini od nich bracz; a takie winy nie na swoi vzitek alie do skrzinki pospolitei braczkiei maią obraczacz. Gdi rok winydzie, tedi znowu ginsche starsche maią wybieracz miedzi sobą, ktore wibrawszi maią ie na ratussu przed bormistrzem postawicz, zebi przes vrząd radzieczki beli potwierdzoni.

§ 3. Item tosz oboie rzemioslo ma miecz swiecze swoie ossobliwe przi iednim kosczielie w Krakowie, do kthorich swiecz na vrocziste swiętha gi

niedzielie glowne maią dawacz wosk swoi ku swieczeniu na ten czas, gdi msa biwa wielka albo niespor. Przi timze kosczielie zalomsche na kozde suchednie za dusse zmarlich bracziei maią bicz czinione, a pri nich kazdi mistrz gi thowarzisz ma dacz kapłanowi na oltharz offiarę wedla starego obiczaiv, ktorei zalomsze gdibi ktori mistrz omieskal, ma dacz wini do skrzinki braczkiei dwa grossa, chibabi za chorobą albo iaką naglą potrzebą niemogl bicz przi zalomschei, gi tho powinowath szie bendzie obmowicz przed starschemi mistrzami.

§ 4. Item gdi znak albo czechę obesslią starszi mistrzowie, tedi szie maią ziscz do czechu wsithczi mistrzowie, a thakze tesz gdibi ktori vmarl mistrz albo mistrzowa albo dzieczię ktore mistrzowskie, a chocz tesz thowarzisz albo vczein, maią bicz wsithci mistrzowie gi thowarzisse thakze gi mistrzowe przi prowadzeniv cziala do grobu. Wszakze iednak gdibi vmarlo dzieczię mistrzowskie albo thowarzisz, niebendą powinowaczi wsithczi bicz przi prowadzeniv cziala do grobv, chiba z dobrei woly; a ktobi przi mistrzowskiem albo mistrzowei pogrzebie niebil, taki ma dacz do bracztwa dwa grossa, thakze tes gi przi zalomschei zmarlego mistrza albo mistrzowei ktobi niebil, przepadnie winę dwa grossa do skrzinki braczkiei. Alie gdibi thowarzisz ktori niebil, tedi szami miedzi sobą maią szie karacz thowarzisse wedle zwiczaiv dawnego.

§ 5. Item poslugi ti, ktore nalieżą ku zazeganiv szwiecz w kosczielie gi tesz ku nosseniu przikriczia na mari, maią odprawowacz mlodszi mistrzowie thak sthelmaskiego iako kolodzieiskiego czechu; gdibi ktori omieskal, thedi ma dacz funth wosku do bracztwa na szwiecze.

§ 6. Item to tes ma bicz chowano w tich bracztwach albo rzemiesliech, iako po staremu zachowalo szie: stalmassi maią robicz ossobliwie swe rzemioslo a takiesz kolodzieie ossobliwie a niepospolu stalmastwo gi kolodzieistwo, dlia tego, abi tem porządniei gi liepiei kv potrzebom livczkiem kazdi swemu rzemieslu dossicz czinil.

§ 7. Item vczein kazdi stelmaskiego rzemiosla ma szie vczicz trzi liata, a gdi bendzie na rzemioslo prziymowan, tedi ma dacz do braczkiei skrzinki szescz grossi; a iesliszbi chczial przed tim miecz za wivczenie, tedi powinowath bendzie dacz do bracztwa zloti pieniędzi a ossobliwie ma na mistrze kolaczią sprawicz; alie czi, ktorzi szie rzemiosla kolodzieiskiego bendą vczicz, tedi niewięczey szie maią vczicz, iedno dwie lieczie, dawszi szescz grossi do bracztwa. A gdi szie wivczi ktori s nich, tedi ma bicz chowan za thowarzissa gi wedla iego vmiętnoszczi ma mu mistrz placzicz na tidzien. Gdi tesz vczien dosluzi czassu szwego, ma mu dacz mistrz zloti, za ktori sprawi kolaczia.

§ 8. Item kazdi thowarzis ma szie obiczainie gi podcziwie zachowacz v mistrza, a gdibi mial odiscz od mistrza, przed tim ma dacz znacz dwie niedzieli. A gdibi iarmark bel albo ziazd krola iego miloszci albo sziem (s) walni, niemoze odstacz od mistrza iedno czterzi niedzielie przedtem. A thakze ma bicz rozumiano, ze po iarmarku albo wiyechaniu krolia iego miloszci albo tesz po szeimie stere niedzielie ma odstacz, wiyawszi to, gdibi mial prziczini slussne mistrz do niego, zebi go niechczial chowacz, albo tesz takze thowarzisz, wsakze iednak nie na liada iakie plone prziczini ma szie to stacz, alie

azebi bilo to vznano przesz wsithki mistrze. A gdibi ktori thowarzisz nad tę vstawę odstal od mistrza, thakiego thowarzissa zaden mistrz nyma przyimowacz gi do ginich miast albo miasteczek maią za nyem pissacz, abi niebil chowan, asbi mistrzowi za to dossicz vczinil, prze tę przyczinę, ze mistrzowie spusczіwszi szie na thowarzisse, tei roboczie, czo szie obowięzą livdzom, dossicz z vtratą swą nie będą mocz vczinicz.

§ 9. Item to tez bendą miecz w moczi mistrzowie, ze kazdemu vczniowi po wivczeniv maią dacz przezwiska alie thakowe, ktorebi bile vczciwe a nie ku posmiewisku, bo thakowe ktorebi beli ku poszmiewisku, niemaią bicz chowane. Alie thowarzisse bendą dawacz przezwiska thowarzissom tem, ktorzibi z inich miast przywędrowali wiyawszi z Livblina, ktorem niebędą winni dawacz drugich przezwisk. A takze tes Krakowskich przemiankow oni niebędą mocz odmieniacz, a thowarzisse za przemianki bendą bracz po trzi grosse.

§ 10. Item gdibi ktori towarzis zlie szie v mistrza zachowal albo wistępku nieuczczіwego albo tes czego nieprzistoinego dopusczil szie, taki ma bicz karan od mistrzow winami nieodpusczonemi. A gdibi odschedl za wistępek swoi dossicz nievczіniwszi, za takie ma bicz pissano, abi niebil przіymowan, asbi dossicz vczinil tam gdzie szie przewinil.

§ 11. Item gdi ktori towarzisz za vmiętnosczią swoią bendzie chczial mistrzem zostacz, taki kazdi ma czinicz stuki: stelmach bendzie powinowat vczinicz wassąg s krziniami y s kratami (?), ktori ma bicz tak porządnie vczinioni, ze niema bicz w niem nalieziona namnieisa przigana; thakze tes kolodziei ma vczinicz sterzi kola do ridwana kupieczkiego a dwie kola do wielkiego fvrmaniskiego wozu. Ktore stuki maią bicz przesz mistrze starse ogliądane ieslisbi dostatecznie beli vczinione. A gdi towarzisz stalmaski albo kolodzieiski dossicz stukom vczini, ma bicz prziięt za mistrza, alie powinowat będzie dacz do czechu osminasczie grossi gi tes prze mistrze kolaczią sprawicz. A takowi nowi mistrz niedalie iedno do roku bendzie mogl robicz rzemioslo bes zoni, tegoz roku bendzie powinowat poiącz zonę slubną a pierwei list od vrodzenia przinieszcz, ktori list maiącz zarazem ma prziiącz mieiskie prawo.

§ 12. Item kiedi w czechu będa mistrzowie, zaden mistrz niema miecz przi sobie broni namnieisei ani tesz noza, a ktorikolwiek będzie mial sprawę, tedi ma vczcziwie postawszi sprawowacz rzecz swoię wziąwszi przizwolenie od starsich mistrzow; ktoribi szie nievczcziwie zachowal, ten przepadnie winę do bracztwa trzi grosse.

§ 13. Item mistrzowie wsitczi maią szie pospolu sanowacz gi czczicz ani ieden drugiego w oczi albo bes oczi nima lzicz albo szromoczicz; a gdibi ktori takowi bel przeswiaczon, ma bicz karani winą szesczią funtow do bracztwa.

§ 14. Item mistrzowie nimaią od sziebie odwabiacz czeliadzi ani obietniczami ani dari ani zadną rzeczą; a ktoribi bel przeswiaczon gi pokonan w tem, taki ma bicz karan winą dwiema funtoma wosku do bracztwa. Wsakze gdibi ktoremu mistrzowi potrzeba bela pilna a nimialbi zadnego towarzissa a drugi mialbi dwa towarzisse, tedi on mistrz gdibi tego ządal v starsich, powinowath mu bendzie spusczicz iednego towarzissa, ktorego bendzie chczial pusczicz ten mistrz, czo ma dwv.

§ 15. Item zadni mistrz niema chowacz więczei czeliadzi iedno dwv a trzeciego vcznia wiyąwszi to gdziebi slussna bela prziczina, tho iest abi mial barzo potrzebną gi pilną robotę iako krolia iego milosczi albo miasta tego, albo tes ieslizebi . . . walkę zasla potrzeba, tedi na ti czassi bendzie mogl towarzissow gi vczniow tak wielie chowacz, giliebi potrzeba iego niesla, wszakze takową potrzebę swoię powinowat będzie wlozicz na mistrze starse gi od nich dozwolienie wziącz.

§ 16. Item ktobi szie chczial z inego miasta dla stelmastwa albo kolodzieistwa przeniescz, takowi ma stukom wissei opissanem dossicz czinicz gi tes gine wsitki powinowatosczi, ktore mistrzowie zostaiącz mistrzmi czinią, ma wipelnicz; a gdi wipelni, tedi tes ma bicz za mistrza iako gi gini poczitani.

§ 17. Item abi w roboczie stalmaskiei albo kolodzieiskiei iakie ossukanie livdziom niebelo, powinowaczi bendą starsi mistrzowie kazde sterzi niedzielie v wsitkich mistrzow roboti ogliędowacz, a gdibi ktora robota niebela warowna, takiego mistrza maią karacz winą trzech funtow wosku a robotę niewarowną maią dacz skazicz.

§ 18. Item na kazde suchednie bendą powinowaczi mistrzowie klascz do skrzinki po grossu iednemu a towarzisse po polgrosku, s ktorich pieniędzi zbroię ku potrzebie mieiskiei, hakownicze, russnicze gi potrzebi ku prziyazdu krolia iego milosczi albo takze mieiskie powinowaczi bendą sprawowacz tak daliecze, iako nawięczei pieniędzi moze stawacz, wkladaiącz tes w to wini, czo bendą bracz.

§ 19. Item gdibi przipusczono albo prziwieziono drzewo tak kv roboczie stelmaskiei iako tesz gi kolodzieiskiei, nima zaden mistrz do Kazimierza albo na Kleparz albo tesz za broni Krakowskie zabiegacz zakupuiącz ie na szię przed ginemi mistrzami, alie porządnie besz vbiegania to, czo potrzeba iest drzewa ku roboczie iego, ma kupicz. A gdibi drugi mistrz zastal go targuiącz a potrzebowal takiego drzewa, tedi ma go ku polowiczy przipusczicz, ieszlis za nie zapłaczi.

§ 20. Item od swiętego Michala do Wstępnei srodi maią dawacz po trzi razi czeliadzi iescz, a czeliadz powinowata będzie o dziessiątei godzinie rano wstacz a do wtorei w nocz robicz; alie od Stępnei srodi do swiętego Michala tedi bendą winni sterzi razi dawacz czeliadzi iescz, a czeliadz bendzie winna kiedi dzien mali wstacz a asz do wybianei godzini robicz. Gdziebi ktori towarzis albo pozniei nisz opissano iest, omieskal wstacz, albo tesz richliei robicz przestal, takowi ma bicz karan winą sterech grossi do skrzinki braczkiei; takze tes gdibi mistrz nani tego nieopowiedzial, ma bicz szesczią grossi wini karan.

Quocirca supplicationi consiliariorum nostrorum benigne annuentes, superius recensitos articulos in omnibus conditionibus et clausulis approbamus, ratificamus et confirmamus, decernentes eos robur debitae et perpetuae firmitatis obtinere debere, in quantum legi diuino, iuri nostro regio et communi nihil derogarent. Quia vero carpentarij et rotifices ciuitatis nostrae Cracouiensis quaeruntur, se ideo non parua iactura et dispendio affici, quod cum ipsi et nostras regias et ciuitatis Cracouiensis contributiones aliaque onera ciuium ferre cogantur, tamen externorum oppidorum et villarum homines

currus atque rotas tam tempore nundinarum, quam extra nundinas in ciuitatem Cracouiensem et extra portam Nouam Cracouiensem libere adducere consueuisse, quare statuimus, ne cuiquam hominum ex oppidis et villis externis ad ciuitatem Cracouiensem et extra portam Nouam currus quosuis et rotas pro nundinis vel extra nundinas aduehere liceat sub ammissione eiusmodi curruum et rotarum, neve insuper instrumenta viminea vulgo *kosse* appellata, ad artificium carpentariorum pertinentia, propolae et reuenditores diuendendi causa coemant, praeterquam carpentarij Cracouienses sub ammissione eorundem instrumentorum vimineorum: exceptis hominibus, qui illa ad propriam necessitatem et non ad diuendendum emerunt. Quiquidem currus et rotae ex alijs oppidis et villis aduectae seu etiam memorata instrumenta viminea per propolas coempta, per carpentarios et rotifices Cracouienses cum auxilio officij ciuilis Cracouiensis irremissibiliter accipiendi et diuenditi in vsus hospitalium et pauperum conuertendi sunt. Quare vobis famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Cracouiensis praesentibus et qui pro tempore fuerint, mandamus, vt carpentarios et rotifices Cracouienses in hac concessione nostra manuteneatis et defendatis atque ex officio suo contra eos, qui vel ex alijs oppidis et villis currus et rotas modo praemisso aduexerint vel instrumenta viminea coemerint, auxilia sua eis praebeatis. Pro gratia nostra et debito suo secus non facturi. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum subappensum est. Datum in conuentione generali Piotrcouiensi feria quinta ante dominicam Misericordiae proxima, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, regni vero nostri vigesimo sexto. — Ioannes Ocieski r. P. canc. spt. — Relatio magnifici Ioannis de Ocziessino regni Poloniae cancellarij, generalis Cracouiensis, Sandecensis, Olstinensis capitanei, succamerarij Cracouiensis.

Oryginał pargaminowy, przechowany w cechu stelmachów Krakowskich, opatrzony jest wielką pieczęcią koronną z czerwonego wosku znacznie uszkodzoną, zawieszoną na sznurku z białego, różowego, zielonego i fioletowego jedwabiu.

491. 1555. die 2. m. Maii, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae senatus consultum de tabernis pultariorum Cracoviensium ratum facit.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dvx Lithwaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogithiaeque etc. dominus et haeres, significamus tenore praesentium, quorum interest, vniuersis et singulis, presentibus et futuris, harum noticiam habituris, quia exhibita est nobis per certos consiliarios nostros nomine pultificum ciuitatis nostrae Cracouiensis ex actis famatorum consulum ciuitatis prefatae Cracouiensis inscriptio, sigillo ipsorum nulla in parte suspecto, communita, in papiro descripta, ordinationem super sortitione institarum praefati contubernij pultificum in se continens, supplicatumque est nobis per eosdem consiliarios nostros, vt praefatam ordinationem ratam et gratam habere, authoritateque nostra confirmare

dignaremur. Cuius tenor sequitur et est talis: Actum feria secunda post sancti Valentini, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto. Domini consules vocatis tam senioribus quam etiam tota fraternitate pultariorum in et cum eorundem omnium praesentia consensuque sanxerunt, vt a modo singulis anni qvartalibus inter eosdem pultarios fiant sortitiones super illorum institis more aliorum contuberniorum, idque aequaliter cuilibet tam diuiti quam pauperi, prout sors ceciderit. Quae quidem huiusmodi sanctio obseruari debet sub mulcta dominis consulibus luenda. Ex actis dominorum consulum Cracouiensium. Nos itaque Sigismundus Augustus rex prefatus animaduertentes prefatam constitutionem ad bonum ordinem contubernij prefati pultariorum aequalitatemque conseruandam pertinere, supplicationi consiliariorum nostrorum pro eodem contubernio ad nos factae, annuimus ordinationemque praefatam authoritate nostra regia in omnibus articulis, punctis et clausulis approbamus, ratificamus et confirmamus, decernentes eam robur debitae et perpetuae firmitatis obtinere debere. Harum testimonio literarum, quibus in fidem sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum in conuentione generali Piothrcouiensi feria quinta ipso die sancti Sigismundi, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, regni vero nostri anno vigesimo sexto. — Ioannes Ocieski r. P. canc. sp. — Relatio magnifici Ioannis de Ocznieschino r. P. cancellarij, generalis Cracouiensis, Sandecensis, Olstinensis capitanei, succamerarij Cracouiensis.

Dokument pargaminowy, od rdzy nieco uszkodzony, przechowany jest w cechu krupników Krakowskich. Pieczęć wraz z paskiem pargaminowym oderwana.

492. 1555. die 4. m. Maii, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae numerum tabernarum pistoriarum Casimiriensium auget.

Sigismundus Augustus Dei gracia rex Poloniae, magnus dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogithiae etc. dominus et haeres. Generoso Ioanni Bonar de Balicze castellano Chelmensi, magno procuratori Cracouiensi, Scepusiensi, Rabstinensique capitaneo, fideli dilecto, in absentia eius viceprocuratori ac famatis proconsuli et consulibus ciuitatis nostrae Kasimiriensis graciam regiam. Generose et famati fideles dilecti! Adiunximus literis priuilegij nostri pistoribus ciuitatis nostrae Kasimiriensis ad sedecem cameras pro venum exponendis panibus extructas, quinque insuper cameras, quattuor iussu diui parentis nostri a magnifico olim Seuerino Bonar castellano Sądecensi, magno procuratore Craccouiensi antea edificatas, quintam vero de nouo edificandam, quam quidem volumus, vt fidelitates vestrae honesto Ioanni pistori genero Thomae Mrziglod, tanquam in opificio pistorum edocto, iure et consuetudine aliarum camerarum conferent, committimusque fidelitatibus vestris, vt locum alijs cameris vicinum et contiguum, in quo aedificari debeat, designent. Facturae pro offitio suo. Datum in conuentione generali Piotrkouiensi, sabbato festi sancti Floriani, anno Domini millesimo

quingentesimo quinquagesimo quinto, regni nostri vigesimo sexto. — Ex propria sacrae regiae maiestatis commissione.

Acta Consul. Casimir. 758, str. 713.

493. 1556. die 27. m. Februarii, Vilnae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae Mathiam Hispanum magistrum artis sellariae declarat.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, totius Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis, quorum interest, vniuersis, quod cum honestum Mathiam Hispanum non ita pridem pro seruitore nostro suscepissemus eumque magistrum conficiendorum ephipiorum ad stabulum nostrum renunciassemus, socij uero artis eiusdem apud eum laborare nollent propterea, quod de eo illis non constabat, nec ipse Mathias aduena hic existens, probare id eis ad praesens potuit, fueritne pro more et consuetudine in arte hac ephipiaria eruditus et legitime edito artis sue specimine magister creatus: quamobrem nos quandoquidem artem et industriam suam ipse Mathias Hispanus nobis satis dextere, complura nobis ipsis laborando probauerit, eum pro uero et legitimo magistro et seruitore nostro renunciamus ac ab omnibus hominibus haberi ubique volumus, dantes illi plenam ac omnimodam facultatem artem ipsam tam pro nostro, quam quorumuis aliorum hominum usu exercendi, socios fouendi, discipulos erudiendi et alia queuis eius artis officia peragendi, sociis uero et discipulis eiusdem, qui apud eum laborabunt et erudientur nihil obesse debere aut estimationi eorum nocere posse declaramus, verum eos eque bonos ac honestos, quam eos, qui apud legitimos Cracouienses aut aliarum ciuitatum regni nostri magistros laborauerint et eruditi fuerint, futuros authoritate nostra regia pronunciamus. In cuius rei fidem et firmius testimonium sigillum nostrum praesentibus appendi iussimus. Datum Vilnae vigesima septima die mensis Februarij, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto, regni vero nostri anno vigesimo septimo. — Ioannes Przerempskj r. P. vicecancellarius spt. — Relatio reuerendi Ioannis de Przeramb regni Poloniae vicecancellarii ac Gnesnensis, Cracouiensisque praepositi.

Dokument pargaminowy, przechowany w cechu rymarzy Krakowskich. Pieczęć wraz z sznurkiem oderwana.

494. 1556. die 16. m. Aprilis, Casimiriae.

Senatus consultum de tabernis figulorum Casimiriensium.

Actum feria quinta post dominicam Conductus Paschae. — Domini consules commodo reipublice consulentes, dederunt institas ollificas magistris artificij ollificum iuxta sortes illis datas, nempe Georgio primam acialem a praetorio iacentem, secundam Stanislao Borowka, terciam Ioanni Purgal, quartam Alberto Swininoga, quintam Ioanni Phalinski, sextam Kosiczki, ex quibus singulis quartalibus anni per nouem gr. census ad praetorium, quam diu eas tenuerint, soluere tenebuntur. Quem censum seniores contubernij colligere et ad praetorium deponere debebunt.

Acta Cons. Casim. 758, str. 818.

495. 1557. die 7. m. Ianuarii, Varsoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae privilegium a Vladislao II. rege Poloniae contubernio laniorum Cracoviensium anno 1393. impertitum, ratum facit. (Feria quinta postridie festi Trium Regum).

Oryginał pargaminowy, przechowany w cechu rzeźników Krakowskich. Pieczęć oderwana. Zatwierdzony powyższym dokumentem przywilej Władysława Jagiełły z r. 1393, ogłoszony jest drukiem w kodeksie dyplomatycznym miasta Krakowa pod N. 79.

496. 1557. die 15. m. Ianuarii, Cracoviae.

Statuta contubernii bursificum, crumenariorum et tinctorum Cracoviensium.

Wir bürgermeister vnnd rattherren der stadt Krakaw lassen jedenn vnnd allenn offentlich mitt diesem bericht künnd vnnd zu wissen thuen. Nachdem wir versamlet wegen der gerichtshandel vnnd dem gemeinen nutz zu guth, fur vns furgetrethen sind die erbarn vnd vorsichtigenn burger vndt meister sampt der gantzer zech der hantwerger taschner, beutler vndt der ferber zeche zugleich, wie wol ein igliche handtwerck mit vnterscheidt zwischen einander, aber es begreifft inn sich eine zeche zu sein, sindt derwegen fur komenn vnd vns furgestelleth zu schreibenn etliche artickel, vndt thuen durch vnsere vorfahren fur hundert vnd vierzig jahren, die ihnen gegeben vndt zugelassen sinnd worden, auch von vns gefordert, also damit ihnen solches mochte von vns gestercket vnd gemehret werdenn. Wir aber damit solchem bithen vnd ihren begerungen gnug geschege, fur vns die einsetzungen vnd der altenn handel furgenomen, da es wir fur guth angesehen habenn, daz nicht zum verterbung sundern zum vermehrung vnd nutze dem gemeinen man vnd der gantzen stadt sampt ihrer zeche zu ehren gereichen möchte (dis gethan), weil ihn der zeit durch ihren zanck, hader vnd vneinigkeit, welches sie selber vnter andere zechen angerichtet haben, nach ihrem rath vnd guthduncken haben wir zusamen beschreiben vndt einlegen lassen, idoch war vnser ratherrn einmuthiger willen nicht hinden gesetzt worden, das wir solches auff ein newes mit der stadt petschir vndt mit einem mochtigen decret bestetiget haben ein langwirender zeit zu halten, nachmals so

sich werden wol verhalten gegen vns als gegen den ratherrn vnseren nachfahren der stadt Krokaw, verheisen wir ihnen solch folmacht, artickel vnd handel nach billicher sach vernewrenn vnd auff ein newes stellen.

§ 1. Erstlich wenn ein junger oder ein loniünger um eine handtwerck wie oben gemeldt sich (einlassen vnd begeben wil), so sol er nach verschidung viehr jahren, wenn ehr aufgelernet hat, ein gantzes jahr wandern, damit er wz versuchet vnd sich mithler zeit brauchen liesse. So er wider keme vnd wolte alhie bey Krocke ein einwohner sein vnd bleibenn, so mus er erstlich seinen geburtsbrieff beweisen, darnach daz burgerrecht annemen vnd die stucke desselben handtwercks, wie vndten beschriben sindt, wird mit eigener hand thuen vnd ausrichten.

§ 2. Wo er ein taschner sein wirdt, so fördert von ihm die zeche, das er die 4 stuck ausmachen sol: erstlich ein rauche tasche mit behrem gesicht, es sey auff beste als sein kan, vnd die beutel mit seyden ausnehn, auff dem angrieff sol gedupelt sein; das andre stuck thurcka sol mit leder vntergelegt werden, der deckel ausgeschnithen vnd mit schöner karteik vnter gefuthert, der zeig sol mit rother seidenfaden aussgenet werden vnd der deckel sol geneht werden öben an mit seiden; das drithe stuck ein schwartzer gericht, das der fliegel mit dem teckel aws einen stucke geschnithen werde vnnd auff den seiten daz die puckel ausgehnet wurdenn; daz virdte stuck ein Litawnische tasche aus einem rothen Lytawnischen leder mit seiden ausgeneht vnd der bodem sol mit dem bedth (?) auss einem stuck rausschneidenn.

§ 3. Was darnach anlangende der beutler stuck, welcher sindt 4: daz erste stuck ein schwedler halb gebogen von guthen rothen semisch mit bodem auff einer seyten vnd forn mit drey auffgeschlagenen beutel, vnter dem forbogen vnd zwischen den beutlichen sollen schöne leustlichen sein vnd oben auff den forbogen sol ein feiner mund ausgemacht werden, vnd hinden auff der anderen seiten von einem stuck drey beutel, vnd der mund fein zirlich ausgestreckt vnd die beutel weit nicht enge gemacht sollen werden vnd alle falder bey den beutel vnd munden fein gewindt mit einer geferbeten seyden. Das ander stuck ein beutel, 12 zeilicht von 6 beutel, vnd die 12 zeilen sollen fein von der seyden gestrickt werden, vnd oben auff den zugkrimen sollen hengenn zwey 6 zeilichte beutel, auch der henckel sol fein mit seiden ausgenet, vber dem henckel sol auff das meisterlichste ein knupff gestrickt werden, eben also auch vndten die kronlein mit goldttaffell. Das drithe stuck ein altfrenckischer Krokischer gefaldter beutell auff ein igliche seite zu einem beutel auff ihm vnd vber ihm heibel nöther vnd oben vnd innwenig das er mit dem besten semisch gefuthert werde, vnd nicht enge sonder wol breit, vnd allen den auff der seiten gewindt mit goldttaffel, bey diesem beutel sol auch der henckel vnd der knopff fein gemacht vnd ausgenet werden, der auch zu diesem stucke gehoret, die strempffen von roten semisch mit goldt vndergefuthert vnd gesthrickt. Das 4 stuck sol sein ein par gedupelt henschken aus einem stuck wol geschnithen vnd gehnet sol werden, daz die nehten ihnwendig weren, damit mans nicht sehe, idoch sol oben auff allermeisterlichste als sein möchte ausgenet werden.

§ 4. Was angehörende handtwerger der frawtaschnerstuck, sindt ihr drey: erstlich dreyschlegicht frawtassche aus golde ausgerusssen mit einem

beutelchin, drey leistlichen sollen gemacht werdenn vonn goldtstucke, strempfen von guther seyden, bey den strempfen knupffe von goldseydennfaden, vnd der teckel auff der tasche von goldttaffel, darauff sternen mit seiden ausgeneht, auch der teckel sol zugleich gerissen werden; zum ander ist ein frawtasche klerzlich weisse gemacht von dreyen obern stucken der deckel mit goldtstucke belegt vnd acht knupffe sollen sein von goldthseidenfaden vnd die strimpffen von pfuwe seyden; das drithe stuck wird drey beutlicht gemacht werden, der deckel sol sein fein auszgeschlagen von goldttaffel auff einen bawmart die beitel mit seiden auszgehnet, strempffen von rothen semisch geduppelt vnd die knopffen bei den strempfen von goldttaffel.

§ 5. Was betruffende der ferber handtwerk, sind 12 stuck: daz erste ein leder sol er fein gelb ferbenn auff schmerfel weisze; das ander sol fewergelb geferbet werden; das 3. wol grun sey solle; das vierde sol geferbet auff papogayfarbe; das fwnfte leder sol schwartz blaw geferbet; das 6. gar blaw; das 7. klar blaw; das 8. tunckel blaw; das 9. gar wol graw; das 10. scheckicht; das 11. roth, das 12. kalbenfarbe vnd alzumal auff schmerfel mit zweyerley einmachungen der farben. Einn iglicher ferber sol ihm ein schrawbstecken bei dem schloszer oder beym zirckelschmidt, das er gar gladt wurde, machen vnd beraten lassen vnd fein ausfeilen, damit er die senckel darauff beschlegt, auff das die beschlagenen senckel gleich ein wurde als das ander, wie man inn der stadt Berling pfleget die senckel zu beschlagen, auff das solche stucke allen meistern gefelleten vnd desto grundtlicher weren, auch das die farbe nicht von sich pflecken auff dem leder gebeth vnd das ein iglich farb wol gemacht vnd gerieben wurde, damit sie nicht staubt.

§ 6. Welche nu diese stucke aller oben obgemelten handtwercksleuten das sie sollen so gemacht vnd bewiesen werdenn, auff das einem iglichen eltsten zusampt den brudern einer iglichen handtwercks diese alle stucke wol gefulleten vnd fur guthe gemachte stucke von eltesten vnd brudern angenomen werdenn.

§ 7. Der meistern sohnen vnd der meistern tochter vnd die witwen sollen von den stucken (wie oben beschrieben) frey vnd ledig werden.

§ 8. Ein jeglich handtwerck iedes iahres sol ihn zwischen den beyszesern am tisch, als nemlich aus den meistern einen eltesten auslesen vnd erwelen. Dieser meister sol zumal mit dem gesellen versehen werden, obgleich nur einer geselle vorhanden were, vnd wenn ein gesellen ihm von dem eltesten vrlawb nemete, so sol ein ander geselle auff seine stelle von jungen meister von der werckstadt weggenomen wurden; vnnd so sich begebe, daz vnter des ein geselle wer, der arbeit lehdig wer, so sol man ihn an seinen ort dem jungen meistern nachlassen. Vnd waz belanget der andern geseln, die gewandert komen oder auff der stelle sind, das man einem iglichen vnter ihnen nach der zechenregister die arbeit suchen sol; wenn nu ein iglicher meister einen geselen haben wirdt vnd der gesellen zu vil sein werden, so wird dem eltesten meister frey vnd zugellasenn zweenn gesellen zu halten.

§ 9. Item ein ieglicher krancker vndt notwendiger meister auch ein witwe sollen billich mit einem gesellen werdenn versehet, ob er gleich der geselle beym jungen meister arbeit hethe, so sol er aus seinem stuel wegk

genomen wurden; so sich ein geselle vnter des trifft, so sol er gleich wol mit ihm versehet wurden.

§ 10. Item gehorsamkeit zwischen den jungen meistern gegen den eltesten sol geleistet werden; wenn aber die eltesten vnter der koniglicher straffen vmbgehen lassen, vnd welcher sich nicht darstellet, wird gestrafft vmb ein fierding, wenn aber vnter der herrnstraffe angezeiget wirdt vnd so er sich nit verfuget, vorfellet 6 gr.

§ 11. Item wenn sich die eltesten inn die zeche versamlen ansagen lassen, vnd wer nicht kompt, gibt 1 gr. zur straffe.

§ 12. Item wen sich ein meister mit dem andern, es sey wo es wil, zancket, aber wo sich einer auff den andern vnbillicher weise hinzugt, es sey mit schildtwordten aber sust mit der tat, vnd so sol (s) er furgebracht wirdt, verlieret 12 gr. der zechen straffe zum harnisch; eben also die schmeterweiber so welche vberwiesen wirdt, wirdt gestrafft vmb 6 gr. zum harnisch, vnd so ihr man wolt sie inn dem niht vortrethen, so sol sie von den eltesten inn die straffe gegeben werden.

§ 13. Item wenn sich zutruge, das ein meister oder ein geselle einer den andern schmecheten oder sust mit worten oder thaten auf seine redlickeit vnd handwerck einer gegen dem anderm sich auffmacheten, den (s) der geschmehet vnd gescholden wirdt, sol er sich rechtfertigen vnd billichen von den eltesten lassen ohn alle widerwertigkeit, welche von seiner widerpart gebraucht werden, vnd diesz vbeltat wird gestrafft nach der eltesten gutdunckung vnd billichung.

§ 14. Item welcher meister ohne wichtiger vrsachen halben sich von der stadt wegruckt vnd daz er ein jahr ausen bliebe, so mus er auff new daz burgerrecht annemen vnd wider auff new sich inn die zeche begeben vnd einlassen.

§ 15. Item der zechen eltesten sollen bey ihren verschwerungen sollen guthe achtung geben auff die anderen meister, damit sie guthe bewehrete arbeit ausmacheten, denn mancher glaubet an fur guthe arbeit, do es doch nicht bewert ist; vnnd so mancher vberwissen wird, daz er mit seiner arbeit nicht bestehn kan, so sol solcher von einem gr. einen schilling der zechen zu straffen geben.

§ 16. Item ein jeder meister, der mit seinem thuen vnnd arbeit pfleget auff die marckt zu vereisen, so sol er diese seine arbeit den eltesten (oder denen, welchen solches thuen zu schawen befohlen ist) beweisen; so er disz nicht thuet, wird verfahlen einen stein der czechen wachs.

§ 17. Item das ein meister einer dem ander geseln aber einen jeden kauf nicht abgeheite vnd vberredete; welcher nu inn dem gefunden wirdt, sol gestrafft werdenn vmb zwey pfundt wachs der zechen, aber gleichwol ein solcher gesel ist entschuldiget.

§ 18. Item wenn ein geselle wer gewandert komen vnd daz er zuwor nicht wehr zu Krakaw gewesen, vnd auff der stelle hethe kein arbeit, so geburet denn eltesten, das man denselben geselln zwey wochenlon geben sol, vnd wo er ein stuckwerck arbeite, es sey nur bey welchem meister es wil, daselbest ist die werste nicht ledig vnd frey; aber wo ein lehriunge arbeit, daselbist ist die werste ledig von der arbeit.

§ 19. Item wenn ein meister nach dem meister inn die frembde schicken wil, so sol er sich zuuor bey den eltesten ansagen, vnd so der selbe meister zuuorn ein gesellen hethe, so sol er im vrlawb geben inn zwo wochen.

§ 20. Item das keiner magister winckelweise arbeiten sol lassen, vnd so ein zeugknis vber ihn wirdt komen, sol verfahlen 6 gr. so offt, als er dis gebrauchen wirdt.

§ 21. Item das einn jeder, er sey ein meister oder ein geselle, seines handtwerck wol wartete vnd warnehme, vnd an anderer leuten thuen vnd wesen nicht mangel haben; so er dis begehn wirdt, solcher wirdt vmb seine arbeit komen, darzu mus er inn die zeche ein furding zum harnisch geben.

§ 22. Item die eltesten sollen zusehen auff das die Krömer vnd die furkauffer aber die frembden leuten die arbeiten solcher gemelter handtwerger alhier zu Krakaw (ausgenomen wen jarmarckt ist) nicht verkauffen, auch das man den Krömern die arbeit vmb billich gelt nachlassen sol.

§ 23. Item wenn einer bey meisters oder bey meistern begrebnis nicht were, wird zu straff geben einen gr. vnd so ein man sampt dem weibe nicht keme, wird gestrafft vmb zwey groschen. Eben also auff die seelmesse. Auch das alle fur dem hause, wo der leib liget, ordentlich stehen bleibenn vnd warteten, bis man den leib wird tragen; vnd so ein geselle sturbet oder ein kind, wird herbey nicht komen, wird einhalten groschen zur straffe geben.

§ 24. Item auff ein iegliches quartal wird ein jeder meister pflegen inn die zeche ein gr. zugeben vnd der gesel ein halben groschen.

§ 25. Letzlich alle irthümb vnnd fehl, so sich zwischen den meistern als zwischen den gesellen befinden vnnd begebenn etc. das die eltesten nach ihrer billigung zu straffen wurden wissen.

Vnnd wegen besseren zeugnis vnnd gleuben, haben wir diesen viererley zechen vnderm fürhang vnserer petschier solch vollmacht vnnd decret gegeben vnnd zugelassen. Gegeben Krakaw den freytag fur sant Agnetis inn tawsendt funfhundert sieben funfczigsten iahr.

Kopija niepoświadczona spisana w formie zeszytu in folio na papierze, którego znak wodny rok 1584 wskazuje, przechowana w moim zbiorze. Czy mamy przed sobą tekst oryginału lub też tylko niemieckie tłumaczenie, trudno oznaczyć. W tym czasie ordynacyje cechowe wydawane bywały tylko w języku łacińskim lub polskim, niemieckie zapiski z tego czasu nawet w księgaeh radzieckich są rzadkością. Być jednak może, iż rzemieślnicy tego cechu, snać przeważnie Niemcy, skoro się na berlińskie zwyczaje powołują (§. 5), dla licznych wyrazów technicznych, których na język polski lub łaciński przetłumaczyć nie umieli, dali sobie statut w języku niemieckim napisać. Zwracam w tej mierze uwagę na statut łaciński sukienników i kapeluszników Kazimirskich z r. 1546 (N. 449 niniejszego zbioru), do którego jeden artykuł dodano w języku polskim z tego właśnie powodu, iż zawartych w nim wyrazów technicznych nie umiano na łacińskie przełożyć.

497. 1557. die 1. m. Iulii, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum, inter magistros et socios contubernii papyrificum Cracoviensium litem dirimens.

Feria quinta vigilia Visitationis s. Mariae. — Orta controuersia inter magistros et socios papirificum occasione laborum, qui vltra absolutum ope-

ris diurni pensum alias *tagkwerck* a socijs amplius fieri solent, tandem personaliter hic coram officio consulari constituti infraenumerati papirificum socij: Georgius Gebfart, Blasius Raschick, Benedictus Lyszinger, Melchior Berscz, Stanislaus Behm, Albertus Laweczkj, Augustinus Nickesz, Georgius Schynder, Paulus Szyber, Mathias Sczyesko, Ioannes Schainborn, Andreas Trepkowskj, Casper Arleth, Laurentius Calyna, Andreas Myller, Ianeck pyszarsz, Stanislaus Morauszowycz, Stanislaus Roman, Martinus Trunta, Blasius Gamrath, hij itaque omnes et singuli vnanimiter et palam libereque ac expressis verbis solenniter promiserunt, cauerunt ac sese sub artificij sui amissione obligauerunt et obstrinxerunt ad constanter obseruandas omnes et singulas eas infrascriptas conditiones et leges, ab eis vltro susceptas, nempe:

§ 1. Quod inprimis ipsi socij nullas constitutiones debent inter se condere facereque citra assensum et permissionem omnium magistrorum papirificum circum Cracouiam intra quattuor milliarium spacium molendina habentium.

§ 2. Item de huiusmodi rebus in alijs exteris regionibus et ditionibus nolunt neque quidquam debent obloqui et obtrectare. Si vero quis id attentare et facere auderet, idque de aliquo compertum foret, vt is, quando ob id sollicitaretur et moueretur, deberet ac cogeretur tum suis proprijs sumptibus huc Craccouiam venire sub amissione artificij ac sese iustificare de eo, ob quodcumque inculparetur.

§ 3. Item debent amotis omnibus mutuis conuicijs inuicem pacem inuiolabilem conseruare sub poena.

§ 4. Item ipsi socij consentiunt et permittere volunt absque vlla contradictione et renitentia, vt illis socijs, qui suis magistris vltra diurni laboris pensum alias *tagwerck* absolutum, adhuc amplius quid laborarent, liceret id eisdem facere et eiusmodi labores vltra absolutum diurni laboris pensum libere exercere pro eorum pecunijs, quas illis magister soluturus est. Id, quod socij alter alteri minime prohibere et praepedire debebunt.

§ 5. Item debent rursus omnes ad sua loca ire ad laborandum iuxta pristinum morem et statum in mutua concordia et dilectione, non amplius eiusmodi concitatam dissensionem et turbam recordando.

§ 6. Item magistri habere debent liberam facultatem ponendi et seruandi tot discipulos, quotcumque ipsorum cuilibet esset opus.

Acta Consul. Crac. 21, str. 224.

498. 1557. die 19. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de sociis contubernii cultellifabrorum Cracoviensium.

Feria secunda ante festum s. Mariae Magdalenae. — Cum oborta esset controuersia inter magistros et sodales artem cultellifabrilem profitentes occasione laborum, qui per eosdem socios temere et cum summo magistrorum suorum damno intermittuntur, tandem personaliter coram officio consulari constituti infranominati eius artis cultellifabrorum socij, videlicet Iohannes

Semliczka etc.*) hij omnes et singuli vnanimiter, palam, libere, expressisque verbis solemniter promiserunt, cauerunt ac sese firmissime obstrinxerunt,

§ 1. quod posthac extra dies festiuos ordinarios, nullo die ab opere laboreque suo vacare seu feriari velint; siquidem hactenus postridie dominicae aut alterius festiuae diei raro ad solitos labores suos redire solebant, imo ex malae consuetudinis vicio nouas feriarum dies sibi addere consueuerant. Ab eiusmodi itaque prauo instituto et festiuorum dierum additamento praedicti omnes socij exnunc se continere velle promiserunt, quin singulis diebus operarijs et profestis se pensum operis diurni et consueti diligenter perfecturos obstrinxerunt, idque sub mulcta sex grossorum, ita, quod vigore huius ordinationis quicunque sociorum praesentium et post hoc futurorum extra diem solemnem vsitatum festiuum temere feriari ausus fuerit, is pro quolibet die feriato et pensum laboris sui perficere intermisso ac neglecto irremissibiliter tocies, quocies id committere ausus fuerit, officio consulari Craccouiensi sex grossorum mulctam pendere, effectualiterque persoluere tenebitur.

§ 2. Praeterea nulla noua et inusitata conuenticula socij habere, aut vllas nouas leges sibi condere facereque debebunt sub graui itidem poena officio succumbenda.

§ 3. Quae quidem dominorum constitutio vt firmius obseruari possit, iniunctum est eiusdem artificij cultellifabrorum magistris, ibidem personaliter astantibus, quod quisque magistrorum eiusmodi socium suum temere feriantem ac extra solemnia et vsitata festa laborare nolentem, officio consulari deferre ac denunctiare debeat, idque sub mulcta vnius sexagenae similiter officio consulari irremissibiliter succumbenda tociens, quociens socium suum feriantem subticere, supprimere vel dissimulare eum contigerit.

Id quod infranominati eius artificij magistri ibidem personaliter stantes, se fideliter et diligenter praestituros obstrinxerunt, videlicet etc.

Acta Cons. Crac. 21, str. 228.

499. 1558. die 8. m. Iunii, Casimiriae.

Senatus consultum de cerevisia coquenda.

Actum feria quarta post festum sanctae Trinitatis. — Zeswolenia spolnego slawnich panow radziecz, voythow, przisiesnikow y pospolstwa tak Kasimirskiego iako Stradomskiego tha sie vffala stala, zeby zadny s tich, ktorzi varzą piwo, nie podnieczal yedno dnya dziesiatego od onego dnya, ktorego podnieczal, a tho mayą poczacz od tego piatkv przislego. A ktori by sie vazil rychley varzicz nad thę vffale, then tak raicza, yako y ynszi miesczanin ma piecz grziwien vyny polozicz, any sie ich nygdi nievpominacz. A the vstawe maią dzierzecz tak dlvgo, poky by takiesz wsziszczi na ratusz sedwsi sie ynaczey niepostanowily, nieskodzacz listowi krola iego mczi.

*) Tu następuje 37 przeważnie polskich nazwisk.

Acta Cons. Casimir. 759, str. 165.

Tażsama uchwała powtórzoną została następnie w latach 1559, 1560, 1561, 1564, 1569 z przemienieniem kary 5 grzywien na kamień wosku, i 1575. Acta Cons. Casim. 759, str. 578, 984, 1112, — 760, str. 706, — 761, str. 956, — 764 str. 507.

500. 1558. die 25. m. Augusti, in Krasnystaw.

Sigismundus Augustus rex Poloniae officialibus mandat, ne a laniis Clepardiensibus iniusta portoria exigant.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Vniuersis et singulis theoloneorum quorumuis, pontalium, aggeralium aliarumque contributionum exactoribus et notarijs seu loca tenentibus, in regno et dominijs nostris commorantibus, syncere et fidelibus dilectis, gratiam nostram regiam. Syncere et fideles dilecti! Venientes ad nos lanij nostri Clepardienses grauiter sunt questi, quod contra priuilegia et libertates ciuitati Clepardiensi et illorum contubernio a serenissimis olim antecessoribus nostris concessas et a nobis confirmatas, a bobus alijsque peccoribus ac peccudibus, quos in regno nostro ad mactandum in Clepardia pro vsu publico appulerint, thelonea, pontalia, aggeralia aliasque inconsuetas exactiones, dictas *brzezne* extorquant cum illorum graui praeiudicio ac damno non mediocri, insuper etiam, quotiescunque eiusmodi boues, peccora et peccudes ad mactandum pulerint, recognitiones ciuiles ab illis exigendo. Cum itaque aliam causam non uideamus, ob quam eiusmodi recognitiones ab eis exigi debeant, nisi quod detentiones euadendo sumptus maiores facere cogantur, mandamus synceritatibus et fidelitatibus vestris, omnino habere volentes, vt cum constiterit eosdem lanios esse ciuitatis nostrae Clepardiensis et ad mactandum boues, peccora et peccudes coemptas Clepardiam uersus pellere, sine vllis detentionibus ac etiam theloneorum, aggeralium, pontalium uel etiam *brzezne* dicto et aliarum contributionum exactionibus more laniorum Cracouiensium libere boues ac peccora eorum iter suum prosequi permittant permittique curent. Pro debito suo officio et gratia nostra secus facere non ausuri. Datum in Crasnisthaw feria quinta in crastino festi sancti Bartholomei apostoli, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo, regni vero nostri anno vigesimo nono. — Ioannes Ocieski r. P. cancellarius mp. — Ad mandatum sacrae regiae maiestatis proprium.

Z potwierdzenia króla Augusta II z r. 1697, przechowanego w oryginale w cechu rzeźników Krakowskich.

501. 1558. die 7. m. Decembris, Petricoviae.

Statuta contubernii cultrariorum Cracoviensium.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quorum interest, vniuersis et singulis, tam praesentibus, quam futuris, harum noticiam habituris. Oblatos nobis esse articulos contubernij artificum cultellariorum ciuitatis nostrae Cracouiensis, quorum alii ab anno Domini millesimo quadringentesimo decimo instituti sunt et per senatum ciuitatis confirmati, alii nouiter hoc anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo communi consensu seniorum contubernij conscripti et in contubernio promulgati, ad bonum regimen et integritatem contubernii eiusdem pertinentes, supplicatumque nobis fuisse, vt eos articulos authoritate nostra regia approbare, ratificare et confirmare dignaremur. Quorum quidem articulorum tenor nostra lingua vernacula de verbo ad verbum sequitur et est talis:

W ymye Pana naschego Iesusa Christusa amen. Artikuły albo vsthawy rzęmiosla nozhowniczego y ych czechu w Crakowie, kthore ym od przesslei i ninieischei rady Crakowskiei są dane y thymtho listhem pothwirdzone we czwarthek pirwschi przed szwienthym Thomaschem apossthołem, liatha narodzenia Paniskiego thissiacznego cztheristhego i dziessianthego, pod pieczenczią radzieczką myastha przerzeczonego. Kthorich poczanthek i slowa thy są:

§ 1. Naprzod ktho mistrzem zosthacz chcze, ma naprzod miecz mieiskie prawo, przi thim dobri listh od rodu y swego dobrego zachowania a pothim sie do czechu wkupicz wiardunkiem, a ma bicz od misthrzow sprobowan y doszwiathschon, ieśli tho rzemięsło dobrze vmie, a zwłascza kowacz y szliaifowacz, aby ziemia i tho miastho dobremi nozhmi i czo kthemu przislussa i thakowymi misthrzami byla zawsche opathrzona.

§ 2. Thesz misthrzowie maią na kazdi thargowi dzieni nozhe y klinki ogliendowacz, czo iesth dobre, tho ma miecz swoie mieiscze i godnoscz, a czo iesth zle, tho ma bicz za swą niegodnosczią sthluczono i na sthrone odrzuczono, a thak sie thesz okolo nozhen zachowacz maią.

§ 3. Thesz komu bendzie poruczono nozhe, klinki albo y nozhny thakowe ogliendowacz; thak dlugo powinien thego dogliendacz, ass stharschi wibiorą ynego i tho pod przsisięgą ma sprawowacz.

§ 4. Thesz sie przikazuie, aby dobre nozhny robiono z dobrego a wiprawnego rzemienia dobrze szitho, y mozhe ie kozhdi mistrz, kthory iedno chcze, robicz y przedawacz.

§ 5. Item raicze posthanowili y posthanawiaią y chczą, aby tho bilo thrzimano, yzhebi zaden mistrz bendacz na thym rzęmięsslie, sam na szie niekupowal cziprissowego i czindelinowego drzewa, alie kthorykolwiek czo kupi, thedi ma na sie y na wssithek czech kupicz, aby pothim tho drzewo miedzi sie rozdzielili, kthobi go pothrzebowal a zaplaczicz mogl. A kthobi

inaczei kupowal, a w thim sie sprawowal, thakowy miasthu przepadnie wierdunk, a do czechu dlia zbroie drugi wierdunk.

§ 6. Item moga nozhowniczi wsseliakie nozhe male y wielkie na kazdi dzieni rozhnie y thachrem przedawacz.

§ 7. Item nozowniczy obczi albo y kramarze niemaią prziwozicz na misthrze Krakowskie ani przedawacz thowaru inego rzemiosla okrom iarmarku; a ieslibi sie thego wazyl a obcze nozhe albo klinki bez iarmarku przywiezione, na uliczi albo na mosczie thak w Crakowie, w Kazimirzu, yako thess na Klieparzu albo na Sthradomiu przedawal, thakowemu thowar iesliz thessz po thandeczie, w bronach, po threczіech albo tess na kthoremkolwiek mieiszcu przedawany, ma bic vrzendem zamkowym albo thess i mieiskim zabran, kthorego dwie polowiczy na miastho obroczone a thrzeczia do czechu. Alie Krakowskich misthrzow nozhe mogą miesczanie w kramiech swich zawsse przedawacz.

§ 8. Item zaden niema ani mozhe nozhow nowich ani klinek na thandeczie przedawacz; a ieslibi sie kto thego dopusczyl, thakowy ma bicz przez slugi mieiskie na rathusz wzienth, a iemu wssitko pobrano, dwie czeszi na miasto, a thrzeczia do czechu dlia zbroie.

§ 9. Item niewiasthy ych, ktore na smatruzie siedzacz, zlie sie sprawuią albo sie swarzą laiacz sobie, yliekrocz sie thego ktora dopusczi, thilie razi powinna dacz winy cztery grosze do czechu dlia poprawienia zbroie czechowey.

§ 10. Item zaden misthrz thego rzemiosla niema czeliadzi dluzei chowacz iedno do thrzinastei niedzielie, pod winą dwu funthow wosku, wssakze tho z laską.

§ 11. Item ieslibi ktosskolwie bil obeslan albo na zhalomschą albo do czechu, a nieprzissedlbi, thedi thakowy przewini ieden grosch thilie, iliebykrocz tego się dopusczil.

§ 12. Item gdibi sie treffilo w pilnei sprawie iego krolewskiei miloszci albo w mieiskiei pothrzebie yzebi czech obeslano, a ktobi nierichlo przissedl, then abi dal zamiesskanego ieden grossz.

§ 13. Item kthobi do zagaionego sandu czechowego, gdzie sie misthrzowie zchodzą, przissedl z iakową bronią albo z mieczem albo z nozem albo w gospodzie iaki swar poczal albo sie nieprzisthoinie sprawowal, thakowy ma bicz karan za iego wysthempkiem wierdunkiem.

§ 14. A ossobliwie panowie raicze tho vstawiaiam y chcza, abi bilo koniecznie zachowano y thrzimano: ieslibi ktory czechowy choczia mistrz, thowarzisz albo sluga ieden drugiemu czo niepoczczіwego, haniebnego, sromothnego przimowil, albo ieden drugiemu zlodzieisthwo zadal, albo czimkolwiek poczczіwoszci iego narussil, a then ktoribi bil od drugiego obrazon a pomowienim nieprzisthoinym osszwiadssilbi tho, thedi thakowe naganienie y pomowienie thakowy bendzie powinien przeczіw drugiemu, ktorego thak nievczczil, dowodzic liudzmi wiarigodnemi albo listhmi sthatecznimi pod pieczenczią miastha thego, gdzie sie tho sthalo, o czo iemu wine daie, albo na ktoremkolwiek mieiszcu thakowa rzecz sie sthoczila, a then kthorybi thak bil obwinion, themu niebendzie pothrzeba dlia swego vsprawiedliwienia y oczisczienia po listh ani po szwiadome swego narodu i zachowania chodzicz, alie

vkazawssi listh od swego vrodzaiu swego poczczіwego (s), kthory sam z sobą prziniosl, kiedi do miastha prziwandrowal, then y thakowy od przerzeczonego naganienia i pomowienia ma bicz wolien thak dlugo, ass sthrona tha (czego Panie Bozhe vchoway), dostathecznem y prawdziwim dowodem nani tho przewiedzie y pokazhe. A ieslibi thego wiencz dostatecznie dowiescz i okazacz niemogl, then kthoryby czo thakowego wiodl na drugiego, thedi wedlie zdania y naliasku czechowego ma bicz karan.

Item drugie artikuly vsthawione przez Adama Popielawskiego y Aliexhego Wirzbiczkiego, na then czass stharssich we wssithkim czechu rzemiosla nozhowniczego y iednosthainie vchwalione od wssitkiego czechu y przienthe nieodmiennie we szrode po szwienthim Marku Ewangelisczie, roku thisziancznego pienczsethnego pienczdziesiantego ossmego.

§ 15. Item gdibi kto mistrzem czechowym zosthacz chczial, thakowe rzemieslo ma vmiecz dobrze, tho iesth kowacz, szliaiffowacz i okladacz, a thi niżei opisane szthuki bendzie powinien czinicz przi stharssich, iako credencz, dwa nozha kraieczkie, widelki, thessak, kuchenne przi nim thrzi nozhe, puzdro nozhow w czindelinie, rzeznicze dwa nozhe wielkie, podpaiskich nozhow puzdro oblozicz, a huffnich nozhow pienczdziesianth kowacz, netherlikow pienczdziesianth, podnetherlikow pienczdziesianth, zamerlikow pienczdziesianth, skripturalow pienczdziesianth, rzezakow thrzisthucznich pienczdziesianth, dwa klokowcza, rzezakow stho. Thakowe nozhe vkowane swą ręką, ma zbrussicz y oblozicz. Wssakze wsselki misthrzowicz y wdowa misthrzowa szthuk wisschei opisanich abi wolni byli.

§ 16. Item czo sie thicze colaciiei, kthore przed thim za przodkow nassich przi okazanyu szthuk bywaly, thy aby byly abrogowane y w niwecz obroczone, a miastho nakladu y vthrathy, abi tho wedlie naliassku stharssich y czechu zupelnego bylo na zbroie czechową y ynsse pothrzeby obroczono.

§ 17. Item ku pothrzebie czechowey maią vzhiwacz vrzendu zamkowego y mieiskiego, a tho dlia sthurarzow y ynich ych szkodnikow.

§ 18. Nakoniecz czokolwiekbi pozhitecznego pothim themu czechowi wedlia czassu i pothrzeby wynaleziono bicz moglo, tho wssithko dlia dobrego porzandku postanowicz miedzi sobą bendą mogly.

Nos itaque Sigismundus Augustus rex praefatus supplicationi praedictae vtpote iustae et legitimae clementer annuentes, articulos praefatos authoritate nostra regia approbamus, ratificamus et confirmamus praesentibus, decernentes eosdem in omnibus eorum clausulis, membris et particulis ab artificibus contubernij cultellarij ciuitatis nostrae Cracouiensis semper obseruari et robur perpetuae, immotae et inuiolatae firmitatis apud eos obtinere debere. In cuius rei fidem et testimonium sigillum nostrum infra est appensum. Datum Petricouiae in conuentione regni nostri generali, feria quarta postridie festi sancti Nicolai, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo, regni vero nostri vigesimo nono. Praesentibus ibidem reuerendis in Christo patribus, dominis Andrea Zebrzydowsky Crackouiensi, Iacobo Vchansky Iuniwladislauiensi, Andrea Nosskowski Plocensi, Ioanne de Przeramb Chelmensi ecclesiarum episcopis et regni Poloniae vicecancellario, necnon magnificis, generosis et venerabilibus Ioanne in Tharnow castellano Cracouiensi, exercituum regni nostri supraemo, Sthriensi, Lubaczouiensique,

Stanislao in Thencin, comitibus, Cracouiensi, Lublinensi, Belzensi, Vrzandouiensique, Martino a Zborow Poznaniensi, Schidlouiensi, Odolianouiensi, Sthobnicensique, Spitkone Iordan de Zakliczin et in Melsthin Sandomiriensi, Przemisliensi, Camionacensique, Andrea de Kosczielecz Calissiensi, [Bydgostiensi, Pyzdrenssique,] Ianussio de eadem Kosczielecz Siradiensi, Maioris Poloniae generali, Naklensique, Bartholomeo Zebrzidowski Brzestensi, Dibouiensique, Ioanne de Sluzhewo Inowladislauiensi, Ioanne de Mielecz Podoliae, [supremo regni nostri] marschalco ac [Samboriensi,] Chmielnicensi, Grodecensique, Andrea [in Thenczin] comite, Lublinensi, [Szniathinensi, Rohatinen]sique, Stanislao [Lawski] de Sthrzegoczin Masouiae et [vicesgerenti], Andrea [Szieprski de Gulczewo] Rauensi, [palatinis, Plocensique, Ioanne] Christophero in Tharnow comite, Woinicensi ac Sandomiriensi, Nicolao Thrzebuchowski Gneznensi, succamerario nostro ac Brzestensi, [Lelowiensi], Rogozhnensique, Andrea Dembowski Belzensi ac Rubieschouiensi, Adamo Wilkanowski [Plocensi et] Cziechanouiensi, Ioanne Luthomirski Rauensi et curiae nostrae thezaurario, Lanciciensi, Radomiensique, Valentino Dembieniski Sandecensi, Chenczinensi, Czorstinensique, Sebestiano Mielieczki Visliciensi, Ioanne Thomiczki Rogoznensi, Stanislao de Tharnow Zauichostensi, regni nostri thezaurario ac Siradiensi, Krzeschouiensi, Osthrzessouiensique, Ioanne Szirakowski Landensi, curiae nostrae referendario ac Przedecensi, Alberto Stharzechowski Premisliensi, Nicolao Luthomirski Czechouiensi, Stanislao Wolski Brzezinensi, Krzepicensi, Brzeznicensique, Nicolao Lanczki, Stanislao Gomolinski Spiczimiriensi, Valentino Nadarziniski Visnensi, Arnolpho Vchaniski Racziaznensi et Vischegradiensi, Paulo Garwaski Szieprcensi, Francisco Russoczki Visschegradiensi, Stanislao Lyessniowolski Cziechanouiensi ac Rozhanensi, Makouiensique castellanis et capitaneis, Ioanne de Oczieschino regni nostri cancellario, Cracouiensi generali ac Osswienczimensi, Zathoriensi, Sandecensi, Olsthinensique capitaneo, succamerario Cracouiensi, Philippo Padniewski archidiacono, Stanislao Karnkowski canonico Gneznensi, curiae nostrae referendario, Raphaele Wargawski praeposito ac thezauri nostri notario, Alberto Stharozrebski cantore, Petro Misskowski scholastico Cracouiensibus, Adamo Konarski praeposito Poznaniensi, Stanislao de Liathalicze Iuniwladislauiensi, Schlochouiensique capitaneo, Ioanne Derssniak succamerario Leopoliensi, Stanislao Wapowski, secretariis nostris et aliis complicibus (s) dignitariis, officialibus et aulicis nostris, testibus circa praemissa fidedignis, syncere et fidelibus nobis dilectis. Datum per manus eiusdem magnifici Ioannis de Ocziessino regni nostri cancellarij ac Oszwienczimiensis, Zathoriensis, Sandecensis, Olsthinensisque capitanei, succamerarij terrae Cracouiensis, syncere nobis grateque dilecti. — Ioannes Ocieski r. P. canc. sst. — Relacio magnifici Ioannis de Ocziessino regni Poloniae cancellarij, Cracouiensis generalis ac Osswienczimensis, Zathoriensis, Zandecensis, Olsthinensisque capitanei, succamerarij Cracouiensis.

Dokument pargaminowy, bardzo spłowiały. Na sznurku z białego, różowego, żółtego i zielonego jedwabiu wisi większa pieczęć koronna z czerwonego wosku. W rękopisie Akademii Umiejętności w Krakowie N. 175, z daru po ś. p. Wincentym Smoniewskim znajduje się współczesna kopija powyższego przywileju, z której nieczytelne miejsca oryginału uzupełnione zostały.

502. 1558. die 9. m. Decembris, Cracoviae.

Senatus consultum de contubernio serrificum, calcarificum et pangraceronum Cracoviensium.

Feria sexta postridie festi Conceptionis s. Mariae. — Domini consules innitentes reseruatae sibi facultati pro temporis qualitate moderandi et immutandi ordinationes eas, quas posterius inter se serrifices, calcarifices ac pangraczerones iuxta inscriptionem actis consularibus feria sexta ante festum s. Stanislai in Mayo a. 1541 fecerant, per nos confirmatas, animaduertentes iam existere legitimas causas, propter quas vnum articulum, videlicet primum de exercendo promiscuo hinc inde labore abrogari nunc necessum sit, itaque in praesentia praefatorum serrificum, calcarificum et pangraczeronum, eo in negotio prouisionem expetentium, censuerunt supramemoratum primum articulum ex praedictis ordinationibus esse cassandum et tollendum, prout praesentibus cassant tolluntque, volentes et constituentes, vt amodo quisque ex dictis artificibus dumtaxat suum proprium laborem suo proprio artificio conuenientem, exercere debeat, secundum eorundem memoratorum artificum ordinationes antiquas, literis consularibus approbatas, de data feria sexta ante festum s. Aegidij anno 1533.

Acta Cons. Crac. 21, str. 491.

503. 1558. die 20. m. Octobris, Petricoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae contubernio cantrifusorum Cracoviensium privilegia quaedem impertit.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiauiae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Culmensis, Elbingensis, Pomeraniae, Samogithiaeque etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis et singulis, praesentibus et futuris, harum noticiam habituris, quia cum retulissent nobis certi consiliarii nostri nomine cantrifusorum nostrorum Cracouiensium, ipsos in praeparatione stanni operumque sui laboris confectione adeo diligentem curam apponere, vt extraneis conatu suo et peritia nihil cedant, nos adducti intercessionibus eorundem consiliariorum nostrorum pro parte ipsorum apud nos interpositis, volentesque, vt ea ipsa ciuitas nostra Cracouiensis, quae inter alias capitales regni nostri ciuitates principem obtinet locum, vt aliarum vbertate rerum, sic etiam frequentia peritorum artificum maiora in dies suscipiat incrementa, de certa scientia et speciali gratia nostra atque assensu consiliariorum nostrorum nobiscum in hac generali conuentione congregatorum, memoratis cantrifusoribus Cracouiensibus, modernis et pro tempore futuris, quo scilicet facilius politiusque artifi-

cium suum perficiant, permittimus et indulgemus praesentibus literis nostris, vt liceat ipsis stannum communi appellatione *purlauther* vocatum, siue durum voluerint siue molle, prout e montibus naturaliter eruitur aut Gedani conficitur, praeparare atque vasa et opera ex eiusmodi puro stanno fabrefacta, aquila literis S et A simul complicatis impressa signare, ad differentiam alterius stanni duodecim graduum, quod Wratislauiense dicitur, ex quo hucusque iuxta probam in praetorio Cracouiensi seruatam, vasa operaque, aquila similiter sed absque literis signata, ex aequo cum Wratislauiensibus ipsis conficiunt atque deinceps confecturi sunt. Ex quo quidem stanno vtroque itidem cantrifusores aliarum regni nostri ciuitatum et oppidorum omnia vasa operari et iuxta exigentiam vtriusque ad instar Cracouiensium aquilis eiusmodi imprimi, ac deinceps nullo alio stanno, quod sit inferius graduum duodecim, in vasis conficiendis vti volumus, atque eosdem cantrifusores aliarum ciuitatum et oppidorum superioritati cantrifusorum Cracouiensium subiicimus his literis nostris, ita, vt ii tempore nundinarum de eorum vasis et operibus vbique in regno et dominiis nostris vendendi gratia expositis, experimenta sev probas sumendi citra renitentiam et contradictionem cuiusque plenam potestatem habeant; et si alicubi vasa operaque inferioris stanni, quam sit graduum duodecim, compererint confecta, illorum alteram medietatem pro fisco nostro regio, alteram vero pro locicapitaneo capiant. Vt autem eo diligentius et exactius cantrifusores Cracouienses praedicti eiusmodi vasis et operibus suis fabrefaciendis aliorumque reuidendis, ne illis simplicibus hominibus imponatur, insistant, statuimus et inhibemus vigore praesentium literarum nostrarum, ne a modo quisquam regni nostri et dominiorum incola, siue sit Christianus siue Iudaeus, stanum extraneum operaque ac vasa ex illo confecta, in regnum et dominia nostra sub paena praescripta ad vendendum inferat; extraneis tamen id facere licebit, sed sub ea conditione, vt eiusmodi vasa operaque stannea aliunde adducta, more mercatorum centenarii aut semicentenarii pondere diuendant, a venditione vero eorum lapide aut libra seu commutatione nouorum pro vetustis prorsus abstineant. Secus autem facientes amissionem omnium vasorum patiantur, quorum alteram medietatem pro nobis, alteram vero pro locicapitaneo reseruamus. Quod si alicui nos literas in contrarium dare ex cancellaria nostra contigerit per obliuionem, ea nullius valoris et momenti esse, praesentes vero vim et robur suum semper et vbique obtinere volumus perpetuis temporibus et in aeuum. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum est subappensum. Datum Pyotrcouiae in conuentione regni nostri generali, feria tertia ante festum Natiuitatis Domini proxima, anno eiusdem millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo. Praesentibus reuerendis in Christo patribus dominis Andrea Zebrzidowski Cracouiensi', Iacobo Vchanski Wladislauiensi, Andrea Noskowski Plocensi, Ioanne Przerembski Chelmensi ac regni nostri vicecancellario, episcopis, necnon magnificis, venerabilibus et generosis Ioanne de Tharnow castellano Cracouiensi, exercituum regni nostri supremo, ac Striensi, Lubaczouiensique, Stanislao in Thączin comitibus, ac Cracouiensi, Lublinensi, Belzensique et Vrządouiensi, Martino Zborowski Posnaniensi ac Schidłouiensi, Odolanouiensique, Spithcone Iordan de Zakliczin Sandomiriensi, ac Przemisliensi, Camyonacensique, Andrea de Kosczyelyecz Calissiensi, ac Pis-

drensi, Bidgostiensique, Ianussio de Kosczyelyecz Siradiensi ac Maioris Poloniae generali, Naklensique, Bartholomeo Zebrzidowski Brzestensi ac Dibouiensi, Ioanne de Sluzewo Inowłodzensi, Ioanne de Myelyecz Podoliae, regni nostri supremo marschalco, ac Schamboriensi, Chmyelnicensi, Grodecensique, Andrea in Thączin comite Lublinensi ac Snyathinensi, Rohatinensi, Stanislao Ławski de Strzegoczin Masouiae ac vicesgerente, Andrea Syeprski de Golczewo Rauensi, palatinis, ac Plocensi, Ioanne Christophoro in Tharnow comite, Voyniczensi ac Sandomiriensi, Nicolao Trzebuchowski Gnesnensi, succamerario nostro, burgrabio arcis nostrae Cracouiensis, ac Brzestensi, Lelyouiensi, Rogoznensique, Iacobo Lassoczki Lancicíensi, Andrea Dąbowski Belzensi ac Rubyeschouiensi, Adamo Wilkanowski Płocensi ac Czyechanouiensi, Ioanne Luthomirski Rauensi, curiae nostrae thesaurario, burgrabio arcis nostrae Cracouiensis ac Radomiensi, Lanciciensique, Valentino Dąbyenski Sandecensi ac Chączinensi, Czorschtinensique, Sebastiano Myelyeczki Vislicensi, Ioanne Thomiczki Rogoznensi, Stanislao de Tharnow Zauichostensi, regni nostri thesaurario, ac Siradiensi, Krzeschouiensi, Ostrzeschouiensique, Ioanne Sirakowski Landensi, curiae nostrae referendario ac Przedecensi, Alberto Starzechowski Przemisliensi ac Drohobiczensi, Martino de Zborow Krziwinensi, Nicolao Luthomirski Czechouiensi, Casparo Zebrzidowski Naklensi, Stanislao Volski Brzezinensi ac Krzepiczensi, Brzeznicensique, Stanislao Mischkowski Osswyączimensi, Nicolao Lanczki Camenecensi, Stanislao Gomolinski Spiczimiriensi, Valentino Nadarzinski Viznensi, Arnolpho Vchanski Raczyąznensi ac Vischegradiensi, Paulo Garwaski Syeprczensi, Stanislao Lyessnyowolski Czyechanouiensi ac Rozanensi, Makouiensique, Paulo Kossobuczki Liuensi castellanis, Ioanne de Oczyeschino, regni nostri cancellario, Cracouiensi generali ac Osswyączimensi, Zathoriensi, Sandecensi, Olschtinensique capitaneis, Philippo Padnyewski archidiacono, Stanislao Carnkowski canonico Gnesnensi, curiae nostrae referendario, Raphaele Wargawski praeposito, thesauri nostri notario primario, Alberto Starozrzebski cantore, Petro Mischkowski scholastico Cracouiensibus, Adamo Konarski praeposito Posnaniensi, Stanislao de Lathalicze et in Łabischin ac Iuniwladislauiensi, Schłochouiensique, Ioanne Tharło de Sczekarzouicze Pilznensi capitaneis, secretarijsque nostris ac aliis quam plurimis dignitariis, officialibus et aulicis nostris, testibus circa praemissa syncere et fidelibus dilectis. Datum per manus memorati magnifici Ioannis de Oczyeschino, regni nostri cancellarii, Cracouiensis generalis ac Osswyącimensis, Zatoriensis, Sandecensis, Olschtinensisque capitanei, syncere nobis dilecti. — Ioannes Ocieski r. P. cancellarius sst. — Relatio magnifici Ioannis de Oczyeschino r. P. cancellarii, Cracouiensis generalis ac Osswyącimensis, Zatoriensis, Sandecensis, Olschtinensisque capitanei etc.

Oryginał pargaminowy przechowany w cechu konwisarzy Krakowskich. Pieczęć oderwana. (Kopija W. Gąsiorowskiego).

504. 1559. die 12. m. Ianuarii, Petricoviae.

Statuta contubernii piscatorum Cracoviensium.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogithiaeque etc. dominus et haeres. Significamus tenore presentium, quorum interest, vniuersis presentibus et futuris, harum notitiam habituris. Exhibitas esse coram nobis per prouidum Malchier Blaskouicz in Podbrzeze wladarium, piscatorem suburbij Casimiriensis, nomine suo ac Ioannis Przekuleya, Blasij Kozieoko, Ioannis Zila, Valentini Valek seniorum contubernij piscatorum Cracouiensium ac totius communitatis piscatorum nominibus, literas pargameneas infrascriptas sub titulo sigilloque appresso Gregorij de Lubrancz praepositi Skarbimiriensis, archidiaconi et canonici Cracouiensis, factoris zupparum et procuratoris magni Cracouiensis, supplicatumque nobis esse, vt eas ipsas literas approbare, confirmare et ratificare dignaremur. Quarum tenor de verbo ad verbum sequitur.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Gregorius de Ludbrancz prepositus Sandomiriensis, archidiaconus et canonicus ecclesie Cracouiensis, factorque zupparum et procurator magne procurationis Cracouiensis, significamus tenore presentium, quibus expedit, vniuersis tam presentibus quam futuris, presentium notitiam habituris, quomodo in nostra personaliter constituti presentia prouidi viri Franciscus alias Froncz, Stanislaus Chrzan, Stanislaus Coczurek, Nicolaus Sokolowycz, Iohannes Bardarz et Clemens Iazowy tanquam seniores piscatores de suburbio Kazimiriensi alias s Podbrzeza, per totam communitatem piscatorum de prefato suburbio Kazimiriensi electi, nominati, ordinati et ad infrascripta de vnanimi voluntate et scitu assumpti et deputati, qui ipsorum et totius communitatis prefate nominibus nobis non mediocri exposuerunt in querela, quomodo nonnulli de prefato suburbio piscatorum timore Ihesu Christi saluteque animarum suarum postposito, piscationes ceterosque labores in fluuio Wisla et aquis in alijs, magnis festiuitatibus ab omnibus hominibus sub perpetua dampnatione celebrandis, per sanctos patres institutis, exercere non formidant neque verentur: vnde prout retulerint, ipsorum nephandissimo exemplo et ceteri ad huiusmodi facinora proniores sunt patranda. Volentes tamen alijs Christifidelibus in cultu diuino se conformare, consuetudinemque malam et animarum ipsorum perniciosam abolere et destruere, obedientiamque inter se facere et disponere competentem, fraternitatem huiusmodi seu ordinationem et dispositionem vnanimi voluntate et assensu, inter se mutuis habitis consilijs, fecerunt et ordinauerunt in hunc, qui sequitur, modum.

§ 1. Primo, quod nullus ipsorum videlicet neque hospes neque aliquis familiarium suorum in eadem fraternitate degentium, diebus solemnibus videlicet Paschatis, Pentecostes, Spiritus sancti, Natalis Domini omnibusque festis illibate virginis Marie et apostolorum, diebus dominicis et alijs festis Christifidelibus celebrari consuetis, in fluuio Wisla nuncupato alijsque aquis cum retibus aut alijs quibuscunque instrumentis, quibuscumque censeantur nominibus, piscari seu alios quoscumque labores in prefato fluuio Wisla vel

alias vbicumque exercere audeat neque presumat; et si contrarium fecerit sua temeritate seu quouis alio ausu peruicaci et contra ipsum coram senioribus fraternitatis pro tempore existentibus doctum et probatum fuerit per duos testes idoneos, extunc pro primo excessu eedem fraternitati vnum cere talentum, pro secundo duo, pro tertio tria reponere et soluere debebit et erit astrictus. Quam penam seu penas si temerarie seu quouis ausu alio soluere noluerit, extunc nobis procuratori magne procurationis Cracouiensis vel officialibus seu successoribus nostris pro tempore existentibus per seniores eiusdem fraternitatis etiam pro tempore existentibus (s) debet esse deferendus et presentandus, quem nos aut officiales seu successores nostri ad solutionem eiusdem pene eidem fraternitati cohercere et compellere debebimus. Hoc tamen excepto, quod in prenotatis festiuitatibus propter ipsorum victum et honestam meliorationem ipsorum retia, gulgustra et alia instrumenta piscationnum post secundas vesperes in fluuio prefato Wisla ad noctem tendere et ponere poterint, ita tamen, quod in crastino nullum fiat celebre festum. Et etiam si in eisdem festiuitatibus Wisla exundaret et violentiam in roboribus seu alijs rebus faceret, et exinde dampna aliqua perpeti deberent, extunc licite possint et valeant in eisdem quibuscunque festiuitatibus dampnis quibusuis in prefato fluuio Wisla occurrere et defensare nulla pena in hoc succumbente.

§ 2. Si tamen aliquis eorum de fraternitate prefata retia, gulgustra aliaque instrumenta, quibus pisces capiuntur, seu res alias quascumque aliorum quouis tempore mouerit et receperit sine scitu et voluntate eiusdem, cuius prefate res fuerint, cum illis nos aut officiales seu successores nostri agere et super hijs condignam penam infligere debemus.

§ 3. Insuper quod si aliquis ius ipsorum acceptare voluerit, illum nullus de fraternitate debet suscipere sine litera sue conseruationis et sine scitu seniorum eiusdem fraternitatis; et postquam aliquis literam conseruationis coram senioribus representauerit et per aliquem de prefata fraternitate in serwm seu discipulum susceptus fuerit, extunc suus magister vnum talentum cere fraternitati pro eodem debet reponere, et idem serws seu discipulus suo magistro pro artificio, quod ipsum est informaturus, per duos annos debet seruire, labores operando iuxta antiquam consuetudinem inter ipsos in eodem artificio habitam.

§ 4. Et si idem serws seu discipulus ab eodem recederet magistro nondum completis duobus seruicij annis, extunc idem magister habebit potestatem literas scribendi post ipsum ad quecumque loca iuxta morem et consuetudinem aliarum fraternitatum eousque, donec suo magistro pro informatione peccunijs vel seruicio propria in persona satisfecerit, quem etiam nullus magistrorum eiusdem fraternitatis audebit seruare, nisi ipsi prius constituerit (s), quod suo satisfecit pro artificio magistro.

§ 5. Qui serui seu discipuli si etiam ad insolitos per suos magistros astringerentur labores, seniores fraternitatis debent accedere et suas iniurias exponere, quorum proposicionibus et responsionibus hincinde auditis ipsis partibus iusticiam exactam sine quauis dilatione debebunt ministrare.

§ 6. Pro suo seruo siue discipulo suus magister censum regalem debet

soluere, quamdiu apud eum moram traxerit, quem in victu et amictu tenebitur prouidere, nequidem nudus nec discalceatus incedet neque ambularet.

§ 7. Insuper ordinauerunt et disposuerunt, quod pro erigenda eadem fraternitate et pro necessarijs comparandis ad eandem fraternitatem spectantibus, quilibet ipsorum per sex grossos inprimis pecuniae communis debet componere; alij vero, qui postea eandem fraternitatem tenere et recipere vellent et reciperent, extunc inprimis debent et tenebuntur tres grossos pro vsu fraternitatis et duo talenta cere dare et reponere, et quibusuis quatuortemporibus anni, videlicet Spiritus sancti, sancte Crucis, Lucie et Cinerum quilibet ipsorum de eadem fraternitate per vnum debebunt et tenebuntur ad ladulam reponere grossum.

§ 8. Item statuerunt, quod pro eisdem quatuortemporibus singulis annis debent conuenire ad ecclesiam sancte Katherine in Kazimiriam ad diuina, et ibidem missam, que pro fratribus eiusdem fraternitatis celebrabitur, audire et duos denarios quilibet eorum offerende ad altare dare et reponere; et qui id facere neglexerit, totiens quotiens transgressus ea fuerit, vnum talentum cere fraternitati eedem soluere debebit. Et ibi quilibet eorum diuina audiendo tenebitur et debebit quindecim orationes dominicales, decem septem angelicas salutationes et trinum simbolum pro vnitate et comuni bono et animabus fratrum in eadem fraternitate decedendorum decantare.

§ 9. Quibus diuinis officijs peractis debebunt ad aliquem locum congruum descendere, sua negotia ad fraternitatem prefatam spectantia tractaturi et dispositurі, quem locum et horam seniores fraternitatis eiusdem ipsis sunt assignaturi et demonstraturi.

§ 10. Qui seniores eiusdem fraternitatis quatuor numero esse debebunt et per fratres singulis annis elligentur et assignabuntur, quorum mandatis et preceptis in licitis et honestis, que spectant et pertinent ad eandem fraternitatem, debent parere et obedire ac ipsos vt seniores honorare.

§ 11. Ad quam fraternitatem nullus fratrum vel familiarium ipsorum cum armis, quibscumque dicantur nominibus, debebit venire, neque aliquam contentionem, gwerram aut litem facere seu mouere; quod si aliquis in aliquo premissorum peccauerit, pro primo excessu vnum talentum, pro secundo duo cere soluere debebit et pro tertio nobis aut officialibus seu successoribus nostris penam vnius sexagene succumbet. Et si vnus alterum, quod Deus auferat, ibidem offenderet seu wlneraret, extunc penam prefatam vnius sexagene irremissibiliter soluere debebit.

§ 12. Item postquam aliquem de hac luce migrare contigerit, extunc omnes de eadem fraternitate vigilijs, sepulture et exequijs pro eodem fratre defuncto fiendis proprijs debebunt interesse in personis; quod si aliquis propria non possit interesse in persona, arduis prepeditus negotijs, a senioribus fraternitatis licentiam poterit recipere et alium loco sui deputare et mittere, qui huiusmodi intererit exequijs; quod si facere neglexerit, pro quolibet excessu vnum talentum cere soluere debebit. In quibus etiam exequijs quilibet duos denarios ad offerendam dare debebit et orationes dominicales et angelicas salutationes et simbola in eisdem exequijs pro fratre defuncto tot, vt premissum est, decantabit.

§ 13. Ad quas etiam orationes prefatas faciendas magnis festiuitatibus

quilibet frater astrictus pro animabus fratrum defunctorum, alijs vero festiuitatibus et diebus dominicis solum quilibet pro animabus eorundem fratrum debebit decantare quinque orationes dominicales, septem angelicas salutationes et vnum simbolum.

§ 14. Similiter si serwm seu discipulum ipsorum [decedere] contigerit, extunc ipsum vt alium proprium sepellire debebunt et easdem exequias fieri facient, prout cuilibet fratri de fraternitate.

§ 15. Item si aliqua iniuria eedem fraternitati esset illata per fratres regulares ad sanctam Katherinam, extunc poterint se ad aliam ecclesiam transferre, vbi ipsis melius visum fuerit cum eadem fraternitate.

Eatenus nobis debita cum instantia supplicarunt, quatenus ipsis literas nostras prefatas propter ipsorum meliorem tuitionem, defensionem ordinemque dare et concedere dignaremur. Nos vero sane attendentes, ipsorum peticionem fore iustam et rationi consonam, et quod in humanis disposicionibus nihil salubrius cernitur, quam ab erroribus et scandalis delirandi et suis peruicatijs fruendi, certis cohercere et reuocare remedijs, et vt omnia et singula prefata in robore et firmitate suis decentius persistant ac effectum ab obedientia et timore recipiant, easdem nostras literas sigillo nostro communitas et corroboratas dare et concedere mandauimus et fecimus, per reuerendissimum in Christo patrem dominum Iohannem Dei gratia episcopum Cracouiensem confirmandas, decernentes insuper, quod expost nullus de eadem fraternitate neque ipsorum successores alias nouas ordinationes vel dispositiones seu alias quascumque exactiones, que contrauenire deberent ipsorum huic fraternitati et ordinationi, audeat facere et inuenire; et si aliqui sua temeritate fecerint, nos extunc illas vel officiales seu successores nostri potestatem habebimus in nichilum redigendi, iniuriasque omnes et singulas, que in eadem fraternitate essent exorte et que recte ad eandem fraternitatem pertinerent, quas seniores fraternitatis inter se sopire neque extinguere possent, illas nobis aut officialibus seu successoribus nostris pro tempore existentibus, discuciendas et diffiniendas deferre debebunt et tenebuntur. Que omnia et singula prefati seniores suo et totius communitatis piscatorum nominibus susceperunt et approbarunt. Presentibus ibidem honorabili et discretis viris dominis: Iohanne de Blogye canonico Curzelouiensi, Nicolao de Schydlowyecz notarijs publicis, Stanislao de Mstow capellano, familiaribus nostris et alijs multis fidedignis testibus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Actum et datum Cracouie feria sexta infra octauas Corporis Christi, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo primo.

Nos itaque Sigismundus Augustus supplicationi praefatae piscatorum memoratorum benigne annuentes, literas praescriptas in omnibus punctis, clausulis, articulis et conditionibus approbamus, confirmamus et ratificamus, decernentes eas et omnia in illis contenta robur debitae firmitatis perpetuo obtinere. Quia vero ectiam nomine piscatorum praescriptorum suburbij Kasimiriensis ac totius contubernij eorum declaratum est nobis, predecessores eorum fuisse atque et eos solos nunc esse in vsu Istulae fluuij piscaturasque in eodem fluuio supra et infra ciuitatem Cracouiensem vno miliari supra, videlicet ad limites villae Przegorzali et infra ad antiquum meatum Istu-

lae circa limites villae Plaszow, eos ipsos piscatores presentes et futuros in vsu et piscatura fluuij praescripti per spatium supra expressum, in cuiuscumque vsu praedecessores eorum fuerunt et nunc ipsi sunt atque esse de iure debent, relinquimus et conseruamus praesentibus literis nostris perpetuo et in aeuum, atque omnibus, quorum interest, praecipimus, vt eos sine quibusuis excusationibus conseruent, conseruarique iubeant, pro gratia nostra et suo officio. Harum testimonio literarum, quibus sigillum nostrum est appensum. Datum Piotrcouiae in conuentu generali regni, duodecima die mensis Ianuarij, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo nono, regni nostri anno vigesimo nono. — Ioannes Ocieski r. P. canc. sst. — Relatio magnifici Ioannis de Oczieschino regni Poloniae cancellarij, generalis Cracouiensis, Osswieczimensis, Zatoriensis, Sandecensis, Olstinensisque capitanei.

Dokument pargaminowy, zblakły i zniszczony, opatrzony większą pieczęcią koronną z czerwonego wosku, również znacznie uszkodzoną, zawieszoną na sznurku z różowego i zielonego jedwabiu, przechowany jest w cechu rybaków Krakowskich. Tekst dokumentu Grzegorza Lubrańskiego, wielkorządcy Krakowskiego z r. 1481, podajemy wedle oryginału bardzo zniszczonego i zetlałego, który się również w cechu rybaków Krakowskich znajduje. Pieczęć u tego oryginału, która niegdyś na pasku pargaminowym zawieszoną była, oderwana.

505. 1559. die 18. m. Aprilis, Cracoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae numerum tabernarum pistoriarum Casimiriensium auget.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, vniuersis et singulis, quia volentes nostris ciuitatisque nostrae ac pistorum nostrorum et aliorum omnium tam indigenarum quam hospitum Cazimiriensium et aliorum interesse habentium commodis et vtilitati prospicere, literas priores a serenissimo olim domino parente nostro ac nobis ipsis ratione camerarum pistorum siue panis tum et venditionis molitionisque in molendinis nostris capitaneatus Cracouiensis frumentorum ac coeterarum omnium rerum, praerogatiuarum et condicionum, facultatumque et ordinationum, constitutionumque, quaecunque pistoribus contubernioque eorum iuste et legitime concessae sunt, quas hic pro expressis habere volumus, confirmamus, approbamus et ratificamus ac in debito robore firmitateque omnia et singula illa relinquimus; commodiorem [tamen] panis vendicionem in ciuitate nostra Cazimiriensi reddere, ac maiorem gratiam nostram erga pistores contuberniumque eorum declarare cupientes, concedimus atque permittimus pistoribus ciuitatis nostrae Cazimriensis, vt in eo loco, vbi nunc viginti et vnam cameras pistorias causa vendendi panis exaedificatas habent, nempe in spatio longitudinis viginti septem, la itudinis vero nouem vlnarum mercatoriarum per dimensionem quandam bre-uiorem camerarum, quemadmodum eis generosus Ioannes Bonar castellanus Biecensis, magnus procurator arcis nostrae Cracouiensis vel eius viceprocurator in spatio praefato, in quo nunc viginti vna camerae praescriptae sunt,

cameras eiusmodi emensurauerit, constructionemque camerarum disposuerit, tres adhuc cameras causa vendendorum eiusmodi panum construant et exaedificent, sic vt in hoc ipso spatio, in quo nunc vna viginti camerae sunt, cuius quantitas longitudine viginti septem, latitudine vero nouem vlnas mercatorias excedere non debet, viginti quatuor vniformes, vnius videlicet in longitudine et latitudine quantitatis cameras singulas habere possint. Porro duas ex his cameris tribus memoratis, quas nunc construere et exaedificare permittimus, sub censu et iure nostro, quemadmodum aliae omnes sunt, fieri et esse semper volumus, tertiam vero ac censum prouentumque . . . . . ex eadem camera [commodo et vtilitati publicae] contubernii pistorum praefatorum, nempe pro comparanda armatura eiusdem contubernii assignamus, damus atque donamus cum omni iure, dominio ac proprietate tenendam, habendam, possidendam et vtifruendam perpetue et in aeuum. Volentes praeterea prouidere modumque augendarum et diminuendarum camerarum praescriptarum iam deinceps imponere, praecauemus atque hisce literis nostris edicimus, obseruarique perpetuo volumus, ne ab eo tempore numerus viginti quatuor camerarum pistoriarum praefatarum vllo modo minuatur augeaturque, in quo nobis serenissimisque successoribus nostris et quibuscumque aliis cuiuscunque status, condicionis, officii ac praeeminenciae hominibus potestatem facultatemque omnem adimimus, nec contra ituros nos successoresque nostros et quemlibet alium pollicemur; alioquin si quid in contrarium factum fuerit, id nullo modo cautione voluntateque nostra praesenti manere potest. Et proinde . . . . . vniuersorum et singulorum specifice tamen ad generosi Ioannis Bonar de Balicze castellani Biecensis, magni procuratoris Cracouiensis, Scepusiensis, Rabstinensisque nostri capitanei ac eius viceprocuratoris et aliorum . . . . . um et pro tempore existentium notitiam deducimus mandamusque, vt dictos pistores nostros Cazimirienses modernos et futuros in praemissis omnibus conseruent, omniaque in sua . . . . . interesse obseruent et ad debitum finem f . . . tumque deducant perpetuis temporibus. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Datum Cracouiae decima octaua die mensis Aprilis, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo nono, regni nostri anno trigesimo. — Ioannes Ocieski r. P. canc. sst. — Relatio magnifici Ioannis de Ocziessino r. P. cancellarii, Cracouiensis generalis, Osswiencimensis, Zatoriensis, Sandecensis, Olstinensisque capitanei.

Dokument pargaminowy, wskutek wilgoci bardzo zniszczony. Pieczęć wraz z sznurkiem oderwana.

506. 1559. die 20. m. Aprilis, Cracoviae.

Sigismundi Augusti regis Poloniae edictum de vasorum stanneorum a cantrifusoribus Cracouiensibus experimento agendo.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogithiaeque etc. dominus et haeres. — Vni-

uersis et singulis pallatinis, castellanis, capitaneis, proconsulibus, consulibus caeterisque regni et dominiorum nostrorum incolis ac aliis, quorum interest, syncere et fidelibus nostris dilectis, gratiam nostram regiam. Syncere et fideles nostri dilecti! Speciali nostro diplomate fecimus potestatem cantrifusoribus ciuitatis nostrae Cracouiensis, vt liceat ipsis stannum communi appellatione *purlauther* vocatum, siue durum voluerint siue molle, tantae puritatis, prout e montibus naturaliter eruitur aut Gedani conficitur, praeparare, atque vasa et opera ex eiusmodi puro stanno fabrefacta, aquila, literis S et A simul complicatis impressa, signare, ad differentiam alterius stanni duodecim graduum, quod Wratislauiense dicitur, ex quo iuxta probam in praetorio Cracouiensi seruatam, vasa operaque aquila itidem sed absque literis signata, ex aequo cum Wratislauiensibus conficiunt: ita videlicet, ut ex eiusmodi stanno vtroque itidem cantrifusores aliarum regni nostri ciuitatum et oppidorum omnia vasa operari et iuxta exigentiam vtriusque ad instar Cracouiensium aquilis similiter imprimi teneantur, nec deinceps vllo alio stanno, quod sit inferius graduum duodecim, in vasis conficiendis vti audeant, vtque cantrifusores aliarum ciuitatum ac oppidorum subsint superioritati cantrifusorum Cracouiensium, ita, vt ii tempore nundinarum de eorum vasis et operibus vbique in regno et dominiis nostris vendendi gratia expositis, experimenta seu probas sumendi citra renitentiam et contradictionem cuiusque plenam habeant facultatem; et si alicubi vasa operaque inferioris stanni, quam sit graduum duodecim, compererint confecta, illorum alteram medietatem pro fisco nostro regio, alteram vero pro locicapitaneo capiant. Vt autem eo diligentius et exactius iidem cantrifusores Cracouienses eiusmodi vasis et operibus suis fabrefaciendis aliorumque reuidendis, ne illis simplicibus hominibus imponatur, insistant, constituimus et inhibuimus eiusmodi nostro diplomate, ne quisque regni et dominiorum nostrorum incola, siue sit Christianus siue Iudaeus, stannum extraneum, operaque ac vasa ex illo confecta, in regnum et dominia nostra sub paena praescripta ad vendendum inferat; extraneis tamen id facere permisimus at sub ea conditione, vt eiusmodi vasa operaque stannea aliunde adducta, more mercatorum centenarii aut semicentenarii pondere diuendant, et vt a venditione eorum lapide aut libra seu commutatione nouorum pro vetustis prorsus abstineant; secus autem facientes amissionem omnium vasorum patiantur, quorum alteram medietatem nobis alteram vero locicapitaneo reseruauimus. Quamobrem s. ac f. vestris mandamus omnino habere volentes, vt cantrifusores ciuitatis nostrae Cracouiensis praedictae modernos et pro tempore existentes iuxta praerogatiuas praescriptas in omnibus punctis et clausulis non solum conseruent, verum etiam tueantur et defendant, et vt ab aliis conseruentur, auxilio et ope sua ad eorum requisitionem, vbi opus fuerit, eisdem praesto sint. Pro gratia nostra et officio secus ne fecerint. Datum Cracouiae XX Aprilis, anno Domini MDLIX, regni nostri XXX. — Ad mandatum sacrae regiae maiestatis proprium.

Dokument papierowy, przechowany w cechu konwisarzy Krakowskich. Pieczęć na dokumencie poniżej tekstu wyciśnięta. (Kopija W. Gąsiorowskiego).

507. 1559. die 3. m. Maii, Cracoviae.

Sigismundus Augustus rex Poloniae enucleat privilegia, quibus lanii Cracovienses a portorio sunt liberati.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis et singulis, harum notitiam habituris, relatum esse nobis per certos consiliarios nostros nomine seniorum totiusque contubernii fraternitatis laniorum ciuitatis nostrae Cracouiensis, quod tametsi ex clementia et benignitate serenissimi Cazimiri magni regis Poloniae, aliorumque antecessorum nostrorum concessae eisdem laniis Cracouiensibus sint libertates et immunitates, tantum numerum boum ex terris nostris Russiae ac aliis terris per loca consueta priuilegiis eorundem specificata et descripta, viis itinerum rectioribus libere et sine quouis impedimento pro vsu necessitateque maccellorum Cracouiensium expellendorum, a nouisque exquisitis atque insolitis teloneis et vectigalibus ipsi lanii cum bobus transeuntes liberi et absoluti facti sunt: quas quidem libertates et immunitates tam in serenissimorum antecessorum nostrorum, quam nostris priuilegiorum literis contentas, nos non solum confirmauimus, sed etiam speciali priuilegio decretoque nostro perpetuis temporibus eisdem laniis datas concessasque esse declarauimus, interpretatique sumus: nihilominus tamen nonnullos subditos nostros impetratis a nobis serenissimisque antecessoribus nostris literis priuilegiorum posterioris datae super exactionem teloneorum, conari derogare priori concessioni libertatum et immunitatum, super non solutionem teloneorum laniis Cracouiensibus a nobis serenissimisque praecessoribus nostris concessorum, atque illos cogere a bobus ad solutionem teloneorum praestandam, in derogationem praeiudiciumque priuilegiorum eorundem. Quare nos volentes, ne quisquam eo nomine concessiones serenissimorum antecessorum nostrorum nostrasque largius interpretetur eisque vtatur, atque se extendunt, priuilegia commemorata serenissimi Cazimiri regis aliorumque praecessorum nostrorum nostraque ita declaramus et interpretamur harum serie literarum: eis priuilegiis, quae quidem a nobis serenissimisque antecessoribus nostris superius recensitis prius concessa sunt laniis Cracouiensibus, in quorumque vsu et possessione ipsi lanii Cracouienses extiterint, super immunitates non soluendorum a bobus teloneorum et vectigalium quorumcumque insolitorum nouorumque et exquisitorum, non posse derogare posterioris datae priuilegia nostra, serenissimorumque praecessorum nostrorum, neque vigore eiusmodi priuilegiorum posterioris datae vllis arestis aut depactationibus ad solutionem teloneorum lanios Cracouienses a bobus illorum in necessitatem maccellorum Cracouiensium cogendos, sed libere et sine arestatione aut quouis impedimento boues eorundem Cracouiam ad pellendum permittendos esse. In cuius rei fidem et testimonium sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Datum Cracouiae feria quarta in vigilia Ascensionis Domini, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo nono, regni vero nostri anno trigesimo. — Ioan-

nes Ocieski r. P. cancellarius sst. — Relatio magnifici Ioannis de Oczieschino regni Poloniae cancellarii, Cracouiensis generalis, ac Osswieczimensis, Zatoriensis, Sandecensis, Olstinensisque capitanei.

Oryginał pargaminowy, przechowany w cechu rzeźników Krakowskich. Na pasku pargaminowym wisi większa pieczęć koronna z czerwonego wosku, znacznie uszkodzona. (Kopija W. Gąsiorowskiego).

508. 1559. die 21. m. Maii, Cracoviae.

Statuta contubernii sartorum Casimiriensium.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quorum interest, vniuersis et singulis, harum noticiam habituris, quod venientes ad nostram praesentiam honesti seniores et fratres contubernij sartorum de Cazimiria, obtulerunt nobis quosdam articulos in fraternitate ipsorum communiter laudatos, petentes eos ipsis et eorum toti contubernio sartorum Kasimiriensium per nos perpetuo dari et adscribi. Nos vero, qui optimum ordinem tam publice, quam priuatim in omnibus ordinibus et statibus nostris conseruari volumus, quicquid ad eius conseruationem pertinere iudicamus, id libenter sane quibusuis subditis nostris, tanquam aequa petentibus, renuere non sumus asueti. Quare eos quoque articulos, qui infrascripti sunt, vtpote ad bonum rectumque ordinem constitutos et laudatos, praefatis senioribus et fratribus contubernij sartorum Casimiriensium ratos esse volumus, ac ab omnibus, quorum interest, perpetuo obseruari debere decernimus. Quorum tenor sequitur et est talis:

§ 1. Inprimis quod cum aliquis artificij sartorij socius voluerit effici magister ac congregacionis nostrae frater, is primum debet in generalem congregacionem contubernij venire et illic praemissa debita ac honesta salutatione, petet assignari sibi tempus ad ostendendum specimina artificij et magisterij sui. Ibi exigente illius digna ac iusta peticione deputabitur illi spacium temporis congruum et certum pro ostendendis speciminibus magisterij infrascriptis iuxta cursum artificij sartorij iam dudum obseruatum. Quae insignia magisterij sui creta praesignabit seu scribet in mensa coram omnibus magistris senioribus et iunioribus. Primo itaque praesignabit seu scribet albam sacerdotalem, secundo humerale, tercio cassulam, quarto pallium, in quo aspergitur in ecclesijs, quinto capucium doctorale, sexto capam monachalem, septimo phaleram equorum alias *nastolke*, octauo manicas more antiquo dictas *zarekawie staroswieczkie*, nono tentorium in duabus pulis, decimo aliud tentorium.

§ 2. Quum vero ille, qui specimina magisterij artificij sui debite ac bene commonstrauit, iam in contubernium susceptus fuerit, florenos septem peccuniae pro sustentamento et augmento rei contubernalis necnon ad armatam contubernalem loco collationis, quam exnunc ob maiores sumptus abolitam esse volumus, dare et soluere tenetur. Si autem aliquis tam seniorum quam

etiam iuniorum magistrorum ad reuidenda eiusmodi signa magisterij neglexerit, aut temere venire noluerit, punietur pena sex grossorum.

§ 3. Item quum aliquis corruptor alias *sturarz*, quamuis in contubernio studuit, voluerit etiam sartorum contubernium habere, fraternitatemque suscipere, is vltra summam superius expressam grossos duodecim contubernio dare tenebitur, exceptis illis, qui apud magnates seruientes laborant. Similiter qui non in contubernio artificium studuit et confrater esse voluerit, talis etiam vltra summam iam expressam cum omnibus contubernij magistris composicionem dignam facere debebit. Filij autem contubernij magistrorum medietatem (s) praedictarum omnium impensarum superius expressarum contubernio data et soluta, signis tamen magisterij prius praesignatis et descriptis, locum magistri obtinebunt et habebunt.

§ 4. Item quilibet in contubernium artificij sartorum susceptus suae genealogiae conseruationisque ac in artificio eruditionis literas in contubernio circa susceptionem monstrare tenebitur. Qui vero interea literas sui legittimi ortus et eruditionis nancisci non poterit, ad medij anni decursum inducias ad afferendas eiusmodi literas habebit. Si autem literas pro tempore praefinito non attulerit, eas non monstrauerit, paenam iuxta arbitrium magistrorum luet.

§ 5. Item iunior magister tamdiu in contubernio seruiet, donec ipsum alter subsequatur. Et idem hic Kasimiriae, alter vero in Ponte regali etiam iunior, quandocunque illis per seniores mandatum fuerit, fratres circumire tenebuntur. Et quicunque per iuniorem denunctiatus friuole venire noluerit, luet paenam grossos sex.

§ 6. Item in contubernium seu congregationem praesertim bannitam vt nemo armatus veniat, volumus sub paena sex grossorum. In eademque congregatione vnusquisque honeste sese gerat ac prudenter res et causas suas agat sub paena sex grossorum iuxta deliquium suum succumbenda. Item si aliquis contra alium fratrem insurrexerit verbis inhonestis, punietur iuxta arbitrium magistrorum.

§ 7. Item nemo ex conuentione bannita audeat exire absque consensu seniorum sub paena vnius grossi; qui vero exiens ex hospicio temere discesserit, punietur paena sex grossorum. Item quicunque in duabus septimanis, prout ab antiquo consuetum est, ad hospicium venire neglexerit, punietur vno grosso.

§ 8. Item quum tempus venerit eligendi seniores, tunc assessores prioris mensae vnum eligent et iuniores magistri alium. Tandem ipsi in annum sequentem hospicium, vbi confratres conuenire et res suas seruare poterint, eligere debent. Et si quis officium senioris suscipere recusauerit, punietur mulcta vnius lapidis cerae.

§ 9. Item si aliquis magister exierit de ciuitate absque licentia omnium fratrum non habita causa legittima, manseritque extra fraternitatem per annum vnum, nec interea contubernio satisfecerit, rediensque voluerit iterum artificium exercere, talis tenebitur tanquam nouus magister denuo fraternitatem suscipere.

§ 10. Item quum aliquis magistrorum susceperit discipulum, debebit illum non plus solummodo per quindenam in probacione habere sub paena

sex grossorum qualibet conuentione nostra succumbenda; post decursum vero quindenae debet huiusmodi discipulum in contubernio manifestare et modo consueto ad erudiendum artificium suscipere et grossos octo ad cisticulam ipse discipulus aut magister suus pro eo soluere tenetur, dato si etiam discipulus aufugeret.

§ 11. Item si (quod absit) contigeret, ut aliquando nonnulli magistri contubernij, nostri confratres, domi, in via siue in hospicio vel alio quocumque loco inter se litigauerint aut verberauerint, tales pro administranda iusticia ad seniores totumque contubernium recurrere debent sub paena grossorum sex. Tandem si alicui eorum grauamen et praeiudicium in contubernio esse videretur, licebit ei ad superius officium pote ad consules aduocatumque se euocare, nulla paena sequente.

§ 12. In iis omnibus supra et infra scriptis articulis seniores, si aliquando delinquerint, dupliciter puniendi sunt.

§ 13. Item omnes et singuli magistri omnes ordinaciones superius et inferius notatas et obseruationes ac obedientias oneraque omnia irrecusabiliter perpetue seruare tenebuntur. Quisquis vero magistrorum hanc obedientiam senioribus magistris iuxta ordinacionem praestandam subire reluctauerit, is sex grossorum paenam contubernio quoties aut obedientiam praestare, aut caetera onera contubernij subire recusauerit, ponere erit astrictus.

§ 14. Item nouus magister post susceptionem contubernij ante decursum vnius anni vxorem legitimam iuxta ritum sanctae matris ecclesiae ducat; quod si non duxerit, punietur annis singulis achtuali ceruisiae iuxta morem aliorum contuberniorum.

§ 15. Item cum frater senior iuniorem alicubi miserit in negocijs fraternitatis et ille negligens fuerit aut noluerit, penabitur in sex grossis.

§ 16. Item nullus opificij sartorum socius extra iurisdicionem Kasimiriensem, quantum se contubernium sartorum Cazimiriensium extenderit, artificium exercere poterit, sed apud magistrum contubernij se locare et illic artificium laborare debebit. Qui vero praetactorum sociorum contubernio subiectus esse recusauerit, et extra contubernium artificium laborauerit, ac artificij corruptor praepeditorue alias *zaskodnik* extiterit, is si in ciuitate praeuentus fuerit, per familiam ciuilem, qui vero apud Iudeos, per familiam castrensem detinebitur et ad officium, in cuius iurisditione fuerit detentus, in carceres deducetur conijcieturque et iuxta excessum punietur.

Quos quidem articulos superius expressos et coram nobis exhibitos, nos Sigismundus Augustus rex praefatus eisdem senioribus fratrum contubernij sartorum in Casimiria damus, donamus perpetuoque adscribimus, per eos, quorum interest, tenendos et obseruandos, decernentes eos robur firmitatis debite semper obtinere debere, nisi forte eorum aliqui comperiantur, qui iuri communi libertatibusque contraueniant, tales enim ipsis ratos esse nolumus. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Craccouiae die vigesima prima mensis Maij, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo nono, regni vero nostri anno trigesimo. — Ioannes Ocziesky r. P. cancellarius sst. — Relatio magnifici Ioannis de Ocziessino regni Poloniae cancellarii, Cracco-

uiensis generalis ac Oswieczimensis, Zatoriensis, Sandecensis, Olstinensisque capitanei.

Acta Consul. Casimir. 759, str. 540.

509. 1559. die 9. m. Iunii, Cracoviae.

Sigismundi Augusti regis Poloniae decretum, inter magnum procuratorem arcis Cracoviensis et consules civesque Casimirienses de pannicidiis Casimiriensibus litem dirimens.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis, deductam esse ad nos per appellationem a sentencia generosi Ioannis Bonar de Balicze castellani Biecensis, magni procuratoris arcis nostrae Cracouiensis, Scepusiensis, Rapstinensisque capitanei causam inter ipsummet generosum Ioannem Bonar de Balicze castellanum Biecensem ac magnum procuratorem Cracouiensem actorem, et consules ciuesque Cazimirienses, pannicidiorum ciuitatis Cazimiriensis possessores, citatos vigore literarum mandati nostri occasione pannicidiorum Cazimiriensium, quae nullo iure competenti citati obtinere dicebantur, emanatarum, vti actis reliqua latius continentur, in terminoque hucusque ad relationem nostram continuato, partibus vtrisque coram nobis praesentibus, terminumque attentantibus, posteaquam abrogata sentencia memorati generosi Ioannis Bonar magni procuratoris Cracouiensis ideo, quod mandati nostri metas ipse generosus Ioannes Bonar excesserit, decreuissemus producendorum per citatos priuilegiorum super pannicidia coram nobis locum competentem esse, atque citati exhibito coram nobis priuilegio serenissimi Vladislai regis de data Cracouiae sabbato infra octuas Assumptionis gloriosissimae virginis Mariae, anno millesimo trecentesimo octuagesimo nono, allegabant, se vigore priuilegii eiusdem pannicidia secundum iura et priuilegia pannicidarum Cracouiensium, quibus etiam priuilegiis ex aequo gaudent, iure haereditario perpetuoque partim a progenitoribus, auis et proauis suis, partim etiam iure emptionis ac resignationis possidere, eademque ratione censum ad magnam procurationem pendere, ob idque se iuxta praescriptum priuilegii eiusdem a nobis conseruari atque ab hac impetitione liberos pronunciari expetebant. Contra magnus procurator referebat, pannicidia eadem ad nos atque magnae procurationis officium mere, iustoque ac legitimo titulo pertinere, non solum ex eo, quod possessores eorum censum nobis soluunt, verum etiam quod igne aut vetustate consumpta nostro sumptu atque impensa reficiantur, restaurenturque. Ad ea citati asseuerarent sumptibus propriis pannicidia a se restaurari construique, atque vigore priuilegii sui haereditariam possessionem eorundem obtinere. Nos cum consiliariis et jurisperitis nostris controuersia partium examinata, literisque et juribus productis diligenter reuisis et perpensis, priuilegio commemorato serenissimi Vladislai regis inhaerentes decernimus, jus perpetuum et haereditarium circa

ipsos pannicidas Cazimirienses super eiusmodi pannicidia atque vniuersa aedificia eorundem permanere, ita tamen, quod ex singulis pannicidiis possessores illorum per duas marcas pecuniarum census annui iuxta dispositionem eiusdem priuilegii ipsi generoso Ioanni Bonar magno procuratori praesenti et aliis pro tempore existentibus soluere, atque deinceps pannicidia tectumque eorundem reficere et reparare ipsi pannicidae in vsus suos sumptibus propriis tenebuntur. Quod autem attinet ad sumptum, quem commemoratus generosus Ioannes Bonar magnus procurator in aedificia muri atque tecti eorundem pannicidiorum exposuit, id ad aliud tempus reiicimus, hac nostra sentencia mediante. In cuius rei fidem sigillum nostrum est subappensum. Datum Cracouiae feria sexta ante festum sancti Vitti proxima, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo nono, regni vero nostri anno trigesimo. — Ioannes Ocieski r. P. canc. sst. — Relatio magnifici Ioannis de Ocziessino r. Poloniae cancellarii, Cracouiensis generalis, Osswiencimensis, Zatoriensis, Sandecensis, Olstinensisque capitanei.

Dokument pargaminowy. Pieczęć wraz z rzemykiem oderwana.

510. 1560. die 11. m. Martii, Cracoviae.

Senatus consultum de numero cauponarum in suburbio »Cerdonia« dicto, instituendarum.

Feria secunda post dominicam Reminiscere proxima. — Petentibus senioribus communitatis suburbanae in Cerdonia, constitutum est frequenti senatu nostro tum communis incolarum illius loci necessitatis causa, tum tranquillitatis omnis augendae amouendarumque comessationum illo praesertim multis periculis obnoxio loco, maximeque ignis euitandi gratia, ne amplius passim cereuisiam propinare cauponariamque exercere incolis Cerdoniae ac confinium ad eandem spectantium locorum liceat, sed ut quatuor tantum cauponae in toto illo tractu sint, et quidem non ut in eis cuiquam ad mensam ut uulgo aut ad ebrietatem cereuisia propinetur, sed ut tantummodo ad domos uicinorum incolarumque disportetur, idque ita fiat sub poena vnius sexagenae magistratui illius loci reponenda ab eo pincerna, qui contra eiusmodi constitutionem peccauerit. Erunt autem hae quatuor cauponae in his locis: vna in platea lata, altera in piscatoria, tertia in figulorum platea, in pectinariorum quarta. Animaduertentque diligenter harum pincernae cauponarum, ne alibi quam apud eos cereuisia a quoquam propinetur, delaturi illico officio, si quid tale compererint. Pendent autem ad munitiones, ornamenta sustentationemque reipublicae illius hae ipse quatuor cauponae a singulis actualibus cereuisiae singulos grossos, qui vna cum poenis a transgressoribus statuti datis ad erarium illius loci reponentur.

Porro haec constitutio in vsu esse debet tantummodo eo temporis spatio, quod extenditur a festo sancti Michaelis ad festum Paschatis usque et non contra.

Acta Cons. Crac. 21, str. 738.

511. 1560. die 22. m. Aprilis, Casimiriae.

Senatus consultum de cauponibus avenariis.

Actum feria secunda post dominicam Conductus Paschae. — Panowie raicze przikazali y then porządek miedzi wsistkiemi masniki okolo owsza targovania y kupovania tak s thei strony yako y s Krakowa y thesz okolo mazi y powrozow vczinili:

§ 1. Naprzod abi wsiszczi targovali, a ktori s nych czo kupi tak owsza, mazi, powrozow, ma sie s drugiemi dzielicz. A ktoribi rzekl, ysz mu ze wsy na gotowe przivieziano abo w dlugo (s) abo na visink, aby go zadni do domu niesmial sipowacz ani mazi stawiacz, alie sie maią wespolek dzielicz.

§ 2. Thesz yesliby ktori mial drogi owiesz a nye mogl go viprzedacz, thedi czi, ktorzi maią tanszi, nyemaią przedavacz, aszby on drogi viprzedal.

§ 3. Item aby zaden nyesmial targv psowacz tak w kupovaniv iako w przedaniv, iedno wedlie drugich, a tho dlia tego, ysz drudzi tedi iako go samy maią, na sloscz drugiem daią, a tho ysz czinsz maly davaią.

§ 4. Item aby zadny s nych yvsz od tego svietego Voicziecha blisko przislego na kasde svietho y niedziele nieprzedawal iedno ieden, a tak porzatkiem.

§ 5. Item aby thesz zadny s nych w domv abo zadzią nyesmial kiedy nany nieprzislo swięto przedawacz; a yesly by ktori na dzien swietha abo nyedzielie nyemial dostatkv, thedi volni drugiemv sąsiadowi bedzie przedawacz a nye przestepowacz any na przeczivko abo yndziei bracz, alie rzedem aby slo.

Ktori porządek wsisczi prziiely a panowie raicze pod siedzeniem y pod piączia grziwien vyni zalozili, ktori by tho smial przestepicz abo sie tego vazicz.

Acta Consul. Casimir. N. 759, str. 824.

512. 1561. die 30. m. Ianuarii, Casimiriae.

Senatus consultum de vasis alienis.

Actum feria quinta ante festum Purificacionis Mariae. — Panowie raycze ze wsistkimi pivovarmy y kaczmarzmi tho postanovienie nieodmienne vchvaleli, isz kiedi by v kogo czvdzi achtel zalani piwem bil nalezion krom viedzenia onego sąsiada, czij iest achtel, then achtel piwa ma bicz wsieth y do spitala ma bicz dany.

Acta Consul. Casim. 759, str. 1076.

513. 1561. die 18. m. Iulii, Cracoviae.

Senatus consultum de venditoribus vitreorum poculorum.

Feria sexta post festum Diuisionis Apostolorum. — Ex decreto dominorum consulum venditores et venditrices poculorum vitreorum confracta vitrea atque adeo vitrum contusum ac comminutum non priuatim singuli ad officinam vitreariam alias *do huthi*, verum omnes in simul ac communi omnium consensu deinceps mittere debent, ad eum scilicet modum, vt quilibet ipsorum vitrum confractum sub certa ac per ipsos tum, cum missuri erunt, constituta mensura aut pondere, in vnum locum comportabunt. Quod sic comportatum sumptu communi ad officinam vitreariam expedient, ac quicquid vitri formati pro illo confracto Cracouiam aduectum fuerit, inter se aequaliter diuident. Idque facturi sunt quilibet ipsorum sub pena amissionis institae, in eos irremissibiliter extendenda, qui decreto huic non obtemperauerint.

Acta Cons. Crac. 22, str. 108.

514. 1561. die 1. m. Septembris, Casimiriae.

De sagittariis.

Feria secunda die s. Aegidii. — Przi bitnosczi urodzonego pana Thomassa Postekalskiego, podrzenczego zamku Cracovskiego, ktori ku thei sprawie z roskazania iego mczi pana Bieczkiego na rathusz sijechacz raczil, zaloval sie opatrzni Mathisz Pokrziwka ymieniem wsistkiego pospolstwa y czechow miasta Kasimirza naprzeciwko starsem Kasimirskiem, isz ije ku strzelbie na ptaka przicziskają, ktora strzelba iest ijm obczięsliwa y ku vielkiemu ziwnosczi ych omieskaniu ktora strzelba za pana Valkiera zeswoleniem wsistkiego pospolstwa iest snisczona, a na iey miesczu strzelba z hakownicz do tarczei postaviona. Thamze starszi strzelczi przez opatrznego Caspra Michalovicza dawsy czitacz przivilei abo zesvolenie panow radziecz, voitow, przisiesnikow y wsistkich czechow miasta Kasimirza na strzelbę do ptaka, okazaly kleynoti dwoie srzebrne, jedne ku strzelaniu ptaka a drugie ku tarczi należące, poviedzieli, isz nicz novego niewcziniaią, iedno thego oboyga czviczenia, ktore bilo staradawna zachovane, żądaią, ktore acz sie bilo malo przesz obalenia strzelnicze y za skaraniem bozem, ktore wsieli przesz ogien, zaniechalo, a wsakosz za prosbą wsistkich czechow na strzeleczkiei kolacziei będączich, y na obietnicze ich, ktorą uczinili na strzelbę do ptaka, strzelnicza iest niemalem kostem postanoviona, tego postanovienia kielka osob tho zasz chcziely, by zepsovacz. A czo thu Mathisz Pokrziwka mienij, żeby the zalobę czinil od wsistkiego pospolstwa y od czechow, thedi poviedzieli, isz na thę zalobę pospolstwo wsistko y czechowie y nieprzisvalaly, żądaiącz aby z osobna bily thu przed urząd pusczani y słuchani.

Za thim wsistkiem kazano z izby radzieczkiei vistepicz, a tham gdi bili zosobna puszczani y sluchany, naprzod starzi garbarze, pothem sevczi, pothem slosarze, pothem garnczarze, pothem kovale, ktorzi poviedzieli, isz niechczą strzelacz do ptaka telko do tarczei. Pothem thesz bily visluchani pan voyth Kasimirski y Stradomski, thesz y panowie przysiesniczi; bily thesz zosobna pusczani slodovniczi, ktorich iest w Kasimirzu okolo 90, rzesniczi, ribitwi, piekarze, kusnierze, sukienniczi, plocziennicz, ktorzi iednostaynie poviedzieli, isz na obiedwie strzelbie chczą strzelacz y do ptaka y do tarczey vedlie starego zachovania. Po ktorem thich ludzi zesnaniu starszi strzelczi powiedzieli, isz czechovie, ktorzi sie tego sbraniają, niemają zadnego prawa ani przicziní, dla ktorej by niemieli strzelacz. A tak proszily, aby bili zathem okazanem przivileiem ku strzelaniu do ptaka przivíedzieni.

Pothem po niemalich sporach z obu stron uczinionych Mathisz Pokrziwka ymieniem ynsssich ządal, aby thilko thego roku od strzelania do ptaka bily volny, a pothem na ynsse czassi thedi sie podsvalają do ptaka strzelacz, alye za slusnemi namovami wsisczi s pospolstwa y czechow przesz thegosz Mathisza Pokrziwkę, ktorzi przed them nieprzisvalali, podsvoleli szię tego roku y pothem do ptaka strzelacz.

Acta scabin. Casim. N. 760, str. 44. Eustachy Ekielski: Miasto Kazimierz i budowle akademickie w tem mieście. Kraków 1869, str. 134.

515. 1561. die 16. m. Octobris, Casimiriae.

Senatus consultum de contubernio piscatorum.

Actum feria quinta ipso festo sancti Galli. — Pan burmistrz y panowie raycze przestrzegaiącz, aby svovolienstwa na miesczie y przed miastem miedzi ribitwi od tego czassu niebivali, dawsi na rathusz obeslacz wsistki ribitvi na Podbrzezu mieskaiącze

§ 1. zakazali, aby zadni s ribithvov niesmial do karczmi abo do sinkownego domu chodzicz z kulią, z kyczem any siekierką pod viną f. 2, na ktorą vine wsisczi ribitwi iednostainie sie zesvolily, iesli bi v ktorego takova bron bila w karczmie nalieziona.

§ 2. A czo sie doticze przekupstwa rib, ktore ribitwi y ich zoni przekupuią w miesczie y przed miastem, thego panowie raicze ym zakazali pod pieczią grzivien viny, ilie bi ktori ribithv abo iego zona takie przekupstwo czinily.

Acta Cons. Casim. N. 760, str. 75.

516. 1561. die 10. m. Decembris, in Łomża.

Sigismundus Augustus rex Poloniae decreta consulum Casimiriensium, inter braseatores, braxatores et cives cerevisiam coquentes lata, rata esse iubet.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, uniuersis et singulis, exhibuisse nobis certos consiliarios nostros nomine famatorum proconsulis consulumque nec non braseatorum et braxatorum totiusque communitatis ciuitatis nostrae Kasimiriensis certa rescripta tenoris infrascripti decretorum diui parentis nostri, debite executioni demandationem reconciliationemque et concordiam eorum mutuam occasione rerum et differentiarum, de quibus inter eos non conueniebat, nec non et ordinationes quasdam pro bono et utili regimine et mutua eorumdem charitate communi consensu publice constitutas, in se continentia, in papiro scripta et sigillo ciuitatis Kasimiriensis communita, sana, salua, nullique vicio aut suspitioni obnoxia, supplicasseque, vt eiusmodi rescripta et omnia eorum contenta authoritate nostra regia approbare, ratificare et confirmare dignaremur. Quorum is tenor fuerat:

Actum feria quarta post festum Vndecim millia virginum, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo primo. Famati domini proconsul et consules ciuitatis Kasimiriensis ad optata et instigationem famatorum aduocati Kasimiriensis et Stradomiensis, scabinorum, opificiorum, tribuum, ac a communitate ciuium ceruisiam braxantium et propinantium, vocato ad praetorium pleno ciuium numero, controuersiam inter braseatores et braxatores, communitatemque ciuium Kasimiriensium obortam, decreto sacrae majestatis regiae componendo ac tranquillitati reipublicae consulendo, iusserunt primum decretum sacrae majestatis regiae inter praefatos braseatores parte ab vna, et braxatores ciuiumque communitatem parte ab altera, feria sexta ante festum sancti Adalberti anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo secundo latum, publice coram omni ciuium coetu legi, cuius sacrae majestatis regiae decreti executionem ex communitate ciuibus ceruisiam braxantibus et propinantibus instanter fieri postulantibus, huic sacrae majestatis regiae decreto satisfaciendo demandauerunt, vt braseatores nullos priuatos concursus seu conuentus absque ciuibus ceruisiam braxantibus et propinantibus habere sub poena centum marcarum praesumant. Vbi vero quitpiam pro communi commodo statuere sancireque voluerint, omnes illos ex communitate ciues ceruisiam braxantes et propinantes ad congregationem et fraternitatem suam vocent, cum eisque communi omnium voto de publico commodo consulant. Discipulos denique eiusdem artis tam braseatores quam ex communitate ciues ceruisiam braxantes et propinantes omnes ex aequo instruant, familiam quoque eiusdem artificij omnes iuxta hoc ipsum sacrae majestatis regiae decretum foueant.

Actum feria quinta post festum Vndecim millia virginum. Quia braseatores Kasimirienses ad executionem sacrae regiae majestatis decreti fe

ria quarta post festum Vndecim milia virginum anno currenti per dominos consules Kasimirienses demandatam, tardi et difficiles se praeberent, ciuesque ceruisiam braxantes et propinantes ad coetum suum vocare ad resque et arma fraternitatis eiusdem admittere cunctassent, quare magnificus Ioannes Bonar castellanus Bieczensis, magnus procurator Cracouiensis etc. per magnae procurationis notarium ad id missum mandauit, vt braseatores et ciues ceruisiam braxantes et propinantes in vnam societatem et fraternitatem coeant, mutuisque conuictus sui officiis iuxta sacrae majestatis regiae decretum gaudeant et cistam ac res eiusdem fraternitatis ad praetorium afferant. Tandem in praesentia eiusdem notarii a sua magnificentia missi, Ioannes Ruski, Franciscus Franek, Gregorius Gorka, Ioannes Sieczko cum familia officii, seniores braseatorum ad annum praeteritum delecti, cistam et arma fraternitatis ad praetorium attulerunt.

Actum feria secunda in vigilia sancti Simonis et Iudae apostolorum. Omni ciuium multitudine ad praetorium congregata per dominos consules, cum domini aduocati Kasimiriensis et Stradomiensis, scabinorum nec non omnium artificum et ciuium assensu, delecti sunt huius fraternitatis braseatoriae et braxatoriae seniores ex communitate seu ciuibus ceruisiam braxantibus et propinantibus: Alexander Klossek, Stanislaus Pukal, Mathias Wężowka et Tiburtius Kosiczki, ex braseatoribus vero: Stanislaus Woithowicz et Ioannes Sieczko. Quibus post iuramentum per eos iuxta consuetudinem praestitum, cista, claues, sigillum argenteum, regestra, floreni decem octo in moneta grossi nouem, res et arma, per braseatores ad praetorium allata, sunt ad annum currentem concredita.

Actum feria quinta post festum Omnium Sanctorum. Tota ciuium communitate ad praetorium vocata, domini consules volentes, vt fraternitas braseatorum et ciuium ceruisiam braxantium et propinantium, quos braxatores appellant, iam iuncta et composita mutua dilectione vtatur, et ne post hac vlla dissidiorum ansa patefiat, pia admonitione in praesentia generosi domini Thomae Postękalski viceprocuratoris castri Cracouiensis commonuerunt, vt altera pars cum altera reconciliet, odiumque ante hac inter eas pullulans diluat omnemque noxam condonet. Ibi vtraque parte suo ordine consistente, imprimis famatus Valentinus pannitonsor aduocatus Kasimiriensis, suo ac omnium ex communitate ciuium ceruisiam braxantium nominibus cum braseatoribus transegit, obsecrans, vt fraternitas haec braseatorum cum braxatoribus ad decretum sacrae majestatis regiae iuncta adunataque sic perpetue vnita et indiuisa persistat, mutuaque dilectione roboretur, et quicquid rixarum, odiorum ac dissidiorum inter eos esset obortum, id totum ex animo condonet, deinde prouidus Ioannes Russki astantibus caeteris braseatoribus suo ac omnium braseatorum Kasimiriensium nominibus id ipsum, quod et Valentinus aduocatus Kasimiriensis braxatoribus praecabatur, porrectis tandem inuicem dextris charitatem et vnitatem perpetue inter se et ciues Kasimirienses ceruisiam braxantes seruandam stipulatim attestati sunt. Ex actis consularibus Kasimiriensibus transcriptum. — Nos itaque Sigismundus Augustus rex praefatus supplicationi eiusmodi benigne annuentes, rescripta praeinserta, quatinus vsus eorum retinetur, in omnibus punctis, clausulis, conditionibus et articulis approbamus, ratificamus et confirmamus, vimque et ro-

bur debitae firmitatis debere obtinere decernimus. Harum testimonio litterarum, quibus sigillum nostrum est appensum. Lomzae feria quarta post festum Conceptionis beatae Mariae virginis proxima, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo primo, regni nostri trigesimo secundo. — Ioannes Oczieski regni Poloniae cancellarius sst. — Relacio magnifici Ioannis de Oczieschino regni Poloniae cancellarii, Cracouiensis generalis ac Osswięczymensis, Zatoriensis, Schamboriensis, Olschtinensisque capitanei.

Acta Consul. Casimir. 764, str. 14; zaś poszczególne w przywileju przejęte akta, zapisane są w Acta Consul. Casim. 759, str. 1080, tudzież 760, str. 83 i 91.

517. 1561. die 15. m. Decembris, Cracoviae.

Consulum Cracoviensium decretum, inter cultellifices et institores ferrarios Cracovienses litem dirimens.

Feria secunda post festum sanctae Luciae. — Cum seniores cultellificum Craccouiensium coram spectabili hoc senatu proposuissent contra et aduersus institores Craccouienses ferramenta diuendentes, quod in derogationem certi articuli inter reliquos articulos ad contubernium ipsorum spectantes et per hanc sacram maiestatem regiam confirmatos, descripti, cultellos aliunde advectos diuenderent, simulque produxissent eiusdem sacrae maiestatis regiae literas pargameneas confirmationem articulorum supra nominatorum in se continentes, cum sigillo eiusdem maiestatis regiae subappenso, de data Petricouiae in conuentione regni generali feria 4ta postridie festi sancti Nicolai anno 1558, petentes iniungi ab eodem senatu praenominatis institoribus, ne quicquam admittere audeant contra illas suae maiestatis sacrae regiae literas; ex aduerso institores responderunt, non posse esse tantae authoritatis vnum contubernium, vt et ciuitatem in regno hoc primariam et reliquos ordines in eam diuertentes in tantas angustias adducat, vt aliis cultellis, quam hic Craccouiae fabrefactis illis vti non liceret, qui lonege viliores essent aliunde aduectis, addentes (neque tamen id concedentes) vel si essent tam boni cultelli Cracouienses, quam sunt aliunde aduecti, non posse tamen cultellifices Craccouienses sufficere, vt necessariam copiam cultellorum et ciuitati Craccouiensi et aduenis praestare possint, insuper petentes iuxta veterem consuetudinem cultellorum exoticorum publice venum exponendorum iam inde ab vltima hominum memoria retentam se conseruari; porro cultellifices responderunt, non modo tam bonos, quam sint exotici, verum meliores et ornatiores aliunde aduectis se fabrefacere, promittentes vicissim se ab eo tempore curaturos, vt necessariam copiam cultellorum omnibus praestent: quarum partium propositionibus et responsionibus vtrinque factis domini exauditis, innitentes priuilegio serenissimae maiestatis regiae decreuerunt, cultellifices iuxta contenta praenominati suae maiestatis regiae priuilegii debere permanere, institoresque prohibuerunt a cultellis exoticis diuendendis.

Acta Cons. Crac. 22, str. 170.

Uniwersytet Warszawski BIBLIOTEKA Wydz. Hum. Filia w Białymstoku
125816